ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատր՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 1er AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9367 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5268

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՏՆԿԱՐԱՆ

Նոր ստացանք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի Դպրեվանքին 1961–62 տարեշրջանի տեղեկակագիրը, կարդացուած 26 Յունիսի ամավերջի հանդէսին, տեսուչ Գարեգին վարդապետ Սարգիսեանի կողմէ:

Երկու տարի առաջ մեծ հանդիսութեամբ տօնուած էր Դպրեվանքի հիմնադրութեան երեսնամեակը Անթիլիասի մէջ:

Կիլիկեան աթոռը ժամանակին ունեցած էր իր ժառանգաւորաց վարժարանը: Մկրտիչ Քէֆսիզեան Մարաշցի կաթողիկոսին (1871–1894) օրով շրջուն էր անիկա: Սակաւաթիւ աշակերտները եղանակին համաձայն ժամանակին կը տեղափոխուէին կաթողիկոսին հետ միասին քաղաքէ քաղաք (մանաւանդ Այնթապ եւ Մարաշ):

Իր մահէն վերջ (8 Նոյ. 1894), տեղապահ Կիրակոս եպս. Փէքմէզճեան Սիսի մայրավանքին մէջ հաստատեց ժառանգաւորաց վարժարան մը, ուսկից դուրս եկան ուսուցիչներ եւ կրօնաւորներ: Վերջին վերապրողն է Խաղ արք.:

Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս 1905ին Սիսի մէջ բացաւ Կիլիկեան Դըպրանոց մը, որ փակուեցաւ 1909ի ջարդերէն վերջ, առանց շրջանաւարտ տալու:

Այնուհետեւ պէտք եղաւ սպասել մինչեւ 1930, Միջերկրականի ափերուն վրայ հիմնելու համար նոր Դպրեվանք մը, որ ունեցաւ իր փայլուն շրջանները:

Մինչեւ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութիւնը (20 Փետր. 1956), քառորդ դարու ընթացքին 18 կուսակրօն հոգեւորականներ միայն տուած էր Անթիլիասի Դպրեվանքը:

Նորընտիր երիտասարդ Կաթողիկոսը իր մասնաւոր հոգածութեան առարկայ դարձուց Դպրեվանքը: Պաշտօնի կոչեց ձեռնհաս եւ կարող ուսուցիչներ: Աւելցուց աշակերտներու թիւը, արժանաւորներու ընտրութեամբ:

Վերջին վեց տարիներու ընթացքին Անթիլիասի մէջ վարդապետական օծում ստացած են 17 երիտասարդներ, որոնց 16ը Դպրեվանքի շրջանաւարտներ:

Տեսուչ Գարեգին վարդապետ, շրջանաւարտ Օքսֆորտի համալսարանէն, իր տեղեկագրին մէջ մասնաւորապէս կը շեշտէ նորընծայ կուսակրօններու երիտասարդ եւ հաւատաւոր ըլլալու հանգամանքը: «Հարուստ հոգեկան աշխարհի տէր հոգեւորական սերունդի մը պատրաստութեան տեսիլքին կը նայի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, անհիմն, պարագայական վէճերէն անդին»:

Այս 32րդ տարեշրջանին, Դպրեվանքի ուսանողութեան թիւը հասած է իր գագաթնակէտին, 60 հոգի: Միջնակարգ Ուսմանց բաժնին մէջ ունեցած են 43 ժառանգաւորներ, չորս դասարաններով: Աստուածաբանական եւ հայագիտական Ուսմանց, այսինքն Ընծայարանի բաժնին մէջ երկու դասարան՝ ութ սարկաւագներով: Իսկ Քահանայից երկամեայ դասընթացքին մէջ, որ վերաբացուած է 1960–61 տարեշրջանին, ունեցած են եօթը Քահանայացուներ: Ասոնք անցեալ Նոյ. 7ին ձեռնադրուած են: Մէկը զրկուած է Քուէյթ, Կիլիկեան աթոռի նոր թեմը, մէկը Մարսէյլ (Տ. Շահան), միւսը Հալէպ:

Քահանայից Դասընթացքին մասնաւոր ուշադրութիւն կ՚ընծայուի: Արդէն իսկ Մերձաւոր Արեւելքի թերթերուն մէջ ծանուցումներ հրատարակուած են թեկնածուներու ընդունելութեան պայմաններուն մասին: Արժանաւորները միայն պիտի ընդունուին խիստ քննութենէ ետք: Քահանայական դասու հոգեւոր եւ մտաւոր մակարդակի բարձրացման տեսակէտէն սքանչելի նուաճում մը եղաւ Քահանայից Դասընթացքի վերաբացումը, կ՚ըսէ տեսուչ վարդապետը, որ գոհ է ձեռք բերուած արդիւնքէն:

Դպրեվանքի ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ 17 հոգիէ, եօթը Աթոռի միաբաններէն, 10ը աշխարհական: Պէյրութի Ֆրանս. դեսպանատան Մշակութային առաքելութիւնը տրամադրած է Ֆրանսերէնի ուսուցիչ մը, իսկ Լիբանանի կառավարութիւնն ալ՝ արաբերէնի դասախօս մը:

Դպրեվանքի ուսանողները վեց տարիէ ի վեր կը հրատարակեն Գլաձոր պարբերականը: Տարեշրջանի ընթացքին հրատարակուած են երկու թիւեր:

Միջնակարգ Ուսմանց Բաժինէն շրջանաւարտ ելած են չորս ուսանողներ: Ընծայարանէն երեք հոգի, որոնք Յունիս 24ին վարդապետ ձեռնադրուած են Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ձեռքով:

Կաթողիկոսարանը ամէն տարի քանի մը ընդունակ վարդապետներ կը զրկէ Եւրոպա՝ բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու համար: Անոնք իրենց վերադարձին կը դասախօսեն Դպրեվանքին մէջ:

Մեծապէս կը գնահատենք Կիլիկեան Աթոռի ճիգերը՝ Դպրեվանքը Հոգեւոր Տնկարան մը դարձնելու մասին: Անթիլիասը պիտի դառնայ երկրորդ Արմաշ մը, աւելի լայն չափանիշով:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՆ ԽԵՏՏԱՅԻ ԿՈՉԸ

ՅՈՅՍ ԿԱՅ ՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ ԼՈՒԾՈՒԻ

Մինչ Պեն Խետտա կոչ կ՚ընէ որ բոլոր ղեկավարները Ալժէ հաւաքուին, որպէսզի լուծում մը գտնուի տագնապին, անդին Պեն Պելլայի մարդիկը առեւանգած են Պուտիաֆը որ անմիջական կը ցորդն էր Պեն Խետտայի եւ Քապիլ խըմբակին ղեկավարներէն մէկը: Ըստ ստացուած տեղեկութեանց, Պուտիաֆ ձերբակալուած է, երբ այցելութեան կ՚երթար իր ընտանիքին, Մ՚Սիլա: Հակառակ անոր որ պահակներով շրջապատուած էր, թիւ 1 վիլլայայի մարդիկը դիւրութեամբ կրցան զինքը ձերբակալել:

Ներկայիս Ալժերիոյ մէջ չորս զանազան իշխանութիւններ կան որոնք հետեւեալ պատկերը կը պարզեն.—

Ալժէի խումբ.— Պեն Խետտա, Եազիտ, Պեն Թոպալ, Պուսուֆ, Սաատ Տահլապ, Եահիա, Այթ Ահմէտ, Ուսետիք եւ Աղետին: Ասոնք բոլորն ալ, բացի 3 հոգիէ (Եահիա, Ուսետիք եւ Աղետին) անդամ են ԱՀԱԿին եւ իրենց հետ ունին զնդ. Հասանի 4րդ վիլլայան:

Օռան – Թլեմսէի խումբ.— Ասոնց գլուխն է Պեն Պելլա (անդամ ԱՀԱԿի) հետը ունենալով՝ Ֆերաթ Ապպա, Խիտէր (անդամ ԱՀԱԿի), Պիթաթ, Մոհամէտ Սայիտ (ասոնք ալ անդամ ԱՀԱԿի) ինչպէս նաեւ Ահմէտ Ֆրանսիս եւ Մեթր Պումենճէլ: Պեն Պելլայի եւ իր մարդոց զինուորական ուժը ամէնէն կարեւորն է, քանի որ կազմուած է չորս վիլլայաներէ (թիւ 1, 2, 5 եւ 6):

Կայ վերջապէս Թիզի–Ուզուի խումբը, բացայայտ կերպով Պեն Պելլայի հակառակորդ, որուն մաս կը կազմեն Պելքասէմ Քրիմ, Պուտիաֆ (ԱՀԱԿի անդամ) եւ Մեթր Պուզիտա: Այս ամբողջին վրայ, իրականին մէջ իրաւական գոյութիւն ունեցող միակ կազմակերպութիւնը Ֆարէսի նախագահած՝ Առժամեայ Գործադիր Մարմինն է, որ նաեւ միակ իշխանութիւնն է զոր Ֆրանսա կը ճանչնայ:

Պեն Խետտայի կոչը ուրեմն կը ձգտի այս ամբողջը համախմբելու եւ նստեցնելու կլոր սեղանի մը շուրջ, որպէսզի ձեւ մը գտնուի, դուրս ելլելու համար այս անել վիճակէն: «Ըլլան անոնք Թիզի–Ուզու, Օռան, Թունուզ կամ Զուիցերիա, բոլոր ղեկավարները պէտք է Ալժէ հաւաքուին: Այս բոլորին ներկայութիւնը Ալժէ, կրնայ միայն մերձեցում մը յառաջ բերել անոնց տեսակէտներուն մէջ, հանդարտեցնել միտքերը եւ պատրաստել միասնականութեան ճամբան: Բաւական ժամանակ կորսնցուցինք եւ ժողովուրդը այլեւս չի կրնար սպասել»: Եւ Պեն Խետտա իր կոչին մէկ ուրիշ մասին մէջ, հետեւեալ պատկերը կը գծէ.— «Ներկայ մեծ հարցերը առանց լուծումի կը մնան: Անդործութիւնը աւելի ծանրակշիռ բընոյթ կը ստանայ, եւրոպական հաստատութիւնները իրեց դուռները կը փակեն, արտաքին առեւտուրը օրէ օր աւելի անդամալուծուած է, ապրանքներու պահեստները կը վերջանան, ելմտական կացութիւնը կը վատթարանայ, Հոկտեմբերի հերկումները ապահով չեն: Պետութեան չգոյութիւնը զգալի է ամէն տեղ եւ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ապագային համար: Ընտրութիւնները կրնան տեղի չունենալ Օգոստոս 12ին բայց չեն կրնար միշտ յետաձգուիլ, որովհետեւ ստիպողական է որ խօսքը ժողովուրդին տրուի»:

Ինքնորոշումէն ճիշդ մէկ ամիս յետոյ, այս է Ալժերիոյ ողբերգական դիմագիծը. արդարեւ այսօր Ալժերիա ոչ մէկ բան ունի բացի... անկախութենէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍ – ՍՈՒՐԻԱ յարաբերութիւնները կրկին ձգտուած են: Ինչպէս գրած էինք երէկ, 150 հոգի ձերբակալուած են Դամասկոսի մէջ: Ըստ սուրիական աղբիւրներու ասոնք (Նասրական) կը պատրաստուէին վարչաձեւը տապալելու:

ՏՕՎԻԼԻ մէջ Պ. Վահէ Թոսունեան յաջողած է վռնտել երեք զինուած գողեր, որոնք խուժած էին իր գոհավաճառի խանութը (քաղինոյին ճիշդ դիմաց): Պ. Թոսունեան բաղկաթոռը իբրեւ վահան գործածելով ոչ միայն արդելք հանդիսացած է որ գողերը բան մը տանին, այլ նոյնիսկ գողերէն մէկը հոն ձգած է 300 հազար արժող իր ոսկի ժամացոյցը: Ֆիկառօ կը գրէ թէ Պ. Թոսունեան Քոթ տ՚Իվուառի բնիկ է...:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը կ՚արգիլէ այլեւս որ երկրէն դուրս հանուին կարասիներ եւ արուեստի առարկաներ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ֆրանսական դեսպանատան օդանաւային կցորդը անձնասպան եղաւ առջի օր:

ՔԱՆԹՐՊԸՐԻԻ Արքեպիսկոպոսը՝ Տքթ. Մայքըլ Ռամսէ Մոսկուա հասաւ:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը Արաբական Լիկային դիմած է որպէսզի անմիջապէս նիստ գումարէ եւ քննէ այն կացութիւնը որ ստեղծուած է Նասրի արտասանած ճառերով: Ընդհ. քարտուղարը՝ Հասունա անմիջապէս Դամասկոս մեկնած է կացութիւնը քննելու համար:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒՐ որ շրջապտոյտ մը կը կատարէ Եւրոպա, մամուլի ասուլիս մը տուաւ Քոփընհակ: Յայտարարեց այս առթիւ թէ իր մեծագոյն սխալը եղած է, հարկ եղածին չափ աշխատած չըլլալը, Նիքսընը ընտրել տալու համար, իբրեւ իր յաջորդը:

ՓԵՐՈՒԻ նախկին նախագահը որ ձերբակալուած էր, պետական զինուորական հարուածի հեղինակներուն կողմէ, ազատ արձակուեցաւ:

ԱԶԳ. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ աշնան, Սեպտ. 30էն մինչեւ Հոկտեմբեր 5, պիտի գումարուի ազգ. եկեղեցական ժողով մը Երեւանի մէջ: Այս առթիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հրաւէր ուղղած է Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետական աթոռներու դահակալներուն, թեմական առաջնորդներուն, եպիսկոպոսներուն, թեմական պատգամաւորներուն:

Այս ժողովին օրակարգն է.—

1 — Զեկուցում Մայր–Աթոռին վերջին եօթը տարիներու գործունէութեան:

2— Հաշուետուութիւն նիւթական գործունէութեան:

3 — Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կանոնագրքի մշակման հարց:

4 — Ամրապնդում Հայ Եկեղեցւոյ միասնութեան:

5 — Ընտրութիւն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի:

6 — Ծրագիր Էջմիածնի յառաջիկայ շինարարական գործունէութեան:

Ազգ. եկեղեցական ժողովի բացումէն առաջ՝ տեղի պիտի ունենայ եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողով մը: Իսկ Հոկտեմբեր 7ին, Կիրակի, միւռոնօրհնէք պիտի կատարուի Մայր Տաճարին մէջ:

17 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԱԾ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք.—

Յուլիս 23ին, Երկուշաբթի, ծովային ճամբով Հայաստան մեկնեցան 17 ուսուցիչներ՝ Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, մասնաւոր հրաւէրներ ստացած ըլլալով Հայաստանի Կրթական Նախարարութենէն:

Մօտ երկու ամիս անոնք պիտի մնան Հայաստան եւ պիտի հետեւին մանկավարժական դասախօսութիւններու, պիտի այցելեն կրթական ու մշակութային հաստատութիւնները եւ տեսարժան վայրերը:

Պէյրութէն մեկնեցան Մ. Իշխան, Հրաչ Տասնապետեան, Գրիգոր Շահինեան, Վեր. Տիգրան Խրլոբեան, Միհրան Սէֆէրեան, Հրանդ Գանգրունի, Պեպօ Սիմոնեան, Մանուկ Տէօվլէթեան եւ Մարտիրոս Գուշաքեան:

Սուրիայէն մեկնեցան Երուանդ Ակիշեան, Արմէն Տէր–Պետրոսեան, Յարութիւն Պարտիզպանեան, Գէորգ Տօնապետեան, Եդուարդ Էլոյեան, Յակոբ Գույումճեան, Անդրանիկ Պոզոյեան եւ Յարութիւն Տէր–Ղազարեան:

ՆԵՐԳԱՂԹ

Խորհ. Հայաստանի լիազօր պատուիրակները կը յայտարարեն թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ սկսած են ներգաղթող Հայերու արձանագրութիւնները, խորհրդային դեսպանատունը, երեքշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Պէյրութի Ն. Փալանճեան Ճեմարանին կից հաստատուած է Հայագիտական Կեդրոն մը, երկամեայ դասընթացքով մը, հայ մտաւորականներ պատրաստելու համար: 1962–1963 ուսումնական տարեշրջանին համար գիշերօթիկ ուսանողներ կ՚նդունի հայկական երկրորդական վարժարաններու շրջանաւարտներէն:

Առաջին տարուան ծրագիրն է Հայոց լեզու աշխարհաբար եւ գրաբար, հայ դրականութեան պատմութիւն, մատենագրութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն, Հայոց պատմութիւն, հոգեբանութիւն, մանկավարժութիւն, փիլիսոփայութեան պատմութիւն, ու մասնաւոր դասախօսութիւններ:

Ուսանողներուն առիթ պիտի տրուի նաեւ հետեւելու Պէյրութի համալսարաններուն այն դասընթացքներուն, որոնք չեն աւանդուիր Ճեմարանին մէջ:

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐ. ՏԱՌԵՐՈՒ ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անձամբ փորձած եւ ստուգած եմ, որ երկու իրարու միացած ա կամ ա եւ տ հինգ միլիմեթր ծաւալ ունի, որուն 100 հատը եթէ մէկ տողի վրայ իրարու քով շարենք, 250 միլիմեթր երկարութիւն կ'ունենայ, այսինքն մէկ քառորդ մեթր, իսկ եթէ մնացեալ 37 տառերուն մէկ քանիէն (ինչպէս ե, ի, ն, ո, եւայլն, որոնց երկու տառը 3 միլիմէթր ծաւալ ունի) նոյնպէս 100 հատը ուրիշ տողակալի մը մէջ շարենք, մի միայն 150 միլիմեթր երկարութիւն պիտի ունենայ: Ձեռք բերուած տարբերութիւնը 100 միլիմեթր ըլլալով, անոր 50ը միայն շահած պիտի ըլլանք, որ ճիշդ հարիւրին 20 ըսել է: Այս պարզ հաշիւը ինքնին ցոյց կուտայ, թէ միմիայն ա սառին վրայ խնայողական փորձ մը կատարելով 16 էջ պարունակող պրակէ մը (ֆորմա) 3 էջ պիտի շահինք, առանց տառերէն մէկը կերպարանափոխ ընելու, միմիայն քանի մը աննշան բարեփոխումներ մուծելով՝ այս երեքը ութի ալ բարձրացնել, ինչ որ հարիւրին 50 զեղչ ըսել է:

Մեր առաջարկած բարեփոխումներն են.

Ա.— Հակառակ լատինական եւ յունական տառերու կրած բարեփոխութեանց, մենք ցարդ փորձ մը չենք ըրած մեր գիրերը նրբացնելու: Անոնց ստեւները կը մնան իրենց նախկին թանձրութեան մէջ. պէտք է կարելի եղածին չափ բարակցնել զանոնք եւ տառերու իրարմէ ունեցած հեռաւորութեան միջոցը պակսեցնելով խիտ առ խիտ իրարու մօտեցնել եւ ոչ թէ իւրաքանչիւր տառին աջէն եւ ձախէն 2 փունթօ միջոց տալ: Այս զոհողութիւնը կը սպասենք մեր ձուլարանատերերէն եւ աներկբայ ենք, որ անոնք պիտի կատարեն զայն յօգուտ հայ գրականութեան:

Բ.— Մեր տպարանատէրերը միանգամ ընդմիշտ պէտք է վանեն իրենց տպարաններէն 3 փունթոյէ աւելի բառանջատներու գործածութիւնը եւ արգիլեն նաեւ իրենց գրաշարներուն որ, նոյնիսկ սրբագրութեան ատեն, տողեր դարձնելու պատրուակով անօգուտ տեղ մը քառեակ (քատրա) հեռաւորութեամբ բառեր շարելով տող լեցնեն:

Գ.— Ինչպէս գիտենք ամէնքս ալ, մենք 9 փակագիրներ ունինք արդէն (մե, մէ, մի, մխ, մկ, մհ, վն, եւ) որոնց մեծագոյն մասը խնայողութեան տեսակէտով ցարդ որեւէ օգտակարութիւն չէ ունեցած: Այդ պատճառաւ իսկ, այս փակագիրերը գրեթէ դադրած են գործածութենէ, եթէ շարունակենք իսկ պահել զանոնք, անոնց կարգին պէտք է աւելցնենք նաեւ թխ, թէ եւ ու փակագիրերը, որոնց օրինակները տուած եմ արդէն «Բազմավէպ»ի մէջ եւ որոնց իւրաքանչիւրէն քանի մը հատ ամէն տողի մէջ հաւասարապէս գործածուելով 4–5 տառի խնայողութիւն մը առաջ կը բերեն:

Իսկ գալով խնդրին նիւթ կազմող մեր ա տառին, որ գլխաւոր դերը կը կատարէ այս սպառման գործին մէջ, ես թելադրած էի ա տառը աջէն կողմնակի կանգնելով անոր օ կամ ն տառին ծաւալը տալ: Որով որեւէ փոփոխութիւն կրած չըլլար եւ մեր նպատակին կը ծառայէ: Սակայն այս անգամ յարգելի Ս. Մալխասեան կ'առաջարկէ, ինչպէս Տ գլխատառը, նոյնպէս Ա գլխատառը քիչ մը աւելի նրբացնելով եւ անոր դուրս ցցուած գիծը մէջէն առնելով պարզ ա՝ի վերածել: Կարելի է հաւանութիւն յայտնել, եթէ սակայն իր քիչ մը հինցած վիճակին մէջ ս եւ ռ տառերուն նմանելու վախը չազդէ ինծի, վասնզի այդ նմանողութեան խնդիրն ալ, որուն վրայ պիտի խօսիմ, արդէն բաւական կը զբաղեցնէ մեզ, եւ խորհելու ենք որ բարեփոխում մը մուծած ատեն հիմնական ու տեւական ըլլայ ան, վասնզի տառերուն փոփոխութիւնը հագուստի փոփոխութեան չի նըմանիր եւ մեր քմահաճոյքին ենթակայ չեն երբեք, ինչպէս եղաւ հայ լեզուն (ուղղագրութիւնը):

Ուրիշ գլխաւոր անպատեհութիւն մըն ալ ունին մեր հայ տառերը, — դժուարութիւն կը պատճառեն ընթերցման, անոնցմէ ոմանք, թիւով 11, այնքան իրարու կը նմանին, որ շատ անգամ կը շփոթեցնեն նոյնիսկ կարող եւ հայագէտ ընթերցողը, այդ տառերն են. ա–տ, բ–ր, գ–տ, գ–դ, լ, շ, չ, որոնք գրեթէ մեծ մասամբ շատ եւ յաճախ գործածուածներէն ըլլալով երբեմն սխալ հասկացողութիւններու եւ մեկնութիւններու տեղի կուտան: Այս կը պատահի ընդհանրապէս դասերու ատեն, մանաւանդ աւելի յաճախ օրաթերթերու մէջ: Աը եւ տը արդէն սա կամ նա ձեւով փոփոխութիւն մը պիտի ստանան եւ ըսենք թէ ստացած ալ են արդէն:

Գալով բ–բին, կը խորհիմ բին աջակողմը դարձած եւ վերջաւորութիւնը եղած պոչը յետսակողմէն դարձնել եւ յ տառին նմանութիւնը տալ անոր: Իսկ գին քառանկիւնը կլորակի վերածել, գ տառին վերջաւորած պոչն ալ առաջակողմէն կլորցնել եւ չ տառին դագաթի երկարած գիծն ալ քիչ մը աւելի երկարել:

Այս ձեւով կը յուսամ, որ այդ թերացումն ալ կ'անհետանայ բոլորովին եւ բարեփոխման գործը կ'աւարտի:

Ահա ասոնք են իմ դիտողութիւններս, հիմնուելով «Բազմավէպ»ի մէջ ըրած նախորդ դիտողութիւններուս վրայ, զորս կը երկայացնեմ հայ կաճառին ուշադրութեան, յուսալով որ աւելի ձեռնհաս եւ իրազեկ մասնագէտներ պիտի օժանդակեն անոր այս ծանր, օգտակար բեռը թեթեւցնելու:

ՅՈՎՀ. Ս. ԱԲԻԿԵԱՆ

«Ազդարար», 22 եւ 23 Դեկտ. 1926

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

5ՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ, 7ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Ս. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Այս խառնաշփոթ նշումները յաջողութիւններու մասին կը բռնեն «Ս. Հ.»ի միայն երկու սիւնակները: Ս. Մովսէսեանի զեկուցումի մնացած մասը, որ էջ եւ կէս է, նուիրուած է շինարարական պլաններու թերակատարումներուն եւ անոնց պատճառներուն:

«Չնայած ձեռք բերուած յաջողութիւններին, մենք չենք կարող բաւարարուել ռեսպուբլիկայի բնակարանային ու կուլտուր–կենցաղային շինարարութեան ներկայ վիճակով: Տարեկան պլանները, ինչպէս կապիտալ ներդրումների ծաւալի, այնպէս եւ բնակելի տների, դպրոցների, մանկական հիմնարկների եւ հիւանդանոցների օգտագործման գծով, ոչ միշտ եւ ոչ բոլոր կազմակերպութիւնների կողմից կատարւում են ամբողջովին եւ ժամանակին: Ինչպէս շինարարութեան մինըստրութիւնը, այնպէս եւ ժողտնտխորհի շինարարութեան վարչութիւնը 1960 եւ 1961 թուականներին չկատարեցին բնակարանային շինարարութեան պլանները: Երկու տարում աշխատաւորներին պակաս տուեցին 43 հազար քառակուսի մեթր բնակարան: Բնակարանային շինարարութեան առաջադրանքը չի կատարել նաեւ հայհիդրոէներգուշինը (ջրաելեկտրակայանները շինող հաստատութիւնը): Բնակարանային շինարարութեան պլանների վիժեցումը անթոյլատրելի է եւ պէտք է խստօրէն դատապարտել»:

Այսպէս կը սկսի Ս. Մովսիսեանը իր զեկուցումի այն մասը, որ նուիրուած է բնակարանային եւ կուլտուր – կենցաղային հիմնարկներու պլաններու կատարումի վիժեցմանը, վերջը իբրեւ ընդհանուր եզրակացութիւն ըսելու համար, որ «բնակարանային շինարարութիւնը մեր տնտեսութեան մէջ հանդիսանում է ետ մնացող տեղամաս»:

Ի՞նչ է այդ «ետ մնալու» պատճառը:

Ս. Մովսիսեան կը թուէ հետեւեալ պատճառները: Գլխաւոր պատճառը, կ'ըսէ զեկուցաբերը, տեղական կազմակերպութիւններու եւ մարմիններու «անբաւարար աշխատանքն է»: Իական թերութիւններ կան նաեւ աշխատանքի կազմակերպման, բանուորական մշտական կադրերու ստեղծման ու որակաւորման, աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման, շինարարական աշխատանքի մեքենայացման եւ ինդուսդրիալ բազատի ստեղծման գործում:

Բանուորական ուժի վատնում տեղի ունի մեծ չափերով, որովհետեւ չեն ստեղծուիր բանուորներու համար կուլտուր – կենցաղային նորմալ պայմաններ: Ատոր հետեւանքով չէնքերու կառուցման գործը կը ձգձգուի:

Ատկէ զատ, շինարարութեան մէջ ցած է մեքենայացման մակարդակը: «Շինարարական կազմակերպութիւններու զեկավարները, կ'ըսէ Ս. Մովսիսեան, մեքենացման ցածր մակարդակը յաճախ բացատրում են անհրաժեշտ քանակութեամբ մեխանիզմների բացակայութեամբ»: Հայաստանի փոխ–վարչապետը չի կրնար համաձայնիլ ատոր հետ ամբողջովին, որովհետեւ գիտէ թէ ո՞վ է մեղաւոր որ Հայաստանի շինարարութիւնը չունի բաւականաչափ մեքենաներ: Ան համաձայն է ատոր հետ միայն «որոշ առումով», ինչպէս կ'ըսէ ինքը, եւ կ'աւելցնէ որ յանցաւոր են նաեւ շինարարական կազմակերպութիւններու զեկավարները, որոնք «առկայ (գոյութիւն ունեցող) մեխանիզմները չեն օգտագործում լիարժէք կերպով: Մեխանիզմներու խնդրէն զատ, կայ նաեւ «շինարարական ինտուստրիայի եւ շինանիւթերի արտադրութեան հարցը»:

«Ինտուստրիալ բազա», «շինարարական ինտուստրիա», «շինանիւթերու արտադրութիւն»: Ի՛նչ պիտի հասկնալ Ս. Մովսիսեանի այս օտար բառերով «ճոխացուած» ըսածներէն: Շատ պարզ բան մը: Պէտք է ստեղծել նոր գործարաններ՝ արտադրելու համար շինանիւթեր եւ հաւաքովի երկաթբեդոնէ առարկաներ եւ ասոնցմով կատարել շինարարութիւնը, որով կ'արագացուի գործը: Հայաստանի մէջ կան այդ կարգի գործարաններ, սակայն, անոնք փոքր են, «մեծ կարողութիւն չունին» եւ այդ իսկ պատճառով շինարարութիւնը կը կատարուի նախնական ձեւով, «շատ պրոցեսներում կիրառւում է ձեռքի աշխատանքը»: Ատոր հետեւանքով «մէկ քառակուսի մետր արտադրական տարածութիւնից 4–5 անգամ աւելի քիչ արտադրանք է ստացւում, քան Մոսկուայի երկաթբեդոնէ առարկաների գործարաններում»: Սովետներու մօտ խտրականութիւն չկայ, բոլոր ռեսպուբլիկաները հաւասար իրաւունքներ ունին, բայց Ս. Մովսիսեանի զեկուցումէն կը պարզուի, որ հաւասարութեան ու անխտրականութեան մասին ճառերու մէջ կը խօսուի միայն, իսկ իրականութեան մէջ Մոսկուայի մէջ կան երկաթբեդոնէ առարկաներու գործարաններ 4–5 անգամ աւելի արտադրանք տուող, քան Հայաստանի փոքր, չա՛տ գործարանները, որոնց արտադրանքը «չի համապատասխանում շինարարութեան աճին եւ լրիւ չի բաւարարում եղած պահանջները»: «Հասել է ժամանակը, որ մինիստրների սովետը քննարկի այդ հարցը եւ մի օրգանի (մարմինի) մէջ միաւորի երկաթբեդոնէ առարկաների բոլոր ձեռնարկութիւնները եւ ստեղծի երկաթբեդոնէ կոնստրուկցիաների նոր ձեռնարկութիւններ»:

Այս խօսքերը ըսողը Հայաստանի փոխվարչապետն է, այսինքն երկրորդ դէմքը այն մարմինի որմէ, ըստ սահմանադրութեան, կախուած է այդ կարգի գործարաններու շինութիւնը:

Ուրեմն հարց առաջ կուգայ՝ որո՞ւ հասցէագրուած է Ս. Մովսիսեանի ազդարարութիւնը այն մասին, թէ «հասել է ժամանակը»: Յամենայն դէպս ոչ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդին: Վերը մենք տեսանք որ Խորհ. Միութեան պետպլանէն կախուած է թէ երկաթբեդոնէ առարկաներ արտադրող գործարաններու կառուցումը, թէ «շինարարական ինտուստրիայի զարգացումը եւ թէ այլ կարգի մեքանիզմներու հայթայթումը Հայաստանին եւ բնականաբար Ս. Մովսիսեանի խօսքերը, յար եւ նման Հայաստանի պատգամաւորներու (Քոչինեան, Թէոսեան, Ա. Առաքելեան եւ նոյնինքն Ս. Մովսիսեան) ելոյթներուն, կրնային ուղղուած ըլլալ միայն կեդրոնական իշխանութեան: Բայց, ինչպէս վերը նշեցինք, Ս. Մովսիսեանը չէր կրնար շատ պարզորոշ կերպով նստաշրջանի պատգամաւորներուն ցոյց տալ Հայաստանի շինարարութեան թափը կասեցնողներու իսկական հասցէն: Ան կրնար այդ մասին

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Զարմանալի է տեսնելն որ այսօր ալ շատերուն ականջները իրենց ոտքերուն վրայ կը գտնուին: Այդ ոտքերը համբոյր կ'ընդունին՝ եթէ հզօր են, իսկ փայտ կ'ընդունին՝ եթէ տկար են: Մանաւանդ վերջին տարիներս համբոյրները հարուստներու եւ ազդեցութեան տէր անձերու հողաթափի տեղ կը ծառայեն, ամէն օր կը կոխուին անոնց վրայ, իսկ բուն ականջները կը գործածուին իբրեւ զարդ կամ բան մը չլսելու համար:

Բնական էր որ Վահան Վարդապետին այս ընթացքը ապարդիւն չմնար, վասնզի Ֆալախային տակէն ելլողները առաջուան պէս չէին կրնար անտարբերութեամբ շարունակել իրենց պաշտօնը: Այս քահանաներն ու քեհեաները իրենց գիւղերը մտնելուն պէս կը սկսին յորդորել ժողովուրդը որ գողերու դէմ պաշտպանեն իրենքզիրենք, եւ ամէն տեղ անձնապաշտպանութիւն կը քարոզեն, որպէսզի Քիւրտերու յանցանքը իրենք չքաւեն Ֆալախային տակ:

Վահան վարդապետ ժամը մինչեւ 11 բարեկարգութիւն կ'ընէր, ժամը 11էն ետքը օղի խմելու կ'երթայ Յարութիւն եպիսկոպոսին քով, որ 11էն առաջ սկըսած կ'ըլլար Բագոսի արարողութեանց: Գործող եւ կտրուկ մարդ ըլլալն յայտնելու համար, Յարութիւն Եպիսկոպոսի կատուն զրկեց Ազգ. Վարչութեան ձեռամբ բանտարկուած վարժապետի մը, որ նամակ գրած էր աղաչելով որ աղատեն բանտէն, վասնզի մուկերը պիտի ուտէին զինքը: Երբ Յարութիւն եպիսկոպոսը իր կատուն հարցուց, Վահան վարդապետ պատասխանեց թէ կրթական գործի մը ծառայեցուցած էր զայն:

Իր պաշտօնը աւարտած ըլլալու համար Ֆրանսերէն տեղեկագիր մը կը հրատարակէ եւ Թրօթրին կուտայ: Այս տեղեկագրին մէջ՝ Հայերու վէրքերուն վրայ կը դնէ իր մատը, զոր ուրիշներ մատանիով կը պատուեն եւ զոր մենք կը կտրենք անոր համար որ մատանի չունինք:

Քանի մը ամիս Պոլսոյ փողոցներուն մէջ թափառելէն ետքը, Գատըգիւղի քարոզչութեան պաշտօն կը տրուի իրեն: Այս գիւղին ազգայինները ոչ թէ միայն պատիւ չեն տար, այլեւ պառկելու համար սենեակ մըն ալ ցոյց չեն տար եւ ինքը կը ստիպուի գիշեր մը քանի մը ժամ փողոցի մէջ մնալէն ետքը սենեակ մը ճարել եւ իր գտած ընդունելութեան վրայ մտմտալ: Հետեւեալ օրը կը հրաժարի այս պաշտօնէն, եւ երբ Գատը գիւղի ազգայինները կը յայտնեն իրեն որ եթէ սենեակ մը ունենար, սիրով պիտի ընդունէին զինք, կը պատասխանէ թէ կրիայ քարոզիչ մը ընտրեցէք դուք, որ, ինչպէս կ'ըսէ չեմ յիշեր ո՛վ, ուր ալ երթայ՝ սենեակը հետը կը տանի:

Իր սկզբունքներն են.—

Նախ համոզել, յետոյ հայհոյել, յետոյ սպառնալ եւ ետքը զարնել:

Մարդիկ ուրախ և զուարթ ըլլալու են ամէն պարագայի մէջ:

Մեղք չգործելը Աստուծոյ յատուկ է, իսկ մեղանչելն ու զղջալը մարդոց յատուկ է, հետեւաբար այն մարդը որ չի մեղանչեր՝ մարդ չէ:

Իբրեւ փողոցի մարդ, յաճախ կ'առաջարկէ մեծ պաշտօնեաներուն, երբ տանիքներն աւլէք, ապականութիւնները փողոց մի թափէք, վասնզի, կ'ըսէ, փողոցի վարչութիւնն ալ ունի իր ապականութիւնները:

Շատախօսութեան այն աստիճան թըշնամի է, որ եթէ իշխանութիւն ունենայ, բոլոր շատախօս երեսփոխանները լեզուներէն կը կախէ, որպէսզի միայն ինք խօսի:

Վահան վարդապետ հիմակուհիմա փողոցները կը չափէ եւ օրուան ամէն ժամերուն յատուկ տեղեր ունի, բայց կեդրոնատեղին է Ղալաթիոյ օճախը, ուր ամէն օր կ'երթայ կէս օրին: Զինքը ճանչնալու համար բնաւ դժուարութիւն չկայ, երբ կը տեսնէք փողոցի մէջ երիտասարդ վարդապետ մը, որ ձեր երեսը նայելով աճապարանօք կ'երթայ, անմիջապէս ձեր միտքէն պիտի ըսէք.

— Ես այս մարդուն բան մը ըրած չունիմ, ինչո՞ւ համար ինծի դէմ դատ բանալու կը վազէ:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

ԱՆԱՊԱԿԱՑՈՒՄԸ

ԳԼՈՒԽ ՀԻՍՈՒՆԵՐՈՐԴ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԴԵՄՈՆԸ

— Ես ինձնիս այդ ոչ մի ժամանակ չեմ ներում, ասում էր Ռոզան, ինքն իրեն հագցնելով։ Ես ինձ չեմ ներում, որ այդ ստորությունը կատարեցի։ Ես ինձ չեմ ներում, որ ես ինձ թույլ տվեցի ընդունելու այդ մարդու առաջարկությունը։ Ես ինձ չեմ ներում, որ ես ինձ թույլ տվեցի ընդունելու այդ մարդու առաջարկությունը։ Ես ինձ չեմ ներում, որ ես ինձ թույլ տվեցի ընդունելու այդ մարդու առաջարկությունը։

Ռոզան ինքն իրեն հագցնելով, ասում էր նույն միտքը, որ ինքն իրեն ասում էր այդ առավոտ, երբ ընդունեց Ռաստինյակի առաջարկությունը։ Նա ինքն իրեն ասում էր, որ ինքն իրեն ասում էր, որ ինքն իրեն ասում էր, որ

ՅԵՏԱՋԳՈՒԱԾ Է

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարե – դարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նա – խաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնա – ճիւղերուն :

Օգոստոս 5, կիրակի ամբողջ օրը, *Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները այժմէն պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթո – քարները :*

Կը նախագահէ Ընկ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարու – թեան երթալու համար նախօրօք արձա – նագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վազ. Տէր–Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ եւ մեկ – նումի առաւօտը՝ 5 Օգոստոս Պատ տը լա Ռոթոնտ : Օթոբառը կը մեկնի առա – ւօտ ժամը 8ին : Վերադարձ ժամը երե– կոյեան ժամը 8ին :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR

Պուլ· տը լա Սուրս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Շամփուրով խորոված

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԼԻՈՆԷՆ (28 Ռիւ Թիւրպիլ) Տէր եւ Տի– կին Մինաս Մելքոնեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Պ. Գասպարեան (Վիլլէօրպան) եւ եղբօր՝ Պ. Անրի Մելքոնեան (Շարվիէօ) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մաննիկ Ղուկասեանի *մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Շամիրեան 30 Ն. Ֆ., Այրի Տիկին Աննիկ Պագրճեան 30 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցասէրի Ծնողաց Միութեան, վարժարանին հրդեհի դէմ կառուցուելիք սանդուխին համար :*

(Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիսի Գէորգ Զաւուշ խումբը եւ տեղւոյն Արղութեան զրադարանի վարչութիւնը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թանգարանի վարչու – թեան, ընկ. Հրանտ–Սամուէլին, «Յա – ռաջ»ին, ընկ. Զալըքեանին (Լոնտոն), Հրանդ Բալուեանին, Երուանդ Գրիգոր – եանին, Յ. Հիսայեանին եւ Մկրտիչ Պարսամեանին, իրենց նուիրած դիրքե – րուն համար, (ընկ. Շահան Զօտեանի մի– ջոցով) :

×

Ֆ. կ. Խաչի կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, ընկե – րուհի Իսկուհի Արապեանէ 20 Ն. Ֆ. իր դպրոցի ֆոնտին :

×

ՃՇԴՈՒՄ

Յուլիս մէկի դաշտահանդէսի ցանկին մէջ («Յառաջ» Յուլիս 24) Տէր եւ Տիկին Այվազեանի տեղ կարդալ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ավավեան :

Տիկին Արամ Մխալճեան, Տէր եւ Տի– կին Միհրան Մխալճեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրօ եւ իրենց զաւակը, ինչ– պէս նաեւ Քիւչիւքեան, Փափազեան, Կարապետեան, Պետրոսեան, Պաղտատ – լեան, Թէրզեան, Կեչիչեան, Զալըքեան, Զաղարեան ընտանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը յայտնեն դառնաղէտ մահը Ի– րենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, մօրեղբօր, փեսին եւ քեռկալին՝

ԱՐԱՄ ՄԻՀՐԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 27ին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդ– ները բարի ըլլան չձանրաբեռնել արձա – կուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռ – նուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանդամանք չունեցող աղ– դերուն :

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա – կան թուղթը եւ ատորագրեն ազդը հրա – տարակելու հրահանգը, ձգելով իրենց հանդամանքը :

Այս բոլորը մի անգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար անհաճոյ թիւրիմացու – թեանց եւ յապաղումներու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962
Գինը՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

« ԻՆՁԳԻՒ ՏԵՍԱՑ ՀԱՑԱՍՏԱՆԸ »

Մեր ստացած հարիւրաւոր օրինակները սպառած ըլլալով, քանի մը օրէն միայն պիտի կարենանք գոհացում տալ հին ու նոր դիմումներուն :

Գինը՝ 3 Ն.Ֆ., առաքումով՝ 4 Ն.Ֆ. :

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) դիչեր :

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ :

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄՆԷ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ· ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 239 – 240 հետեւեալ բովանդա – կութեամբ ·—

Կիները Ներոնի օրով (Հայ–Բոյժ)·— *Պղտութեան մասին* (Տոքթ· Սերոքեան)· — *Տարիքին դերը հիւանդութեանց զար– գացման մէջ* (Տոքթ· Բամպուճեան)·— *Տաղ առ մեղուս* (Եղիշէ արք· Դուրեան)· — *Թունաւոր մեղր* (Խորիշ)·— *Շոգա – քննութեան հայ վարպետը՝ Ֆանարջեան* (Տոքթ· Փարսադանեան)·— *Ծովի պը – տուղ կերչք* (Տոքթ· Շահէն)·— *Բժշկու– թիւնը Քիւրաերու մէջ* (Ավդալ)·— *Մի ծխեր* (Մարտիկեան եւ Սիրունեան)· —

Հայոց Թիւը աչխարհի վրայ·— *Խոլն – ճան* (Յ· Իշխանեան)·— *Գեղագիտական վիրաբուժութիւն* (Տոքթ· Այվազեան)·— *Օգտակար մանրէներ* (Տոքթ· Պուրէ)·— *Թափած մաղերը կը բուսնի՞ն մէթէ* (Տոքթ· Վիոլէ)·— *Դարձեալ քոլեսթե – րոլի մասին* (Տոքթ· Քոքէ)·— *Համբոյրի հիւանդութիւն* (Քադիան)·— *Զաւակ կ'ուզեմ* (Փրոֆ· Ֆուճիֆ – Պրենթաճօ)·— *Գլխացաւեր կան տեսակ տեսակ* (Տոքթ· Պլամուքիէ) :

Տարեկան բաժնեգինը 15 Ն. Ֆ., ար– տասահման՝ 20 Ն. Ֆ. : Դիմել Շ. Ա. – վազեան անունով՝ Յառաջի խմբագրա – տունը :

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

"ՍԱՄՈՒԻԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրո– ցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տես– չութեան մանրամասն տեղեկու– թիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնա – պէս ճշդրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրո– ցական վկայականները եւ նիչերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու – թիւնները սկսած են : Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս – տատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաս– տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ – տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ – գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ ·

Ա.— Ֆրանսականը, *որ տառացի կը– պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար– դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէնն եւ սպաներէնն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաֆալորէայի :*

Բ.— Հայկականը, *որ կ'օժտէ սաներ – հիները հայագիտական ծանօթութիւննե – րով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ :*

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա – րեկանէն սկսեալ : Մանրամասնութիւն – ներու համար դիմել հաստատութեան տը– նօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻՔ ԱՂԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատը՝ 0.25 Ն. Ֆ.

JEUDI 2 ՕԳՈՍՏՈՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9368 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5269

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԵՍՈՒՆԵՒԵՕԹԸ ՏԱՐԵԿԱՆ

1925 Օգոստոս 2:

Այս թուականը դրոշմուած է Յառաջի առաջին թիւին վրայ, որ լոյս տեսաւ Օգոստոս 1ի կէսօրին: Հետեւելով տեղական իրիկնաթերթերու օրինակին, յաջորդ օրուան թուականը դրուեցաւ վրան: Սովորութիւն, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

Ո՛րքան փոխուած են ժամանակներն ու բարքերը 37 տարիէ ի վեր:

Այսօր Օգոստոսը «մեռեալ եղանակ» է բոլորին համար: Ամէնէն աւելի այս ամսուն է, որ մարդիկ կը հեռանան քաղաքներէն, տարուան խոնջէնքն ու օրուան հոգերը մոռնալով քիչ մը կազդուրուելու համար:

Իսկ 1925ին Օգոստոսը մեծ տարբերութիւն չունէր միւս ամիսներէն, մանաւանդ գաղթական Հայերուն համար: Առանձնաշնորհեալ մարդիկ միայն կը մըտածէին օգափոխութեան մասին: Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն թէ ինչո՛ւ «մեռեալ» ամսուան սկիզբը հիմնուեցաւ այս թերթը:

Յառաջ հրապարակ կուգար լրացնելու համար անհրաժեշտ պահանջ մը:

1920–22ի քաղաքական դէպքերը տակնուվրայ էին ըրած ճակատագրէն հալածական Հայութիւնը:

Հայաստանի անկախութեան կործանման յաջորդած էին Կիլիկիոյ դժբախտ կռիւներ ու պարպումը, 1921ի վերջերը:

Կրակին վրայ իւղ էին լեցուցած Իզմիրի աղէտը 1922 Սեպտեմբերին եւ դաշնակիցներու կողմէ Պոլսոյ պարպումը 1923ի գարնան:

Ֆրանսական կառավարութիւնը մէկ կողմէ իր հոգատարութեան ենթակայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կը տեղաւորէր Կիլիկիայէն գաղթող Հայերը: Միւս կողմէ լայն կը բանար դուռները եւ իր հիւրընկալ հողին վրայ կ՛ընդունէր Իզմիրէն, Պոլսէն եւ Թուրքիոյ գաւառներէն փախստական Հայերը:

Ֆրանսա շուտով կը դառնար կարեւոր կեդրոն մը տարագիր Հայութեան համար: Փարիզի մէջ ունէինք արդէն մեր զոյգ մը Պատուիրակութիւնները, Հայաստանի Հանրապետութեանն ու Ազգայինը: Հայկական Դատը կը հետապընդուէր այս ոստանին մէջ, ուր կը համախմբուէին աշխարհի բոլոր դիւանագէտները, քաղաքական կարեւոր հարցեր լուծելու համար:

Շուտով Փարիզ դարձաւ հայկական մըտաւորական կեդրոն մը, մշակոյթի վառարան մը, ձգտելով փոխարինել Թիֆլիզն ու Պոլիսը, որոնք կորսնցուցած էին իրենց այդ հանգամանքը: Լոյս–Քաղաքին մէջ համախմբուած էին մեծ թիւով արեւելահայ եւ արեւմտահայ մտաւորականներ, նախկին նախարարներ եւ հանրային գործիչներ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի Կոմիտէն, որուն մաս կը կազմէին ուսանողներ եւ հին գաղութէն քանի մը տասնեակ ընկերներ, հետզհետէ զօրացաւ նորեկներու յաւելումով: 1923ին դարձաւ Մեկուսի Կոմիտէութիւն, իսկ 1925ի Յուլիսին՝ Կեդրոնական Կոմիտէութիւն:

Անյետաձգելի պահանջ էր դարձած երիտասարդ, հայրենաշունչ թերթի մը հրատարակութիւնը:

Նախաձեռնութիւնը ստանձնեց Շաւարշ Միսաքեան:

Շատ համեստ պայմաններու մէջ լոյս աշխարհ եկաւ Յառաջ, առանց հաստատուն դրամագլուխի եւ տպարանական յարմարութեանց:

Շնորհիւ ընկերներու բարոյական աջակցութեան եւ առաջին օրէն իսկ իր շուրջ ստեղծուած ժողովրդական ընդհանուր համակրութեան, Յառաջ աստիճանական վերելք արձանագրեց:

Երկօրեան օրաթերթի վերածուեցաւ 1927ի սկիզբը: Համբաւը Ֆրանսայի սահմաններէն դուրս տարածուեցաւ ըՍփիւռքի հայ գաղութներուն մէջ:

Յառաջ լիովին գործադրեց իր առաջադրած նպատակները: Ծառայեց տարագիր Հայութեան: Առաջնորդ դարձաւ տեղական լեզուին ու օրէնքներուն անծանօթ գաղթականներուն: Հայերէն սորվեցուց դպրոցը կիսատ թողած որբերուն եւ երիտասարդներուն: Արձագանգ դարձաւ Ֆրանսահայ գաղութի ազգապահպանման մարզին մէջ կատարած ճիգերուն եւ քաջալերեց զանոնք:

Օրը օրին հետեւեցաւ քաղաքական անցուդարձերուն: Պարզեց ազգին ցաւերն ու պահանջները: Պաշտպան դարձաւ Հայկական Դատին:

37րդ տարեդարձին առթիւ մեր մտածումները անգամ մը եւս կ՛երթան թերթիս հիմնադիր–խմբագրապետ Շ. Միսաքեանին, որ մեզմէ անդարձ բաժնուեցաւ հինգուկէս տարի առաջ:

Սակայն անիկա կ՛ապրի մեր հոգիներուն մէջ եւ պիտի ապրի միշտ: Երախտագէտ Հայութիւնը երբեք պիտի չմոռնայ իր անունը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԿԱԽ ԱԼԺԵՐԻԱ

ԴԷՊԻ ԼՈՒԾՈՒՄ

ՆՈՐ ԷՋ ՄԸ ԲԱՑՈՒԱԾ Է Կ՛ԸՍԷ ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ

Պեն Պելլա կը պատրաստուի Ալժէ մտնել բայց, ըստ տեղական մամուլին, մինչեւ վերջին վայրկեանը չէր կրցած որոշել թէ օդանա՞ւ պիտի առնէ թէ կառք: Պումենճէլ կը յայտարարէր թէ քաղաքական Բիւրօն Ալժէ պիտի տեղաւորուի հինգշաբթի օր: Նոյն ատեն կը տեղեկացուէր թէ Պուտիաֆ ազատ արձակուած է: Երկու ձեւով կը բացատրուի անոր ձերբակալութիւնը:

Կոնսդանտինի դէպքէն եւ Քրիմի ու Պուտիաֆի Թիզի – Ուզու քաշուելէն ետք, Պեն Պելլա հրահանգ տուած է թիւ 1 վիլլայային որ ձերբակալէ Պուտիաֆը, եթէ այդ շրջանը ոտք կոխէ: Դէպքերը թէեւ այլ տնօրինած էին բայց հրահանգը չէր ջնջուած եւ միշտ ի զօրու նկատուելով գործադրուեցաւ:

Երկրորդ բացատրութիւնն այն է որ տեղական նախաձեռնութեան մը արդիւնքն է, ինչ որ կը նսեմացնէ անոր կարեւորութիւնը:

Այս բոլորին առընչութեամբ, շփումներ տեղի ունեցած են թիւ 3 եւ 4 վիլլայաներու միջեւ: Կ՛ըսուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է առաջարկի մը շուրջ զոր բերած է Պեն Խեատա: Ըստ այս առաջարկին, Քաղաքական Բիւրոյին մէջ աւելի հաւասարակշռուած ներկայացուցչութիւն մը պէտք է ըլլայ, այլ խօսքով Քապիլին (վիլլայա 3) ներկայացուցիչներ ունենայ: Այս նպատակաւ Պեն Խեատա թելադրած է որ Մոհամէտ Սայիտ փոխարինուի եւ անոր տեղն անցնի 3րդ վիլլայայի պետը: Այս ձեւով միջին ճամբայ մը գտնուած կ՛ըլլայ, գոնէ առժամապէս:

Մինչ այդ, Օռանի մէջ, Պեն Պելլա յայտարարութիւն մը ըրած է կարգ մը անձնաւորութեանց առջեւ, պարզելով իր գործունէութեան գաղափարական նպատակները:

«Կ՛ուզենք լաւագոյն պայմաններ ստեղծել տնտեսական բարգաւաճման եւ եղբայրական համակեցութեան համար: Մի անգամ ընդմիշտ, էջ մը դարձուած է: Այդ էջը մեր հասարակաց դժբախտութեանց էջն է: Ուրիշ մը բացուած է, խաղաղութեան էջը, բարգաւաճման էջը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ ձերբակալուած է նախկին զօրավար Մոհամէտ Ճարահ: Ներքին նախարար եղած էր Եգիպտոսի հետ ձուլման ժամանակ: Կ՛ամբաստանուի որ «հակասուրիական» գործունէութիւն ունեցած է:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պիտի շարունակեն իրենց հիւլէական փորձերը մինչեւ Օգոստոսի վերջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Թուրքիոյ օգնելու համար երկու fոնսորսիոմներ ստեղծուած են: Հետեւեալ երկիրները պիտի մասնակցին այդ օժանդակութեան: Յունաստանի համար՝ Միացեալ Նահանգներ, Քանատա եւ Եւրոպայի տնտեսական միութեան անդամները: Թուրքիոյ համար՝ Միացեալ Նահանգները, Քանատա, Մեծն Բրիտանիա եւ «Վեցերը»:

ՖՈՐԹԻՒՆ պարբերաթերթին համաձայն վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ թէ 1961ին ամերիկեան առաջին Ընկերութիւնը եղած է Ճեներըլ Մոթորզ որ այդ տարին 11 միլիառ 395 միլիոն տոլարի ապրանք ծախած է: Ոչ–ամերիկեան առաջին 25 ընկերութեանց գլուխը կուգայ «Քարիւղներու Ֆրանսական Ընկերութիւնը»:

«ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Խրիզ» թերթը կը գրէ թէ նախկին նախարար մը Բեկեան Տիուշալիէվ մահուան դատապարտուած է, ինչպէս նաեւ նոյն Հանրապետութեան տնտեսական մէկ վարիչը զեղծարարութեանց համար:

ԻՍՐԱՅԷԼ ընդունեցաւ գերմանական հաստատութեան մը ապսպրանքը՝ գերմանական բանակի համազգեստները շինելու համար:

ՊՐԻԻՍԷԼԻ մէջ հաւաքուած էին Պոլսոյ 14 աքսորեալները, որոնք միացեալ հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեցին, իրենց խորհրդակցութեան վաղորդայնին. «Իրերաց ներկայ կացութեան մէջ, մենք 14երս կը լքենք 14երու հաւաքականութիւնը թուրք ժողովուրդին ձեռքը: Ասկէ ետք անհատապէս պիտի ծառայենք 14երու վարդապետութեան եւ փիլիսոփայութեան, իբրեւ ազատ քաղաքացիներ»: Ի տես այս զեկոյցին, թրքական մամուլը զանազան մեկնութիւններ կուտայ: Ոմանց կարծիքով ըսուածը խորամանկութիւն ցոյց կուտայ եւ 14երը չեն հրաժարած իրենց ծրագրէն: Միլլիէթ կը գրէ թէ Պրիւսէլի ժողովին արդիւնքը որոշ մերձեցման մը ապացոյցն է, Փետրուար 22ի խմբակին հետ: Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ Թուրքիա պիտի վերադառնան:

ԱՆԿԼԻՔԱՆ եկեղեցւոյ պետը՝ Տոքթ. Ռամսէ ընդունուեցաւ Մոսկուայի Պատրիարքին կողմէ: Այս առթիւ նախապէս (Յուլիս 5) յայտարարած էր թէ Մոսկուա իր այցելութիւնը շարունակութիւնն է Պոլիս եւ Աթէնք կատարած իր այցելութեանց ուր հիւրն եղած էր Տիեզերական Պատրիարքին եւ Աթէնքի Արք.ին: Այս ճամբորդութիւնն ալ կը ձգտի ամրապնդելու Անկլիքաններու կապը Ուղղափառ հաւաքականութեան հետ եւ դուռ բանալու վարդապետական խորհրդակցութեանց: 1917էն ի վեր առաջին անգամն է որ Քանթըրպերիի Արք. մը Մոսկուա կ՛այցելէ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ՓՈԽ–ՏՆՕՐԷՆՆԵՐ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

Մարմարայի մէջ կը կարդանք.—

«Փոքրամասնութիւններու վարժարաններուն մէջ գոյութիւն ունեցող թուրք փոխ–տնօրէնի դրութեան վերջ տրուած էր 1949ին: Այդ դրութիւնը վերստին գործադրութեան դրուած է, այն պատճառաբանութեամբ թէ փոքրամասնութեան վարժարանները վարչական լաւ գործունէութիւն ցոյց չեն տար:

Նախարարութեան այս որոշումը առ այժմ պիտի գործադրուի փոքրամասնութեանց միջնակարգ վարժարաններուն մէջ: Կրթական տնօրէնութիւնը թուրքերէն եւ քիւլթիւրի ուսուցիչներուն մէջէն պիտի ընտրէ փոխ–տնօրէններ, որոնց պարտականութիւնը ճշդուած է առանձնապէս:

Այս փոխ – տնօրէնները պիտի հսկեն թուրքերէն եւ քիւլթիւրի դասաւանդութեան եղանակին վրայ եւ վարժարանի ընդհանուր յայտագրի համաձայն՝ զարկ պիտի տան այդ դասերուն եւ վարժարաններու տնօրէններուն հետ առաջին աստիճանի վրայ պատասխանատու պիտի նկատուի:

Անոնք վարչական գետնի վրայ եւս տնօրէններուն պիտի օգնեն»:

Փարիզ, 1 Օգոստոս 1925

Երկոի Խօսք

... Ամէն բանէ առաջ, մեր գործը պիտի ըլլայ պաշտպանել այն բոլոր սրբութիւնները, որոնք շունչ կուտան ժողովուրդներու եւ վառ կը պահեն անոր հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու համար: Գաղութները հանգրուաններ են, ուր նետուած ենք ակամայ, դէպքերու բռնադատման տակ, մինչեւ որ կարենանք հասնիլ մեր հայրենիքը: Մեր ձեռքն է նուազագոյն չափին վերածել այս անխուսափելի չարիքը, կազդուրուելով ֆիզիքապէս եւ նիւթապէս, եւ ներշնչուելով սեփական հայրենիքի գաղափարէն: Այս հիւրընկալ այլ համայնակուլ ափերուն վրայ, մեր հայրենակիցները պիտի ջանան զարգացնել իրենց ազգային գիտակցութիւնը, պահել լեզուն որ միակ թանկագին աւանդն է, ուժ տալ մայրենի դաստիարակութեան, գրականութեան եւ արուեստին, մոռնալ շատ մը ասիական ունակութիւններ եւ նորոգուիլ այս նոր կեանքի բարիքներով:

Ամէն գաղթ, իր շատ մը չարիքներուն հետ, ունի բարիքներ ալ, կը բաւէ որ արթուն ըլլանք, չտարուինք խաբուսիկ երեւոյթներէ եւ ամուր պահենք մեր ազգային անհատականութիւնը:

Յառաջ պատկերը պիտի ըլլայ իր շըրջանի կեանքին, բայց միաժամանակ կանոնաւոր արձագանգը՝ այն բոլոր անցուդարձերուն որ տեղի կ՛ունենան այս շըրջանէն դուրս, Հայաստանի մէջ եւ գաղութէ գաղութ: Տեղական թերթի մը հանգամանքը չի գոհացներ մեզ: Ճիշդ այդ նկատումով ալ, լայն տեղ պիտի տանք այն երկիրներուն որոնք կապ ունին հայկական կեանքին հետ, առանձնապէս Թուրքիոյ եւ Խորհ. Միութեան, առօրեայ լուրերու կարգին վերլուծելով նաեւ երեւոյթները:

Բայց աւելի լաւ է թողուլ որ գործը ինք խօսի:

Շ.

Բ. ԹԱՇԵԱՆԻ ՀԵՏ

«Զահակիր»ի սենեակին մէջ, խումբ մը Լսարանականներ կը սպասեն Պ. Թաշեանի ժամանումին: Անհամբեր են տեսնելու, մօտէն ճանչնալու՝ «Հայկարան»ներու հեղինակը, որ բաւական ատենէ ի վեր Պէյրութ կը գտնուի, եւ քիչ մըն ալ ... ամէն օր՝ Ճեմարան, «Համազգային»ի գրախանութին մէջ, կամ պարտէզը, դարպասին մօտ: Արդէն ծանօթ է շատերու:

— Եկա՛ն...

Դուրսը սպասող տղոցմէ մէկն է, որ ներխուժում կը կատարէ, լուրը հաղորդելու համար: «Սուրերու Պար»ը, որ անկիւնի փիք-ըփէն իր արագ ու խանդավառ կշռոյթով սենեակը կը թնդացնէր՝ կը լռէ: Ահա դրան առջեւ կ՚երեւի, Պ. Վրացեանի եւ Պ. Շահինեանի հետ, մեր հիւրը: Պ. Բենեամին Թաշեանն է, ալեհեր (որքա՛ն խաբող են երեւոյթները), փոքր ակնոցներով, եւ անոնց ետեւէն նայող գրեթէ սեւ, հանդարտ ու զննող աչքերով:

Կը տեղաւորուի պատահած առաջին աթոռին վրայ, եւ սկիզբը բաւական անտրամադիր կ՚երեւի ընդունելու՝ Պ. Շահինեանին խորքի անկիւնը նստելու հրաւէրը:

Հազիւ տեղաւորուած՝ Պ. Թաշեան կը շրջապատուի «Զահակիր»ի խմբագիրներով եւ աշխատակիցներով: Արդէն նկատած է սեղանին վրայ «Զահակիր»ի Բ. Թիւին կանաչ կողքը: Կը վերցնէ, կը թղթատէ. ծանօթ է գրուածքներուն: Տեսած է Գահիրէ, «Յուսաբեր»ին զրկուած օրինակը, եւ մանրամասնութիւններ կը յիշէ մէջէն: Կը բանայ էջ մը, մատը կը դնէ բառի մը վրայ. «նօթեր». կը բացատրէ Ֆրանսերէնէ տառադարձութեան օրէնքները, ցոյց կուտայ սխալը: Յետոյ կը խօսինք «Զահակիր»ի աշխատանքներու մասին: Ամէն բան կը կատարուի խմբակին կողմէ, հաւաքական աշխատելաձեւով: Վէ՞ճ, կռի՞ւ. բնա՛ւ չենք ունենար, թէեւ այս պարագան կրնայ զարմանք պատճառել վեթերան խմբագիր Պ. Թաշեանին: Կը բացատրենք. սրբագրութիւնները կը կատարուին պատասխանատու խմբագրի մը կողմէ, որուն ընդհանրապէս համաձայն կ՚ըլլան բոլորը, քիչ մըն ալ ինքը՝ բոլորին:

— Եւ այս ձեւով, կը հարցնէ Պ. Թաշեան, շատ լուրջ արտայայտութեամբ մը, լեզուական – տպագրական սխալներ չե՞ն սպրդիր թերթին մէջ...

— «Յուսաբեր»ի սխալներէն նուազ՝ ամէն պարագայի, կը սրախօսէ քովէն Պ. Վրացեան, բարեմի՛տ ժպիտով մը:

Պ. Թաշեան, նոյնքան լուրջ, կը դառնայ անոր. ձեռնոցը վերցուցած է.

— «Յուսաբեր»ի խմբագիրը այսօր նախկին Ճեմարանական մըն է:

Պէտք չկայ շարունակելու...

«Երգիծաբան» Պ. Թաշեանի շնորհները աւելի լաւ կը պարզուին մեր աչքին, երբ, վայրկեան մը վերջ, բանալով «Զահակիր»ի վերջին էջերը, ան խանդավառութեամբ կ՚արտայայտուի մեր... կատակներու մասին: Կը կարդայ քանի մը հատ, սրամտութեան աղուոր գիծեր կը գտնէ մէջը, եւ մեզի ջերմօրէն կը թելադրէ զբաղիլ երգիծանքով: Դժբախտաբար «Զահակիր»ը շատ քիչ երգիծաբան ունեցած է մինչեւ այսօր, եւ թերեւս ալ Պ. Թաշեան ստիպուած ըլլայ ասկէ վերջ ալ երկար ատեն գոհանալ կատակ-մանրավէպերով, որոնք չունին հեղինակ, այլ կ՚ապրին իբր «ժողովրդական ստեղծագործութիւն»:

Մինչ այդ, կը բերուի թէյը, ամէնէն աւանդականը՝ «Զահակիր»ի աւանդութիւններուն, եւ շուտով կը համեմուի Պ. Թաշեանի սրամտութիւններով, ա՛յնքան զօրաւոր չափով, որ կը մտածենք Պ. Թաշեանի յատուկ... կատակներու բաժին մը բանալ «Զահակիր»ի մէջ:

— Այդպէս խայտառակ բան չընէք, կը զգուշացնէ Պ. Թաշեան. հեղինակի իրաւունքս ճանչցաք, աղէկ. բայց ուրիշին միտքը մի պղտորէք: Պէյրութցիները, գէշ-աղէկ, կարծիք մը ունին իմ մասիս:

Յետոյ, զրպանէն — խմբագրի՛ գրպան — կը հանէ թուղթեր, թուղթեր եւ թուղթեր, ամէն գոյնի, ամէն մեծութեան, տրցակ առ տրցակ: Չենք գիտեր ի՛նչ հրաշքով կը յաջողի այդ բոլորին մէջէն գտնել հարցարանը, որ տուած էինք իրեն քանի մը ժամ առաջ, բակին մէջ:

— Եթէ տրամադիր էք հոս մնալու մինչեւ վաղը կէսօր՝ կրնամ պատասխանել այս բոլոր հարցումներուն, կը յայտարարէ Պ. Թաշեան, ճակատագրական վճիռ մը տուողի լրջութեամբ, հակառակ պարագային, նկատի կ՚ունենանք առաջին հարցումը, եւ կը խօսինք Օշականի մասին:

Այս ըսելով, Պ. Թաշեան թուղթերու ուրիշ տրցակ մը կը հանէ (ուրիշ զրպանէ մը, այս անգամ), խիտ ձեռագրով նոթեր, որ պատրաստած է մեր զրոյցին համար յատկապէս: Պ. Շահինեան գաղափարը կ՚ունենայ այդ նոթերը — ամբողջ դասախօսութիւն մը — վերապահելու բոլոր Լսարանականներուն, ընդհանուր հանդիպում մը կազմակերպելով: Պ. Թաշեան համաձայն է: Թուղթերը կրկին կը լեցուին զրպաններուն մէջ, եւ մեր զրոյցը կը սկսի:

«Օշականին հանդիպեցայ Կիպրոսի մէջ. առաջին անգամ հոն ճանչցայ զինքը, գրական զրոյցի մը առթիւ: Աւելի ուշ, երբ Երուսաղէմ էի, ուզեցի կրկին տեսնել Օշականը: Օր մը շուկային մէջ գըտայ զինքը, բռնած՝ պայուսակ մը, որուն մէջ լեցուցած էր լոլիկ, վարունգ, ուտեստեղէն: «Այս տոպրակն ալ՝ ի՛մ ճիտիս պարտքը», կ՚ըսէր յաճախ, աւելի վերջ: Քալեցինք միասին: Մտաւ խանութ մը, գնում ընելու. լաւ սակարկող էր, հակառակ որ արաբերէն չէր գիտեր: «Հատէ պէ՛», պոռաց խանութպանին, որ հաւանաբար պակաս կը վճարէր դրամին վրագիրը, եւ ուզածը ստացաւ:

«Կ՚անցնէինք բազմամարդ փողոցներէ: «Օշակա՛ն, ըսի իրեն, ակնարկելով բոլորովին անտարբեր անցորդներուն, սա ի՞նչ է. քեզ Երուսաղէմի փողոցներուն մէջ կը տեսնեն եւ մարդ տեղէն չի՞ շարժիր»:

«Օշական ծուռ-ծուռ անգամ մը նայեցաւ երեսիս:

« — Ես որ Գահիրէի փողոցներէն անցնիմ, շարունակեցի, բոլոր ոտքի կեցող մարդիկը կը նստին, նստողները կը պառկին, իսկ պառկողներն ալ կը սկսին ... քնանալ»:

« — Յիմա՛ր, պատասխանեց Օշական, գործածելով իր «գեղացի»ի այնքա՛ն փաղաքշական բառը:

«ԶԱՀԱԿԻՐ»

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

5ՐԴ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ, 7ՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Ս. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Շինարարութեան եւ կուլտուր-կենցաղային հիմնարկների կառուցման պլաններու կատարումը, կ՚ըսէ Ս. Մովսիսեանը, կախուած է նաեւ պատուիրատուներէն (ապսպրանքներ տուողներէն), որպիսին կը հանդիսանան տեղական Սովետները եւ միայն փոքր չափով, ժողտնտխորհը, ինչպէս նաեւ որոշ նախարարութիւններ եւ գիտատեսչութիւններ: Ասոնք է որ կառոյցները կ՚ապահովեն նախագծային նախահաշուային փաստաթղթերով, կ՚իւրացնեն հողամասերը, կը ձեւակերպեն նիւթական միջոցներու հայթայթումը եւ վճարումները կատարուած աշխատանքներու դիմաց:

Արդ, տեղական Սովետներու վրայ ինկած վերոյիշեալ պարտականութիւնները ոչ միայն չեն կատարուիր ժամանակին եւ ճշդօրէն, այլ յաճախ սխալ գործելակերպի պատճառով դժուարութիւններ կը ստեղծուին շինարարութեան մէջ: Այսպէս, օրինակ, յաճախ կը պատահի, որ տեղական Սովետներու գործադրումները պլանի մէջ կը մուծեն շինարարութիւնը նոր շէնքերու, որոնք ապահովուած չեն նախագծա – նախահաշուային փաստաթղթերով եւ կը զրկեն ատով շինարարութեանը ձեռնամուխ ըլլալու հընարաւորութենէ: Կը պատահին նաեւ դէպքեր, երբ պատուիրատուները, շինարարութեան պլանները հաստատումէն յետոյ, կը փոխեն շէնքերու տեղերը, ժամանակ ու դրամական միջոցներ ծախսուելով նոր հետախուզումներու եւ նախագծումներու համար: Չեն վճարում ժամանակին նաեւ կատարուած աշխատանքի համար, որ նոյնպէս կը դժուարացնէ շինարարութեան գործը:

Բնակարանային եւ կուլտուր – կենցաղային շինարարական պլաններու թերակատարումին համար պատասխանատուութեան բաժին ունին նաեւ Հայաստանի պատկան կազմակերպութիւնները եւ մարմինները: Ս. Մովսիսեանի մատնանշած վերոյիշեալ թերութիւններու պատասխանատուները, անշուշտ, այս վերջիններն են: Ասոնք են պատասխանատու նաեւ վատ եւ սխալ կազմուած յատակագծումներու համար, որոնց մասին կը խօսի Մովսիսեանը: Պարտիան եւ կառավարութիւնը, կ՚ըսէ զեկուցաբերը, հրահանգեր է ոչ միայն աւելացնել բնակչութեան ամէն մէկ շնչին ընկնող բնակելի տարածութիւնը, այլ նաեւ հոգտանիլ որպէսզի բնակարանները կառուցուին որակով եւ շինարարական աշխատանքները ու յատկապէս յարդարման աշխատանքները զերծ լինեն թերութիւններէ: Սակայն այդպէս չէ իրականութիւնը: «Բնակարանների յատակագծման գործում կան շատ թերութիւններ, կ՚ըսէ Ս. Մովսիսեանը, որոնք առաջացնում են աշխատաւորների արդարացի բողոքները: Սանիտարական հանգոյցները՝ ինչպէս պէտքարան եւ լողարան միատեղուած են: Խոհանոցների փոքր ծաւալի պատճառով այնտեղ հնարաւոր չէ տեղաւորել քառօշական գազավառարան, իսկ լողարանում՝ ջրի գազատաքացման սարքեր: Բնակարանների մի մասը, իսկ մի քանի շէնքերու դրանց կէսը բակի կողմից չունեն պատշգամբներ»:

Վերջին տարիները շինարարութեան մէջ մեծ չափերու կը հասնի տիպային նախագծերու կիրառումը: 1961 թուականին տիպային նախագծերով կառուցուեցաւ բնակելի շէնքերու 89 առ հարիւրը, դպրոցական շէնքերու 93 առ հարիւրը եւ առողջապահական շէնքերու 63 առ հարիւրը: Տիպային նախագծերը ունին այն առաւելութիւնը, որ խնայողական են (շէնքերը աւելի աժան կը նստին) եւ կը նպաստեն շինարարութեան արագացման ու ինտուստրացման: Բայց տիպային նախագծերը կազմուեր են աչքի առաջ ունենալով միայն բնակարաններու շինութեան աժանացումը եւ անտեսուեր են բնակիչներու շահերը: Տիպային նախագծերը ունին շատ թերութիւններ, որոնցմէ «ամենամեծը այն է, որ տիպային նախագծերում բոլոր բնակարանները համարեա կէսը երեք սենեակնոց է, որի պատճառով բնակարաններն բաշխման ժամանակ յաճախ անհրաժեշտ է լինում երեք սենեականոց բնակարանում բնակեցնել երկու ընտանիք: (Վա՛յ «սոցիալիստական դրախտի» մէջ ապրող այդ ընտանիքներուն): «Բացի դրանից, տիպային նախագծերում բազմանդամ ընտանիքների համար չեն նախատեսնւում չորս սենեակնոց բնակարաններ»: Բայց դեռ չվերջացա՛ւ: «Դեռեւս քիչ չեն դէպքերը, կը շարունակէ իր զեկուցումը Հայաստանի փոխ-վարչապետը, երբ բնակելի շէնքերը յանձնւում են անորակ յարդարմամբ եւ բազմաթիւ անաւարտ աշխատանքներով, գործը երբեմն հասնում է մինչեւ անհեթեթութեան»: Եւ կը բերէ օրինակ այդ կարգի անհեթեթիւններու: Շահումեանի շրջանին մէջ մի շարք շէնքերու առաջին յարկի 40

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այն օրը, երբ առաջադրեցի այս դաստիարակին կեանքը գրել, հարցուցի ինքզինքիս.— Իրա՞ւ է որ Աստուած անպէտ բան մը կամ էակ մը չստեղծեց աշխարհիս վրայ:

Եթէ իրաւ է, պատասխանեցի ես ինծի, այս մարդն ի՞նչ գործ ունի աշխարհիս վրայ: Եթէ իրաւ չէ, ինչո՞ւ այս մարդը պիտանացու ըլլալու համար՝ Թէոդոսիայէն Սիմփերոպոլ կ՚երթայ, Սիմփերոպոլէն կ՚անցնի Ռոստով, Ռոստովէն Եկատերինոտար, Եկատերինոտարէն Պոլիս, Պոլիսէն Պէշիկթաշ, Պէշիկթաշէն Սամաթիա, Սամաթիայէն Խասգիւղ, Խասգիւղէն Գերմանիա, Գերմանիայէն Պոլիս, Պոլիսէն Իզմիր, Իզմիրէն Սկիւտար:

Քանի մը վայրկեան ճակատս շփելէն ետքը, համոզուեցայ որ Աստուած արդարեւ անպէտ բան կամ էակ չէ ստեղծած աշխարհիս վրայ: Իւրաքանչիւրն իր գոյութեան պատճառն ունի: Օրինակի համար, Խասգիւղի շոգենաւն ստեղծած է՝ մահկանացուներս համբերութեան վարժեցնելու համար: Թղթադրամն ու պղինձն հանած է՝ հասկցնելու համար մեզի թէ ինչ որ սկիզբ ունի՝ վերջ ալ ունի: Անգործներն ստեղծած է՝ որպէսզի զբօսարաններու տէրերը առեւտուր ընեն եւ ստակ վաստկին: Լուսինը ստեղծած է՝ որպէսզի Բերայի կազերը երբ մարին, փողոցները լուսաւորէ եւ գողերը մութին մէջ սխալ տուն չմտնեն: Խմբագիրներ ստեղծած է՝ ցոյց տալու համար թէ մարդս չէ կարող իր ճակտին քրտինքով ապրիլ: Երկաթեայ կամուրջ մը տուած է՝ հասկցնելու համար թէ ներկայ դարուս մէջ անհնար է երկու օձիքը մէկ տեղ բերել: Դասատուներ ստեղծած է՝ բժիշկներուն սորվեցնելու համար թէ մարդս քանի ժամ կրնայ անօթութեան դիմանալ:

Այս ամէնը աղէկ, կ՚ըսէք, բայց ինչո՞ւ ստեղծած է Իփէքճեանը: Անշուշտ շրջանակի մը մէջ անցընելով պատէն կախելու համար չէ: Ինչո՞ւ ուրեմն եկած է աշխարհ: Մի բարկանաք, բարեկամս, աշխարհ ըսածդ վարժարան չէ որ «մեր գործին չես գար» ըսէինք ու ճամբէինք զինքը: Համբերեցէք, հարկաւ նըպատակի մը համար եկած պիտի ըլլայ:

Ի՞նչ է այդ նպատակը:

Քանի մը վայրկեան ճակատ շփելը բաւական է մեզ համոզելու թէ Աստուած կեանք տալով Իփէքճեանի՝ ուզած է հասկցնել մեզի թէ դաստիարակութեան մասին մենք չա՛տ ետ մնացած ենք տակաւին: Եթէ այդպէս չըլլար, թող չէինք տար անշուշտ որ դաստիարակ մը աշխարհիս չորս կողմը պտըտիլ ստիպուի՝ ապրելու համար: Չափազանցութիւն չէ ըսածս, մտիկ ըրէք:

Առանց ուրիշի խորհուրդ հարցնելու, այս մարդը 1843ին ելաւ եկաւ աշխարհ: Բարի՝ եկաւ, հազար՝ բարի: Սակայն մարդս քաղաք մը, գիւղ մը երթալ ուզած ժամանակն անգամ նախ ծանօթութիւն կը հաւաքէ եւ վերջը կ՚երթայ, ո՛ւր մնաց աշխարհը՝ որու վրայօք հազիւ չորս հոգի կը գտնուի նպաստաւոր տեղեկութիւն տուող: Իփէքճեան եթէ այն ժամանակի դաստիարակներէն խորհուրդ խնդրէր, շատ հաւանական է որ աշխարհ գալու նպատակէն հրաժարէր: Վասնզի այն ատենները, գիշեր մը, քանի մը ամիրաներ իրենց փորը կշտացնելէն ետքը կ՚ուզէին իմանալ թէ Ենովք եւ Եղիա (մարգարէները) ի՛նչպէս կ՚ապրին, ի՞նչ կ՚ուտեն երկինքի մէջ: Ամիրային մէկը կ՚ըսէ թէ կարկանդակ կ՚ուտեն, միւսը այդ ուտելիքը հերքելով՝ հնդկահաւ կ՚ուտեն կ՚ըսէ: Վիճաբանութիւնը կը սաստկանայ եւ հարկ կ՚ըլլայ գիշեր ատեն վարժապետ մը կանչել եւ անոր կարծիքն առնել: Վարժապետը կուգայ եւ երբ իր կարծիքը կը հարցուի՝ կը պատասխանէ.— Չէք հարցներ թէ ձեր փողոցը բնակող վարժապետը ի՛նչպէս կ՚ապրի եւ ի՛նչ կ՚ուտէ, կ՚ելլէք Ենովքին եւ Եղիային ի՛նչ ուտելը կը հարցնէք:

Աւելորդ է ըսել թէ նոյն գիշերը անօթի պառկած էր վարժապետը եւ բնականաբար նպաստաւոր պատասխան մը պիտի չտար Իփէքճեանի՝ եթէ այս վերջինը իրմէ տեղեկութիւն ուզէր: Այսպէս չըրաւ եւ չընելէն ետքը յանձնարարական թուղթ մըն ալ չառաւ: Վա՛յ այն պարկեշտ ուսումնականներուն, գործունեաներուն եւ աշխատասէրներուն, որոնք յանձնարարող մը չունին, սողալով պիտի սողան գետնի վրայ: Երանի՛ այն տգէտներուն, որոնք յանձնարարողներունին, կամ երեւելի շէնքերու վարչութեան տնօրէն կ՚ըլլան, կամ առատ թոշակ կ՚ընդունին ու խելացիները ծաղրելով պատուական կեանք կ՚անցընեն: Երանի՛ մտօք աղքատաց, զի նոցա է արքայութիւն երկրիս:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(6 – Շար.)

ԱՐՇԱԿՈՒՆՅԱՑ

ՎԱԺԱԺԳ ՈՂՄ

ՂՈՎՂՈՏԻՀ ՂԵՒՈՒ

ՊՐՍԵՖ

Ա. Յ. ՀԱՅ ՖՈՅԵՐՈՒՆ
ՍԻՆՖՈՆԻԱՅԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԽՒՉԱՔՆԵՐ

ՀՈՒՆԻՍԻ ՏԱՊԱՆԻ ՊԱՀԱՊԱՆ

«ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ ՕՐՆԵ»

ՎԱՀԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ՎԱՀԱՆ ՏԱՐՕՆԻ

ՀԱՅ ՍՊՈՐՏԱՍԷՐ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿ

ՀԱՅ ՄԱՐԴ

ՀԱՅ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՄԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆԻ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆՈՍԻՆ

ՅԵՏԱՋԳՈՒԱԾ Է

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Անտառներու հրդեհներու հետեւանքով պետական արշելքներուն պատճառաւ, վայրի չղոյութիւնը նկատի ունենալով, Մարսէյլի Խանասորի ղաչտահանդէսը յետաձգուած է։

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին

Այս կիրակի ամբողջ օրը։ Նախաճեռ – նութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կամ– տէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերուն– դին, վարիզելի ծառախիտ եւ օդասուն հովանիին տակ։

Կրթական ընդհանուր բաժին
Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ մասնաճիւղերը եւ երիտասարդութիւնը։
Ամէն ընտանիք, ուտելիքը կրնայ մի– սին բերել։

ԱՌԱՏ ԽՄԻՋԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Օր. Արփիկ Շ. Մխաքեանի ընդ Պ. Կարպիս Մ. Ալէմշահ ամուսնութեան ար– թիւ Ֆ. կապ. Խաչի Լիոնի Մ.ճիւղէն 50 Ն. Ֆ. Շ. Մխաքեան սրահին։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր։

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ։

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, կառ տը Լիոն։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐՒՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէէֆս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մը՝ ծեր բայց ֆիզիքապէս առողջ, կնոջ մը հսկողութեան համար, միայն կէսօրէ վերջ (14–19)։

Ժամադրուելու համար զրել կամ ան– ձամբ ներկայանալ նախընտրաբար ժամը 9–11։

Mme ALEMIAN
24, Ave. Mathurin-Moreau, PARIS 19e.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱԻԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Ա– ւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յա– կոբ եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ։ Ինիկ Գոնիայի (Դարբա թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է։

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԱԼԻ Հ. Յ. Դ. ԵօԹՆեղբայրեան կոմիտէին ժողովը այս չաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատե– ղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։ Նոյնպէս Լանէյի, Ուլնաժի ընկերները։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻԻՆ

Յառաջի վարչութիւնը անդամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարդելի բաժանորդնե– րուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն։

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած։

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդ– ները բարի ըլլան չձանրաբեռնել արձա – կուրդի չրջանի մեր արդէն ծանրաբեռ – նուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով։

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաչտօնական հանդամանք չունեցող աղ– դերուն։

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաչտօնա – կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա – տարակելու հրահանգը, ճչդելով իրենց հանդամանքը։

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՑՍ ԳՐ– ՔՈՑԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Յ Ա Ռ Ա Ջ »

ՀՐԱՆՏ ԱԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian,* Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova,* Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian,* Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan,* Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian,* Paris.	10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե.ՏԷր Ղազարեան, ՊԷյրութ, 20Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, ՊԷյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վէնետիկ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՌՁԵՒՈՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վէնետիկ 9 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Մ. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Ց. Ց. Զագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, 1918–1958, Պէյրութ 22 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. Հատոր, Մ. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 12 Ն.Ֆ.
ԶՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. Հատոր 3.50 Ն.Ֆ. *Բ. Հատոր* 5 Ն.Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՒԻՄԵԱՆ ԶԱՑՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ 4 Ն.Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆի
Շամփուրով խորոված

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻՑ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻԻՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՑՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՁԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնար– ուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինի– լիք պատրաստութիւններու։ Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք։

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը։

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10Ն.ի 30 առ հարիւր գեղջ ունենալ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն. Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն. Ֆ. — Հատր՝ 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 3 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9369 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5270

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

Գաղթական էինք 1925ին, երբ լոյս աշխարհ կուգար Յառաջ:

Լոյս-Քաղաքին մէջ չկային հայկական ներկայանալի տպարաններ:

Ծերունի, վաստակաւոր տպագրիչ մը՝ Զմշկածագցի Կարաետ Ներսէսեան (Կ. Յ. Ներսէս), Փարիզի հին գաղութէն, տասնեակ տարիներ, դժնդակ պայմաններու մէջ, կուրծք տալով կեանքի դառնութեանց, կրցած էր Փարիզի մէջ պահել փոքրիկ տպարան մը, զուրկ ամէն յարմարութենէ:

Տարիներու ընթացքին բազմաթիւ հայերէն գրքեր լոյս տեսած էին իր տպարանէն, որ յաճախ տեղ փոխած էր:

1925ի ամառը, երբ Շաւարշ Միսաքեան ծրագրած էր թերթ հրատարակել, գացեր գտեր էր Ներսէսը, որուն «գեղեցիկ» մակդիրը տուեր էին իր բարեկամները, քիչ մը հեգնութեամբ, խեղճը բընութենէն օժտուած չըլլալով ֆիզիքական շնորհներով:

Տպարանը, 13րդ թաղամասի Փասքալ փողոցի թիւ 65ի բակին մէջ, երկու մութ սենեակներէ կը բաղկանար:

Խմբագրատան յատկացուած մասը մէկուկէս մեթր լայնք ունէր եւ կուտար բակին վրայ: Դրան երկու կողմի փոքրիկ սեղանները գրաւած էինք Շաւարշին հետ: Ետեւի մութ մասը յատկացուած էր վարչութեան եւ գրաշարներուն: Քովի սենեակին մէջ դետեղուած էր հնամենի մամուլ մը: Յաճախ կը ստիպուէինք ոտքի վրայ գրել յօդուածները:

Խմբագրական աշխատանքը աւարտելէ վերջ, թերթերը ծալելու եւ հասցէները գրելու համար կ'օգնէինք վարիչ Կարօ Ուշագլեանի (Կ. Պետուշ): Երիտասարդ ընկերներ ալ կուգային մեզի օգնելու: Այդ օրերէն պատնէշին վրայ կանգուն մնացած է միայն գրաշար Արամը, հաւատարմօրէն:

Երեք ամիս նախնական պայմաններու մէջ հրատարակեցինք «Յառաջ»ը, մեծ զոհողութիւններով:

Սակայն արդէն մեծ հետաքրքրութիւն էր ստեղծուած թերթին շուրջ: Ամէն օր նոր բաժանորդներ կը գրուէին Փարիզէն եւ դաւառէն: Ամուր հիմերու վրայ կը գրուէր Յառաջ:

Այդ օրերուն կը բացուէր «Մասիս» տպարանը, Պոլսոյ վաղեմի տպագրիչ Հրաչեայ Տէր-Ներսէսեանի կողմէ: Թերթը շուտով փոխադրուեցաւ այնտեղ: Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն ունեցան իրենց առանձին սենեակները 208 պիս, Լաֆայէթ փողոցի տպարանի առաջին յարկին վրայ:

Մինչեւ 1926ի վերջը Յառաջ հրատարակուեցաւ իբրեւ երկօրեայ: 1927 Յունուարին դարձաւ օրաթերթ:

Շուրջ վեց տարի մնաց «Մասիս»ի մօտ, ետքէն փոխադրուելու համար 17 Ռիւ Տամէմ, Տէր-Յակոբեան նորաբաց տպարանը, օժտուած տողաշար մեքենայով:

Պատերազմի հետեւանքով շուրջ հինգ տարի, 10 Յունիս 1940էն 7 Ապրիլ 1945 կամաւոր լռութեան դատապարտուեցաւ Յառաջ:

Ազատագրութենէն վերջ, 8 Ապրիլ 1945ին սկսաւ նոր շրջանը, համեստ ծաւալով, տարիներ վերջ մեծնալու համար, սակայն առանց հասնելու նախապատերազմեան վիճակին:

Քանի մը տարի Բ. Թօփալեանի «Արաքս» տպարանին մէջ հրատարակուելէ ետք, վերջապէս 1957 Սեպտեմբերին ունեցաւ իր սեփական տպարանը, Հայ Մըշակոյթի Տան մէջ:

Իրականացաւ ողբացեալ Շաւարշի երազը, սակայն ինք անդարձ բաժնուած էր արդէն մեզմէ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ԼՈՒԾՈՒՄ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ԴԵՌ ԱԼԺԷ ՉԷ ԳԱՑԱԾ

Պեն Պելլայի բանագնացը՝ Մոհամէտ Խիտէր եւ Թիզի-Ուզուի խումբին ներկայացուցիչները՝ Պելքասէմ Քրիմ, Պուտիաֆ եւ Ուլտ Հաճ 3 ժամ խորհրդակցեցան տագնապին լուծումը գտնելու համար:

Այս հանդիպումը, որ տեղի ունեցաւ «միջնորդութիւններու» վրայէն պիտի կրկնուէր յաջորդ օրը՝ հինգշաբթի: Նոյն օրը սակայն Նիւ Եորքի մէջ, ՄԱԿի ալժերական ներկայացուցիչը յայտարարած է թէ «համաձայնութիւն գոյացաւ»: Աւելցուցած է նաեւ թէ խօսած էր ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին հետ Ալժերիոյ անդամակցութեան մասին: Այս դիմումը պիտի կատարէ ալժերական իշխանութիւնը տէ եուռէ եւ տէ ֆաբթօ, այս դիմումին կնքահայրութիւնը կը ստանձնեն Ապահովութեան Խորհուրդի 11 անդամները, ինչ որ աննախընթաց դէպք մըն է:

Անդին, յանուն Թիզի-Ուզուի խմբակին, մեթր Պուզիտա որ կարճ ժամանակով մասնակցած էր «կլոր սեղանի» ժողովին, կը յայտարարէր.— «Ամէն ոք կը փափաքի որ այլեւս միակ ընդհանուր կեդրոնը Ալժէ ըլլայ: Լուրջ հարցերը կը քննուին, բայց ժամանակի կը կարօտի»: Աւելի ուշ, Խիտէր իր ընկերներէն արտօնութիւն առնելէ ետք, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր.— Երէկ, դիտէք արդէն, չփման մէջ մտանք գնդ. Մոհանտ Ուլտ էլ Հաճի եւ մեր բարեկամ Պելքասէմ Քրիմի հետ: Գոհացանք միայն հարցերուն անդրադառնալու առանց խորացնելու: Պուտիաֆի հասնելէն ետք, խորացուցինք հարցերը, որպէսզի վերջնական լուծումի մը յանգինք հանդարտ եւ եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ, հասկացողութեան մթնոլորտի մը մէջ: Հարցին բոլոր երեսները քննեցինք: Կարեւոր է: Անդամ մըն ալ պիտի հանդիպինք եւ այն ատեն կը յուսամ թէ պիտի կարենանք յայտարարել ալժերական կարծիքին, որ անհամբեր կը սպասէ, տագնապը կարգադրող վերջնական լուծումը: Կը յուսամ թէ այդ լուծումը բոլորին զոհացում կուտայ: Վաղը այդ լուծումը կ'ունենանք»:

Հարցումի մը պատասխանելով Պուտիաֆ յայտարարեց թէ իր ձերբակալութիւնը այլեւս երկրորդական դարձած էր, աւելի կարեւոր հարցեր կային:

Նոյն շրջանակներուն լուրերուն համաձայն, Քաղաքական Բիւրոյին Ալժէ ժամանումը ցոյցի երեւոյթ պիտի չստանայ եւ Պեն Պելլան ալ առանց ժողովրդական ընդունելութեան քաղաք պիտի մտնէ:

Անդին Պեն Պելլա որ միշտ Օռան է, վերջին շաբաթներու զանազան շփումներու ընթացքին ցոյց տուած է թէ գործնական միտք մըն է եւ հինգ տարի արգելափակուած մնալով միշտ շատ կարդացած ու շատ բան սորված է եւ կը սպասէ իր ժամուն:

× Միթիճայի մէջ 5 Եւրոպացիներու դիակները գտնուեցան:

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՃԱՌԸ

Վարչապետ Փոմպիտու 25 վայրկեան խօսեցաւ ձայն-պատկերասփիւռէն: Գլխաւոր նիւթերն եղան՝ երկրագործութիւնը եւ Ալժերիա:

Փոմփիտուի համար դիւզացիական աշխարհը իսկական յեղափոխութիւն մը պէտք է ունենայ: Զարմանք կը յայտնէ որ կարգ մը երկրագործական կազմակերպութիւններ ցոյցեր կը կատարեն եւ բռնութիւններ, որոնց ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ հանդուրժել:

Գալով Ալժերիոյ, Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ գործակցութիւնը կապուած է համայնքներու գործակցութեան: Կախում ունի Եւրոպացիներու ապահովութենէն: Վարչապետը հակառակ դէպքերուն, յոյս ունի որ ամէն ինչ պիտի կարգադրուի եւ գործակցութիւնը կատարուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան դեսպանը՝ Կէվըն հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Գլխաւոր պատճառն այն է որ համաձայն չէ Ուոշինկթընի տեսակէտին Ֆրանսական հիւլէական ուժի նկատմամբ:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ, 62 տարեկանին մեռած է գրագէտ Լէոն Կրուչովսքի: Համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէի անդամ էր:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ 30 միլիոն մարք փոխ տըւած է Թունուզի: Միւս կողմէ Իրաքի կառավարութիւնը խզեց իր յարաբերութիւնները Թունուզի հետ, որովհետեւ այս վերջինը ճանչցած էր Քուվէյթի իշխանապետութիւնը:

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Աֆղանիստանէն Թեհրան վերադարձաւ, բայց չյաջողեցաւ իր միջնորդութեամբ կարգադրելու Աֆղանիստանի եւ Փաքիստանի սահմանային հարցը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը՝ Ուլպրիխթ Մոսկուա հասաւ առջի օր Կովկասի մէջ պիտի հանդիպի Խրուշչեւի: Կը կարծուի թէ պիտի զբաղին առանձին հաշտութեան դաշնագրի պատրաստութեամբ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ եւ Հալէպի առեւտրականները իրենց խանութները փակեցին երեքշաբթի օր բողոքելու համար Նասրի վերջին ճառին դէմ: Ռայսին խօսքերը իբրեւ միջամտութիւն կը նկատուին սուրիական ներքին հարցերուն:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը արաբական երկիրներու Արտաքին նախարարները հրաւիրեց ժողովի, յառաջիկայ Սեպտեմբերին, քննելու համար Պաղեստինի հարցերը:

ՓԵՐՈՒԻ պաշտօնանկ նախագահը՝ Փըրատօ, որ պետական հարուածին ատեն ձերբակալուած, ապա ազատ արձակուած էր, Փարիզ եկաւ ուր պիտի հաստատուի:

Օրը Օրին

ՈՍԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ

«Յառաջ»ի խմբագրատան մէջ, արձակուրդի այս օրերուն, միշտ կը հանդիպինք նոր դէմքերու, — այցելուներ են հին ու նոր աշխարհներէն: Յաճախ նաեւ մտաւորականներ:

Անցեալ օրուան հանդիպումը՝ Փրոֆ. Էսապալեանի եւ Պ. Ֆրունճեանի հետ: Անմիջապէս տեղի ունեցաւ զրոյց մը նիւթի մը շուրջ, որ այժմէական է, «հրատապ» ինչպէս սովորութիւն է ըսել:

Մտաւորականներու հանդիպում՝ իրարու կապելու համար գաղութները:

Ստեղծել ոսկի կամուրջ մը:

Ահա աշխատանքի ծրագիր մը, որ գին չունի:

Արդարեւ սկսեր են լճանալ մեր գաղութները, գորշ կամ մաշած գոյն են ստացեր տեղական արժէքները:

— Ամա՛ն, շատ լսեցինք, շատ տեսանք:

Ընդհակառակն կը վերակենդանանան գաղութները, խանդավառութեան ալիքը կը բարձրանայ, Հայութեան կրակը կ'արծարծի, երբ մէկ գաղութէն միւսը ոսկի կամուրջներ կընետեն մտաւորականները:

Ապացոյց՝ շրջապտոյտը զոր կատարեցինք Յուլիսի սկիզբը, Ֆրանսայի գաւառներուն մէջ: Մեր հայրենակիցները, նոր խօսքի, նոր ձայնի կարօտ, հետաքրքրութեամբ հետեւեցան երեք գրողներու շարժումին:

Այս շարժումին մէջ փոխադարձ է ըսպասուած շահը: Գրողը կը ճանչնայ իր ժողովուրդը եւ կը խանդավառուի անոր հետաքրքրութեամբ, ու ժողովուրդը կը ճանչնայ նոր դէմք մը ու կը խանդավառուի դէմքերու փոփոխութեամբ:

Պոլսոյ նախորդ պատրիարքը, արտասահմանէն իր մօտ հրաւիրելով նոր եպիսկոպոսներ, կ'աշխատէր իր ժողովուրդին մէջ վառ պահել հաւատքը թէ նորեր կը հասնին՝ եթէ կը հատնին հիները: Կ'ուզէր ըսել թէ անտէր մնացած չէ եկեղեցին, հասած են բազմաթիւ նոր անուններ:

Ահա, ուրեմն, գործունէութեան նոր դաշտ մը: Զօրաշարժի ենթարկել մեր մտաւորականները, պտըտցնել գաղութէ գաղութ, ցոյց տալու համար մեր ժողովուրդին իր նոր ուժերը, իր նոր արժէքները: Ազգապահպանումը բառ չէ, շարժում է:

Ժողովուրդը պէտք է ճանչնայ իր գրողը՝ խանդավառուելու համար նոր արժէքներով: Ու գրողը պէտք է ճանչնայ իր ժողովուրդը՝ խանդավառուելու համար անոր կեանքով:

Համաստեղն էր, առաջին անգամ, որ ճամբայ ելաւ Արեւմուտքէն, փնտռելու, գտնելու, ուսումնասիրելու համար Մնացորդացը, Սփիւռքը: Այդ առաջին փորձը դարձաւ դպրոց մը, որու հետեւեցան յետագային ուրիշ գրողներ՝ շրջելով իրենց ժողովուրդին մէջ: Գրողը *քոնսիէրժ* չէ որ գամուած մնայ իր աթոռին: Հարկ է որ ճամբորդէ, տեսնէ, նիւթ հաւաքէ՝ ինչպէս կ'ընեն ֆրանսացի գրողները:

Ահա այս ծրագրով խանդավառուած՝ ընկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան կ'ուզէ գործնականացնել զայն, և 50.000 հին ֆրանք կը տրամադրէ իբրեւ հիմնադրամ, 50 հազար հին ֆրանք կը տրամադրէ նաեւ իր որդին՝ ընկ. Վազգէն Սէրէնկիւլեան: Թերեւս ուրիշներ ալ հետեւին, նիւթապէս օժանդակելու համար շարժումի մը, որու նպատակն է ոսկի կամուրջ մը նետել գաղութէ գաղութ, մտաւորականներու ճամբորդութեամբ խանդավառել գաղութները, հայ մշակոյթին ճրագը պտըտցնելու համար հոն ուր ծուարած է ափ մը Հայութիւն: Այսօր Փարիզէն մինչեւ Լիոն կամ Մարսէյլ, մինչեւ Ժընեւ կամ Միլան մինչեւ Պրիւսէլ կամ Լոնտոն: Ու վաղը՝ աւելի հեռու:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Կեդր. Կոմիտէն քանի մը տարի առաջ ծրագրած էր կազմակերպել ուխտագնացութիւն մը մինչեւ Անթիլիաս, հայ նահատակներու յիշատակին նուիրուած մատուռը, ու մինչեւ Տէր-Զօր: Ի՛նչ խանդավառութիւն պիտի ստեղծէր այս շարժումը՝ այն վայրերուն մէջ, ուրկէ պիտի անցնէին ուխտաւորները, եւ ի՛նչ զգացումներ պիտի արթընցնէր ուխտաւորներուն մէջ անապատը, ուր դեռ լռած չեն ցաւի ու բողոքի ձայները: Քաղաքական դէպքերը արգելք եղան այս ծրագրին:

Բայց պէտք չէ մոռնալ ծրագիրը: Պէտք չէ հանգիստ նստիլ: Պէտք է շարժիլ: Ոտքի հանել մտաւորականները, որպէսզի քալեն՝ չանդամալուծուելու համար:

Պէտք է ոսկի կամուրջ նետել գաղութէ գաղութ:

ԱՐԱՉ

Բ. ԹԱՇԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Հասանք իր բնակարանը. վանքին մօտ խուց մը, բոլորովին անզարդ. աշխատանքի սեղան մը, վրան՝ բանջարեղէն, ցիրուցան թուղթեր. մէկ երկու աթոռ. մէկ կողմը որմնադարաններ, կքած՝ ձեռագիր տետրակներու ծանրութեան տակ: Անտիպներն էին, այսինքն գործին մեծ մասը:

« — Ասանկ չըլլար Օշակա՛ն, ըսի. ձեռագիրներդ ինչո՞ւ անապահով տեղեր կը պահես. կուգան կը գողնան, հրդեհ մը կ՚ըլլայ, եւ բոլորն ալ կը կորսուին: Դըրամարկղի մէջ պահէ, Ահարոնին պէս...

« — Պահեմ՝ ի՞նչ պիտի ըլլայ որ... պատասխանեց Օշական. արդէն կորսուած են...

«Հիմա, իր մահէն տասնըչորս տարի վերջ, տասնեակներով անտիպ երկեր ունի Օշական:

«Յետոյ խօսեցանք իր գործերուն մասին: Ըսաւ, որ արդէն սկսած է վէպ մը, «Կեանքիս պէս», որ պիտի բաղկանայ տասնըհինգ հատորներէ:

« — Խենթացա՞ր, Օշական, ո՞վ կը կարդայ տասնըհինգ հատոր...

« Մեղի՛ միայն տարօրինակ կը թուի ատիկա, պատասխանեց Օշական. մի-ջազգային վէպը այսօր դէպի ծաւալը կ՚երթայ, տղա՛ս. այլապէս չի կրնար կեանքը տալ. կուտայ անոր մէկ պահը միայն: Մտածէ՛ Բրուստի մասին: Վէպը վախճան չունի. կանգ կ՚առնէ հոն՝ ուր հեղինակը կ՚իյնայ:

«1947ին տեղի կ՚ունենար մեր այս խօսակցութիւնը: Տարի մը վերջ, Օշական ինկած էր արդէն, կիսատ ձգելով իր վէպը:

«Խօսակցեցանք արեւելահայ գրականութեան, եւ մասնաւորաբար բանաստեղծութեան մասին: Ըսի, որ շատ ժըխտական է իր դիրքը, զինքը աղանդաւորութեան հասցնելու աստիճան, երբ բացարձակապէս կը մերժէ Արեւելահայերուն մօտ բանաստեղծի խառնուածքներու գոյութիւնը: Յիշեցուցի Տէրեանը, Զարենցը. պատասխանեց որ Զարենց... բանաստեղծ չէ. յետոյ արտայայտութիւնը թեթեւցնել կարծելով, ըսաւ որ արեւելահայ քերթողութեան ոգին է որ կը պակսի. իսկ Արեւմտահայերու մօտ ոգին կայ, բայց բանաստեղծութիւնը բացակայ է: Օշական այս բոլորը կ՚ըսէր, առանց մոռնալու Թէքէեանը, Զարիֆեանը, Մեծարենցը...

«Օշական չունէր քաղաքական համոզումներ. չէր ալ հետաքրքրուեր: Կիպրոսի մէջ, օր մը իր ներկայութեան կը խօսէինք նախագահ Հուվըրի մասին: « — Օշակա՛ն, հարցուցինք, Հուվըրը կը ճանչնա՞ս»:

«Կը ճանչնար. նախագահ Հուվըրը Օշականի համար Նիկոսիոյ նամակատան ցրուիչ Մըսթըր Հուվըրն էր...:

« — Եթէ դուն խելացի ըլլաս, ըսի օր մը, Երուսաղէմ, երբ իր զանազան մտահոգութիւններուն մասին կը խօսէր, եթէ խելացի ըլլաս՝ այսօր իսկ կը հայհոյես Դաշնակցականներուն, եւ դիմացէն քեզ գրկաբաց կ՚ընդունին. այն ատեն միայն կրնաս հանգիստ ապրիլ:

« — Ես ատ ապուրը չեմ կրնար ուտել, յայտարարեց Օշական ընդվզումով: Հրապարակի բոլոր հայհոյողներն ալ ազգը քանդողներ են. ես չեմ կրնար ազգս քանդել: Եւ Դաշնակցականներն ալ այն մարդիկն են, որ ընդունակ չեն ազգը քանդելու:

«Իսկապէս ատ ապուրը չէր ուտեր Օշական, եւ երբեք չկերաւ: Մինչեւ մահը մնաց Սէօլէօզէն դեռ նոր քաղաք իջած եւ քաղքենի կեանքին միշտ անընտել, ուղղամիտ եւ անտաշ գիւղացին (ինք պիտի ըսէր՝ «գեղացի»): Գրականութեան մէջ այնքա՛ն բիրտ, այնքան անմիջականօրէն իրապաշտ՝ կեանքի մէջ Օշական աղջնակի մը պէս ամչկոտ էր, կիներու ներկայութեան մանաւանդ: Հարիւրի շուրջ մեծահատոր երկեր արտադրող այս մարդը հրապարակաւ երկու խօսք ըսել չէր գիտեր: Կենցաղագիտութեան կանոնները թշնամի էին իրեն. իսկապէս անկարելի պիտի ըլլար երեւակայել Օշականը՝ բարձր ընկերութիւներու մէջ:

«Եւ այս պարզ կենցաղով գիւղացի մարդուն գրականութիւնը եղաւ ա[illegible]ան խորունկ, այնքան այլազան, այնքան բարդ, իր անունին շուրջ մշուշ եւ խորհրդաւորութիւն ստեղծելու աստիճան, Օշականը զանգուածներուն դարձնելով անմատչելի: Արդէն երբ իր ներկայութեան խօսք ըլլար, իր ոճի մասին մանաւանդ՝ Օշական խորունկ համոզումով կ՚ըսէր. « — Հիմա չեմ կարդացուիր. յիսուն տարի վերջ միայն պիտի հասկընան զիս եւ գրականութիւնս կարդան»: Եւ եթէ այս խօսքը 1930ական թուականներէն կուգայ՝ մեզի կը մնայ ենթադրել որ յիսուն տարուան պայմանաժամ մը... անբաւարար է պարզապէս: Տարբեր հարց, որ Օշական երբեք համաձայն չէր իր ոճի եւ առհասարակ գրականութեան մասին ըսուածներուն: Երբ ըսի թէ իր ոճը ծանր է, դժուարամարս ու ծխաշունչ՝ Օշական պատգամեց, գրեթէ պոռալով. « — Մեր մէջ ամենայստակ գրողը ե՛ս եմ. ասա՛նկ գրէ»: Եւ Օշական խորապէս կը հաւատար իր ըսածին:

« Ես հաւատացած էի, Կիպրոսի մէջ զինք ճանչնալէ առաջ, որ ճիգով կը գըրէր Օշական: Բայց արդէն զինքը տեսնելուս՝ համոզումս փոխուեցաւ. պատահեցաւ, որ ինծի բան մը թելադրէ, բերանացի: Գրելէս յետոյ անդրադարձայ, որ պարբերութեան ոճը նոյնքան բարդ էր, որքան իր վէպերունը: Ճիգով չէր սրբագրեր գրածը: Կ՚արտագրէր: Եւ իւրաքանչիւր արտագրումին՝ գրածը կը կրկնապատկուէր: Բարեբախտաբար կը գոհանար միայն երեք արտագրումով...:

«Ամէն պարագայի, բացառօրէն զօրաւոր անհատականութեան տէր գրագէտ էր Օշական, եւ այդ անհատականութեան արտայայտութիւնը եղող ոճն ալ ինքնատիպ պիտի ըլլար, բնականօրէն: Օշական, մատչելի կամ ոչ, մեր գրականութեան մեծերէն է, ոչ թէ որովհետեւ ինք մէկուն չնմանեցաւ, այլ որովհետեւ ոչ ոք կրցաւ իրեն նմանիլ: Կազմեց առանձին գագաթ մը»:

Զրոյցը կը շարունակուի: Պ. Թաշեան կը խօսի պատմուածագիր, վիպագիր եւ քննադատ Օշականի մասին: Կը յիշուին «Խոնարհներ»ը, «Մնացորդաց»ը, «Համապատկեր»ի տասնեակ հատորներու շարքը: Անկարելի է նիւթը սպառել: Բայց Պ. Թաշեանի կողմէ եղած յաճախակի ընդհանրացումները, այնքան հետաքրքրական՝ պատճառ կ՚ըլլան որ հեռանանք Օշականէն, իսկական «Օշականեան» երեկոյ մը անցընելէ յետոյ: Կ՚ակնկալենք նոյն յաջողութիւնը ունենալ Պ. Թաշեանի հանդէպ մեր հետաքրքրութիւնները գոհացնելու փորձին մէջ, թէեւ գիտենք, որ շատ բաներու մասին խօսող շատ մարդիկ լակոնական ոճ կ՚որդեգրեն, երբ կարգը հասնի իրենց: Պ. Թաշեան կը գլէ կ՚անցնի նախկին մրցանիշները, մօտենալով... Յուլիոս Կեսարին:

«Ծնած եմ, այսօր կ՚ապրիմ, վաղը պիտի մեռնիմ»:

Բաւական դժուարութեամբ կը յաջողինք մանրամասնել տալ վերի քիչ մը հակիրճ կենսագրականը.

«Ծնած եմ Ատաբազար: Տարիքս չեմ պահեր, որովհետեւ մասնաւոր ծրագիրներով չեմ եկած Պէյրութ: Ծննդեան թուականս՝ 1896 Դեկտեմբեր՝ հին տոմարով, 1897 Յունուար՝ նոր տոմարով (Պ. Թաշեանէն խնդրած էինք մանրամասնել...): Ինչպէս կը տեսնէք՝ երիտասարդ մըն եմ: Բաւական յաճախած եմ դպրոց, բայց մէկ վկայական միայն ունիմ, մանկապարտէզինը: Եղած եմ փայլուն աշակերտ, նախ Հռիփսիմեանց վարժարանին, ապա Նոր Դպրոցին մէջ: Շուտով դարձած եմ անյագ ընթերցող մը, բոլոր ինծի մատչելի գիրքերը կարդացած եմ, ժամանակին:

«Ընթերցումներն են որ կը կազմեն մարդը- անհրաժեշտ է միշտ կարդալ եւ շատ: Մեր գրագէտներէն շատեր հազիւ ստացած են նախնական ուսում մը, բայց բոլորն ալ եղած են անյագ ընթերցող եւ յամառ աշխատող ու պրպտող: Դպրոցը չէ որ կը կերտէ մտաւորականը. մտաւորականը ինքզինք կը կերտէ: Դուք շատ մեծ կարելիութիւններ ունիք այդ աշխատանքին համար Ճեմարանէն ներս, եւ ատոր համար դուք պէտք է ըլլաք մտաւորականներ. եւ մանաւանդ հայ մտաւորականներ...»:

Այս կարճ դագարէն օգտուելով, կը յիշեցնենք Պ. Թաշեանին որ իր մասին կը խօսէր քիչ առաջ: Կ՚անդրադառնայ, կը վերադառնայ.

«Սկիզբը, երբ պատանի էի դեռ, խելքս «հերոսութիւն»ներու տուած էի, եւ ոչ մէկ հետաքրքրութիւն ունէի դպրոցի եւ գրականութեան հանդէպ: Կատարեալ էֆէ մարդ մը, կամ արաբերէնով՝ զայիմ: Պատահեցաւ, որ ունենամ գրոցբրոց բարեկամ մը, Զարեհ Պուլպուլ, որ «բանաստեղծ» էր. գրածները կը բերէր երբեմն ինծի կարդալու. երբեմն ալ կը զրկէր թերթերուն, որոնք կը տպէին: Օր մըն ալ մտածեցի.— «Ասիկա որ կը գրէ՝ ես ինչո՞ւ չգրեմ. եւ գրեցի՛ (բայց վրա՛ս գրէ) »:

Կը յաջողինք Պ. Թաշեանի յիշողութենէն — որ իրեն չափ երիտասարդ է — խլել երկու տող իր բանաստեղծութիւններէն, բանասէրի մը բանաստեղծութիւններէն...

«Թող աչքերէդ մարգարտի պէս բիւր
կայլակներ իյնան գետին,
Զի քու ծոցէդ բաժնուած՝ ես, ա՛հ,
կը մեռնիմ դուռն օտարին»:

«Բանաստեղծութիւնս վերիվերոյ ասանկ բան մըն էր: Զարեհ Պուլպուլը թերթերու զրկած էր. ե՛ս ալ զրկեցի, եւ տպեցին: Այլեւս «վաւերական» բանաստեղծ էի: Աւելի ուշ, Նշան Պէշիկթաշլեանի օրինակին հետեւելով, զրկեցի «Կոչնակ»ին: Նոյնիսկ աշխատակցութեան վարձք զրկեցին, կարծեմ մէկ տոլար: Այսպէս, դիպուածի բերումով, փոխանակ ըլլալու արհեստաւոր՝ եղայ գրականութեան սիրահար մարդ: Ժամանակին հետ, մէջս սկսաւ արթննալ սէրը հայ լեզուի պատմութեան եւ ուսումնասիրութեան հանդէպ: Լեզուական, ուղղագրական հարցերու մէջ ծայրայեղ պահպանողական եմ: Մէկ դիր փոխել Մեսրոպեան ուղղագրութենէն՝ սրբապղծութիւն է. ո՞ւր պիտի տանին մեզ այս փոփոխումները, «պարզացում»ները: Լեզուն ազգային հպարտութիւն է, եւ իրաւունք չունինք անոր հետ վարուելու մեր քմահաճոյքին համեմատ: Պէտք է ըլլանք միշտ բծախնդիր, միշտ ճշդենք, ստուգենք, ունենանք պատասխանատուութեան զգացում՝ անոր հանդէպ: Գրականութեան մէջ եղէք միշտ յառաջդիմական, չա՛տ յառաջդիմական. լեզուին մէջ՝ միշտ եւ միշտ պահպանողական: Եթէ իրաւասու ըլլայի ձեզի պատգամ մը տալու՝ պիտի ըսէի միայն մէկ բան: «Հաւատարիմ եղէք հայերէնին, միշտ գուրգուրացէք մեր այս մեծ հարստութեան՝ մայրենի լեզուին վրայ»: Եւ եթէ հիմա կրցայ ձեզի ներշնչել հայերէնի պաշտամունքը՝ իմ Պէյրութ գալս ալ արդարացած է, վերադարձս ալ (եթէ Պէյրութցիները վռնտեն) »:

Բոլորս ոտքի ենք արդէն, Պ. Թաշեանին հետ. սենեակը ամբողջութեամբ շարժում է եւ ոգեւորութիւն: Պ. Թաշեան վստահաբար ներշնչած է մեզի խանդավառութիւն եւ... հայերէնի պաշտամունք, ինչպէս նաեւ խնդալու, խօսելու անսպառ տրամադրութիւն: Հազիւ կը յաջողի դուրս գալ սենեակի դռնէն: Խօսակցութիւնը դուրսը դեռ կը շարունակուի:

Իսկ «Զահակիր»ը դեռ կը յուսայ օր մը ամբողջացնել Պ. Թաշեանի կիսատ մնացած... կենսագրականը:

«ԶԱՀԱԿԻՐ»

ՊԱՇՏՕՆԱԶՐԿՈՒՄՆԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ օր չանցնիր, որ նախկին հիթլէրականներու պաշտօնատարներու եւ զինուորականներու ձերբակալութիւն կամ դատավարութիւն տեղի չունենայ: Ասոնք ընդհանրապէս Հրեաներու հանդէպ չարագործութեան յանցանքով կամ չէզոքացման կայաններու մէջ կատարած անգթութեան եւ կոտորումի, սպանութեան, խանձումի պատասխանատուութեամբ դատի կը կանչուին եւ կը կրեն իրենց պատիժը՝ 5, 10, 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուելով: Երկրին մէջ մահապատիժը վերցուած է: Այս պատճառով մարդիկ որ հազարաւորներու մահուան պատճառ եղած են, օրինապէս կ՚ազատին մահուան դատավճի-

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այս առաջին յանցանքները գործելէն ետքը՝ յանցանք մըն ալ գործեց աշխարհ գալով... Թէոդոսիոյ մէջ, որպէս թէ աշխարհիս մէջ ուրիշ քաղաք մնացած չըլլար, թող որ այդ քաղաքը իր կարիքներուն համաձայն ալ չէր: Մանկութեան օրերը այնտեղ անցընելէն ետքը, 1952ի ատենները Սիմֆերոպոլ գնաց եւ հոն վարժարան մտնելով, փոխանակ ուսանելու՝ ուսուցանելու արհեստը սորվիլ կ՚ուզէր: Զինքը համոզեցին թէ առանց ուսանելու՝ ուսուցանել անկարելի էր, եւ ասոր վրայ սկսաւ իր դասերը պատրաստել եւ ընկերները գերազանցել:

1859ին վարժարանէն ելաւ եւ Թէոդոսիա վերադառնալով ուզեց դասատուութեամբ ապրիլ: Դասատուութեամբ ապրի՛լ... հրաշքի դարերն անցած են, — դասատուութեամբ մեռնիլ, ա՛յս է իրականութիւնը: Քաղաքագէտները մեծ գործ մը ըրած կ՚ըլլան՝ եթէ կախուելիք անձերը Թուրքիա զրկեն դասատուութիւն ընելու: Չկրցաւ իր փափաքը գործադրել եւ հարկ եղաւ կտաւի վաճառականի մը քով գրագրութեան պաշտօն վարել: Քանի մը ամիս կտաւ չվաճառելէն ետքը հրաժեշտ տուաւ այդ գործին եւ միտքը դրաւ որ անպատճառ դասատուութեամբ ապրի:

1864ին քանի մը ընկերներու հետ միանալով Ռոստովի մէջ դպրոցի մը հիմնարկութեան աշխատեցաւ եւ չյաջողեցաւ:

1865ին Եկատերինոտարի մէջ այցելութեամբ դասախօսութիւն ընելու ձեռնարկեց: Այս ձեռնարկութիւնն ալ ի դերեւ ելաւ եւ Իփէքճեան ստիպուեցաւ Ռուսաստանը թողուլ եւ գրկել Թուրքիան: Եթէ դասատուութիւնը թողուր եւ գրկէր Ռուսաստան, անխոհեմ գործ մը ըրած պիտի չհամարուէր:

1867ին Կ. Պոլիս եկաւ: Դասատուի մը աշխարհ գալը, ինչպէս ըսինք, յանցանք մըն է արդէն, իսկ Պոլիս գալը անանկ ծանր յանցանք մըն է որ բնաւ ներելի չէ: Իփէքճեան այս մահացու մեղքն ալ գործեց, եւ Ենի-Գաբուի վարժարանը մտաւ տեսչութեան պաշտօնով:

Այս անձը պզտիկին վրայ պզտիկ գաղափար ունի կամ, լաւ եւս, բնաւ գաղափար չունի, եւ կը փափաքի որ ամէն բան մեծ, փառաւոր եւ կատարեալ ըլլայ: Գովելի փափաք մըն է ասիկա, բայց տեղին, ժամանակին եւ պարագաներուն յարմարիլն ալ քիչ մը պէտք է: Եթէ կօշկակար մը եղած ըլլար, նաւակի մեծութեամբ կօշիկներ պիտի կարէր, թէպէտեւ Պոլսեցիներուն մեծ ծառայութիւն մը պիտի ընէր, վասնզի երբեմն փողոցներէն սենեակը համար նաւակի պէտքը զգալի կ՚ըլլայ, ինչպէս հոս կորին պէտքը զգալի է կ՚ըլլային ծայրը: Ամիսը 15 ոսկի եկամուտ ունեցող վարժարանի մը տնօրէն կարգէ Իփէքճեան էֆէնտին եւ ազաչէ որ ծրագիր մը պատրաստէ: Հետեւեալ օրը ծրագիր մը կը հանէ ծոցէն եւ կը սկսի կարդալ.—

«Պատիւ ունեցէք մտիկ ընելու այն ծրագիրը, զոր պատրաստելու համար ազաչեցիք մեզի:

Ա.— Նկատելով որ դպրոցին չէնքն աւելի ախոռի ձեւով շինուած է քան դաստիարակութեան չէնքի մը ձեւով, կը խնդրեմ որ նախ այդ դպրոցը փլցնէք եւ նորէն շինէք այն ձեւով, որուն օրինակը Գերմանիայէն բերել տուած եմ: Այդ չէնքին մէջ անկարելի է տղայ դաստիարակելը:

Բ.— Ճեմիշները վերցնել դպրոցին քովէն եւ քաղաքէն դուրս տեղ մը դնել:

Գ.— Նկատելով որ կլիման վնասակար է, կը խնդրեմ որ Հոգաբարձութիւնդ արժանը տնօրինէ քաղաքիս կլիման փոխելու համար:

Դ.— Վարժարանը ամիսը 100 ոսկիի պէտք ունի եւ Հոգաբարձութիւնը կարող է, եթէ ուզէ, ժողովուրդէն հաւաքել այդ դրամը:

Ե.— Եթէ այս առաջարկութիւններս կ՚ընդունիք՝ լաւ, եթէ ոչ՝ մնաք բարեաւ»:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(7 – Շար.)

ԱՐՇԱԿ ՄՈՒՇԵՂՅԱՆ

ԿՈՒՐԾ ԽՏՅՈՒՆԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

— Հապա ինչո՞ւ ծիծաղեցիր, ծերուկ ախպեր, ես քեզ հետ խոսում եմ։

— Ես ինչ ասեմ, որ չհավատաս։ Ես ինքս էլ չեմ հավատում։

— Ասա՛, ասա՛, ես կհավատամ։

— Ասում եմ՝ ասեմ, որ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
(ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ)

Տիկին Էլմոն Վառնաճեանի մահուան առթիւ Հայկ Սաղբրեան (Պօմոնէն) եւ Կարապետ Կտաւճեան 20ական Ն. Ֆ., Սուրէն Մինասեան, այրի Տիկին Վերժին 10ական Ն. Ֆ., Օննիկ Նիկողոսեան 5 Ն. Ֆ. կը նուիրեն թաղին եկեղեցւոյ: Արշամ Պապայեան եւ Ճիւան Մաթոսեան 50ական Ն. Ֆ., Թորիկ Նիկողոսեան, Մասիս Զիչէքեան եւ Կիրակոս Վարդանեան 10ական Ն. Ֆ. թաղին դպրոցին: Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էսկիճիեան իրենց սիրեցեալ զաւակին արկածեալ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն թաղին դպրոցին:

Թաղականութիւնս ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալներու պարագաներուն եւ շնորհակալութիւնները՝ նուիրատուներուն:

ԿՈՉ
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Լիոնի եւ շրջաններու նոր ընտրեալ Ազգ. Միութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Կիրակի (Օգոստ. 12) Լիոնի եկեղցին, Ռիւ Պուալօ:

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ ու յաւարտ պատարագի, մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի:

Ամէն անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ մատաղագինի, կրնան իրենց նուէրները արձանագրել տալ բանկալը փոխան ստացագրի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գումարները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.—

Տիկին Տիգրանուհի Ֆլան 20 Ն. Ֆ., Տիկին Սիրվարդ Մարկոյեան 10 Ն. Ֆ., Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեան 10 Ն. Ֆրանք:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձակուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռնուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

—o—

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ:

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տընօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ
(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ամբողջ օրը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Վարիզէլի ծառախիտ եւ օգասուն հովանիին տակ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր քոյր մասնաճիւղերը եւ երիտասարդութիւնը:

Ամէն ընտանիք, ուտելիքը կրնայ միասին բերել:

ԱՌԱՏ ԽՄԻՉՔ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ: տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
ԵՒ
ՀՌՈՄ – ՎԱՏԻԿԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարսէյլէն՝ 17 Օգոստոս
ՎԵՐԱԴԱՐՁ Մարսէյլ՝ 1 Սեպտեմբեր
ԳԻՆ՝ անձ գլուխ, 350 Ն. Ֆ.

Արձանագրութեան համար անձամբ կամ գրաւոր դիմել՝
FERDI ABADJIAN
293, Chemin de St.-Julien
MARSEILLE (12)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կողմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Նոյնպէս Լանսէյի, Ռընաժի ընկերները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարլա թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹՍՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Վ. յամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 4 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9370 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5271

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Իսմէթ Ինիէօնիւ իր դիւանագիտական բովանդակ խորամանկութիւնները ի գործ կը դնէ՝ երկրին զեկը ձեռքին մէջ պահելու համար:

Հալքի զօրաւոր մրցակից Ատալէթ կուսակցութիւնը դահլիճէն դուրս նետելէ եւ զայն պարզ ընդդիմադիրի վիճակին վերածելէ ետք, խառն կառավարութիւն կազմեց Միլլէթ եւ Ենի Թիւրքիյէ տկար կուսակցութեանց հետ: Հալքը տիրական դարձաւ կրկին:

Խորհրդարանը արձակուրդ ստացաւ, նոր կառավարութեան կազմութենէն անմիջապէս վերջ: Իսմէթ մենատիրական վարչաձեւ չէ հաստատած դեռ: Սակայն կ'ուզէ ձեռքերը ազատ գործել:

Իր գլխաւոր մտահոգութիւնը բանակն է, որուն մէջ խլրտումները անպակաս են:

Ժողովրդավար երկիրներու մէջ բանակին արգիլուած է քաղաքականութեամբ զբաղիլ: Թուրքիա ինքզինք ժողովրդավար կը յայտարարէ ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ: Սակայն ինչպէս ամէն բան, իր ժողովրդավարութիւնն ալ ա լա թուրքա տեսակէն է:

Ներկայ վարչաձեւը ծնունդն է 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութեան, որ զինուորականներու գործն էր: Կառավարութեան եւ խորհրդարանին ետեւ կանգնած է բանակը, որ անդադար խլրտումի մէջ է:

Վարչապետը շարունակ տեսակցութիւններ կ'ունենայ զինուորական վերին հրամանատարներու հետ, բանակին հաւատարմութիւնը ապահովելու համար:

Վերջերս այցելեց Էրզրում, ուր հետեւակաղօրքը, զրահապատ գունդերը եւ օդանաւերը հինգ ժամ տեւող ռազմափորձեր կատարած են իր ներկայութեան: Վերադարձին Իսմէթ հերքելով երրորդ զօրաբանակին մէջ նկատուած խլրտումները, յայտարարած է թէ կարեւորութիւն պէտք չէ ընծայել բանակին դէմ տարաձայնուած ստայօդ ըսի-ըսաւներուն եւ յարգանք պէտք է տածել անոր հանդէպ:

Խոստովանած է սակայն թէ «յելուզակային դէպ»քեր տեղի կ'ունենան արեւելքէն հարաւ երկարող շրջաններուն մէջ: Յելուզակները դիւղացիին ու քաղաքացիին վրայ յարձակելէ ետք դիւրաւ արտասահման խոյս կուտան եղեր:

Քրտական շարժումը իր անմիջական արձագանգը գտած է Իրաքի սահմանակից թրքական հողամասերուն եւ քրտաբնակ շրջաններուն վրայ:

Շէյխ Պարզանիի յաջողութիւնները որոշ խանդավառութիւն առաջ բերած են Թուրքիոյ Քիւրտերուն մէջ, որոնք անկախութեան կը ձգտին:

Մաքսանենգներ հազարաւոր զէնքեր հայթայթած են Պարզանիի ուժերուն: Երեւան հանուած է անոնց ցանցը Սամսոնի մէջ:

Կառավարութիւնը ձերբակալած էր Փետր. 22ի յեղափոխութեան պարագլուխ, Անդարայի զինուորական վարժարանի տնօրէն դնդապետ Թալէաթ Այտէմիրը, որ մեծ թիւով կողմնակիցներ ունի երկրին, մասնաւորապէս զինուորական շրջանակներուն մէջ: Իրեն հետ աքսորական 14ները, Թիւրքէշի գլխաւորութեամբ:

Հանրային կարծիքի ճնշումին վրայ, Իսմէթ ստիպուեցաւ ութ օր վերջ ազատ արձակել զայն՝ 3000 ոսկի երաշխաւորութեամբ:

Կառավարութիւնը որոշած է երկրի վերականգնումին համար գործադրել հընդամեայ ծրագիր մը:

«Ծրագրային Բարձր Մարմին»ը իր տեղեկագրին մէջ ցաւով դիտել կուտայ թէ Թուրքիոյ բնակչութեան հարիւրին 60ը գրել-կարդալ չի գիտեր: Գիւղերու հարիւրին 53ին, գաւառակներու հարիւրին 55ին մէջ խմելու ջուր չկայ կամ անբաւարար է: Բնակիչներու հարիւրին 69ը ելեկտրականութէ զուրկ է: Հարիւրին երկուքուկէսը թոքախտաւոր է:

Գանձը դատարկ է: Չեն գիտեր թէ ո՞ւսկից պիտի ճարեն հնդամեայ ծրագրին համար անհրաժեշտ գումարները:

Իսմէթ աչքերն ուղղած է դարձեալ դէպի արեւմուտք՝ միջազգային օժանդակութեան մարմին, որ միշտ հասած է Թուրքիոյ, իր նեղ օրերուն:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱՒ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 27ԻՆ

Ալժ. Ազատ. Ճակատի ներքին տագնապը որ ծնաւ անկախութեան հետ, լուծուեցաւ վերջապէս Խիտէրի եւ Քապիլներու համաձայնութեամբ:

Խիտէրի մէկ կողմէ (Պեն Պելլայի ներկայացուցիչ) Պելքասէմ Քրիմի եւ Ուլտ էլ Հաճի, միւս կողմէ, կրկնակի խօսակցութիւնները յանդեցան կարեւոր համաձայնութեան մը, երեք գլխաւոր եւ հիմնական հարցերու վրայ: Թլեմսէնի մէջ ստեղծուած Քաղաքական Բիւրօն կը մնայ անփոփոխ, ընտրութեանց թուական կ'որոշուի՝ Օգոստ. 27 եւ վերջապէս Ալժերական Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդը նիստ կը գումարէ: Առաջին առթիւ իսկ, բացայայտ է որ Պեն Պելլայի խմբակը յաղթած է, քանի որ այս երեք կէտերն ալ իր առաջարկներն են: Արդարեւ, Թլեմսէնի մարդիկը առաջին օրէն իսկ Ալժերական խորհրդարանի նիստ կը պահանջէին, առարկելով մանաւանդ որ Պեն Խետտա եւ իր քանի մը ընկերները ձգած գացած էին նախորդ նիստը, Թրիփոլիի մէջ, որովհետեւ, ըստ Պեն Պելլականներուն, փոքրամասնութեան մէջ մընացած էին եւ հասկցած թէ իրենց տեսակէտը պիտի չանցնի: Նոյն Պեն Պելլականներն էին որ կ'ուզէին յետաձգել ընտրութեանց թուականը եւ Թլեմսէնի մէջ ստեղծած էին Քաղաքական Բիւրօ մը:

Ներկայիս այս մարմնին դերը ճշդուած է: Պիտի զբաղի ընտրութեանց կազմակերպութեամբ նշանակելով թեկնածուները, պիտի զբաղի նաեւ խորհրդարանի (Ալժերական Յեղափոխութեան Ազգային Խորհուրդ) նիստի գումարումով եւ քաղաքական բնոյթ կրող զանազան հարցերով: Ա. Յ. Ա. Խ.ը կրնայ անշուշտ փոփոխութիւններ կատարել Քաղաքական Բիւրոյի կազմութեան մէջ: Խորհրդարանը պիտի ընդունի նաեւ ԱՀԱԿի հրաժարումը:

Այս համաձայնութեան գալու համար, ամէնէն շատ դժուարութիւններ տուողը եղած է Պուտիաֆ, բայց ի վերջոյ հասկընալով թէ մինակը բան մը չի կրնար ընել, տեղի տուած է:

Բոլորը ընդունած են այս միջին ճամբան, անհամբեր սպասելով Խորհրդարանի նիստին: Պելքասէմ Քրիմ մամուլի ասուլիս մըն ալ տուած է իր հաւանութիւնը տալով համաձայնութեան եւ «անկեղծ փափաքն յայտնելով որ մինչեւ Խորհրդարանի նիստը (Սեպտեմբեր) իշխանութիւն գլուխ եկողներուն գործը յաջողութեամբ պսակուի»:

× Պեն Պելլա եւ Քաղաքական Բիւրոյի անդամները ուրբաթ օր Ալժէ պիտի հասնէին օդանաւով:

Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ հակառակ ձեռք ձգուած համաձայնութեան, ընդդիմութիւններ չեն դադրած եւ Պեն Եահիա ըսած է Ֆիկառոյի թղթակցին թէ նոյնիսկ եթէ համաձայնին, ոչ մէկ բան կարգադրուած կ'ըլլայ, որովհետեւ հակառակութիւնները շատ խոր են: Ըստ նոյն թղթակցին, Պեն Եահիա որ կարեւոր դեր խաղացած է Էվիանի խօսակցութեանց ատեն, շատ դառն եւ յուսալքուածէ:

× Հրամանատար Ազետին որ հսկողութեան տակ էր կիրակիէն ի վեր (նախապէս պետն էր Ալժէի ինքնավար շրջանին, բայց կիրակի 4րդ վիլլայան կը «գրաւէր» մայրաքաղաքը), փախած է:

× Հակառակ բոլոր փորձերուն, Ֆրանսացիները չեն կրցած Ատրիէն Շոլէի հետքը գտնել: Շոլէ Ալժերիոյ Գործատիրութեան նախագահն է եւ առեւանգուած է Յուլիս 24էն ի վեր:

Օրը Օրին

Ո՞Վ Է ԻԺԸ

ԻՆՉՈ՞Ի ՉԷՔ ՀԱՐՑՆԵՐ,

Ո՛Վ ԵՐԵՒԱՆՑԻՆԵՐ

Նայիրի Զարեան 1936 Օգոստոս 25ին գրած է հետեւեալ տողերը ընդարձակ գրութեան մը մէջ, որ տպուած է Երեւանի «Գրական Թերթ»ին մէջ:

« Իժը առանց հրաժարուելու իր թոյնից, անգամ չփոխելով իր շապիկը, սողացել էր մեր կուսակցութեան սրբազան ծոցը: Դաւաճանները բացել են դռները նրա առջեւ եւ նրա օձային մերկութիւնը ծածկել են Սովետական լոյալ քաղաքացու պսպղուն շապիկով: Իժը տաքացել է այնտեղ եւ, հաւատարիմ իր հին բնաւորութեան, շարունակել է խայթել ու թունաւորել: Կուսակցութեան լաւագոյն զաւակները տարիներ շարունակ տեսել են նրա խայթոցները, շօշափել նրա թոյնը մեր գրականութեան մէջ, ցանկացել են պատռել նրա շապիկը, թունաւորել նրան: Բայց Խանջեանը, իր մանկլաւիկների միջոցով, որպիսիք էին գրական ասպետ Ալազանը, Նորենցը եւ մինչեւ իր ոսկորների ծուծը փտած հանրածանօթ Դրաստամատ Սիմոնեանը, եւ իր անմիջական միջամտութեամբ, փակել մարդկանց բերանը»:

Քանի մը լուսաբանութիւններ:

«Իժը» Ակսել Բակունցն է, ըստ Ն. Զարեանի:

Հայ գրողները Երեւանի մէջ Բերիայի սրիկաներուն կողմէ ձերբակալուեցան, աքսորուեցան եւ գնդակահարուեցան նոյն տարուան Օգոստոս 10էն սկսեալ:

Նայիրի Զարեան իր գրութիւնը, որ իր ամբողջութեան մէջ (մօտաւորապէս երկու պրակ) Զրպարտագիր մըն է, ստորագրած է հայ գրողներու եւ մտաւորականներու («թուով 3500 հոգի») ձերբակալութենէն 15 օր ետք միայն:

Նայիրի Զարեան իր այդ վասակեան գրութեան մէջ մատնանշած է նաեւ բազմաթիւ հայ գրողներ իբրեւ ձերբակալելի: Արշակ Չօպանեան յաճախ կը կրկնէր (բերանացի թէ գրաւոր) թէ Նայիրի Զարեանի այդ զրպարտագիրը միայն պատճառ եղած է հայ գրողներու անհետացման: Կարելի է համաձայն ըլլալ կամ ոչ՝ Արշակ Չօպանեանի: Բայց կարելի չէ անտես առնել Նայիրի Զարեանի գրութեան բերիական ոգին, ուրկէ կը ծորի աւելի ժանտ թոյն, քան այն «իժ»էն, որուն կ'ակնարկէ իր սեփական կաշիին մասին մտածող Նայիրի Զարեանը, որ այսօր աքսորէ վերադարձող սակաւաթիւ «մանկլաւիկներու» (Նորենց, Ալազան, Մահարի) հետ սեղան կը նստի՝ կ'ըսեն Երեւան այցելողները:

Փակելու համար այս տխուր էջը, յայտնենք հետեւեալը.— Ակսել Բակունց, այդ «իժ»ը, ի պատուի է այժմ: Իր անուան դպրոց կայ, իր մասին ուսումնասիրութիւններ կը գրուին ու կը տպուին, արձանը կը չինուի, եւայլն:

Նոր ստացանք Երեւանէն ուղղակի մեր հասցէին զրկուած գիրք մը՝

«Ակսել Բակունցի ստեղծագործութիւնը» (Յօդուածների ժողովածու) խորագրով, որ ունի 296 էջ:

Տասներեք գրողներ կը պատուեն Ակսել Բակունցի անձը, ստեղծագործութիւնը եւ յիշատակը, Աւետիք Իսահակեանէն մինչեւ Ռ. Իշխանեան:

Բոլորին մէջ մեզ յուզեց ռուս գրող մը, Կ. Զելինսկի, որուն գրութենէն կը մէջբերենք հետեւեալ տողերը.

«Բակունցի վախճանը պարուրուած է նոյնպիսի խորհրդաւորութեամբ, ինչպէս իր հերոս Աբովեանի վախճանը: Մի անգամ, գիշերը, Խաչատուր Աբովեանը դուրս է գալիս տնից, որպէսզի այլեւս չվերադառնայ այնտեղ: Եւ ընդմիշտ անհետանում է: Բակունցի վախճանը մի դրուագն էր մի այլ ողբերգութեան: Մեր կուլտուրայի թշնամիները Ակսել Բակունցին տարան իր տնից եւ նա դիմաւորեց իր մահը որպէս կոմունիստ եւ այլեւս չվերադարձաւ տուն:

«Ինձ թւում է, թէ սպասելով իր վերջին ժամին՝ նրա մտքում վերակենդանացաւ քաղաքի ծայրամասի այն քարը, որտեղ դրուած էր մոռացուած վերարկուն եւ նա մտովի իր հայեացքը յառեց այնտեղ, ջերմօրէն սիրած իր Հայաստանին՝ ջանալով նշմարել ծագող արեւի ճաճանչները, որ ամէն առաւօտ ողողում են Զանգեզուրի լեռնագագաթները»:

Ուրեմն Նայիրի Զարեանի կողմէ «իժ» յորջորջուածը «մահը դիմաւորեց որպէս կոմունիստ» եւ «այլեւս չվերադարձաւ տուն», մինչ Նայիրի Զարեան... կը նստի սեղան «մանկլաւիկների» հետ:

×

Այս տոմսը կը քաղենք Պէյրութի «Սփիւռք» պարբերաթերթէն (19 Յուլիս): Արտասահմանի մէջ ամէն Հայ գիտէ այս տխուր պատմութիւնը: Հայաստանի մէջ չե՞ն գիտեր միթէ: Մեզ զարմացնողը այն է թէ ինչո՛ւ չի դատուիր այս մարդը, որ ոտանաւորներ կը նուիրէր Ստալինի եւ վերը արտատպուած գրութեան նման ժուռնալներ կուտար Բերիայի: Եթէ կը պակսին կարգ մը փաստեր, չի՞ բաւեր վերի գրութիւնը, ուր «իժ» կ'անուանէ Ակսել Բակունցը, տաղանդաւոր գրագէտը եւ ուրիշներ:

Երեւանի մէջ չկա՞յ մէկը, որ հարցնէր այս սեւ գրագէտին.

— Ո՞վ է իժը:

Չըսե՞ս, իժի ծնունդ:

ԱՐԱՉ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Ու Թան Մոսկուա պիտի երթայ Օգոստ. 24ին եւ խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Խրուշչեւի հետ: Այս առթիւ Ու Թան յայտարարած է թէ իր «համեստ դերն է» երկու հսկաներուն միջեւ եղած փոսը լեցնել:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին վարչապետը՝ Մաարուֆ Տաուալիպի յայտարարած է թէ Եգիպտոսի վերագրուած հրթիռները իրականին մէջ սուրիական բանակին կը պատկանին: Ըստ Դամասկոսի Ալ Այար թերթին, Տաուալիպի չեշտած է նաեւ «այս հրթիռները, մօտ 40 հատ, 1960ին Գահիրէ տարուեցան: Գնուած էին Սուրիոյ արաբ ժողովուրդին դրամով, ինչպէս նաեւ 3 սուզանաւեր, օդանաւեր եւ զանազան տեսակի զինամթերք»:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐ

ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ՕՐ

Ազգային հերոսների պաշտամունքը վաւերական մի ցուցանիշ է որեւէ ժողովուրդի ստեղծագործ դիտակցութեան եւ քաղաքական հասունութեան:

Յարգել հերոսներին նշանակում է տոգորուիլ նրանց երազանքով, ոգեշնչուիլ նրանց փառապանծ սխրանքով:

Խանասորը խորհրդանիշն է ազգային անկախութեան պայքարին. օրհներգութիւն է հայ «անձինք նուիրեալների»:

Խանասորի արշաւանքը ռազմական յաղթութի՞ւն էր թէ պարտութիւն:

Դա հիմնական խնդիր չէ:

Հիմնականը այն է, որ անզէն, անտէր ու անպաշտպան հայ ժողովուրդը, ընդվզելով իր գերի ու ենթակայ վիճակի դէմ, զարթնեց իր դարաւոր թմբիրից եւ զէնքի դիմեց, համախմբեց ցիրուցան անձնուրացներին, զօրախումբ կազմակերպեց եւ արդիական ռազմավարութիւնով ճակատեցաւ բռնակալութեան՝ իր դարաւոր թշնամու դէմ:

Եւ խորիմաստ խորհուրդ տուաւ մարտական շարժումին: Հայութիւնը, այդ հաւաքական յանդուգն իր ձեռնարկով, ազդարարեց արար աշխարհին, թէ իր ձեռքն է առել սեփական ազգային ճակատագիրը դարբնելու եւ կոփելու սուրբ գործը:

Արշաւանքի եղելութիւնը արձագանդ տուեց օտար թերթերում, իբրեւ հայ զարթօնքի անդրանիկ զօղանջը, թունդ հանեց Հայոց մրափող սիրտերը եւ յոյսով ու խանդավառութեամբ ողողեց Հայաստանի սարերն ու ձորերը:

Խանասորի մարտում մարտնչող եւ նահատակուող հերոսները, մեծ մասով, անուս, գեղջուկ եւ ռամիկ գործաւորներ էին առօրեայ կեանքում, սակայն իրաւ հերոսներ էին ազգային ապրումներով, քաղաքական տենչերով եւ անկաշառ նուիրումով դէպի լուսապայծառ գալիքը:

Հերոս չէ նա, որ խրոխտում է եւ մահն է դիմադրաւում անօրինակ արկածներում, ինչպէս յախուռն ասպատակը կամ մեր օրերի «կտրիճ» յելուզակը, գէնգսորը: Նրա կտրիճութիւնը քաջութիւն չէ, որովհետեւ նա մի անյագ եսամոլ է, մի անբարոյ բախտախնդիր է, որի շահատակութիւնները բխում են անձնական նեղ շահերից եւ ստոր կիրքերից:

Հերոս է նա, որ կամովին մոռանում է իր Եսը, արհամարհում է կեանքի հաճոյքներն ու հեշտանքը, ընկերային բարձունքին հասնելու մարմաջը եւ ինքնազոհ յօժարութեամբ, հաւաքական իտէալին ծառայելու յափշտակութեամբ, նետւում է ամեհի փոթորիկի մէջ պատրաստ՝ գերագոյն զոհաբերութեան:

Հաւաքական, ազգային իտէալն է հերոսի զոհաբերութեան միակ շարժակը: Նա դէպի մահ է սուրում այն աներեր գիտակցութեամբ, թէ անհատը մեռնում է, որ ազգը ապրի, նա անմահութեան է գնում, որովհետեւ «մահ իմացեալ անմահութիւն է»:

Խանասորի հերոսների, ինչպէս բոլոր հայ հերոսների սխրագործութիւնները վեհանում եւ հմայիչ են դառնում իրենց մէջ ամփոփուած բարոյական վսեմ սկզբունքներով: Նրանց վրէժը զերծ է գձուձ եւ զռեհիկ հասկացողութիւնից: Նրանք չեն կռւում սպանելու ատելավառ կիրքով, անխտիր պատուհասելու մոլեգնութեամբ: Նրանց վրէժը կրում է արդարամտութեան կնիքը:

Դրա համար էլ, հայ ժողովուրդը, իր սրտագրաւ զեղումներում, գովքն է երգում «վրէժխնդիր ջան Ֆէտայու» եւ հպարտանքով փառաբանում « կանանց երբեք ձեռք չտալու » առաքինութիւնը:

Հայ հերոսը ազգային իտէալի, անկախութեան աննահանջ ախոյեանն է:

Հայ հերոսը գերագոյն զոհաբերութեան անսասան ուխտաւորն է:

Հայ հերոսը բարոյական վեհ ըմբռնումների տենդավառ քարոզիչն է:

Յարգանքը դէպի հերոսները պէտք չէ սառչի պերճ խօսքերի սահմանում, տօնախմբումը պէտք չէ վերածուի սոսկ պարբերական, ընթացիկ ձեւականութեան, այլ պէտք է դառնայ գործիմաց առաջադրանք, հաւատաւորի վճռականութիւնով:

Ներկայ դարը չի պահանջում մեզնից անպատճառ արիւն թափել, մեռնել մարտադաշտի վրայ՝ հերոս դառնալու համար, հերոս է նաեւ նա, որ վճռել է ապրել, ապրել՝ տեւաբար զոհաբերելով, Հայութեան ազատագրութեան եւ անկախութեան ի խնդիր:

Զոհաբերութեան ոգին ապսպրանքով չէ, որ յայտնաբերւում է, այլ հոգեբուխ տարերայնութիւնով, երբ մենք համակուած ենք մեր իտէալի հաւատքով: Հաւատքն է, որ ծնել է հերոսներին: Մեր հերոսները կ՝անմահանան, երբ մենք կը զինուենք նրանց հաւատքով:

Անվթար պահենք մեր հաւատքը, որ անպարտելի ուժ է, աւելի հզօր քան հիւլէականը:

Ամրապնդենք մեր հաւատքը՝ նուաճումների, նոր իրագործումների հասնելու համար:

Հաւատքը արգանդն է հրաշքի:

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹՆԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Շնորհիւ Մեսրոպ Մաշտոցի՝ Դ. եւ Ե. դարերու սկսած մշակութային մեծ շարժումը ապրեցաւ եւ շարունակուեցաւ յետագայ դարերուն: Այդ շարժման ամենակարեւոր արտայայտութիւններէն եղաւ հայկական տպագրութիւնը:

450 տարի է անցած այն օրէն, երբ տպագրական մամուլը մեզի տուաւ մեսրոպատառ գրքի առաջին էջերը: Հայ տպագրութեան սկզբին էր, որով հայ գրականութեան ու մշակոյթի պատմութեան մէջ նոր դարագլուխ մը կը սկսէր:

Արեւելքի ժողովուրդներէն Հայերը առաջինն էին, որ օգտագործեցին Կիւթեմպէրկի ստեղծած տպագրական մամուլը՝ մայրենի լեզուով գրքեր տպագրելու համար: Բայց Հայաստան առաջինը չէր Արեւելքի այն երկիրներէն, ուր մուտք գործեց Կիւթեմպէրկեան տպագրութիւնը: Հայերէն առաջին գիրքը տպագրուեցաւ 1512 թուականին՝ Վենետիկ, իսկ Հայաստանի մէջ առաջին տպարանը կազմակերպուեցաւ 1771 թուականին, այսինքն՝ հայ առաջին գրքի տպագրութենէն 260 տարի ետք:

Այս փաստերը կը խօսին Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի պատմական բախտի մասին: Յիշենք, թէ ինչպիսին էր Հայաստան հայ տպագրութեան արշալոյսին, այսինքն՝ 16րդ դարուն: Օսմանեան Թուրքիոյ եւ նոր բարձրացած Պարսկաստանի միջեւ մղուող արիւնոտ եւ աւերիչ պատերազմներու մշտական վայրն էր. հիմնայատակ աւերուած քաղաքներ, անմարդաբնակ գիւղեր, ահաբեկուած ժողովուրդ, որ կը պահուէր լեռնային մութ քարայրներու մէջ կամ կը գաղթէր մէկ վայրէն միւսը: Մեծ չափերու կը հասնէր բռնի թրքացումն ու պարսկացումը: Միւս կողմէ, Եւրոպայի լատին երկիրները դաւանական քարոզչութեան զգալի փորձերով կը ջանային իրենց կապել Հայոց աշխարհը:

Հոգեվարքի մէջ էր նաև Մեսրոպ Մաշտոցի ստեղծած դպրութիւնը: Հայաստան գրքի սով կար: 1580ական թուականներուն Կիլիկիոյ Ազարիա կաթողիկոսի մէկ նամակէն կ՝իմանանք որ գիրքերը հազուագիւտ երեւոյթ էին դարձած Հայերու մէջ: Մեսրոպեան մեծ գիւտը կորսնցնելու վրայ էր իր ազգապահպան ուժը: Խոշտանգուած հայրենիքին այդ ժամանակ հայերէն գիրքը պէտք էր աւելի քան երբեւէ, մինչդեռ հալածական հայ գրիչներու դանդաղ աշխատանքը այդ պահանջի չնչին մասն ալ չէր բաւարարեր:

Աւերուած Հայաստանի մէջ այս անգամ ալ գտնուեցան կենդանի ուժեր, որոնք հասկցան Եւրոպայի մէջ արդէն տարածուած տպագրութեան մեծ նշանակութիւնը մեսրոպեան գիւտի պահպանման ու զարգացման համար:

Այն օրերուն Հայաստան տպարան ըստեղծելու մասին մտածել անգամ կարելի չէր: Կը մնար հայ տպագրութիւնը կազմակերպել եւրոպական երկիրներու մէջ: Եւ Հայաստան մարդիկ զրկեց Եւրոպա՝ հայերէն գիրք տպագրելու առաքելութեամբ:

Ո՛րքան պատգամաւորներ զացած են Արեւմուտք՝ տպագրութեան նպատակով, դժուար է ըսել, որովհետեւ յաջողած չեն հեռաւոր երկիրներու մէջ գիրքեր տպագրել: Այսօր կրնանք խօսիլ միայն այն հայ տպագրիչներու մասին, որոնք յաջողած եւ կրցեր են տպագրել ու ժողովուրդին թողուլ գոնէ մը անուն գիրք: Անոնցմէ առաջինը եղեր է Յակոբ Մեղապարտ: Ան առաջին հայ տպագրիչն է, որմէ հասած են մեզի հինգ գիրք՝ տպագրուած 1512–1513 թուականներուն: Այդ գիրքերէն մէկն ալ՝ «Պարզատումարը», որ հնաձեւ օրացոյց մըն է, հայ առաջին տպագիրքն է: Ան միաժամանակ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու առաջին տպագրութիւնն է, քանի որ հայերէնը խորհրդային ժողովուրդներու լեզուներուն մէջ առաջինն է դարձած տպագրութեան լեզու:

Յակոբ Մեղապարտի մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն չէ գտնուած պատմական աղբիւրներով, միայն անոր տպագրած գիրքերէն մէկը՝ « Պատարագատետր »ի վրայ կայ շատ փոքր տպագիր յիշատակարան մը, ուր ըսուած է, որ տպագրիչն է Յակոբ Մեղապարտ, տպագրութեան վայրը՝ Վենետիկ, թուականը՝ 1513:

Այդ օրերուն տպագրիչները ժամանակի ամէնէն զարգացած եւ գիտուն մարդիկն էին: Այստեղէն կարելի է եզրակացնել, որ Յակոբ Մեղապարտն ալ ժամանակի գիտուն մարդոցմէն է եղած: Պարզ է նաեւ, որ Յակոբ Հայաստանէն շարք մը ձեռագրեր ձեռքին երկար ճամբայ կտրելով՝ զացած է Վենետիկ, որ այդ ժամանակ աշխարհի տպագրութեան կեդրոնն էր՝ 250է աւելի տպարաններով: Յայտնի չէ միայն թէ որո՛ւ խորհուրդով կամ որո՛ւ պատուէրով Յակոբ Եւրոպա մեկնած է, գուցէ եւ ճիշդ ինքն է եղած գործին նախաձեռնողը: Հաստատ կարելի է ըսել, որ Յակոբ Մեղապարտ գիրքերը տպագրեր է Հայաստանի համար եւ զանոնք տարեր կամ զրկեր է հայրենիք: Դժուար է ըսել թէ Յակոբը իր գիրքերը տպագրեր է իտալական թէ սեփական տպարանի մէջ, թէեւ ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ, որ երկրորդը

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Այս տեսակ ծրագիրներով կը փափաքի Գերմանիոյ վարժարաններուն հաւասար ընել այն վարժարանը, որ իր տնօրէնութեանը տակ առած է: Յայտնի է թէ այսպիսի ծրագիրները որչափ ընդունելութիւն կը գտնեն անանկ ժողովուրդէ մը, որ տնօրէնի մը տրուած ամսականը ծով նետուած ստակ կը համարի: Իփէքճեան չուզեր ծրագրին մէջ թիւն վերջաւորած ուսումներ եւ գիտութիւններ շարելէն ետքը զանոնք աշակերտներուն չսորվեցնել եւ, հետեւաբար, անոնց ծնողքը խաբած ըլլալ: Ամէն բան առաջուց կ՝իմացնէ, որպէսզի ապագային մէջ պատասխանատուութեան տակ չմնայ: Նոյն իսկ պարգեւաբաշխութեան օրերն ալ, որոնք ծնողքներ խաբելու օրեր են, բնաւ սուտ չի խօսիր, յայտնապէս կ՝ըսէ թէ Թորոսը տկար է, Կիրակոսը ծոյլ է: Մինչդեռ ժողովուրդին հաճելի ըլլալու համար պէտք էր ըսել թէ փա՛ռք Աստուծոյ, վարժարանիս բոլոր աշակերտները յառաջադէմ են եւ կը յուսամ որ դալ տարի փիլիսոփաներու յորդ առատութիւն մը պիտի տեսնենք: Վարժարանի տնօրէնի մը համար քիչ մը ստախօսութիւն եւ քիչ մըն ալ շողոքորթութիւն անհրաժեշտ պէտք է, եւ այն տնօրէնը որ այս երկու առաքինութիւններէն զուրկ է, անպատճառ օր մը հեռանալ պիտի ստիպուի այդ ասպարէզէն: Ասկից զատ Իփէքճեան հոգաբարձու էֆէնտիներու հետ վարուելու եղանակն ալ չի գիտեր: Հոգաբարձու մը կ՝ուզէ որ տնօրէնը իր առջեւ բարեւ բռնէ, սիկարային կրակ բերէ, եթէ փողոցի մէջ հանդիպի հոգաբարձուի մը որ միս ի ձեռին կ՝երթայ՝ միսը ինք առնելու է եւ հոգաբարձուին տունը տանելու է: Այսպէս չվարուեցա՞ւ... ալ ականջները հոգաբարձուներուն բերանին մօտեցնելու է:

— Ի՞նչ ըսել է, էֆէնտիմ, ան տիրացուին խօ՞սքը պիտի ըլլայ:

— Իրաւունք ունիք, առջի օր դպրոց մտայ՝ տեղէն չերերաց, կարծես ան է որ մեզի ամսական կուտայ:

— Շատ ճշմարիտ խօսեցաք, ազգին ստակովը կ՝ապրին եւ հոգաբարձուներուն հրամայել կ՝ուզեն:

— Վռնտելու է այդ մարդը, վռնտելու է:

— Այո՛, այո՛, ծօ՛ տնտես, գնա վարժապետին ըսէ որ մէյ մըն ալ դպրոց ոտք չկոխէ:

Հարկ չի մնար ալ երկար բարակ բացատրելու թէ Իփէքճեան ինչո՛ւ երկար ատեն չկրցաւ մնալ Պոլսոյ թաղային վարժարաններուն մէջ:

1871ին Շահ-Նուպարեան վարժարանին տեսչութիւնն ստանձնեց: Յիշեալ վարժարանը, որ Իփէքճեանի փափաքները իրականացնելու չափ եկամուտ ունէր, կանոնաւոր կերպով չարունակեց եւ ուսեալ աշակերտներ ալ դուրս տուաւ որչափ ատեն որ եկամուտ ունեցաւ: Շատ դասատուներ, որոնք շաբաթը երեք անգամ գալու պարտաւոր ըլլալով մէկ անգամ կուգային վարժարան, թշնամի եղան Իփէքճեանի, որ ճշդութիւն պահելու թերութիւնն ալ ունէր: Իրեն համար օրակարգ մը պատրաստած էր եւ անոր համեմատ կը շարժէր, ելլելու, պառկելու, ճաշելու, խօսելու, խորհելու, լալու, խնդալու եւ փռընգտալու յատուկ ժամեր որոշած էր, եւ այս կարգապահութիւնը իրեն թշնամիներ կը յարուցանէր:

Այդ ատեններն էր որ դաստիարակութեան սահմանի կռիւ մը բացուեցաւ լրագիրներու մէջ: Մէկն ելաւ եւ Մանզումէի էֆքեարի մէջ հարցում մը ըրաւ թէ «Ի՛նչ է դաստիարակութեան սահմանը»: Իփէքճեան խնդաց: Այս հարցումը պարապ բան էր, -վասնզի դաստիարակութեան սահմանը չգիտցող դաստիարակ մը իսկ չի կրնար դաստիարակ ըլլալէ դադրիլ: Այսչափ մարդ կայ աշխարհիս վրայ, միթէ ամէնքն ալ մարդկութեան սահմանը գիտե՞ն: Ո՛չ: Բայց ոչ մէկը մարդ ըլլալէ դադրած է:

Այս հարցումը մեզի կը յիշեցնէ Մոլիէրի Քաղաքացին ազնուական գործին հետեւեալ տողերը.—

Մոնսիէօ Ժուրտէն.— Մտերմաբար բան մը պիտի յայտնեմ ձեզի: Ազնուականի մը սիրահարած եմ եւ կը փափաքիմ որ օգնէք ինծի՝ գրելու համար սիրատոմս մը, զոր իր ոտքերուն տակ պիտի ձգեմ:

Փիլիսոփայութեան դասատու.— Գլխուս վրայ:

Ժուրտէն.— Բայց սքանչելի բան մը ըլլալու է:

Դասատու.— Յայտնի է: Ոտանաւո՞ր կ՝ուզէք գրել:

Ժուրտէն.— Ո՛չ, ո՛չ, ոտանաւոր չեմ ուզեր:

Դասատու.— Ըսել է որ արձակ կ՝ուզէք:

Ժուրտէն.— Ո՛չ, ո՛չ, ոչ արձակ կ՝ուզեմ, ոչ ալ ոտանաւոր:

Դասատու.— Սակայն պէտք է որ կամ մին ըլլայ, կամ միւսը:

Ժուրտէն.— Ինչո՞ւ համար:

Դասատու.— Պատճառն այն է որ մեր միտքը բացատրելու համար կամ արձակ գրելու է, կամ ոտանաւոր:

Ժուրտէն.— Արձակէն ու ոտանաւորէն զատ բան չկա՞յ:

Դասատու.— Ո՛չ, պարոն, այն որ արձակ չէ՝ ոտանաւոր է, եւ այն որ ոտանաւոր չէ՝ արձակ է:

Ժուրտէն.— Մեր խօսածն ի՞նչ է, ուրեմն:

Դասատու.— Արձակ է:

Ժուրտէն.— Ի՞նչ կ՝սէք, օրինակի համար եթէ ըսեմ. «Նիքոլ, սա մուճակներս եւ գիշերուան զգակս բեր», արձա՞կ է ասիկա:

Դասատու.— Արձակ է:

Ժուրտէն.— Զըսե՞ս որ քառասուն տարիէ ի վեր արձակ կը խօսիմ եղեր եւ գեռ այսօր կ՝իմանամ...

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(8 – Շար.)

ԱՐՄԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՒՆԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԱՄՍԵԱՅ ԹԵՐԹ

ՊՈՍՏԱՅԻ ՀԱՍՑԷՆ

Ամսագիր (Журналъ) ։—Յունուար 22ի առա-
ւօտեան Լոնտոնի Հայոց Մեծ Առաքելական Ս. Եկե-
ղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Մեծ Պատարագ եւ Ամ-
սեայ Հոգեհանգիստ Ս. Ներսէս Շնորհալւոյ հոգւոյն
համար։ Մեծ Պատարագը մատուցանեց Ս. Աթոռոյ
Վեհափառ Հայրապետին Ներկայացուցիչ Գերա-
պատիւ Տ. Գարեգին Արք. Յովսէփեան, որուն
սպասարկեցին Գերապատիւ Տ. Գարեգին Վրդ. Ա-
ղանեան եւ Տ. Գրիգոր Քհնյ. Գալուստեան։ Ներ-
կայ էին 16րդ դարու Հայ Մեծ Հայրապետին հոգե-
ւոր զաւակները։ Ներկայ էին նաեւ Հայ Գաղու-
թին Ազգային Մարմնոյ Ներկայացուցիչները։

ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՒԹԸՂԻՆ

Տօնէն

Տպագրուած Վերամշակուած

Ամսագրի Հրատարակութեան 8րդ տարեշրջանի առաջին թիւերը սպառած ըլլալով՝ Ամսագրի Խմբագրատունը կը հրաւիրէ անոնք, որոնք կ՚ուզեն ամբողջական հաւաքածոյ մը ունենալ, որ գրադարանի մը մէջ պահուելու արժանի ըլլայ, դիմել Խմբագրատուն՝ նոր թիւերը ստանալու համար։

Ամսագրի Խմբագրատունը կը հրաւիրէ նաեւ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Աւետիս Եպրուպեանէ 20 Ն. Ֆ.
Պ. Մելքոն Պասմաճեանէ 10 Ն. Ֆ.
Պ. Կարապետ Տօնիկեանէ 10 Ն. Ֆ.
Այրի Տիկ Արապեանի մահուան առթիւ:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ՝ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին շարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ Ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օթէլ – Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն Մուքսի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԿՈՉ
Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Լիոնի եւ շրջաններու նոր ընտրեալ Ազգ. Միութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու Կիրակի (Օգոստ. 12) Լիոնի եկեղցին, Ռիւ Պուալօ:

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ տեղի պիտի ունենայ ու յաւարտ պատարագի, մատաղի եւ խաղողի օրհնութիւնը պիտի կատարուի:

Ամէն անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ մատաղագինի, կրնան իրենց նուէրները արձանագրել տալ բանկալը փոխան ստացագրի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)
ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.
ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Կին մը՝ ծեր բայց Ֆիզիքապէս առողջ, կնոջ մը հսկղութեան համար, միայն կէսօրէ վերջ (14–19):

Ժամադրուելու համար գրել կամ անձամբ ներկայանալ նախընտրաբար ժամը 9–11:

Mme ALEMIAN
24, Ave. Mathurin-Moreau, PARIS 19e.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարլա թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձակուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռնուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
—o—
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) գիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ:

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՝ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ՝օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՝ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)
Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿՆԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.
Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ
(1860 – 1880)
Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.
Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ամբողջ օրը: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Վարիզէլի ծառախիտ եւ օդասուն հովանիին տակ:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր քոյր մասնաճիւղերը եւ երիտասարդութիւնը:

Ամէն ընտանիք, ուտելիքը կրնայ միասին բերել:

ԱՌԱՏ ԽՄԻՉՔ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը
VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուռս
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ
Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (փորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—

55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ
ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԷՆՍՈՆ

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կողմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Նոյնպէս Լանսէյի, Ռընաժի ընկերները:

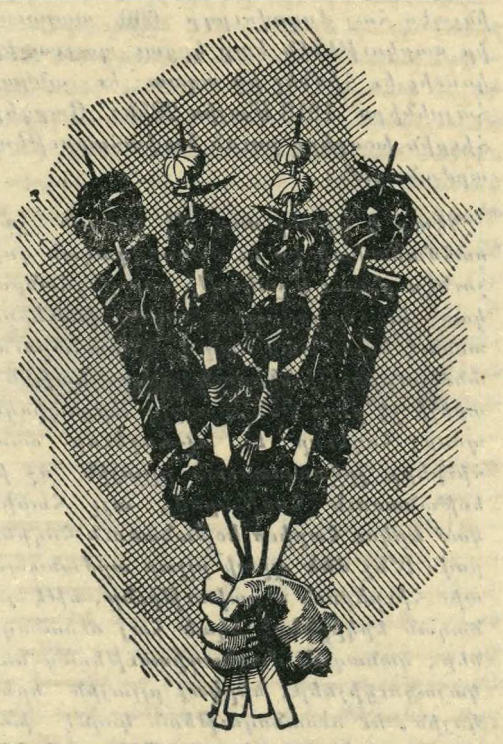

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, շաշլիք, քարսքի:
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Bar Américain
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ
Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06
ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e
64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 5 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9371 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5272

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ

Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը միաժամանակ երեք յոբելեաններ տօնեց անցեալ տարի:

Անոնցմէ մէկն էր Հանդէս Ամսօրեայ հայագիտական ուսումնաթերթի 75 ամեակը:

Հիմնուած 1877ին՝ այս պարբերականը կը հրատարակուի մինչեւ այսօր անչեղ, իր էջերը յատկացնելով Հայոց պատմութեան, մատենագրութեան, լեզուի, աշխարհագրութեան, ազգագրութեան, հնագիտութեան, արուեստի եւ առհասարակ հայկական մշակոյթի բոլոր ճիւղերու գիտական հետազօտութեան եւ ուսումնասիրութեան:

Յոբելեանին առթիւ Հանդէս Ամսօրեայ հրատարակած է բացառիկ թիւ մը (Հոկտեմբեր–Դեկտեմբեր 1961), որ լոյս տեսաւ քանի մը օր առաջ:

Յոբելինական Յուշամատեանը, — ինչպէս որակած են զայն — կը բաղկանայ 700 մեծադիր սիւնակներէ եւ կը պարունակէ բազմաթիւ հայագիտական յօդուածներ՝ հայ եւ օտար հեղինակներէ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն եւ իտալերէն լեզուներով:

Այն պահուն, երբ Արեւմուտքի մէջ հայագիտական հրատարակութիւնները սովի շրջան մը կը բոլորեն, մեծ հաճոյքով կ'ողջունենք Յուշամատեանի երեւումը: Հոյակապ հատոր մը, որուն մէջ ժամադրուած են հայ, ֆրանսացի, պելժիացի, անգլիացի, գերմանացի, աւստրիացի, իտալացի, նորվեկիացի, չեխ եւ ռումանացի պատմագէտներ, որոնք բոլորն ալ գրած են հայագիտական նիւթի մը մասին:

Մխիթարեան Միաբանութիւնը «Յուշարձան, գրական ժողովածոյ» անունով նման դեղեցիկ հատոր մը հրատարակած էր 1911ին, Միաբանութեան Վիէննա հաստատման հարիւրամեակին եւ Հանդէս Ամսօրեայի 35րդ տարեդարձին առթիւ:

Այս կարգի հրատարակութիւնները մընայուն արժէք կը ներկայացնեն եւ մեծապէս կը սատարեն օտարներուն ծանօթացնելու Հայութիւնն ու իր փառաւոր մշակոյթը:

Օրաթերթի նեղ սիւնակին մէջ կարելի չէ մի առ մի յիշել Յուշամատեանին մէջ շօշափուած նիւթերն ու անոնց հեղինակները, թիւով 35: Մեծամասնութիւնը գրած է գերմաներէն լեզուով:

Լեզուաբանական մասնագիտական ուսումնասիրութեանց կողքին կարեւոր թիւ մը կը կազմեն պատմական հետազօտութեանց վերաբերեալ յօդուածները:

Երկարաշունչ ուսումնասիրութիւն մը ունի Վարշաւայի համալսարանի դասախօս Դոկտ. Զ. Օբէրտինսկի՝ «Լեհահայերը եւ իրենց արքեպիսկոպոս Անդրէասը Եազլովիցի մէջ» նիւթին շուրջ, 100 սիւնակ:

Ուշագրաւ են Վիէննայի համալսարանի երկու դասախօսներու գրութիւնները: Դր. Եոհան Համբրէսր գրած է Դեւերու հաւատալիքին, իսկ Դր. Օտտոյ Հաաս «Հայերէն լեզուի նախապատմութեան մասին»:

Հայ աշխատակիցներն են՝ Հ. Ներսէս Ակինեան, Օր. Սիրարփի Տէր–Ներսէսեան, Յ. Ճ. Սիրունի, Մեսրոպ ծ. վ. Թէրզեան, Հ. Պէրպէրեան, Զ.Պ. Պտուկեան, Թումանոֆ եւ Մ. վրդ. Գրիգորեան եւ Հ. Յ. Մլսրեան:

Օտարներէն յիշենք Պենվենիսթը, Տիւմեղիլը (Ֆրանսացի), Հ. Միւիլտկոմանս Վինտեքէնս եւ Հ. Կարիթ (Պելժ), Հանս Ֆուկտ (Նորվեկիացի), Փիզանի, Պոլոնեէզի, Պելարտի (Իտալացի), Տօուսէթ (Անգլիացի) Վլատ Պընըցեանու (Ռումէն), Վիսիշլ (Աւստրիացի), եւայլն:

Յուշամատեանը նուիրուած է հանգուցեալ Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի յիշատակին:

Քանի մը տարիէ ի վեր Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան յատկացումներով է, որ կը հրատարակուի Հանդէս Ամսօրեան: Առանց նման օժանդակութեան, անկարելի է ապահովել հայագիտական հրատարակութեան մը յարատեւումը:

Յուշամատեանը արժանի է ամէն գնահատանքի: Շնորհաւորելի է Մխիթարեան Միաբանութիւնը, որ պատնէշի վրայ կանգուն է միշտ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ ԱԼԺԷ ՀԱՍԱՒ

ՊԵՆ ԽԵՏՏԱՅԻ «ԿՏԱԿԸ»

Աւելի քան 100·000 հոգի, մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցան Պեն Պելլան, ուրբաթ օր: Ճիշդ նոյն խանդավառութեամբ ընդունուած էին, ամիս մը առաջ, Պեն Խետտան եւ կրնան նոյն ձեւով ընդունիլ ուրիշ «հերոս» մը: Այս ընդունելութիւնն ալ կ'արժէ այնքան որքան որեւէ զանգուածի խանդավառութիւն: Բացակայ էր պաշտօնազուրկ գնդապետը՝ Պումետիէն, բայց Պեն Պելլա պատասխանելով լրագրողի մը հարցումին կ'ըսէր թէ գնդ. Պումետիէն իրենց պիտի միանայ մէկ երկու օրէն:

Օդակայանէն նահանգապետարան, Պեն Պելլա կ'անցնի «եու–եու»ներու «Եահիա ճեղայիր» եւ «Եահիա Պեն Պելլա»ներու մէջէն: Նահանգապետարանը, զինք ընդունելու համար հաւաքուած են Ֆարէս, Պեն Խետտա, Պելքասէմ Քրիմ եւ Ֆերաթ Ապպաս:

Նոյն օրը սակայն, Պեն Խետտա, Ա.Հ.Ա.Կ.ի նախագահը, երկար յայտարարութիւն մը յանձնած է մամուլին, տեսակ մը պատմական կտակ ու նաեւ ամբաստանագիր, ուր շատ խիստ հաշուեկշիռ մը կ'ընէ Ալժերիոյ կացութեան: Ծանրացած է գլխաւորաբար չորս հարցերու վրայ:

Ա) Կեդրոնական իշխանութեան տապալումը.— Պեն Խետտա նոր Ալժերիոյ գլխաւոր վտանգը կը նկատէ «վիլլայիզ մը»: «Պետութիւնը, կ'ըսէ Պեն Խետտա, կը տառապի հեղինակութեան եւ ղեկավարութեան տագնապէ մը: Կը նկատէ որ շրջագայութեան սահմանումներ կան վիլլայաներու միջեւ եւ լարուած մթնոլորտ մը հաստատուած է կարգ մը ուրիշ վիլլայաներու մէջ: Ասոնք խոտոր կը համեմատին յեղափոխութեան ոգիին հետ:

Բ) Ռազմապաշտ վտանգը.— Պեն Խետտա կ'անդրադառնայ Ալժ. Ազատ. Բանակի կարգ մը սպաներու ձգտումներուն: Մանաւանդ Թունուզի եւ Մարոքի որոնց ներշնչողն է՝ գնդ. Պումետիէն «կարգ մը սպաներ որոնք դուրսը ապրեցան, չապրեցան յեղափոխական պատերազմը ինչպէս մաքիներու իրենց եղբայրները, պատերազմը որ հիմնուած է գլխաւորաբար ժողովուրդին վրայ: Պեն Խետտա շատ կը պնդէ ժողովուրդին վրայ որ կուգայ բանակէն առաջ: Կ'եզրակացնէ.— Բանակը ազգին կը ծառայէ, այսինքն ազգային իշխանութիւնը արտայայտող կառավարութեան հեղինակութեան ներքեւ է»:

Գ) Օտարներու պաշտպանութիւնը.— Մեծ քաղաքներու կարգ մը տարրերու գործունէութիւնը մեծ վնաս պատճառեց Ալժերիոյ, մանաւանդ օտարներու հանդէպ, Եւրոպացիներու հանդէպ, որոնց երկիրը պէտք ունի:

Դ) Պետութիւնը և կուսակցութիւնը.— Եօթուկէս տարի, մտքերը պատերազմի մասին կը մտածէին, այսօր պէտք է խաղաղութեան մասին մտածեն: Անմիջական երկու հարց կայ.— 1) Տնտեսական եւ վարչական գործեր: 2) Այս գործը իրականացնելու համար, հիմնական գործիքը պետութիւնն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ Ա. Պէ. Սէ. օրաթերթը շատ խիստ լեզուով կը խօսի «Արեւմտեաններու նոր մէկ լքումին մասին՝ Նոր–Կինէ»: Սպանական թերթին խմբագիրը կ'ըսէ ի մէջ այլոց. «Գալոց պատմագիրները պիտի չհասկնան 1945ի յաղթականներուն տկարութիւնները ցեղական եւ ազգային բոլոր պահանջներուն առջեւ: Պիտի ըսեն թէ հրաժարումէ հրաժարում, Արեւմըտեան աշխարհը իր իսկ փոսը փորեց: Եւ պիտի ըսենք Մոլիէռի հետ.— «Ուղեցի'ր, Ժորժ Տանտէն»:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ առաջին անգամ ըլլալով հարային կարծիքի հարցաքննութիւն մը եղած է: Խորհրդային երիտասարդութեան ամէնէն դրական յատկանիշն է, ըստ պատասխաններու 75 առ հարիւրին, հայրենիքի սէրը:

ՂԱՆԱՅԻ նախագահ Ն'Քրումա նոր մահափորձէ մը ազատած է առջի օր: Ռումբ մը նետուած է իր կառքին վրայ, 4 հոգի սպաննուած են եւ 56 հոգի՝ վիրաւորուած: Ասոնց մեծ մասը՝ ծանօրէն: 25 հոգի ձերբակալուած են հարցաքննութեան համար:

«ԶՈՎԻԷԹՍԿԱՅԱ ՌՈՍՍԻԱ» կը գրէ թէ պատերազմական 6 ոճրագործներ որոնք յաջողած էին 19 տարիէ ի վեր իրենց ինքնութիւնը ծածուկ պահել, մահուան դատապարտուած են Սթավրոփոլի (Կովկաս) ատեանին կողմէ: 170 խորհրդային քաղաքացիներ սպաննած են 1942ին, նացի գրաւման ժամանակ, եւ անոնց տուներն ալ հրդեհի տուած են:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ազգային – ընկերվարական (նացի) չարժումը նոր նացիներու միջազգային համագումար մը կազմակերպած է Օգոստ. 15էն 17: Ներքին նախարարը յայտարարեց սակայն թէ ներգաղթի սպասարկութիւնները ետ պիտի մղեն այդ ժողովին համար Մեծն Բրիտանիա երթալ ուզողները:

ՔԱՆԹԸՐՊՐԻԻ Արք.ը՝ Տոքթ. Ռամսէ Անաստաս Միկոյեանի հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ առջի օր, Մոսկուայի մէջ: Այս տեսակցութեան ընթացքին, Տոքթ. Ռամսէ խնդրած է Անաստաս Միկոյեանէ որ աւելի լայն ազատութիւն տրուի ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Սաութ էլ Առապ թերթին մէջ Մեթր Մօրիս Սալիպի (անդամ համայնավար լուծուած կուսակցութեան) մէկ տարբեր ձեւով կը պատմէ լիբանանցի համայնավար պարագլուխ Ֆարճալլա Հելուի մահուան պարագաները: Ըստ Սալիպիի, Հելու Սուրիա տարուած էր Սարրաճի գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ (այն ատեն Սարրաճ Գործադիրի պետն էր): Ձերբակալուած էր 1959 Յունիս 25ին եւ չարչարանքի տակ մեռած: Կը թաղուէր մեկուսի ագարակի մը մէջ: Երբ համայնավար կուսակցութիւնները համաշխարհային պայքար մը բացին, դիակը հանուեցաւ, դաշտի մը մէջ դրուեցաւ եւ կազմալուծեցին քիմիական թթուով մը: Դաշտին մէջ մնացածը վերջը գետը նետուեցաւ: Յօդուածագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ դատ մը տեղի պիտի ունենայ, ցոյց տալու համար Սարրաճի գաղտնի ոստիկանութեան պատասխանատուութիւնը:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ տեղի կ'ունենայ արաբական հինգերորդ ճեմպորին, որու կը մասնակցին 2500 արաբ սկաուտներ, բոլոր արաբական երկիրներէ, բացի Իրաք:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԵՍԹԱ Պապին կողմէ նշանակուեցաւ Արեւելեան Եկեղեցւոյ Ժողովին քարտուղար, յաջորդելով Կարդինալ Քուսայի, որ վախճանեցաւ առջի օր: Ծիրանաւոր Թեսթա ծնած է 1886ին, Պերկամոյի շրջանը: Քահանայ ձեռնադրուած է 1910ին, յաջորդաբար պաշտօնավարած է՝ Վիէննա, Ռուռ, Սառ, Փերու: Ապա Միւնիխ, Գահիրէ եւ Երուսաղէմ ղրկուած է, 1953ին Պապական Նուիրակ կը կարգուի՝ Պերն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարը՝ Աւերոֆ Անգարա գացած է: Հանդիպումներ պիտի ունենայ թուրք ղեկավարներու հետ գործնական հիմերու վրայ դնելու համար թուրքեւյոյն գործակցութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Տառեր

Մերթ աստուածներ են երգել
վեհութեամբ,
Մերթ դարձել նամակ խենթ սիրահարին
Ու մերթ վրէժից շիկնել են հպարտ
Այս տառերը հին:

Դարձել են Նարեկ ու հաւատ ու երգ,
Մեղմ կարկաչել են քնքշանքի պահին,
Հրդեհուել, սակայն, չեն մարել երբեք
Այս տառերը հին:

Մեզ հետ ծիծաղել ու մեզ հետ լացել,
Մեր վիշտն են կիսել մեր ճանապարհին,
Հօտին տուն կանչող սրինգ են դարձել
Մեր տառերը հին:

Արդ առած բախտը մեր արեգական՝
Հրթիռով հասան անհաս աստղերին,
Որ գալիք շունչը մօտիկից զգան
Մեր տառերը հին:

Հիմնի հետ դարձած եւ հարազատ տուն,
Սանդուղք են հիւսում այսօր յաւերժին.
Թող միայն երգո՛վ զնգան աշխարհում
Այս տառերը հին:

ԿԱՐՕ ՄԵԼԻՔՍԷԹԵԱՆ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեցին.—

1. Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսրանին Դպրեվանքի տեսուչը, որ եկած է իբրեւ դէտ ներկայ ըլլալու Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդին Կեդր. Կոմիտէի տարեկան ժողովին (Օգոստ 7էն 17): Գարեգին վարդապետ Պէյրութէն Պոլիս անցած էր, ապա Հռոմ ուր ընդունուած է Կարդինալ Աղաճանեանի կողմէ, ներկայ եղած է Կարդինալ Քուսայի յուղարկաւորութեան եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա.ի յատուկ յանձնարարութեամբ, տեսակցութիւն ունեցած է Կարդինալ Թիսըրանի հետ: Վարդապետը մօտ 15 օրէն կը մեկնի Լոնտոն, ուր պիտի զբաղի իր համալսարանական աւարտաճառին հրատարակութեամբ:

2. Օրիորդ Արմինէ Համաստեղ, որ մէկ տարի հետեւելէ ետք հայերէնի դասընթացքներու Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանը, կը վերադառնայ իր բնակավայրը՝ Պոսթըն: Օր. Սալբի Բաբախեան, նոյնպէս Ամերիկայէն, որ տարի մը Պէյրութ անցուցած է:

3. Տէր եւ Տիկին Մելիք–Վարդանեան (Թեհրանէն), որ շրջապտոյտ մը կը կատարեն Եւրոպա:

4. Պ. Փանոսեան, Պուէնոս–Այրէսէն:

ՎԱ՛Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Արաքս ցնցեց իր մէջքը՝ ինչպէս փայլակը երկնքի մէջ, ու փուլ եկաւ Քսերքսէսի կամուրջը, երբ, ո՛վ զարհուրանք, ընկղմեցան «ի ջուրս իբրեւ զկապար ամենայն պարսաւորք եւ ազեղնաւորք, վահանաւորք եւ սաղաւարտաւորք, կառօք եւ փղօք»:

Հայաստանեայց հողին վրայ կանգնած, առ եզերս Արաքսի, հարսունք Արարատեան արեան պէս կարմիր ծաղիկներ նետեցին գետին մէջ՝ այնքան որ կարմրեցաւ գետը, ու թմբուկ զարկին հայ կուսանք, սրնգահարեցին քրմուհիները, եւ յաղթութեան երգը բարձրացաւ երկինք.

Երիվա՛ր խստերախ,
Փա՛ռք քեզ, փա՛ռք, ո՛վ Երասխ...

Եկաւ Մեծն Աղեքսանդր եւ հրամայեց կամուրջ կապել Արաքսի վրայ: Բիւր ու հազար զինուորներ քար կրեցին օրերով, փայտ կտրեցին օրերով ու կամուրջ նետեցին Հայոց արքունական գետին վրայ: Բայց յանկարծ Արաքս ցնցեց իր մէջքը՝ ինչպէս ընդերկրեայ ցուլը, որ կը սարսէ Մասիսը իր հիմէն, ու փուլ եկաւ Մակեդոնացի աշխարհակալին կամուրջը, երբ, ո՛վ զարհուրանք, «պտոյտք ջուրց ընկլուզին յանխնայ զամենայն թշնամիս»:

Հայաստանեայց հողին վրայ կանգնած, առ եզերս Արաքսի, հարսունք Արարատեան արեան պէս կարմիր ծաղիկներ նետեցին գետին մէջ՝ այնքան որ կարմրեցաւ գետը, ու թմբուկ զարկին հայ կուսանք, սրնգահարեցին քրմուհիները, եւ յաղթութեան երգը բարձրացաւ երկինք.

Ո՛վ Երասխ, յովատա՛կ,
Երիվար ստամբակ,
Նետէ թամբ, ասպանդակ,
Սուրա դէպ՝ արտորայք:

Եւ ահա, այս անգամ, Օգոստոս կայսեր բանակը գետին շրթներուն վրայ: Հռովմայեցի ամրաշէնները աշխատեցան գիշեր ու ցերեկ, օրերով լաստերը խաղացին Արաքսի վրայ եւ ի վերջոյ յաջողեցան կանգնել կամուրջ մը եօթը ահարկու աչքերով, վիշապի կերպարանքով՝ մագիլները ջուրերուն մէջ խրած:

Հեծեց հեծեծեց Արաքսը:

Այդ առթիւ, Վիրգիլիոս պատմական ու խորիմաստ մէ՛կ բառով կը պատկերացնէ (Ենէական, Ը. 728) Հայոց մեծ գետին զայրոյթը, անհո՛ւն սրտմտութիւնը, կարծես հայ հոգիին ծանօթ.

... et pontem indignatus Araxes.

Բագրատունի կը թարգմանէ, ոչ յաջող.

Եւ Երասխայն ի կամրջաց ըմբոստ հունք:

Ֆրանսացի թարգմանիչները, մեր պատմութեան ապահովաբար ծանօթ եւ Վիրգիլիոսի բարբառին յոյժ մտերիմ, աւելի արտայայտիչ են, այստեղ, քան Բագրատունին.

... tout subit l'esclavage:
L'Araxe, gémissant sous un pont qui l'outrage,
De son antique orgueil reçoit le châtiment,
Et l'Euphrate soumis coule plus mollement.

Ուրիշ մը կը թարգմանէ այսպէս.

L'Euphrate en vain murmure, et l'Oxus est dompté ;
L'Araxe, frémissant devant l'aigle romaine,
Se soulève indigné contre un pont qui l'enchaîne.

Քաղցր է հաստատել թէ Վիրգիլիոս (*), ինչպէս եւ իր հետեւորդները, բոլորն ալ օտար, ահա այսպէս կամրջաբեկ Արաքսի ընթացքին մէջ տեսեր են Հայոց դարաւոր արութիւնը եւ հպարտութիւնը: Եւ արքունական գետը վերածեր են ազգային խորհրդանշանի մը, որ կ՝արտայայտէ զայրոյթ եւ ընդվզում՝ իր ինքնիշխանութիւնը վիրաւորող ամէն փորձի դէմ, նոյիսկ «լատինական կամուրջին» դէմ՝ Ստատիոսի բառերով (Քաղ. Ա. 79):

Պատմութի՛ւնը եւս կը վկայէ, վկա՛յ մեր գոյութիւնը, թէ գետ մըն է Հայոց հոգին, կամրջաբեկ գետ մը շամբուշ, որ հոսեր է դարերով, աշխարհակալութեանց աւերակներու մէջ: Թերեւս Արա՛քսն իսկ է որ հոսեր է Հայկազանց հոգիներուն մէջ, քանդելով կամուրջները եւ խորտակելով վիշապներու մագիլները: Ինքնիշխանութեան երգն է երգեր, այսպէս, Արաքսը՝ Հայոց հոգիներուն մէջ:

Արքունի գետ, բազմաթիւ հայկական արքունիքներ շալկած՝ Արաքս կրնա՞ր միթէ հանդուրժել օտար կամուրջներու, պարսկական, հելլենական կամ լատինական կամուրջներու:

Արա՛քս, ազա՛տ գետ, որ մռնչեր ես «ի վիհս եւ ի խորափիտս, ի խոխոմս խորաց ձորոց խոխոջանօք խոռոչաց...»: Արա՛քս, ամեհի գետ, որ պատռեր ես ապառաժները, շերտերու բաժներ ես լեռները, Արա՛քս... փա՛ռք քեզ:

Բայց աւա՛ղ, այսօր Արաքս կ՝ուրանայ իր պատմութիւնը եւ մոռցեր է իր երգը:

Վա՛յ մեզ, Հայե՛ր, վա՛յ մեզ, կամուրջ նետուած է արդէն Արաքսի վրայ:

Մտիկ ըրէք, մտիկ ըրէք:

×

Կուգամ զաւառէն:

Ես տեսայ թէ յոգներ են արագավազ Արաքսի ջուրերը՝ Հայոց հոգիներուն մէջ, լռեր է յորձանուտ գետին շառաչաձայն խոխոջիւնը ընդ խոռոչս անդնդոց, ուժաթափ ինկեր պառկեր են ալիքները, սփռուեր տարածուեր են գետնին վրայ իբրեւ ցնցոտի, դեղներ ու բորբոսեր են իբրեւ մօրատ:

Երբեմնի գետը, երիվա՛ր ահարկու, ահա նիւսը երկարա՛ծ, որպէսզի կամուրջ նետեն իր վրայ:

Երբեմնի գետը, ջրվէ՛ժ երկնընկէց, ահա սողուն սողոսկուն՝ ինչպէս Ադամի գործիքէն ծորած քիչ մը ջուրը, եղկելի ու թշուառ:

Արաքսը հլու հպատակ, Արաքսը ոտնահար, տէրընկալ:

Վա՛յ մեզ, Հայե՛ր, վա՛յ մեզ, կամուրջ նետուած է Արաքսի վրայ, — տեսա՛յ, ես տեսայ կամուրջը:

Այս կամուրջը չի նմանիր Հռոմի նուիրական կամուրջին (**), որու բերանը կը կանգնէին քուրմերը, ըստ աւանդութեան, պաշտպանելու համար մեհեանը, զոր կանգնած էին կամրջագլուխէն անդին աստուածներու պատգամներուն մատեանը, որ պահ դրուած է այնտեղ, եւ ամէն սրբութիւն՝ որ յաւիտենականութիւն կը շնորհէր քաղաքին: Հայերը նման կամուրջներու պաշտպանութեան յանձնած չէին Հայաստանեայց աշխարհին յաւիտենականութիւնը, այլ միայն Արաքսի, միայն կամրջաբեկ գետին:

Ո՞վ ցամքեցուց այս գետը Հայոց հոգիներուն մէջ: Ո՞վ յանձնեց օտարին՝ Հանճարն Հայկեան:

Ոչխարնե՞րն էին որ գայլին յանձնեցին պահապան շուները, ինչպէս պիտի ըսէր Դեմոսթենէս, թէ շուներն էին որ գայլին յանձնեցին ոչխարները:

Ի՞նչպէս պատահեցաւ այս անպատմելի դժբախտութիւնը, ի՞նչպէս:

Պիտի ջանամ պարզել:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Վիրգիլիոս կը հետեւի Հոմերոսի եւ Հեսիդիոսի, բայց աւելի բազմաթիւ են անոնք որ կը հետեւին Վիրգիլիոսի; — Ովիդիոս, Սիլիոս, Ստատիոս, մինչեւ Թասօ եւ Ֆենըլոն: Մեր մէջ՝ Բագրատունի:

(**) Կամրջաշինութեան անմրցելի վարպետներ էին Հռովմայեցիները, եւ Հռոմ կը կոչուէր երբեմն «կամուրջ-քաղաք», թէեւ առաւելապէս այն պատճառով որ հանգոյց կը կազմէր հիւսիսի եւ հարաւի ճանապարհներուն: Կամուրջներու պատմութեամբ է, սակայն, որ շրփոթութեան մատնուած է Պղուտարքոս, կարծելով թէ կամրջաշէն (փոնթիֆ) կը կոչուէին հին Հռոմի կրօնապետները՝ այն պատճառաբանութեամբ թէ անոնք էին որ շինած էին քաղաքին առաջին կամուրջը Տիբերիոսի վրայ եւ անոնց յանձնուած էին կամուրջներու հսկողութիւնը եւ կամուրջներով պաշտպանուած մեհեաններու դիւանը: Սխալ է այս ստուգաբանութիւնը, փոնթիֆ կազմուած է երկու բառերու սղումով եւ կը նշանակէ զոհարար, ինչպէս էր քահանայապետը՝ հեթանոսութեան օրերուն:

ՀՈՂՄԱՏԱՏԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ

Ա.

Անդրադարձումի պահը Սփիւռքահայ կեանքին մէջ անկասկած լեղի զարթնումի մը կը նմանի: Այս այն պահն է, ուր խիղճը գլուխ կը ցցէ, կը զգաստանայ: Կը զգաս որ գոյութիւն ունի կապարի ծանրութեամբ, անեզր ծաւալով՝ խիղճը: Կարելի է սքօղել զայն, խրտուիլակի թեւեր հագցնել, քնացնել կամ, ի հարկին, գինովցնել շռայլ խօսքերու բաժակին մէջ: Բայց այդ բոլորէն առաջ եւ բոլորէն ետքը կայ պահ մը, թէկուզ ակընթարթի մը տեւողութեամբ, որ բաւական է պատռելու համար քօղը, մերկացնելու խրտուիլակը, թափահարելու քնոտ ամլութիւնը ու զսպելու արբեցումը: Յոյսի եւ լոյսի բոպէ մը չէ, մութ բոպէ մը՝ նոճիներու շուքին թաքնուած: Հոն, ուր պատկերները աղօտ են վերջալոյսի երերուն ու հեւացող լոյսերուն պէս: Առկայծող ոչինչ կայ հոն, այլ համատարած մութ մը ու մութին մէջ՝ խուլ զարկ մը, աւելի ճիշդ խիղճի խայթ մը, մեղուի խայթոցին պէս անախորժ: Երազած էք հարկաւ վտանգը, դեւի կերպարով ձեր ետեւէն վազող հրէշը: Խուսափելու համար անոր ճանկէն կը վազէք հեւ ի հեւ, բայց հող չէք շահիր. մնացած էք նոյն տեղը: Կը զգաք վայրկեանը, ուր զոհ պիտի երթաք հրէշին, բերաննիդ կը բանաք, կը պոռաք... օգնութիւն, եւ երբ կ՝անդրադառնաք որ այդ ճիշը կը մնայ անարձագանգ, կը դադրեցնէք ձեր վազքը, ճարահատ անձնատուր ըլլալու պատրաստակամութեամբ:

Վտանգը, մեր պարագային, շունի հրէշի մը կերպարը: Անրերեւոյթ է, եթէ ոչ էութեամբ, գէթ իր ձեւին մէջ: Լիբբ է ան սողունի մը պէս: Չի յարձակիր, կը սողայ: Չի հարուածեր, այլ կը դգուէ: Ցաւ չի տար ձեր մարմնին, այլ վատառողջ հեշտանքի մը սարսուռով կը պատէ ձեր էութիւնը:

Ցստակ չեղաւ տրուած պատկերին իմաստը: Ենթադրութիւնները սկսած են սաւառնիլ անկասկած: Բանիմաց իմաստակներ արդէն իսկ յանգած են եզրակացութեան մը: Միշտ նոյները, որոնք քիչ կը կարդան, բայց շատ հասկնալ կը ձեւացնեն: Ինչ որ յստակ չէ, է ուրեմն կասկածելի: Անկիւնաւոր գլուխներ, որոնց ծանրութիւնը հոմանիշ չէ անպայման խելացութեան: Կը ջանաք բացատրել թէ պղտոր ջուրի մը մէջէն, երբ մարդ գլուխը դուրս կը ցցէ, իր տեսածը, հակառակ բնութեան գեղեցիկին, աղօտ կ՝ըլլայ:

Կը փորձես բացատրել թէ մեր իրականութիւնն ալ պղտոր ջուրի նման է եւ մենք լողացողներս այդ օրէնքին ենթակայ: Ըսելդ ու զղջալդ մէկ կ՝ըլլայ: Հակառակ իր պարթեւ հասակին, առողջ երեւոյթին, մեծ աչքերուն եւ նոյնքան մեծ ականջներուն, մարդը չի հասկնար: Կարելի՞ է այպանել: Ո՛չ, կանոնադրի մարդ է, բանաձեւերու, բայց ոչ դատողութեան: Հոգեկան բարդ հարցերու մէջ մխրճուող չէ, կը խուսափի վերլուծումներէ: Հանգոյց կապած բարդոյթներով չի զբաղիր. «իր գործը չէ» կ՝ըսէ, բայց եկեղեցի կը հոլովէ, ի՛նչ փոյթ, որ աւետարան չի կարդար: Հայ երիտասարդ-

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Բ.

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԻՓԷՔՃԵԱՆ

Զարմանալու բան չկայ: Միթէ այսօր չկա՞ն խմբագիրներ, որ սխալ գրեն՝ առանց զգալու իրենց սխալը:

Ըստ իս՝ մարդ մշակելու, եւ ըստ ուրիշներու՝ մարդուս միտքը, սիրտն ու մարմինը մշակելու արհեստը Իփէքճեան էֆէնտին քանի մը տարիներ Շահ-Նուպարեան վարժարանին մէջ գործադրելէն ետքը՝ հրաժարեցաւ այդ շէնքէն, որու հասոյթները ցամքիլ սկսած էին: Մեկնեցաւ Պոլիսէն եւ Լօզան գնաց ու հոն յայտարարութիւն մը հանեց թէ յարմար գնով յանձնառու կ՝ըլլայ Թուրքիայէն եւ ոչ ուրիշ կողմերէ հոն զբրկուելիք տղոց դաստիարակութեանը: Այս գործն ալ չկրցաւ գլուխ հանել եւ ստիպուեցաւ դառնալ Պոլիս, ուսկից Իզմիր գնաց եւ հոն ալ իր հրաժարականը տալով նորէն Պոլիս դարձաւ եւ Սկիւտար, Սելամիէի միացեալ վարժարանին տնօրէն անուանուեցաւ:

Իփէքճեան էֆէնտին մանկավարժութեան մէջ գերմանական դրութիւնն կը սիրէ այնպէս՝ ինչպէս կը սիրեմ ես սիսեռով միսը եւ դուն կը սիրես ձէթով լուբիան: Այս դրութիւնը շատ յարմար է տարուան մը մէջ թաղային վարժարան մը հազար հինգ հարիւր ոսկի պարտական ընելու: Մեր ըսածը քանի մը տարիներ առաջ փորձով հաստատեց Սկիւտարու Սելամիէ վարժարանը, որու հոգաբարձութիւնը Իփէքճեան էֆէնտիէն աւելի գերմանասէր էր: Այս դրութիւնը խիստ կտրուկ է, վարժարանը կամ կը բարձրացնէ կամ կը կործանէ: Իփէքճեան էֆէնտին եթէ քիչ մը խոնարհէր եւ թաղային վարժարաններն երկրորդական վարժարանի աստիճանին վերածելու դիւրութիւններ տուող ծրագիր մը պատրաստելու զիջանէր, ազգին մեծ ծառայութիւն մը ըրած պիտի ըլլար: Մենք կը կարծենք թէ ժողովուրդը եւ վարժարաններուն եկամուտները քննելէն ետքը գլուխը պիտի փոխէր: Բայց մեծ եղաւ մեր զարմանքը՝ երբ տեսանք թէ գլուխը փոխելու տեղ գլխարկը փոխած է: «Պարապ բան է, բարեկամ, կ՝ըսէ Իփէքճեան, ինչ որ ալ ընես՝ այս ազգը դպրոցի համար դրամ չի տար, կ՝ուզէ որ իր տղաքը ձրի կարդան»: Իրաւունք ունի, սակայն քիչ մը զոհողութիւն ընելով ժողովուրդը ծանօթացնելու է իր պարտքերուն:

Իբրեւ երեսփոխան ալ ազգին ծառայած է, երկաթեայ ականջ ունենալու է մէկը որ դիմանայ անոր ատենաբանութիւններուն: Շատ խօսելու համար մըրցումի կ՝ելլէր ուրիշ երեսփոխաններու հետ եւ շատ անգամ մրցանակը կը վաստըկէր: Իր կարծիքներն երբեք ճնշումի տակ չեն իյնար, կը խօսի ազատօրէն ինչ որ կը խորհի ազգին օգտին համար: Անձնական շահը, որ շատ անգամ մեր երեսփոխաններէն մէկ քանիները կը ստիպէ լռել, բնաւ ազդեցութիւն չի կրնար ունենալ իր վրայ: Ամէնէն հարուստին մէկ անքաղաքավարութիւնը անոր երեսը զարնելէ չի հրաժարիր մինչեւ անգամ չորս հազար ոսկիով աղջիկ մը տալ խոստանաս իրեն: Շատերը կը կարծեն թէ կիրքով կը խօսի, ես կը հաւատամ որ կիրքով կը խորհի եւ պաղարեամբ կը խօսի:

Հրապարակի վրայ ունի գրութիւններ, որոնք ողջմտութիւն կը բուրեն: Ոճը խոնարհ բնաւորութիւն մը չունի: Անգամ մը իրաւամբ յարձակեցաւ Մամբրէ եպիսկոպոսին դէմ, որ պատասխանեց թէ կրօնաւորի դէմ յարձակիլը կրօնի դէմ յարձակիլ է: Ասիկա ճշմարիտ է, եւ ասոր համար է որ երբ Մամբրէ եպիսկոպոս հարբուխ ըլլայ, կրօնքին ալ քիթը կը վազէ:

Իփէքճեան էֆէնտին, ինչպէս տեսնուեցաւ կենսագրութեանս մէջ, աւելի գեղեցիկ քան տգեղ կողմեր ունի: Սակայն իր դէմքը գեղեցկութեան մասին միւս բոլոր յատկութիւնները կը գերազանցէ: Փողոցի մէջ այնպիսի սիգաճեմ քալուածք մը ունի, որ մարդս կը վախնայ ետեւէն երթալու՝ իր սպասաւորը չկարծուելու համար:

(Վերջ)

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ԳՈՂԳՈՏԻՀ ԳԵՎՈՐԴԻ

ՎԱՀԱԳՆԻ ՈՒՄԸ

— Ես ձեզ ասում եմ, թանգատ եմ ձեզ, ինչպես ասում է պատարագի մեջ, ու ձեր հոգին պահանջում եմ ձեր մարմնից:

Վահագնի ուժեղ ձայնը ամբողջ եկեղեցին էր լցրել: Ժողովուրդը, որ ներս էր խցկվել, ոչ մի շարժում չէր անում: Ամենքի աչքերը հառված էին Վահագնի վրա, ամենքի ականջները լարված էին նրա խոսքերին:

Վահագնը շարունակեց:

— Ես ձեզ ասում եմ, որ ձեր հոգիները ինձ պետք են, որովհետև ես ձեր հոգիների հովիվն եմ: Ես ձեր հոգիների համար եմ մեռնելու, որովհետև ես ձեր հոգիների հովիվն եմ: Ես ձեր հոգիների համար եմ ապրելու, որովհետև ես ձեր հոգիների հովիվն եմ: Ես ձեր հոգիների համար եմ հարություն առնելու, որովհետև ես ձեր հոգիների հովիվն եմ: Ես ձեր հոգիների համար եմ ամեն ինչ անելու, որովհետև ես ձեր հոգիների հովիվն եմ: Ես ձեր հոգիների համար եմ ամեն ինչ տալու, որովհետև ես ձեր հոգիների հովիվն եմ: Ես ձեր հոգիների համար եմ ամեն ինչ զոհ

Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Յովհաննէսեան եւ զաւակը, Քոյր Թէոդոսիա եւ Թէոդորա, Պ. Ժան Քասապեան եւ Ֆիլոմէն Քասապեան, Հ. Խորէն Վ. Տիլիզեան, Մառչալ, Մինասեան, Տիլիզեան եւ Տոլմաճեան ընտանիքները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՔԱՍԱՊԵԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի, 6 Օգոստոս ժամը 10,45ին, Ս. Խաչ եկեղեցին (10 պիս, Ռիւ թուէն):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

«Յառաջ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեանի եւ ընտանիքին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Ֆ. Հ. Կ. Խաչի ընկերներն ու ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Յ. Սիրվարդ Մաթոսեանի եւ իր զաւակներուն, Օր. Սիրվարդ Մաթոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ (33 տարեկան): Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն փոխան ծաղկեպսակի 30 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ կոմիտէէն):

×

Ցաւակցութիւն կը յայտնեն նաեւ Պ. Հայկազ Յակոբեանի, իր քրոջ՝ ընկերուհի Բագրաւանդ Թումայեանի մահուան առթիւ:

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ՝ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին շարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օթէլ – Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Ֆօթօ Ռէքս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարլա թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձակուրդի շրջանի մեր արդէն ծանրաբեռնուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կայանի երկրորդ խումբի մեկնումը՝ այս կիրակի (5 Օգոստոս) դիշեր:

Հաւաքուիլ ժամը 22ին, Կառ տը Լիոնի մեծ ժամացոյցին տակ:

×

Առաջին խումբը կը վերադառնայ 6 Օգոստոս, Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6ին, Կառ տը Լիոն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ԿՈՉ ՍԱՆԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը 1962 – 63ի շրջանին համար սան մը պիտի պահէ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը: Թեկնածուն պէտք է հետեւեալ պայմանները լրացնէ.—

Ա) Ըլլայ 10–12 տարեկան:

Բ) Ֆրանսական դպրոցներու 6րդ կամ 7րդ դասարանէն:

Գ) Ծնողքը պատկանի Սեբաստիոյ շրջանին:

Դ) Ըլլայ որբ կամ չքաւոր ընտանիքի զաւակ:

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի Սամուէլ – Մուրատ վարժարանի Մխիթարեան Հայրերու կողմէ:

Այն ծնողքները որ կը փափաքին, կըրնան գրել Պ. Զարեհ Մինասեանի, 207 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (10), դիմումին կցելով իրենց տղոց դպրոցական նիշերը:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES

INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE

UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES

Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ՝ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

EGOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. 963.01.72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ՝ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹՍՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 7 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9372 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5273

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԿԱԽ ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

ԺԱՆՆ Տ'ԱՐՔԻ ԱՐՁԱՆԸ ՔԱՆԴԵՑԻՆ

Պեն Պելլայի ընդունելութիւնը առիթ ընծայած է կարգ մը «տաք գլուխներու», որ ցոյց տան իրենց վայրագութիւնները: Այսպէս ընդհանուր «խանդավառութեան» մէջ, տապալած են Ժանն տ'Արքի արձանը. արդէն անկախութեան վաղորդայնին մահմետականները ճերմակ ու կանաչ դրօշակ մը դրած էին Ֆրանսացի հերոսուհիին սուրին ծայրը: Քիչ անդին, Գ. Հանրապետութեան ընկերվարական պարագլուխ՝ Վիվիանիի (Սիտի-Պէլ-Ապէսցի) արձանն ալ ջարդուփշուր եղած է: Աղբի աման մը անցուցած են նաեւ հարիւրապետ Փիլաֆորի արձանին գլուխը: Ֆրանսացի սպան սպաննուած էր 1942ին, Ալժէի մէջ երբ դաշնակիցները կը մըտնէին: Ընդհանուր կերպով Եւրոպացիները իրար չեն անցնիր, միայն Ժանն տ'Արքի արձանին առթիւ է որ վրդովումը մեծ եղած է: «Տեփէշ տ'Ալժէ»ն ցաւ կը յայտնէ այս դէպքին առթիւ եւ կը գրէ.— «Ժանն տ'Արք ընտրելու ազատութեան խորհրդանիշն է: Ալժերացի չէ, Ֆրանսացի ալ չէ այլ՝ համաշխարհային եւ Ալժերացիները պարտին յարգանք ունենալ անոր հանդէպ:

Քաղաքական դեռնի վրայ, կը բաւէ յիշել թէ Քաղաքական Բիւրօն տեղաւորուած է Ավընիւ Ֆրանքլին Ռուզվելթ եւ որոշեց ընտրութիւնները անգամ մը եւս յետաձգել: Արդարեւ, ասոնք պէտք է կատարուէին ամէնէն ուշը Օգոստ. 27ին (Առժամեայ Գործադիր Մարմնի որոշումով եւ ըստ Էվիանի համաձայնութեան): Առջի օր կ'որոշուէր որ անոնք տեղի ունենան Օգոստ. 27ին եւ վերջապէս Քաղաքական Բիւրօն նոր թուական որոշեպ Սեպտեմբեր 2ը: Առժամեայ Գործադիրը վաւերացուց այս որոշումը:

× Փարի-Մաչ շաբաթաթերթը դրաւուեցաւ Ալժէի մէջ: Կ'ըսուի թէ Քապիլիի վերաբերող յօդուած մըն է պատճառը:

× Պել-Ապէսի մէջ 5 Եւրոպացիներ ձերբակալուեցան: Վիլլայա 4ի մարդիկը ազատ արձակեցին 20 Ֆրանսացիներ զորս կ'ուղեն արտաքսել:

× 1954 Նոյեմբեր 1էն 1962 Մարտ 19 Ալժերիոյ դէպքերուն պատկերն է.— Ահաբեկչական արարքներ՝ 42·090

Քաղաքային զոհեր.— Սպաննուած՝ 2788 Եւրոպացի, 16·578 մահմետական: Վիրաւոր՝ 7541 Եւրոպացի, 13·610 մահմետական: Անհետացած՝ 375 Եւրոպացի, 13296 մահմետական:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նշանաւոր աստղը՝ Մարլին Մընրօ անձնասպան եղաւ առջի օր: 36 տարեկան էր: Այս դեղեցիկ կինը որ ամբողջ կեանք եւ երջանկութիւն կ'արտայայտէր իր միշտ ժպտուն դէմքով, կ'ապրէր միշտ մղձաւանջով: Մայրը՝ մեռած էր յիմարանոցի մէջ եւ ինք չէր կրցած մոռնալ ոչ մայրը, ոչ ալ իր թշուառ մանկութիւնը: Ոչ մէկ մարդ կրցաւ դտնել տալ անոր անհրաժեշտ հաւասարակշռութիւնը, ոչ իսկ ծանօթ գրագէտ՝ Արթըր Միլլըր որմէ բաժնուեցաւ երկու տարի առաջ: Խօսուեցաւ նաեւ իվ Մոնթանի մասին, բայց մեռաւ առանձին, ձեռքը հեռաձայնին վրայ: (Ցես քիչ անդին մեր աշխատակցին գրութիւնը):

ՌՈՒՍԵՐԸ քառասուն մեղաթոննոց

ԱՍՏՂ ՄԸ ՄԱՐԵՑԱԻ

Մարլին Մընրօ ոչ եւս է: Անձնասպանութի՞ւն թէ արկած: Հաւանաբար երկուքն ալ միասնաբար: Ինչո՞ւ չէ: Խաղը իբրեւ կեանքի իմաստ գործածողներուն վախճանն է այս: Շողարձակներու լոյսին տակ հալող մոմ մը. ահա՛ Աստղը զոր ամբոխներ կը պաշտեն դիտնալով հանդերձ անոր վաղանցուկ ըլլալը:

Բացառիկ ֆենոմէն մըն էր ան, ինչպէս են բոլոր իր նմանները: Համեստ ծագումով կեանքին մէջ մտած ու ահա անկէ կը հեռանայ իբրեւ առասպել: Սիրտեր պիտի ճմլուին: Գեղեցիկին անհետացումը միշտ ալ խռովք ու յուզում յառաջ կը բերէ:

Շնորհիւ շարժանկարին պաստառներուն վրայ դեռ իր մարմինը, իգական սեռի առինքնող յատկութիւններով պիտի հմայէ մեզ, բայց այդ բոլորին վրայ տըխուր մտածում մը, թախիծ մը մեր սիրտերուն մէջ տեղ պիտի գտնէ:

Հոլիվուտի աստեղահոծ երկինքին վրայ Աստղ մը պակսեցաւ: Հաւանաբար ուրիշ լոյսեր պիտի գրաւեն իր տեղը, բայց մեր յիշողութեան մէջ դառն շող մը պիտի շարունակէ, դեռ երկար ժամանակ, Իր կախարդիչ լոյսերը արձակել:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ռումբ մը պայթեցուցին Արքթիքի մէջ: Այս փորձը առաջինն է շարք մը փորձերու, որոնց կը ձեռնարկեն, ինչպէս Խրուշչեւ յայտարարեց: Չինաստանի Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ Չինաստան կ'ուղէ իր հիւլէական զէնքերը ունենալ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ Մեծն Բրիտանիոյ եւ «Վեց»երուն հանդիպումը վերջացաւ անել կացութիւն մը ստեղծելով: Արդարեւ ժողովականները վիճեցան մինչեւ կիրակի առաւօտ ժամը 7ը: Ժողովին նախագահը չդիմացաւ եւ ժողովը կէս ձգելով գացած պառկած է: Ի վերջոյ ժամը 7ին ժողովը ընդհատուած է առանց համաձայնութեան յանդելու: Յառաջիկայ հաւաքոյթը՝ Հոկտեմբերին:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ալ Ահրամը կը գրէ թէ Սէուտ թագաւորը ուղած է սպաննել տալ Նասրը: Այդ նպատակով 25 միլիոն ռիալ (հինգուկէս միլիոն տոլար) տուած է Եգիպտացիներու:

ՍՈՒՐԻԱ կ'ուղէ պաշտօնապէս դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծել Լիբանանի հետ: Միւս կողմէ Դամասկոսի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Արաբական Լիկան անմիջապէս քննէ իր բողոքը Եգիպտոսի դէմ, հակառակ պարագային Սուրիա կը սպառնայ քաշուիլ Լիկայէն:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ բացուած է պատերազմական վարժարանի նախկին հրամանատար՝ գնդ. Թալաթ Այտեմիրի դատավարութիւնը: Կը դատուին նաեւ թերթերու վեց արտօնատէրեր: Գնդապետը մատ ունեցած է Փետրուար 22ի ձախողած հարուածին մէջ եւ կը հետապնդուի որովհետեւ տեսակցութիւն մը տուած էր մամուլին:

ՃԱՄԱՅԻՔԱՅԻ անկախութիւնը հրաչակուեցաւ երկուշաբթի օր: Անգլիոյ Էլիզապէթ Բ. թագուհիին կողմէ, ներկայ եղաւ քոյրը՝ Մարկարէթ: Նոյն օրը ծնող 25 առաջին երախաները արծաթէ դգալ մը պիտի ստանան կառավարութենէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նախագահ՝ Այզընհաուր Փարիզ հասաւ առջի օր:

Օրը Օրին

ՈՍԿԻ ՇՂԹԱՅ

Ոսկի կամուրջէն ետք ոսկի շղթայ:

Կամուրջը ճամբայ մըն է վերջապէս եւ հոդ հասնելու համար էր որ ճամբայ ելայ: Մեր այցելու մտաւորականներուն հետ զրոյցին առանցքն ալ կը կազմէր *ոսկի շղթան*:

Ահա թէ ի՛նչ բանի կ'ակնարկեմ այս տարազով:

Ոսկի շղթային օղակներն են մեր մտաւորականները: Ամէն մէկը ոսկի արժէ, չի կրնար արժանանալ այն սրբազան ծառայութեան, որ շղթան միայն կուտայ:

Հարցը կը վերաբերի գրողներու հանդիպումին:

Երկրէ երկիր ցան ու ցրիւ՝ հայ գրողը կը նմանի սնդիկի կաթիլներու կամ փրթած թանկագին համրիչի մը հատիկներուն: «Ողջ արծաթ» կը դառնայ սնդիկի ամէն մէկ փշրանք՝ երբ կը խոշորնայ աչքի մը չափ, գալով քով քովի, այլապէս կը մնայ փոշի: Համրիչին հատիկները եւս, յամպարէ ըլլան թէ սաթէ, կ'արժեւորին այն ատեն՝ երբ կը կազմեն մանեակ մը:

Գրողները եւս, մանեակ կազմելու համար կամ «ողջ արծաթի» ծանրութիւն, հարկ է որ գան քով քովի:

Պէտք է ըսել թէ յետպատերազմեան եւրոպական մտաւորական շարժումին մէջ ամէնէն յատկանշական դերը խաղացին այն հանդիպումները, որոնց դեռ կարելի չեղաւ տալ անուն մը, տարազ մը: *Քոնկռէ* բառը շատ մաշեցաւ, պահ մը *սեմփոզիոմ* տարազը դեռ չփայլած՝ հինցաւ: Համեստ բառ մը միայն կը մնայ հրապարակի վրայ, — *ռանքոնթռ*: Առաջին օրէն, *Յառաջ* նախընտրեց այս բառը, երբ Պէյրութէն խումբ մը երիտասարդ գրողներ հրապարակ իջան՝ համագումարի մը նշանատախտակով եւ յաւակնութեամբ: Համագումարը, որ կազմակերպութեան մը մականին տակ՝ կարգապահութեան եւ առաւելագոյն ձայներու բռնութեան յաւակնութիւնը կը բերէ, կը խրտչեցնէր *Յառաջը*:

Այսպէս, քալելու համար ժամանակին հետ, նախընտրուեցաւ *հանդիպում* բառը: Արդարեւ, «Ժընեւեան հանդիպում» կը կոչուի միջազգային մտաւորականներու հաւաքուիլը կապոյտ Լեմանի ափերուն վրայ եւ կարծիքներու փոխանակութիւնը գրական եւ իմաստասիրական նիւթի մը շուրջ: Ժընեւեան հանդիպումներէն ծնան սքանչելի հատորներ, նուիրուած՝ աշխատանքին, անօթութեան, ինչպէս եւ այժմէական իմացական շարժումներու: Այնուհետեւ բազմաթիւ պարբերաթերթեր սկսան խմբագրուիլ ոչ թէ աշխատակիցներու պատահական եւ առանձին յօդուածներով, այլ բազմաթիւ աշխատակիցներու նոյն նիւթին շուրջ բերած իրենց կարծիքներուն ընդդիմախօսութեամբ: Մեղուները խարիսխը կը շինեն ամէն մէկուն բերած նեկտարով: Բնակարանները հիմա կը շինուին քով քովի կցուած կամ իրարու վրայ բարձրացած յարկաբաժիններով: Գիրքերը եւս կը պատրաստուին հեղինակներու հաւաքական նպաստով:

Դարը հաւաքական աշխատանքի դար է: Քաղքենի աշխարհը ահա փուլ կուգայ իր դասակարգին հետ, — իմ ցաւս, իմ երգս, իմ տունս, իմ պարտէզս բացատրութիւններ են, որոնք իմաստ պիտի չունենան շուտով:

Այժմ համախմբումն է որ կը ներշնչէ մարդիկը:

Ի՞նչ կը մտածես, հայ գրող: Պիտի մնաս փրթած օղա՞կ մը, թէ մանեակ պիտի կազմես՝ քով քովի գալով, հանդիպումներ կազմակերպելով, հաւաքական աշխատանքներու ձեռնարկելով:

ԱՐԱՉ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ պատրիարքական հանդիսաւոր պատարագ կատարուեցաւ, որուն սպասարկեցին կիսազգեստ, հիւրաբար քաղաքս գտնուող Անթիլիասի միաբաններէն Տ. Գարեգին վրդ. Սարգիսեան եւ Տ. Շաւարշ քհնյ. Պալըմեան, ինչպէս նաեւ սաղաւարտ ի գլուխ եւ ամիրայական թաւշեայ շապիկներ հագած, որոնք Ս. Խաչ եկեղեցիէն բերուած էին: Երուսաղիմայ միաբաններէն հիւրաբար քաղաքս գտնուող Արիս Շիրուանեան եւ Լեւոն Աբէլեան աբեղաները, տեղւոյն եւ զանազան թաղերէ վեց ուրարակիր սարկաւագներ եւ Տ. Բաբգէն քահանայ եւ Գալֆայեան Տան Քոյրերէն Քոյր Զարմուհի եւ աշակերտութենէ մաս մը:

«Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում»էն վերջ Սրբազան Պատրիարք Հայրը օրուան տօնին առթիւ իր շինիչ քարոզներէն մէկը խօսեցաւ. բացատրեց եւ վերլուծեց նախաքրիստոնէական շրջանէ մնացած սովորութիւնները ինչպէս՝ ջուր սրսկել, աղաւնի թռցնել եւ որ Վարդավառ անունը, պահուեցաւ մինչեւ այսօր որ քրիստոնէական տօնին հետ կապ չունի եւ սակայն պատմական դրուագներով եւ յիշատակներով մեծ տօն մըն էր եղած: Բացատրեց նաեւ Այլակերպութեան եւ Պայծառակերպութեան տօնին նշանակութիւնները եւ քարոզին վերջաւորութեան, անդրադարձաւ դրացի թաղին՝ Ս. Խաչի շինութեան ամբողջացման, նիւթական օժանդակութեան հրաւիրեց ժողովուրդը: Անդրադառնալով եւ մասնաւորելով իր խօսքը վերջերս Էմիածինէն հասած սրբատառ Կոնդակին մասին, ըսաւ թէ Հոկտեմբերին Մայր Աթոռի մէջ տեղի ունենալիք Միւռոնօրհնութեան եւ հանդիսութիւններուն ներկայ պիտի ըլլայ Թուրքիոյ Հայութեան անունով եւ աւելցուց. «Քիչ վերջ պիտի կարդացուի նաեւ այդ սրբատառ Կոնդակը»:

Քարոզին ընթացքին թռցուեցան զոյգ մը աղաւնիներ: Իսկ քարոզէն վերջ «Էջմիածին ի Հօրէ» շարականի երգակցութեամբ Անթիլիասի միաբաններէն Գարեգին վրդ. Սարգիսեան շքաթափօրով բերաւ Ամենայն Հայոց Վարդգէն Ա.ի Կոնդակը եւ հանդիսաւորապէս կարդաց խորանէն: Կոնդակը ունկնդրուեցաւ յարգանքով եւ ակնածանքով:

Յաւարտ պատարագի, Սրբազան Պատրիարք Հայրը եկեղեցականներու ընկերակցութեամբ եւ դպիրներու երգած շարականներով առաջնորդուեցաւ խորհրդարան, որուն դրան առջեւ կատարուեցաւ մատաղի օրհնութիւնը:

× Ֆերիգիւղի մէջ, Վարդավառի տօնին առթիւ, Ս. Վարդանանց եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց եւ քարոզեց Ս. Խաչ Դպրեվանքի տեսուչ՝ Տ. Շահան ծ. վրդ. Սվաճեան: Հայր Սուրբը նախորդ օրը եւս ներկայ եղաւ երեկոյեան արարողութեան եւ Լոյս Զուարթին եւ արտասանեց «Հայ գթաց» աղօթքը:

ՎԱ՛Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Բ.

1.— «ՏՈՒՔ ԶԿԱՅՍԵՐՆ ԿԱՅՍԵՐ...»

Պաշտօնական բորբոսած բերաններու մէջ չա՛տ յեղյեղուեցաւ այս խօսքը, ոչ անչուշտ գիտութեամբ իրաց:

Այս բառերուն մեղքը պատմելէ առաջ, ահա բուն պատմութիւնը.—

Ցամառ, անհանգարտ եւ ըմբոստ ժողովուրդ մը՝ Իսրայելացիք, յարատեւօրէն ինքնիշխանութեան տենդով վարակեալ: Երբեմն հարկատու՝ քաղաքական պայմաններու բերումով, անոնք կը պահպանէին, սակայն, իրենց տաճարին անկախութիւնը համաձայն ինքնիշխանութեան պայմաններու եւ սրբազան պատգամներու:

Անխորտակելի էին այդ պատգամները, որոնք կը պաշտպանէին տաճարը, — բարոյական պատգամներու կարգին, որոնք կ՚արգիլէին տաճարին տուրքը վճարել կապէնով եւ չանսխուրով (Բ. Օր. ԻԳ. 18), կային պատգամներ եւս՝ որոնք քաղաքական իմաստ ունէին, եթէ կ՚արգիլէին նոյն տուրքը վճարել հռովմէական դրամով՝ որու վրայ կ՚երեւէր կեսարին գլուխը, այն խորամանկ պատճառաբանութեամբ թէ մովսիսականութիւնը կ՚արգիլէ «նմանութիւն ամենայն պատկերի» (Բ. Օր. Դ. 16): Ահա թէ ինչո՛ւ տաճարին մուտքը տեղաւորուած էին լումայափոխներ, որոնք կը փոխէին հռովմէական պատկերաւոր դրամը:

Հռոմէական տիրապետութեան հակառակորդները կը ծածկէին իրենց զգացումները, — ծանօթանալու համար անոնց հետ՝ կը բաւէր վիճիլ հարկավճարութեան ձեւին մասին: Տէրընկալութեան (սումիսիոն) կողմնակիցները դիտէին թէ իշխանութեանց գլխահարկ վրճարելէ խուսափելու ձգտում մըն էր խնդիր հանել այդ մասին:

Այժմ հասկնալի է թէ ինչո՛ւ կը հարցնէին Յիսուսի. «Պա՞րտ է հարկս տալ կայսեր թէ ոչ»(Մատթ. ԻԲ. 17): Հարցումը բանաձեւուած է նենգամտութեամբ, ծուղակի ձեւով, հռովմէական տիրապետութեան դէմ ըմբոստութեան մը ամբաստանութիւնը նետելու համար Յիսուսի վրայ՝ եթէ դիտողութիւն ընէր հարկավճարութեան ընկալեալ ձեւերուն դէմ: «Ցոյց տուէք ինձ դրամը, զոր պիտի գործածէք հարկ վճարելու համար» կ՚ըսէ Յիսուս: Կը բերեն դրամ մը, որու վրայ պատկեր կար: «Ո՞յր է պատկերս այս», կը հարցնէ Յիսուս: Կը պատասխանեն. «Կեսարին»: Ուրեմն «Կեսարին տուէք դրամը որ կը կրէ Կեսարին պատկերը, եւ Աստուծոյ (տաճարին) տուէք դրամը՝ այն որ պատկեր չունի, ինչպէս ընդունուած է», կը հրահանգէ Յիսուս, խոյս տալով ծուղակէն Պիղատոսեան չէզոքութեամբ մը:

Այս հասարակ-տեղիք, այս պարա՛պ խօսքը իմաստութեան չափանիշ դարձաւ յետագային, իբրեւ ոսկեղէն պատգամ, զոր տէրընկալութեան վարդապետները առատօրէն բաշխեցին փոքր ու գերեվարեալ ժողովուրդներուն: Եւ այդ «իմաստութեամբ» ողողեցին, թաթաւեցին հոգիները, զայն ներարկեցին իբրեւ մորֆին:

Ամէնէն աւելի ներարկուած է հայ հոգին: Մեր «իմաստուններն» էին, կաթողիկոս կամ պոլիտիկոս, գորշ առեւտրականներ կամ դեռ չհասունցած՝ թոռմած մտաւորականներ, որ ըսին այս ժողովուրդին.— Հպատակեցէք տեղական օրէնքներուն, հնազանդեցէք անոնց՝ որ կ՚իշխեն ձեր վրայ, կը բաւէ որ կենդանի մնայ եկեղեցին:

Ինծի անծանօթ կը մնայ ասկէ աւելի անբարոյ, ասկէ աւելի անպատիւ պատգամ: Ապազգային, ապաքաղաքական (ափոլիթիք), անիծապարտ «իմաստուութիւն»: Ի՞նչ կ՚ուզէք, երբ կ՚ընդունիք որ ժողովուրդի մը առաջնորդ նշանակուելու համար պայմանն ըլլայ հարըստութիւնը, — չէ՞ որ գիւղերու գիւղապետը կ՚ըլլար ոչ թէ վարժապետը, այլ եօթանասուն կով եւ հարիւր ոչխար ունեցողը: Բարձրացէք, ա՛յս չափանիշով, մեր ժողովուրդին տրուած բոլոր ասպարէզներն ի վեր: Միշտ աւելի ծանր կշռած է կուտով լեցուն այն քսակը՝ որ կը գտնուի գրպանին մէջ, բայց ոչ գանկին մէջ:

Այլեւս ինչո՛ւ կ՚ուզէք որ կամուրջ չնետուի Արաքսի նիւսին: Այսպէս է որ ոչ թէ մէկ կամուրջ, այլ եօթը կամուրջ նետուեցաւ մեր վրայ: Հեծան մեր վրայ իբրեւ «յաւանակի իշոյ»:

Լա՛ց, ժողովո՛ւրդ Հայոց, լա՛ց այն դժբախտութեան վրայ, որու դատապարտուած ենք: Կամուրջ նետեցին մեր վրայ եւ անցա՛ն ու կ՚անցնին օտար բանակները ամէն օր, լլկեցին մեզ եւ ծիծաղեցան մեր անպատիւ պառկուածքին վրայ, մերկացուցին մեզ եւ հագցուցին քուրձ, ցնցոտի եւ ամէն հնոտիք:

Տարիներ առաջ, Ամիէնի մէջ, իմ հոգիս յաճախեց «Վերջին Հայուն» զգացումը: Այսօր իմ հոգիս լեցուած է «Վերջին Գրագէտին» դառնութեամբ եւ ցաւով:

Շուրջս՝ ցնծութի՛ւն տէրընկալներու, ականջներուս մէջ աղմուկ՝ կամրջաշէն բանակներու, որոնք նորանոր կամուրջներ կը շինեն Արաքսի վրայ:

Ո՛վ քաղցր Հայութիւն, ահա կ՚անիծեմ, երբայեցի մարգարէներուն նման, այն օրը՝ որ ծնայ, որովհետեւ պիտի չուզէի տեսնել քու հեծելդ օտար կամուրջներու տակ:

Ահա դարձար Ֆրանսացի՝ Ֆրանսայի մէջ, Ամերիկացի՝ Ամերիկայի մէջ, Արաբացի՝ Արաբիստանի մէջ, Պարսիկ՝ Պարսկաստանի մէջ, Ռուս՝ Ռուսաստանի մէջ, դարձար ամէ՛ն բան, ամէ՛ն բան, բայց ոչ երբեք Հայ:

Ահա դուն՝ Ֆրանսացիի մտածումներով, Ամերիկացիի զգացումներով, Արաբացիի հոգիով, Պարսիկի նկարագիրով, Ռուսի բնութեամբ, բայց ոչ երբեք Հայու դրոշմով:

Ո՞վ ըրաւ քեզ այսպէս, իմ թանկագին Հայութիւնս, սիրելիներուն մէջ ամէնէն սիրելին, ինչո՞ւ պակսեցաւ քեզի սրբազան ընդվզումը, այն ոգին որ քանդեց կայսերական կամուրջները, ո՞վ խլեց քեզմէ այն՝ որ Վիրգիլիոսի բառով միայն կը սահմանուի:

Կռնծի՛ն բերանները, որ քեզի հրահանգեցին «տուք զկայսերն կայսեր...»: Տէրընկալութեան պատգամը բերելով Աւետարանէն՝ քեզի ընծայեցին գլխահարկի դրամներ նոր Կեսարներու պատկերով, — քրջահաւաք Կրեսոսներու, թէմէնճանի փաշաներու, ազբավաճառ հարուստներու, փայտ-գլուխ կովարածներու՝ այլեւս կուռք հռչակուած:

Քաջալերեցին քեզ գռեհիկ գռիհներու մուտքին մէջ:

— Վու զ՚էթ միէօ, իսի...

Այո՛, կամուրջ մը կռնակիդ վրայ՝ քեզ ջարդող չկայ, հալածող չկայ, հարստահարող չկայ այլեւս, — կեցցէ՛ Սփիւռքը: Արդարեւ, ապահով է Սփիւռքը, դրախտային հով մը կը փչէ զբօսարաններէն ու խաղավայրերէն: Ճապուկ եւ առաձգական են տեղական օրէնքները, որքան աշխատիս՝ այնքան շատ կը շահիս հակառակ բոլոր կապանքներուն, — կե՛ր, խմէ՛ ու պառկէ՛: Քեզ թաղելու համար քահանաներդ ալ չեն պակսիր, կը բաւէ միայն բուծանել զանոնք՝ առանց աւելի բան սպասելով անոնցմէ, — «ուրախ լեր, եկեղեցի»:

Ասոր համար է, ապահովաբար, որ դուն փախա՛ր, սիրելի՛ս, դուն փախար՝ կամուրջ նետելով Արաքսի վրայ, փոխանակ սպասելու որ հասնէր օրը՝ ամէն կամուրջ քանդելու, կրկնելու դասը՝ զոր նախահայրերդ տուին Քսերքսէսներուն, Աղեքսանդրներուն եւ բոլոր աշխարհակալներուն:

Բայց նախահայրերդ այս օրուա՞ն համար ինկան կամուրջներուն տակ՝ խորտակելու ժամանակ կամուրջներու երկաթեայ ոտքերը: Այս երջանիկ օրերուն հասնելո՞ւ համար էր որ նոր առաջնորդներդ քեզի ուսուցին տէրընկալութիւն, «տուք զկայսերն կայսեր»:

— Կամո՛ւրջ...

Կամո՛ւրջ պահանջեցին քեզմէ կայսր եւ հրոսակ, ու դուն, Արա՛քս, կռնա՛կդ ընծայեցիր, որ կամուրջ նետեն վրան: Եւ երբեմնի ստամբակը եւ այսօրուան հրոսակը միացան, դաշնակցեցան, գործակցեցան, որպէսզի փառաւոր մշակոյթ մը վերածուի հնախուզական առարկայի, ինչպէս փարաւոնեան դամբարաններու պեղումներուն տուածը, ցուցադրուելու համար աշխարհակալ ազգերու թանգարաններուն մէջ:

Բայց ես, ո՛վ իմ սիրելիս, բայց ես, արեանդ մէջ ծաղկած ծաղիկ մը, անարդար պիտի ըլլայի ես՝ եթէ կամրջարեկութեան դաւաճանութեան մէջ ամբաստանէի միայն ու միայն անոնք որ ըսին քեզի. «Տուք զկայսերն կայսեր»:

Կան եւ ուրիշ մեղաւորներ, նոյնքան խատուտիկ ու խայտաճամուկ: Զանոնք եւս պիտի կանչեմ ատեան: Մարդ արարածը անկեղծ է, անաչառ է, անդութ է մանաւանդ՝ երբ կը հասնի բնական ու կենսաբանական օրէնքներու լրութեան: Ես ի՞նչ կը սպասեմ այլեւս կեանքէն, վերջալոյսի այս օրերուն, կշտացած եւ յափրացած, որ չըսեմ վերջին խօսքս, որքան ալ ըլլայ դառն, անողորմ, անողոք եւ յո՛յժ թթու:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՈՂՄԱՏԱՏԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ

Բ.

Բայց հին ու նոր քո վէրքերով...

Այս բոլորէն առաջ ու ետքը կայ, այսուհանդերձ, բան մը որ դեռ մաքուր է ու անբիծ: Խորհուրդ ունի ան՝ եթէ ոչ խորհրդատու, խորան ունի ան՝ եթէ ոչ քահանայ, աղօթք ունի՝ եթէ ոչ աղօթող: Անո՞ւնը, Հայութիւն, որ ոչինչ ունի կախարդական՝ գէթ իր արտաքինով: Կը նմանի ձեզի, մեզի, բայց որ դարերու իր փառահեղ էջերով է ու կը մնայ մեր հաւատոյ հանգանակը: Արաքսէն անդին կան մարդիկ, որ կը տքնին՝ քար մը աւելցնելու համար անոր ոտքին տակ: Ու ասդին կան մարդիկ, որ կը շարունակեն համբանք հաւաքել հոգիին ուժով ու

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Յովհաննէս Տէրոյենց կամ Յովհաննէս Պատուելի կամ Պրուսացի Յովհաննէս կամ Յովհաննէս Տէր-Կարապետեան կամ Յովհաննէս Զամուրճեան, օգնական Պետրոս Առաքեալին, աստուածաբան, մատենագիր, փաստաբան դեւերու, լեզուագէտ, մաթեմաթիկոս, խմբագիր, դասատու, կրիտիկոս, ծնած է, անցեալ դարուն վերջերը, Պրուսայի գիւղերէն մէկուն մէջ: Իր ծննդեան հետեւեալ գիշերը ծնան դեւեր, որոնց գոյութիւնը այն թուականէն ի վեր հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է:

Թուաբանական հաշիւով պարտ էր իրեն Կիրակի օր մը գալ աշխարհ, բայց ջերմեռանդ եւ բարեպաշտ ըլլալով՝ ուզեց սուրբ պահել հանգստեան օրը եւ, այս պատճառաւ, քսանեւչորս ժամ երկարաձգելով իր ծնունդը՝ հետեւեալ օրը բարեհաճեցաւ ի լոյս աշխարհ գալ: Ականատես եւ հաւատարիմ պատմագիրներ կ՚աւանդեն թէ, երբ մայրն եկեղեցի կ՚երթար իր սովորական աղօթքն ընելու, ինքն ալ մօրը արգանդին մէջ երկրպագու կ՚ըլլար Պետրոս առաքեալին պատկերին: Ոմանք այս աւանդութիւնը կը հաստատեն պատմելով թէ ամէն անգամ որ դիպուածով այս առաքեալին խօսքը կը բացուէր, մօրը ցաւը կը բռնէր, եւ ցաւը չէր անցներ մինչեւ որ եկեղեցի չերթար եւ այս պատկերէն կտոր մը... չուտէր: Դրացի կիներու այն գուշակութիւնները, որովք կը մարգարէանային յայտնելով իր մօրը թէ «տղադ կամ ձկնորս պիտի ըլլայ կամ ուրացող», լիովին կը վաւերացնեն պատմագիրներուն խօսքերուն ստուգութիւնը: Տէրոյենցին բարեպաշտութիւնը այսօր առած դարձած է եւ վկայութիւններու կարօտութիւն չունի: Ծընած օրէն սկսաւ պահեցողութեան: Զորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը, երբ մայրը ծիծը անոր բերանը կը դնէր, Տէրոյենց կը մերժէր՝ նետելով իր մօրը վրայ այնպիսի նայուածք մը, որ կը թարգմանուէր.— Ինչո՞ւ կը ստիպես զիս պահքս աւրել, մայրիկ: Այս թարգմանութեան ճշդութեանը կը վկայենք, որովհետեւ Տէրոյենցինը չէ: Ծոմապահութեամբ ալ ոչ նուազ նշանաւոր է Պատուելին, եթէ այսօր դասատու մը կամ խմբագիր մը դրամ չունենայ հաց առնելու եւ մինչեւ իրիկուն անօթի մնալ ըստիպուի, ինչպէս ստէպ կը պատահի, «Տէրոյենցի պէս բարեպաշտ է կ՚ըսեն:

Զամուրճեան Պրուսա անցուց իր մանկութեան եւ պատանեկութեան օրերը: Ամէն առաւօտ կանուխ եկեղեցի կ՚երթար: Իր աղօթքին մէջ թէպէտեւ երկնից արքայութիւնը կը խնդրէր, սակայն հարուստ ամիրաներ ալ խնդրելու չէր մոռնար: Նեղութեան ժամանակները կը ստիպուէր երբեմն մարդուս սխալական ըլլալը հաստատել՝ ըսելով. «Արքայութիւն խնդրենք, բայց հացագործը դրամ կ՚ուզէ, ամիրաներ տայ ինծի, Աստուած, եւ ամէն բան ունեցած կ՚ըլլամ»: Աղօթքն աւարտելէ ետք՝ չապիկ կը հագնէր ու ձայնաւորութիւն կ՚ընէր: Զայնն այնչափ բարձր էր՝ որչափ իր ոճը, այնչափ անուշ՝ որչափ իր յօդուածները, եւ այնչափ բարակ՝ որչափ Երեւակին թուղթը:

1832ին Պոլիս եկաւ Տէր-Կարապետեան, իր ձեռքն ունենալով պայուսակ մը, որ կը պարունակէր չորս չապիկ, վեց վարտիք, քանի մը հայերէն գիրք, քիչ մը զրպարտութիւն, ծրար մը կռիւ, չորս թաշկինակ, կտոր մը պանիր եւ կտոր մըն ալ վեհանձնութիւն: Ասոնցմով կրնամ, կ՚ըսէր, քիչ մը ժամանակ ապրիլ: Արդարեւ 3–4 ամիսի չափ Պոլսոյ փողոցները քննելէն ետքը ներկայացաւ Յովհաննէս գալֆային, որ իր զաւակներուն եւ աղքատներուն համար մասնաւոր վարժարան մը բացած էր, Իճատիէ, զոր քանի մը տարի առաջ Միսաքեան Խաչատուր, երեւելի գրագէտը, փոխեց Հնարաւանի՝ գրականութեան փոքրիկ ծառայութիւն մը մատուցանելու նպատակով: Այս վարժարանին դասատու – տնօրէնի պաշտօնը ստանձնեց Զամուրճեան: Նախ աշակերտներուն սկսաւ սորվեցնել թէ ի՛նչ գիրք առնելու է մէկը՝ աղօթելու ժամանակ, թէ ի՛նչ զգուշութեամբ ծռելու եւ գետինը համբուրելու է մէկը՝ գայթակղութեան տեղի չտալու համար, եւ այս ուսումն ու գիտութիւնը լաւ տրպաւորելու համար աշակերտներուն... ծունկերուն մէջ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ այնչափ երկրպագութիւն ընել կու տար որ խեղճերուն փանթալոններուն ծունկերը կը բացուէին երկու օրը անգամ մը: Աշակերտներուն ծնողքը, տեսնելով իրաց վիճակը, կաշիի կտոր մը կարեցին փանթալոններուն ծունկերուն վրայ: Ասալ օգուտ չըրաւ եւ աշակերտները սկսան իրենց փանթալոնը վեր քաշելով աղօթք ընել: Ասալ չյաջողեցաւ եւ վերջապէս որոշուեցաւ որ աշակերտները իրենց փանթալոնը հանեն եւ այնպէս աղօթեն: Այս եղանակով քանի մը տարուան մէջ աղօթք ընելու գիտութիւնն ալ սորվեցնելէն ետքը սկսաւ դասախօսել այն բաներուն վրայ, զորս ինք ալ չէր գիտեր:

Այո՛, չէր գիտեր, բայց սորվելու մեծ փափաք ունէր: Ինքը ժամանակին յարգը լաւ գիտէր, ինքնիրմէ կ՚աշխատէր գիշեր ու ցերեկ եւ անշուշտ այս անդուլ աշխատութեան շնորհիւն է որ այսօր բաւական լեզուներ գիտէ, կ՚ըսեն: Եթէ այսօր լեզուները խառնելու պէտքն զգացուի, կարծենք իրմէ աւելի արժանաւոր եւ յաջողակ մէկը պիտի չկրնան գտնել:

Երբ այս աշակերտները եկեղեցի կ՚երթային եւ դասին ետեւը չարուելով երկրպագութիւն ընէին, ժողովուրդը կ՚ըսէր.— Ապրի՛ն, ապրի՛ն, ի՛նչ ուսումնական տղաներ: Եւ Զամուրճեան ինքզինքը փառաւորուած կը կարծէր ազգին այսպիսի ծունկ ծռած աշակերտներ հասցնելուն համար:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(1 – Շար.)

ԱՐԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԳՐՔԷ

ԱՐՏԵՂ ՇՏԱՊԵԼ

ՍԱՐՈՅԱՆ ՎԱՀԱՆ

— Ինչո՞ւ համար ես այդքան ուրախ, որ ինձ կը տեսնես։ Ես քեզ համար ոչինչ չեմ բերած։ Ես ոչ մի նուէր չունիմ քեզ համար։

— Ես ուրախ եմ, որ դուն ինծի համար նուէր չես բերած։ Ես ուրախ եմ, որ դուն ինծի համար ոչինչ չես բերած։ Ես ուրախ եմ, որ դուն ինծի համար ոչինչ չես բերած։

— Ինչո՞ւ համար ես այդքան ուրախ, որ ինձ կը տեսնես։ Ես քեզ համար ոչինչ չեմ բերած։ Ես ոչ մի նուէր

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ'ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին շարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օթէլ – Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Պ. Խոսրով Մաթիկեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Վարժան կը նուիրեն եկեղեցւոյ պայծառութեան 50 Ն. Ֆ.:

Նոյն առիթով եւ փոխան ծաղկեպսակի, այրի Տիկին Պասմաճեան կը նուիրէ 30 Ն. Ֆ. Աղքատախնամ Միութեան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տընօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու զեռում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Զուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանդիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանդիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանդստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ռմբակոծութեան առթիւ զոհ դացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստան, Կիրովական քաղաքէն, Եկանեան Մարգարիտ Թաթէոսի, կը փնտռէ իր եղբայրները Մկրտիչեան Բաբդէն Թադէոսի եւ Եկանեան Զոհրապ Թադէոսի: Կը կարծուի Մարսէյլ ըլլան:

Երեւան, Նոր Խարբերդ թաղէն, Տիկին Չիտէմեան Աննա կը փնտռէ բնիկ Սեբաստիոյ Մարզուան քաղաքացի իր որդին Գրիգոր Մկրտիչի Եղիայեան, ծնած 1924ին:

Կը կարծուի Դերմանիա ըլլայ: Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարլա թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES

DE LOUIS XIV A NAPOLÉON

SPECTACLE SON ET LUMIÈRE

DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)

Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF

Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83

PARKING GRATUIT ASSURÉ

RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTU RIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FON TENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ· ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՕԳՈՍՏՈՍ // MERCREDI 8 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9373 38e ANNÉE

Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5274

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱՅՈՒՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Կացութիւնը բոլորովին չէ հանդարտած արեւելեան կողմն աշխարհի, ինչպէս կը հաստատեն վերջին օրերս տարածուած լուրերը:

Թուրքիոյ մէջ բանուորական խլրտումները՝ ի խնդիր հացի եւ գործի՝ մտահոգիչ համեմատութիւններ կը ստանան օրէ օր: Բանակը հետզհետէ աստիճան մը աւելի կը չեչտէ իր ապդեցութիւնը կառավարութեան վրայ:

Անթիի գործատէրները կը պահանջեն վարչապետէն, որ փոխանակ ամէն օր բանակի հրամանատարներուն հետ տեսնուելու, լաւ կ'ընէ մտնել ժողովուրդին մէջ եւ խմանալ անոր ցաւերը:

Օրուան վարիչները կը չարունակեն ձառել ժողովրդավարական սկզբունքներ մասին, սակայն կը դործեն իրրեւ միւնաոէր: Կաչկանդուած է մամուլը: Արդիլուած է քննադատել կառավարութիւնը: Դարձեալ լայն են բացուած բանտի դուռները՝ ընդդիմադիր լրագրողներու առջեւ, յիշեցնելով Մենտերէսի եւ Բայարի՛ օրերը:

Իրաքի մէջ քրտական չարժումը կը թուի թէ կասած չէ տակաւին: Շէյխ Մուսթաֆա Պարզանի կը դործէ դուռ քրտաբնակ չրջաններու մէջ, վայելելով տեղական բնակչութեան օժանդակութիւնը: Պակաս չեն անչուչտ նաեւ արտաքին աչակցութիւնները: Մանաւանդ որ ռազմաղաչտը հեռու չէ քարիւղի հարուստ հորերէն:

Սուրիոյ մասին է, որ ամէնէն չատ խօսուեցաւ այս օրերս: Կացութիւնը այդ երկրին մէջ չէ խաղաղած դեռ 1961 Սեպտ. 28էն ի վեր, երբ հիմնական փոփոխութեան ենթարկուեցաւ վարչաձեւը: Բաժնուելով Արաբ· Միացեալ Հանրապետութենէն, Սուրիա այդ Թուականին վերստաւ իր անկախութիւնը:

Վեց ամիս վերջ, 1962 Մարտ 28ին նոր յեղաչրջում մը յաջորդեց առաջինին, նպատակ ունենալով ամրապնդել անկախ Սուրիոյ դիրքը ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ:

Օրուան իչխանութիւնները պարտաւոր էի դիմագրաւել ներքին եւ արտաքին մեծ դժուարութիւններ:

Տեղական աւտոնոմիաներու ճնչումը մէկ կողմէն, աղքատ հողագործներու եւ բանուորներու պահանջները միւս կողմէն կը ստեղծէին ծանր կացութիւն մը ներքին ճակատին վրայ:

Նախորդ վարչաձեւը ընկերվարական սկզբունքներէ առաջնորդուած՝ հողերու բաչխում էր կատարած, բանուորներուն տարիներէն 25 չաչխատաժին էր խոստացած եւ դրամատիրական մեծ ձեռնարկները պդպջնացուցած:

Կարելի չէր մէկ օրէն միւսը փոփոխութեան ենթարկել ստացուած իրաւունքները:

Ու մինչ կը կարծուէր թէ նախադահ Նասըր հաչտուած էր կատարուած իրողութեան հետ, Դամասկոսի կառավարութիւնը երեւան հանած է դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր Սուրիան կրկին ձուլել Արաբ· Միաց· Հանրապետութեան մէջ: Ձերբակալուած են 150 դաւադիրներ, որոնք խոստովաներ են թէ պէյրութի եդիպտ· դեսպանին կողմէ պաչտօն ստացած էին Սուրիոյ մէջ նոր պատուոյ պյմաններ ստեղծել Եդիպտոսի հետ միացման համար:

Միաժամանակ թերթերը կը հրատարակէին նախադահ Նասըրի մէկ ճառը, որուն մէջ կ'ըսէր թէ պիտի աչակցի Սուրիոյ ժողովուրդին «քանդելու յետաչքը» կոչուած աչխարհակալութիւնն ու պահեստաչուածքը»:

Սուրիոյ վարչապետ տոքթ· Պէշիր էլ Ազէմ եւ ներքին նախարար զօր· Ադիղ Ապտէլ Քէրիմ փութացին բողոքել նախադահ Նասըրի յայտարարութեանց դէմ, դանոնք նկատելով միջամտութիւն մը Սուրիոյ ներքին դործերուն եւ վիրաւորանք մը անոր ժողովուրդի արժանապատուութեան:

Սուրիոյ վարիչները այս հարցը կ'ուղեն յանձնել Արաբական Լիկայի ուչադրութեան: Դիմած են արդէն ընդհ· քարտուղար Հասունայի, պահանջելով Լիկայի անմիջական դումարումը:

Հակառակ անցեալ ամսուան ընթացքին Հալէպի մէջ նչմարուած չարժումներուն՝ ի նպաստ Եդիպտոսի հետ միացման՝ Սուրիոյ անկախութեան կողմնակիցները կը մնան:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՔՈՆԿՕ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ՞

Երկար աաեներ չէր խօսուեր Քոնկոյի մասին եւ կը թուէր թէ բոլոր տարակարծութիւնները կարգադրուած են: Ճիչդ է որ երբեմն երբեմն Զոմպէի խօսքը կ'ըլլար, բայց ընդհանուր ձեւով, խնդիրը մարած էր: Այս պատճառաւ է որ երկուչաբթի օրուան դէպքերը որոչ մտահոգութիւն կը պատճառեն եւ ոմանք կը վախնան որ Քոնկոյի տադնապը վերածնի: Եղածը այն է որ Լէոփոլդվիլի կառավարութիւնը օդանաւային պլոքհիւս հաստատած է Քաթանկայի վրայ: Մակը կը վստահեցնէ թէ որեւէ մատ չունի խնդրին մէջ: Պէտք է յիչատակել սակայն թէ Մակը արդիլեց բոլոր Թռիչքները դէպի Քաթանկա կամ անկէ եկող: Այս կացութեան առաջին վնասը կրողն է՝ Սապենա ընկերութիւնը, որ չաբաթական 4 Թռիչք ունէր Էլիզապէթվիլի եւ Պրիւսէլի միջեւ: Ուրիչ վնասուողներ ալ կան անչուչտ, հարիւրաւոր անձեր, որոնք արձակուրդի պիտի մեկնէին:

Այս ամբողջէն դատ կան նաեւ քաղաքական հետեւանքները: Լոնտոնի եւ Պրիւսէլի քաղաքական չրջանակները կը հաղորդէին թէ ցարդ որեւէ համաձայնութիւն չեն տուած Ու Թանի եւ Ուն Չինկթրնի ծրագրին որ կը ձգտի Քաթանկան Քոնկոլեան Դաչնակցային պետութեան մը մէջ առնել:

Կը սպասուի արձագանդներու:

ԺՐՆԵՒ

«ՆԻՔՍ» Կ'ԸՍԷ ԶՈՐԻՆ

Հիւլէական սպպդինման չուրջ խորհրդակցութիւնները որեւէ եղրակացութեան չեն յանդած: Զորին, խորհրդային պատուիրակը կրկին «նիէթ» ըսաւ ամերիկեան առաջարկներուն:

Ամերիկացին տակաւին 48 ժամ ունի փորձել համոզելու համար խորհրդային պատուիրակութիւնը, բայց Զորին կը պնդէ որ ոչ մէկ նորութիւն կայ ամերիկեան առաջարկներուն մէջ, մինչ Տին «խոսհմնալից» կ'որակէ իրենց տեսակէտը: Ասոնք կ'ուղեն մանաւանդ ընդունիլ տալ Ռուսերուն տեղական քննութեանց սկզբունքը: Բայց Ռուսերը միչտ պաչտպանողականի վրայ կը մնան:

Ա Լ Ժ Է

ԱՆԴՈՐՄՆԵՐԸ ՅՈՑՑ Կ'ԸՆԵՆ

2000 անդործներ յոյց մը կատարեցին առջի օր Ալժէի մէջ: Դժբախտ պատկերը օրէ օր տարածուող Թչուառութեան: Տնտեսական կացութիւնը չատ ծանր է, միջին դասակարգը կորսնցուցած է իր աչխատանքը եւրոպացիներու զանգուածային մեկնումին պատճառաւ, անդին օրուան տէրերն աթոռի կռիւով զբաղած են: Այս աթոռի կռիւը սակայն կը Թուի թէ ձեւ մը առած է ի վերջոյ եւ օրուան դլխաւոր եւ միակ իչխանութիւնն է՝ Քաղաքական Բիւրօն: Աչխոյժը կորսնցուցած է իր հեղինակութիւնը, Քաղաքական Բիւրօն ալ պաչտօններու բաչխումը կատարած ատեն ոեւէ պատասխանատու չէ նչանակած աչխատանքի կազմակերպութեան համար:

× Քոմպա եւ Փարի–ժուռ օրաթերթերը գրաւուեցան Ալժէի մէջ Առժամեայ Գործադիր Մարմնին կողմէ:

Ո՞Ր Ը Ո՞Ր ԻՆ

«ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ»

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ ԵՒ ՏԻՐԱՑՈՒՆ

Գրչի տէր՝ Խղճի ծառայ Մխիթարեան վարդապետ, Հ· Վահան Յովհաննիսեան վերջերս խղճմտօրէն գրի առած էր Հայաստան այցելած օրերուն, իր տեսածը այնտեղ:

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը համեստ խորագիրով, բովանդակութեամբ հարուստ, տեսողութեամբ առարկայական եւ ոճով զուսպ լրատուութիւն մըն էր, որով անուանի այցելուն մասնակից կ'ըլլէր դեռ չայցելողները՝ Խորհ· Հայաստանի բառասնամեայ իրականութեան յուսադրիչ եւ յուսալիչ կողմերուն:

Բնիկ Հայաստանցի, բանաստեղծ եւ գրագէտ, Հ· Վահան ի ծնէ հաղորդ է մեր հայրենի սարերուն եւ ձորերուն անգիր երգին, մեր հայրենի բարին ու հոդին անմար կանչին, մեր հայրենի ոգիին եւ հոգիին անմահ շունչին:

Առաջին հայրենաշրջիկն է, որ իր վերադարձին վախով ու դողով չբերաւ մեզի աւանդական «կոնեակ»ի շիշը՝ հայրենի խաղողէն թորած պուտ մը Հայրենիք: Ան ճակատաբաց ընծայ բերաւ մեզի, իր տեսածէն թորած ամբողջ Հայրենիքը: Հայրենիքը ինչպէս որ է, ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք:

Ճիշդ անոր համար, իր միշտ արթուն եւ ազգանուէր առաջնորդութեամբ, «*Բազմավէպ*» ամսագրի խմբագուն թղլտուութեամբ, *Յառաջ* եւ իր օրինակով՝ աշխարհացրիւ վաւերական հայ մամուլը հրատարակեց ու տարածեց Հ· Վահանի գրութիւնը ի լուր հայ աշխարհին: Այսօր գրոյկի վերածուած եւ գիրք ճշմարտութեան, ընթացիկ տարուան մեծագոյն սպառումով հրատարակութիւնն է:

Վարդապետէն առաջ, հայրենաշահու թիւնը տարեկան աղօթք ըրած շատ տիրացուներ Հայաստան գացին ու եկան: Գացին ու եկան հին եւ նոր հաշիւնե րով, հին եւ նոր շահերով, հին եւ նոր նպատակներով, հին բուրվառներով եւ նոր խունկով:

Անոնցմէ շատերը եկան եւ պատմեցին մեզի, իրենց ցոյց տրուած Հայաստանը: Իր տեսած Հայաստանը պատմողին կը սպասէին: Եւ մեր սպասումը ի դերեւ չելաւ, շնորհիւ Հ· Վահանի գրութեան:

Տիրացուները տեսած էին Արարատի ճերմակ գագաթը, լսած էին մեր սագերու լացակումած երգը, հոտուըտացած էին մեր վարդերը գարնան, շօշափած էին տուփ բարը երեւանի եւ ճաշակած իշխանաձուկը մեր Սեւանայ լճին: Տեսած էին Հայաստանը՝ ամէն մարդու այդ հինգ զգայարանիով:

Ո՞վ Վարդապետէն առաջ, ո՞վ իրեն պէս եւ իրեն չափ տեսած էր Հայաստանը՝ հայրենագգայութեան վեցերորդ զգայարանիով: Այն զգայարանիով որ յատուկ է անկողմնակալ Հայուն, ազատ Հայուն, անկաշկանդ Հայուն, հայրենի տէրընկալութեան անհանդուրժ Հայուն:

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը արժանապէս գնահատուեցաւ Հայրենիքէն ներս եւ դուրս: Վկա՛յ մեր ստացած նամակներն ու դէզը:

Գտնուեցաւ անշուշտ, Հայրենիքէն դուրս, կարմիր շապիկ հագած՝ անխուսափելի նենգամիտ տիրացուն: Ջառամեալ երկոտանի մը, որու ականջին թե թե կուգայ վարդապետին Ամէնը եւ աչքին աղօտ կը մնայ վարդապետին բուրվառը՝ խորհրդային փառաբանութեան համար: Գրչի հին յաւակնոտ մը, որ կ'ապրի Միսաք Մեծարենցի յիսնամեայ անէծքը գլխուն:

Ան՞ւնը: Զուռնի որ տանիք: Գրչի գաճաճ մըն է, որ փոխառեալ երկու անուններով՝ անուն մը չէ կրցած շինել, յիսուն տարիէ ի վեր:

Վարդապետին դէմ թափած մաղձին պատճա՞ռը: Իր գրած ոտնալէզ ճամբորդական նոթերուն միակ ընթերցողը ինքը եղած ըլլալը՝ Հայրենիքէն ներս եւ դուրս:

Անպատկառ տիրացուն, իր նախատականն գրութեան մեկնակէտ եւ վերջակէտ կը դնէ, վարդապետին իբր թէ «յապաղեալ եւ կարկտան վերջաբանը», որ «ամսօրեայ պաշտօնաթերթին» (իմա՛ *Բազմավէպ*) մէջ հրատարակուած յօդուածաշարքին «վերջին մասին չէ կցուեր»: Ցտեսա՞ւ միթէ *Բազմավէպը* (1962, Յունուար – Փետրուար), ուր հրատարակուած է վերջին մասը ամբողջութեամբ, (*Յառաջ*) է որ աւելի ուշ դրած է վերջաբանը): Կամաւոր կո՞յր ըսեմ, հաշիւը փակե՞մ:

Սուտը կը հաչէ՝ ճշմարտութիւնը կ'անցնի:

ՇԱՀԷՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՕՐ· ՈՒՈԼՔԸՐ յայտարարեց թէ Սթալինկրատի պաչարումը «խոչոր կատակ մըն էր» ազդեցութիւն բանեցնելու համար Ամերիկացիներուն վրայ որ զթան եւ աւելի օդնեն խորհրդային ուժերուն: Զօր· Ուոլքըր Գերմանիոյ ամերիկեան 24րդ զօրաբաժնին նախկին հրամանատարն էր որ պաչտօնանկ եղաւ նախադահ Քենըտիի կողմէ: Ներկայիս կը պայքարի համայնավարութեան դէմ:

ԹՈՒՐՔԻԱ եւ Յունաստան որոչեցին աւելի զարկ տալ իրենց մչակութային փոխանակութեանց:

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ նացիներու համաչխարհային համագումարը տեղի ունեցաւ առանց դժուարութեան: Բոլոր պատուիրակները Անգլիա կրցան մտնել:

ԱՌԺԱՄԵԱՑ Գործադիր մարմնին նախագահը՝ Ապտերհաման Ֆարէս Փարիզ է, քանի մը օր է: Կ'ըսուի թէ այս անկընկալ ճամբորդութիւնը միայն ընտանեկան պատճառներ ունի: Թէեւ ծանօթ է որ Ալժերիոյ Առժամեայ Գործադիրը 35 միլիառ կը փնտռէ...:

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԸ

(Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 70 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Պարոնեանի երգիծական տաղանդը ձեւաւորուեցաւ եւ բիւրեղացաւ առանց որ դպրոցը եւ կրթութիւնը դեր խաղան: Իր դիտութիւնը ձեռք բերաւ ինքնազարգացումով, իր յամառ եւ տոկուն բնաւորութեան շնորհիւ: Հոմերոսի, Եւրիպիդէսի, Սոփոկլէսի, եւ Եսքիւղէսի գործերը կարդաց իրենց բնագրէն, կլանուեցաւ Արիստոփանով, ապշեցուցիչ խորութեամբ իւրացուց յունական դիցաբանութիւնը, Ֆրանսերէնով կարդաց Ռուսօ, Պուալօ եւ Հիւկօ, յափշտակութեամբ ուսումնասիրեց Մոլիէռի գրականութիւնը, բայց եւ այնպէս մնաց միշտ ինքնատիպ, միշտ ինքնուրոյն: Գեղեցիկ ձեւով արտայայտուած այդ ինքնատպութիւնը թէ անհատական էր եւ թէ ազգային, որովհետեւ, հին եւ ժամանակակից ազգերու մշակոյթին ծանօթութիւնը պատճառ չեղաւ որ ինքզինք պատնեշէ մեր ժողովուրդին իրականութեան եւ գոյապայքարին դէմ: Պարոնեան միեւնոյն ատեն լաւ ուսումնասիրեց մեր ժողովուրդին անցեալը, մեր բանահիւսութիւնը, ժողովրդական երգիծաբանութեան հին եւ նոր անսպառ հարստութիւնները: Այս բոլորին շնորհիւ զարգացաւ Պարոնեանի իմացականութիւնը եւ կրցաւ արդի եւ ամէնէն հրատապ խնդիրներն իսկ իր ժողովուրդին ներկայացնել պարզ այլ վարակիչ գրաւչութեամբ գրուած երկերով:

Պարոնեան հրապարակ եկաւ այնպիսի ատեն մը, երբ Արեւմտահայութեան կեանքին մէջ տեղի կ'ունենային ընկերային եւ քաղաքական տեղաշարժեր: Պատմութեան թատերաբեմէն ժողովուրդը վար առած էր հին հաստատութիւններ եւ համբաւներ, բայց առանց փոխարինելու եկած նորերը իրենց կարգին չէին արդարացներ ազգին ակնկալութիւնները: Կեղեքումները եւ շահագործումները ոչ միայն չէին դադրած, այլեւ, ընդհակառակն, ալ աւելի ուժգին դարձած էին: Ժողովուրդը կ'ուզէր ծաղր ու ծանակի ենթարկել օրուան իշխանաւորները, տըխուր բարքերը:

Պարոնեանի երգիծական հանճարի մեծութիւնն ալ արդէն այն եղաւ, որ ան, ըմբռնելով օրուան պահանջը, ժողովուրդին ցանկութիւնները, կրցաւ չգերազանցուած վարպետութեամբ իրականացնել զանոնք, մեր երգիծական գրականութիւնը եւրոպական գրականութեան մակարդակին բարձրացնելով: Պարոնեան միեւնոյն ատեն նոր հեռանկարներ բացաւ հայ գրականութեան համար: Եւ, իրօք, մինչեւ այն ժամանակ ոչ մէկ հայ գրագէտ յաջողած էր իրականութիւնը պատկերացնել Պարոնեանի խորութեամբ եւ համապարփակ ձեւով: Արդարեւ, չկայ կեանքի բնագաւառ մը, որ շօշափուած չըլլայ Պարոնեանի կողմէ: Սակայն միշտ, ինչի մասին ալ գրէր, անոր ստեղծագործութեան հիմնական ուժը, ոգեւորութեան հիմնական աղբիւրը կը մնար նոյնը՝ անողոք կերպով մերկացնել եւ ցոյց տալ ընկերային տգեղութիւնները, արատները եւ տգեղութիւններուն սպասարկուները:

Պարոնեանի երգիծանքը մեղմ եւ բարեհոգի ծիծաղ է, երբ կը խայթէ միջակորեար մարդը, սուր եւ խայթող է՝ կեանքի տգեղութիւններուն հանդէպ, դաժան եւ մոլեգին՝ Հայութեան ազրուկներուն նկատմամբ:

Դժուար է ըսել, թէ ո՞րն է Պարոնեանի ամէնէն արժէքաւոր գործը, անոր գլուխ գործոցը: «Ազգային ջոջերը», (ԽՄԲ.— տեսնել մեր թերթօնը) աննախընթաց երեւոյթ էր հայ գրականութեան մէջ: Արդարեւ, օգտագործելով երգիծական կենսագրական դիմանկարին սեռը, Պարոնեան ցնցող գոյներով ի յայտ բերաւ «նշանաւոր ազգային երեւելի մը» երեւալու մարմաջով տառապող մարդոց բուն էութիւնը՝ ազգային գործիչի հրապուրիչ պիտակին տակ պահուրտած անոնց եսասէրի գործերը:

Ոչ: Պարոնեան այստեղ միայն հանճարեղ գրագէտ մը չէ, այլ նաեւ նուրբ նկարիչ մը եւ քանդակագործ, որովհետեւ առանց գեղանկարչական վրձինի հազիւ թէ կարելի ըլլար այսքան տարբեր գունագեղութիւն դնել իւրաքանչիւր դիմանկարին մէջ: Առանց քանդակագործի բրիչին հազիւ թէ կարելի ըլլար ասոնցմէ ամէն մէկուն տեսնել այդքան ցցունութեամբ եւ երգիծական դիրքով:

Ասիկա մեր ազգային կեանքին մէկ ամբողջ շրջանի մը տարեգրութիւնն է, գեղարուեստական գլուխ գործոց մը:

Բայց ասիկա իրաւունք կուտա՞յ արդեօք թերագնահատելու անոր «Մեծապատիւ մուրացկանները» կամ «Պաղտասար աղբարը»: Ի վերջոյ այս գործերն ալ մաս կը կազմեն հայ գրականութեան ամէնէն սիրուած եւ գնահատուած, այլ խօսքով ժողովրդականացած գործերուն: Այնպէս կը թուի թէ Պաղտասար աղբարը նոյնինքն Աբիսողոմ աղան է, որ Կ. Պոլիս եկած էր ամուսնանալու համար: Յամենայն դէպս կարեւորը այս չէ, այլ այն, որ թէ՛ առաջին եւ թէ երկրորդ պարագային Պարոնեան յաջողած է օրուան բարքերուն միջոցաւ ցոյց տալ դիժբախտ մտայնութիւն մը, ցաւալի իրականութիւն մը՝ դերիշխողը դրամով լեցուն քսակն է, որ կը գտնուի Աբիսողոմ աղաներու եւ Պաղտասար աղաներու ձեռքին մէջ: Այդ դրամէն կախում ունին ոչ միայն հասարակ բեռնակիրները, այլ նաեւ բժիշկներ եւ դատաւորներ, բանաստեղծներ եւ խմբագիրներ: Ամուսնութեան կամ ամուսնալուծութեան խնդիրները երկրորդական դիծի վրայ կուգան եւ հասարակութեան այլանդակ բարքերը ծածկող վարագոյրներուն ետեւէն մարդիկ կը տեսնեն, որ ամէն ինչ դարձած է առուծախի առարկայ...

Սակայն սխալ կ'ըլլայ կարծել, թէ Պարոնեան մեծ է միայն այս գործերով: Իրականութեան մէջ Պարոնեանի հանճարը միաձոյլ է եւ ի յայտ կուգայ իր բոլոր գործերուն մէջ, անկախ ծաւալէն եւ սեռէն, անկախ ներկայացուած նիւթէն: Անոր տաղանդը կը փայլատակի գրական բոլոր սեռերուն մէջ, մինչեւ անգամ ամէնէն փոքր խօսակցութիւններուն, մէկ տողէ բաղկացած ասացուածքներուն մէջ: Արդեօ՞ք ինքնատիպ չեն անոր «Քաղաքավարութեան վնասները», «Խիկարի գուշակութիւնք», «Կամիթներ», «Հոսհոսի ձեռատետրը» կամ «Պտոյտ մը Պոլսոյ թաղերուն մէջ» եւ «Ծիծաղ» գործերը: Ինչի մասին ալ խօսելու ըլլայ ան՝ առեւտրականի թէ թուրք ոստիկանի, ազգային երեսփոխանի թէ եւրոպացի դիւանագէտի, պատերազմներու թէ սովի մասին, միշտ իր գաղափարական եւ գեղարուեստական չափանիշը իրականութիւնն է եւ ժողովուրդին շահը պաշտպանելու ձգտումը:

Գորովալից վերաբերում ունեցած է միջակորեար մարդուն նկատմամբ: Իր առաջին գործերէն մէկուն՝ «Արեւելեան ատամնաբոյժը» կատակերգութեան մէջ ջերմ զգացումներով կը խօսի սեփական աշխատանքով ապրող մարդոց մասին. «Հայաստանի զաւակունք են եւ հայրենիքը ազատութեան յոյսը անոնց բազուկներուն վրայ դրած է»: Ներքին անխառն հպարտութեամբ կը նկարագրէ Սամաթիոյ աշխատաւորներու թաղամասը. «Հոս ամէն մարդ տէր է, վասնզի ամէնքն ալ իրենց աշխատութեամբ եւ արհեստով կ'ապրին, եւ հետեւաբար, պէյերու, էֆէնտիներու ոտները լզելու պարտաւոր չեն» («Պտոյտ մը Պոլսոյ թաղերուն մէջ»):

Արեւմտահայ գրողներէն ոչ մէկը իրեն պէս խիստ ձեւով չէ քննադատած երկրին բռնատիրական վարչակարգը: Միեւնոյն ատեն իր ժամանակաշրջանի հայ հեղինակներէն միակն էր, որ ըմբռնեց եւրոպական դիւանագիտութեան բուն էութիւնը, որոնք քրիստոնեաներուն օգնելու պատրուակին տակ կը հետապնդէին զուտ պետական եւ ազգային շահեր: «Դիւանագէտներ, թագաւորներ, կայսրեր, ամէնքը միաբերան «Քրիստոնէից վիճակին բարւոքում» կ'ըսեն, ի վեր այսր ամենայնի ես իմ վիճակիս մէջ բարւոքում մը չեմ կրնար կոր տեսնել» կը հեգնէ պարոնեան:

Դէմ եղած է ստորնաքարշութեան: Իր խօսքը ուղղելով «Փունջ» լրագրի խմբագրին, Պարոնեան կը գրէ.— «Տիրասէր բառը, որ Հայոց համար յաճախ կը գործածես, սահմանագրութեան եւ ազատութեան դարուս մէջ խիստ անախորժ կը հնչէ կոր ականջիս, որովհետեւ գերիներու, ստրուկներու եւ շուներու համար կը գործածուի ընդհանրապէս այդ քուսիրած բառդ»:

... Շուտ ընդհատուեցաւ Պարոնեանի կեանքը, ապրեցաւ ընդամէնը 50 տարի: «Եփրատ», «Մասիս», «Մեղու», «Լոյս», «Փարոս Հայաստանի», «Թատրոն», «Խիկար», «Փորձ» պարբերականներուն մէջ իր ձգած գրական ժառանգութիւնը կրթնայ պատիւ բերել ամէն մէկ ազգի գրականութեան, բայց դեռ որքան բան ունէր ըսելու ժողովուրդին:

Պարոնեանի ծիծաղը մեր հին, բայց միշտ երիտասարդ ազգին անսպառ կենսասիրութեան եւ պայքարին ամենափայլուն արտայայտութիւններէն մէկն է:

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԸ՝ ԱՅՍՕՐ

Վարշաւայի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, քահանայ մը կարդաց Կարդինալ Վիշինսկիի հովուական թուղթը, որով ան՝ հաւատացեալներուն կը թելադրէր պայքարիլ անաստուածութեան, նիւթապաշտութեան եւ երիտասարդութեան այլասերման դէմ:

Ապա՝ քահանան բարձրաձայն ըսաւ. «Հիմա, ինծի հետ կրկնեցէք — «Աստուածամա՛յր, Քեզի կը խոստանանք թէ պիտի պայքարինք անաստուածութեան եւ նիւթապաշտութեան դիւային ուժերուն դէմ եւ պիտի պաշտպանենք մեր երիտասարդութիւնը: Աստուա՛ծ օգնէ մեզ»: Հաւատացեալները ծունկի եկան եւ կրկնեցին խոստումը:

Ամերիկացի այցելու մը, համայնավար Լեհաստանի սրտին վրայ այս տեսարանը տեսնելով, պիտի կարծէր թէ ոստիկանութիւնը եկեղեցի պիտի խուժէր եւ պատարագը պիտի ընդհատէր: Բայց, այսպիսի բան մը չպատահեցաւ: Հաւատացեալները հանդարտօրէն դուրս ելան եւ ցրուեցան մօտակայ սրճարաններ՝ առաւօտեան սուրճը առնելու համար:

Լեհաստանի մէջ այսպիսի տարօրինակ բաներ կը պատահին երկու պատճառներով — նախ անոր համար որ համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը Վլատիսլաւ Կոմուլքան է, որ իր ազգի քաղաքական ճակատագիրը կը վարէ Կեդր. Կոմիտէի գրասենեակի չէնքէն, որ ծանօթ է իբրեւ Սպիտակ Տուն: Միւսը՝ Կարդինալ Վիշինսկին է, որ կը վարէ իր հօտը — երեսուն միլիոն Լեհերու մօտաւորապէս 85 առ հարիւրը — իր եպիսկոպոսական պերճաշուք ապարանքէն, որ կը գտնուի քաղաքին միւս ծայրը:

Այս երկու դէմքերու իրարու հետ ունեցած հազուադէպ հանդիպումները փոթորկալի եղած են: Բայց, այսպէս թէ այնպէս, համայնավար ղեկավարը եւ Կարդինալը միշտ ալ համաձայնած են:

Պատճառը պարզ է: Իրենցմէ ո՛չ մէկը կրնայ կառավարել Լեհաստանը առանց

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

1838ին աղաչուեցաւ ճեմարան մտնել իբրեւ փորձառու եւ իբրեւ ուսումնապետ: Հոն մտնելուն՝ հետեւեալ օրը ծրագիր մը պատրաստեց եւ սկսաւ գործադրել: Այս ծրագրով աշակերտ մը ինը տարուան մէջ պիտի սորվէր Հայոց լեզուն, այսպէս.

Երեք տարի քերականութիւն:
Երեք տարի ճարտասանութիւն:
Երեք տարի տրամաբանութիւն:
Քերականութիւնն ալ երեք տարիի բաժնեց.
Մասն առաջին՝ բառագիտութիւն:
Մասն երկրորդ՝ զուգադրութիւն:
Մասն երրորդ՝ շարադրութիւն:

Այս քերականութեան վերջին երկու մասերը արժանի չեղան լոյս տեսնելու, բայց առաջինը մեծ, խիստ մեծ ընդունելութիւն գտաւ... նպարավաճառներէն, որոնք յիշեալ քերականութեամբ սորվեցան թէ ի՛նչպէս պանիր կը փաթթուի թուղթերու մէջ: Խօսքին ութ մասերուն մէջ զգալի փոփոխութիւններ ըրաւ.— Անունին պաշտօնը մակբային տուաւ, մակբայինը դերանունին, դերանունին պաշտօնը շաղկապին, եւ այնպէս վարուելով բարեկարգեց Հայաստանը... քերականութիւնը ըսել պիտի ուզէի: Վարժարանին յառաջադէմ աշակերտները սկսած էին այն քերականութեամբ սխալ խօսելու եւ սխալ գրելու վարժուիլ, երբ անոնցմէ մին անոր սխալները Պատուելիին ցոյց տուաւ: Այն օրէն ետքը յիշեալ քերականութիւնը իբրեւ վարժութիւն տրուեցաւ աշակերտներուն, որ միշտ սըխալներն ուղղելով կանոններուն համեմատ գրեն:

Պատուելին հոս ալ չկրցաւ երկու ատեն մնալ, վասնզի ճեմարանը փակուեցաւ:

1846ին լրագրական ասպարէզին դուռը բաց գտնելով ներս մտաւ: Թուղթ մը գտաւ, առաւ եւ վրան Հայաստան գրեց, — Քիւրտիստան ըսէ, Քիւրտիստան, կը պոռայ Սըր Լէյըրտ, — եւ սկսաւ հրատարակել: Այս Հայաստանով սկսաւ Հռոմի գահը գովաբանել, որով քիչ ժամանակի մէջ այնպիսի ջարդ մը տուաւ իր ընթերցողներուն, որ իրմէ զատ Հայաստան կարդացող չմնաց:

1848ին տեսնուելու բարեբախտութիւնն ունեցաւ Ֆէրիէյի Կարդինալին հետ, որ Հռոմէն զրկուած էր Պոլիս, մոլորեալ եւ հերետիկոս քրիստոնեաները համոզելու որ Ս. Պապին հողաթափը համբուրեն: Սկսաւ պատմել Տէրոյենց թէ ի՛նչպէս եղեր է որ նաթուրա բառը նաշէրէէն ելած է, թէ փրոչէտէրէ բառը փրօ եւ չէտէրէ բառերէն ծնած է, փրօ էրիկը, չէտէրէ կնիկը անշուշտ, թէ փուրկաթորիումը փուրկա բառէն կ'ելլէ, փիւրկաթիֆն ալ մոռնալու չէ, թէ Հայերը Քրիստոսի վրայ երկու նաթուրա չեն ճանչնար, թէ Հոգւոյն Սրբոյ համար միայն ի Հօրէ փրոչետիդ կ'ըսեն թէ ի յՈրդւոյ փրոչետիդ ըսելը չեն ընդունիր Հայերը, թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դաւանանքը Հռովմայեցւոց պէս է եւ թէ Հայերը Հռովմայ նախագահութիւնը կ'ընդունին եւ կը փափաքին որ սէր եւ միութիւն հաստատեն Հռովմայ աթոռին հետ:

Զամուրճեան, Հասունի պէս, ափ մը Հայ չէր ուզեր արքայութիւն տանիլ, այլ կը փափաքէր որ բոլոր Հայերը մէկէն տանի արքայութիւն... Հռովմի ճամբով: Սակայն չյաջողեցաւ, եւ եթէ այսօր Հայերը դժոխք երթան, Պատուելին յանդիմանելու իրաւունք չունին:

1857ին սկսաւ Երեւակ անունով տխուր հանդէս մը հրատարակել: Օր չէր անցներ, որ հաւն երեք անգամ չխօսէր հոն: Դեւերու գոյութիւնը ուրացողները հերետիկոս կը հռչակուէին, եւ ինք ամէն ճիգ կը թափէր դեւերու գոյութիւնն հաստատել իր... գոյութեամբ եւ, որ զարմանալին է, դատը միշտ կը վաստըկէր: Հռովմայ եկեղեցւոյն դէմ խօսողները ազգին մէջ բողոքականութիւն տարածելու զրպարտութեան կը մատնուէին: Այն ատենները Մասիս, Մանգումէ եւ Մեղու, որոնք բաժանորդ չէին Երեւակին կարծիքներուն, անդադար անոր դէմ կը խօսէին: 1864 Մարտ.16ին Զամուրճեան ելաւ Մասիսի խմբագրապետին դէմ դատ բացաւ: Այս դատին համառօտ արձանագրութիւնը կը հրատարակենք հոս ի զուարճութիւն մեր ընթերցողներուն:

Պատրիարքը.— Դուք երկուքդ ալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ զաւակ ըլլալով՝ ի՞նչ է պատճառը, որ քանի մը ատենէ ի վեր ձեր մէջը անհամաձայնութիւն կը տիրէ:

Տէրոյենց.— Ես անոր անձին հետ գործ չունիմ, սրբազան:

Իւթիւճեան.— Ես ալ չունիմ:

Տէրոյենց.— Ամէն թերթի մէջ զիս կ'անպատուէ:

Իւթիւճեան.— Սուտ է, ես բնաւ անպատուած չեմ զինքը: Ես ճշմարտութիւնը կը գրեմ: Ինքն է որ կ'անպատուէ զիս դռնամիջեան հերետիկոս անուանելով:

Պատրիարք.— Ինչո՞ւ անանկ բաներ կը գրես, պատուելի՛:

Տէրոյենց.— Որովհետեւ Նալբանդեանն ալ Դռնամիջեան է, եւ այս Նալբանդեանը համարձակեցաւ օր մը դեւերու գոյութիւնը ուրանալ:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(2 – Շար.)

ԱՐՇԱԿՈՒՆԻՔ

ԳԱԶԵԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՕՐԳԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է 1922 Թ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ուղարկել ինձ, որ ինչպես ես վճռեցի, ես էլ ինքս գնամ Ալեքսանդրապոլ, ինչ-որ բան ասելու համար, որ ես չգիտեմ, թե ինչ կարող էի ասել, ինչ-որ բան, որ ես ինքս չգիտեի, թե ինչ էր լինելու

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 20 Ն. Ֆ. Մըշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահէն: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԲՈՅԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, ՄԵԾ ԹԻՒՈՎ, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանգամանքը ունենայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ-ԱՆՆ

Պ. Միհրան Մեծիկեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Սէնթ-Անն թաղի բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք իրենց ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց կնոջ եւ մօր ԾԻԱԾԱՆ ՄԵԾԻԿի յուղարկաւորութեան, նոյնպէս քաղաքէն եւ շրջաններէն եկողներուն, ինչպէս նաեւ Սէթէնլուիէի գործատան անձնակազմին, որ ծաղկեպսակով իր մասնակցութիւնը բերաւ:

Սոյն ցաւալի մահուան առթիւ Պր. Միհրան Մեծիկեան ի յարգանք իր կողակիցին 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Շ. Միսաքեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ'ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին շարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ - Օթէլ - Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարդ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տընօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու զենում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Զուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ռմբակոծութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՈՀՐԱՊԵԱՆ Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հայ Կաթողիկէներուն նախկին վիճակաւորը:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ - ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 - 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 - 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél· 963.01.72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ, հօրը անունը՝ Աւագ, մայրը՝ Սելպէս, եղբայրները՝ Յարութիւն եւ Լեւոն, քոյրը՝ Շնորհիկ: Բնիկ Գոնիացի (Դարլա թաղէն) 1923ին Յունաստան եղած է:

Լուր ունեցողները հաճին տեղեկացնել՝
Mme CHENORIK JAMGOTCHIAN
8, Bld. Beau Soleil,
ST.-LOUIS, MARSEILLE 15 (B. du R.)
Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (փորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—

55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ
ՓԼԵՍԻ - ՌՈՊԷՆՍՈՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը
VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստան, Կիրովական քաղաքէն, Եկանեան Մարգարիտ Թաթէոսի, կը փնտռէ իր եղբայրները Մկրտիչեան Բաբդէն Թադէոսի եւ Եկանեան Զոհրապ Թադէոսի: Կը կարծուի Մարսէյլ ըլլան:

Երեւան, Նոր Խարբերդ թաղէն, Տիկին Զիտէմեան Աննա կը փնտռէ բնիկ Սեբաստիոյ Մարզուան քաղաքացի իր որդին Գրիգոր Մկրտիչի Եղիայեան, ծնած 1924ին:

Կը կարծուի Գերմանիա ըլլայ: Կը խնդրուի հայ թերթերէն արտատպել:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զագմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
9
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
9 AOUT
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9374 38e ANNÉE Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5275

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՊԱ՞Ղ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Երկրորդ աշխարհամարտը իր բոլոր տանջանքներով տարօրինակ կացութիւն մը ստեղծեց մեր այս անցաւոր երկրագունդին վրայ։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան բոցեղէն նշանախօսքերով էր հրապարակ եկած։

Թէ՛ դարը մէկ կողմէ զարթօնքի եւ վերածնութեան չքնաղ մը եղաւ Եւրոպային կարգ մը ժողովուրդներուն համար, մինչեւ Պալքանները։ Մինչ կողմէ Ասիոյ եւ Աֆրիկէի մէջ ուրիշ ազգեր մտան Եւրոպայի պետութեանց տիրապետութեան տակ։

Բազմաթիւ ազգեր աղատագրուեցան առջին աշխարհամարտին հետեւանքով, ընդ որս Հայերս։

Ձակատագրական դեր մը վերապահուած էր բոլշեւիկեան յեղափոխութեան, որ աստիճանաբար պիտի փոխէր աշխարհի դիմագիծը։

Ընկերվարութիւնը ամէն բանէ առաջ կը ջատագովէ մարդոց եւ ազգերու ազատութիւնը։

Բոլշեւիկները կ'երդնուն յանուն ընկերվարութեան, սակայն կը սորկացնեն մարդիկն ու ազգերը։

Կովկասի նորագոյտ երկիրները — Հայաստան, Վրաստան, Ադրբէյճան — չատ կանուխէն ինկան բոլշեւիկեան լուծին տակ (1920–21)։

Ու մինչ կը յուսացուէր, որ երկրորդ աշխարհամարտը պիտի ազատագրէր անկախութենէ զրկուած ազգերը, պատահեցաւ բոլորովին անսպասելին։ Դարերով ազատ ու անկախ ապրող, բարձր մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան տէր ժողովուրդներ, Եւրոպայի սրտին վրայ, ինկան բոլշեւիկեան լուծին տակ։

Եւրոպայի «աշխարհակալ», «զաղթական» կոչուած պետութիւնները 17 տարիէ ի վեր իրարու եռեւէ կը պարպեն Ասիոյ եւ Աֆրիկէի զաղթավայրերու զոյն զոյն ազգերը։

« Ազատ աշխարհ »ը հաւատարիմ իր զաղափարականին, անկախութիւն կը շնորհէ օտար լուծի ենթակայ ժողովուրդներուն։

Նորագոյտ երկիրներու ներկայացուցիչները Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան մէջ իրենց աթոռները ունին։ Իրենց ազգային դրօշակները կը ծածանին ՄԱԿի պալատին առջեւ, կողք կողքի մեծ պետութեանց դրօշակներուն հետ։

Ահա՛ վերջին լուրը։ Ճամայիքա ան կախ պետութիւն հռչակուած է եւ դիմում կատարած արդէն ընդունուելու համար ՄԱԿի մէջ։

Ճամայիքա Անթիլեան կղզի մըն է, 11·500 քառ· քիլոմեթր տարածութեամբ եւ 1·750·000 բնակչութեամբ — հարիւրին 98ը սեւամորթ։ Մայրաքաղաքը Քինկսթըն ունի 350·000 բնակիչ։ Երեք հարիւր եօթը տարիէ ի վեր անգլիական զաղթավայր էր։

Օգոստոս 6ին սկսան անկախութեան տօնակատարութիւնները։

Այսպէս իրարու եռեւէ կ'ազատագրուին եւ անկախութեան կը տիրանան ազգեր, որոնցմէ չատեր տակաւին երէկ անծանօթ էին, որոնք ո՛չ անցեալ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութիւն ունին, ո՛չ ալ՝ կաթիլ մը արիւն թափած են յանուն ազատութեան։

Հայ ժողովուրդը ամէնէն աւելի կ'ուրախանայ, երբ ազգ մը անկախութեան կը տիրանայ։

Սակայն իրաւունք ունի անձկութեամբ հարց տալու.

— Հապա՞ Հայաստանը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՏՈՒՔ· ՄՈՍԹԵՖԱՅ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

—o—

*Հակառակ երեւոյթներուն կամ կարկըտան կարդադրութեանց, կը թուի թէ ալժիրական տագնապը չէ լուծուած։ Արդարեւ, Առաջնայ Գործադիր Մարմնին կարեւոր անդամ մը եթէ ոչ կարեւոր բազդատիչ մը տեսակէտներով, հրաժարեցաւ առջի օր։ Ծանօթ է որ Տոքթ· Մոսթեֆայ այն մահմետական պատասխանատուն էր որ յանուն Ալժ· Ազատ· Ճակատի, բանակցութիւններ վարեց Սիւքինի հետ, այսինքն Գաղտնի Բանակի։ Տոքթ· Մոսթեֆայի պատճառաբանութիւնը չատ

ՎԱ՛Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Գ.

2.— ՇԱՐԱԿԱՆ

« ԱՐԵԳԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ »

Վերջին աշխարհամարտէն ետք՝ Ֆը-բանսական բեզուն ու մեծ միտքը փիլիսոփայական երկու նոր տեսութիւն շնորհեց համայն աշխարհի:

Ա.— Տռուա ա լ'Էռռէօռ (իրաւունք սխալի):

Բ.— Տռուա ա լ'Էնսումիսիոն (իրաւունք անհնազանդութեան):

Յառաջի բեմէն՝ շատ եմ խօսած առաջին տեսութեան մասին: Այս անգամ, նախ ուղղում մը՝ երկրորդին մասին:

Ալժերական պատերազմին առթիւ՝ 121 մտաւորականներ հրատարակութեան տուին յայտարարութիւն մը: Ատով հրաւէր կը կարդային երիտասարդութեան՝ չհնազանդիլ իշխանութեանց եւ մերժել կռիւը Ալճերիոյ մէջ:

Ստորագրողները արդար չէին գտներ իշխանութեան տեսակէտը՝ ապաստանելով « անհնազանդութեան իրաւունքին » մէջ:

Այս տեսութիւնը, իր հետեւութեամբ, կը բխէր թշնամին նպաստաւորելու ցանկութենէ մը: Առաջին տեսութիւնը եւս, սխալի իրաւունքով, կը ծագէր թշնամիին հետ գործակցելու պահանջէ մը:

Այսպէս, երկու տեսութիւններն ալ ծընած են խորթ մօրմէ:

Արդ, երկու տեսութիւններն ալ, այժմ, լքած են իրենց խորթ մայրը: Նոյնիսկ կ'ուրանան զայն: Դարձած են անկախ: Կազմած են դպրոց: Չափահաս վարդապետութիւն:

Ի՞նչ է սխալը:

Անկախ իր հայկական արմատական իմաստէն՝ որ տատանումի գաղափարին կը կապէ բառը, անկախ իր լատինական ստուգաբանական նշանակութենէն՝ որ թափառումի գաղափարին կը կապէ, սխալը այն դիցուհին է, զոր կը հալածեն աւանդութիւնները, ակադեմիաները, եկեղեցին, դատարանը, վերջապէս ամէն էնսթիթիւսիոն՝ որ հիմնուած է մտային ժառանգութիւնները քարացնելու եւ անփոփոխելի դարձնելու ձգտումի մը վրայ, — օ՛ մարդկային ծոյլ օթոմաթիսմ՝ որ կը հարստահարես Տեքարթի տարակոյսը:

Դժուար չէ հետեւցնել թէ նո՛յն հալածողները պիտի ըլլան անշուշտ անոնք՝ որ խաչակրութեան ելած են անհնազանդութեան իրաւունքին դէմ, անոնց դէմ՝ որ կը կտրեն Մաղքոսին ականջը կամ Խալիլ փաշային գլուխը, սխալ մը գործելու յաճախանքը չունենալով:

Բարեբախտաբար ամբողջական գրագէտը, այն որ գրագէտ է ամբողջապէս, դուրս կը նետուի օթոմաթներու տողանցքէն՝ յայտարարելու համար թէ իրաւո՛ւնք ունի ինք, իրաւունք՝ գործելու ամէն դաշտի մէջ, նոյնիսկ «սխալ» ճամբաներու վրայ՝ ի խնդիր իր որոնումներուն, համաձայն Տեքարթի տարակոյսին սլաքի տատանումներուն: Իրաւունք ունի նաեւ անհնազանդութեան մղելու իր անիրաւուած ժողովուրդը՝ առանց երգելու կամ կանչելու «արեգակն արդարութեան»:

Վասնզի կը մերժեմ քնանալ կակուղ եւ խնկահոտ բարձերու վրայ՝ «արդարութեան արեգակներ» երազելով: Ա՛խ, որքան կ'ուզէի գրել գիրք մը, խորագիրը՝ հետեւողութեամբ միջնադարեան մատենագիրներու գործերուն, Գովասանք անարդարութեան, զոր պիտի զարդարէր երբայական իմաստութեան սա խօսքը:

Ժը սիւյի նէ տան լ'ինիքիթէ (*):

Կը հաւատամ թէ քաղաքակրթութեան հզօր լծակ մըն է անարդարութիւնը, իսկ արդարութիւնը՝ որձատուած անարդարութիւն է յաճախ, եթէ մեզ չէ խաբած ծպտումով մը:

Պատմութեան մէջ մեր դժբախտութեանց գումարը աճած աշտարակացած է սպասումներով, յոյսերով, երազներով, երբ մեր աչքերը յառեր ենք «արդարութեան արեգակներու» ճամբուն: Քալեր ենք խողովակաձեւ ճամբաներու մէջէ: Վախցեր ենք շեղումներէ, սխալէն կամ յանցանքէն, օրինազանցութենէն, ծուռ քայլ նետելէ, դատարաններէն, կեղծ ու նենգ օրէնքներէն, ոչխար մը աւելի զոհելու մեղքէն: Ճշմարիտ խօսքը ըսուած է միայն մէկ անգամ, մեր մէկ երգին մէջ, — ոսկեղէ՛ն խօսք.

Զարկիր ու զարկուար:

Զա՛րկ, զա՛րկ, զա՛րկ, փոյթ չէ թէ զարնեն քեզի: Եւ փա՛ռք վերջին զարնողին: Ահա ճիշդ ու ճշմարիտ խօսքը, այնքան ճշմարիտ՝ որքան հացը եւ ջուրը:

Օ՛ Մողոք, դուն երբեք չյաճախեցիր մեզի, որպէսզի ուսուցանէիր թէ «ուղխահոս» արիւն կը պահանջէր այն՝ որու կը ցանկայինք: Կաթիլ կաթիլ արիւն թափելով՝ մենք հասանք մինչեւ Լացին Պատը, ոչ աւելի անդին: Ընդհակառակն, Կարքեդոնացին մերժեց կանգնիլ եւ ողբալ Հռոմի պարիսպներուն տակ, նախամեծար համարելով ինքզինք թաղել իր աւերակներուն մէջ՝ թշնամին ալ միասին:

Վա՛յ այն ժողովուրդին, որ անհնազանդութեան իր վարձատրութիւնը կը կշռէ նպարավաճառին ձեւով, — նժարներուն մէջ դնելով ապրանք եւ քիլոկրամ հաւասար:

Ահաւասիկ այդ ձեւով էր, որ, վերջերս, դատական ատեաններու հայկական փառք մը կը դատէր կամ կը կշռէր Հայ Յեղափոխութիւնը եւ Քիլօն:

Եթէ այդ չափանիշով պիտի կատարուի մեր ազատագրութեան փորձերուն դիալեկտիկան, կրնա՞նք միթէ փոքր ժողովուրդներու իմաստնագոյնը հռչակել քիթապսրզ Առնավուտը, որ ստացաւ ինչ որ զլացուեցաւ մեզի, ոչ իսկ կաթիլ մը արիւն դնելով նժարին մէջ՝ ստացած հողին դէմ, ուր իր կազամբը պիտի մըշակէ անշուշտ: Եւ յիմարագո՞յնը պիտի կոչէինք այն բազմաթիւ ժողովուրդները, որոնք նժարներ լեցուցին իրենց արեամբ՝ առանց ստանալու արեան ամբողջական արժէքը: Օրինակ՝ Յոյները: Անգո՛ւթ պատմութիւն:

Պատմութիւնը անգութ է միշտ: Չխօսինք Հայաստանի ժէոփոլիթիքին մասին, ինչպէս կը տարազեն Գերմանները: Չբարձրանանք նաեւ մինչեւ անօգուտ լեռը, Արարատ, որու ծիրը պաշտպանելու համար՝ յոյժ վատոյժ էր Արաքս, հակառակ իրեն տրուած խորհրդանշանական ոգիին: Գիտցողը գիտէ թէ պատմութեան գործերը չեն լուծուիր թուաբանական աւանդութիւններով: Վկա՛յ բազմաթիւ պատմական դարերու վճիռները վերաքննելու մեր իրաւունքը՝ վեհապետական բոլոր իրաւասութիւններէն գերադաս:

Եւ այդ իրաւունքով է որ ես, այսօր, կը դատեմ ու կ'ամբաստանեմ ոչ միայն « արդարութեան արեգակները », արդարութեան ատեանները եւ փառքերը, այլ եւ բոլոր անոնք որ, ախոյեան կանգնելով հնազանդութեան կամ համակերպութեան (սումիսիոն), դատախազ կը կանգնին յեղափոխութեան, ի ձեռին ունենալով քրիստոնէութեան քցըփռիկ խոստումները, պառաւական խղճահարութեանց վկայականը, «զեն ու շահ» հանելու յատուկ չէրչիական տետրակը:

Արաքսի կամրջաբեկութեան դաւաճանութեան մէջ իրենց մեղքն ունին «զեն ու շահ» հաշուելու բոլոր վարպետները: Այս տողերը ստորագրողը, ոչ թէ նման վարժութիւններէ, այլ Սփիւռքի պայմաներուն եւ հետեւանքներուն դէմ ըմբոստացած, իր հոգին բզկտող ցաւէ մը մղուած, կը յայտարարէ թէ յայսկոյս Արաքսի՝ Լացի Պատերուն տակ թափուած արցունքը աւելի կսկծուն է քան արիւնը, որ թափուեցաւ մեր լեռներուն վրայ:

Կը յիշէք խօսքը այն գրագէտին, որ ցաւէն եւ յուսահատութենէն լլկուած՝ լքեց Արաքսը եւ ըսաւ Մնացորդացին: Աւելի լաւ չէ՞ր որ մեռնէիր Բաբելոնի պարիսպներուն տակ:

Գրագէ՛տ պէտք է ըլլալ զգալու համար ցաւը, զոր կը զգան Արաքսի զաւակները՝ երբ կամուրջ կը նետուի այս պատմական, այս ըմբոստ դետին վրայ: Այդ եզրակացութեան կը հասնի գրագէտը, որ գիտէ թէ

Մահր քաղցր է հոգեվարքէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Սաղմոսէն փրցուած այս խօսքը (Գլ. Ծ. 7) գրաբար չտուի, որովհետեւ ճիշդ թարգմանուած չէ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

1859ին, Բաղէշի մէջ կ'ապրէր այդեպան Պետրոս Մակարեան, որ Թուրքիոյ մէջ տիրող հալածանքներէն ձանձրացած, կ'որոշէ գաղթել Կովկաս, եւ նոյն թուականին կ'անցնի Երեւան, իր ամբողջ ընտանեօք:

Այդեպան Պետրոսի անդրանիկ որդին՝ Գրիգոր, իր նախնական կրթութիւնը Երեւանի մէջ ստանալէ ետք, կը մեկնի Մոսկուա, Լազարեան ճեմարանին մէջ կատարելագործելու համար իր ուսումը:

Երիտասարդ Գրիգորը, ատեն մը իր ուսումը շարունակելէ ետք, ամրան մը ընթացքին, 1880ին, կը վերադառնայ իր ընտանիքն մօտ, այն պահուն, երբ Ռուսիոյ ցարը Աղեքսանդր, շրջապտոյտի մը ելած էր կայսրութեան ծայրագաւառին մէջ:

Այդեպան Պետրոս իր օգոստափառ հիւրը կ'ընդունի իր այդիին մէջ, ուր սեղան մը պատրաստելով կը պատուասիրէ Ռուսաց ցարը:

Ճաշի ընթացքին, Գրիգոր, որ ունէր բամբ ու գոռ ձայն մը, հաճոյք պատճառելու համար հիւրին, կ'երգէ:

Ցարը, ի լուր Գրիգորի պառիթոն ձայնին, կը հիանայ եւ իսկոյն կը հրահանգէ որ երիտասարդը ուղարկուի Միլանոյի երաժշտանոցը, մշակելու համար իր ձայնը:

Գրիգոր Մակարեան, որ այդ շրջանին 21 տարեկան էր, հինգ տարի Իտալիոյ մէջ շարունակելով իր երաժշտական ուսումը, յաջողութեամբ կ'աւարտէ զայն, եւ այնուհետեւ կը սկսի երգել համաշխարհային օփերաներու բոլոր կարեւոր դերերը:

Հետզհետէ կը տարածուի Մակարեանի համբաւը նախ ամբողջ Իտալիոյ եւ ապա բովանդակ Եւրոպայի մէջ:

Ապա կ'անցնի Ամերիկա ու հոն աշքառու նուաճում մը կատարելէ ետք, ցարական կառավարութեան կողմէ կը հրաւիրուի Փեթրոկրատ, տեղւոյն արքայական օփերային մէջ երգելու համար:

Գրիգոր Մակարեան Փեթրոկրատի օփերային մէջ կը պաշտօնավարէ տասներկու տարի, եւ յաճախ կը հրաւիրուի կայսերական պալատը, արքունիքին առջեւ երգելու:

Այնուհետեւ Գրիգոր Մակարեան, որուն համբաւը կը տարածուի աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, կը հրաւիրուի Հա-

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Հիւնքեարպէյէնտեան.— Ասկէ բոլոր Դռնամիջեաններուն հերետիկոս ըլլալը կը հետեւի՞:

Տէրոյենց.— Չհետեւի՞ր մի եա:

Իւթիւճեան.—Միշտ Պապականութիւնը կը պաշտպանէ, եւ երբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դէմ յարձակում տեսնէ՝ ձայն չի հաներ:

Տէրոյենց.— Հայաստանեայց եկեղեցին պաշտպանութեան պէտք չունի:

Պատրիարք.— Պատուելին ասկէ ետքը Հայաստանեայց եկեղեցին պաշտպանելով այդ արատը վրայէն կը ջնջէ:

Տէրոյենց.— Կը պաշտպանեմ, բայց նախ պատիւս տեղը բերէք:

Հիւնքեարպէյէնտեան.— Սակարկութի՞ւն կ'ընէք, պատուելի:

Տէրոյենց.— Ի՞նչ իրաւունքով ինծի եօթանասնամեայ բսած է Մասիսի մէջ:

Իւթիւճեան.— Եթէ եօթանասնամեայ բսած ըլլալուս համար հերետիկոս եղած կ'ըլլամ, բուն տարիքդ զրուցէ, չարաթաւուր Մասիսի մէջ հրատարակեմ:

Տէրոյենց.— Միշտ կ'անպատուէ զիս:

Իւթիւճեան.— Քաւ լիցի, ես խղճի ազատութիւնը կը յարգեմ: Եթէ պատուելին խոստովանի թէ պապական է, այն ատեն բան մը չեմ ըսեր...

Տէրոյենց.— Եկեղեցին չընդունիր խղճի ազատութիւն:

Պատրիարք.— Հաշտուեցէք:

Իւթիւճեան.— Ես անոր անձին հետ գործ չունիմ, առէք Մասիսը եւ հաշտեցուցէք, եթէ կրնաք, Երեւակի հետ:

Պատրիարք.— Ի՞նչ կ'ըսէ, պատուելի:

Տէրոյենց.— Հերետիկոսութիւն չընեն որ ես ալ չգրեմ:

Տէրոյենց Պատուելին Իւթիւճեանի ճակատէն համբուրելով կէս հաշտութեամբ տուն կը դառնայ: Քանի մը ամիս ետքը այնչափ ջերմեռանդով կը սկսի ջատագովել պապականութիւնը, որ Մոնտ անուն անդրլեռնական լրագիրը 1864 Դեկտեմբեր 12 թիւին մէջ հետեւեալը կը հրատարակէ.

«Կ. Պոլսոյ մէջ, Երեւակ, չարաթական թերթ մը, չմիացեալ Հայոց ամէնէն ներհուն եւ ամէնէն լուրջ անձէն խմբագրեալ, զանոնք իրենց հռովմէական եղբայրներէն բաժնող նախապաշարմանց եւ կանխակալ կարծեաց միջնորդը խրամատեց... իր զէնքերը Հռովմայ զինանշանները կը կրեն...»:

Խոստովանիմ եւ հաւատամ:

Խռովութի՛ւն ամենեցուն:

Երեւակին երկրպագեսցուք:

Այս է ահա Պատուելիին խմբագրական կեանքը: Իր շնորհիւ ազգային լրագրական ասպարէզը տղայական եւ անօգուտ վիճաբանութիւններու թատրոն հանդիսացաւ: Երբ հայ թերթ մը փափաքէր քիչ մը լոյս վառել, Պատուելին կուգար կը փչէր զայն: Մինչեւ այսօր երբ կրօնի խնդիր ծագի, Պատուելին առանց հրաւէրի սպասելու՝ ասպարէզ կը նետուի եւ նկատելով որ բողոքականութիւնը ազգին մէջ տարածելու ջանքեր կ'ըլլանով սկիզբ կուտայ իր յօդուածներուն, որոնց վերջ կը մաղթենք մեր բոլոր սրտով:

Բայց պատուելիին ազօթքներն ընդունելի եղած էին, գրեթէ միշտ ամիրայ մը գտնուած էր իրեն ձեռնտու: 1865ին Կարապետ ամիրայ Երուսաղէմին նուիրեց գումար մը, որու տոկոսը, 10 օսմ. ոսկի, պատուելիին կը տրուի ի վարձատրութիւն Եկեղ. պատմութեան մը, զոր պիտի գրէ Չամուրճեան: Այս աշխատասիրութիւնը դեռ ի լոյս չեկաւ եւ գալու պատճառ մը չունի, վասնզի պատմութիւնը գալուն պէս պատուելիին 10 ոսկին պիտի երթայ: Տարակոյս չկայ թէ կարելի եղածին չափ ընդարձակել պիտի ջանայ պատուելին այս պատմութիւնը:

Բաց ի Զօհալ եւ Երեւակ հանդէսներէն քանի մը գիրքեր գրած ու թարգմանած է: Փասքալի խորհրդածութիւնները երեւելի տեղ մը բռնած են այսօր թարգմանութիւններու մէջ իր... սխալներովը: Այս գիրքը աշտարակաշինութեան ժամանակ թարգմանուած ըլլալուն պատճառով է որ Փասքալին ըսածը սխալ հասկցած է պատուելին: Թէպէտեւ ինքը կը պնդէ թէ շատ հաւատարիմ գտնուած է թարգմանութեան մէջ, եւ եթէ տեղ տեղ սխալ թարգմանուած է՝ պատճառն այն է որ բնագիրն ալ սխալ գրուած է: Խորհուրդ գաղտնի ընկերութեանցը, որ դարձեալ անդրլեռնականութիւն կը հոտի գլխու ցաւ կը պատճառէ: Քաղաքավարութիւնը ուսկից բնաւ օգուտ քաղած չեն Երեւակի եւ Զօհալի յօդուածները:

1871ին երեսփ. ժողովի անդամ ընտրուեցաւ, բայց ինքը մերժեց առարկելով թէ մեղք կը համարէր կիրակի օրերը ազգին բարիք ընելը: Չմոռնանք ըսել թէ կիրակի օրը ազքատին ողորմութիւն ալ չի տար:

Պատուելին իր սուղ յիշողութեան շնորհիւ կրօնքի մասին ընդարձակ տեղեկութիւններ հաւաքած է գլխուն մէջ: Լաւ հեգնել գիտէ: Օր մը Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն մէջ տաղտկալի քարոզի մը ունկնդիր ըլլալէն ետք դուրս ելաւ եկեղեցիէն ըսելով.—

«Գաւազանը ասանկ մարդերու ձեռքը տալու տեղ կռնակին տալու է»:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(3 – Շար.)

ԱՐԱԳԱԾՈՏՆ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ԱՆՆ ՅՈՎՀՈՒՆՆԻ

—ո—

— Հասո՞, ընկերացդ ասաց։
— Հա՛յ դրի՛ւ էլ։
— Մա՛ր։
— Ա՛յ, ես հո՛ղ, ջրհո՛ղ, բայց ինչո՞ւ ինձ մի քիչ չես հարցնում, թե ես ինչպե՞ս եմ։ Ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ծաղիկներ եմ բերել, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար երգել եմ, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ծիածաններ եմ կապել, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ամպերի հետ խաղացել եմ, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ամպրոպներ եմ արել, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ամեն ինչ եմ արել, որ ինձ սիրես, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ամեն ինչ եմ արել, որ ինձ չսիրես, ես, որ ամբողջ ամառը քեզ համար ամեն ինչ եմ արել, որ ինձ ատես

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերներուն կողմէ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկեր Վահան Փարաւոնեանի մահուան առթիւ Տիկին Փարաւոնեանի, Պ. Կ. Պէրպէր Սարգիսեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Եղիսաբէթ Տէր-Ղուկասեան, իր ննջեցեալներուն յիշատակին 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ֆ. Հ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

Փոքրիկներ Գլօտ եւ Մարթին Տէր-Ղուկասեան, իրենց մեծ մայրիկին մահուան առթիւ 20 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Ֆ. Հ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին,

Ս. Աստուածայնայ Մեռելոցին առթիւ:

ԲՈՅԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, ՄԵԾ ԹԻՒՈՎ, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանդամանքը ունենայ:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարքին քովէն դէպի թելեֆերիքի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշին վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ: Հասոյթով կ՝ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին շարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ Ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օթէլ – Ռեսթօրան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիք:

Հեռաձայն 4 Մուքսի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան շրջաբերականի ընթերցում: Բ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն: Գ) Ընթացիկ հարցեր:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու զենում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Զուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ռմբակոծութեան առթիւ զոհ գացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ԶՈՀՐԱՊԵԱՆ

Յունաստանի եւ Ճէզիրէի Հայ Կաթողիկէներուն նախկին վիճակաւորը:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղաղօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ: Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30: Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վաղգէն վրդ. Քէշիշեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ու քարոզէ հոգեւոր հովիւ Պարգեւ քահանայ Մերճանեան:

Պատարագէն վերջ պիտի կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ՝ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ
Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES · COTE D'AZUR
Պուլ. տը լա Սուռս

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր
Ճոխ պիւֆէ

Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
շամփուրով խորոված

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զագմագճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro: Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
10
ՕԳՈՍՏՈՍ
//
VENDREDI
10 AOUT
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9375 38e ANNÉE Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5276

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

(42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Ա·

Քառասուներկու երկար տարիներ անցան այն յիշատակելի օրէն ի վեր, երբ աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող յաղթական դաշնակիցները հանդիսաւորա – պէս ճանչցան Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը եւ զայն ճանչցուցին պար – տաւած Թուրքիոյ:

Սեւրի դաշնագիր:

10 Օգոստոս 1920:

Հայ ժողովուրդը երբե՛ք չի մոռնար այս թուականն ու միջազգային այդ մուրհակը, ինչպէս չի մոռնար եւ յաւէտ պիտի չմոռնայ միւս պատմական թուականը, որ կը կոչուի 28 Մայիս 1918:

Վեց դարու ստրկութենէն վերջ Փիւնիկի նման իր ճակիւններէն յարութիւն առնող Հայաստանը պաշտօնապէս իր աթոռը կ'ունենար դիւանագիտական կանաչ սեղանին առջեւ, մեծ պետութեանց չարքին:

Հայկական եռագոյնը կը ծածանէր Սեւրի յախճապակիներու թանգարանի ճակատը, դաշնակից ազգերու դրօշակներու կողքին:

Աւետիս Ահարոնեան, նախագահ Հ. Հ. Պատուիրակութեան, յանուն անկախ Հայաստանի կառավարութեան, պատմական զարճած ոսկի գրիչով կը ստորագրէր Սեւրի դաշնագիրը:

Ցնծութեան մէջ էր Հայոց աշխարհն ու ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութիւնը:

Վերջապէ՛ս արդարութեան ժամը կը հնչէր:

Մէկ միլիոն նահատակներու հոգիները կը խայտային անդենականին մէջ:

Զարդարքը իր պատիժը կը դանէր:

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը Ավընիւ Մարսոյի իր սրահներուն մէջ պաշտօնական ընդունելութիւն կը սարքէր: Ահարոնեանէն վերջ Աջչակ Զօպանեան ճառ կը խօսէր, Փա – րիզի հին դաղութի ներկայացուցիչնե – րուն առջեւ:

Բոլորը մէկ սիրտ մէկ հոգի եղած էին, հայրենասիրական յուղիչ զեղումով մը:

Դաշնագիրը ո՛չ միայն իրաւապէս կը վաւերացնէր Հայաստանի անկախութիւ – նը եւ զայն կը պարտադրէր մեր դարա – բաց թշնամիին, այլ կը ճանչնար Հայոց իրաւունքը Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն վրայ (Միացեալ Հայաստան):

Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահմաննե – րուն վերջնական որոշումը կը յանձնէր Միացեալ Նահանգներու նախագահին:

Ուխտը իրեն վստահուած պաշտօնը խղճմտօրէն կը կատարէր եւ 1920 Նոյ· 22ին դաշնակիցներու Խորհուրդին կը յանձնէր իր տեղեկագիրը, Միացեալ Հայաստանի քարտէսով:

Երկար չտեւեց սակայն մեր ուրախութիւնը: Շուտով սեւ ամպեր կուտակուեցան նորածնած Հայաստանի հորիզոնին վրայ:

Սեւրի դաշնագրին մէլանը չէորցած, Նոյ· 20ին Թուրքերը, առանց պատե – րազմ յայտարարելու, յարձակեցան Հայաստանի վրայ: Քեազիմ Քարապէքիրի գրաւունդերը յանկարծակիի բերին հայկական բանակը: Բոլշեւիկեան քարոզչութիւնները աւերներ գործած էին հայ զինուրներուն մէջ.— «Մուսթաֆա եղ – բայր է դալիս»:

Խորտակուեցաւ Հայաստանի անկա – խութիւնը:

Վճռուեցաւ Սեւրի ճակատագիրը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

—o—

ՆԱԽԱԽԱՐԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ
ՄԵՐԺԵՑ ԴՐԱՄ ՏԱԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ

ՌՈՒՍԵՐԸ ՅՈՐԵՆ ՂՐԿԵՅԻՆ

—o—

Նախարարաց Խորհուրդի նիստէն ետք, Տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ կարգ մը մանրամասնութիւն – ներ տուաւ լրագրողներուն: Նախարարը նախ ճշդեց թէ Խորհուրդը մերժած էր վարկ մը բանալ Ալժերիոյ, մանաւանդ երկրին ներկայ չփոթ կացութեան մէջ: «Կառավարութիւնը պիտի թէ ինչ չափ է ներկայ կացութիւնը: Գիտակից է նաեւ որ երկու երկիրներու զործակցութիւնը եւ երկու համայնքներու զործակցութիւն – նը կրնան կառուցուիլ առողջ հիմերու վրայ միայն այն առեն երբ Ալժերիա տիրապետած ըլլայ իր իսկ հարցերուն եւ ունենայ ժողովրդավար հիմնարկու – թիւններ: Մինչ այդ, ամէն ինչ փոխանցման չրջանի բնոյթ ունի, դլխաւորաբար թէքնիք օժանդակութիւնը: Երբ ալժերա – կան պետութիւնը կարգ ու կանոն դրած ըլլայ իր իսկ եմտական կացութեան մէջ, Ֆրանսական կառավարութիւնը կըր – նայ քննել անոր դիմումները: Ներկայիս ատոր խօսքը չի կրնար ըլլալ: Ֆրանսա դանձային փոխատուութիւններ չի կրնար ընել առանց դիտնալու թէ ի՛նչի վրայ հիմնուած են եւ որո՛ւ պէտք է ուղղուին: Հարցը նոր լոյսի տակ կը ներկայանայ այն օրը երբ Ֆրանսա իր առջեւ ունենայ պետութիւն մը որ կարենայ թիւերով ներկայացնել իր բուն կարիքները»:

Այս է ուրեմն Ֆրանսական կառավա – րութեան տեսակէտը եւ ասկէ կը պար – զուի թէ Ապտերհաման Ֆարէս չէ կրցած ձեռք ձգել փնտռած 36 միլիառը:

Եթէ Ֆրանսական ոսկին մերժուեցաւ, Խորհ· Միութիւնը սակայն 6500 թոն ցո – րեն ղրկեց Ալժերիոյ: Խորհրդային այս ցորենը առաջին օժանդակութիւնն է ան – կախ Ալժերիոյ: Պիտի յաջորդեն՝ մէկ միլիոն տուփ ձուկի պահածոյ (մահմե – տականը ձուկ չուտեր, բայց անշուշտ պիտի վարժուի···) 5000 թոն չաքար եւ 5 թոն ձէթ:

Այս ամբողջը մեծ ազմուկով եւ քարոզ – չութեամբ կը տրուի, ըստ սովորութեան, որպէսզի չուքի մէջ մնայ Ֆրանսայի հա – զարաւոր թոններով տուած օժանդակու – թիւնը ամէն օր: Ամերիկացիք եւ Ռուսե – րը արդէն քաղաքական մրցակցութեան վերածած են ցորեն բաշխելը նորազատ պետութեանց:

Եւ որովհետեւ ամէն ինչ երդով կը վերջանայ, ամէն տեղ, մահմետական – ներն ալ սկսած են երդել իրենց նոր երգը՝

Ա՛հ ինչ աղուոր է
Ալժերիոյ դրօշակը
Կանաչ, ճերմակ, կարմիր պատրաստ է
Կապոյտ, ճերմակ, կարմիր ճգմուած է
Սեւ պեռէ մը կը դնեմ
Սեւ ոտքերը սպանելու համար:

×

Ալժ· Ազատ· ճակատի Ֆրանսայի Դաշ – նակցութիւնը երկար ծրագիր մը հրա – պարակած է, զոր պիտի ներկայացնէ Ալժ· Ցեղափոխութեան Ազգ· Խորհուր – դին (Խորհրդարան) եւ որ կառոյցն է վաղուան Ալժերիոյ:

Ընդհանուր դիծերու մէջ մարքսեան դիմագիծով ընկերային եւ տնտեսական դրութիւն մըն է: Լը Մոնտ ամբողջու – թեամբ հրատարակած է այս ծրագիրը, որ չատ յստակ կերպով կը պարզէ ալժե – րացի յեղափոխականներուն նպատակ – ները:

Նախատեսուած Սահմանադրութիւնը կը յիշեցնէ խորհրդային Սահմանադրու – թիւնը: Հինգ տարուան համար ընտրուած Ազգային Խորհուրդ մը Օրէնսդրական ժողովին տեղը պիտի բռնէ: Այս խոր – հուրդը պիտի նշանակէ նախագահը եւ «Պրեզիտիումին» 10 անդամները, որ մէկ տարուան համար պետութեան դեկավարի պաշտօնը պիտի վարէ: Կառավարութիւ – նը 5 տարուան համար ընտրուած է Ազ – գային Խորհուրդին կողմէ: Կրնայ վար առնուիլ արդելքի բանաձեւով մը: Երկու տագնապէ ետք, Ազգ· Խորհուրդը կը լուծուի:

Ինչպէս Խորհ· Միութեան մէջ, վար – չաձեւը ապահովուած է միակ կուսակ – ցութեան մը հաստատութեամբ: Գալով ընկերակցական (սեկտիֆալ) դրութեան, չի նմանիր արեւմտեան դրութեան, պի – տի ըլլայ միայն փոխանցման չրջան դե – կավարներուն եւ աշխատաւորներուն մի – ջեւ: Իրական պատկերն է կուսակցու – թեան մը մենատիրութեան եւ աշխատա – ւորներու իրաւունքներու բացարձակ չըն – չումին: Մամուլն ալ, ինչպէս խորհրդա – յին դրութիւնը, կուսակցութեան մա – մուլը պիտի ըլլայ, այսինքն պետութեան մամուլը:

Արտաքին զետնի վրայ, այս նոր Ալ – ժերիան պիտի կիրարկէ «ոչ դինակիցի» քաղաքականութիւնը: Եւ «Մաղրէպեան համերաշխութիւնը կրնայ իրադործուիլ միայն երբ տնտեսական եւ ընկերային պայմանները ներդաշնակուին»: Քոմպա կ'ըսէ թէ «լաւ Ֆրանսերէնով, ասիկա կը նշանակէ թէ Ալժերիա պիտի սպասէ որ Մարոք եւ Թունուզ ալ յեղափոխութիւն կատարեն»:

Տնտեսական տեսակէտով, չէչըլ դըր – ուած է երկրագործութեան վրայ: Կը խօսուի նաեւ «դաւաճաններու ինչքերու» գրաւման մասին եւ դաղթատիրութեան մեծ կալուածներու ապատեփականացման որոնք պիտի կատարուին «ստիպողա – բար»: Հողերու այս բաշխումին պիտի յաջորդէ, ինչպէս եղաւ Խորհ· Միութեան մէջ, հաւաքականացումը (կոլխոզ): Կը նախատեսուի նաեւ արտաքին առեւտու – րի, դրամատուներու ազգայնացումը եւ պետութեան խանութներու ստեղծումը: Ընկերային մարզին մէջ, աշխատաւորնե – րու արտադրքը պիտի արդիլուի: Պե – տութիւն եւ կրօնք պիտի բաժնուին, նա – խապատուութիւն կը տրուի արաբերէնի առանց, դոնէ սկիզբը, ջնջելու ֆրանսե – րէնը եւ մահմետական կինը բոլորովին կ'ազատագրուի եւ իր տեղը կը դրաւէ ընկերութեան մէջ:

Եթէ այս է վաղուան Ալժերիան, որ անչուշտ Պէն Պելլայի Ալժերիան է, (Պէն Պետտա քաչուած է արդէն եւ Տոքթ· Մոսթեֆայ հրաժարած), հաւանական չէ որ նման Ալժերիա մը դործակից Ֆրան – սայի հետ:

× Պատասխանելով լրագրողի մը մէկ հարցումին, զօր· Թուհոյի ներումի մա – սին, Տեղեկատուութեանց նախարարը ը – սաւ թէ ոչ կրնայ հաստատել ոչ ալ հեր – քել նման լուր մը որ կապ չունի Նախա – րարաց Խորհուրդին հետ այլ Հանրապե – տութեան Նախագահին խղճին հարցն է միայն:

× Ռոպան Հողեը, Ալժերիայէն եկած գաղթականներու տրամադրութեան տակ պիտի դրուին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Կոմունիստ» թերթը վերջերս լոյս ընծայեց խմբագրական մը: «Ձերբազատուիլ մեր դրական սխալներէն» խորա – գրին տակ:

Խմբագրական մարմինը դիտել կուտայ թէ 1935–1936ի չրջանին Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը կը բաղկանար մի – այն 40–45 անդամներէ, մինչ այսօր այս թիւը հասած է 240ի: Թերթը դիտել կու – տայ թէ այս աճը անսովոր երեւոյթ մըն է եւ իրականութեան բնաւ չի համապա – տասխաներ:

— Այս բոլոր անդամները դրողնե՞ր են, կը հարցնէ խմբագրականը:

Եւ կը պատասխանէ չունդալից ՈՉով մը:

Եւ ատով կը բացատրէ այն երեւոյթը որ Հայաստանի դրական արտադրութեան որակը խիստ ցած է:

Ու կ'եդրակացնէ.

— Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը ինքզինք ձերբազատելու է իր մեռեալ տարրերէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թեհրան հասած լուրերու համա – ձայն, Մոլլահ Մուսթաֆա Պարզանի՝ քիւրտ պարագլուխը, ատրն է լեռնային այն չրջանին որ կը բաժնէ Իրաքը Պարս – կաստանէն: Քոմպա կը դրէ թէ Պարզա – նի միտքը դրած է «ծունկի բերել» Քա – սըմի մենատիրութիւնը: Կ'ըսուի նաեւ թէ քիւրտերուն ձեռք ձգած յաղթութիւն – ները օրէ օր աճող դժդոհութիւններ յա – ռաջ կը բերեն իրաքեան բանակին մէջ: Անցեալ Յունիսին, Լոնտոն դրկուած կո – չի մը մէջ, Մոլլան Իրաքի քիւրտերուն համար ինքնորոշման իրաւունք կ'ուղէր, ինչպէս նաեւ «ազգային ինքնավարու – թիւն մը որ երաշխաւորէ քիւրտերուն իրենց քաղաքական, ընկերային, տնտե – սական եւ մշակութային իրաւունքները իրաքեան հանրապետութեան մէջ»:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Նիւ Եորք պիտի երթայ Հոկտեմբերին, ներկայ ըլլալու համար ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին:

ԳԱՀԻՐԷի մէջ ստորագրուած համա – ձայնութեամբ մը, Անգլիա 3·570·000 ոս – կիի (5 միլիառ ֆրանսական հին ֆրանք) փոխատուութիւն մը կ'ընէ Արաբ· Մ· Հանրապետութեան, 10 տարիէն հա – տուցելիք:

ՏՐ ԿՈԼ Գերմանիա պիտի երթայ Սեպ – տեմբեր 4ին եւ մինչեւ 9ը այցելէ Պոն, Քէօլն, Տիւսըլտորֆ, Համպուրկ, Միւն – խէն եւ Շթուտկարթ:

ՄԱՅԱՄիի քուպայի դաղթականներուն համաձայն, 4300 խորհրդային դինուոր – ներ ցամաք ելած են Քուպա:

ԱՐԺԱՆԹինի մէջ ըմբոստութիւն մը տեղի ունեցաւ առջի օր եւ զօր· Ֆեռե – րիքօ Թորանցօ Մոնթերօ ինքզինքը բա – նակի ընդհանուր հրամանատար հռչակեց երկրին հիւսիսային մասը: Կ'ըսուի թէ Մոնթերօ եւ իր կողմնակիցները 4 դլխա – ւոր նպատակներ ունին.—

Ա) Փերոնիստ սպաներու հեռացումը բանակէն: Բ) Բանակներու նախարարի եւ ընդհանուր հրամանատարի պաշտօն – ներու բաժանումը: Գ) Բանակին մատա – կարարութիւնը պէտք է կատարուի տե – ղական հրամանատարներու հաւանու – թեամբ եւ Դ) Բանակը պէտք է վերա – կազմուի:

ՄԱՐԼԻՆ ՄՐՆՐՈՑԻ յուղարկաւորու – թեան միայն 40 հոգի ներկայ եղան: Բո – ղոքական ծէսով արարողութիւնը (նկա – տի չառնուեցաւ որ դերասանուհին հրէ – ութիւնը ընդունած է Միլլէրի հետ ա – մուսնացած առեն) կատարուեցաւ չատ նեղ չրջանակի մէջ:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

—o—

Ֆրանսա ամէն տարի կը տօնէ Յուլիս 14ին, Պաստիլի գրաւման տարեդարձը, Մեծ Յեղափոխութեան մեկնակէտը։ Օգոստոս 4ին յեղափոխական մարմինը կը ջնջէր դասակարգային առանձնաշնորհները, կը հաստատէր օրէնքի առջեւ հաւասարութիւն, ո՛չ աւատապետ, ո՛չ ստրուկ, այլ հաւասար իրաւունքներով քաղաքացիներ։ Ազնուականութիւն, եկեղեցականութիւն եւ ժողովուրդին ներկայացուցիչները Օգոստոսին կ՚ողջունէին դուրուէին հաւասարութեան եղբայրութեան մէջ։

Ռուսոյի աշակերտները ժողովուրդին վեհապետութիւնը կը փառաբանէին։ Հանրային չէնքերու վրայ կը ծածանէր յեղափոխութեան դրօշը՝ արդարութեան, եղբայրութեան, ազատութեան, հաւասարութեամբ զարդարուած։ Տնտեսական, քաղաքական, ընկերային յեղաշրջում մը կը կատարուէր։ Նոր դասակարգ մը կուգար սպառած, մեծաշնորհեալ դասակարգին տեղը դրաւելու։

Դասակարգային խուլ պայքար մը կը մղուէր ունեւորին եւ ընչազուրկին միջեւ, քաղքենի դասակարգին եւ ազնուականութեան միջեւ, որուն վերապահուած էր պետական ամէն պաշտօն։

Աւատապետները իրենց կալուածներէն հեռու կը զբօսնէին քաղաքներու մէջ, երբեք չէին մտածեր հողին բարելաւման, երկրագործական տնտեսութեան բարգաւաճման մասին։ Օրէնքը կ՚արգիլէր ա-ռեւտուրով զբաղիլ ճարտարարուեստը արհամարհելի էր, ազգային եկամուտին աչքն էին, բայց աւատապետական տընտեսութիւնը կը քայքայուէր, մինչդեռ ազնուականութիւնը կ՚աշխատէր բազմապատկել իր առանձնաշնորհները։

Աւատապետական իրաւունքը կը տրածուէր ձկնառատ գետերու վրայ, փուռերուն վրայ, ուր կ՚եփի ազգատին հացը վարպակով եւ զարիով խառն, հողմատպին վրայ, հնձանին վրայ։ Գիւղացին չէր կրնար անցնիլ կամուրջէ մը, առանց վճարումի, չուկային կերպաս կամ կօշիկ գնելու առեն կը հանդիպէր աւատապետին իրաւունքին։

Լա Պրիւյէր կը գրէր· «Ֆրանսացի գիւղացիները կատաղի կենդանիներու նըմանութիւն ունին, սեւ, ժժգոյն, գիշերը կը քաշուին իրենց որջերուն մէջ, ուր կ՚ապրին սեւ հացով, ջուրով եւ արմատներով»։ Երբ գիւղացին ըմբոստանար անօթութեան պատճառով, աւատապետը կը զսպէր անդթօրէն։ Գիւղացին կը լքէր գիւղը եւ կը խուժէր քաղաք, հողը մշակող չունէր, քաղաքին մէջ գիւղացին կը թափառէր, կ՚անհետանար։ Գիւղացին կանայք ցորեն կ՚ուտէր, որովհետեւ անօթի էր։

Հարուստ էին վանքերն ու եկեղեցականները, թէեւ ոչ ամէնը։ Կային հարուստ եկեղեցականներ, կային նաեւ աղքատներ, ինչպէս մեծահարուստ կալուածատէրեր կային, աղքատ ախտղոտուածներուն քով։

Հազար վանքեր մեծ կալուածներ ունէին։ Արքեպիսկոպոսը կ՚ունենար տարեկան երեք հարիւր հազար ոսկի հասոյթ, ասիկա համաձայն է տասնորդ դարուն, բայց ոչ տասնեւութերորդ դարուն։ Որքան գեղեցիկ ապարակ մը կարելի է հիմնել այս եկամուտին քառորդով։ Կը փնտռեմ ապարակապաններ եւ կը գտնեմ արեղաներ եւ պետական բանուոր»։

Ֆլիւնի արքայարանը կը տտանար տարեկան 1·800·000 ոսկի հասոյթ եւ տուրքէ զերծ էր։

Իմաստասէր – պատմաբան Թէն «եկեղեցին» գործով ցոյց կուտայ վանքերու հարստութիւնները, միջնադարեան վանականներու դերը ֆրանսական ընկերութեան մէջ։ Մարդասիրական բարեմիտ հաստատութիւններ եկեղեցականներու աշխատութեամբ կը մատակարարուէին, կրօնական հաստատութիւններ էին ձեռնոց, անկեղանոց։ Եկեղեցականները «կամաւոր տարապարհակ աշխատաւորներ» էին։ Դասակարգ մը եթէ հարուստ եւ վայելող էր, ուրիշներ աղքատ էին եւ նուիրուած հանրային գործերու։ Կային աւատապետական իրաւունքներով զօրացած թեմակալներ, կային նաեւ ժամանակի ոգին ըմբռնող, ժողովուրդին բարիքը մտածող եկեղեցականներ։ Դասակարգերու մէջ կային զերազոյս եւ ստորադաս աստիճաններ։

Ռուսօ կը նախատեսէր յեղափոխութիւնը, որովհետեւ կէս դարէ ի վեր յեղափոխութեան ոգին կը ծաւալէր ժողովուրդին մէջ։ Նիւթապաշտ իմաստասէրներ քաղքենի դասակարգին քաղաքական եւ ընկերային ձգտումները կը ներկայացնէին, Մելխիզ (1664–1729) անհատական սեփականութեան դէմ կ՚արտայայտուէր «կտակ» գործով, համայնքային սեփականութիւն կը քարոզէր։ Վոլթէր գործին կը ծանօթանար 1735ին, ձեռագիրները ձեռքէ ձեռք կը չրջէին։ Արքայական հեղինակութիւնը կը տկարանար, ժողովուրդին վեհապետական իրաւունքին դատարը սեփականութիւն կը դառնար ատեաններու։ Թովմաս Աքուինացի, միջին դարու մեծագոյն իմաստասէրն ու աստուածաբանը, գրած էր· «Ազգը վեհապետին համար չէ, վեհապետը ազգին համար է»։

Աստուածաբանը իրաւունք կուտար յեղափոխելու բռնաւորը։ «Բռնակալ է այն, որ հպատակները փոխանակ հասարակաց բարիքին համար կառավարելու, կը ղեկավարէ իր սեփական առաքելութեան համար»։ Սակայն ունի վերապահութիւն։ Յեղաշրջումը հաւաքական ըլլալու է հաւաքականութեան համար, ոչ թէ անհատի մը կամ հատուածի մը չահուն համար։ Լաւագոյն է հանդուրժել բռնութեան, ոչ թէ ընկերութիւնը ձգել անիշխանութեան մէջ։

Վեհապետութեան սկզբունքը ազգին մէջ, հաւաքականութեան մէջ, իրը բնական իրաւունք, որ կը ստանայ Աստուծմէ, ուրեմն վեհապետութեան իրաւունքը Աստուծմէ է։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՋԵԿՈՑՑ

Գ. ԿԻԼԻՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

—o—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան վարչ. Մարհուրդին կողմէ հետեւեալ յատկացումները եւ օժանդակութիւնները կատարուեցան 1962ի առաջին վեցամսեային ընթացքին.—

1.— Հայագիտական հրատարակութիւններու եւ հայ մտաւորականներու օժանդակութեան ծրագիր.— Ներկայ տարեշրջանին համար 28·000 (քսանութը հազար) տոլարի նոր յատկացում մը կատարուեցաւ ի նպաստ հայագիտական գործերու հրատարակութեան եւ անոնց համար աշխատող հայ մտաւորականներու։

2.— Համալսարանական կրթաթոշակներ 1962–63 ուսումնական տարեշրջանին համար.— 1961–62 ուսումնական տարեշրջանին ընթացքին 203 համալսարանական եւ բարձրագոյն ուսմանց հետեւող ուսանողներ Հիմնարկութենէն կրթաթոշակ ստացան։ Անոնց երեք չորրորդին կրթաթոշակները պիտի նորոգուին մէկ տարուան նոր շրջանի մը համար եթէ իրենց քննութեան արդիւնքները գոհացուցիչ ըլլան։ Քառասունէ աւելի ուսանողներ աւարտեցին իրենց ուսմանց շրջանը եւ Հիմնարկութեանս կոչմէ իրենց բնծայուած օժանդակութիւնը վերջ գտաւ բնականոն եղանակով։

1962–63 տարեշրջանէն սկսեալ Հիմնարկութիւնը կ՚ընդգրկէ կրթաթոշակի նոր դրութիւն մը քանի որու իրր կրթաթոշակ յատկացուած գումարները զգալապէս պիտի աւելնան եւ աւելի խիստ հիմերու վրայ պիտի կատարուի ընտրութիւնը թոշակառուներուն, որոնց թիւը յիսունը պիտի չանցնի։

Վերոյիշեալ երկու դասակարգի (հին եւ նոր) թոշակառու ուսանողներուն համար յատկացուեցաւ, նկատի ունենալով նախորդ տարեշրջանին մնացած գումարը, 80·000 (ութսուն հազար) տոլարի նոր գումար մը, իրր 1962–63 տարեշրջանի կրթաթոշակներու հիմնադրամ։

3.— Յատկացում Ամմանի (Յորդանան) մէջ մանկապարտէզի մը կառուցման համար.— Ամմանի մէջ վերջերս հիմնուած նախակրթարանին կից մանկապարտէզի մը կառուցման համար 15·000 (տասնհինգ հազար) տոլարի գումար մը ղրկուեցաւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին տրամադրութեան տակ, յետքննութեան ճարտարապետական յատակագիծերու եւ նախահաշիւներու։ Այս մանկապարտէզը պիտի կոչուի մեր հիմնադրին անունով Գալուստ Կիւլպէնկեան Մանկապարտէզ։

4.— Յատկացում «Քոմիթէ Պէոմոն»ի համար (Փարիզ).— Երեք տարուան շրջանի մը համար (1962–64) յատկացուեցաւ ընդամէնը 1·078 (հազար եօթանասունեւութը) տոլարի գումար մը այս կազմակերպութեան, որ այսպէսով պիտի կարենայ շարունակել իր մշակութային գործունէութիւնը։

5.— Յատկացում Նամակերտի (Իրան) հայ հիւանդանոցին.— Գիւղական շրջանի մը մէջ գործող այս հիւանդանոցին անհրաժեշտ գործիքներու գնման համար յատկացուեցաւ 600 (վեց հարիւր) տոլարի գումար մը։

6.— Յատկացում «Հայագիտական հրատարակութիւններու Հանդէս»ին (Փարիզ).— Այս հանդէսը որ սահմանուած է հայագիտական ուսումնասիրութիւններու, ֆրանսերէն լեզուով պիտի հրատարակուի աշխարհահռչակ պիտանականներու խումբի մը կողմէ։

Այս հրատարակութեան յատկացուեցաւ հինգ տարուան համար ընդամէնը 50·000 (յիսուն հազար) տոլարի գումար մը, տարեկան 10·000 տոլարի հիման վրայ։

7.— Գիրքերու եւ հրատարակութիւններու հայթայթում Մաշտոցի անուան Ձեռագիրներու Մատենադարանին (Երեւան).— 3·000 (երեք հազար) տոլարի մասնաւոր յատկացում մը կատարուեցաւ այս հաստատութեան անհրաժեշտ եղող եւ արտասահմանի մէջ լոյս տեսնող դիտական ու բանասիրական գիրքերու եւ հրատարակութիւններու հայթայթման եւ առաքման համար։

8.— Յատկացում հայերէն ձեռագիր-

ԱԶԳԱՅԻՆ ՋՈՋԵՐ

—o—

Գ.

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՈՑԵՆՑ

Տրամաբանելու մեծ յաջողութիւն ունի, եւ եթէ հաճի օր մը, դուն օր մը, ակներեւ պիտի երեւի որ գինքը գերազանցող չկայ այս ճիւղին մէջ։

Տիեզերական պատմութեան ալ օտար չէ, եւ առանց ճակատը չփելու՝ ծանօթութիւններ կուտայ այն ամէն անձերուն վրայ, որոնց գործերը, քանիերորդ դասուն մէջ եկած ըլլալը, երբ մեռնիլը, դժուար միտով թէ ձկթով ուտելը, չափաթը քանի անգամ ածիլուիլը, կատու թէ շուն սիրելը կ՚ուզես իմանալ։ Ամէնէն նշանաւոր հեղինակներուն գործերը ուշի ուշով կարդացած եւ ուղեղին մէկ անկիւնը դեռեղած է։

Այն համբաւը որ կը վայելէ եւ որ ա՛նքան կը վայլէ իրեն որքան իր երկար վերարկուն, չատերու փափաք կը ներշնչէ անգամ մը գոնէ տեսնել այս մարդը, որ հրապարակի վրայ այնքան գոռում գոչում կ՚ընէ։ Ինչպէս ժամանակով Ադեքսանդր կ՚երթար Դիոգինէսը տեսնելու, այնպէս ալ երբեմն ամիրաները պատուելին տեսնելու կ՚երթային։ Եւ երբ առաջարկէին իրեն «խնդրէ մեզմէ ինչ որ կ՚ուզես», պատուելին կը պատասխանէր· «կը խնդրեմ որ դրամ տաք ինծի»։ Ամիրաներն ալ այս ազատ եւ հանճարեղ պատասխանին վրայ հխանալով՝ կը քաջալերէին գինքը ոսկիներով, զորս անձնանուիրաբար կ՚առնէր պատուելին ... կիրակի օրերը, եւ այդ դրամներով Հայաստանեայց եկեղեցին կը պաշտպանէր։

Տէր-Կարապետեան սովորական կեր-պով չի նայիր իր անեակին պատուհա-նին առջեւ։ Երբ փողոցը նայիլ հարկ ըլլայ, մեղի պէս գլուխը պատուհանէն դուրս չի հաներ, այլ ոտքերը։ Շատ անգամ զարմացած եմ թէ ինչպէս կրնայ տեսնել ոտքերովը, մանաւանդ թէ անոնց վրայ ակնոց ալ չի դներ։ Ոտքերէն մէկ-նուն մատներէն անցած է իր ծխափայտը, որ իրե կ՚արգիլէ գուլպայ հագնիլը։ Եթէ հարկ ըլլայ իրեն յօդուտած մը գրել կրօնքի վրայ, կ՚երթայ գրասեղանին առջեւ, որու վրայ միշտ անպակաս է գրիչ, մելան եւ ածուխ, վայրկեան մը կը խորհի եւ կը սկսի գրել։ Գրութիւնն աւարտելուն պէս կ՚երթայ բազմոցին վրայ կ՚ինչայ եւ գիրք մը առնելով կը կարդայ։ Բարեկամ չունի բայց ... գիրքերէն, որոնց իւրաքանչիւրը իր տեսակին համեմատ չարած է մատենադարաններուն մէջ։

Պատուելին վարդապետութիւններն հետեւեալներն են.—

Պէտք է մարդերն իրենց խօսքերէն դառնալ եւ ոչ գործերէն։ Եւ երբ մէկն ըսէ մեզի թէ «ես վաճառական եմ» և երթայ լեռները աւազակութիւն ընէ, պարտաւոր ենք գայն իրրեւ պատուաւոր վաճառական յարգել, վասնզի բերանը սրտին թարգմանն է։

Ժամանակին յարմարիլը փոքր մարդերու գործ է, մեծ մարդն այն է որ գիտէ ժամանակն իրեն յարմարցնել, վասնզի հազուադը պարտաւոր է մարդուս յարմարիլ եւ ոչ թէ մարդս հազուադին։

Լաւ է Սրբազան Պապին ոտքերը համբուրել քան էմմիածնայ եպիսկոպոսանեբուն ձեռքերը։

Ոչ թէ ժամանակը, այլ դրամն է որ կը փոխէ ամէն բան։

Երբ ճամբայ մը բռնեցիր, չարունակ գայն՝ եթէ սխալ ալ ըլլայ։

Պատուելին պարզասէր է... հազուագիւտ մասին, սխալ չհասկցուի։ Օր մը երբեք միտքէն ացուցած չէ նեղ կօշիկներու մէջ չարչարել իր ոտքերը, այնչափ մեծ եւ ընդարձակ են իր ոտքի ամաններն, որոնց մէկ հատը միայն կրնայ երկու հոգի միանգամայն հագնիլ եւ առանց նեղութիւն իմանալու քալել։ Երկար վերարկու մը կ՚առնէ երբեմն իր վրայ, ինչպէս երբեմն վրան առած ճեմարանի ուսումնարեսութեան պաշտօնը։ Ուրիշ մը եթէ վրայէն քաշէ վերարկուն, ինքը չմոռնար։ Կեանքին մէջ երբեք փողկապ եւ ողկմտութիւն գործածած չունի, ոչ թէ չունենալուն համար, այլ ինքզինք նեղութեան հպատակ չգտնելու համար։ Փանթալոնն ալ չատ ընդարձակ է, համակառակ այն անհիմ գրոյցերուն, որոնց համաձայն չատերը կ՚ուզեն հաւատացնել թէ իր եկեղեցական պատմութիւնն աւելի ընդարձակ է։

Չամուրճեան հասակով եւ կշռակով երկար, համբաւով եւ քիթով մեծ, գոյնով եւ մազերով ճերմակ, աչքերով կապոյտ, քաջառողջ մարդ մըն է։ Ճակատը այնքան խորշոմ ունի, որ արդուկն անգամ բաւական չէ չափելու համար։ Մատները երկար են եւ աստուածաբանութիւն գրելու կոչում ունին։ Ուզած ժամանակը ձայնը այնքան հաստ կը հանէ, որ որոման կարծիքը կուտայ լսողներուն։

Չամուրճեան կը նկարագրուի գեղջկապահակ կռնակի վրայ եւ գիրք մը բռնած։ Ճակատին վրայ մեծ տառերով վնաս։ Ճակատին վրայ մեծ տառերով վնաս։ մագրուած է կրօցիֆ։ Դէմերու խումբ մը չրջապատած է գինք, գինեալ գինքիրով, որոնց վրայ գրպարտութիւն գրոշմուած է։ Քիթին վրայ միշտ կը բզզայ մեղու մը եւ երբեմն կը խայթէ։ Մասին, Արեւեան Մամուլ անոր վերարկուէն կը քաշէն։ Գարապաշեան կը ներկայացնէ իրեն տղու խաղալիկ մը, որու վրայ գրուած է կրօնական գրութիւն։ Բոլոր գեանի վրայ փռուած է աքաղաղ մը, որ իրեն համար գոհուած է երբեք անգամ եւ աւելի խօսած չըլլալուն համար։ Քանի մը հոգի պատուելիին գլխուն վերեւ կանգնած՝ փորձել կ՚աշխատին այն պահուն որ իրեն նուիրած էր Պատրիարքարանի երբեմնի հաւատարքնութեան տարտառեանը։ Եւ պատուելին իր չորքը գետնուղներուն այս հեղնութիւնները անհոգներուն այս հեղնութիւնները անհոգ նեղով՝ կը դառնայ, անոնց կը նայի անհոգ պիսի դէմքով մը, զոր մենք կ՚ունենանք երբ տասնըչորս գրամ անկլիական ոսկի մէջ հալեցնելով խմենք։

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

(Վերջ)

ներու միքրոֆիլմերու պատրաստութեան համար.— Հիմնարկութիւնը ծրագրած է պատրաստել միքրոֆիլմերը աշխարհի հայրենի հազարաւոր հայերէն ձեռագիրներուն, որոնք կը գտնուին մեծ գրադարաններու կամ ուրիշ հաւաքածոներու մէջ։ Այսպէսով այդ ձեռագիրներուն բովանդակութիւնը մատչելի պիտի դառնայ գիտնականներուն եւ ուսումնասիրողներուն, ինչպէս եւ փրկուած պիտի ըլլայ կարելի աղէտներու եւ կորուստներու պարագային։

Իրրեւ նախահաշիւ 14·000 (տասնըչորս հազար) տոլարի դումար մը յատկացուեցաւ այս նպատակին։

9.— Յատկացում կէտիկ Փաշայի (ըմպտպուլ) Մեսրոպեան մայր վարժարանին վերաշինութեան համար.— Հիմնարկութիւնը նախապէս 300·000 Թրք. ոսկի յատկացուցած էր մը այդ վարժարանին վերաշինութեան համար։ Յաւելուածական 150·000 Թրք. ոսկիի, կամ 16·667 (տասնըվեց հազար վեց հարիւր վաթսունըեօթը) տոլարի յատկացում մը եւս կատարուեցաւ նոյն նպատակին համար։ Ներկայիս վերաշինութիւնը աւարտած է։

10.— Յատկացում Սան Փաւլոյի մէջ Հայկական Մշակութային կեդրոնի մը համար.— Այս հայաշատ կեդրոնին մէջ մշակութային կեդրոնի մը ստեղծման համար ջանքեր թափուած են, գլխաւորապէս Մարաչցիներու Հայրենակցական Միութեան նախաձեռնութեամբ։ Նոր շէնքի մը կառուցման համար ծախսուած է 15·000 տոլար տեղական հատոյքներով եւ անոր ամբողջացման ու աւարտման համար 20·000 տոլարի պէտքը տեսնուած է։ Հիմնարկութիւնը այս դումարին կէսը ապահովեց 10·000 (տասը հազար) տոլարի յատկացումով մը։

11.— Յատկացում Պէյրութի Հայկազեան Քոլէճին.— 1·000 (հազար) տոլարի յատկացում մը կատարուեցաւ ի նպաստ այս քոլէճին որ Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ ուսուցիչներու համար ամառնային դասընթացք մը պիտի կազմակերպէ 1962ի ամառը, «Պէյրութ Քոլէճ Քար Ումըն»ի հետ գործակցաբար։

12.— Յատկացում Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանին ի նպաստ վանքին մէջ պատսպարուած գաղթականներուն.— Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ պատսպարուած հայ գաղթականներու պահպանումին համար 11·200 (տասնըմէկ հազար երկու հարիւր) տոլարի դումար մը յատկացուեցաւ Հայոց Պատրիարքարանին։

13.— Միջին Արեւելքի հայ վարժարաններու տնօրէններու յատուկ մանկավարժական ուսումնաշրջան.— Վերջին երկու տարիներու, ամառնային արձակուրդի չէջանին «Սեւքի Մանկավարժական ուսմանց Միջազգային կեդրոն»ին մէջ, նոյն կազմակերպութեան հետ գործակցաբար տեղի ունեցան մէկ ամսուան դասընթացքներ Միջին Արեւելքի հայկական վարժարաններու տնօրէններու համար։ Սոյն ծրագիրը պիտի կրկնուի այս տարի եւս, Սեպտեմբերին նոյն պայմաններով եւ իր գործադրութեան յատկացուեցաւ 5000 (հինգ հազար) տոլար։

14.— Յատկացում Գատրգիւղի (Սթամպուլ) Արամեան–Ունճեան վարժարանին վերաշինութեան.— Այս վարժարանին վերաշինութեան համար Հիմնարկութիւնը յատկացուցած էր 200·000 Թրք. ոսկի 1958ին։ Տեղւոյն Թաղականութիւնը ձեռնարկեց վերաշինութեան, բերելով նաեւ իր նիւթական կարեւոր մասնակցութիւնը։ Այսուհանդերձ դոյացած դումարները անբաւական ըլլալով, Հիմնարկութեան վարչ. Խորհուրդը 15·000 (տասնըհինգ հազար) տոլարի — 135·000 Թրք. ոսկի — նոր յատկացում մը եւս կատարեց։ Ներկայիս դպրոցին ամբողջական վերաշինութիւնը աւարտած է։

15.— Յատկացում Սամաթիոյ (Սթամպուլ) Սահակեան – Վարդուհեան վարժարանին վերաշինութեան.— Այս վարժարանը հրդեհի հետեւանքով ամբողջովին քանդուած ըլլալով, տեղւոյն Թաղականութիւնը ձեռնարկեց անոր վերաշինութեան, և Հիմնարկութիւնս յատկացուց 25·000 (քսանըհինգ հազար) տոլարի դումար մը այս նպատակին։

16.— Յատկացում Թրիփոլիի (Լիբանան) եկեղեցւոյն շրջապատի եւ այլ յատելուածական շինութեանց.— Այս եկեղեցին, որուն օծումը վերջերս կատարուեցաւ, արտաքին պատով մը օժտելու եւ ուրիշ լրացուցիչ շինութիւններ կատարելու համար 5·750 (հինգ հազար եօթը հարիւր հիսուն) տոլարի յատկացում եղած է։ Եկեղեցւոյ շինութեան յատկացուած դումարը տրամադրուած էր ողբացեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի կենդանութեան ժամանակ։

17.— Յատկացում Պաղտատի Ս. Թարգմանչաց ընդարձակեալ վարժարանին տանիքը ծածկելու համար.— Այս ծրագրին իրագործման համար յատկացուեցաւ 2710 (երկու հազար եօթը հարիւր տասը) տոլարի դումար մը։

18.— Հայ մանկապարտիզպանուհիներու յատուկ դասընթացք Մեծն Բրիտանիոյ մէջ.— Նախապէս կատարուած յատկացումի մը հիման վրայ, որ իր տեւողութեան ծանուցուած էր, այս ամսու 29 նոր մանկապարտիզպանուհիներ ուղարկուեցան Մեծն Բրիտանիա, մանկավարժական կատարելագործման դասընթացքներու հետեւելու համար։ Այս մանկապարտիզպանուհիները ընտրուած են հետեւեալ երկիրներու հայկ. գպրոցներէն.— Թուրքիա, Իրան, Իրաք, Լիբանան, Սուրիա, Յունաստան եւ Կիպրոս։ Դասընթացքը սկսաւ 15 Յունիսին եւ պիտի տեւէ մինչեւ 29 Օգոստոս։ Այս ծրագիրը նախատեսուած էր 3 տարուան համար եւ ներկայ դասընթացքը վերջինն է։

1 Յունուարէն մինչեւ 30 Յունիս 1962 կատարուած յատկացումներու ցուցակ։

Հայպետական հրատարակութիւններու եւ մատուռականներու համար 28·000 տոլար։

Համալսարանական կրթաթոշակ 80·000 տոլար։

Ամմանի Մանկապարտէզին 15·000 տ.։

«Քոմիթէ Պրեմոն»ի 1·078 տ.։

Նամակերտի հիւանդանոցին 600 տ.։

«Հայկական Ուսմանց Հանդէս»ին 50 հազար տոլար։

Գիտական հրատարակութիւններու առաջում

«Մատենադարան»ին 3·000 տ.։

Հայկ. ձեռագիրներու միքրոֆիլմերու պատրաստութիւն 14·000 տ.։

Կէտիկ Փաշայի Մեսրոպեան վարժարանի վերաշինութեան 16·000 տ.։

Սան–Փաւլոյի Մշակ. կեդրոնի շինութեան 10·000 տ.։

Հայկազեան քոլէճի մանկավարժութեան դասընթացքներուն 1·000 տ.։

Ս. Յակոբեանց վանքի պատսպարեալներուն 11·200 տ.։

Սեւքի ծրագրին 5·000 տ.։

Գատրգիւղի Արամեան–Ունճեան վարժարանի վերաշինութեան 15·000 տ.։

Սամաթիոյ Սահակեան – Վարդուհեան վարժարանի վերաշինութեան 25·000 տ.

Թրիփոլիի եկեղեցիին 5·750 տ.։

Պաղտատի Ս. Թարգմանչաց վարժարանի 2·710 տ.։

Մինչեւ 31 Դեկտ. 1961 կատարուած յատկացումներու դումար 3·688·015 տ.։

Ընդհ. դումար մինչեւ 30 Յունիս 1962 կատարուած յատկացումներու 3·972·020 տոլար։

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոն, Յուլիս 1962

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, թիւ 8, Օգոստոս 1962, Պէյրութ (Լիբանան)։

ՀԱՆԴԻՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական ուսումնասիրութիւն, հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան։ Բացառիկ թիւ (Յոբելինական Ցուցամատեան) նուիրուած բարերար Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի յիշատակին (Հոկտ.–Դեկտեմբեր 1961, թիւ 10–12)։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԱԼԷՆ–ՇԱՄՈՆ (Յատաջ).— Կիրակի օր Օգոստոսեան արեւափառ առաւօտ մը, վարիգէլի — հին օրերու ռօնավայրը — եկած էին գիտակից ու խանդավառ երիտասարդական չունչով, բոցավառ Հայեր, միասին ռօնելու, միասին ապրելու, միասին երգելու պատմական օրը։

Ռանասորի օրուան առթիւ «Վարիգէլի այս գեղեցիկ գաշտին վրայ, երէկուան հին զէմքերն ու եռուզեռը կ'երեւակայեմ. չարժանկարի մը պէս մէկիկ մէկիկ կուգան ու կ'երթան։ Ահա յանկարծ, «Կարկառա տեղաց Ռանասորայ գաշտու–մը» երգին մարտադրօ խմբերգը, որով մեր տղաքը բացումը կը կատարեն։

Մեր հին ընկերներէն ընկ. Գուլումեան իր նախագահի ամէնէն խանդավառ ճառերէն մէկը կը խօսի.

«Հայ հերոսներուն թափած արիւնին, ասոնց կեանքի զոհաբերութեան աքանչելի մէկ նուէրն է այսօրուան Հայաստանը, այսօրուան հայերու զանգուածը, որ դժբախտաբար տարուէ տարի պանդխտութեան մէջ, տակաւին քայքայիչը կորսնցնելու վրայ է։ Մենք կը ռօնենք Ռանասորը, թռիչք տալու համար թմրած հոգիներու, մշակոյթով բարձր, մեր լեզուին ու հայրենիքին, որ Մասիսի հովանիին տակ, մեր հոգիները կ'ուռեցնէ»։

Կարդով խօսք առին մեր սիրելի հիւրերը.— ընկ. Մալաճիկեան՝ Ամերիկայէն, պ. Մելքոնեան՝ Մարսէյլէն, հին վէթերան ընկեր մը Միքայէլեան՝ Պորտոյէն եւ ուրիշներ։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկին Ճապուքեան, Օր. Գուլումճեան։

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ մեր ռօնակատարութեան ներկայ էր մեր Հայ Կաթողիկէ վարդապետը՝ Հ. Մեսրոպ Եփեքարատչեան, որ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ.

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մեզի առիթը կուտայ վերյիշելու հերոսներուն փառքը եւ անոնց քաջագործութիւնները, որ Հայոց պատմութիւնը պատուաւոր կէր–պով արձանագրած է ապագայ սերունդներուն համար»։

Թէեւ մութը քիչ քիչ կ'իջնէր, բայց ներկաները ոգեւորուած, չէին ուզեր ռօնավայրէն բաժնուիլ։

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

Կ. Պոլիսէն սկսելով ամէնայեսին քաղաքներու մէջ կը վխտան չերքէզի աղջիկները, որոնք մատաղ տարիքին կ'առեւանգուին ու հաճոյքի առարկայ կը դառնան։ Աւելի ժողովուրդի մը անկում չէ՞։

— Ի հարկէ, արդէն համխառնութեան կաւաքանութեան բան նպատակն ալ այդ էր։ անկիւ այսքան դարերէ ի վեր մեր վրայ ծանրացուցած լուծը մէկ կողէն վայրկեանով դրած է, միւս կողմէն ձնելու անիծ ուժերնը ունեցած է։ Կայր եղած ենք, Յուսա, ու մեր ձեռքով հասակի չուան մը անցուցած ենք վզերնիս, որ չկարենանք չարժիլ։

Այսպէս, երկու անկեղծ հոգիները բաւական խօսելէ ետք կամաց կամաց դէպի քաղաք դարձան։

— Ո՞ւր կը բնակիս, Յուսա, հարցուց Աւազակապետը։

— Քաղաքին էն նշանաւոր մէկ թաղը, պատասխանեց Յուսա ժպտելով։ Զե՞ս նայիր, հարուստ վաճառական մըն եմ. իսկ դո՞ւն։

— Իմ բնակարանս յայտնի է. պարապաներու բերմամբ՝ ապարանք մը կամ խրճիթ մը։ Այսչափ։

— Լաւ ուրեմն, ո՞ւր կրնանք տեսնել միրար։

— Վա՞ղը։

— Այո՛։

— Դարձեալ պարսիկ վաճառականներու յատուկ հրապարակին վրայ։ Բայց չըլլայ որ Թուրքերէն խօսիս. աւելի ապկի է պարսկերէնը։

— Պարսկերէ՞ն ալ դիտես։

— Խօսելու չափ։

— Ազէկ, մրմնջեց Յուսա ու բաժնուեցաւ։

Աւազակապետը քայլերը ուղղեց դէպի Աւանց։ Օրը մթնելու վրայ էր։

Ցառաջացաւ նաւամատոյցը։

Նաւավարները չորս կողմէն սկսան ձայնել.

— Դատուան կ'ուզէ՞ք։

Ուրիշ մը՝

— Փառոցի կողմը կ'ուզէ՞ք, եթէ ոչ Արճէչու քաղաքը։

Աւազակապետը չէր պատասխաներ այդ դարչելի մարդերուն. լռիկ կը քալէր։ Իր աչքը միայն մէկուն վրայ էր որ ծովուն բացը կը կենար։ Նշան ըրաւ անոր։ Տարիքոտ նաւավարը՝ մեր Միրօ ախպարը՝ խկոյն մօտեցաւ։

— Փառոցը տարէք դիս, մրմնջեց Աւազակապետը քիչ մը բարձր ձայնով։

Միրօ ախպար գլխի նշանով մը իր հաւանութիւնը յայտնեց ու նաւը սկսաւ հեռացնել եղերքէն։ Երբ ծովուն բացերը հասան, Աւազակապետը յայտնեց թէ կուզ անապատը կ'ուզէր երթալ։

— Կուզ անապա՛տ, չեչտեց Միրօ ախպար զարմանքով մը։ Ո՞վ կայ հոն որ...

— Կ'ուզեմ վանահօր հետ տեսնուիլ. իմացածիս նայելով, Տէր Օհան ամիսէ մը ի վեր բանտարկուած է եղեր կղզիին մէջ՝ կուսակալին որոշմամբ։

— Տէ՛ր Աստուած, այս ալ նո՞ր ելաւ, մինակ մեր վանքերը բանտերու տե՞ղ պիտի ծառայեն։

— Է՛հ, սիրելի Միրօ ախպար, ասիկա բան մը չէ, դեռ ժամանակ պիտի ըլլայ ուր մեր տաճարներն ալ անոնց ձիերու ախոռը պիտի դառնան։

Մերունի նաւավարը խորունկ հառաչանք մը հանեց սրտէն ու մէկկի քաչուելով սրբեց իր աչքերուն տաք արցունքները։

Նաւը յառաջացած էր կուզ անապատի այն ղեկածիծաղ ու սիրուն կղզիին ափունքը, որ սեւցած ապառաժներով ծածկուած է տեղ տեղ։ Միրօ ախպար ղեկը դարձուց կղզիին այն մասը ուր ապառաժները վերջացած են ու տափարակ գետին մը ափուած է վանքին առջեւը։

— Սպասե՛մ քեզ, հարցուց Միրօ ախպար, երբ նաւը կապեց հաստ ցիցերուն։

— Ո՛չ, հաւանաբար ցամաքէն մեկնիմ, պատասխանեց Աւազակապետը՝ նաւէն դուրս ելլելով։

Միրօ ախպար մեկնեցաւ։

Կէս գիշերը ժամ մը անցած էր։ Հրաշալի լուսնկայ մը իր ոսկի ցոլքերը թափթփելով ծովի փայփայիկ ալեաց մէջ կը թրթռար ու կը խաղար։

Աւազակապետը կեցաւ. հոգին լեցուած՝ դիտեց այդ դարերու սրբանուէր յիշատակը որ կանգուն կը մնար բարբարոսական քամահելի օրերու մէջ։ Կ'երեւար տաճարին գմբէթը՝ սեւ սալերով ծածկուած, կ'երեւային որմէրն ալ ռոնք միմիայն քարերով հիւսուած էին կարծես։ Մօտեցաւ մեծ դուռին որ դոց էր։ Եւ որովհետեւ յոգնած էր, պառեցաւ տակ նստեցաւ։

Լոյսը կամաց կամաց սկսաւ ճեղքուիլ ու հորիզոնէն ցոլացած վարդագոյն արշալոյսը ծովին տարբեր երանգ մը տալու։ Տեսարանը դմայլելի դարձաւ։

(Շար.)

Պ. Պօղոս Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Ազամեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Օր. Հռիփսիմէ Ազամեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ազամեան եւ զաւակը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Արամ Ազամեան եւ զաւակները (Ամերիկա), ազգականները եւ բարեկամները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութեան թափօրը պիտի մեկնի իր բնակարանէն (84, Ռիւ Պլանշ, Փարիզ) այսօր, ուրբաթ ժամը 8,30ին։ Ցետ արարողութեան մարմինը պիտի փոխադրուի Սէնթ-Ուէնի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբանին մէջ ամփոփուելու համար։

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին։ Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, Մեծ Թիւով, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանդամանքը ունենայ։

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ։

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարէին քովէն ղէպի թելեֆերիճի կայանը։ Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը։

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օչին վարդապետի կողմէ։ Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը։ Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը։

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված գառնուկ։ Հասոյթով կ'ապահովուի ազգապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի։

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օբէլ – Ռեսթորան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիճ։

Հեռաձայն 4 Մուխի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀԱՅԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական տարեվերջի ժողովը այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Օրակարգ.— Ա) Կեդր. Վարչութեան չրջաբերականի ընթերցում։ Բ) Պատգամաւորներու ընտրութիւն։ Գ) Ընթացիկ հարցեր։

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ տարեվերջի այս կարեւոր ժողովին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Միջին տարիքի առանձին այր մարդ մը կահաւորուած սենեակ մը կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ, հայ ընտանիքի մը մօտ։

Գրել.—
Mr. J. TACVORIAN
13, Allée Eugénie
GAGNY (S. et O.)

ԼՈՑՄ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԴԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Ծառաջ»ի խմբագրութեան։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնայ։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ ՏԷՐ ԿՈՄԻՏԱՍ եպիսկոպոս ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ։

Ցաւալրտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողօրհնութիւն։

Երկուշաբթի ՄԵՌԵԼՈՑ։ Պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցելոց հոգւոց։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր։ Հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ
ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ՋՈՀՐԱՊԵԱՆ
Ցունաստանի եւ Ձկզիրէի Հայ Կաթողիկէ – կչեներուն Նախկին Վիճակաւորը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղաղօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ։ Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30։ Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վազգէն վրդ. Քէշիշեան։

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղաղօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ։ Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30։ Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վազգէն վրդ. Քէշիշեան։

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ ՔԱՄՓ – ՖԻՒԶ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք այս կիրակի առաւօտ։

Այս առթիւ մասնաւոր մատաղ ըրած է տեղւոյս բարեպաշտներէն՝ այրի Տիկին Հայկուհի Գամպուրեան՝ ի յիշատակ իր ննջեցելոց։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Նիսէն Վարդան խաչակիր քհնյ. Ժամկոչեան։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն։ Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ մէջ։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան։ Պատարագի երգեցողութիւնը կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի։ Երգեհոն եւ մեներգիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան։

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու զննում, նախապահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր։ Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը։

Լոյս Զուարթի եւ եկեղեցի արարողութիւն այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին։

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածնին։ Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին։ Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին։ Քարոզ՝ 11ին։

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին։

Ծանօթ.— Խճողումի եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր Հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ։

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուռս

Առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ իրիկնամուտ։ Պաշտօնական բաժին՝ ժամը 14,30ին

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Յօսք կ'առնէ կեդր. վարչ. ւթեան ներկայացուցիչը։

Երգչախումբ՝ մեներգեր եւ խմբերգներ։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգիչներ ՇԱՒՐԷ ՊԷՆՆԿԵԱՆ եւ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Պարախումբ՝ ղեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի։

Արտասանութիւն եւ երգ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիրը *Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ*

Ճոխ պիւֆէ Շամփուրով խորոված

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈՓԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂԼԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՌՋԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂԼ. Հ. Դ. Սահակեան, Վենետիկ 9 Ն.Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն.Ֆ.
ԱՆԴԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զարմազճեան, Պէյրութ 40 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն.Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. Հատոր, Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն.Ֆ.
ՋՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. Հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. Հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնացեան, Պէյրութ 4 Ն.Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան։

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած հայուհիներու սերունդ մը։

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաֆլորէայի։

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, հայաստանեան աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ։ Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան։

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 11 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9376 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5277

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

(42ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Երկու թշնամի ունէր Սեւրի դաշնագիրը, — Թուրքն ու Ռուսը:

Թուրքը կատղած էր անոր համար, որ կտոր կտոր կ'ըլլար Օսմանեան Կայսրութիւնը հարաւէն, հիւսիսէն, արեւելքէն, նոյնիսկ արեւմուտքէն:

Կ'անջատուէին արաբախօս երկիրները՝ Ալեքսանտրէթ — Մուսուլ գիծէն հարաւ, պարփակելով Իրաքը, Սուրիան, Լիբանանը, Պաղեստինը, Եմէնը եւ ամբողջ արաբական թերակղզին:

Ֆրանսա կը ստանար Կիլիկիոյ մէկ մասը, բացի Սուրիա — Լիբանանի հոգատարութենէն: Իտալիոյ ազդեցութեան գօտիին տակ կ'իյնար Գոնիա — Ատալիա շրջանը: Յոյները կը դրաւէին Իզմիրի շրջանը: Քիւրտիստան ինքնավարութիւն կը ստանար: Իսկ Հայաստանի կը տրուէր արեւելեան չորս նահանգներու մեծագոյն մասը:

Միլլի շարժումը սկսած էր արդէն 1919ի դարնան եւ կը տարածուէր հետզհետէ, Մուսթաֆա Քեմալի առաջնորդութեամբ:

Կռիւներ տեղի կ'ունենային Կիլիկիոյ եւ Փոքր Ասիոյ մէջ, Ֆրանսական եւ հելլէն ուժերուն դէմ:

Մոսկուա բացէ ի բաց կ'աջակցէր Մ. Քեմալի, դրամ, զէնք եւ ռազմանիւթ հայթայթելով:

Անգլիա եւ Իտալիա եւս իրենց յատուկ նկատումներով ձեռքի տակէ կ'օժանդակէին Միլլի շարժման, ի վերջոյ ապահովելով անոր յաղթանակը:

Այս պայմաններուն տակ Թուրքը չէր ուզեր ենթարկուիլ Սեւրի դաշնագրին:

Ռուսը հակառակ էր Սեւրի դաշնագրին, որովհետեւ զայն կը նկատէր գործը «իմպերիալիզմ»ի, որուն դէմ կը կռուէին հաւասարապէս բոլշեւիկն ու քեմալականը:

Կրեմլինի վարիչները շատ կանուխէն դաշնակցած էին Թուրքերուն հետ, 1918 Մարտ 3ին Պրեսթ-Լիթովսքի մէջ անոնց յանձնելով Կարսը, Արտահանն ու Պաթումը, որոնք ռուսական կայսրութեան մաս կը կազմէին 1877–78ի ռուսեւթուրք պատերազմէն ի վեր:

Մոսկուայի մէջ Լեւոն Շանթի պատուիրակութենէն կը պահանջէին ամէն բանէ առաջ հրաժարիլ Սեւրի դաշնագրէն եւ ամէն կապ խզել դաշնակիցներուն հետ:

Թուրքն ու Ռուսը ձեռք ձեռքի տուած պայքար մղեցին Սեւրի դէմ, ի վերջոյ մանուկ Հայաստանի անկախութիւնը քանդելու եւ անոր հողերը իրարու միջեւ բաժնելու համար:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ, բոլշեւիկները 16 Մարտ 1921ին Մոսկուայի, 13 Հոկտ. 1921ին Կովկասի մէջ Թուրքերուն հետ դաշնագիր կնքելով, վերջնապէս վաւերացուցին հայկական աւարէն իւրաքանչիւրին ստանալիք բաժինը:

Քեմալական յաղթանակը 1922 Սեպտեմբերին՝ Իզմիրի գրաւումով, կատարեալ դարձուց աղէտը:

Թուրքերը Լօզանի մէջ յոխորտանքով նստան յաղթականի աթոռին վրայ եւ 1923 Յուլիս 24ին յաջողեցան Սեւրի տեղ դաշնակիցներուն հետ ստորագրել Լօզանի չարաբաստիկ դաշնագիրը, որուն մէջ Հայաստանի անունն իսկ չէ յիշուած:

Դաշնակիցները լքեցին մեզ: Ուրացան «Փոքրիկ Դաշնակից»ը, որուն ա'յնքան շռայլ խոստումներ էին ըրած իրենց նեղ օրերուն:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ՊԵՏԸՐ ԽԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱ ԳՆԱՑ ԵԿԱՒ

Երէկ արձագանգ հանդիսացած էինք Պարսկաստան հասած կարգ մը լուրերու որ կը հաստատէին թէ Պարզանիի ուժերը տէր դարձած են սահմանային այն շրջանին, որ կը բաժնէ Պարսկաստանն Իրաքէն:

Փարիզ հասած ուրիշ լուրերու համաձայն, Քասըմի զօրքը անել կացութեան մատնուած է Սիւլէյմանիէի, Քերքիւքի եւ Էրպիլի շրջաններուն մէջ: Կ'ըսուի նաեւ թէ բնակչութիւնը խանդավառ ընդունելութիւն վերապահած է Քիւրտերուն եւ բազմաթիւ գիւղացիներ միացած են Պարզանիի մարդոց: Բանտերը գտնուող քիւրտ ազգայնականները ազատագրուած են եւ կարգ մը ժողովրդական հանդիսութիւններ կազմակերպուած են տօնելու համար «Քասըմեան բռնատիրութեան վախճանը»: Նոյն աղբիւրներու համաձայն, իրաքեան բանակի զինուորներ միացած են քիւրտ ըմբոստներուն եւ այս յաջողութիւնները հետզհետէ աճող դժգոհութիւններ պատճառած են իրաքեան Բարձր Հրամանատարութեան մէջ ուր կը մտահոգուին որ «յանկարծակի փոփոխութիւն մը պատահի Պաղտատի մէջ»:

Քասըմ շատ դժուարին կացութեան մատնուած է: Փորձած է լեզու գտնել Պարզանիի հետ եւ այդ նպատակով հրաւէր ըրած է որ բանագնացներ զրկուին իրեն, բանակցելու համար: Անցեալ Յուլիս 13ին, ըստ հաւաստի աղբիւրի, Պարզանիի եղբայրը՝ Շէյխ Ահմէտ Պարզանի, հետը ունենալով «Ազգային Ազատագրական Բանակի» մէկ բարձրագոյն սպան, Պաղտատ գացած է եւ տեսնուած Քասըմի հետ: Երկար վիճած են առանց որեւէ համաձայնութեան յանգելու, Պարզանիի դրած պայմանները շատ ծանր նկատուած են: Քիւրտ պարագլուխը պահանջած է ի մէջ այլոց՝ ազգային ինքնավարութիւն մը որ Քիւրտերուն երաշխաւորէ իրենց քաղաքական, ընկերային, տընտեսական եւ մշակութային իրաւունքները իրաքեան հանրապետութեան սահմաններուն մէջ:

Իրաքի այս դէպքերուն ստացած ծաւալը պատճառ դարձած է նաեւ որ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի պաշտօնական շրջանակները մտահոգուին, երկու երկիրներու ալ քրտական շրջաններուն մէջ, բաւական իրարանցում կայ: Արդէն կարգ մը լուրերու համաձայն, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի Քիւրտերը սկսած են պարենաւորում զրկել Իրաքի իրենց հայրենակիցներուն: Քիւրտ ազգայնական տարրերը կը փորձեն նաեւ ՄԱԿին ուշադրութիւնը հրաւիրել « Զօր. Քասըմի կառավարութեան ցեղասպանութեան ոճիրներուն վրայ »:

Պետըր խան որ Պարզանիի արտասահմանեան ներկայացուցիչն է, Փարիզ վերադարձած է 6 չաբաթ Ամերիկա մնալէն ետք ուր տեսակցութիւններ ունեցած է Արտաքին Նախարարութեան եւ ՄԱԿի պատասխանատուներու հետ, որոնց մէջ նաեւ Տիկին Ռուզվելթի եւ դատաւոր Տըկլըսի: Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ «մեծ համակրանքով մտիկ ըրած են Պետըր խանը եւ խոստացած որ բան մը կ'ընեն քրտական դատին համար»:

Հին խօսքեր ըսուած նոր մարդոց կողմէ, բայց միշտ նոյն հոգեշահ եւ ծանօթ քարոզները:

Օրը Օրին

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾԸ

Այս անգամ, գէթ մէկ անգամ, խօսինք մեր ցաւին մասին:

Մեր ցաւը գիրքի ցաւ է:

Հայաստան, փուռէն հաց հանելու ձեւով, անընդհատ եւ առատ ի լոյս աշխարհ կը բերէ գրական, գիտական եւ պատմական գիրքեր: Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապ պահող Մարմինը պարբերաբար բաժին կը հանէ նաեւ այն մարմիններուն, որոնք կը գործեն հայրենիքէն դուրս: Երբեմն նաեւ թերթերու եւ մտաւորականներու:

Այս գործը լաւ կազմակերպուած չէ:

Նախ զրկող Մարմինին կողմէ:

Ամէն գիրք ամէն մարդու չի զրկուիր: Օրինակ, ի՞նչ օգուտ ունի ատամնաբուժութեան վերաբերեալ գիրք մը զրկել դերձակին, խոհանոցի գիրք մը զրկել պատմաբանին, կամ ժամանցի վէպեր եւ ոտանաւորներ զրկել մտաւորականին:

Երկրորդ, հիմնարկութիւններ կան, որ կը ստանան գիրքերը··· *Թուրշի* դնելու համար կարծես: Կը թխեն անկիւն մը, վրան նայող չկայ, փոշին առնող չկայ, բացող կարդացող չկայ: Կը թողուն որ··· մուկերը կարդան:

Այս գործը, գիրքերու տարածման գործը, սակայն, լաւ գործ է, գնահատութեան արժանի: Պէտք է կենդանացնել մշակոյթի կապը: Հայաստանի մտաւորականը, եթէ ոչ անձամբ, գէթ իր բարոյական անձնաւորութեամբ, *իր գործով*, պէտք է այցելէ արտասահման:

Այս գործին կը միջամտեն, երբեմն, մեր գրավաճառները: Երբ գրավաճառ կ'ըսեմ, պէտք է ընդունիլ այն չափանիշով որ կը տեսնուի մեր վարժապետներուն, մեր քահանաներուն, մեր խմբագիրներուն մօտ, — մեր մէջ, երբ սափրիչը չյաջողի՝ վարժապետ կ'ըլլայ, երբ վարժապետը չյաջողի՝ քահանայ կ'ըլլայ, երբ քահանան չյաջողի՝ վաճառական կ'ըլլայ: Մեր մէջ արհեստները կը նմանին իրարու մէջ բացուող սենեակներու, մէկ սենեակէն միւսը մտնելով՝ մարդիկ կան որ առեւտուրով կը սկսին ու դուրս կ'ելլեն գրագէտ: Շերամին պէս է հայ մտաւորական կոչուած մարդուն կեանքը, — որդ կը ծնի, թրթուր կ'ըլլայ, յետոյ թիթեռնիկ:

Ահա թէ ինչո՛ւ գրավաճառը, որ առեւտրական իր գործով մշակոյթի տարածման առաքեալ մըն է միաժամանակ, որեւէ օգտակարութիւն չունեցող մարդ մըն է մեր մէջ:

Մտէք վանքերէն ներս, — այնտեղ եւս կը գործէ գրավաճառանոց մը, որու գըլուխը դնելու համար մէկը՝ կը կատարուին Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապին սովորութիւնները: Պարզ խօսքով՝ գիրքէ հասկցող չկայ, որպէսզի կատարուէր գիրքի սպասարկութեան գործը իտէալական ձեւով: Գիրք մը ի՞նչպէս կը հիննայ, ինչո՞ւ գիրքեր կան՝ որ կ'աժաննան հիննալով, եւ ուրիշներ՝ որ կը սղեն հիննալով: Ո՞վ կայ վանքերու մէջ, որ գիտնայ ատիկա: Վերջապէս տարբերութիւն մը կայ գիրք ու սոխ ծախելուն միջեւ, ինչպէս պէտք է տարբերութիւն մը կենայ գրավաճառին ու սոխավաճառին միջեւ: Առաջին տարբերութիւնը կը ճշդուի անով որ մէկը հատով կը ծախուի, միւսը քիլոյով, մինչ բացառաբար կը գտնես քանի մը հոգի միայն, որու համար կրնաս ըսել·— Չէ՛, ասիկա սոխակավաճառ չէ, իսկական գրավաճառ է, կը հասկնայ գործը:

ԱՐԱՉ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԷԻ Առժամեայ Գործադիր Մարմնին կողմէ Ապտերհաման Ֆարէս յայտարարեց թէ Ֆրանսական Նախարարաց Խորհուրդի որոշումները ոչ զարմանք ոչ ալ յուզում յառաջ բերին: Ալժ. Ազատ. Ճակատի պատասխանատուները սակայն դիտել կուտան թէ եթէ տը Կոլ կը փափաքի իսկապէս զօրաւոր ուժ մը ունենալ իրենց հետ խօսելու համար, լաւագոյն կ'ըլլայ որ օգնէ Ալժերիոյ: Միւս կողմէ Պեն Պելլա անշուշտ իրեն ի նպաստ պիտի շահագործէ Փարիզի բացասական պատասխանը: Պաշտօնական հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ առջի առտու, Ալժէի նաւահանգիստը 6500 թոն խորհրդային ցորենին յանձնումին ատեն: Զարգացման Եւրոպական Հիմնադրամը տասը միլիառ հին Ֆրանք տուաւ Ալժերիոյ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Ալ Ախպար թերթին համաձայն, հաւանական կը նկատուի որ համայնավար պարագլուխը՝ Խալէտ Պեքթաշ իրաւունք ստանայ Սուրիա վերադառնալու: Սեպտ. 28ի պետական հարուածէն ետք (որ Սուրիան բաժնեց Եգիպտոսէն) Պեքթաշ երկու անգամ փորձած է Սուրիա մտնել, բայց ետ մղուած է: Նախապէս եղած յայտարարութեամբ մը, Ներքին նախարարը՝ Ազիզ Ապտէլ Քերիմ ըսած էր թէ Նախարարաց Խորհուրդը կը նախատեսէ արտօնել Սուրիա վերադարձը այն անձնաւորութեանց, որոնք կամովին աքսորած էին իրենք զիրենք, բայց նախարարը անուն չէ տուած:

1960–2Ա ԶՕՐԱՄԱՍԻ զինուորները ազատ պիտի արձակուին Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ (օդային բանակ) եւ 19էն՝ ցամաքային եւ ծովային: Երկու կամ աւելի զաւակի տէր հայրերը պիտի ազատագրուին իրենց ընկերներէն երկու ամիս առաջ:

ԱՄԵՐԻԿԱ միշտ կողմնակից է որ Քաթանկա մաս կազմէ Քոնկոյի ամբողջութեան, բայց Լոնտոն եւ Պրիւսէլ միշտ կ'ընդդիմանան:

ՎԱՌԻ շրջանի հրդեհները մեծ աւերներ գործեցին: 500 միլիոնի կը հասնին վնասները: 5000 հոգի գիշեր-ցերեկ աշխատած են ազատելու համար կեանքեր եւ յաղթելու համար կրակին:

ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ինչպէս գրած էինք («Յառաջ»՝ Յունիս 20) Փարիզի մէջ Օգոստոս 7ին բացուեցաւ Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի կեդրոնական կոմիտէի տարեկան ժողովը: Ներկայ են 100 պատգամաւորներ լիազօր ձայնով եւ մօտ 195 դէտեր, ունկնդիրներ, եւայլն:

Ծանօթ է որ օրակարգի նիւթ է խորհրդային 5 եկեղեցիներու մասնակցութեան դիմումները, ի շարս որոնց՝ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, որ այս ժողովին կը մասնակցի երեք ներկայացուցիչներով՝ Վրաստանի առաջնորդ Կոմիտաս եպս. Տէր-Ստեփանեան, Պարզեւ վարդապետ Գէորգեան (Էջմիածինէն) եւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպս. Մանուկեան:

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կողմէ կը մասնակցի Դպրեվանքի տեսուչը՝ Գարեգին վարդապետ Սարգիսեան:

Առիթը կ'ունենանք աւելի երկար խօսելու այս ժողովին աշխատանքներուն մասին:

ՎԱ՛Յ ՄԵԶ, ՀԱՅԵ՛Ր, ՎԱ՛Յ ՄԵԶ

ԿԱՄՈՒՐՋ ՆԵՏՈՒԱԾ Է ԱՐԱՔՍԻ ՎՐԱՅ

Դ.

3.— ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ԶԲՕՍՆՈՒ

Ջաղացքի աղմուկ կը յարուցանէ Եկեղեցին՝ այս մեր օրերուն: Արեւելքի մէջ թէ Արեւմուտքի, մին ընդդէմ միւսին, հռովմէական աշխարհակալութեան ոգին անուն ու ձեւ փոխած՝ դարձած է չախ-չախ, խլացնելու համար մեր ականջները եկեղեցիներու միութեան երգով մը երկձայն, մին պարիթոն, միւսը պասօ:

Զարմանալի չէ այս աղմուկը:

Աշխարհի տէրերը, յայսկոյս եւ յանկոյս, ուղած են որ մարդկային բազմութեան մէկ մասը զբօսնու Հեբէի դրօշին տակ, իսկ միւս մասը՝ Պիստոսի դրօշին տակ (*):

Քանի ամառ է՝ երիտասարդները կը խայտան ծովափնեայ զբօսավայրերու վրայ, ամպածրար լեռներու գագաթն ի վեր, արեւին մէջ, լուսնին դէմ, բացօթեայ: Երբ ձմեռ է՝ ձիւներուն ու սառնաստաններուն վրայ, դահուկն ու չմուշկը իրենց ոտքերուն տակ:

Ցանուն առողջութեան կատարուած այս Հեբէեան տօնախմբութիւնը, ըստ ընկերաբաններուն, մարդը կ՚ազատագրէ աշխատանքի դաժան կապանքներէն եւ աստուածաշնչական անէծքէն: Պարապ եւ անզբաղ ժամանակի պահանջն է ատիկա, զոր ուզեցին բիւրեղացնել քաղաքական վարիչները, հաստատելով մինիսթէռ տէ լուազիռներ:

Անդին մարդոց ուրիշ բազմութիւն մը կը դիմէ անծանօթին՝ ապացոյցը տալով իր յուսահատութեան եւ զինաթափութեան, իր կարողութեանց վախճանականութեան, կամ ինչպէս պիտի ըսէին միջնադարեան փիլիսոփաները՝ հունաւորը դնելու համար անհունին առջեւ:

Հաւատացեալներն են ասոնք, որ կրօնական գոյն կուտան անզբաղութեան, աշխատանքի դասալքութեան, անօգուտ զոհողութեանց՝ աշխարհուրացութեան իրենց սկզբունքներուն հետ անհաշտ:

Երկու շարժումներն ալ կը քաջալերուին աշխարհի տէրերուն կողմէ, կը խրախուսուին ու կը նպաստաւորուին հայրական բարեացակամութեամբ՝ վասընդի տերիվաթիֆ: Արդարեւ այս շարժումները կը խոտորեն ընդդիմութիւնները, կը շեղեն հետաքրքրութիւնները, հանգիստ կը ձգեն հայրիկն ու մայրիկը, որպէսզի ազատօրէն վարեն աշխարհի գործերը:

Փաստ որ Հեբէն պաշտողներուն մէջ չքացած է հանրային գործերով զբաղելու տենչը, եւ արու քննադատութեան ձայնը՝ աշխարհավար գործիչներու հանդէպ: Գալով Պիստոսի հետեւորդներուն՝ թողէք մեզ, կ՚ըսեն, որ եկեղեցի կառուցանենք եւ աղօթենք:

Ահա, այսպէս, ապաքաղաքական (ա-փոլիթիք) ընդհանուր տրամադրութեան մը մէջ ընկղմած են ժողովուրդները, Արեւելքէն Արեւմուտք, — ի՞նչ ապուր կ՚ուզէք՝ կերէք, հանգիստ ձգեցէք մեզ, կ՚ըսեն անոնք:

Եւ աշխարհ դարձած է տիրացու: Ուստի բարձր կը հնչէ ջաղացքին չախ-չախը:

Խոստովանինք որ ապիկար են երիտասարդութիւն եւ հաւատացեալ, ոչխարի չափ տկար: Ուժ չեն ներկայացներ: Բա՛ն մըն ալ չեն կրնար ընել, ոչ ի վիճակի են կառավարութիւն տապալելու, ոչ ալ պատերազմ արգիլելու:

Երբ պատերազմ ծագի, ռազմաճակատին առաջին գիծերուն վրայ է Հեբէն, մինչ Պիստոս պիտի դիտէ իր եկեղեցիին գմբէթին պայթիլը ռումբերէն՝ երեսը խաչակնքելով: Իսկ պատասխանատուները՝ ապահով վայր մեկնած արդէն:

(*) Հեբէ այն դիցուհին է, որ կը մարմնացնէ երիտասարդութիւնը, (վերջերս այս բառով կերտուեցաւ հեբելոժի = երիտասարդագիտութիւն), իսկ Պիստոս կը մարմնացնէ հաւատքը, բառ մը որ շատ սիրելի է Տարսոնցի Պօղոսին, իբրեւ հիմնաքար կրօնքի, (աւելի քան 200 անգամ գործածած է գոյական կամ բայական ձեւով):

×

Եւ հիմա վերադառնանք դէպի... Արաքսի ափը:

Մեր երիտասարդութիւնը կը նմանի գետի մը, որ դուրս ելած է իր անկողինէն, — յորդած, ողողած, համասփիւռ դարձած հեղեղ: Եթէ կ՚ուզէք՝ կը նմանի մեղախումբի, որ հեռացած է փեթակէն, երկինք թռած, թագուհիին շուրջ պարս բռնած՝ զայն բեղնաւորելու ցանկութեամբ միայն, ի՛նչ փոյթ թէ փճացում է վերջը (**):

Իսկ մեր հաւատացեալնե՞րը... եկեղեցի կը շինեն անընդհատ, մրցումի ելած, «իմ ժամս-քու ժամդ» խաղալու համար, հարուստի մը չորնալիք անունը յաւերժացնելու համար, եւ չեմ դիտեր՝ դեռ ուրիշ ի՛նչ բանի համար: Եպիսկոպոսները, պարս ելած, կը թռչին երկրէ երկիր: Զարչիներու ուխտագնացութիւն կը կատարուի դէպի Էջմիածին, (շուտով կը լրանայ յիսնամեակը եւ դեռ պետական ժողովուրդ չդարձաւ Հայը, որ Էջմիածնասէր է՝ բայց ոչ Երեւանասէր): Վերջապէս խորհրդակցութիւններ կը կատարուին եւ «սրբազումար» ժողովներ (ի՞նչ կը նշանակէ արդեօք):

Չախ-չախ յայսկոյս, չախ-չախ յայնկոյս եւ այս ամէնը՝ խելապտոյտ պատճառող ծախքերով: Միլիոննե՛ր կը ծախսուին եկեղեցի շինելու համար, մինչ Հայը... կ՚ապահայանայ ամէն օր, մոռնալով իր լեզուն, իր գիրը, իր պատմութիւնը:

Կաթողիկոս մը ունինք, որ «ամենայն Հայոց» տիտղոսը կեսարական ծիրանի կը կարծէ՝ իր ուսերուն նետուած, մինչ իր ժողովուրդը այսօր հպատակ դարձած է Անգլիացիին, Ամերիկացիին, Ֆրանսացիին, Արաբացիին, եւ ո՛վ գիտէ թէ դեռ վաղը, ո՞ր գնչուին: Ուրիշ դահակալներ, նետելով այդ ծիրանին, շղթայ կախած էին իրենց վիզէն, վասնզի օտարը կամուրջ նետած էր Արաքսի վրայ:

Կը լսենք թէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը քատիւք հռչակելէ ետք (թող չմոռցուի Պոլսոյ նախորդ պատրիարքին մեղսակցութիւնը), այժմ պիտի պատրաստեն ազգ. եկեղեցական կանոնագրութիւն մը, (գտա՛ն ժամանակը), երբ գիտեն թէ կանոնական, ամբողջական եւ իրական մասնակցութիւն մը չի կրնար բերել ազգը՝ ծրագրուած ժողովներուն, ներկայ պայմաններուն մէջ (թող չմոռցուի այս մեղսակցութիւնն ալ):

Եթէ պետութիւն ունինք, պետութիւնը եւս պիտի հետաքրքրուի անշուշտ՝ իր վեհապետական իրաւունքները բաժնելու համար եկեղեցական իրաւունքներէն, թոյլ չտալու համար որ շփոթուինք... հօտի մը հետ, որու հովիւը ֆարահա կը հաղնի, ինչպէս կ՚ըսեն Հայաստանի մէջ:

Եւ այժմ, ընդհանուր քայքայման ու կազմալուծութեան համայնապատկերին դէմ կանգնած, կը հարցնեմ ես ինծի.

— Ի՞նչ կարելի է ընել:

Ափսո՛ս, մեծերը պիտի ուտեն փոքրերը: Առուակը գետակին մէջ, գետը ծովին մէջ, Արաքսն ալ ի վերջոյ պիտի միանայ ջուրերու անծայրածիր տարածութեան:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Ապակրօնական իմ տեսակէտներս չեմ ծածկած երբեք՝ որպէսզի ոչ ոք վիրաւորէ զիս այն յետամնացութեամբ, որ յատուկ է ժամանակին հետ քալելու անընդունակ սերունդի մը: Բայց եւ այնպէս չի պակսիր հետաքրքրութիւնս մեր ժողովուրդին կրօնական կեանքին եւ եկեղեցական վէճերուն մասին:

Ազգային դահավէժ մեր անկումին մէջ ոչինչ կը յուսամ Եկեղեցիէն: Գէթ պահենք դիրքերը:

Կ՚ընդունիմ «ամենայն Հայոց հայրապետական աթոռի» մը գոյութիւնը՝ իբրեւ պատմական աւանդութիւն, փոյթ չէ թէ պետական գերագաս մարմինի մը կողքին, (ի՞նչ կ՚ըլլայ-ի՞նչ չըլլար վաղը): Կ՚ընդունիմ «Կիլիկեան հայրապետական անկախ աթոռի» մը գոյութիւնը՝ տէր կանգնելու համար Սփիւռքի ժողովուրդին, որու կը զլացուի այլ ձեւով գործունէութեան ամէն իրաւունք: Իբրեւ գրգիռ եւ ապահովութիւն Էջմիածնի: Մանաւանդ այն պատճառով որ գոյութիւն ունի Կիլիկեան հայրապետական աթոռ մը եւս՝ կաթողիկէ Հայոց յատուկ: Ինծի համար որեւէ իմաստ չունին «լուսաւորչական» եւ «կաթողիկէ» բառերը, (երբեք չեմ սիրեր Գրիգոր Լուսաւորիչը, բիւզանդական այս գործակալը), — կ՚առնեմ Հայը միայն: Օր մը առիթ կ՚ունենամ ներկայացնելու «լուսաւորչական-կաթողիկէ» վէճը, մանաւանդ թրքական էնթրիկները, այնպիսի ձեւով, դիւաններ քրքրելով եւ անծանօթ մանրամասնութիւններ բերելով, որ թերեւս ոմանց արցունքը չդադրի երբեք եւ ոմանց ոսկորները սարսռան գերեզմաններու մէջ, — ի՛նչ ողբերգութիւն, ի՛նչ ողբերգութիւն: Բայց եթէ կը պաշտպանեմ Կիլիկեան երկու հայրապետական աթոռ, պարզ է պատճառը, — պահպանել պատմական աւանդութիւնը, (ես շա՛տ կը յարգեմ կաթողիկէ արդի դահակալը, — չմոռնանք որ ամբողջ Հայութիւնը կը հրաճուէր՝ երբ թերթերը ապահով կը համարէին այս մեծութեան ընտրութիւնը իբրեւ պապ, — սակայն պատմութիւնը միշտ կը յիշեցնէ Հասունը եւ տխուր դէպքերը, աւելցնելով թէ, է՛հ, ի՛նչ կ՚ըլլայ - ի՛նչ չըլլար, երբ գայ յաջորդը կամ յաջորդին յաջորդը):

Որպէսզի մտածելու ազատութեանս մասին նոր ապացոյց մը եւս տամ, համակիր եւ հիացող մը Կոգեան եպիսկոպոսի, իբրեւ մեծարժէք մտաւորականի, կ՚աւելցնեմ որ աւելորդ էր իր վերջին գործը, «Հայոց եկեղեցին»:

Ակադեմական արժէք չունի Օրմանեանի գործը, այլ մանաւանդ հին է: Հին գործ մը քննադատել կը նշանակէ փոշի թօթվել: Մակերեսային աշխատանքի ախոյեան մըն է Օրմանեան, բայց իր գործը կը մատնէ ազնիւ զգացում մը: Կը դաւաճանէ՞ ընդհանրական եկեղեցիին, բայց մեղի չա՛տ դաւաճանեց այդ ընդհանրական եկեղեցին: Եթէ մեղք գործուած է հանդէպ Քրիստոսի ընդհանրական եկեղեցիին, մեղքը գրեցէք իմ կրոնակիս վրայ:

Շատ ճիշդ է գրուած Էջմիածին ամսաթերթին պատասխանին սկիզբը, աշխարհականի մը գրիչով ապահովաբար, թէ ժամանակավրէպ են այս վէճերը: Հարկ չկար ընդվզելու Օրմանեանի գործին նոր տպագրութեանց համար, — եթէ այդ հրատարակիչները (պատրիարք կամ եպիսկոպոս) գործէն հասկցող ըլլային, իրե՛նք կը գրէին նոր գործ մը՝ փոխանակ տպելու հին գործ մը եւ տկար գործ մը:

Չեմ հաւնիր Օրմանեանի Հայոց եկեղեցիին (խեղճ է վարդապետական մասը): Չեմ հաւնիր Օրմանեանի Ազգապատումին (կը հետեւի Չամչեանի պատմագրական եղանակին): Չեմ հաւնիր Օրմանեանի Ծիսական բառարանին (դպրոցականի գործ): Բայց հոյակապ են Օրմանեանի Ճառերը, զորս կ՚ուզեմ ամփոփել հատորի մը մէջ, փոյթ չէ թէ լեզուն ըլլայ հին ու թոթով:

Կոգեանի գործը փամֆլէի ձեւ առած է: Հմտութիւն ցուցադրելու մեղքէն զատ՝ կը տառապի նոր ժամանակներու յատուկ դիալեկտիկայի պակասէն: Այս տեսակէտով անմրցելի են Ֆրանսացի եկեղեցական մատենագիրները: Փոշի թօթվելու ժամանակ՝ հարկ չկայ վիճելու նաեւ գաղափարներու մասին, որոնք նոյնպէս փոշի են: Կը նախընտրէի որ քիչ մը սկեպտիկ աւիշ խառնուած ըլլար այն ըմբռնումներուն, զորս փափիսմն իսկ պիտի ուրանար՝ երբ հոգեվերլուծական փորձի ենթարկուէր: Ի վերջոյ, մեզի հետ չծնան այդ ըմբռնումները, դաստիարակութիւնն է որ կուտայ: Չմոռնալ որ Յիսուս եւս պիտի չճանչնար արդի քրիստոնէութիւնը, թէեւ իր անուան կապուած, եթէ դարձեալ դար աշխարհ:

Այսուհանդերձ Կոգեանի գործը կը բերէ ծանօթութիւններու հարուստ հանք մը, — պատմականը՝ վիճելի, վարդա-

(**) Թագուհին բեղնաւորող արու մեղուները կը փճացուին ետքէն՝ աշխատաւոր էգ մեղուներու կողմէ, — ա պոն անթանտէօռ սալիւ:

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ.— Պէյրութի Այդէն կ՚արտատպենք հետեւեալ շահեկան յօդուածաշարքը նուիրուած Պէյրութի հայաշատ արուարձաններէն՝ Պուրճ-Համմուտի.

Պէյրութի գետը դէպի Միջերկրական ծով յառաջացման իր ճամբուն վրայ գրեթէ ուղիղ գիծ մը կը գծէ: Այդ գիծը տեսակ մը սահման է Պէյրութ քաղաքը Պուրճ Համմուտէն բաժնող:

Մօտ 32 տարի առաջ, Պուրճ Համմուտ ծածկուած էր թթաստաններով եւ բանջարանոցներով, որոնց մէջ կը մնային մշակներու յատկացուած քարաշէն, կըզմինտրէ կտուրով քանի մը տուներ:

Այս տեղ-տեղ մշակուած հողամասը, որուն արեւելեան սահմանը կը մօտենար Ճիտէյտիի (Պէյրութի արուարձան), ունէր ճահճային անկիւններ, եղէտնուտներ, ստեղծելով խոնաւ եւ ապառողջ կլիմայ մը:

Գետը՝ ձիւնհալի եղանակէն ետք կը սկսէր ամփոփուիլ, նեղնալ: Անոր մէջ կը թափէին գետափին կառուցուած կաշիի եւ բամպակի քանի մը պղտիկ գործարաններու աղտոտ ու գարշահոտ ջուրերը, եւ զայն կը դարձնէին կայուն կոյուղի մը, որ նպաստաւոր վայր մը կը դառնար դորտերու, մժեղազգիներու, թունաւոր միջատներու եւ նոյնիսկ՝ սողուններու:

1925ական թուականներուն Լիբանան ունէր իր գիւղերը, եւ որպէս քաղաքամայր՝ Պէյրութը: Պուրճ Համմուտի շրջանը, որ արուարձան մը կը նկատուէր, իր գետափնեայ դիրքին եւ ճահճային ապառողջ կլիմային պատճառաւ խրտչեցուցած էր շատերը եւ ոչ ոք համարձակած էր այդ կողմերը բնակութիւն հաստատել:

Սակայն, 1925էն ետք, կիլիկեցի գաղթականներու մեծ մասը քանի մը տարի Սուրիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ մընալէ ետք՝ կ՚անցնէին Պէյրութ:

Մար Մխայէլի շրջանի հիւղաւանին մէջ ժամանակ մը մնալէ ետք, եւ նոյն վայրին մէջ ծագած հրդեհի մը հետեւանքով՝ բնակչութեան մէկ մասը կ՚անցնէր Պուրճ Համմուտ:

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ԱՐԻՍ

Զմմառեան ուխտէն վարդապետ մը, Հայր Պօղոս Արիս, կանուխէն հաստատուած Լիբանան, իմանալով Հայերու զանգուածային գաղթը Պէյրութ, հետաքրքրուած էր անոնցմով եւ անմիջապէս անցած աշխատանքի, իր ցեղակիցներուն օգտակար ըլլալու փափաքով:

Ան, Պուրճ Համմուտի շրջանին մէկ ծայրամասին ունէր բաւական ընդարձակ կալուածներ, նարնջենիի պարտէզներ եւ բանջարանոցներ: Առանց վարանելու սկսած էր տրամադրել իր կալուածներէն մաս մը, նիւթական շատ չնչին գումարներու փոխարէն, որոնք պիտի դանձուէին անորոշ ապագային: Այդ հողամասին վրայ կը կառուցուէին բնակելի տուներ, գաղթական հայ զանգուածի մը կողմէ:

Ապագայ պատմաբանը, որ պիտի գրէ Պուրճ Համմուտի հայկական գաղութին կեանքը, յարգանքով կանգ պիտի առնէ այս վարդապետին անունին առջեւ եւ երախտագիտական ու ներբողական տողեր պիտի գրէ անոր մասին, որ այդ նեղ օրերուն փրկութեան ձեռք երկարեց օտար երկիրներ հաստատուած, ջարդէն ճողոպրած սերունդի մը բեկորներուն:

Ան ոչ միայն հողեր տրամադրեց եկուորներուն, այլ կազմակերպեց անոնց ընկերա-հասարակական կեանքը, օժանդակ հանդիսանալով՝ զանազան ձեւերով: Այդ ազնիւ կղերականը վախճանեցաւ 1960ին: Լիբանանի կառավարութիւնը զինք պատուած էր Մայրիներու Արժանեաց Շքանշանով, իր մատուցած բազում ծառայութիւններուն համար:

(1 – Շար.)

ՄԵՍՐՈՊԱՅ ԲԵՐԴ

(ԱՆԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

Հին հին դարերու մէջ հիւսուած ժողովրդական աւանդութիւն մը կը պատմէ թէ Բալու խաղաքին վերեւ գտնուած բերդը ձգնարան – ապրծատեղին եղած է Մեսրոպ Մաշտոցի: Ըստ այդ աւանդութեան՝ ահաւոր բերդին վրայ է Մեսրոպ աւետարանը իր աթոռն է հակայ քարաժայռ–ապառաժը, որ կը ցցուի քաղաքին վերեւ:

Այս ապառաժը կը կոչուի «Մեսրոպայ բերդ», որ ունի քարայրներ, որոնց մէջ, ըստ աւանդութեան, Ս. Մեսրոպ ժամեր է անցուցած ապրծքի ու խոհումներու մէջ խորասուզուած՝ մինչ յուսախաբ կը գտնար Միջագետքէն: Այդ բալուական միայնին վրայ է որ կ'ունենայ Մաշտոց աստուածային ներշնչումը ու մեր տառերու տախտակները ձեռքին մէջ՝ յաղթական կ'իջնէ իջեւանը Մոլսէս...

Սրբանուէր բերդը եկեղեցի մը չափ ապրեցութիւն է ունեցած բնիկ ժողովուրդին վրայ, տարւոյ մէջ իր յատուկ օրերուն վրայ, մանաւանդ Մաշտոցի յիշատակութեան օրն ունենալով, ուր ամէն կը դիմէր դիւղացին՝ գոհանուէր ձեռներուն ու ապրծքի բուրմունքներով Ս. Մեսրոպի օգնութիւնն ու միջնորդութիւնը հայցելով: Այդ բերդը կենդանի պատմութիւն է եղած, իր ահաւոր բարձունքներուն վրայ չէնքեր են գտնուած, որոնց մնացորդները ապացոյց են թէ «Մեսրոպայ Բերդը» ապաստանարան է եղած դարերու դժբեմ յարձակումներու դէմ:

Բերդին երեք կողմերէն ո՛չ թէ մարդ, այլ փերիի ոտքերն իսկ կռուան չեն կարող գտնել: Արդեօք արծիւի թեւերը կրցած են հասնիլ: Միմիայն արահետ մը ունի արեւմտեան կողմը, կածան մը՝ որ մազէ կամուրջի չափ դղուշալի է:

Վարն է Արածանիի հովիտը, հեռուն՝ այգեստ սարերը, շուրջանակի՝ վար–ապար ծառաստանները, որոնց ընդմէջէն հինաւուրց դեղ նուիրական խոխոջ–լով, դղչելով օձապտոյտ չրջաններ կը գծէ կապոյտ ծիր մը յօրինելով ընդարձակ հորիզոնին ներքեւ:

Շամբո՛յր սարերուն, շամբո՛յր քարերուն... (Հմմտ. Արեւելք, կ. Պ. 1888, թիւ 1248):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Օրէնքը բանականութեան մէկ կանոն է, հասարակաց բարիքին համար հրատարակուած անոր կողմէ, որ հասարակութեան դեկավարութիւնն առանձնած է: Քանի որ օրէնքը դրուած է հասարակաց բարիքին համար, անհատական բանականութեան չի պատկանիր օրէնք դրնել, այլ ժողովուրդին բանականութեան կամ իր ներկայացուցիչներուն: Վախճանը ամէնուն յատուկ ըլլալով, ամէնուն ալ իրաւունք ունին կանոնաւորելու ինչ որ վախճանը կը պատրաստէ»:

Մարսելիոս Փատովացի 1324ին կը դրէր թէ օրէնքը կը բխի ժողովուրդէն, կ'առաջարկէր աշխարհիկ վերահսկութիւն եւ իշխանութեանց բաժանում: Սուարէ կ'աւելցնէ. «Օրէնքը հաւաքականութեան գործ է եւ որովհետեւ հաւաքականութիւնը չի կրնար օրէնսդիր ըլլալ՝ իշխանութիւնը կը յանձնեն քանի մը անձերու, կամ մեծ թիւով մարդոց»: Սուարէի համար օրէնքը կը խմբագրուի հաւաքականութեան մը կողմէ, բայց որպէս ներկայացուցիչ ժողովուրդին:

Ռուսոյէն չատ առաջ Բրուտոս, որ կեղծանուն մը ըլլալու է, 1579ին հրատարակած գործով կ'ընդունէր թէ անհատական սեփականութիւնը «անբնաբարելի եւ սրբազան է»: 1793ի ժողովը պիտի յայտարարէր «սեփականութիւնը յարգելի է, որովհետեւ մարդուն աշխատանքին պտուղն է»:

Ծայրայեղ յեղափոխականներ պիտի մերժեն սեփականութեան իրաւունքը, որովհետեւ սեփականութեամբ անհաւասարութիւն պիտի հաստատուի, մէկը պիտի հարստանայ աշխատութեամբ, ձեռնհասի ոգիով, ուրիշ մը աղքատ պիտի մնայ, որովհետեւ զուրկ է բարոյականութեան եւ մտաւոր կարողութիւններէ: Անհատական սեփականութեան տեղ պիտի փորձէն հաստատել համայնքային սեփականութիւնը, պիտի ըլլան հակայեղափոխական:

Ծայրայեղ յեղափոխական Պաւէօֆ կը հրատարակէր Հաւասարներու մանիֆեստը.

Բնութիւնը ամէն մարդու համար բոլոր բարիքները վայելելու հաւասար իրաւունք տուած է:

Ընկերութեան նպատակն է պաշտպանել այս հաւասարութիւնը, որ յաճախ ենթակայ է յարձակումի զօրաւորին եւ չարագործին եւ հասարակաց վայելքները ամենուն գործակցութեամբ:

Բնութիւնը իւրաքանչիւրին պարտադրած է աշխատութիւնը, ոչ մէկը կրնայ խուսափիլ աշխատանքէ՝ առանց յանցանքի:

Աշխատանք եւ ստացուածք ըլլալու են հասարակաց:

Մէկը կը տքնի աշխատանքի տակ, ուրիշ մը կը լողայ առատութեան մէջ՝ առանց աշխատանքի:

Ոչ մէկը իրաւունք ունի երկրի եւ ճարտարարուեստի բարիքները սեփականացնել:

Ճշմարիտ ընկերութեան մը մէջ հարուստներ եւ աղքատներ ըլլալու չեն:

Ժողովուրդին թշնամիներն են հարուստները, որոնք չեն ուզեր հրաժարիլ աւելորդէն, ի նպաստ չքաւորներու:

Կրթութիւնն ըլլալու է հասարակաց, ոչ մէկը իրաւունք ունի զրկելու ուրիշ մը կրթութենէ:

Յեղափոխութեան նպատակն է ջնջել անհաւասարութիւնները եւ հաստատել հասարակաց երջանկութիւն:

Յեղափոխութիւնը վերջացած չէ, մինչեւ որ հաւասարութիւնը չհաստատուի:

×

Պաւէօֆ կը ժխտէր անհատական սեփականութեան իրաւունքը, կը հակասէր յեղափոխութեան ոգիին, «Մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան», վերանդաւոր վարդապետութեան հիմնադիրը կը հանդիսանար, կը դատապարտէր մահուան, ինքնասպան կ'ըլլար կառափնատի ճամբուն վրայ: Գաղափարը մնաց եւ իր աշակերտները յայտարարութեամբ մը վերակենդանացուցին վարպետն ու վարդապետութիւնը, նոր յեղափոխութեանց դիմելով:

Պատմական թուականէն ի վեր ըղձքերնի դասակարգը ստանձնեց պետութեան եւ տնտեսութեան դեկավարութիւնը: Նոր պիտեր յեղաշրջեցին ճարտարարուեստը, յատկապէս դրամագլուխի գործածութիւնը, մրցակցութիւնը պարտադրեց արտադրելու աւելի աժան եւ առատ, աշխատաւորին աշխատանքի ժամերն աւելցնելով, օրավարձերը նուազեցնելով: Նոր դասակարգ մը կազմուեցաւ, որ իր կարգին պիտի պայքարէր ըղձքերնի դասակարգին դէմ հաւասարութիւն պահանջելով: Ընդհանուր քուէարկութիւն պիտի պահանջէր, գործադրելի իրաւունք՝ դասակարգային իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Անցեալ դարը պիտի ըլլայ ազդայնականներու դարը: Յեղափոխութեան գլխին վերատաւութիւնը պիտի մնայ խակալ մը:

Վարմիի ճակատամարտէն ետք կ'օթէ կ'ըսէր. «Այսօր, այս ժամուն, նոր դարաշրջան մը կը սկսի, կրնանք ըսել թէ ներկայ էինք հոն»:

Նոր պատմութիւնը կը սկսի այդ դարաշրջանէն:

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

4 ՄԻԼԻՈՆ ՀՈԳԵԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴ ԿԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թերթերը կը գրեն.—

Ստուգուած է թէ Թուրքիոյ բնակչութեան աւելի քան 4 միլիոնը հոգեկան հիւանդ է:

Շահագրգռուողները կը յայտնեն թէ ամէն 100 հոգիէն 15ը հոգեկան հիւանդ է, բայց թէ ժառանգական չէ:

Այս տարի Պոլսոյ մէջ մանկական անդամալուծութեան դէպքերը 2,5 անգամ աւելցած են բազմատարած անցեալ տարիին, մինչ 1961ին 120 դէպք տեսնուած էր, այս տարուան առաջին 7 ամիսներուն անդամալուծութեան պարագաները 200ի հասած են: Ցուլիսին, մրցանիչ հասարակին 140 դէպքով, եւ մանուկ մը մեռած է այս հիւանդութենէն:

Ցուլիսին նկատուած են նաեւ որովայնային ժանտատենդի 46, համաճարակային խելապատի բորբոքման 5 պարագաներ:

Առողջապահական տնօրէնը յայտարարեց թէ փոլիոյի համաճարակ չկայ: Այս հիւանդութիւնը ամէնէն աւելի Պէյօղլուի եւ Ֆաթիհի պէս հոծ թաղերու մէջ կը նկատուի: Առողջապահական տնօրէնը աւելցուց նաեւ թէ պէտք է ժողովուրդը օճառի վարժեցնել, որովհետեւ նոյն թաղերու 300·000 բնակարանէն 250·000ին ծորակին քով օճառ չի գտնուիր:

ԱԻԱԶԱԿԱՊԻՏՐ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Այդ պահուն Մօնթը դուրս ելաւ: Ասպետապետը մօտեցաւ Մոնթի ու հարցուց.

— Վանահայրը հո՞ս է:

— Հոս է, պատասխանեց Մօնթը, որ մխիթարն առնելով վարմանքով խառն նայուածք մը նետեց այդ անծանօթ պարսկահային վրայ:

— Կը խնդրեմ, ըսէք իրեն թէ Պարսկաստանի վանատական մը եկած է ու տեսնել կ'ուզէ պինքը. արդեօք կարելի՞ է: Մօնթը փէչերը ժողվելով ամպարեց ներս երթալ:

— Ուրեմն սպասեցէք, բաւ Մօնթը:

Ասպետապետը գլխի նշանով մը հաստատեցուց:

Քիչ յետոյ Մօնթը դուրս ելաւ եւ հրամցուց պինքը վանահօր դիւանատունը:

Վանահայրը բնիկ Ա... գիւղէն էր: Հագիւ յիսունի մօտ, գիրուկ կազմուածքով, մկլտահասակ, լայն ճակատով, խոր–թաթախանց աչքերով ու լուրջ նկարագիրով մարդ կը պակսի զանոնք մշակելու:

— Իմացածիս նայելով՝ առաջնորդութեան ալ կոչուած էիք ու ժամանակ մը այդ գահին վրայ նստեցաք, անանկ չէ՞:

— Իրաւ է, բայց ատիկա իմ գործս չէ: Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը, երբ յարմար առաջնորդ մը չկրնայ որոշել վանայ վիճակին, անմիջապէս կը հրամայէ ինծի որ փոխանորդաբար այդ պաշտօնը վարեմ մինչեւ նոր տնօրինութիւն: Երկաթէ դնդակներ կլլելու չափ ծանր է մանուանդ այդ խամրա ըսուած դասակարգին խօսք հասկցնելը. չատ դժուար:

Ասպետապետը լուռ մնաց: Վայրկեան մը մտածելէ ետք հարցուց.

— Ա... գիւղը ձե՞ր թեմին կը պատկանի:

— Ի՞նչ կերպով:

— Պատուշ հաւաքելու ժամանակ:

— Այո՛:

— Լսել է թէ հոնտեղի քահանաները ձեր վանքին մէջ ձեռնադրուած են:

— Ճիշդ է:

— Քահանայ մը կայ եղեր հոն այդ գիւղին, կարելի՞ է տեսնել:

— Տէր Օհա՞նը:

— Այո՛:

(Շար.)

ՄԵՍՐՈՊԱՅ ԲԵՐԴ

(ԱՆԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

Հին հին դարերու մէջ հիւսուած ժողովրդական աւանդութիւն մը կը պատմէ թէ Բալու խաղաքին վերեւ գտնուած բերդը ձգնարան – ապրծատեղին եղած է Մեսրոպ Մաշտոցի: Ըստ այդ աւանդութեան՝ ահաւոր բերդին վրայ է Մեսրոպ աւետարանը իր աթոռն է հակայ քարաժայռ–ապառաժը, որ կը ցցուի քաղաքին վերեւ:

Այս ապառաժը կը կոչուի «Մեսրոպայ բերդ», որ ունի քարայրներ, որոնց մէջ, ըստ աւանդութեան, Ս. Մեսրոպ ժամեր է անցուցած ապրծքի ու խոհումներու մէջ խորասուզուած՝ մինչ յուսախաբ կը գտնար Միջագետքէն: Այդ բալուական միայնին վրայ է որ կ'ունենայ Մաշտոց աստուածային ներշնչումը ու մեր տառերու տախտակները ձեռքին մէջ՝ յաղթական կ'իջնէ իջեւանը Մոլսէս...

Սրբանուէր բերդը եկեղեցի մը չափ ապրեցութիւն է ունեցած բնիկ ժողովուրդին վրայ, տարւոյ մէջ իր յատուկ օրերուն վրայ, մանաւանդ Մաշտոցի յիշատակութեան օրն ունենալով, ուր ամէն կը դիմէր դիւղացին՝ գոհանուէր ձեռներուն ու ապրծքի բուրմունքներով Ս. Մեսրոպի օգնութիւնն ու միջնորդութիւնը հայցելով: Այդ բերդը կենդանի պատմութիւն է եղած, իր ահաւոր բարձունքներուն վրայ չէնքեր են գտնուած, որոնց մնացորդները ապացոյց են թէ «Մեսրոպայ Բերդը» ապաստանարան է եղած դարերու դժբեմ յարձակումներու դէմ:

Բերդին երեք կողմերէն ո՛չ թէ մարդ, այլ փերիի ոտքերն իսկ կռուան չեն կարող գտնել: Արդեօք արծիւի թեւերը կրցած են հասնիլ: Միմիայն արահետ մը ունի արեւմտեան կողմը, կածան մը՝ որ մազէ կամուրջի չափ դղուշալի է:

Վարն է Արածանիի հովիտը, հեռուն՝ այգեստ սարերը, շուրջանակի՝ վար–ապար ծառաստանները, որոնց ընդմէջէն հինաւուրց դեղ նուիրական խոխոջ–լով, դղչելով օձապտոյտ չրջաններ կը գծէ կապոյտ ծիր մը յօրինելով ընդարձակ հորիզոնին ներքեւ:

Շամբո՛յր սարերուն, շամբո՛յր քարերուն... (Հմմտ. Արեւելք, կ. Պ. 1888, թիւ 1248):

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

պետականը՝ քիչ, ծիսականը՝ չգնահատուած, (քրիստոնէութիւնը չունի ինքնատիպ ծիսակատարութիւն, փոխառութիւն է):

Կոգանի դործը բանասիրական խնդրոյ առարկայ է, բայց ոչ երբեք ժողովրդական:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Վերջ)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Օրէնքը բանականութեան մէկ կանոն է, հասարակաց բարիքին համար հրատարակուած անոր կողմէ, որ հասարակութեան դեկավարութիւնն առանձնած է: Քանի որ օրէնքը դրուած է հասարակաց բարիքին համար, անհատական բանականութեան չի պատկանիր օրէնք դրնել, այլ ժողովուրդին բանականութեան կամ իր ներկայացուցիչներուն: Վախճանը ամէնուն յատուկ ըլլալով, ամէնուն ալ իրաւունք ունին կանոնաւորելու ինչ որ վախճանը կը պատրաստէ»:

Մարսելիոս Փատովացի 1324ին կը դրէր թէ օրէնքը կը բխի ժողովուրդէն, կ'առաջարկէր աշխարհիկ վերահսկութիւն եւ իշխանութեանց բաժանում: Սուարէ կ'աւելցնէ. «Օրէնքը հաւաքականութեան գործ է եւ որովհետեւ հաւաքականութիւնը չի կրնար օրէնսդիր ըլլալ՝ իշխանութիւնը կը յանձնեն քանի մը անձերու, կամ մեծ թիւով մարդոց»: Սուարէի համար օրէնքը կը խմբագրուի հաւաքականութեան մը կողմէ, բայց որպէս ներկայացուցիչ ժողովուրդին:

Ռուսոյէն չատ առաջ Բրուտոս, որ կեղծանուն մը ըլլալու է, 1579ին հրատարակած գործով կ'ընդունէր թէ անհատական սեփականութիւնը անբնաբարելի եւ սրբազան է»: 1793ի ժողովը պիտի յայտարարէր «սեփականութիւնը յարգելի է, որովհետեւ մարդուն աշխատանքին պտուղն է»:

Ծայրայեղ յեղափոխականներ պիտի մերժեն սեփականութեան իրաւունքը, որովհետեւ սեփականութեամբ անհաւասարութիւն պիտի հաստատուի, մէկը պիտի հարստանայ աշխատութեամբ, ձեռնհասի ոգիով, ուրիշ մը աղքատ պիտի մնայ, որովհետեւ զուրկ է բարոյականութեան եւ մտաւոր կարողութիւններէ: Անհատական սեփականութեան տեղ պիտի փորձէն հաստատել համայնքային սեփականութիւնը, պիտի ըլլան հակայեղափոխական:

Ծայրայեղ յեղափոխական Պաւէօֆ կը հրատարակէր Հաւասարներու մանիֆեստը.

Բնութիւնը ամէն մարդու համար բոլոր բարիքները վայելելու հաւասար իրաւունք տուած է:

Ընկերութեան նպատակն է պաշտպանել այս հաւասարութիւնը, որ յաճախ ենթակայ է յարձակումի զօրաւորէն եւ չարագործէն եւ հասարակաց վայելքները ամենուն գործակցութեամբ:

Բնութիւնը իւրաքանչիւրին պարտադրած է աշխատութիւնը, ոչ մէկը կրնայ խուսափիլ աշխատանքէ՝ առանց յանցանքի:

Աշխատանք եւ ստացուածք ըլլալու են հասարակաց:

Մէկը կը տքնի աշխատանքի տակ, ուրիշ մը կը լողայ առատութեան մէջ՝ առանց աշխատանքի:

Ոչ մէկը իրաւունք ունի երկրի եւ ճարտարարուեստի բարիքները սեփականացնել:

Ճշմարիտ ընկերութեան մը մէջ հարուստներ եւ աղքատներ ըլլալու չեն:

Ժողովուրդին թշնամիներն են հարուստները, որոնք չեն ուզեր հրաժարիլ աւելորդէն, ի նպաստ չքաւորներու:

Կրթութիւնն ըլլալու է հասարակաց, ոչ մէկը իրաւունք ունի զրկելու ուրիշ մը կրթութենէ:

Յեղափոխութեան նպատակն է ջնջել անհաւասարութիւնները եւ հաստատել հասարակաց երջանկութիւն:

Յեղափոխութիւնը վերջացած չէ, մինչեւ որ հաւասարութիւնը չհաստատուի:

×

Պաւէօֆ կը ժխտէր անհատական սեփականութեան իրաւունքը, կը հակասէր յեղափոխութեան ոգիին, «Մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան», վերանդաւոր վարդապետութեան հիմնադիրը կը հանդիսանար, կը դատապարտէր մահուան, ինքնասպան կ'ըլլար կառափնատի ճամբուն վրայ: Գաղափարը մնաց եւ իր աշակերտները յայտարարութեամբ մը վերակենդանացուցին վարպետն ու վարդապետութիւնը, նոր յեղափոխութեանց դիմելով:

Պատմական թուականէն ի վեր ըղձքերնի դասակարգը ստանձնեց պետութեան եւ տնտեսութեան դեկավարութիւնը: Նոր պիտեր յեղաշրջեցին ճարտարարուեստը, յատկապէս դրամագլուխի գործածութիւնը, մրցակցութիւնը պարտադրեց արտադրելու աւելի աժան եւ առատ, աշխատաւորին աշխատանքի ժամերն աւելցնելով, օրավարձերը նուազեցնելով: Նոր դասակարգ մը կազմուեցաւ, որ իր կարգին պիտի պայքարէր ըղձքերնի դասակարգին դէմ հաւասարութիւն պահանջելով: Ընդհանուր քուէարկութիւն պիտի պահանջէր, գործադրելի իրաւունք՝ դասակարգային իրաւունքները պաշտպանելու համար:

Անցեալ դարը պիտի ըլլայ ազդայնականներու դարը: Յեղափոխութեան գլխին վերատաւութիւնը պիտի մնայ խակալ մը:

Վարմիի ճակատամարտէն ետք կ'օթէ կ'ըսէր. «Այսօր, այս ժամուն, նոր դարաշրջան մը կը սկսի, կրնանք ըսել թէ ներկայ էինք հոն»:

Նոր պատմութիւնը կը սկսի այդ դարաշրջանէն:

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

4 ՄԻԼԻՈՆ ՀՈԳԵԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴ ԿԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թերթերը կը գրեն.—

Ստուգուած է թէ Թուրքիոյ բնակչութեան աւելի քան 4 միլիոնը հոգեկան հիւանդ է:

Շահագրգռուողները կը յայտնեն թէ ամէն 100 հոգիէն 15ը հոգեկան հիւանդ է, բայց թէ ժառանգական չէ:

Այս տարի Պոլսոյ մէջ մանկական անդամալուծութեան դէպքերը 2,5 անգամ աւելցած են բազմատարած անցեալ տարիին, մինչ 1961ին 120 դէպք տեսնուած էր, այս տարուան առաջին 7 ամիսներուն անդամալուծութեան պարագաները 200ի հասած են: Ցուլիսին, մրցանիչ հասարակին 140 դէպքով, եւ մանուկ մը մեռած է այս հիւանդութենէն:

Ցուլիսին նկատուած են նաեւ որովայնային ժանտատենդի 46, համաճարակային խելապատի բորբոքման 5 պարագաներ:

Առողջապահական տնօրէնը յայտարարեց թէ փոլիոյի համաճարակ չկայ: Այս հիւանդութիւնը ամէնէն աւելի Պէյօղլուի եւ Ֆաթիհի պէս հոծ թաղերու մէջ կը նկատուի: Առողջապահական տնօրէնը աւելցուց նաեւ թէ պէտք է ժողովուրդը օճառի վարժեցնել, որովհետեւ նոյն թաղերու 300·000 բնակարանէն 250·000ին ծորակին քով օճառ չի գտնուիր:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի տօն Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնայ: Այս առթիւ փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Վրաց – տանի Հայոց Առաջնորդ ՏԷՐ ԿՈՄԻՏԱՍ եպիսկոպոս ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ:

Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողօրհնութիւն:

Երկուշաբթի ՄԵՌԵԼՈՅ: Պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանդիստ մեր բոլոր ննջեցեալ հոգւոց:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս կիրակի Վերափոխում Տիրամօր: Հայրապետական ճայնաւոր պատարագ ժամը 10,30ին եւ յետոյ խաղողօրհնէք:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ
ԳԵՐՊ. ԿԻՒՐԵՂ ԵՊԻՍԿ. ՋՈՀՐԱՊԵԱՆ

Ցունաստանի եւ Ճէգիբէի Հայ Կաթողիկէ – կէներուն նախկին վիճակաւորը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուա – ծածինի տօնը կը կատարուի օրուան յատուկ հանդիսաւորութիւնով, ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէք: Խաղողի նուիրա – տուութիւնները կ'արձանագրուին հա – ճոյքով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ու քարոզէ հոգեւոր հովիւ Պարպետ քահանայ Մերճանեան:

Պատարագէն վերջ պիտի կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն:

ՎԱՐԱԴԱՅ Ս. ԽԱՉ

Այս կիրակի Աստուածածնայ վերա – փոխման տօնին առթիւ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՏԷր Ներսեհ վրդ. Բապուճեան:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր պիտի կատարուի խաղողօրհնէքի արարողութիւնը, իսկ չորեքշաբթի (15 Օգոստ.) հոգեհանգստեան պաշտօնական արարողութիւն պիտի կատարուի 1944 Օգոստ 15ի քաղաքիս ռմբակոծութեան առթիւ զոհ դացած մեր բոլոր հայրենակիցներուն յիշատակին:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ-Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Աստուածածնայ տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն մէջ: Առաւօտ՝ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7,30: Պատարագ 9,30, քարոզ 11, խաղողօրհնէք՝ ժամը 11,30ին:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վազգէն վրդ. Քէչիեան:

ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ
ՔԱՄՓ – ՖՐԻԶ

Պատարագ եւ խաղողօրհնէք այս կիրակի առաւօտ:

Այս առթիւ մասնաւոր մատաղ ըրած է տեղւոյս բարեպաշտներէն՝ այրի Տիկին Հայկուհի Գամպուրեան՝ ի յիշատակ իր ննջեցելոյ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Նիսէն Վարդան խաչակիր քհնյ. ժամկոչեան:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութիւն: Աւանդական մատաղօրհնութիւն, ինչպէս նաեւ մասնաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Վարագ քահանայ Աւագեան: Պատարագի երգեցողութիւնը Կոմիտասեան, միաձայն պիտի կատարուի մասնակցութեամբ տեղւոյն երկսեռ երգչախումբին, ինչպէս նաեւ տեղացի եւ հրաւիրեալ դպիրներուն, ղեկավարութեամբ Պ. Գր. Մարտիրոսեանի: Երգեհոն եւ մենակրիչ Օր. Անժէլ Կարապետեան:

Աղօրհնութիւն եւ մատաղներու ղեկնում, նախագահութեամբ Տէսինի Տէր Հօր: Ուրբաթ 10 Օգոստ. կէսօրէ վերջը ժամը ճիշդ 3ին, եկեղեցւոյ բակը:

Լոյս Զուարթի եւ եկեսցէի արարողութիւն այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժ.ը 5ին:

Իսկ կիրակի առաւօտ՝ Ս. Աստուածածին: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30ին: Պատարագ հանդիսաւոր՝ ժամը 10ին: Քարոզ՝ 11ին:

Հոգեհանգիստներ, մատաղօրհնութիւն եւ խաղողօրհնութիւն յետ պատարագի ժամը 11,30ին:

Ծանօթ.— Ծնողաց եւ անպատեհ առիթներու տեղի չտալու համար կը խնդրուի նախապէս արձանագրուիլ նուիրատուութեան, հոգեհանգիստի, մատաղի եւ այլ մասնակցութեանց համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը չը – նորհակալութեամբ ստացած է 20 Ն. Ֆ. Պ. Միսաք Սարգիսեանէ՝ իր կնոջ յաւելի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ:

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ֆրանսական Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է արծարծելու Անձանօթ Զինուորին բոցը, այս կիրակի, Օգոստ. 12, ժամը ճիշդ 18,30ին: Այս առթիւ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները որ ներկայ ըլլան ժամը 18ին, Էթուալի Թեռ-Փլէնին վրայ, Մեծ Թիւով, որպէսզի այս հաւաքոյթը հարկ եղած հանդիսաւոր հանդամանքը ունենայ:

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԷՔՈՒ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Օգոստ. 12ին, կիրակի առաւօտ:

Քառերը կը մեկնին ժամը 9ին փարիզին քովէն դէպի Թելեֆերիճի կայանը: Հոն՝ մօտակայ Լա Շօմիէռի նախկին հայկական սրճարանը:

Ժամը 10ին, Աստուածայնայ պատարագը կը մատուցուի բացօթեայ, Օշինի վարդապետի կողմէ: Աւանդական խաղողօրհնութենէ վերջ, ճաշը դաշտի մէջ կամ սրճարանը: Փափաքողները կըրնան կանխաւ հեռաձայնել՝ ապահովելու համար իրենց ճաշը:

Պաղ ջուր, սուրճ, պտուղ եւ խորոված դառնուկ: Հաստոյթով կ'ապահովուի աղդապահպանման սատար եղող Խորէն Նար Պէյի գրքին չարունակութիւնը, աւելի ընդարձակ ծաւալով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն: Նոյնպէս ամենօրեայ հայերէնի դասախօսութիւն սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Արամ Պետրոսեանի:

«Լա Շօմիէռ», Շալէ – Օբէլ – Ռեսթորան, օ փիէ տիւ Թելեֆերիճ:

Հեռաձայն 4 Մուֆսի:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՅԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՑԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Ծ Ա Ռ Ա Չ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈ ԻՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻ

Օգոստոս 15ի աւանդական դաշտահանդէսը

VILLA ROSALIA - CANNES - COTE D'AZUR

Պուլ. տը լա Սուռս

Առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ իրիկնամուտ: Պաշտօնական բաժին՝ ժամը 14,30ին

Կը նախագահէ ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Յօսք կ'առնէ կեդր. վարչ. ւթեան ներկայացուցիչը:

Երգչախումբ՝ մեներգեր եւ խմբերգներ: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն երգիչներ ՇԱՒՔ ՊԷՆԿԵԱՆ եւ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Պարախումբ՝ դեկավարութեամբ Տիկին Թորոսեանի:

Արտասանութիւն եւ երգ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր — *Ղեկավարութեամբ՝ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ*

Ճոխ պիւֆէ — *Շամփուրով խորոված*

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Ծառաչ»ի խմբագրութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շարաթ

գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի հաղաբապետարանի սրահներուն մէջ:

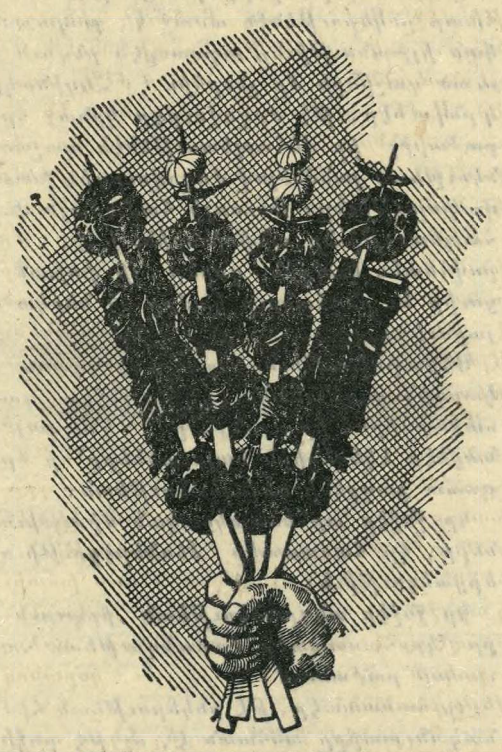

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԹԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԻՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, շաշլիֆ, բարսֆի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ ԵՐԿՆՔԻՆ՝ ՆԵՐԿԸ ՏՈՒՆԻՆ ԼՈՑՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՁԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10կն 30 առ հարիւր զեղչ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY – SOUS – BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ DIMANCHE 12 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9377 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5278

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀԱՆՋԱՏԷՐ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

Հայկական Դատը օրակարգի հարց չէ այսօր։

Դիւանագէտները տարիներէ ի վեր գիրքին, Գերմանիա, Հիւլէական ռումբ, ապաքինում, Քոնկօ եւայլն կը հոլովեն, առանց արդիւնքի մը յանգելու եւ առանց ձանձրանալու։ Ժամանակ չունին զբաղելու փոքրիկ Հայաստանով, որուն համար չ'ը ժամանակ սրատուչ ճառեր կը խօսին եւ չոչղոդուն խոստումներ կ'ընէին։

Մնաց որ զիրենք անհանդիստ ալ չենք ըներ ազդովին, միացեալ ճակատով։

Միայն Հ· Յ· Դաշնակցութիւնն է, որ տէր կանգնած Հայկական Դատին եւ Սեւրի դաշնագրին, ամէն առիթ կ'օգտագործէ՝ աշխարհի մեծերուն յիշեցնելու համար մեր արդար պահանջները, որոնցմէ պիտի չհրաժարինք երբեք, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն։

Դաշնակցութեան հակառակորդները զգաստարարական դեռնի վրայ բոլորովին տարբեր մտածողութեան տէր, — ծայրայեղ պահպանողական կամ ծայրայեղ «յառաջդիմական» — իրարու հետ մրցումի մէջ եղած են «Հայաստանասիրութեան» եւ «ընդհանրասիրութեան» մրցանակը խլելու եւ իրենց հակադաշնակցական պայքարին մէջ դափնեպսակը չահելու համար։

Անոնք կաթիլ մը արիւն չեն թափած անցեալին մէջ յանուն հայ ազգի ազատութեան։ Վստահաբար պիտի չթափեն զայն ալ՝ երբ առիթը ներկայանայ։ «Ազգասիրութիւն»ը անոնց համար կը նշանակէ զլուխ ծռել օտար բռնակալներու։

Երկմիտ խումի կը ծխէին Սթալինի առջեւ, այսօր կը փառաբանեն Խրուշչեւը։ Քանի՛ Մոսկուան կանգնած է Երեւանի քիկունքը, լուծուած է Հայկական Դատը։ Ա՛լ իրենց ինչո՞ւն է պէտք զբաղիլ այդպիսի փուճ խնդիրներով...

Նահանջական — պարտուողական այս այպանելի մտայնութիւնն է, որ տուն կը քանդէ։ Տարագիր Հայութեան հոգիին մէջ հայրենասիրական զգացումը կը թուլցնէ։ Ամէն բան Մոսկուայէն սպասելու որամադրութիւնը՝ կը սպաննէ նահանջութեան ոգին։

Սփիւռքի Հայութիւնը պէտք չէ երբեք մոռնայ, որ քառասուն տարի առաջ ինք դուն եղաւ մինչազգային դիւանագիտութեան։ Ու պէտք է կարելին ընէ զոր նուած անարդարութիւնը բառնալու համար։

Երբ բոլորը դասալիք էին եղած՝ առանց ընդվզումի ու բողոքի ընդունելով կատարուած իրողութիւնը եւ ձեռնածալ կը նայէին փառք տալով կրեմլինին, Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը բոլոր դաւանները կը պարնէր՝ անդադար յիշեցնելով մեր քաղաքական պահանջները, որոնք պաշտօնական եւ հանդիսաւորապէս ճանչցուած էին դաշնակիցներէն՝ Սեւրի դաշնագրով։

Դաշնակցութեան հակառակորդները ամբողջ քառորդ դար, 1920–1945, պայքար մղեցին այդ դաշնագրին դէմ եւ «տարածախնդրութիւն» որակեցին անոր հետապնդումը։

Սակայն 1945ի Յունիսին երեւանէն տրուած ազդանշանին վրայ, անոնք եկան եւ փրքահաչ Դատի պաշտպան ցանճնացան եւ կազմեցին Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն հետ։ Ցանճնախումբը ամբողջ երկու տարի դիմումներ կատարեց օրուան մեծերուն, իր պահանջնե՛րուն իրրեւ հիմ ընդունելով Սեւրի դաշնագիրը։

Միջազգային ազդիւրներէ բխած խոր համոզումով մը Դաշնակցութիւնը չդրդուեր չէր ուզեր կը յուսադրէին ցանճնախումբը, որ հաւատացած էր թէ Միացեալ Հայաստանը պիտի իրականանար անպայման։

Այդ յոյսերը ի դերեւ ելան 24 Հոկտ· 1947ին, երբ Վիշինսկի՝ յանուն Խորհ· Միութեան յայտարարեց ՄԱԿի ընդհ· ժողովին առջեւ թէ Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրաստանին եւ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները վերադարձուին իրենց բուն տէրերուն։

Պղպջակի պէս յօդս ցնդեցան խորհրդային խոստումները, մէկ վայրկեանի մէջ։ Ուրեմն ո՛չ միայն Ուիլսընեան սահմանները պիտի չմիացուէին ներկայ կորիդին, այլեւ Կարսն ու Արտահանը պիտի որուէին Վրաստանի։

«Միացեալ»ի յոյսերը կրկին անգամ մարեցան 1951 Մայիս 30ին, երբ Մոլոթով պաշտօնապէս հաղորդեց Անգարայի կառավարութեան թէ Հայաստան եւ Վրաստան հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունին Թուրքիայէն։

Անոնք, որ իրենց յոյսը կը դնեն Մոսկուայի վրայ Հայաստանի ներքին եւ արտաքին սահմանները ընդարձակելու համար, լաւ կ'ընեն աչքի առջեւ ունենալ վերջին 15 տարիներու ընթացքին մեր տածած յոյսերն ու կրած հիասթափութիւնները։

«Ո՛վ հայ ժողովո՛ւրդ, ſո միակ փրկութիւնը ſո հաւաքական ուժի մէջն է»։

Չմոռնա՛նք եղիչէ Չարենցի այս պատգամը։

Չմոռնա՛նք մեր ազգային Դատը։ Աչխարհի մեծերուն յիշեցնենք ամէն վայրկեան թէ պահանջատէր կը մնանք՝ մինչեւ արդար հատուցում։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ՍԱՀԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

ԱԼՃԵՐԱՅԻՒ ԶՈՐՍ ԱՆՁԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՉԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՆՆԵՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Ֆրանսական դեսպանատունը խիստ բողոքագիր մը ներկայացուց Ալժերիոյ Առաժամեայ Գործադիր Մարմնին Ֆրանսացի 4 զինուորներու սպանութեան առթիւ։ Արդարեւ Սահարայի հարաւը՝ Լակուատ – թի մէջ, Ալժ· Ազատ· բանակի զինուորները կրակ բացին Ֆրանսացի անզէն լեռնականներու վրայ, որոնց մէկը սպայ էր։ Ալժերացիք նախ դերի բռնած են ապա սպաննած։ Այս չատ ծանրակչիռ միջադէպը առաջին կարեւոր բռնաբարումը կը նկատուի Էվիանի համաձայնութեանց։

Ցիչեք սակայն թէ Պէն Պելլա ճառ մը խօսելով, Առժամեայ Գործադիրին իր տուած մէկ այցելութեան առեն, չեչուած է թէ «Էվիանի համաձայնութիւնները Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի յարաբերու – թեանց Ուխտը կը մնան»։

Միւս կողմէ, Քաղաքական Բիւրոյի բանները՝ Խիստ յայտարարութիւն մը ըրաւ ճայնափիւռէն եւ ծանրացաւ զըէխաւորաբար Ազատագրական Բանակի վերակազմութեան վրայ։ Մուշարկութիւն – ները, տուրքերը եւ դրաւումները խափանել կ'արդիլուին։ Ալժերացի զինուորականները պէտք է պարպեն զպրոցները, առեւտրական զրասենեակները եւ զօրանոց վերադառնան։

× Պելքասէմ Քրիմ Փարիզ եկաւ առջի օր։ Ճամբորդութեան նպատակն է տեսնուիլ Ալժ· Ազատ· ճակատի Ֆրանսայի կազմակերպութեանց պատասխանատու – ներուն հետ։

Միացեալ Հայաստանը պիտի իրականանար անպայման։

Այդ յոյսերը ի դերեւ ելան 24 Հոկտ· 1947ին, երբ Վիշինսկի՝ յանուն Խորհ· Միութեան յայտարարեց ՄԱԿի ընդհ· ժողովին առջեւ թէ Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրաստանին եւ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները վերադարձուին իրենց բուն տէրերուն։

Պղպջակի պէս յօդս ցնդեցան խորհրդային խոստումները, մէկ վայրկեանի մէջ։ Ուրեմն ո՛չ միայն Ուիլսընեան սահմանները պիտի չմիացուէին ներկայ կորիդին, այլեւ Կարսն ու Արտահանը պիտի որուէին Վրաստանի։

«Միացեալ»ի յոյսերը կրկին անգամ մարեցան 1951 Մայիս 30ին, երբ Մոլոթով պաշտօնապէս հաղորդեց Անգարայի կառավարութեան թէ Հայաստան եւ Վրաստան հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունին Թուրքիայէն։

Անոնք, որ իրենց յոյսը կը դնեն Մոսկուայի վրայ Հայաստանի ներքին եւ արտաքին սահմանները ընդարձակելու համար, լաւ կ'ընեն աչքի առջեւ ունենալ վերջին 15 տարիներու ընթացքին մեր տածած յոյսերն ու կրած հիասթափութիւնները։

«Ո՛վ հայ ժողովո՛ւրդ, ſո միակ փրկութիւնը ſո հաւաքական ուժի մէջն է»։

Չմոռնա՛նք եղիչէ Չարենցի այս պատգամը։

Չմոռնա՛նք մեր ազգային Դատը։ Աչխարհի մեծերուն յիշեցնենք ամէն վայրկեան թէ պահանջատէր կը մնանք՝ մինչեւ արդար հատուցում։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պիցրոնթի դատական տեսանը մահապատիժ պահանջեց այն 197 ամբաստանեալներուն համար, որոնք մասնակցած էին Դեկտեմբեր 31ի պիչերուան «դաւին»։ Յանօթ է թէ «Սուրիական ժողովրդական կուսակցութիւն»ը պետական հարուած մը փորձած էր որ վիժեցաւ։

Պոլիկարիոն պաշտօնաթերթը հրապարակ մը հրատարակեց որ կը վերաբերի զեղծարարներուն եւ մակաբոյծներուն, որոնք «չեն ուզեր աչխատիլ, մակաբոյծի կեանք կը վարեն, կ'ապրին եւ կամուտներով որոնք չեն եկած օրտակար աչխատանքէ մը եւ այդ ձեւով կը վնասեն ընկերվարական ընկերութեան»։ Զեռք առնուած միջոցները պիտի որոշուին «ժողովրդական Խորհուրդ»ներու կողմէ։

Թեհրան ստորագրուած համաձայնութեամբ մը պարսիկ Առեւտրական նախարարը եւ Խորհ· Միութեան Առեւտրական ներկայացուցիչը փոխանակութեանց նոր քանակ մը որոշեցին որ հարիւրէն քսան աւելի է անցեալ տարուան վրայ։ 1962 Ապրիլ 1էն 1963 Մարտ 31, այս փոխանակութիւնը պիտի արժէ 4 միլիառ 400 միլիոն ռիալ, մինչ նախորդ տարի միայն 2 միլիառ 600 միլիոն կ'արժէր։ (Խորհ· Միութիւնը մեքենայ, դործիք, քիմիական նիւթեր, չաքար։ Պարսկաստան չոր պտուղ, ծխախոտ, իւղոտ հունտեր, դորգ)։ Այս համաձայնութեան առթիւ խորհրդային մամուլն ու ճայնափիւռը դադրեցուցած են իրենց քարոզչութիւնը Պարսկաստանի դէմ։ Կարդ մը ուրիչ լուրերու համաձայն ալ, Պարսից Շահը բացած է Աֆղանիստանի թագաւորին որ Խրուչչեւի միջոցը չօչափէ Պարսկաստանի եւ Խորհ· Միութեան մերձեցման մը մասին։

ԾՐԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ձերբակալման հրամանագիր մը հանեց զաղտնի բանակի ներկայ պետ եւ նախկին վարչապետ՝ Ժուժ Պիտոյի դէմ։ Կը կարծուի թէ Պալաճիա կը գտնուի։ Պիտոյի թղթածրարը վերջերս ճոխացած է նոր ամբաստանութիւններով։ Գաղտնի կազմակերպութեան զաղտնի թերթին մէջ՝ Ֆրանսայի Կոչը, Պիտօ յօդուած մը տարագրած էր «Պայքարը կը չարունակուի» խորագրով (տես «Յառաջ»՝ Յուլիս 19)։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Ամբագրատուն այցելեցին.

1) Վահրիճ քհնյ· եւ երէցկինը, որոնք չրջապտոյտ մը կատարելէ ետք Մերձ· Արեւելքի մէջ՝ կը վերադառնան Սան Ֆրանսիսքօ, իրենց բնակավայրը։

2) Տիկ· Զարուհի Սզարդար եւ իր զաւակները, Արայ եւ Անէթ։ Ամուսինը անդլիացի ըլլալով՝ կը կրէ այս մակնունը, բայց իր զաւակները, դեռ պատանի եւ պարմանուհի, մաքուր հայերէն կը խօսին, կը գրեն ու կը կարդան։ Եկած են Լոնտոնէն՝ իրենց արձակուրդը անցընելու համար Ֆրանսայի մէջ եւ այցելելու հայ ազգային հիմնարկութիւնները։

3) Ընկ· Լեւոն Ճլկունի, Սելանիկէն, որ եկած է այցելելու իր ազգականներուն եւ չրջապտոյտ մը կատարելու Ֆրանսայի մէջ։

4) Պ· Մխիթար Մարդարեան, Գերմանիոյ, բնիկ Գուրտպէլէնցի, որ Ֆրանսա եկած է իր արձակուրդը անցընելու։

5) Պ· Մանուկ Տէտէեան, Պէյրութէն, ծանօթ Հ·Մ·Ը·Մ· չարժումին մէջ իր գործունէութեամբ, որ Ֆրանսա եկած է գործով։

6) Պ· Գրիգոր Նալպանտեան (Նիւ Եորքէն) որ քանի մը ամիս Փարիզ պիտի մնայ։

Ա. ՂԱԶԱԽ ԶՔԵՁ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Այսօր, Կիրակի Օգոստ· 12, Տօն Ամառուածածնայ, Ս· Ղազարու մէջ, նախապահուելիքեամբ կարդինալ Ագաճանեանի, հանդիսաւոր բացումը կը կատարուի Մեծն Մխիթարի արձանին։

Այս առթիւ կը վերահրատարակենք այս երգը, որ «գովեստի ու պաղատանքի երգ մըն է՝ այբբենական կարգով յօրինուած Մխիթար... սարկաւագէ», պատանեկութեան երախայրիք։ «Առաջին վեց տուներու վերջին տողերուն սկզբնատառերը կը կազմեն Մխիթար անունը»։

Հ· Ղեւոնդ Տայեան այս առթիւ կատարած սա տեղեկութիւնը.—

«Աղաչեմ զքեզ մինչեւ այսօր կ'երդուի Ս· Ղազարու եկեղեցւոյն մէջ Ս· Ատուածածնի քանի մը գլխաւոր տօներուն, ինչպէս նաեւ նեղութեան օրերու մէջ։ Վանքին աչակերտներն ալ կ'երդուին գայն Մայիսին՝ Ս· Կոյսի Վարդարանին նուիրուած իրենց սեփական մատրան մէջ։ Այդ բարեպաչտ երգը մինչեւ իսկ հայ դաւառներու մէջ տարածուած էր ժամանակին եւ դեռ մինչեւ այսօր ալ կը դորձածուի, կ'ըսեն, տեղ-տեղ եկեղեցական պաչտամունքի առեն»։

Աղաչեմ զքեզ, Աստուածածին,
Որ ես տաճար աւետ բանին։
Բարձր եւ պայծառ որպէս զարփին,
Մաղթեա՛ վասն իմ առ Որդին։

Գոչեմ առ քեզ արտասուագին,
Կո՛յս Մարիամ, տուր գթայցուածս իմ,
Դու ես աթոռ աստուածային,
Խնդրեա վասն իմ, կո՛յս տիրածին։

Երանելի եւ հրաշալի,
Դու հրեշտակաց զարմանալի։
ԶԱստուած ծնար մարմնով յերկրի,
Իսկ կուսութիւն ſո ոչ խախտի։

Երանուհի կոյս տիրուհի,
Դու օթարան ես Միածնի։
Ընտրեալ յազգէս հոգեղենի,
Թագ եւ պարծանք բրիստոնէի։

Թագաւորին մեր Քրիստոսի,
Դու տաղաւար ընդունելի։
Ժուժկալեալ ſում յորովայնի,
Առեալ զբնութիւնս հողեղինի։

Ի հրեշտակաց անհաս էր ճառ։
Ծնաւ ի էն վասն Ադամայ։
Լուսածին մայր, ի բեզ անկայ,
Բարուհւոյդ ſոյ վասն իմ հայցեա՛։

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Երէկ, չաբաթ առաւօտ, Շ· Նարդունի օդանաւով մեկնեցաւ Ամերիկա։

Իր տպաւորութիւնները պիտի ղրկէ Ամերիկայէն։ Վերադարձին Հայ-Բոյժի այս տարուան թիւերը պիտի հրատարակէ ամբողջական մէկ հատորով, չարունակելու համար զալ տարուան թիւերը ամսէ ամիս։

Բաժանորդներէն կը խնդրուի ղրկել իրենց բաժնեգիները ըստ առաջնոյն, Այվազեան անուան եւ Յառաջի խմբագրութեան հասցէով։

«ՈՎ Է ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ»

Այս հարցում – խորագիրով յօդուած մը ունի Ս. Սահառունի, Հայրենիք օրաթերթին մէջ (29 Յունիս)։

Թոյլ տուէք ըսել թէ լեզուներու պատմութեան կալուածին մէջ թոյլ չի տրուիր ասանկ հարցում, որովհետեւ... փրոֆանի վայել։ կրնանք հարցնել թէ ո՛վ է այս տունին ճարտարապետը, բայց չենք կրնար լեզուի «հիմնադիր» փնտռել ժողովուրդի մը մէջ, հայ թէ յոյն, պարսիկ կամ արաբիկ։

Պիտի ըսէք ինծի թէ փրոֆա՞ն էր Զամչեան վարդապետ, որ հայ լեզուին հիմնադիր կը համարի... Ադամը։ Զուր նիւ Զամչեան վարդապետին համուրիները, աղամագիտութիւնն ալ մանագիտութիւնս չէ։ Բարեբախտաբար Եղ. Մկրտչեան, պատասխանելով Սահառունիի, ճշդեց (Հայրենիք, 21 Յուլիս) թէ ան – հատ հիմնադիր չի կրնար ունենալ հայ լեզուն, արեւելահայ ըլլայ թէ արեւմտահայ, ոչ եւս այլ լեզու։

Այս մեզքը կուգայ դպրոցական դասագիրքերէ։ Չեմ ուզեր յիշատակել մեզ – զապարտները, մեծ մասը կովկասէն, հեռուէրը՝ Պալիսէն։

Այլ կարեւոր մեղք մը գործած է Սահառունի, որ կը գրէ։—

« Ահա մի քանի անգամ է, որ ամանք արեւելահայ գրական աշխարհաբարի հիմնադիր համարում են Սեբէոսս Նազարեանին, ամանք էլ՝ Նալբանդեանին եւ Նազարեանին։

Մի այսպիսի սխալ միտք յայտնեց հանգուցեալ Առնակը Հայրենիք օրաթերթում, տարիներ առաջ, երբ բուռն կերպով վիճում էր սովետահայ Զաւէն Գրիգորեանի հետ՝ արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրական լեզուների զերազատութեան եւ ստորադասութեան խնդրի շուրջ, ուր ի միջի այլոց գրում էր։ «Ստ. Նազարեանը Թիֆլիզի քնիկ բարբառի վրայ հիմք դրեց արեւելահայ աշխարհաբարին»։

« Նոյն կարծիքը աւելի ընդարձակ եւ համարձակ պաշտպանել է նաեւ Շաւարշ Նարդունին »։

Ատանկ բա՞ն ըսած է Նարդունի։ Ցիմա՛ր, յիմա՛ր Նարդունի։ Բայց չըլլա՛յ թէ անունս զողցած ուրիշ մէկն ըլլայ այդ յիմարը։

Այդ յիմարին հետ ուրիշ բազմաթիւ յիմարներ, մեծահռչա՛կ անուններ, ի – բարու բերնէ զողցած ու կրկնած են տեսակէտներ, որոնք այնքան արժէք ունին՝ որքան սա վկայութիւնը։ «Վարդապետն ասաց»։

Ահա թէ ինչո՛ւ վկայութեան կը կանչուի Հրաչեայ Աճառեանի նոյնքան յիմար սա պատմութիւնը։

« Անցեալ դարի սկզբում մեր գրական լեզուն գրաբարն էր, որ ժողովուրդը չէր հասկանում, նա գործ էր ածում իր զանազան բարբառները կամ օտար լեզուներ։ Երբ եկաւ ազգային դիտակցութիւնը եւ Հայերն էլ ուզեցին մի նոր, աշխարհիկ, ժողովրդական լեզու, ընկան դժուարութեան մէջ։ Ո՛ր բարբառը պէտք է ընտրէին։ Արեւմուտքում Պոլիսը, եւ Արեւելքում Երեւանը (եւ էջմիածին) լինելով հայ ազգային կեանքի կեդրոններ, ընտրեցին այդ բարբառները » (Լիակատար բերականութիւն Հայոց լեզուի, էջ 358)։

Այս հատուածը այնքան սխալ կը պարունակէ, որքան տող։ Չեմ դիտեր թէ Պենտեկոստէի առաւօտո՞ւն է թէ երեկոյին, երբ «ազգային դիտակցութիւնը եկեր է», Հայերը ուզեր են ունենալ աշխարհաբար լեզու մը, բայց ո՞ր բարբառն ընտրէին՝ դժուարութեան կը բախին։ կը թուի թէ համաձայնութեան մը կուգան ի վերջոյ եւ Պոլսեցին կ'ընտրէ իր բարբառը, Երեւանն ալ իր բարբառը։

Երջանի՛կ Աճառեան, լեզուաբան եւ ակադեմական։

Պենտեկոստէի այս խորհրդաժողովին մասին եւս տպիտութիւնս խոստովանելով, չեմ ուզեր կանգ առնել Գր. Վանցեաններու, Լեւոն Շանթերու, Հախվերդեաններու, Նալբանդեաններու եւ այլոց խմաստութեան առջեւ, վախնալով որ կ'երկարի տպիտութեանս չղթան։ Բայց չեմ ուզեր, նոյնպէս, ցատկել գնահատութեան մը վրայէն, զոր կը կատարէ Սահառունի։

« Ոմանք, Մ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ի ժամանակագրական առաջնութեան կարեւորութիւնը նսեմացնելու համար, յանպատրաստից յիշում են Ա. Լմմդարեանի եւ Թադիմեանի կիսաշխարհաբար գրական գործերը, անշուշտ, ուզենալ ասելու համար, թէ Աբովեանից առաջ գոյութիւն է ունեցել արեւելահայ աշխարհաբար գրական լեզուն »։

Ինչպէս կը հետեւի, եթէ Ալամդարեանի եւ Թադիոսեանի գրական գործերը «կիսաշխարհաբար» են, Աբովեանի «անման եւ եզական» գործը (Վէրք Հայաստանի) ամբողջական աշխարհաբար է, — արդի արեւելահայերէնի տիպար ապահովաբար։

Յամառ գրած եմ թէ Աբովեանի մասին խօսողներուն 95 առ հարիւրը չէ կարդացած Աբովեանը, իսկ 80 առ հարիւրը՝ Վէրք Հայաստանին։

Փողոցը մանեկամ ժամանակ, մեթրոյին մէջ նստած ժամանակ, կամ ճառ խօսելու համար յանկարծ ոտքի կանգնած ժամանակ գրուած բաներ են այն բոլոր յօդուածները, որ նուիրուած են Աբովեանի, առաւել եւս արեւելահայ աշխարհաբարի սկզբնաւորութեան մասին։

Ապացոյց որ հարցն իսկ սեղան կը դրուի սխալ ձեւով։ Եթէ ուղիղ դրուէր հարցը, գլուխ պատռելու պատճառ պիտի չունենայինք՝ մատենադարաններէն դուրս բերելով ամենահին հրատարակութիւնը, որ գրուած է արեւելահայերէ – նով։

Ես, որ ո՛չ Աբովեանի կատամ այդ պատիւը, ոչ ալ... Ս. Նազարեանի, ես գտած ու բերած եմ այդ հին հրատարակութիւնը, արեւելահայերէնով գրուած, 1711 թուականին, ուրեմն Աբովեանէ աւելի քան հարիւր տարի առաջ։ Վստահ չեմ թէ կարելի չէ գտնել աւելի հին հրատարակութիւն մը։ Մինչ այդ, պէտք է յիշեցնել Շուչիի հրատարակութիւնները, 1829ին եւ 1830ին լոյս տեսած, բոլորովին արեւելահայերէնով մը, Աստուածատրեանի թարգմանութիւն։

Ահա հարցը, հարցը լուծելու ձեւը եւ Աբովեանը այլեւս դարակը դնելու ժամանակը։

Խօսիլ մեր բարբառներուն մասին, Աբովեանի տիալեկթին մասին, հանգերձ Աբովեանի գերման ուսուցիչներուն թէլադրանքներուն, դուրս կ'ելնայ մեր նիւթէն։ Հարկաւ կը սրտի առիթը եւ կը խօսինք երկար, վասնզի ճակատագրուած է հանդիսատ չթողուլ պիս երբեք։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶԱՐՄԱՆՔ

Դեռ նոր եմ թողել ափերն հայրենի,
Նոր եմ բաժանուել իմ Հայաստանից —
Բայց հողն հայրենի հոգուս մէջ արդէն
Դարձել է կարօտ ու կանչում է ինձ։

Համայուել եմ ես ծովի կապոյտով,
Բայց երբ հայեացքս պոկում եմ ծովից,
Սիրտս վառւում է բոցէ կարօտով
Ու մտքի թեւով տուն է տանում ինձ։

Մեր նաւախըցից արեւն հարաւի
Շողէ մատներով ինձ դուրս է կանչում,
Աչքերըս յառած օտար արեւի,
Հայրենի արեւ, ես քեզ եմ տեսնում։

Մեր նաւը փոթրիկ աշխարհ է ուրոյն,
Ու այնպէս լաւ է այստեղ ամէն ինչ,
Բայց հողն հայրենի կարօտով անհուն
Ինձ տուն է կանչում օտար ափերից։

Հայեացքըս յառած ծովի անհունին,
Կարօտած սրտով ես միտք եմ անում,
Թէ Հայրենիքից մշտապէս հեռու
Ի՞նչպէս են արդեօք երկար դիմանում...

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

L,INSPECTEUR (1)

Եան որ Հարթոկի այս հոլանտական վէպը Նիքոլ Տիւթէյլ եւ Անրիէթ Էթիէնի կողմէ Ֆրանսերէնի վերածուած է։

«Քննիչ»ը ոստիկան մըն է, բայց վէպը ոստիկանական բնոյթ չունի, հակառակ անոր որ ընթերցողը հեւ ի հեւ կը հետեւի ցնցող առաջի մը։

Վերջին պատերազմի ընթացքին Գերմաններու կողմէ Հրեաներու զէմ կատարուած հալածանքին տարբեր մէկ եղանակն է որ նիւթ կը կազմէ վէպին։

1946ին երբ վերապրող Հրեաներէն չատեր Պաղեստին երթալ կը փափաքին Անգլիացիները արգելք կ'ըլլան։ Այս ալ հրէական տարբեր առաջ մըն է, որուն մասին չատ չէ խօսուած։ Գերմանական քէմփերու մէջ անմարդկային «գիտական» փորձերու ենթարկուած հրեայ ազջիկ մը, որ հիւանդ է ու դրեթէ մահուան դուռը, կը հանդիպի հոլանտացի քննիչ ոստիկանին։ Այս վերջինը դաթի ու խղճահարութեան զգացումով մը կ'որոշէ ի պին ամէն բանի աղջիկը տանիլ Պաղեստին։ Կը թողու իր ընտանիքը, կը վտանգէ իր պաշտօնը եւ ի վերջոյ կը յաջողի։

Սրատամիլիկ պատմութիւն մըն է՝ ցընցող ոճով մը եւ դրական մեծ չնորհով պատմուած։

Ընթերցողը անգամ մըն ալ ինքն իրեն հարց կուտայ թէ ինչո՞ւ համար «մարդը մարդուն դայլ է» ասկաւին։

Պատերազմի վերջաւորութենէն մինչեւ այսօր օր չանցնիր որ Հրեաներու ոստոհանքին վերաբերեալ վէպ մը լոյս չտեսնէ։ Այս հակայական դրականութիւնը եթէ քաղաքական որոշ նպատակ մը չհետապնդէ իսկ, ունի արտակարգ կերպով յուզահետեցուցիչ ազդեցութիւն մը նոր սերունդին վրայ։ Մարդկային բռնոյական արժէքներու ըմբռնումը խորապէս քայքայուած է այլեւս այս դրական փրոփականտով։ Պատերազմ, քանդում, սպանութիւն, ջարդ, խժդժութիւն եւ վայրենի բնազդներու չղթայակրծում միշտ եղած են ու ապահովաբար պիտի ըլլան, բայց մարդկի կրօնքներով, բռնոյական արժէքներու փառաբանումով ու ընկերային բարենորոգումներով կը չանան իրենց նմանները ներշնչել որոշ վստահութիւն մը ապագային համար, որ կրնայ աւելի լաւ ըլլալ։ Սուտ կամ իրաւ՝ այս լաւատես յոյսին կը պարտինք մեր քաղաքակրթութիւնն ու համեմատաբար աւելի լաւ կեանքի արդի պայմանները։ Այս կացութեան մէջ կ'արժէ որ դրողները չմարեն մեր յոյսի կայծերը մարդը ներկայացնելով իբրեւ գազան։ Պատմութեան էջերը լեցուն են հաւաքական ոճիրներով։ Միայն Հրեաները չեն

(2 – Շար.)

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵԻ ԱՅՍՕՐ

ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Պուրճ Համմուտի կազմաւորումը կը զուգադիպի 1930 թուականին։ Ազքատիկ ընտանիքներ անմիջապէս ձեռնարկեցին տուներ կառուցանելու գործին։ Այդ բնակարանները մեծ չէնքեր չէին, այլ մէկ կամ երկու սենեակներէ բաղկացած տուներ, չատերը առանց դուռի ու պատուհանի։

Թաղեցիները, իրենց հայրենի բնակավայրերուն յիշատակը վառ պահելու համար, այս նոր չրջանին թաղամասերը մէկտեղին կիլիկիոյ քաղաքներու անուններով։ Այսպէս՝ Նոր Մարաշ, Նոր Սիս, Նոր Ատանա, Նոր Թոմարզա, Նոր Ամանոս եւ ուրիշներ։

Ճիտէյտէի քաղաքապետութիւնը ճամբաներու եւ փողոցներու բաժանումներու գործով զբաղեցաւ եւ քիչ ժամանակուան մէջ Պուրճ Համմուտ դարձաւ կանոնաւոր մէկ չրջանը Պէյրութի քաղաքին։ Ջուրի մատակարարումը սկզբնական չրջանին եղաւ թաղային ջրամբարներու միջոցաւ, որմէ վերջ սկսաւ ջուրի խողովակներու ցանցերու կանոնաւոր գետեղումը, որ առիթ կ'ընծայէր իւրաքանչիւր ընտանիքի օգտուիլ այդ բարիքէն։

Նոյն ձեւով հաստատուեցաւ նաեւ էլեկտրականութենէ զուրկ ընտանիքները։

Մինչեւ 1951, բնակչութիւնը խմեց Իորիսի ջուրը։ Իսկ 1953ին Նահր էլ Քէլպի ջուրը, առաւել անուշ ու առողջարար, սկսաւ հոսիլ Պուրճ Համմուտի մէջ։

Դալհեալ 1953էն վերջ հաստատուեցաւ հեռաձայնային դրութիւնը՝ «Քապին թելեֆոնիք»ներու տեղադրմամբ։

Թաղը զարճած էր լուսաւոր, ճամբաները՝ թէեւ նեղ, սակայն բաւական մաքուր, աւելի լաւին յուսալու հաւանքը կը ներշնչէին։

ԵԿԵՂԵՑԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Թաղի կազմաւորման սկզբնաւորութեան, թաղեցիներու առաջին մտահոգութիւնը եղաւ եկեղեցի եւ դպրոց հիմնելը։ Անհաւատալի խեղճութեան մէջ ապրող ժողովուրդը կը մատձէր իր հոգեկան հարստութիւնը պահպանելու մասին։

Ըստ ականատեսներու վկայութեան, այդ գործը յաջողած է զերմարդկային ճիգերով ու անհատաւատալի զոհողութիւններով։ Թաղեցիները տուած են իրենց համեստ գումարները, պզտիկ խնայողութիւնները, կիներ տուած են իրենց ոսկի օղերն ու ամուսնութեան մատանիները։ Կազմուած է Շինութեան Յանձնախումբ մը եւ ձեռնարկուած է առաջին տաքիս կառուցանելու եկեղեցի մը։ Կիներ, աղջիկներ, երիտասարդներ ու ծերեր, տեղադին սկսած են աշխատիլ։ Դրամ եւ «ոսկեղէն» չունեցողները տրամադրած են իրենց ժամանակները եւ աշխատանքը։

Որմնադիրը, տաղաշափորձը, երկաթագործը, հիւանը, բոլորը, բոլորը միացած, եւ չաբաթներ ու ամիսներ տրամադրած են եկեղեցաշինութեան գործին։ Մօտ տասնչէն իրականացած է եկեղեցին, եւ գայն մկրտած են Ս. Քառ. Մանկանց եկեղեցի։ Դպրոցը չէ ուշացած իր ներկայութիւնը ցոյց տալ եկեղեցիին կողքին եւ 1931ին արդէն ազգային գոյք հաստատութիւնները հոգեկան եւ մտային անունդ չամբելու իրենց սրբազան առաքելութիւնը սկսած էին։

Այս հոյակապ աշխատանքը կը կատարուէր լուռութեամբ։ Ոչ մէկ ցոյց, ոչ մէկ հայրարդում կամ ծանուցում այդ մասին։ Թերեւս արտաստմանի մէջ եւ նոյնիսկ Հայաստանի, այդ օրերուն ոչ ոք լուր ունէր, թէ Լիբանանի մէջ հոյակապ զաղութ մը սկսած էր մարդու պէս ապրիլ, գոյութիւն պահել, սերունդ հասցնել։ Սակայն այդ լուռութեամբ տարուած աշխատանքը կենդանի օրինակը դաւ մեր ազգին զաւակներուն մղած մեծ պայքարին, եւ զինուած Մեսրոպեան գրերով, իր ազգային եկեղեցիով, լծուեցաւ սերունդը ձուլումէ փրկելու հզօր ազնիւ գործին։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պուրճ Համմուտ Նոր Մարաշ քաղաքին մէջ գոյութիւն ունէր երկու հանրային բաղնիքներ, արեւելեան ձով, որոնք չէին ուած են թաղի կազմաւորման չրջանին։ Երկու բաղնիքներն ալ մեծ օգտակարութիւն ունեցած են բնակարանային չարմարութիւններէ զուրկ ընտանիքներու համար։ Արեւելեան բարքին ու կենցաղին մէկ պատկերն էր, որ հեռուր կը լիակատար կերպով կը բերէր Պէյրութ։ Չին ատոր կողմ զգալու կուտայ այս բաղնիքները սակայն հետզհետէ կորսնցուցին իրենց հին չմայքը, ժողովուրդին անհատական վճռակին բարձրացաւ եւ բնակարանները սակի չարմարութիւններով օժտելով։

(2 – Շար.)

զօրերը: Արդի վիպագրութեան կարեւոր մէկ մասը ուրիշ նիւթ չունի:

Հրատարակիչներն ու վիպասանները կաթսայէք խօսք մէկ ըրած են իրենց ուժեղ կարեւոր մէկ մասը յատկացնելու համար այս անօրինակ վերափականին: Միացեալ Ազգերու պահպան կազմակերպութիւնները ճշմարիտ առւեալներու վրայ հիմնած յենած բազմաթիւ վիճակագրութիւններ կը հրատարակէն, որոնց ընթերցումը ներ կը հրատարակէն, որոնց ընթերցումը չատ աւելի ցնցող է քան հակասեմական գերմանիոյ մը ոճիրները: Անօթութիւնը մէկ տարուան մէջ, 1918ին, միայն Հնդկաստանի մէջ 25 (քսանըհինգ) միլիոն մարդու մահուան պատճառ դարձած է: Ասոր նման ահաւոր դէպքեր որոնց ուղղակի պատասխանատուն մարդն է, միշտ պատահած են եւ կը պատահին:

Աւելն է թերեւս որ արուեստը գրականութիւնը ու ընդհանրապէս վերափականութիւնը հեռանայ քիչ մը:

Անկախ այս բոլորէն եան որ Հարթուկի դործը գրական արժէք մըն է:

×

PERDU POUR LES HOMMES (2)

Գլօտ Փոնսէ իտալերէնէ ֆրանսերէնի թարգմանած է Սթեֆանօ Թէռռայի այս վէպը, որ որոշ նմանութիւններ ունի Մալափարթէի համբաւաւոր «Քափուտ – թին հետ: Դարձեալ վերջին պատերազմի դրուագներ կը պատմուին վարպետութեամբ ու գրական շնորհով եւ ընթերցողը կը մղեն անձկութեան:

Վերջին քանմաեակի վէպերուն կարեւոր մէկ մասը պատմութեան պիտի ուզ հետաքրքիր հետաքրքրական դղջումի մը եւ խիստ ինքնադատումի մը: Մարդկային դործեցին յիմարական ոճիր մը եւ կը տառապին բարդ եւ չլուծիչ խղճի խայթէ մը:

Արդի գրողը որ քաղաքագէտներէն չատ աւելի ազատօրէն կը վերլուծէ իր եւ իր նմաններուն հոդեվիճակները, ընդարձակ գետին պատ է վէպին մէջ՝ բերելու համար իր վկայութիւնը, որ պատմական մեծ արժէք ունի անչուշտ:

Նիւթը չէ սպառած տակաւին, քանի որ դեռ կը մնան աւերակները եւ մինչեւ իսկ երիտասարդները կ'ապրին ահաւոր յիշատակներով:

«Մարդոց համար կորսուած» վէպին հերոսը պատերազմի ընթացքին իրրեւ «կորսուեալ» արձանագրուած Իտալացի մըն է, զոր վնասելու եւած է լրագրող մը:

Լաւ գրուած, հետաքրքրաշարժ ու յուզիչ պատմութիւն մըն է, որ տարբեր չըննդով մը կ'ողկոյզի պատերազմին դէպքերուն չատերը:

Մ. ՀԱՃԵՄԱՆ

1) Jan de Hartog: Julliard 1962, Paris.
2) Stefano Terra: Laffont 1962, Paris.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

Սան Ֆրանսիսկոյի եւ Լոս Անճելըսի միջեւ գտնուող տարածութեան մօտաւորապէս մէջաեզը, ինքնաշարժի մեծ ճամբէն չուրջ քսան քիլոմեթր անդին, դաւարեւտ միջավայրի մը մէջ կը բարձրանայ պեթոնէ եւ ապակիէ զերարդիական չէնք մը: Բոցավառ արեւէն այրուող չուրջի լայն տարածութեան վրայ կը տիրէ անդորրութիւն եւ առանձնութիւն:

Այս չէնքը պիտի կրնար բլլալ հիւանդանոց մը կամ՝ նման ուրիշ հաստատութիւն մը, հանդստավայր մը, օրինակի համար, կամ՝ ծերանոց մը: Բայց, այս բոլորէն ոչ մէկն է: Այս զեղատեսիլ, լուսաւէտ եւ զերարդիական չէնքը «ձէնեռալ Աթոմիքս»ի կեդրոնն է, Միացեալ Նահանգներու կորիպային հետազոտութեանց ամէնէն մեծ կեդրոններէն մէկը.

Այս կեդրոնին մէջ է որ չինուեցաւ «Թրիկա»ն, կորիպային հետազոտութեանց, բայց նաեւ զիտական ուրիշ չատ մը գործերու համար գործածուղ փոքրիկ հակազդեցիկը, որ ամերիկեան զինուեալ հետազոտութեան եւ արհեստագիտութեան ամէն նէն կարեւոր յաջողութիւններէն մէկը կը նկատուի:

Անչուշտ, այս կեդրոնը միակը չէ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Սակայն, ամէնէն արդիականներէն մէկն է: Գիտական հետազոտութեանց համար, այսպիսի հինգէն վեց հազար կեդրոններ կան այսօր: Անոնցմէ չատերու ծախքերը կը հոգան զանազան ձեռնարկներ, ճարտարարուեստական մեծ ընկերութիւններ եւ զիտութեան յառաջդիմութեամբ հետաքրքրուղ անհատական ուրիշ հիմնարկութիւններ: Ուրիշներու, բնականաբար աւելի չատերու ծախքերը կը հոգայ ամերիկեան կառավարութիւնը: Ասոնցմէ չատերը՝ պարզապէս հիմնուած են արուեստական եւ յարակից այլ զիւրութիւններ տալու համար զիտնականներուն, որպէսզի անոնք անարգել նուիրուին իրենց հետազոտութեանց: Այսպէս, ամերիկացի զիտնականները հոն փակուած, առանց ժամանակի եւ դրամի մասին մրտածելու, անարգել՝ կը նուիրուին իրենց զիտական աշխատանքներուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՎԱՆՔԵՐ

Կարելի է բսել թէ զիտական այս կեդրոնները նորաձեւ արտայայտութիւններն են հնամեայ վանքերուն, ուր վանականները աշխարհի թոհուբոհէն եւ հոգերէն հեռու, կը նուիրուէին հնադարեան ձեռագրերու ընթերցման, նկարչութեան եւ զիտական հետազոտութեանց — ան չուշ, պահելով համեմատութիւնները:

«Ձէնեռալ Աթոմիքս» կեդրոնին մէջ կ'աշխատին մօտաւորապէս հազար հինգ հարիւր զիտնականներ, իրենց օդնականները եւ բանուորներ: Բնականաբար, նրանց բոլոր ամերիկեան կեդրոնները ոչ «Ձէնեռալ Աթոմիքս» կեդրոնին չափ մեծ են եւ ոչ ալ անոր չափ առատօրէն օժտուած՝ զիտական եւ արհեստական նիւթերով: Սակայն, բոլորն ալ կը դտնուին արդիական չէնքերու մէջ եւ կը զործեն օրինակելի ճշդրտութեամբ եւ ուշադրաւ արդիւնաւէտութեամբ:

Այս զիտական կեդրոններու լուռ աշխատանքին արդիւնքն են, իսկապէս ապշեցուցիչ այն յառաջդիմութիւնները, զոր վերջին տարիներու ընթացքին արձանագրեց ոչ միայն ամերիկեան զիտութիւնը այլ նաեւ՝ ամերիկեան ճարտարարուեստը:

Իսկապէս աստղաբաշխական դումարներ կը ծախսուին այս կեդրոններու պահպանման ինչպէս նաեւ՝ հոն աշխատող զիտնականներու վարձատրութեան համար: Որովհետեւ, միլիառաւոր տոլարներու հասնող պետական նախագահութեան բաղձանքներէն զատ, կան նաեւ՝ անհատական ձեռնարկներու եւ հաստատութիւններու կողմէ ծախսուղ դումարները, որոնք եւս արհամարհելի չեն բնաւ: Ամերիկեան անհեսութիւնը, թէեւ իր ուժականութենէն ահաղին մաս մը կը յատկացնէ այս կեդրոններու զործունէութեան, բայց, արդիւնքն ալ անմիջական է: Գիտական կեդրոններն ալ, իրենց կարգին, դրեթէ ամէն օր կը յղանան նոր եւ երկուաններէն աւելի աժան արտադրութեան կերպեր: Եւ այսպէս, բարիքներու ամերիկեան արտադրութիւնը կը չարունակէ գոհացում տալ համաչխարհային պահանջի մէկ մեծ մասին, այսպէսով ազատ աշխարհին ապահովելով իր կայունութիւնը եւ ամերիկացի ժողովուրդին իր անբեւեռակայելի բարօրութիւնը, որ աչք գոցել չի տար Խրուշչեւի:

Թարգմ. Վ. ԱԶՐԻԿ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ԵՒ
Cahiers des Saisons

Քահիէ տէ Սեզոնի 1962ի ամառուան թիւը մեծ մասով նուիրուած է Արմէն Լիւպէնի (Շահան Շահնուր): Արդարեւ 35 խիտ էջերու մէջ, ֆրանսացի ակա – նաւոր դէմքեր կը ներկայացնեն՝ Շահան Շահնուր մարդը եւ գործը:

Առաջին տիթիւ Ժակ Պոննեֆ կը ներկայացնէ Արմէն Լիւպէնն՝ բանաստեղծը: Անարէ Տոթէլ «Կորսուած ցաւեր» խո – րագրին տակ կը խօսի հիւանդանոցի ցաւերուն մասին, ծանրանալով Լիւպէնի բանաստեղծութեանց իւրաքանչիւր տո – պի վրայ:

Ժան Սալասրէօլ «Հորիզոնի հետ» կը վերլուծէ Լիւպէնի քերթուածները:

Անրի Թոմա «Վաւերական պատկեր – ներ» կը խորարերէ այն էջերը, զորս նուիրած է Շահնուրի, ուր կը խօսի ոչ միայն բանաստեղծին, այլեւ բարեկա – մին մասին, կը յիշէ անոր մանկութիւնը, անոր երիտասարդութիւնը ապա՝ հիւանդը, անոր տառապանքը, զոր կը զանէ բանաստեղծին տողերուն մէջ:

Փաթրիք Ռեմօ, յետոյ Ժան Ֆոլէն: Այս վերջինը կը յիշէ թէ հայերէն ալ դրած է եւ կը խօսի այն օրերուն մասին՝ երբ ճանչցած է Լիւպէնը:

Գորխս Շրայբըը կը խօսի «Պահպան – ուած հաւատարմութեան վրայ», ապա կը յաջորդեն չորս քերթուածներ՝ Շահնուրէն:

Աւելի երկար կը խօսինք այս դրու – թիւններուն մասին, որոնց երեւումը անակնկալ մը եղած է նոյնինքն Շահնուրի համար, որ ինչպէս բոլոր իրաւ արժէք – ները չեն ախորժիր գնահատանքէ եւ գո – վեստէ:

Մենք գոհ ենք սակայն որ Ֆրանսա ունի մտաւորականութիւն մը որ գիտէ իր տեղը տալ օտար գրագէտին եւ տարօրի – նակ զուգադիպութեամբ մը ճիշդ այն պահուն՝ երբ Հայաստան սկսած է գրա – գիտել Շահնուրով:

ՆՈՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՏՈՐՈՒՄ

Երէկ թաղեցին մի լաւ աղջկայ,
Ծաղկի մի կոկոն ծածկեցին հողով...
Վշտից կարկամեց արեգակն անգամ,
Ու դէմքը ծածկեց ամպերի ջողով:
Սիրտն էր մղկտում մօր լաց ու կոծից,
Ողբում էր ամբողջ թաղօրը թաղման:
Իսկ նրանց լացի, արցունքի միջից
Ես լսում էի հրէիչը մահուան:
Լոկ նա էր՝ մահը՝ մոլեգին ու չար
Հոհոում՝ արբած իր յաղթանակից...
Եւ ինչո՞ւ պիտի չէրչէայ,
Երբ ունի մարդու նման մեղսակից,
Կեանքի դէմ լարած դաւերում հազար,
Ունի նրա պէս զօրեղ դաշնակից:
Երբ մարդը՝ ասես խելքն իր կորցրած,
Մահուան մահաբեր զենքերն է կռում,
Ատոմն է կիսում՝ իմին իր դէմ ելած,
Իմին իր դէմ ելած մահուանն է զինում:
Երէկ թաղեցին մի լաւ աղջկայ,
Ծաղկի մի կոկոն ծածկեցին հողով:
Ո՛վ է մեղաւոր մահուան մէջ նրա՝
Լոկ մարդն իր անմիտ հանճարի խաղով:
Թէ նա նոյն ուժով սատարէր կեանքին,
Նոյն կրքոտութեամբ դաշնակցէր նրան,
Մահուան դէմ ելնէր նոյնքան մոլեգին՝
Մահը իր մահը կը գտնէր միայն...:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ԱԼԻՒԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

— Կը ճանչնա՞ք զինքը:
— Ո՛չ, միայն թէ անունը լսած եմ:
— Ներսն է:
— Կը խնդրեմ, ի՞նչ պատճառով հոս կը մնայ:
— Ի՞նչ բսեմ, պարզապէս ապաչխարելու համար:
— Քրէական յանցա՞նք մը զործած է:
— Ո՛չ:
— Հապա՞:
— Քաղաքական ներկայ դէպքերու յառնակից մը բլլալ կը կարծուի:
— Ձեմ հասկնար:
— Ըսել կ'ուզեմ թէ յեղափոխական – Ներու հետ զործակից է եղեր:
— Է՛յ:
— Այդ պատճառաւ հրամայուեցաւ ինձի քանի մը ամիս անպայման վանքին մէջ պահել:
— Ուսկի՞ց եկած է այդ հրամանը:
— Կ. Պոլսոյ պատրիարքէն:
— Կրնա՞մ տեսնել անոր հրամանագիրը:
— Ինչո՞ւ չէ:

Ու վանահայրը դարակի մը մօտենալով բացաւ անոր գղրոցներէն մին, թղթատեց քանի մը նամակներ ու անոնց մէջէն բաւական մեծկակ պահարան մը հանեց, յանձնեց զայն Աւազակապետին եւ մրմնջեց.

— Ահաւասիկ:

Աւազակապետը ծայրէ ի ծայր կարդաց այդ պրուիչիները, որուն մէջ հրամայուած էր.

« ... Նկատելով որ ներկայ հանգամանքներու ներքեւ մեր՝ կղերականներուս՝ պարտականութիւնն է ժողովուրդը համոզել ու ճշմարիտ հպատակներ դարձնել Օսմանեան գահին որուն անձնուէր եղած են մեր հայրերը աւելի քան հինգ դարերէ ի վեր, խստիւ կը հրամայեմ ձեր Սրբութեան որ ընդհուպ վանքը բերել տաք Ա... պիւղի աւագերէց Տ. Օհան քահանան ու սպասէք մինչեւ կրօն. ժողովոյ որոշման մը յանդիլը:

«Ո՛րեւէ զանցառութիւն որ տեղի կ'ունենայ ներկայ հրամանագիրս առանալէն եառքը, պատասխանատուութիւն մը պիտի համարուի ձեր կողմէն եւ դուք կատարեալ մահուամբ պիտի պատժուիք:

Աւազակապետը ծալեց զրութիւնը, դրպանը դրաւ ու նայուածքը յառեց դիմացինին:

— Մնամ ապօթարար
Պատրիարք Կ. Պոլսոյ
ՄԱՂԱՔԻԱ ՕՐՄԱՆԵԱՆ»

— Եւ դուք պատասխանատուութեան ներքեւ չմնալու ու կառավարութեան օրինաց հանդէպ յանցաւոր մը չնկատուելու համար հարկադրուեցաք Ս. Պատրիարքէն եկած հրամանին համաձայն, այդ քահանան վանքը մեկուսացնելու, այնպէս չէ՞, դիտել տուաք Աւազակապետը հեղնական բայց դառնութեամբ լի:

— Ճշմարտութիւնն ալ այդ է. ուրիշ ի՞նչ կրնայի ընել: Այսօր եկեղեցական ու կղերական դասակարգին պետն է, ի հարկէ անոր հրամանը գործադրելու պարտաւոր ենք, առարկեց վանահայրը:

Աւազակապետը չչարունակեց այդ կընճռոտ հարցը, նկատելով որ այդ ծայրայեղ վարդապետին կրնար կասկածներ ներչնչել: Գիտէր թէ երբ Տ. Օհանը տեսնէր, անկից ամէն բան պիտի տեղեկանար: Հետեւաբար, սպասեց որ քահանան իր քով կանչուի: Փափաքը կատարուեցաւ: Ինչ յետոյ ներս մտաւ այն բարի ու անձնուրաց ծերունի քահանան որ կը քած հասակին տակ անդամ անվհեր ու յանկուցիչ կեցուածք մը ունէր:

Տէր Օհան թաւիչէ դահաւորակի մը վրայ նստաւ ու նայուածքը յառեց դիմացինին որ չափազանց յուզուած կ'երեւար եւ հազիւ կրնար արցունքը զսպել:

— Տէր Օհան, այս բարեկամը Պարսկաստանի հայ վաճառական մըն է, ընդհատեց վանահայրը այն խոր լռութիւնը որ տիրած էր անոնց մէջ: Փափաք յայտնեց ձեզ տեսնելու:

— Աստուած իրեն երկար կեանք տայ, մրմնջեց Տէր Օհան:

— Դուք Պարսկաստանի մէջ մտերիմ անձ մը ունիք, Տէր Հայր, չէզտեց Աւազակապետը: Այդ մտերիմդ ինձմէ խղրեց որ յատկապէս ձեզ տեսնէի ու բան այնմ տեղեկութիւն մը հաղորդէի իրեն: Եւ որովհետեւ ձեր պիւղին անունը տուած էր ինծի, քաղաք գալուս պէս առաջին զործս եղաւ հարցնել ձեր վիճակը: Գիւղացիներդ ըսին որ վանքը մեկուսանալու հրաման եկած է ձեզի կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանէն ու դուք հոս կը գտնուիք:

— Շնորհակալ եմ, զողզոջաց Տէր Օհան ու փայլակի արագութեամբ մտքէն անցուց Ներսէս Արծրունին ու բսաւ.

— Կարելի՞ է իմանալ անունը:

Այս հարցումին վրայ, Աւազակապետը թղթապանակէն փոքրիկ պահարան մը հանեց ու բսաւ.

— Ահա այդ երկտողին մէջ կարող էք իմանալ անոր ո՛վ բլլալը:

(Շար.)

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի Մեռելոց: Պիտի մատուցուի պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցեալոց հոգւոց:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու այս արարողութիւններուն:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ցառաջի վարչութիւնը անդամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ ատեն նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

Կրկին կը խնդրենք որ մեր բաժանորդները բարի ըլլան չծանրաբեռնել արձակուրդի չրջանի մեր արդէն ծանրաբեռնուած վիճակը հասցէի առժամեայ եւ կարճատեւ փոփոխութիւններով:

×

Ցառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանդամանք չունեցող աղերսուն:

Աղ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն աղերսը հրապարակելու հրահանգը, ճչգելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Շ. ՆԱՐՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՑԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօքօ Ռէֆս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր միչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի Ֆաղաֆապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԻԼԻԱ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ չրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

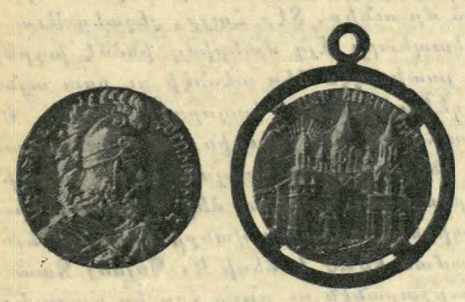

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

''ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ''

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական չրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնա-պէս ճչգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աչակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիչերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

Ինչպէս տեսայ Հայաստանը

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՑԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ԾԱՌԱՋ»

ԿՈՉ ՍՓԻՒՌՔԻ ՉԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանի արտասահմանեան երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ կուլտուրական կապի Հայկական ընկերութիւնը նախաձեռնութիւնը ստանձներ է պանծացնելու Չէյթունի 1862ի պատմական յաղթանակին հարիւրամեակը յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսուն սկիզբը: Նոյն թուականին՝ Մոնթեվիտէոյի Հայր. Միութեան վարչութիւնս կազմակերպած է խմբական ուխտագնացութիւն մը դէպի Մայր Հայրենիք:

Մոնթէվիտէոյի Հայր. Միութեանս վարչութիւնը այս առթիւ կը խնդրէ ըմփիւռքի բոլոր Չէյթունցիներէն որ բարի ըլլան պատմական արժէք ներկայացնող եւ Չէյթունի մէջ դործածուող իրեղէն, ղէնք, հագուստ եւայլն ուղարկել Հայաստանի պետական թանգարանին: Վարչութիւնս իր կողմէ պիտի տանի պատմագիրքի մէջի յուչարձանին կտաւի վրայ իւղաներկ գծուած մեծածաւալ օրի-նակը եւ Ռուբինեան Թագաւորութեան ատեն դործածուած առիւծադրօչին ճչ-ռագործ բանուածքը:

Մոնթեվիտէոյի Չէյթունի
Հայր. Միութեան վարչութիւն

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅ ԸՆԴԱՑԱՐԱՆ – ԼՐ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւն-ները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ուչ աչակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ՅՈՐՔՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել մինչնակարգ ուսման պաչարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժինները.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաչտօնական ծրագրին, անդլերէնն եւ սպաներէնն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրըվէի եւ պաֆալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աչխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աչակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01-72

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises : 5 NF - Debout : 3 NF - Enfants et Militaires : 1,50 NF
Métro : LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus : 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	միչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՑՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՑՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նչանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՑՈՐՁԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. Հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ՁՐՈՑՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. Հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. Հատոր 5 Ն. Ֆ. 4 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնացեան, Պէյրութ

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՁՈՒԼ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 14 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9378 — 38e ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5279

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Ամսոյս սկիզբէն ի վեր երկու հարիւր յիսուն հայ աղջիկներ ու երիտասարդներ հաւաքական արձակուրդի անմոռանալի օրեր կը վայելեն Միջերկրականի լազուարթ ափերուն վրայ, համախմբուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին մէջ, Ֆրանսական եւ հայկական զոյգ եռագոյններու հովանիին տակ:

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս հաճելին ու օգտակարը իրարու հետ մըրցումի ելած են Վիլլա Ռոզալիայի մէջ: Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը կարելի զոհողութիւններն ըրած է, որպէսզի բանակումը տեղի ունենայ հանգստաւէտ պայմաններու մէջ եւ կատարեալ կարգապահութեամբ:

Նոր Սերնդականները ամբողջ մէկ ամիս պիտի ապրին հայաշունչ մթնոլորտի մէջ: Զանազան մասնաճիւղերու պատկանող անդամներ ու անդամուհիներ այնտեղ պիտի ծանօթանան իրարու հետ եւ գաղափարական գետնի վրայ պիտի ամրապնդեն իրենց կապերը:

Դաստիարակչական մասին վրայ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուած է: Կարող ու ձեռնհաս դասախօսներ ամէն օր որոշ ժամերու նոր Սերնդականներուն կը խօսին Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին մասին, հայերէն լեզուով:

Այլեւս աւանդական դարձած է Փառատօն կազմակերպել Օգոստոս 15ին, օգտուելով Աստուածածնայ տօնի արձակուրդէն (եւրոպական):

Այս տարուանը կոչուած է բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրելու:

Ինչպէս տեսնուեցաւ Յառաջի չորրորդ էջի ծանուցումէն, գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ է այս անգամ՝ երգչախումբով ու պարախումբով, մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ-երգչուհիներու:

Բացի Քոթ տ'Ազիւրի մնայուն բնակիչներէն, բազմաթիւ հայրենակիցներ կը գտնուին ներկայիս այդ շրջանին մէջ օգափոխութեան համար: Անոնք առիթը պիտի ունենան ամբողջ օր մը ապրելու զուտ հայկական շրջանակի մէջ, լսելու հայերէն հայրենասիրական խօսքեր, ազգային ու ժողովրդական երգեր, արտասանութիւններ եւ ըմբոշխնելու հայկական պարեր՝ գեղջուկ տարազներով:

Նոր Սերունդի տարեկան ամէնէն կարեւոր ձեռնարկն է բանակումն ու դաշտահանդէսը:

Երեց սերունդին պարտականութիւնն է քաջալերել այս երիտասարդները, որոնք մեր վաղուան յոյսն են:

Անոնք նիւթական միջոցներու կը կարօտին, լրիւ կարենալ գործադրելու համար իրենց առաջադրած ծրագիրները:

Ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն ամուր հիմերու վրայ դնել իրենց պաշտօնաթերթ Հայաստանը, ապահովելով անոր կանոնաւոր հրատարակութիւնը:

Իրենց վերջին պատգամաւորական ժողովը Վալանսի մէջ, իր ընտրեալ ներկայացուցիչներով եւ շուրջ երկու հարիւր ունկնդիրներով մեծ խանդավառութիւն ստեղծած էր:

Նորընտիր Կեդրոնական Վարչութիւնը հոգեւին գործի լծուած է՝ իր վրայ դրուած ծանր պարտականութիւնը խղճմտօրէն կատարելու եւ դրական արդիւնքի հասնելու համար:

Քաջալերե՛նք Նոր Սերունդի փառատօնը, մեր խմբական ներկայութեամբ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻՆ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴ. ԶՈՅԳ ՏԻԵԶԵՐԱԳՆԱՑՆԵՐԸ՝ ՆԻՔՈԼԱՅԵՒ ԵՒ ՓՈՓՈՎԻՉ

Երկրագունդէն միշտ աւելի հեռու, միջոցին մէջ միշտ աւելի վեր սլացող մարդկայի փորձարական գիտութեան օրագրութիւնը՝ խորհրդային երկու նոր տիեզերագնացներու անուն կ'արձանագրէ.— Անտրիան Կրեկորովիչ Նիքոլայեւ եւ Պաւել Ռոմանովիչ Փոփովիչ:

Թէեւ անցեալ շաբթու ընթացքին Մոսկուայէն հասած կարգ մը լուրեր նախատեսել կուտային խորհրդային այս փառաւոր նոր փորձը, այնուհանդերձ անոր յաջողութեամբ կատարումին պաշտօնական հաղորդագրութիւնը հիացում պատճառեց միջազգային գիտական աշխարհին մէջ:

Անցեալ շաբաթ օր, 11 Օգոստոս, խորհրդային մայրաքաղաքի ձայնասփիւռը՝ մեծ օրերու եւ մեծ դէպքերու նշաներդին սկսնական չափերը սփռելէ ետք, պաշտօնապէս կը հաղորդէր որ մարդաբնակ տիեզերաշրջիկ նոր արբանեակ մը՝ «Վոստոկ Գ.» արձակուած էր միջոցին մէջ եւ նախատեսուած ոլորածիրով կ'ընթանար երկրի շուրջը:

«Վոստոկ Գ.» իր երկրաշուրջ լրիւ ոլորածիրը կը կատարէ 88 վայրկեան եւ 5 երկվայրկեանէն: Հասարակածի վրայ իր ծիրին հակումի անկիւնն է՝ 65 աստիճան, հեռակէտ (ափոժէ) ունենալով 251 հազարամեթր եւ մերձակէտ (փերիժէ) 183 հազարամեթր:

Տիեզերագնաց Նիքոլաեւ ծնած է 1929ին, զաւակն է Խորհ. Զուվաշի (միջին Վոլկա) մէջ բնակող շինական ընտանիքի մը:

1961ի Ապրիլէն ի վեր, երկու խորհրդային եւ 4 ամերիկացի տիեզերաչուներէն ետք (ասոնց երկուքը ձգաթիռ միայն), Նիքոլայեւ միջոցին 7րդ հերոսն է.— Եուրի Կակարին՝ 12 Ապրիլ 1961, Ալան Շեփարտ՝ 5 Մայիս 1961, Վիրժիլ Կրիսոմ՝ 21 Յուլիս 1961, Կերման Թիթով՝ 6–7 Օգոստոս 1961, Ճոն Կլին՝ 20 Փետրուար 1962, Մալքոլմ Սքոթ Քարփենթը՝ 24 Մայիս 1962:

«Վոստոկ Գ.» օժտուած է գիտական ամէնէն կատարեալ գործիքներով, ձայն եւ պատկերասփիւռ մնայուն հաղորդակցութեան մէջ է երկրային յատուկ կայաններու հետ:

Թռիչքը սկսելէն 50 վայրկեան ետք, Նիքոլայեւ իր առաջին հաղորդումը կը սփռէր.— «Ես լաւ եմ, շուրջս ամէն ինչ բնականոն է եւ լաւ կը գործէ, լուսամուտէս երկիրը յստակօրէն տեսանելի է»:

Արբանեակին գիտական եւ ծաւալի յատկանիշերուն, ինչպէս եւ անոր նախատեսուած թռիչքին մասին ոչ մէկ մանրամասնութիւն տուած է խորհրդային ձայնասփիւռը: Կ'ըսուի թէ այս փորձին գլխաւոր նպատակն է ճշդել նախորդ փորձերէն քաղուած տուեալները եւ լրացուցիչ հաստատումներ կատարել միջոցին մէջ մարդկային անվտանգ ճամբորդութիւններու դրական կարելիութեանց մասին: Ակնկալուած արդիւնքներու կարգին են.— Ուսում տիեզերական թռիչքներու ազդեցութեան՝ մարմնակազմին վրայ. մարդկային ճիգի, շարժուձեւի, Ֆիզիքական եւ մտային կարելիութիւններու իրական սահմանը՝ վերնամթնոլորտի կշռազրկող պայմաններուն մէջ. տիեզերաչուին անձնական շարժավարութեամբ՝ պարուտակին դէպի երկիր վայրէջքի ապահով պայմաններուն եւ մեքենական միջոցներուն ուսումնասիրութիւնը, եւայլն...:

×

Նիքոլայեւի թռիչքը սկսելէն 23 ժամ ետք, Մոսկուայի ձայնասփիւռը երկրորդ զեկուցումով մը կը հաղորդէր թէ մարդաբնակ երկրորդ արբանեակ մը արձակուած էր եւ տիեզերագնացին անունն էր՝ Փոփովիչ: Երկուշաբթի առաւօտ Նիքոլայեւ արդէն մէկուկէս միլիոն քիլոմեթր ըրած էր, մինչ Թոքիօ լսուած հրահանգի մը համաձայն, Փոփովիչ էջք կատարելու հրաման ստացած էր: Մոսկուա հաստատած չէր այս լուրը: Կը կարծուի թէ Նիքոլայեւ որ կը շարունակէ իր շրջապտոյտը, պիտի փաստէ տոկունութեան կարելիութեան սահմանները (կոտրած է արդէն Թիթովի մրցանիշը) մինչ Փոփովիչ ուրիշ կարգի փորձ մըն էր զոր կատարեց՝ ժամադրութիւն մը մթնոլորտին մէջ:

Տիեզերքի այս զոյգ ուղեւորներուն աննախընթաց եւ փառաւոր փորձը կրընայ մարդկային աստղագնացութեան ճամբան բանալ դէպի լուսին եւ երեւելի կամ աներեւոյթ մոլորակները:

× Նախագահ Քենըտի շնորհաւորած է Խորհ. Միութիւնը մինչ Պապը ըսած է թէ կ'աղօթէ, որովհետեւ «խորհրդային նոր քաջագործութիւնը ցոյց կուտայ թէ մարդը ձեռք կը ձգէ աշխարհը քանդելու կամ բարելաւելու կարողութիւնը»:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԵՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝

ԱՆԴԱՄ՝ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Շաբաթ, Օգոստոս 11 ժամը 4ին, Սիթէ Իւնիվերսիթէրի Միջազգային Տան մէջ, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին կեդրոնական յանձնախումբը իր լիակատար նիստին մէջ, բացարձակ միաձայնութեամբ ընդունեցաւ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւններու անդամակցութեան դիմումնագիրները:

Այս առթիւ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւններու ներկայացուցիչները միասնաբար յայտարարութիւն մը ըրին յայտնելով թէ Կաթողիկոսութիւններու երկու դիմումնագիրները պէտք չէ այն տպաւորութիւնը թողուն որ երկու տարբեր, իրարմէ անջատ եկեղեցիներ կը դիմեն անդամակցութեան:

Յայտարարութեան մէջ շեշտեցին թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին մէկ է հոգեւոր գերակայութեամբ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան եւ թէ երկու Կաթողիկոսութիւնները ունին իրենց յատուկ իրաւասութեան սահմանները, անկախ գոյավիճակով, նախամեծարութեամբ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան: Յոյս յայտնեցին որ մօտաւոր ապագային, կը չքանան այն դժուարութիւնները որոնք գոյութիւն ունին ներկայիս երկու Կաթողիկոսութեանց յարաբերութիւններուն մէջ:

Ժողովը մեծ ուրախութեամբ եւ խոր գնահատանքով արձանագրեց այս յայտարարութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ «Պատին» Ա. տարեդարձը կ'ոգեկոչուի զանազան ձեւերով: Զայն պատկերասփիւռէն ճառ մը խօսելով, վարչապետ Ատընաուր ըսաւ աշխարհի. «Մի մոռնաք 17 միլիոն բանտարկուած Գերմանացիները: Աշխարհի բոլոր մարդիկը պէտք է մտածեն այնտեղ անցածդարձածին ամէն օր: Տարի մը անցաւ արդէն Պերլինի Պատին կառուցման օրէն, զոր ամօթի պատ կոչեցին եւ այս անունը պիտի մնայ որքան տեւէ»: Մէկ տարուան ընթացքին 63·372 հոգի հեռացած են Արեւելեան Գերմանիայէն եւ Արեւմտեան Պերլին ապաստանած:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ արաբական կարգ մը երկիրներու հետ, վերահաստատելու համար իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ:

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ափին, թրքական էրկէլի նաւահանգիստին մէջ, շինութեան 15 հազար բանուորներ ցոյց մը կատարած են: Գլխաւոր դժգոհութիւնը անգործութիւնն է: Այս ցոյցը տեղի պիտի ունենար անցեալ Յունիսին, բայց յետաձգուած էր Ինէօնիւի խնդրանքին վրայ:

ԱԼԺԵՐԻԱ հասան լեհ բժիշկներ եւ դեղօրայք: Ալժերացի 70 հիւանդներ ալ Լեհաստան պիտի փոխադրուին խնամուելու համար:

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ տեսակցութիւն մը տուաւ Իտալիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ Ունիթա, շեշտելով թէ Քաղաքական Բիւրօն կը ձգտի կտրել նոր աշխարհակալութեան ճամբան: «Ալժերական ընկերվարութիւն մը կ'ուզենք, յայտնեց ալժերացի պարագլուխը որ ծնի մեր ազգային փորձառութենէն, օգուտ քաղելով ընկերվարական երկիրներու փորձառութենէն: Ալժերացի ղեկավարները Խորհ. Միութեան եւ ընկերվարական պլոքին հանդէպ ունին այն նոյն դիրքը զոր ունին թերաճ միւս երկիրները, որոնք ստացած են տնտեսական գործակցութիւն: Կ'ընդունին թէ ընկերվարական պլոքէն ստացած են վարդապետութեան գաղափարական օժանդակութիւնը եւ ձեռք ձգուած փորձերը որոնք թոյլ տուին ալժերական յեղափոխութեան ընկերվարական ուղղութիւն մը ունենալ:

ՄՈՒԼՈՒՏԻ (Մոհամէտի ծնունդը) տօնին առթիւ, Պուրկիպա յայտարարեց թէ Իսլամը յառաջդիմութեան դէմ չէ:

ՔԱԹԱՆԿԱՅԻ հարցը կը շարունակէ տարակարծութիւններ ստեղծել արեւմտեան պետութեանց միջեւ: Կեդրոնական Քոնկոյի կառավարութիւնը շատ գոհ է որ Պելժիա մերժած է Զոմպէի մուտքի վիզան:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան, տպաւորիչ պատարագ մը մատուցուեցաւ Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ:

Պատարագեց եւ քարոզեց Վրաստանի առաջնորդ՝ Կոմիտաս եպս. Տէր-Ստեփանեան: Ապա կատարեց աւանդական խաղողօրհնէքը, իր կողքին ունենալով Գիւտ եւ Գարեգին վարդապետները:

Արարողութեան ներկայ եղած են բազմաթիւ օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչները, որոնք Փարիզ կը գտնուին Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Կ. Կոմիտէի տարեկան ժողովին առթիւ:

×

Փարիզի հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, պատարագեց, քարոզեց եւ խաղողօրհնէքը կատարեց Կիւրեղ եպս. Ջոհրապեան:

ՔԻՒՐՏԵՐԸ

———o———

Ըստ պատմագիր Քսենեփոնի՝ Քիւրտերը մարտական ծագում ունին: Անոնք հին Հայաստանի Կորդուք, Կորճայք նահանգներուն մէջ կը բնակէին:

Էրզրումի շրջանի Քիւրտերու մէկ մասը, Մոնկոլական եւ Թաթարական արշաւանքներու ատեն, եկած են Պոհթանի եւ Հէքքեարիի շրջանը եւ ցրուած են Սասունի եւ Վանի հարաւակողմը:

1915ին Քիւրտերու թիւը կը հաշուուէր 3·000·000, որուն 1·500·000ը Թուրքիոյ մէջ, ցրուած վիճակի մէջ:

Կը յիշուի որ արդի Մամաքանցի մեծ աշիրէթի Քիւրտերը սերած են Մամի – կոնեաններէն: Տէրսիմցի եւ Հասանանցի մեծ աշիրէթները նախապէս եկած են Խոբասանէն (Արեւմտեան Պարսկաստան):

Քիւրտերը եղած են միշտ կիսանկախ վիճակի մէջ: Թուրքիոյ աշխարհակալ Սուլթաններէն Սելիմ Ա. (1519–20) կրուեցաւ տարիներով Պարսկաստանի դէմ, դրաւեց եւ կցեց կարդ մը պարսկական շրջաններ, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի կարդ մը քաղաքները եւ գրաւական շրջանները:

Սելիմ Ա. նշանակեց իրը պետ Քիւրտաստանի Իտրիսի անունով Քիւրտ մը, որ պատմաբան է, ու ապա դարձաւ պետական Քիւրտերու: Այս աւատապետական կիսանկախ շրջանը տեւեց մինչեւ 1800:

Քիւրտերու մեծամասնութիւնը Սիւննի խալմաներ են, որոնց լեզուն պարսկերէնի ազգատեսակ մէկ ճիւղն է: Քրտական լեռնային մէկ մասը կան բաւական թիւով հայերէն եւ Թուրքերէն բառեր:

Կան Զազաերէն խօսող Քիւրտեր, որոնց մեծ մասը կը պատկանի Շեխ ազանդին եւ կը կոչուին «Ալէվի»ներ կամ «Գըզըլպաչ»ներ: (Տես «Թուրքիան», Զօր. Զարլս Ուիլսընի, էջ 63): Գըզըլպաչ Քիւրտեր կան Տէրսիմէն զատ, Սեբաստիոյ նահանգի եւ Արաբկիրի շրջանը: Առնոց կրօնը հեթանոսութեան եւ քրիստոնէութեան խառնուրդ մըն է: (Տես, ձէօկրէֆիլըլ Մէկըզին» Հոկտ. 1928, էջ 489):

Քրտական աշիրէթները ընդհանրապէս թափառաշրջիկ են եւ խաշնարած: Անդլիացի պետական իրազեկ անձ մը՝ Մարք Մայքս, ցուցակագրած է մանրամասն վիճակագրութիւն մը, 305 քրտական աշիրէթներու, որոնց իւրաքանչիւրը 100 ընտանիքէն մինչեւ 10·000 ընտանիքներէ կը բաղկանայ: Մեծ աշիրէթներ են՝ Հասանանցիները, Հայտարանցիները, Ճաֆերը, Ճէլալիները, Ամաքանցիները, Քոչկիրիները եւ Ճիպրանլըները: Միւս 300 աշիրէթներէն իւրաքանչիւրը 2·000 ընտանիքէն պակաս են: (Տես Քալիֆա Լէոթ Հէրիթէյճ», էջ 583):

Կէս նստակեաց Քիւրտերը, Մայիսէն մինչեւ Հոկտեմբեր, Քիւրտիստանի ա – զատ լեռներու մէկ կ'անցընեն, արօտա – տեղիներու մօտ:

Առնոք յարգանք ունին իրենց պետե – րուն հանդէպ: Ուրիշ օրէնք չեն ճանչ – նար: Տուրք վճարել երբեք չեն մտածեր: Կան «սատանայ պաշտող» Քիւրտեր՝ Եզիտիներ, մօտ 40·000 որ կը բնակին Մուսուլի արեւմուտքը՝ Սինճարի լեռնային շրջանին մէջ եւ ասոնց չատ քիչերը միայն գրել–կարդալ գիտեն: Դպրոց չունին:

Քիւրտերու համար փառաւոր շրջան մը կը նկատուի 12րդ դարու վերջը, երբ Հատտպանի աշիրէթին զաւակներէն Սալահետտին, դինու զօրութեամբ հաստատեց Էյուպեան իշխանապետութիւն մը, Սուրիոյ մէջ, որ տեւեց մօտ 100 տարի:

Քիւրտերու կարեւոր մէկ մասը կ'ապրի արեւմտեան Պարսկաստանի մէջ, նաեւ Իրաքի հիւսիսային շրջանը, իրենց ցեղապետներու իշխանութեան տակ:

19րդ դարու սկիզբը՝ Թուրքիոյ Քիւրտերու դէմ ճնշումներ կատարուեցան, զանոնք Թրքացնելու եւ իրր հպատակ՝ պետութեան ենթարկելու եւ տուրք դանձելու համար:

Սուլթան Մահմուտ Բ.ի մեծ վէզիրը՝ Րէշիտ փաշա, սկսաւ այդ ուղղութեամբ նեղել Քիւրտերը: Անոնք ապստամբեցան Պէրիման պէկի ղեկավարութեան տակ, 1834ին մինչեւ 1843 եւ մեծ կորուստներ պատճառեցին Թուրքերուն: 1880ին ա – պըստամբեցաւ Շէյխ Ոպէյտուլլահ, իսկ Մ. Քեմալի օրով՝ Շէյխ Սայիտը, 1925–33ին եւ այժմ ալ, Մուսուլի եւ Սուլէյմանիէի շրջանին մէջ՝ (հիւսիսային Իրաք) Շէյխ Պարզանիի ղեկավարութեան տակ:

1880ի քրտական ապստամբութենէն վերջ, երբ Թուրք ուժերը ծանր կորուստներ ունեցան, Ապտիւլ Համիտ փոխեց իր գործելակերպը· սիրաշահելու համար Քիւրտերը, չքանչիններ բաշխեց անոնց պետերուն, կաշառեց ազդեցիկ Քիւրտերը, զանոնք հալածանքի գործիք դարձնելու համար Հայերուն դէմ:

Արեւմտահայերու ազգային զարթնու – մը ճնշելու համար, Սուլթան Համիտ կազմեց 70է աւելի «Համիտիէ» գունդեր, Քիւրտերէ բազկացած, տալով անոնց սանճարձակ իրաւունք, կեղեքելու եւ ճնշելու հայ ղիւղացիութիւնը, գրաւելու անոնց հողերը, այրելու եւ աւերելու անոնց ղիւղերը:

1854–55ի ռուս–Թուրք պատերազմին ալ, մօտ 10·000 Քիւրտեր, Սէլիմ փաշայի հրամանատարութեան տակ, մաս կազմած էին Թրքական բանակին: Բայց երբ ռուսական յաղթանակ մը տեղի կ'ունենար, Քիւրտերը կը լքէին բանակը, կը փախչէին դէպի իրենց դիւղերը:

1877–78ի պատերազմին ալ, Ալա Տա – ղի (Վանայ լճի հիւսիս) Քիւրտերը, Թուրք բանակի կողքին, մտան պատե – րազմի, ընդդէմ Զօր. Տէր–Ղուկասովի դինուորներուն: 1877 Յունիս 20ին, Քիւրտերը կողոպտեցին Պայազիտ քաղաքի Հայոց սեփականութիւնները, բայց յետոյ, Թրքական բանակի պարտութեան օրերուն, քիւրտ Իսմայիլ Հապոյ փաշայի հրամանին տակ դանուող քրտական 4 բ–ապուռներ (վաշ) ցիրուցան եղան եւ ապաստանեցան իրենց բնակավայր լեռները:

Բ· ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ԹԻՒ 1 ԼՐՏԵՍԸ

ԿԻԿԵՐՈՆ
ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

———o———

«Կիկերոնն էի» պարզ խորագրով իր յուշերը հրատարակած է երկրորդ Աշխարհամարտի ամէնէն հռչակաւոր լրբը – տեսր Կիկերոն, որուն մասին չատ մը դիրքեր հրատարակուեցան ցարդ եւ չարժանկարի ժապաւէն մըն ալ պատրաստուեցաւ՝ ճէյմս Մէյսընի խաղար – կութեամբ:

Կիկերոնի բուն անունը Էլիէզա Պաղնա է: Կիկերոն անունով զայն մկրտած է հիթլերական Գերմանիոյ Անգարայի դեսպան Ֆոն Փափէն, որ հիացած է Թրքական մայրաքաղաքի Անգլիոյ դեսպանին այս սենեկապանին տեղեկագրերու պեր – ճախօս ոճին վրայ: Պաղնա այն ատեն մերժած է Գերմանացիներուն յայտնել իր իսկական ինքնութիւնը: Ըսած է որ դինք «Փեթրօ» կոչեն:

Կարճատես բայց փայլուն իր լրտեսական ասպարէզի ընթացքին, Կիկերոն հիթլերական դաղտնի ոստիկանութեանց ծախած է ի մէջ այլոց, նաեւ Նորմանիա ցամաքահանումի ծրագիրները, տալով նոյնիսկ Ֆրանսայի հայդուկնե – րուն ուղղուած պատգամը, որ կը ճշդուէր «Ժ» ժամը:

Գերմանացիք չեն հաւատացած իրեն եւ կեղծ թղթադրամով վճարած են: Կեղծ տեղեկութիւնները կեղծ դրամով պէտք է վճարուին, խորհած են: Այսպէս, իրեն տրուած 300 հազար թղթոսկիին կէսը կեղծ թղթադրամներ էին, որ կը պատրաստուէին կեղրոնացման կայանի մը մէջ:

Պաղնա իր յուշերուն մէջ կը պատմէ թէ ինչպէս յաջողած է Անգարայի անգլիացի դեսպան Սըր Հիու Հիուկէսընի սենեկապանը դառնալ: Դեսպանը ջիղ – ըէն կը տառապէր եւ մէյն երաժշտութեան մէջ քիչ մը թեթեւացում կը գտնէր: Կարենալ քնանալու համար, անպայման քնարեր դէղ պէտք է առնէր:

Սենեկապանը ասկէ կ'օգտուէր՝ իր բուն գործը՝ լրտեսութիւն ընելու համար: Իր տիրոջ քնացած պահուն, կը խուզարկէր անոր դրամարկղը, որ կը պարունակէր խիստ գաղտնի պաշտօնագրեր, զոր կը լուսանկարէ:

Կիկերոն այսպէսով՝ 1943 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1944 Ապրիլ չատ կարեւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Գերմաններուն: Այդ տեղեկութիւնները այնքան նշանակալից էին որ, Պերլին հաղորդակցութեան կը գործածէր գանոնք: «Իրականն ըլլալու համար չատ վաւերական են... Անգլիացիներու խաղերն են՝ մեզ մոլորեցնելու համար» կը խորհին գերմանական լրտեսութեան ղեկավարները:

Պաղնա – Կիկերոն նմանապէս կը յայտնէ այն պատճառները, որոնք դինք մղած են աշխատելու Գերմանացիներուն համար: Ծագումով ալպանացի, սակայն Թրքահպատակ դարձած ըլլալով, ինքզինքը «հայրենասէր» կը ձեւացնէ եւ կ'ըսէ թէ իր առարկայական նպատակն էր Թոյլ չտալ որ Թուրքիա պատերազմի մէջ մտնէ: Նոյնպէս կը խոստովանի թէ իրականութեան մէջ չատ գրամ չունենալու համար ալ ըրած է:

Սենեկապանը անհաչիւ կը ծախսէր:

1944 Ապրիլին, Թուրքերու կողմէ Անգլիացիներուն եղած աղդարարութենէ մը վերջ եւ զգալով որ հովը կը սկսէր հակառակ կողմէն փչել, Կիկերոն կը դադրեցնէ ամէն գործունէութիւն: Պատերազմի վերջաւորութեան, կապալառութիւն կ'ընէ Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր կը չարունակէ ապրիլ իր կնոջ եւ վեց զաւակներուն հետ:

Այսօր կը պնդէ թէ անկուտ է (առանց դրամի մնացած է): Մինչեւ 1950 կ'ապրի իրական ոսկիներով եւ միայն այն ատեն կը հասկնայ թէ մնացեալները կեղծ թղթադրամներ են: Վերջին պատերազմի թիւ մէկ լրտեսը, հակառակ իր արիութեան եւ խորամանկութեան, ոչ իսկ մէկ վայրկեան կը կասկածի խրէսութեան մասին...:

Զայրացած, կը ապառնայ Պոնի կատարութեան թէ հարցը դատարանի պիտի յանձնէ:

Կ'ըսէ թէ Ատրնաուըը Հիթլէրի յաղորդն է եւ հետեւաբար պարտաւոր է անոր պարտքերը վճարելու: Բայց մինչեւ այսօր, մէկ տառնոց իսկ չէ տացած:

Հիմա, նախկին լրտեսապետը իր յուշերը հրատարակելով, կ'ուզէ ապացուցանել որ ինքն ալ ազնիւ գործ մը կատարած է:

———

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

———o———

ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆ

Պուրճ Համմուտի բնակիչները եղած են համեստ դասակարգի պատկանող Հայեր: Ընդհանրապէս արհեստաւորներ են անոնք, աշխատասէր մարդիկ, քիչ մը կռչտ վարուելակերպով, բայց չատ ապրնէ՝ հոգիով:

Ըլլալով Թուրքիայէն գաղթածներ՝ Թրքախօսներ էին: Դիւրութեամբ կը խօսէին Թրքերէնը, սակայն ցաւով կը յայտնէին իրենց հայերէն չգիտնալը: Ամերիկա Օամանցիին «նուէր»ն էր, որ պարտադրաբար տրուած էր իրենց: Անոնք կը սիրէին Թրքական երաժշտութիւնը: Եկեղեցիին մէջ նոյնիսկ քահանան կը քարոզը Թրքերէնով: Բայց այդ Թրքախօս մարդիկը զարմանալիօրէն ազգային գիտակցութեան խոր համոզումը ունէին: Իրենց համար Ազգը բարձր էր եւ վեր՝ ամէն բանէ: Հայերէն խօսող ուսումնականի մը ներկայութեան մանուկի մը պէս կ'ամչնային եւ ներողութիւն կը խնդրէին իրենց հայերէն չգիտնալուն համար:

Հարսանեկան խնջոյքներու, ծննդեան բութիւններու եւ անուանակոչութիւններու (որոնք յաճախակի երեւոյթներ են) առթիւ լսուած երգերը միայն Թրքերէն կ'ըլլային: Սակայն այս խորթ երեւոյթը միանգամ ընդմիշտ սրբագրելու որոշումը տուին այն Թրքախօս Հայերը, որոնք չձանչնալով հանդերձ մեր լեզուին դեղեցկութիւնը, կ'ուզէին զայն լսել դէթ իրենց զաւակներուն շրթներէն:

Պայքարելու համար Թրքախօսութեան դէմ, ամէն կողմ ծանուցագրեր կը փակցուէին: Այդ ծանուցագրերը կարելի էր տեսնել եկեղեցիներու պատերուն, հեռագրական սիւներուն եւ բնակարաններու պատերուն վրայ, որոնք հետեւեալ մակգրութիւնը կ'ունենային.

«Հայերէն խօսեցէ՛ք», «Ձիշէ՛ մէկ միլիոնը եւ հայերէն խօսէ՛», «Թրքերէն խօսիլ արգիլուած է»: Աւելորդ է ըսել, թէ այս պայքարը իր մեծ արդիւնքը ունեցաւ:

Պուրճ Համմուտի միւս թաղերը եւս հետզհետէ տարին կազմակերպչական աշխատանքներ: Կառուցուեցան նոր եկեղեցիներ, դպրոցներ: Հայկական երեք համայնքներն ալ ունեցան իրենց եկեղեցիները եւ վարժարանները, գարպայաւ հայրենակցական միութիւններու աշխատանքը եւ մարդիկ խմբուելգան իրարու քով, ապպասպասնման պայքարը մղելու համար միասնաբար: Այդ գպրոցները մեծ բարիք եղան նոր սերունդին համար: Առաջին անգամ գպլլի գարձաւ Թրքերէնի անկումը: Թոռնիկները իրենց մեծ հայրերուն հայերէն կը սորվեցնէին անուղղակիօրէն, ոչ մասնաւոր ճիգերով:

Դպրոցին մէջ հայերէնի վարժուող տը – գան Թրքերէն խօսելու կ'ամչնար, որովհետեւ ան լաւ գիտէր Թուրքին ո՛վ եւ ի՛նչ ըլլալը: Թաղը սառցաւ գուռ հայկական դիմագիծ, արուած ըլլալով որ Հայերէ գատ ուրիչ ոչ մէկ օտարազգի բնակիչ կարելի էր գտնել այդ ընդարձակ չրջանին մէջ: Եւ այս վիճակը չարունակուեցաւ մինչեւ 1945, Ներպոդիի օրերը:

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ

Տեղւոյն բնակչութեան մեծ մասը ընդհանրապէս արհեստաւոր է, ինչպէս յիշեցինք քիչ մը վերը: Այդ արհեստաններուն մէջ տիրապետողն է կօշկակարութիւնը: Քիչ չէ նաեւ թիւը դերձակներու, երկաթագործներու, մեքենագործներու, չարժարներու եւ մանր առեւտրականներու: Ներկայիս Պուրճ Համմուտի մէջ դոյութիւն ունին մեծ թիւով կանանց վարսայարդարներ (չատերը Փարիզէն վկայեալ), որոնք Պէյրութի լաւագոյն վարսայարդարներուն հետ կրնան մրցիլ արհեստապիտական մարզին մէջ: Այս զգալի նուաճումը անչուշտ կը պարտինք մեր ազգին պատկներուն ուշիմութեան եւ ճարպիկութեան:

Երբ Պուրճ Համմուտի փողոցներէն անցնիք, առաջին երեւոյթը որ ձեր աչքը կը պարզուի, կօշկակարներու խանութներու երկար չարքը կ'ըլլայ: Լիբանանի կօշիկ հայթայթողները գրեթէ Հայեր են, որոնց ջանջախիչ մասը Պուրճ Համմուտցի: Մէկ խօսքով կարելի է ըսել, որ Լիբանանի կօշիկի ճարտարուեստը Պուրճ Համմուտցիներուն «մենաչնորհն» է:

Կօշկակարները չարաչար աշխատող մարդիկ են: Անոնք կը սիրեն արուեստը, առաւելաբար երաժշտութիւնը: Կ'աշխատին նուագով ու երգով: Զանազան ներդործութիւններ կատան կապ պահելու գանազան երկիրներու երգի արուեստին հետ: Անոնք կը սիրեն նաեւ արաբական երաժշտութիւնը եւ արաբերէն երգերու լաւ մեկնաբանիչներ են:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔ

Պուրճ Համմուտի ընկերային կեանքը սերտ է եւ հայկական: Այս երեւոյթը սկիզբէն ի վեր տիրապետող է այս չրջանին մէջ: 1945–46 տարեչրջանին, երբ Հայաստան Ներպոդիի պատճառով չատ ծախեցին իրենց տուները, Պուրճ Համմուտի մէջ բնակութիւն հաստատեցին մեր լիբանանցի գրացիները: Ներկայիս Պուրճ Համմուտ գուռ հայաբնակ չրջան մը չէ, ինչպէս որ էր 1930–1945ի 15 տարուան չրջանի: Հոն կ'ապրի քրիստոնեայ եւ մահմետական Լիբանանցիներու մեծ թիւ մը, համերաչխ գրացնութեամբ:

Որպէս հաճոյքի վայր պոյութիւն ունին բաւական զեղեցիկ եւ ընդարձակ սրճարաններու սրահներ, թուով մօտ տասը, ուր կը ներկայացուին հետաքրքրական ժապաւէններ:

(3 – Շար.)

որ գրած է յուշերուն վրայ: Գրքին հրատարակութիւնը յանձնած է անգլիական հրատարակչական տան մը, որմէ կը յուսայ թէ իրական սթերլիններ պիտի ստանայ:

ԳԱՂՆԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ ՔԹԻՆ ՏԱԿ

«Կիկերոնի հարցը» ծագեցաւ 1950ին, երբ «Յիշատակներ» խորագրով գիրք մը հրապարակ ելաւ: Այդ գիրքը գրուած էր Անգարայի գերմանական դեսպանատան նախկին կցորդ Մոյզիչի կողմէ եւ խոր յուզում պատճառեց Անգլիոյ մէջ:

Յուզումը իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ այն ատենուան Արտաքին գործոց նախարար Պեվին ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ Կիկերոն գոյութիւն ունեցող անձ մըն է, թէ իսկապէս կարեւոր պաշտօնագրեր գողցուած են Անգարայի անգլիական դեսպանատունէն, պատերազմի ամէնէն տագնապալի շրջանին: Յիշեալ խիստ գաղտնի պաշտօնաթուղթերը գողցուած եւ լուսանկարուած են Ինթելիճընս Սըրվիսի քթին տակ...:

Տպաւորութիւնը մեղմացնելու համար, Պեվին իր յայտարարութիւնը վերջացուց ըսելով. «Հրահանգ տրուեցաւ որ ապագային նման բաներ չպատահին...»:

Կիկերոնի հարցին մէջ ամէնէն զարմանալին Թուրքիոյ օտար գաղտնի սապսարկութեանց անհաւատալի անկարողութիւնն է:

— Ինթելիճընս Սըրվիսը, սկիզբէն մինչեւ վերջը ամենափոքր կասկածն իսկ չէ ունեցած: Անգլիացի դեսպանի սենեկապանի անցեալն իսկ չէ պրպտած:

— Ամերիկացիք քիչ մնացած է որ երեւան հանեն հարցը: Գործածած են կրկնակ գործակալ մը, Գերմանիոյ Սոֆիայի ընդհանուր հիւպատոսին աղջիկը՝ Քորնիլիա Քափը, որ իբրեւ քարտուղարուհի կ'աշխատէր Անգլիոյ դեսպանատան մէջ: Բայց, երիտասարդ լրտեսուհին չէ յաջողած երեւան հանել «Կիկերոն»ը:

— Գերմանացիք իսկ երբեք չեն գիտցած թէ ո՞վ է Կիկերոնը: Զայն ճանչցած են միայն «Փեթրօ» անունով:

— Այնպէս կը թուի թէ միայն թրքական գաղտնի սպասարկութիւնները ծանօթ էին հարցին: Գիտէին թէ Էլիէզա Պաղնան կամ Կիկերոնը, գերմանական լրտեսական սպասարկութիւններէն կեղծ թղթոսկիներ կը ստանար: Բայց այս տեղեկութիւնը գաղտնի պահեցին:

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Հին փայտը լաւագոյնն է վառելու համար, հին գինին խմելու, հին բարեկամները՝ վստահելու եւ հին հեղինակները՝ կարդալու:

Ֆ. ՊԷՅՔԸՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՑԱՒԵՐԸ

ԽԱՌՆՈՒԱԾ ՔԱՆԻ ՄԸ ԲԱԺԱԿ ՄԱՐԹԻՆԻՒ

«Տիթրոյթ Նիուզ» թերթին մէջ յօդուածագիր Պ. Ռալֆ Մըք Կըրլ ստորագրած է, վերի խորագրով, հետեւեալ սրամիտ «քաղաքական տեսութիւն»ը. —

Գրեթէ ամէն քոքթէյլ փարթի, մեծ կամ փոքր, ունի իր տխրադէմ սգակիրները, որոնք կ'ողբան այն իրողութիւնը, որ զօր. Այզընհաուր եւ Թրումընի կառավարութիւնը ընդունած էին Պերլինի կացութիւնը, ինչպէս կը նկարագրէ Զօրավարը՝ իր «Խաչակրութիւն՝ Եւրոպայի մէջ» գրքով:

Զօր. Այզընհաուրը գրած է թէ այդ կացութիւնը օգտակար պիտի ըլլար, իբրեւ աշխատանոց մը՝ դաշնակիցներու համագործակցութեան:

Կուրծք ծեծողներ կան հիմա, որովհետեւ ժամանակին յստակ կերպով ճըշդուած չէին օդային անցքերը (դէպի Պերլին) եւ խոստումը՝ միացեալ Գերմանիոյ կազմութեան մասին: (Ի՞նչպէս կրնային այնքան տխմար ըլլալ):

Սակայն, եկէք շարունակենք խաղը, աւելի յառաջացնելով:

Եկէք ողբանք անոր համար, որ Քերենըսկի եւ Ճերմակ Ռուսերը չյաջողեցան: Որո՞ւն յանցանքով:

Թող մեր քոքթէյլի սենեակներուն անկիւնները արձագանգ ըլլան մեղմ ձայնին մեր արցունքներուն, զորս պիտի թափենք ձախողութեանը համար Դաշնակիցներու քաղաքականութեան, բարեփոխելու մասին Ցար Նիկոլան եւ հեռացնելու Ցարինան, Ռասփութին վանականին չարազէտ ազդեցութենէն: Այնպէս որ Ռուսիա պիտի չխորտակուէր՝ Լենինի եւ Թրոցքիի ձեռքը իյալով: Ի՜նչ տխմարութեան սխալներ:

Սակայն, կեցէք, միայն շատ նոր կորուստներ չէ որ կը սդանք:

Ինչո՞ւ չերթանք աւելի ետ, արցունքոտ աչքերով ողբալու համար, թէ Դաշնակիցները չունեցան ողջմտութիւնը, քաջալերելու եւ ժամանակ մը՝ առաջնորդելու Գերմանիոյ Վայմարեան Հանրապետութիւնը, փոխանակ զայն ծանրաբեռնելու պարտքերով եւ մեղքերով ու անկարելի դարձնելով, հետեւաբար, իր վերապրումը՝ թշնամիներէն: Որո՞ւն յանցանքն էր ասիկա:

Սակայն, չենք կրնար կանգ առնել նոյնիսկ հոս:

Բարձրացնենք մարթինիի մեր գաւաթները այնքան բարձր եւ խրոխտ, որ մեր կրծոսկրները ճռնչեն, որովհետեւ, աւա՛ղ, 1905ին Ցարը լքեց Փեթրոկրատը, եւ բանակն ու պալատի պահակ քաղաքագէտներ իշխանութիւնը գրաւեցին: Երբ 200·000 խաղաղ ցուցարարներ ուղղուեցան դէպի պալատ, կրելով կրօնական պատկերներ եւ երգելով «Աստուած պահէ Ցարը», բերին նաեւ խնդրագիր մը, օրը ութ ժամ աշխատանքի եւ օրական նուազագոյն մէկ ռուպլի (50 սենթ) աշխատավարձքի համար:

Զինուորները իրարանցման մատնուած, կամ հրաման ստանալով, կրակեցին ցուցարարներու վրայ, քսան եարտ հեռաւորութենէն: Սպաննուեցան մօտ հինգ հարիւր հոգի եւ հազարաւորներ վիրաւորուեցան: Եկէք ողբանք այդ օրը, որովհետեւ, անկէ ետք, բոլոր պատահարները առաջնորդեցին Ռուսիոյ անկման, առաջին մեծ պատերազմի ընթացքին եւ համայնավար փոքրամասնութեան կողմէ իշխանութեան գրաւման: Որո՞ւն յանցանքն էր այդ ալ:

Սպասեա՛կ, անգամ մըն ալ լեցուր մեր գաւաթները, որպէսզի կարենանք անիծել անցեալի ձախողութիւնները եւ պարզենք երկրորդ ակնարկի միշտ խորաթափանց տեսիլքը:

Տեսիլքը ժամանակն է, որ ամբաստանենք այն բոլոր Ռուսերը, Ամերիկացիները, Ճափոնցիներն ու Յոյները, որոնք այնքան վատորակ ռազմական իրեր «ծախեցին» ցարին կաշառակեր նախարարներուն եւ անոնց մեծ մասը չյանձնեցին իսկ: Եւ երբ 15 միլիոն մարդիկ զէնքի տակ կանչուեցան, շատերը ձմրան մէջ պատերազմի գացին, առանց բաւարար հանդերձի, կօշիկի եւ այլ անհրաժեշտ նիւթերու:

Հազարաւորներ անոնցմէ միայն սուին ունէին եւ ոչ հրացան: Նոյնիսկ Հինտենպուրկ, անդութ մարդ մը, զարհուրած էր սպանդէն, մօտ ութ միլիոն հաշուելով իր ռուս զոհերը: «Ճիշդ գաղափար չունինք, կ'ըսէր թիւին մասին: Մեր գիտցածը այն է, որ յաճախ հարկադրուած ենք մաքրել, անոնց մեռելներէն կազմուած մեծ պատնէշները, որպէսզի կարենանք տեսնել յարձակող նոր ալիքները»:

Անիծենք նաեւ Գերմանները, որոնք թոյլ տուին, որ Լենին եւ իր գաւադիրները անցնին Գերմանիայէն, կնքուած վակոններու մէջ, Շուէտ եւ Ֆինլանտա, ու հասնին Լենինկրատ:

Լեցուր մեր բաժակները, սպասեա՛կ, որովհետեւ մեր վիշտը այժմ խոր է եւ ծանր: Ռուսական Յեղափոխութիւնն էր, որ յանկարծ մղեց Միացեալ Նահանգները դէպի համաշխարհային քաղաքականութիւն, առաջին աշխարհամարտէն ետք:

Այս յեղափոխութիւնն էր որ խորապէս ազդեց, 1922ական թուականներուն, բոլոր երկիրներու քաղաքականութեանց վրայ:

Ինչո՞ւ ոչ ոք ոչինչ ըրաւ Հիթլէրին:

Համայնավարները 1920ին, կարելի դարձուցին անոր գոյութիւնը: Ապա Հիթլէր առանց ապահովութիւն ստանալու Սթալինէն, պիտի չկրնար աշխարհը պատերազմի մղել 1939ին: Զանկ Քայ Շէքի պարտութիւնը, Քորէան, պաղ պատերազմը, Եւրոպայի եւ Ասիոյ այժմու տագնապները — այս ամէնը բխած են 1916–17ի յեղափոխութենէն:

Լեցնենք բաժակները անգամ մը եւս, եւ... դատապարտենք անցեալը: Եւ եթէ Քենըտի կը փորձէ բան մը ընել կարգադրելու համար ոչ միայն Պերլինի, այլ եւ Կեդրոնական Եւրոպայի հարցը, հիւլէական զէնքէ զուրկ շրջաններ ճըշդելով, ամբաստանենք զայն, իբրեւ համայնավարութեան ողոքիչ:

Մենք որ կը սդանք քոքթէյլի փարթիներու մէջ, անցեալին անգամ մը եւս նայելու չնորհը վայելելով, երբեք սխալ չենք գործած: Անցեալի տխմար մարդիկն են, որ պատճառ եղած են մեր բոլոր տագնապներուն: (Պատմութիւնը կրնայ մեր թութակութիւններն ու տափակութիւններն ալ նկատել սխալ մը՝ քսաներորդ դարու վերջին կէսի ընթացքին. սակայն, մինչ այդ, մենք ալ անցեալի «անոնք»ը պիտի դառնանք):

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱՔ ԹԷ...

Գերման գիտնականներ հաշիւ ըրած են որ, եթէ նիւթի հիւլէին մէջ գտնուող բացերը (պարապները) բոլորովին անհետացնէինք, ամբողջ մարդկութիւնը կտոր մը չաքարէն աւելի մեծ պիտի չըլլար...

×

Ամերիկացի բազմամիլիոնատէր Հարոլտ Տէյվ յայտարարած է թէ մէկ միլիոն տոլար գրաւ կը դնէ որ այս դարու ընթացքին այլեւս պատերազմ տեղի պիտի չունենայ:

Ուրիշ Ամերիկացի մըն ալ Վինսընթ Հըրս յայտարարած է թէ յիսուն հազար տոլար պիտի նուիրէ անոր, որ պիտի յայտնէ ընկոյզ կոտրող գործիքի հնարիչին անունը:

×

82 տարեկան Անգլիացի մը, միսթըր Լուպէք, փիլիսոփայութեան վկայական ստացած է վերջերս:

×

Վիճակագրութեան մը համաձայն, յիսուն տարեկան կին մը, 40 հազար ժամ յատկացուցած կ'ըլլայ արդուզարդի (մօտաւորապէս երեքուկէս տարի):

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԱԻԱՉԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Տէր Օհան բացաւ պահարանը եւ կարդաց հետեւեալը.

«Անձնուէր ընկերդ՝ Ներսէս Արծրունի՝ կը համբուրէ ձեր սուրբ աջը»:

— Յիշեցի՞ք, Տէր Հայր, կրկնեց Աւազակապետը:

— Ո՛հ, այո՛, յիշեցի, թոթովեց Տէր Օհան: Արդեօք ի՞նչ կ'ընէ, ի՞նչպէս է վիճակը:

— Աստուած գիտէ. առաջուան գիտցածիդ պէս: Շատ անգամ տունս կու դար, կը խնդրէի որ մնար, բայց չէի կրնար համոզել: Շաբաթներով անյայտ կ'ըլլար ու նորէն կը վերադառնար:

— Ա՛խ, այնպէս է, սակայն ամբողջ Հայութեան մէջ միակ անձն է որ պիտի ապրի դարերով եւ ապագայ սերունդէն պիտի պաշտուի: Անոր պատմութիւնը նուիրական պատմութիւն մը պիտի ըլլայ: Թէեւ շատ քիչ անգամ բախտ ունեցած եմ տեսնելու զինքը, բայց եւ այնպէս իր անձնուէր ընկերներէն իմացած եմ թէ ինչ դերեր կատարած է այն ազետալի օրերուն մէջ, ուր Հայը արցունքի տեղ իր երակներուն արիւնը կը պարպէր:

Աւազակապետը դէմքը մէկդի դարձուց եւ հոգիէն փրթած հառաչանքը զսպել ջանաց: Յետոյ ձայնը գողդղացնելով հարցուց.

— Դուք ո՞ր թուականէն ի վեր, Տէր Հայր, անոր հետ ծանօթացած էք:

— Կոտորածներու թուականէն վեց տարի առաջ. սանկ-նանկ ութ տարի կ'ըլլայ, պատասխանեց քահանան՝ որուն ճակտէն կը հոսէին քրտինքի կայլակներ:

— Բայց ո՞րքան ատեն է որ տեսած չէք զինքը:

— Կարծեմ թէ մօտաւորապէս երեք տարին կը լրանայ:

— Ըսել է թէ տեսնելու ըլլաք, չէ՞ք ճանչնար:

— Ի՞նչ ըսեմ, խոստովանեցայ որ տեսակցութիւններս քիչ եղած են անոր հետ, հետեւաբար կարելի է չճանչնամ:

Աւազակապետը լռեց: Պահ մը վանահօր երեսը նայեցաւ ու մեքենաբար ոտքի ելաւ:

— Ինչո՞ւ կ'աճապարէք, նկատել տուաւ վանահայրը մտերմական անկեղծ չեշտով մը:

— Չէ, կը փափաքիմ անգամ մը կըզզիին ափունքը ման գալ, ըսաւ Աւազակապետը:

— Խիստ լաւ, մինչեւ որ Պատրիարքարանին համար տեղեկագիր մը պատրաստեմ, դուք Տ. Օհանին հետ կատարեցէք շրջագայութիւններդ, յետոյ միասին շատ կը պտըտինք:

Այն ատեն Աւազակապետը Տ. Օհանի առաջնորդութեամբ դէպի կղզիին ամէնէն ամայի կողմերը գնաց ու բարձր ժայռի մը վրայ նստեցաւ:

— Տ. Օհան, հարցուց Աւազակապետը, հոս Մօնթ անունով մարդ մը կա՞յ:

— Կայ, յայտնեց Տ. Օհան, որ լռիկ կը նայէր, բայց երէկ Դատուան մեկնեցաւ. կարելի է վաղը կը վերադառնայ:

— Ներսէս Արծրունին անոր համար ալ նամակ մը տուած է ինծի: Ինչ որ է, եթէ հոս մնամ՝ աղէկ, հակառակ պարագային կուտամ ձեզի որ յանձնէք:

Տ. Օհան հառաչանք մը հանելով հարցուց.

— Կը խնդրեմ, բարեկամս, ըսէք ինծի, դուք ի՞նչ պարագաներու բերմամբ ծանօթացած էք այդ մեծ մարդուն: Մինա՞կ էր, թէ իր մանկամարդ աղջկան քով կը գտնուէր:

— Այդքա՞ն շատ կարօտցած էք զինքը, մրմնջեց Աւազակապետը ժպտելով:

— Ի՞նչ կ'ըսէք: Ո՞վ չի կարօտնար ատանկ վեհոգի ու անձնուէր մարդու տեսակցութիւնը:

— Փափաքեցաւ գալու, բայց չհամարձակեցաւ՝ որովհետեւ երկիրը հանդարտ վիճակ մը չունի: Ես անգամ ազատօրէն չեմ կրնար ուզած տեղս երթալ. կարծես թէ վտանգաւոր մէկն եմ, ոստիկանները կը վխտան ետեւէս:

— Ա՛խ, ճիշդ է, բայց Աստուած ըրեր է որ պարսկահպատակ վաճառական մըն էք, եթէ ոչ ապահով չէր կեանքերնիդ:

— Ան չէ, Տէր Հայր, եթէ Ներսէս Արծրունին օր մը ելլէ այս երկիրը գայ ու ձեզ դիմէ, կարո՞ղ էք պատսպարել զինքը:

— Երբ այդ մեծ մարդը հարկադրուած վիճակի մը մէջ հոս գայ, ո՛չ ես, այլ յետին Հայն անգամ իր կեանքը կը վտանգէ ու պաշտպան կ'ըլլայ անոր: Ի՞նչ կ'սէք, կա՞յ մէկը որ լսած չըլլայ անոր պատմութիւնը, կա՞յ Հայ մը որ չպաշտէ անոր անունը: Ա՛խ, երանի ձեզ որ բախտ ունեցած էք մօտ ժամանակներուս մէջ տեսնելու զինքը: Տամ, տամ աչքերէս մին, առէք հետերնիդ ու տարէք ձեր երկիրը, գոնէ ատանկով կարօտս առնեմ:

Աւազակապետը չկրցաւ դիմանալ. արցունքը կը խեղդէր զինքը: Նստած ապառաժին վրայէն ոտքի ելաւ ու ինկաւ ծերունի եկեղեցականին գիրկը եւ մրմնջեց.

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Լոնտոնէն Տիկին Զարուհի Սթարթաբ 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ, թանգարան այցելութեան առթիւ, Մշակոյթի Տան:

Վարդանուշ եւ Ժորժ Թէրզեան, Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի կայանէն գոհունակութեամբ վերադարձի առթիւ, Լեւոն Աճէմեան (Շարլ Ժեռար) 100 Ն. Ֆ. կը նուիրէ կայանին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանդամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանդամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)
ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 239 – 240 հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Կիները Ներոնի օրով (Հայ-Բոյժ).— Պնդութեան մասին (Տոքթ. Սերոբեան).— Տարիքին դերը հիւանդութեանց զարգացման մէջ (Տոքթ. Բամպուքնեան).— Տաղ առ մեղուս (Եղիշէ արք. Դուրեան).— Թունաւոր մեղը (Խորիշ).— Շողաքննութեան հայ վարպետը՝ Ֆանարջեան (Տոքթ. Փարսադանեան).— Ծովի պըտուղ կերէք (Տոքթ. Շահէն).— Բժշկութիւնը Քիւրտերու մէջ (Ավդալ).— Մի ծխեր (Մարտիկեան եւ Սիրունեան).— Հայոց թիւը աշխարհի վրայ.— Խոլնճան (Յ. Իշխանեան).— Գեղագիտական վիրաբուժութիւն (Տոքթ. Այվազեան).— Օգտակար մանրէներ (Տոքթ. Պուքէ).— Թափած մազերը կը բուսնի՞ն միթէ (Տոքթ. Վիոլէ).— Դարձեալ քոլեսթերոլի մասին (Տոքթ. Քոթէ).— Համբոյրի հիւանդութիւն (Քաղհան).— Զաւակ կ'ուզեմ (Փրոֆ. Ֆունք – Պրենթանօ).— Գլխացաւեր կան տեսակ տեսակ (Տոքթ. Պլամութիէ):

Տարեկան բաժնեգինը 15 Ն. Ֆ., արտասահման՝ 20 Ն. Ֆ.: Դիմել Շ. Այվազեան անունով՝ Յառաջի խմբագրատունը:

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ
(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962
Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ
ԱՅՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԿԷՍՕՐԷՆ՝ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
«ՎԻԼԼԱ ՌՈԶԱԼԻԱ»
ՔԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զագմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ
Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի ԵԹԷ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC
16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet
136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:
Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:
Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 15 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9379 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5280

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹ

Ամերիկեան Ծերակոյտը 17 Յուլիս 1959ի իր որոշումով արտօնած էր Միացեալ Նահանգներու Նախագահը, որ պաշտօնական Յայտարարութեամբ մը Յուլիս ամսուան երրորդ շաբաթը հռչակէ «Գերեալ Ազգերու Շաբաթ»:

Որոշումը կ'աւելցնէր, որ նախագահը այս Յայտարարութիւնը պէտք է ընէ ամէն տարի, նո՛յն շաբթուան համար, «մինչեւ որ աշխարհի գերեալ ազգերը տէր դառնան իրենց ազատութեան եւ անկախութեան»:

Իբրեւ պատճառաբանութիւն այս որոշումին, Ծերակոյտը կը շեշտէր, որ «պատմական եւ մշակութային բազմաթիւ կապեր կան ամերիկացի ժողովուրդին եւ գերեալ ազգերուն միջեւ, ու մարդկային ազատութեան եւ ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքները համաշխարհային գաղափարներ են»:

Նախագահ Այզընհաուըրէն վերջ Քենըտի եւս հաւատարմօրէն կը գործադրէ Ծերակոյտի որոշումը, հրաւիրելով Մ. Նահանգներու ժողովուրդը մասնաւոր հանդիսութիւններով եւ նախաձեռնութիւններով նշել այդ Շաբաթը: Ու թելադրելով վերանորոգել իրենց նուիրումն ու տենչը՝ բոլոր ազգերու անկախութեան եւ ազատութեան իրաւունքներուն հանդէպ:

Չորրորդ տարին ըլլալով ամերիկեան զանազան կազմակերպութիւններ հրապարակային հաւաքոյթներ սարքած են՝ ազատութիւն եւ անկախութիւն պահանջելու այն բոլոր ազգերուն համար, որոնք կը շարունակեն ենթարկուած մնալ օտարի լուծին:

Խնդրոյ առարկայ ազգերու շարքին յիշուած է նաեւ Հայոց անունը:

Ազատութեան եւ անկախութեան համար հայ ժողովուրդի իրաւունքին ճանաչումը Մ. Նահանգներուն կողմէ՝ բարոյական արժէք միայն կը ներկայացնէ, առանց անմիջական ու դրական լուծում մը տալու Հայկական Դատին:

Նոյն պայմաններուն տակ կը գտնուին մեզի բախտակից բազմաթիւ ազգեր, որոնք երկաթէ վարագոյրի միւս կողմը կ'ապրին:

Ու մինչ Ասիոյ եւ Ափրիկէի գոյնզգոյն ժողովուրդները իրարու ետեւէ անկախութեան կը տիրանան, առանց կաթիլ մը արիւն թափելու յանուն ազատութեան, — բացի քանի մը երկիրներէ — «գերեալ» վիճակի մէջ կ'ապրին տակաւին դարաւոր մշակոյթի ու քաղաքակրթութեան տէր երկիրներ, որոնց բնակիչներու ընդհանուր թիւը հարիւր միլիոնը կ'անցնի:

Ասոնք ազատութենէ զրկուած են պետութեան մը կողմէ, որ օրն ի բուն անարգութեան սիւնին կը գամէ «աշխարհակալ» ու «գաղթատէր» կոչուած երկիրները, որոնք սակայն 17 տարիէ ի վեր կ'ազատագրեն իրենց գաղթավայրերու ժողովուրդները, վերջ տալով աշխարհակալական ու գաղթատիրական քաղաքականութեան:

«Գերեալ ազգեր»ը միացեալ ճակատ կազմած՝ ազատութիւն կը պահանջեն Կրեմլինէն, որ ընկերվարութեան կեղծ պիտակին տակ բռնակալական վարչաձեւ մը հաստատած է իր մականին ենթակայ երկիրներու մէջ:

Կը մխիթարուինք սակայն հաստատ հաւատալով, որ ո՛չ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՈՅՑԵՐ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՌԸՍՔ – ՏՈՊՐԻՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Հակառակ տրուած հրահանգներուն, Արեւմտեան Պերլինցիները չկրցան միայն 3 վայրկեան լռութեամբ գոհանալ, ոգեկոչելու համար «Ամօթի Պատին» տարեդարձը: Ճիշդ կէսօրին սակայն, ամէն ինչ դադրեցաւ քաղաքին մէջ: Եթէ աշխարհի մէջ կային մարդիկ, որոնց համար նոյնիսկ խաղ մըն էր Ռուսերուն ըսերու երկրագունդին շուրջ դառնալը, ան ալ Գերմանացիներն էին: Իրենց համար ոյնիսկ խաղ մըն էր Ռուսերուն ըրածը, ուշադրութիւն հրաւիրելու համար որպէսզի անտեսուի Պերլինի պատին ողբերգական տարեդարձը: Իրենք, հեռու էին մտածելէ խորհրդային այդ յաղթանակին մասին: Իրենք, ծաղկեպսակ կը դնէին այն 37 հոգիներու շիրիմներուն վրայ, որոնք մեռած էին, որովհետեւ ուզած էին իրենց քաղաքին միւս մասը ապրիլ: Ամբողջ ոգեկոչումը կը տեւէ 3 վայրկեան: Փողոցներու մէջ կառքերը կեցած են, աշխատանքը դադրած է ամէն կողմ, ոչ մէկ հանրակառք կը բանի: Ապա, 15·000 Պերլինցիներ ցոյց մը կը կատարեն եւ միջադէպեր ալ տեղի կ'ունենան: Քաղաքապետ Վիլլի Պրանտ զանազան ճառերու ընթացքին շեշտեց թէ «Ազատութեան գաղափարը երբեք չի կըրնար մեռնիլ պատով մը: Վարչաձեւ մը որ ստիպուած է պատերու մէջ արգելափակել իր բնակչութիւնը, դատապարտուած է Պատմութեան կողմէ»:

Արեւմտեան հրամանատարները միասնաբար յայտարարութիւն մը կատարեցին, արտայայտելով իրենց «յարգանքը» ժողովուրդին քաջութեան առջեւ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կարեւորագոյն թերթը՝ Պիլտ Յայթունկ հետեւեալ կոչը հրատարակած է՝ Խրուշչեւի ուղղուած:

«Եթէ չէք ուզեր որ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի 70 միլիոն Գերմանացիները իբրեւ ոխերիմ թշնամիներ վարուին, այն ատեն քանդեցէք պատը: Տուէ՛ք, Արեւելեան շրջագօտիին 17 միլիոն Գերմանացիներուն ինքնորոշման իրաւունքը»: Եւ թերթը կը յիշէ նաեւ թէ երկու Ռուսեր կըրնան իրարու հանդիպիլ մթնոլորտին մէջ բայց Արեւելեան Գերմանացի մը չի կըրնար Արեւմուտքի իր եղբայրը տեսնել:

Ամերիկայի Արտաքին նախարարը՝ Ռըսք յայտարարեց թէ «Համայնավարներու կառուցած պատը Պերլինի մէջ, ձախողութեան պատն է, համակեցութեան ձախողութիւնը որ չի համարձակիր մրցակցութեան մտնել»:

× Ուոշինկթընի մէջ Ռըսք կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցած է Տոպրինի հետ (խորհրդային դեսպանը) գերմանական հարցին վերաբերեալ:

× Դաշնակցային Գերմանիոյ նախագահը՝ Լիւպքէ ճառ մը խօսած է Արեւմըտեան Պերլին եւ շեշտած՝ «Պատրաստ ենք, մենք Գերմանացիներս, երեւակայելի բոլոր զոհողութիւնները կատարելու եթէ կրնանք, այդ ձեւով, օգնել խորհրդային շրջագօտին ապրող մեր հայրենակիցներուն, որպէսզի անոնք վերագտնեն ազատութիւնը եւ վերահաստատենք մեր ժողովուրդին միասնականութիւնը: Կրնանք վստահութիւն ունենալ, որովհետեւ գիտենք թէ մեր դաշնակիցները եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա մեր կողքին են բոլոր դժուար պարագաներուն մէջ եւ ամենայն հանդարտութեամբ մեր ճակատագիրը կը վստահինք անոր որ կը մնայ պատմութեան տէրը»:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԵԶՆԻԿ ԵՊՍ. ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ

Սուրբ Էջմիածնէն եկած հեռագիր մը ցաւով կը յայտնէ թէ Օգոստոս 8ին վախճանած է Մայր Աթոռոյ միաբան եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամ Տէր Եզնիկ Եպիսկոպոս Ազնաւուրեան:

Հանգուցեալը ծնած էր Ալաշկերտ 1880ին, վարդապետ ձեռնադրուած 1944ին ու եպիսկոպոս՝ 1955ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երկու տիեզերագնացները երեքշաբթի առաւօտ, տակաւին կը շարունակէին իրենց շրջանը: Խորհրդային այս նոր փորձը որ բոլորին անչափ հիացման արժանացած է, բացառիկ յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Նիքոլայեւ եւ Փոփովիչ իրարու հետ կը խօսին: Փրաւտա կը յիշէ նաեւ թէ երկու տիեզերագնացները երդում ըրած էին՝ Կարմիր Հրապարակին վրայ որ նոր «յաղթանակ մը բերեն կուսակցութեան»: Խրուշչեւ իր համբոյրները զրկած է «ընկեր տիեզերեղբայր» տիտղոսը տալով անոնց: Ամերիկացիք յայտարարեցին թէ իրենց կարծածէն շատ աւելի ուշ մնացած են եւ աւելի քան երբեք համոզուած են որ Ռուսերը առաջինները պիտի հասնին լուսին: Արդէն Ֆոն Պռաուն ըսած էր օր մը, երբ իրեն հարց տուած էին թէ «Ամերիկացիները ի՞նչ պիտի գտնեն լուսնին վրայ»՝ «Ռուսերը» պատասխանած էր գերման գիտունը:

ՖԻՏԷԼ ՔԱՍԹՐՕ յայտարարեց թէ յեղափոխութիւնը կը յառաջանայ ամբողջ ցամաքին վրայ եւ Ամերիկացիք չեն կըրնար արգելք հանդիսանալ:

ԹԻՐԱՆԱՅԻ մէջ, հաւաքոյթի մը ընթացքին հիւսիսային Քորէայի դեսպանը էնվէր Հոճայի գովքը հիւսեց: Շեշտեց թէ ալպանացի եւ քորէացի ժողովուրդները յաղթականօրէն պիտի կառուցանեն ընկերվարութիւնը եւ միացած են ընկերվարական մեծ հաւաքականութեան ծոցին մէջ:

ԱԼՊԵԱՆՆԵՐՈՒ Սպիտակ լերան ընդերքէն, հողի նոր ճամբով մը Ֆրանսան Իտալիոյ միացնող 12 քիլոմեթր երկարութեամբ փապուղի մը բանալու աշխատանքները վերջացան:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ թագաւորը Եալթայի մէջ ընդունեցաւ Խրուշչեւը եւ Պրեժնեւը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը ճառ մը խօսեցաւ ամերիկացի ժողովուրդին ուղղուած եւ այս առթիւ յայտարարեց թէ տուրքերու մեծ բարեփոխում մը պիտի կատարուի 1963ին: Ապահովութիւն տուաւ որ պիտի հասնին Խորհ. Միութեան, անջրպետի նուաճումներուն մէջ: «Մեր երկիրը, շեշտեց Քենըտի, ուշ սկսաւ: Յապաղում ունինք եւ դեռ ատեն մը պիտի ունենանք»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ եօթը քառավել օդանաւեր պիտի դնէ Ֆրանսայէն:

ՆԱՍՐ կրնայ պետական առաջին դեկավարը ըլլալ որ Ալժերիա այցելէ: Արդարեւ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Նասր կրնայ Ալժէ երթալ ընտրութեանց վաղորդայնին, թէեւ ոմանց կողմէ նման լուր մը կանխահաս կը նըկատուի:

ՂԱՆԱՅԷՆ կրօնաւորներ արտաքսուեցան: Աքքրայի անկլիքան Արքեպիսկոպոսը եւ արեւմտեան Ափրիկէի Արք.ը Լակոս հասան:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ տօնին առթիւ Յառաջ լոյս չի տեսներ վաղը՝ հինգշաբթի: Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ Օգոստ. 17:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

ՎԵՆԵՏԻԿ (Յառաջ).— Այս տարուան Աստուածածնայ Կիրակին, 12 Օգոստոս 1962, Ս. Ղազարի համար եղաւ երրեակ հանդիսութեանց օր. — Վերափոխման եւ խաղողօրհնէքի հայրապետական Պատարագ, ձեռնադրութիւն երկու նոր միաբաններու, բացում Մխիթարեան Ուխտին հիմնադիր՝ մեծն Մխիթարի արձանին:

Իտալիոյ հայաբնակ քաղաքներէն եւ սահմանակից երկիրներէն մեծ թիւով Հայեր եկած էին «փոքրիկ Հայաստան», հայկական աղօթքի եւ յուշի մեծ օր մը ապրելու:

Ս. Ղազարի կղզիին մուտքի ելարանին ծաղկազարդ, դալարապատ սիրուն հրապարակին աջակողմը կը կանգնի այսօր Սեբաստացի Մանուկ Մխիթարի արձանը, անդրանիկ Աբբայ իր հիմնած Ուխտին:

Հանդիսութեան կը նախագահէր Կաթողիկոս Պատրիարք Կարդինալ Աղաճանեան:

Ներկայ էին Վենետիկի Պատրիարք Կարդինալ Ուրպանի, Միաբանութեան ընդհ. Աբբայ Սրապիոն Արք. Ուլուհոճեան, Ֆրանսայի թեմակալ Կարապետ Եպս. Ամատունի, Վիէննայի քոյր Միաբանութեան մեծաւոր Հ. Վահան Ինկիլիզեան, Վենետիկ քաղաքի, շրջակայքի, եկեղեցական եւ աշխարհական բարձր անձնաւորութիւններ:

Արձանին բացումէն անմիջապէս ետք, Գերպ. Ամատունի խօսք առաւ յանուն Միաբանութեան: Մխիթարի յիշատակին՝ իր անչափ սիրոյ զգացումը արտայայտեց Կարդինալ Աղաճանեան: Յաջորդաբար իրենց յարգանքի խօսքը ըսին Վենետիկի կուսակալը, քաղաքապետը եւ Կարդինալ Ուրպանի իր հուսկ բանով:

Պատուոյ մեծագոյն դրոշմը կը դնէր օրուան հանդիսութեան, նախքան Պապ՝ Վենետիկի Պատրիարք, Քահանայապետին մաղթանքի եւ օրհնութեան գիրը:

Յուշարձանին ամբողջութեան ձեռակերտ հեղինակն է՝ իտալացի անուանի քանդակագործ Փրոֆ. Անթոնիօ Պաճճիօ:

Մարմարեայ քառանկիւն բարձր պատուանդանին վրայ պղնձաձոյլ եւ գլխափառ, իր մեծ Հայու ազգանուէր վաստակին ամբողջ մեծութեամբ կանգնած է Մխիթար Սեբաստացի, թեւերը տարածած դէպի Արեւելք՝ աչքերը սեւեռած դէպի Աշխարհը Հայոց:

ԹՂԹԱԿԻՑ

× Վենետիկի թերթերը ինչպէս նաեւ Միլանոյի Քոռիէռէ տելլա Սեռան նկարագրականներ հրատարակած են, անդրադառնալով Մեծն Մխիթարի կեանքին ու գործին:

ՅԱԿՈԲ ԱՇՃԵԱՆ ՊՈՒՐՃ – ՀԱՄՄՈՒՏԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը «Աղդակ» կը գրէ.—

Երեքշաբթի Յուլիս 31ին հրատարակուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահի թիւ 10204 հրովարտակը, որով Պուրճ – Համմուտի քաղաքապետ կը նշանակուի ընկեր Յակոբ Աշճեան եւ Քաղաքապետութեան անդամներ՝ Պ. Պ. Շարլ Շիխանի (փոխ-նախագահ), Լութֆիկ Նարկիզեան, Արշակունի Ռաֆայէլեան, Գառնիկ Ոսկանեան, Լութֆիկ Պուլտուքեան, Կարօ Կիւլիւզեան, Տոքթ. Եղիա Կարապետեան, Էտուար Խուրի, Պըշարա Խուրի եւ Ռըտա Զայթէր:

Ընկեր Յակոբ Աշճեան, մօտ 9 տարի եղած է Պէյրութի Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամ եւ ձեռք բերած նկատառելի փորձառութիւն:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երախտապարտ ենք այն գրագէտներուն, որոնք « Կեանքի յորձանուտին մէջ » (*) « Լեռներու խորհուրդը » (**) եւ չինական մարդոց նկարագիրը անգամ մըն ալ կը յաւերժացնեն մեր գրականութեան մէջ, հակառակ կարգ մը դժգոհութիւններու, որոնք աջէն ու ձախէն լսուեցան երեսնամեակ մը առաջ, եւ այսօր ալ կը լսուին տակաւին, յանուն գրական եւ օտարամուտ նորութիւններու:

Այդպիսիները իրենց ուշադրութիւնը թող դարձնեն, եթէ կը հաճին, Հայրենիքի մէջ քառասուն տարիներէ ի վեր ծաղկող գրականութեան, ուրկէ դուրս վտարելով ինչ որ գրականութեան եւ արուեստի հետ կապ չունի, եւ ուր երէկուան փնտռուող «վաղուան» հայրենի գրականութեան հիմերը կը դրուին անկորնչելի կերպով եւ դարձեալ հայկական ու մարդկային գրականութեան մը տարրերը կը յայտնուին:

Գրական յուշատետրեր գրելու հանդամանքովս, մօտէն կը հետեւիմ մեր արդի ստեղծագործութիւններուն, եւ ցաւելով նկատած եմ որ գրական նորոյթները, որոնք կը տիրեն հրապարակին, ոչ միայն հարազատ չեն, այլ եւ կեղծ եւ շատ անգամ նոյնիսկ ոչ դեղարուեստական են:

Լեզուական նորութիւններ բերելու մըտահոգութիւնը ամէն բանէ առաջ, տիրապետած է ու կաշկանդած մեր գրողները, որոնք երբե՛ք չեն անդրադառնար բովանդակութեան եւ արեւմտահայ բարբառը իրենց ուղածին պէս գործածելու անկախութիւնը մեր գրողները հեռու կը պահէ հարազատութենէ:

Հակառակ քաղաքներու մէջ կեդրոնանալուն, մեր չինական տարրը մեծամասնութիւն կը կազմէ այսօր ալ, եւ ջերմօրէն կը փափաքի որ հայ գրողը, իր արդի կեանքը վերարտադրելով մէկտեղ, իր ստեղծագործութիւններուն մէջ փորձէ տալ նաեւ, կորսուելու դատապարտուած հայ ազգային մշակոյթի տարրերը, որոնք հազարամեակներու անցեալ մը ունին եւ ցեղային դրոշմը կը յատկանշեն: Յուշամատեաններու, պատմագիրներու եւ քաղաքներու եւ նահանգներու նուիրուած ընդարձակ հատորներուն մէջ չի բաւեր անոնց հետեւիլ, պէտք է որ անոնք նիւթը կազմեն նաեւ գրական ստեղծագործութիւններուն: Այսօր ալ նման գրական յաջող փորձերը շատ աւելի ջերմ ընդունելութեան կ՚արժանանան ընթերցողներուն կողմէ, քան կեղծ ու արուեստական էջերը:

Կարօ Սասունիի նոր հատորը «Կեանքի Յորձանուտին մէջ», որուն թելադրութեամբ նաեւ նոյն հեղինակին «Լեռներու Խորհուրդը» հատորին ընթերցումը արձակուրդի սա օրերուն, հաճոյքէ մը աւելի բան մը եղաւ:

Ի՞նչ եղած է Կարօ Սասունիին վաստակը:

Բազմաթիւ երկերու հեղինակ, անոր գործերը նուիրուած են գրական, պատմական եւ ընկերաբանական նիւթերու:

Գրականէն կը յիշենք «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպը, Յ. Մամիկոնեանի 7րդ դարէն՝ «Տարօնի պատերազմը» աշխարհաբար, «Արեւմտահայ արդի գրականութեան պատմութիւնը» եւ միջնադարեան գրականութիւնը ներկայացնող «Գրական գոհարներ» հաւաքածոն: Այս շարքէն է նաեւ «Լեռներու Խորհուրդը» պատմուածքներու հաւաքածոն, որ լոյս տեսած է 1934ին Վիգէն Գլակ ծածկանունով:

Պատմական եւ ընկերաբանական վաստակին մաս կը կազմեն հետեւեալները.— 1. «Տաճկահայաստանը Ռուսական տիրապետութեան տակ» (1914–1918), 2. «Ապրիլեան Եղեռնը քննական ակնոցով, 3. «Հրայր», 4. «Գէորգ Զավուշ» եւ 5. «Պատմութիւն Տարօնի Աշխարհի»:

«Կեանքի Յորձանուտին մէջ» պատմուածքներու հատորը երեք բաժանումներով կը տրուի. «Օտար ափերուն վրայ», «Նայիրեան ակունքներուն մօտ» եւ «Պատկերներ ու տպաւորապաշտ էջեր»:

Ընդհանրապէս յաջող էջեր են այս հատորին պատմուածքները, որոնցմէ մասնաւորաբար պիտի մատնանշենք քանի մը հատը, իրենց յատկանշական, նկարագրական հարուստ տողերուն եւ տիպարներուն նկարագրին համար:

Մեր երէկի եւ այսօրուան Հայ Ժողովուրդն է, որ իր երկու սեռերու ներկայացուցիչներով, կը շնչէ, կ՚աշխատի, կը տառապի, հերոսական թռիչքներ կը գործէ ու կը հաշտուի կեանքի տխուր ու դառն ելեւէջներու յորձանքներուն:

«Հրեղէն Հարսը» Շուշան անունն ունէր, որուն համար «ջուրէն վերադարձին՝ մօրս նայուածքէն մեղր կը կաթէր. բարութեան ժպիտով կը գրկէր այս հարսը, եւ ես կը տեսնէի անոր ոսկեգոյն մազերուն հիւսկէնները, որ դուրս կը յորդէին քօղին տակէն, ոսկեղէն բոց մը թրթռացնելով անոր կռնակէն վար: Շա՛տ աղուոր, շա՛տ բարի հարս է, ոտքը այդ տունը դնելէ յետոյ, Աստուծոյ բարիքն ալ հետը բերած է: Կը յիշեմ թէ ի՛նչպէս օր մը, կարմիր քօղը հանած՝ երեւցաւ դեղի կիներուն մէջ, արեւի պէս պայծառ, անոր շողերուն պէս ջերմ, բուրեան ծաղիկներուն պէս զգլխիչ: Անոր դեղեցիկ ու ճկուն հասակը, կարապի վիզը, ոսկեղէն ծամերը, մեղուանուշ դէմքը, ծաւի աչքերը, քաղցրահունչ ձայնը հիացմունք ու սէր կը ներշնչէին ամբողջ շրջապատին»:

Այս շարքին մէջն են քանի մը գրուածքներ, որոնք ոչ պատմուածք են, ոչ պատկեր, այլ ընտանեկան կեանքէ յուշեր: Մանկական կեանքին առաջին դրուագները, կրտսեր եղբօր հետ ունեցած խաղերը եւ առաջին գիտակցութեան զարթօնքը: «Աննա» մայրիկը եւ «Աննայրի մայրիկը» Մամօն, գրուածքները այդ կարգի յուշեր կը պարունակեն: Անոնք հեղինակութիւն ունեցող կիներէն են, երբեմն գրող, կարդացող, որոնցմէ երբեմնի հայկական դիւղերն ունէին, որոնց մէկ խօսքը երկուք չէր ըլլար, շատ անգամ յանդգնութեան ու բողոքի խորհրդանշան:

«Պատկերներ եւ տպաւորապաշտ էջեր»ը մեր գրականութեան իրապաշտ սերունդը կը յիշեցնէ, որոնք առաջին անգամ ըլլալով, այդ կարգի գրական էջեր տուին, պատկերներ տիտղոսով: Այդպիսի էջեր գրած են, Գրիգոր Զօհրապ, Արփիար Արփիարեան, Արշակ Զօպանեան, որ «Պատկերներ» խորագրով հատոր մըն ալ ունի, Լեւոն Բաշալեան, Զապէլ Եսայեան եւ ուրիշներ: Տպաւորապաշտ եւ պարագայական էջեր են, որոնց նման յաջող էջեր տուաւ նաեւ Ռուբէն Զարդարեան: Կարօ Սասունի ալ կու տայ նման տպաւորապաշտ էջեր, ինչպէս «Ծառը», կամ Արջ մը, Սեւուկ անունով, սեւ եղը եւայլն: Այս շարքէն է «Մակընթացութիւնը» գրուածքը, որ պատկեր մը ըլլալէ աւելի, իրապաշտ էջ մըն է, հեղինակին դէպի Պէյրութ ըրած ճամբորդութիւնը, արկածներով լեցուն, որ միեւնոյն ատեն ինքնակենսագրութեան տարրերը կը պարունակէ, գիտակցութեամբ հոգեպնդուած, ինքնասպանութեան փորձերու դէմ մաքառելով: Այդ էջը իր ա՛յնքան պարզութեանը մէջ, ընթերցողը յուզումի կը մատնէ:

Ինքնակենսագրութեան յաջող էջ մըն է անշուշտ, «Լեռներու Խորհուրդը» հատորին «Որսորդը» պատմուածքը, դպրոցական եւ գիւղական կենցաղի պատկերներով հարուստ: Ինչպէս իր մանկութեան, այնպէս ալ առհասարակ փոքրիկներուն կենցաղային յուշերը գիտէ պատկերացնել Կ. Սասունի, ինչպէս նաեւ Ադուլէի եւ Շիտպար բանաստեղծին սէրը կը քնարերգէ: Անշուշտ «Լեռներու Խորհուրդը» պատմուածքները մոռցուած են, բայց մեղի կը յիշեցնեն գրեթէ նոյն թուականներուն սփիւռքի քանի մը գրագէտները, որոնք իրենց հետ բերած էին թարմ ու կենդանի տպաւորութիւններ, սփիւռքի առաջին շրջանի գրականութեան մէջ արձանագրելով բաւական յաջող էջեր, որոնց յիշատակը միայն կ՚ապրինք այսօր:

Այդ գրականութեան վաւերական յաջող տիպարներէն է Զաջէ՝ « Անմահը » պատմուածքէն, նոյն հատորէն: Ի՛նչպէս բացատրել սակայն մարդկային, բայց գիւղական կեանքին համար անսովոր ու անբնական թուող նկարագիրը գիւղացիին: Ի՛նչպէս բացատրել անոր ներքին մտահոգութիւնները, ներքին ապրումները: Հակառակ իր կամքին կ՚ամուսնացնեն զինքը, բայց ինք տուն չի դառնար, օտար կը մնայ ամուսնական անկողինի: «Գիւղը, որ չարութեամբ լեցուն է եւ ծաղրանքը ընկճող զէնքի մը պէս կը գործածէ Զաջէի տարօրինակութիւնը չկրցաւ խարազանել, զայն խենթ մը չկրցաւ նկատել, ծաղրելի արարածներու դասը չկրցաւ դասել. ընդհակառակը, գիւղական ամբողջութեան ինքզինք անզօր զգաց անոր հանդէպ պատկառեցաւ կամ վախցաւ անոր լրջութենէն, անոր զգետնող շիտակութենէն: Գիւղի կիները պատկառանքով ոտքի կանգնեցան, ամէն անգամ, երբ վարպետը անցաւ, պատի շաղախը ձեռքերուն, ուրագը զօտիին մէջ խրած»: Ահաւասիկ այդպիսի տիպար մըն է ան իր խստութեամբ, աններող ոգիով, որ գիւղը ծնունդ տուած է, անհաշտութիւնը ծայրագոյն աստիճանին հասցուցած: Գիւղացի Զաջէի տիպարով, Կ. Սասունի, կը գծէ մարդկային դէմք մը կեանքին ինչո՞ւն եւ ի՞նչպէսը փնտռող, արդարութիւն հայցող եւ անիրաւութիւններուն համար բողոքող:

Այս պատմուածքներուն մէջ է որ գիւղական կեանքը կը վերապրինք եւ բարքերով ու սովորութիւններով, տօնական նիստ ու կացով եւ ուր սիրող սիրտերու բաբախիւնը կը զգանք: Առքօ–Մօսօն եւ Շուշէն, «արցունքի պէս թափանցիկ» այդպիսի տիպարներ են:

Բարեբախտաբար մարդկային շրջանակէն դուրս, կենդանիներու բարեկամութեան նուիրուած եւ իրապաշտ գրականութեան դեղեցիկ եւ յաջող կտոր մըն է «Լէյլան», հրեղէն ձին, իր ողբերգութեան հետ հերոսութիւնն ալ խորհրդանշելով:

Նոր հատորին մէջ Կ. Սասունի ունի «Կոկոշը» խորագրով պատմուածք մը: Անծանօթ առարկայ մը: Հեղինակը անմիջապէս մեղի կը բացատրէ: «Առարկայ մըն է, խաղալիկ մը, կաղնի ծառերու փայտացած շունչը, որ ոչ պտուղ է եւ ոչ ալ կոճղ, այլ բուսական աշխարհի մէկ քմայքը, որ կաղնի ծառին միջոցաւ կ՚արտայայտուի»: Այս բացատրութենէն ետքը, ընթերցումի շարունակութենէն կը հասկցուի որ հայրենի այդ աննշան առարկային հետ կ՚ապրի մեր հեղինակը: Կոկոշը թափառայած կը դառնայ, ինչպէս ամէն մէկը իր տարագիրներէն: Հիւսիսէն հարաւ, մինչեւ անապատներն ու քաղաքները: Խորհրդանշական կը դարձնէ զայն, իբրեւ թէ ոսկեթել մազերով եւ խաժ ու խատուտիկ աչքերով աղջնակ մը այդ առարկան պահած է իր կուրծքին վրայ եւ յետոյ կորսնցուցած ու թափառայած տարագիր մը դարձած այդ աղջընակին պէս: Այսպէս աննշան կարծուած առարկաներն ալ իր կեանքն ունին, մեղի հետ կ՚ապրին, մեր կեանքին կապուած են, եւ անբարբառ լեզու մը գոյութիւն ունի մեր եւ անոնց միջեւ: Ինչպէս նման խորհուրդներ կը մարմնացնեն «Ծաղկի մը մահը» եւ «Պատգամաբեր ծիծեռնակը»:

Կը ցաւիմ որ չեմ կրնար աւելի մանրամասնութիւններու մէջ մտնել եւ արտայայտուիլ, նոյնքան դեղեցիկ եւ կենդանի տիպարներու մասին, ինչպէս են Մանան Պաճին, Սանամ քուրիկը, Խանճի Աւէն եւ Մսթըր Զալին:

Կարօ Սասունիի «Կեանքի Յորձանուտին մէջ»ը եւ «Լեռներու Խորհուրդը» Սփիւռքի գրականութեան լաւագոյն գիրքերէն են, իբրեւ դեղարուեստական գրականութիւն:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

1. «Կեանքի Յորձանուտին մէջ» Կարօ Սասունի, (պատմուածքներ), Պէյրութ. 1962:

2. «Լեռներու Խորհուրդը» Կարօ Սասունի, (պատմուածքներ). Պէյրութ. 1934:

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Պուրճ Համմուտի հայ գաղութը իր մէջ կը հաշուէ բազմաթիւ մարզական խումբեր՝ Ֆութպոլի, պասքէթպոլի, փինկ–փոնկի, ինչպէս նաեւ սկաուտական եւ արենուշական խումբեր, որոնք ենթակայ են Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Հ.Կ.Ե.Մ.ի:

Շրջանին մէջ յաճախ տեղի կ՚ունենան մարզական խաղերու մրցումներ, ինչպէս Ֆութպոլ, կռփամարտ, ըմբշամարտ, դուրսէն հրաւիրուած մարզիկներու եւ տեղացի մարզիկներու միջեւ: Նոր սերունդը մեծապէս կը խանդավառուի մարզական բոլոր տեսակի ձեռնարկներով եւ յարատեւօրէն զարկ կուտայ մարզական կեանքի զարգացման:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

Պուրճ Համմուտի կլիման սկզբնական շրջանին եղած է վատառողջ: Ասոր գլխաւոր պատճառը, ինչպէս յիշեցինք մեր յօդուածի սկիզբին, անոր դետափնեայ դիրքն է, որ մանաւանդ ամառնային եղանակին բարդութիւններ կը ստեղծէ: Սակայն տարիներու ընթացքին, գոյութիւն ունեցող ճահիճներու ցամքումով եւ առողջապահական մեթոտներու կիրարկումով, կարելի եղած է այդ վատառողջ կլիման չէզոքացնել: Գետին մօտակայ բնակիչները երկար տարիներ տառապած են մժեղներու եւ թունաւոր միջատներու յարձակումներէն: Սակայն, ներկայիս այդ մեծ անպատեհութիւնն ալ իր նուազագոյնին իջած է: 1961ին գետին մէջ չինուած փակ ջրանցքը, ազտոտ ջուրերու յատկացուած, մեծ օգուտ ունեցաւ մժեղազգիներու ոչնչացման եւ գարշահոտութեան չքացման տեսակէտէն: Հիմա կլիման տանելի է եւ զգալիօրէն փոխուած: Դժգոհեցուցիչ կամ վնասակար երեւոյթներ չկան, բացի... բացի հին հիւղաւանէ մը... որուն մասին պիտի խօսինք քիչ ետքը:

Պուրճ Համմուտի բնակչութեան առողջութեան մեծապէս օգնած է Հաուբրտ Գարակէօզեան հիմնարկութիւնը, իր առողջապահական կեդրոնով: Բժշկական յարատեւ խնամք մը գործադրուած է յիշեալ հաստատութեան հովանաւորութեան տակ: Խնամած է չքաւոր հիւանդները, դեղ ու դարման հայթայթելով անոնց: Միւս կողմէ այս օգտաշատ հաստատութիւնը մեծ բարիք մը եղաւ մանուկներու առողջապահական կեանքին մէջ: Խնամեց առողջ կամ հիւանդ մանուկները, դաստիարակեց մայրերը առողջապահական դասախօսութիւններով եւ խորհուրդներով: Մանուկները պատուաստեց համաճարակի բնոյթ ունեցող հիւանդութիւններու դէմ եւ Պուրճ Համմուտի մէջ մանուկներու մահը իր նուազագոյնին հասաւ եւ, կրնանք ըսել, թէ մանուկի մահ գրեթէ չարձանագրուիր ներկայիս, շնորհիւ այս բարեգործ հաստատութեան: Պուրճ Համմուտի բնակչութիւնը ամէն առիթներով իր շնորհակալութիւնը եւ երախտագիտութիւնը յայտնած է այս յոյժ կարեւոր հաստատութեան եւ օրհնած անոր բարերարին յիշատակը:

Գարակէօզեան Հիմնարկութիւնը յամառօրէն եւ երկարօրէն պայքարած է աչքի առողջութեան թշնամի «թրաքումա»յի դէմ: Շրջած է դպրոցէ դպրոց եւ քննած աշակերտներուն աչքերը եւ պէտք եղած դարմանումները կատարած: Միւս կողմէ դպրոցական աշակերտութիւնը տարուէ տարի կանոնաւոր կերպով պատուաստած է համաճարակներու դէմ եւ այս գործը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Մէկ խօսքով ըսենք թէ Պուրճ Համմուտի պատմութեան մէջ, մեծ դեղ ունեցած է Գարակէօզեան Հիմնարկութիւնը ի մարդասիրական առաքելութեամբ: Ան գործունէութեան սկսած է մօտ 15 տարի առաջ եւ իր օգտակար գործը կը շարունակէ մինչեւ այսօր:

(4 – Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ»

Տպագրութեամբ Վիէննայի Մխիթա-
րեան տպարանի, վերջերս լոյս տեսաւ
Գալատիոյ երգահան Խակար Մանասի յօ-
րինած՝ Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ, հա-
ռաձայն խառն խումբի համար, ընկերակ-
ցութեամբ երգեհոնի երգառեալը (*):

Շատ մեծ խնամքով պատրաստուած
հատոր մըն է, խաւաքարեայ կազմով,
քնքուշ թուղթի վրայ յստակ եւ մաքուր
տպագրութեամբ, զոր հպարտութեամբ
կարելի է ցոյց տալ օտարին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը սկսի
անուշ «Որհնուրդ Տէրին»ով (փա մի-
նէօր). կ'ուղղուի յատր մէներգ մը, բամբ
ձայնի յանձնուած եւ որու պաշտօն տըր-
ուած է նաեւ արտայայտել սկզբնաւորու-
թիւնը «անհաս անոկիզը» խորհուրդին:
Յորինուկ է ներշնչումը, արտարուխ իր
դարգութեամբ՝ ուրեմն փոխանակելի:
Նոյն ձայնաստիճանով (թոն) երգուած
«Անձառաշրաչ»էն եւ «Զարչարանօր»էն
առ, «Թագաւոր»ը՝ այս մէկը փա մա-
ժէօրի վրայ, փառաւոր է եւ երաժիշտը
յուզած է մեր մեծագանչ լեզուին ըն-
կերակցել սքանչելի թոնչքով:

«Ընտրեալզ» եղանակը, մէներգ, յանձ-
նուած է վերերգակի (բեռոր) մը՝ ընկե-
րակցութեամբ պարզ դաշնակումներու:
Աւոր անմիջապէս յաջորդող «Ձայս յար-
կը», թէեւ նոյն ձայնաստիճանով, փո-
խանակ 4ի իր 6/8 կշռոյթով ունի աւելի
ահուն չեշտ եւ ընթացք. դրուած է դիլ
ձայնի (սոփրանօ) համար, կը սկսի լա
միէօր, երկրորդ տունին կը սահի դէ-
սի լա մաժէօր, երրորդին վերադառնա-
լու համար սկզբնական ձայնաստիճանին.
այս ձայնափոխութիւնները կը նպաստեն
արտայայտութեան ճոխութեան եւ հեղի-
նակը նրբութեամբ յաջողած է խոր զգա-
ցում տալ այս եղանակին:

«Բարեխօսութեամբ»ը ապերասիրու,
աղաչանօք կուգայ նոյն ճամբով, փա-
ռաւո՛ր, պատարագիչին արամադրելով
յոյժ ժամանակ բուրվառի:

Այնուհետեւ, մինչեւ Աւետարան, եր-
գեցողութիւնը կ'ընթանայ մի միէօր:
«Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր»ին երգ-
չախումբը կը բաժնուի (վերածուի) 6
ձայնի՝ 2 իգական եւ 4 արական, որմէ
հաք կը վերապահէ իր սովորական կազմը
(քառաձայն): «Մարմին» եւ «Հրեշտա-
կային»՝ երկուքն ալ մի միէօր, եւ ա-
նոնց յաջորդող «Հաղարաց»ը (մի մաժ.)
կը պահէն այս մասը: «Քրիստոս ի
մէջ», «Վերամբառնանք», «Սուրբ
Սուրբ» եւ «Ամէն»ը երեք տարբերակ-
ներով:

Ցեղ գոյութեան ու կազմի Մարմնի եւ
Արեան Փրկչին, իրարու կը յաջորդեն
փառաբայլ, ուրախ եւ մխիթարիչ.—
«Հայր Երկնաւոր» (սոլ մաժ.), «Որդի
Աստուծոյ» (սոլ մին.) եւ «Հոգի Աստու-
ծոյ» (սոլ մաժ.), որ եռանդագին, խան-
դավառ եւ վերացնող ազդեցութիւն մը կը
ձգեն ունկնդիր հաւատացեալին վրայ:
«Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քումի» փոխաստ-
ղութիւնը՝ սարկաւագին դէմ կը կատար-
ուի երկձայն (դիլ եւ վերերգակ):

«Տէր Ողորմեա»ն կ'երգէ երգչախում-
բը, վերատին իր 6 ձայներու կազմով եւ
լայն կրկներգի (ֆաւնօ) միջոցներու են-
թարկուած: «Օրհնեալ է Աստուած» (սի
մին.)՝ քառաձայն: «Լրցաք՝ եւ «Գոհա-
նամք» (փա մին.) երգեցողութեամբ,
փոխն ի փոխ կը մեներգեն բամբ եւ վեր-
երգակ ձայներ, պարբերաբար ընդմիջ-
ուած երգչախումբէն: «Եղիցի»ն կ'երգէ
երգչախումբը՝ սոպրանին եւ երկրորդ
տուները խառն քառաձայն, երրորդ տու-
նը արական ձայներով:

Լայնաչունչ եւ ծաւալուն է «Օրհնե-
ցից»ի չարագրութիւնը (տօ մաժ.), իր
երկու մասերով՝ խմբերգ եւ փիւկ: Առա-
ջին մասը, ծանր ու խմբերգական, իր 4
չափ երգեհոնի յառաջաբանով (մուզք)
տեղի կուտայ երգչախումբին, որ կ'եր-
գէ 7 չափ լոկ ձայնաւոր եւ յետոյ 14
չափ երգեհոնի ընկերակցութեամբ: Երկ-
րորդ մասը՝ փիւկը, արագընթաց, կը
սկսին վերերգակները, որոնց կուգան ըն-
կերակցել բամբերը. հետզհետէ կնոջա-
կան ձայները՝ պիլերն ու վերարամբերը
իրենց յատուկ գոյնը կը բերեն իրերա-
ջորդ ձայներու քառեակին: Զորս ձայ-
ներու հետապնդումը կը չարունակուի
մինչեւ վերջին 15 չափերը, ուր կը կա-
տարուի ձայներու միրձեցումն ու ձու-
լումը եւ պատարագը կ'աւարտի կատար-
եալ դաշնակումով մը:

Ըսինք արդէն որ երգէ երգ ձայնաստի-
ճաններու փոփոխումները, մեծապէս կը
նպաստեն երգեցողութեան արտայայտու-
թեան պանագանութեան եւ տարողու-
թեան: Երգարուեստի այլ միջոցը մեծա-
պէս արժեւորած է Վակնէր, անոր են-
թարկելով յաճախ, իր վերջին գործե-
րուն մէջ, իր չարագրական ներշնչումն
ու գրութիւնը:

Գալով Խակար Մանասի այս յաջող յօ-
րինումին յաջող մեկնարկութեան, տե-
ղին համարժէք է լրացնել գործադրութեան ո-
րոշ պայմաններ.— Երգչախումբը պէտք
է բլլայ բազմաթիւ, օժտուած ճիշդ եւ
ներդաշնակ ձայներով, վարժ բացարձակ
հնազանդութեան եւ նոյնքան ուշադիր
խմբավարին: Սարկաւագին պաշտօնը կը
պահանջէ քալ գիտակցութիւն: Պատա-
րագիչը պէտք է համակերպի եւ իր կար-
գին հետեւի երգերուն փոփոխական ձայ-
ներուն:

Առ նուազն այս պայմաններուն տակ է,
որ Խակար Մանասի այս եկեղեցական
արժէքաւոր չարագրութիւնը կարելի է
հարազատ կերպով մեկնարկել:

Վ. Տ.

Pont. L. Collegio Armeno
Vicolo S. Nicola da Tolentino, 17
Roma (Italie).

ԶԱՆԱԶԱՆ-ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

ՍՊԱՆԱՑԻ ԻՇԽԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԸՄԲԻՇԸ

Տոն Ժայիմէ ալ Մորա ի Աբակոնա
սպանացի է, իշխան է, եղբայրն է Պել-
ժիոյ Թագուհիին: Զուարթաբարոյ մարդ
է, կը սիրէ կերուխումը, պարը եւ մար-
զանքը: Կ'երգէ թէ կերուխումի, թէ պա-
րի եւ թէ մարզանքի ընթացքին:

Մարթին Գարաատապեան Հայ է, ըմբիշ
է, ծնած է ու կ'ապրի Արժանթինայի
մէջ:

Սպանացի իշխանն ու հայ ըմբիշը պի-
տի դիմակալեցին Պուէնոս Այրէսի ա-
մենամեծ սրահներէն մէկուն մէջ, ի ներ-
կայութեան բազմահազար մարզասէր
հանդիսականներու:

Կատարի եղաւ ապատ գօտեմարտը:

Ծագումով սպանացի հանդիսականնե-
րը «պաւօ»ն կը պոռային, քաջալերելու
համար իրենց հայրենակիցը. ծագումով
Հայերը կը պոռային «կեցցե՛ս», քաջա-
լերելու համար իրենց հայրենակիցը:

«Պաւօ»ներն ու «կեցցես»ները կը
խառնուէին իրարու, թնդացնելով ամ-
բողջ մարզասրահը, ոգեւորելով մար-
դիկները, գայթացնելով ասոր եւ անոր
կողմնակիցները, իրարու դէմ հանելով
դանոնք:

Սպանացի իշխանը նրբակազմ մարդ է,
չուրջ քառասուն տարեկան, ճարպիկ ու
ճապուկ: Հայ ըմբիշը մեծազանգուած
մարդ է, դանդաղաշարժ, այլ ահարկու:

Այսուհանդերձ, ճապուկ եւ ճարպիկ
մարդը տապալեց դանդաղաշարժ եւ ա-
հարկու մարդը, «նոք աութ» ըրաւ դայն,
ուրախութենէն խենթեցնելով Սպանա-
կիները եւ զարմանքէն ափ ի բերան թող-
լով Հայերը:

Տոն Ժայիմէ ալ Մորա ի Աբակոնա,
յաւարտ կէս կատակ կէս լիակատ ակամայ
ահեղ գօտեմարտութեան, կ'երգէր ու կը
խնդար:

Մարթին Գարաատապեան կը հեւար ու
կը զարմանար թէ ի՛նչպէս իր հակառա-
կորդը կ'երգէր ու կը խնդար: Զդիմացաւ
նախատինքին: Մօտեցաւ անոր եւ չառա-
չուն ապտակ մը իջեցուց անոր քիթին
բերնին: «Օրհնաւոր» չէր ապտակը եւ
Հայերն իսկ ընդվզեցան եւ սուլեցին ի-
րենց հայրենակիցին դէմ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ԶԱՄԱՆ»Ը ԵՒ ԿԼԻԻԳՈՉԸ

Մ. Նահանգներու Ազգային Առողջա-
պահութեան Հաստատութիւնը երկու հա-
զար տոլար յատկացուց Եդուարդ Որ-
բերեանի, որ կը պաշտօնավարէ Պէյրու-
թի ամերիկեան համալսարանին մէջ, իր-
րեւ խուզարկու դիտուն: Այս յատկացու-
մին նպատակն է ուսումնասիրել «Հայ-
կական» համբաւաւոր չամանին ազդե-
ցութիւնը՝ արեան մէջ գտնուող «կլիւ-
գող»ին վրայ, որ, ինչպէս գիտէք, երբ
չի տարբաղադրուիր, չաքարախտ կը յա-
ռաջացնէ:

Մինչեւ Նահանգներու ազգային ա-
ռողջապահութեան Հաստատութիւնը այս
յատկացումը կատարեց՝ նկատի ունենա-
լով ուսումնասիրութիւնը նրբին կարեւո-
րութիւնը, յաչս գիտուններու անոր ներ-
կայացնելիք նորութիւնը, յոգուտ կեն-
սաբանութեան անոր բերելիք նպաստը:

Եդուարդ Որբերեան միակ անձը հա-
մարուած է, որ կարող է ի գլուխ հա-
նելու իրեն վստահուած գործը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽԼԻՐԴԸ ԿՐ ՆԱՀԱՆՋԻ՞

Այս տարի՝ Ցուլիսի վերջը Մոսկուա
դումարուած «Խլիրդ»ի 8րդ միջազգա-
յին համագումարին՝ Հայաստան մաս-
նակցած է 30 գիտնականներու եւ բժիշկ-
ներու խումբով մը: Պատուիրակութեան
նախագահ՝ ակադեմիկոս Փրոֆ. Բ. Ֆա-
նարջեան իր զեկուցումին նիւթ առած է
ստամոքսի քաղցկեղի վաղաժամ քննա-
յայտնումը: Իրենց կարգին, տասնեակ
մը հազորդումներ ըրած են Երեւանի գա-
նազան բժշկական հաստատութեանց ան-
դամ հայ մասնագէտները:

Համագումարին մասնակցող 6000 գիտ-
նականներուն եւ 1000 զեկուցումներուն
փորձարարական եւ տեսաբանական եղրա-
կացութեամբ, խլիրդը նուաճելու՝ կան-
խելու կամ բուժելու միջոցները դգալի
կերպով կը հասունանան:

ԾԻԾԱՂ

Տիկինը՝ սպասուհիին.

— Այս ի՞նչ տեսակ մխ գներ ես: կէ-
սէն աւելին ոսկոր է:

— Իրաւունք ունիմ, տիկի՛ն: Մսավա-
ճառին ըսի որ, եթէ ինծի համար ըլլար՝
չէի առներ, կը պատասխանէ սպասու-
հին:

×

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն.

— Մարկո՛ս, շաբաթ մըն է որ բժիշկը,
օր ընդ մէջ ձեր տունը կուգայ: Լուրջ
բան մը կա՞յ, կը հարցնէ առաջինը:

— Շա՛տ լուրջ: Մարդը իր դրամը առ-
նելու կուգայ, կը պատասխանէ երկ-
րորդը:

ԱԻԼԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

— Տէր Օհա՛ն, ահա ձեր գրկին մէջ կը
գտնուիմ: Առէք կարօտնիդ: Ես եմ Ներ-
սէս Աբծրունին:

— Ներսէս Աբծրունի՛, բացագանչեց
Տէր Օհան, ու խելայեղ վիճակի մը մէջ
ամբուներց իր գրկին նեռուող մարդուն
համառ:

Երկու անձնուրաց հոգիները թաւիւ-
ղի՝ իրենց սրտին գտնուիներուն ու
սիրոյն նկրքին խնդիրներու վրայ խօսիլ:

— Ա՛խ, Ներսէս Աբծրունի, համ՛աչեց
Տէր Օհան, մեզք եղան հրացաններուն,
սրունք կը մնան հագի հոսերուն մէջ:

— Դեռ պահուա՛ծ են, հարցուց Աւե-
տիսպետը, զոր բուն անունով ճանչցած
էր Տէր Օհան:

— Հարկաւ:

— Ձկա՞յ համայնք մը որ զործածէ
զանոնք:

— Կայ, բայց խիստ հսկողութեան
տակ առնուած է դիւղերնիս. այդ պատ-
ճառաւ մէկը չի համարձակիր իր գոյու-
թիւնը յայտնել: Մանաւանդ գիր Զաքա-
րիան պէս ցած հոգի մէկը ունինք, որ ա-
մէն առարկութեան կրնայ ձեռնամուխ
ըլլալ:

— Ո՞վ է:

— Քաղաքացի չուն մը, որ քանի մը
ամիսէ ի վեր բնտանիքով եկեր հաս-
տատուեր է եկեղեցիի փողոցը: Նախ,
գթալով իր տխուր վիճակին, չատ օգ-
նութիւններ ըրինք ու փակուած գպրոց-
ներուս ուսուցիչ կարգեցինք: Ցետոյ ամ-
սականն ալ աւելցուցինք: Ազէկ էր, հան-
գիստ կ'ապրէր: Գիւղացիներն ալ գոհ
էին, որովհետեւ բաւական ատեն գոց մը-
նաց գպրոցը: Բայց այդ մարդ կարծած-
նիս սեւ իժ մըն է եղեր: Կառավարու-
թիւնը վարձած էր գինքը մեր գաղտնիք-
ները հասկնալու: Բարեբախտաբար օր
մը քաղաքացի վաճառական մը եկաւ ու
համացուկ մը հասկցուց: Շատ չանցաւ,
ահա Պատրիարքարանէն հրամանագիր մը
եկաւ որ անյապաղ վանք քաշուիլս կը
պահանջէր: Վերջապէս հասկցուած է որ
լրտես մըն է ամբողջ բնտանիքով եւ գո-
հացուցիչ դումար մը կը տանայ կառա-
վարութենէն: Հիմա ուսուցչութեան
պաշտօնին մէջ չէ: Կ'ուտէ, կը խմէ եւ
կը պարէ:

— Ազէկ, ինչո՞ւ անգիի աշխարհը չէք
դիտեր:

— Անգիի աշխարհը պիտի երթար, ե-
թէ կառավարութեան դիտաւորութիւնը
չհասկցուէր: Անիկա յատկապէս վարձ-
կան հայ լրտես մը դրած է դիւղը, որ-
պէսզի մենք անոր արիւնը մանենք ա-
մանկով կասկածելի ընենք դիւղը: Ար-
դէն պղտիկ պատճառի մը կը նայի որ
ցիրուցան ընել տայ մէկէն բնակիչները,
որոնք փուչ գարձած են անոր աչքին:

— Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը ի՞նչ ամ-
բաստանութեամբ ձեզ կը հրամայէ պաշ-
տօնդ ու մանաւանդ բնտանեկան յար-
կդ հեռանալ:

— Այդ մասին որոշ բան մը չեմ դի-
տեր, միայն թէ հրամանագիրը սա խմաս-
տով գրուած էր. «Այնպատիր Թաղուցիկ
պաշտօնիդ ու անպայման կերպով կատար
անապատի վանքը քաշուելիդ. եթէ ոչ
պատասխանատու կը մնաք կառավարու-
թեան հանդէպ իբրեւ քաղաքական յան-
ցաւոր մը»:

— Ցետոյ բացատրութիւն չպահանջե-
ցի՞ք:

— Որմէ՞:

— Ս. Պատրիարքէն:

— Ի՞նչ բացատրութիւն պիտի պահան-
ջեմ մարդէ մը որ յիմարաբար ատանկ
հրամանագիր մը կը ստորագրէ: Ակնիկ
որոշապէս կը յայտնուի որ համիտեան
կառավարութեան ու անոր մեծ մար-
գասպանին խրտուիլակն է ան: Ես բա-
ցատրութիւն մը կը պահանջեի, երբ Հա-
յոց այդ արժանաւոր գահին վրայ նստող
անձը պաշտօնին ու կոչումին համաձայն
վարուէր: Ինծի համար լաւ է որ Սուլ-
թանէն բացատրութիւն պահանջեմ, քան
անոր խրտուիլակէն: Այդ պատճառաւ,
առանց առարկելու, թողուցի պաշտօնս
ու հոս եկայ: Երբ կարող էի եւ ձեռքե-
րուս մէջ ուժ կը զգայի երակներուս մէջ,
հայրենեաց համար աշխատեցայ. իսկ
հիմա ալ կ'ազօթեմ: Ահա Տէր Օհանդ:

Աւետակապետը խորունկ մտածումի մը
մէջ թնկաւ: Ազգին ու հայրենեաց հա-
մար իր կեանքը զոհելու պատրաստ եղող
անձնուէր եկեղեցական մը այդ վիճակին
հասնի՛ր:

— Ինչո՞ւ կը մտածէք, նկատել տուաւ
Տէր Օհան գորովալից ձայնով մը: Մի-
թէ կը ցաւի՞ք որ ազգին պետերն ասանկ
խեղճ, խնդիչ ու անբարոյականացած
կառավարութեան մը ձեռքը խաղալիկ
գարձած են: Բայց ո՛չ, բնաւ ցաւելու
չենք, որովհետեւ մեր վէրքերէն ծնած
չեն անոնք, մեր արցունքները զգացած
չեն ու մեր արեան պետերը կ. Պոլսոյ
գռները չեն կրնար հասնիլ: Իրաւ է, այդ
վհատեցուցիչ քաղաքը տեսաւ հարիւր-
եան բարբարոսութիւնը, սակայն իր կա-
չիին անգամ չզգաւ:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Պ. Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան 10ական Ն. Ֆ. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահին եւ «Հայ-Բոյժ»ին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔԻ ՆՈՒԷՐ

Փարիզի Սուրբ Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ խաղողի նուիրատուութիւններ հետեւեալ ազգայիններէ.—

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան, Տէր եւ Տիկին Գավէզեան, Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Զախչախեան 2ական կողով: Տիկին Լուսաբեր Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Թովմասեան, Նոտարեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Թաթարեան, Պ. Յարութիւն Ջրտաքեան, Տիկին Մաննիկ Վէզիրեան, Պ. Թագւոր Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, Պ. Տրդատ Քէշիշեան, Տիկին Սրբուհի Օհաննէսեան 1ական կողով:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» սրահին հոգաբար մարմինը փոխուած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ, սրահին պէտք ունեցողները (հարսանիք, նշանտուք, դասախօսութիւն, ժողով եւայլն) պէտք է դիմեն միայն ներկայ նոր վարչութեան, ամէն Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9–10 «Խրիմեան» դպրոցը, 2 Բիւ տը լա Տէփանս:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ ներկայ գտնուիլ Ս. Գրիգոր մատրան մէջ խաղողի եւ մատաղի օրհնութեան արարողութեան, չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին: Պիտի պատարագէ Տէսինի հոգեւոր հովիւ Տէր-Աւագեան:

Կը կատարուի նաեւ հոգեհանգիստ մեր բոլոր ննջեցեալներուն համար:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տընօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ
Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

DANS LA COUR D'HONNEUR
DES
INVALIDES
DE LOUIS XIV A NAPOLÉON
SPECTACLE SON ET LUMIÈRE
DU 21 AVRIL AU 30 SEPTEMBRE
UNE SEULE SÉANCE TOUS LES SOIRS à 22 HEURES
Entrée par l'Esplanade (Caisse ouverte à 21 heures)
Places assises: 5 NF - Debout: 3 NF - Enfants et Militaires: 1,50 NF
Métro: LATOUR-MAUBOURG et INVALIDES
Autobus: 28 - 49 - 69 - 83
PARKING GRATUIT ASSURÉ
RÉALISATION TECHNIQUE "PHILIPS"

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· — Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· — Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ
17
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
17 AOUT
1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 5380 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5281

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ

Մեր խօսքը հայ առօրեայ մամուլի մասին է: Օրաթերթերու մասին:

Արտասահմանեան հայ գաղութնե – րու մէջ այսօր կը հրատարակուին 13–14 օրաթերթեր: Ասոնց կողքին՝ կան նաեւ քանի մը երկօրեաններ եւ նոյնքան շաբա – թաթերթեր:

Իրենց բոլոր թերութիւններով, մեր օրաթերթերն են որ վառ կը պահեն հայ կեանքը՝ օտար երկինքներու տակ: Հո – գեկան եւ մտաւորական չղթայ մը, կա – ժուրլ մը կը հաստատեն անոնք, գաղու – թէ գաղութ, քաղաքէ քաղաք եւ թաղէ թաղ:

Այդ կապին չնորհիւ, մեր տարացրիւ բեկորները հաղորդակից կը դառնան ի – րար ազգային կեանքին: Մէկը՝ մի – սին յաղորդութիւններով եւ ուրախութիւն – ներով կը խանդավառուի ու կը զօտե – պնդուի եւ, դարձեալ մէկը՝ միւսին ցա – ւերուն ու տխրութիւններուն մասնակից կը դառնայ:

Հայերէն օրաթերթը դլխաւոր բազկե – րակն է արտահայաստանի հայկական կեանքին: Հարազատ հայելին՝ Հայու – թեան ապրումներուն, տագնապներուն, մարդնթացութեանց եւ տեղատուու – թեանց:

Դժբախտաբար, սակայն, մեր իրակա – նութեան մէջ թերագնահատուած է հա – յերէն օրաթերթին նախասահմանուած մեծ դերը:

Անտեսուած են, հայ ընթերցողներուն կողմէ, այն անհարթելի դժուարութիւն – ները, զորս ստիպուած են դիմագրաւել հայերէն օրաթերթերու հրատարակիչ – ները:

Մեր ցաւը աւելի կը խորանայ, երբ կը տեսնենք թէ հասարակ ընթերցողէն զատ, կատարեալ անտեսում կայ նաեւ հայերէն օրաթերթերու հանդէպ՝ մեր կարգ մը բարեսիրական եւ հանրօգուտ կազմակեր – պութեանց կողմէ, որոնք միլիոններ կը ծախսեն ամէն տարի, մեր վարժարան – ներուն, եկեղեցիներուն եւ խնամատարա – կան գործերուն համար:

Տարին քանի մը անգամ կը հրատարա – կենք այդ կազմակերպութեանց կողմէ զանազան հայանպաստ գործերու համար եղած յատկացումներուն տեղեկատուու – թիւնները:

Գլխու պտոյտ պատճառող դումարները կ'արձանագրուին այդ տեղեկատուու – թեանց մէջ: Դումարներ, որոնք կը յատ – կացուին վանք մը վերաշինելու, եկեղե – ցի մը ծառած մէկ գմբէթը նորոգելու, վարժարաններու նախահաշիւները գոցե – լու, հայ ուսանողները օտար բարձրագոյն վարժարաններ ուղարկելու, ծերեր կամ հիւանդներ խնամելու համար, եւայլն:

Դէմ չենք կրնար ըլլալ անշուշտ հա – յանպատ այս յատկացումներուն, որոնց դլխաւոր նպատակն է հայ կեանքը ոտքի պահել օտար ափերու վրայ:

Բայց, միլիոններու վրայ նստած մեր այդ բարեպատակ կազմակերպութիւն – ները կը մոռնան, որ հայապահպանման դլխաւոր աղղակներէն մէկն է նաեւ հա – յերէն օրաթերթը, որուն կը դիմեն ամէն անգամ, երբ կ'ուզեն իրենց գործունէու – թեան պատկերը ներկայացնել հայ հա – սարակութեան:

Իրենց տեղեկատուութիւններով սիւ – նակները կը դրաւեն հայ օրաթերթին, անուղակի քարոզչութիւնը ընելով նաեւ իրենց գործունէութեան:

Յարիներէ ի վեր հրատարակուած տե – ղեկատուութեանց եւ մեծադումար յատ – կացումներու հաշուեկշիռներուն մէկ, սակայն չտեսանք որ սանթիմ մը յատ – կացուած ըլլայ հայերէն օրաթերթերուն:

— Մենք մեր պարտականութիւնը կը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՅՈՅՍԵՐՈՎ

«ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՐԾԻՒՂ» ԵՒ «ԲԱԶԷՆ» ԵՐԿԻՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՆ

Անտրիան Նիքոլայեւ երկնաչրջիկի ա – նունով՝ «Արքայական արծիւ» եւ Պաւել Փոփովիչ՝ «Բազէ», ողջ առողջ երկիր վերադարձան Օգոստոս 15ի առաւօտ, առաջինը 9,55ին՝ երկրորդը՝ 10,1 ան – յած (Փարիզի ժամ), 4 եւ 3 օր իրենց երկնաւոր ճամբորդութենէն ետք: Եր – կուքն ալ յաջող վայրէջք կատարեցին կեդրոնական Ասիոյ՝ Ղազախստանի նա – խատեսուած դաշտերուն վրայ:

«Վոստոկ Գ·» միջոցին մէջ մնաց 94 ժամ 25 վայրկեան, 66 անդամ երկրա – գունդին չրջանը ընելով եւ 2·600·000 հա – պարամեթր հեռաւորութիւն մը կտրելով: «Վոստոկ Դ·» 70 ժամ 59 վայրկեան, 49 չրջան, 2·000·000 հազարամեթր:

Եթէ նչենք թէ երկրէն լուսին՝ երթու – դարձ հեռաւորութիւնը 768·000 հազարա –

կատարենք, ձեռք երկարելով մեր օդնու – թիւնը աղերսողներուն, ձեր ալ ազգային պարտականութիւնն է թերթին սիւնակ – ները տրամադրել՝ մեր գործունէութեան արձագանդը ըլլալու համար:

Այս եղած է մինչեւ այսօր, դժբախտա – բար, մեր հարուստ կազմակերպութեանց պատասխանը՝ հայ օրաթերթի պահանջ – ներուն:

Ըսել կ'ուզեն՝ ձեր դլուխը քարերուն դարկէք, ձեր իւղով տապկուեցէք եւ հր – բատարակեցէք թերթը:

Պատասխան մըն է ասիկա, որ ոչ մի – այն չի համապատասխաններ մեր դարու ոդիին, այլեւ խոտոր կը համեմատի ազ – գապահպանման համար հրապարակ նետ – ուած չողչողուն նչանախօսքերուն:

Ի վերջոյ, դժուար չէ հասկնալ թէ հա – յերէն օրաթերթերու հրատարակիչներն ալ, խմբագիրն սկսեալ մինչեւ վարչա – կան պաշտօնեան եւ տպարանի ամենա – համեստ աշխատաւորը, միւս մարդերուն նման, միսէ, ոսկորէ չինուած մարդիկ են: Ունին սիրտ, հոդի ու նաեւ ստա – մոքս եւ իբր մարդ ապրելու ամենատար – րական պահանջները:

Դժբախտութիւն է մեզի համար, հաս – տատել թէ մեր իրականութեան մէջ չատ քիչեր տեղեակ են այն հոդեսպառ եւ ա – պերախտ աշխատանքին, զոր անհրաժեշտ է տանիլ, օրաթերթ մը ապրեցնելու հա – մար:

Եթէ հրատարակիչները չունենան պող – պատէ ջիղեր եւ անխորտակելի կամք, ինչպէս նաեւ հայ դիրին հանդէպ պաշ – տամունքի հասնող սէր, հաւատացէք որ մեր օրաթերթերը մէկ օրէն միւսը կը փակեն իրենց դռները:

Ցաւը մեր սրտին մէջ սեղմած՝ երբ կը դրենք այս տողերը, նպատակ չունինք, իբր մուրացիկ ափ բանալու մեր մեծա – հարուստ կազմակերպութեանց առջեւ:

Բայց, կ'ուզենք որ, անոնք հասկնան թէ եկեղեցի մը նորոգելու, ծառած զըմ – բէթ մը չտկելու, մեկուսացեալ վանքե – րու տպարանները սարքաւորելու հետա – սար եւ քիչ մը աւելի աղգանպաստ գործ է հայերէն թերթը կենդանի պահելը:

Երանի թէ այսքանը հասկնային մեր յիշեալ կազմակերպութիւնները եւ դոնէ բարեհաճին իրենց տեղեկատուութեանց հրատարակութեան համար, ծանուցումի սակադինով, հատուցում ընելու հայ թերթերուն:

Հատուցում մը, զոր կրնան իբր օդ – նութիւն արձանագրել իրենց հաչուե – կշիռներուն մէջ, եթէ պատչաճ նկատեն այդ ձեւը···:

«ԱՋԱՏ ՕՐ»

մեթր է միայն, կարելի է ըսել թէ այդ ճամբորդութիւնը կատարելու գիտական յոյսերը այլեւս անհիմն ու կանխահաս չէն, ի տես խորհրդային տիեզերագնաց – ներուն կտրած բազմապատիկ հեռաւո – րութեան:

Նիքոլայեւի եւ Փոփովիչի այսքան եր – կարատեւ եւ ամէն կերպով յաջող փոր – ձին տիեզերաբանական եղրակացութիւն – ները բազմաթիւ են, դրական եւ քայլա – լերական՝ երկրէ երկինք մարդագնակ տիեզերանաւերու ճամբորդութեանց կա – րելիութեան համար:

Երկու Վոստոկները ապացուցին, որ ճարտարարուեստը ի վիճակի է այսօր ձուլելու այդ թռչուն խցիկներուն չինու – թեան անհրաժեշտ մեռազները, օժտելու դանոնք ներքին բոլոր կենսական միջոց – ներով, որպէսզի անոր մէջ մարդ մը կա – րենայ սնանիլ, չնչել եւ ապրիլ երկրա – յին բնականոն պայմաններու մէջ: Ըստ տիեզերագնացներուն կանոնաւոր արձա – նագրութեանց, խցիկներուն մէջ՝ միջին հաչուով ճնչումը եղած է 1,1, ջերմու – թիւնը 11 եւ խոնաւութիւնը 70 աստի – ճան: Փորձը ցոյց կուտայ թէ մարդը կրնայ օրերով ապրիլ վերնամթնոլորտի կչռազուրկ վիճակին մէջ, առանց մարմ – նակազմին զգալի տուժումներու, չնչա – ռութեան, բազկերակի եւ սրտի զարկի խանգարումներու, սննդառութեան ան – լուծելի արդելքներու: Եւ, ինչ որ ընդ – գծումի արժանի է՝ երկնաչրջիկ փակա – րանին մենաւորութեան մէջ առանց չղա – յին դրութեան խանգարումի, հոգեբա – նական հաւասարակչռութեան եւ յան – կարծ խելագարումի:

Տիեզերագնացներուն այդ բոլոր վը – տանքներէն զերծ անցուցած օրերուն վր – կայ են, երկուքին ալ խելաւոր եւ դուարթ՝ ձայն եւ պատկերասփիւռ պար – բերական հաղորդումները: Տիեզերքի «երկուբեակները» միանամբար կատա – րած են իրենց առօրեայ կեանքը, գրեթէ նոյն ժամուն քնանալով եւ արթննալով, փոխն ի փոխ երդելով, մարզական չար – ժումներ կատարելով եւ մեծ ախորժա – կով առնելով «երկնաւոր» անուշդները, որոնք երկրաւոր հանապազորդէն չատ տարբեր չեն եղած.— Պոուդի խտացած ջուր, սուրճ, բանջարեղէնի ա – պուր, հաւու ճերմակ միս, ձկնկիթով թխիկ, « փիռոչկի » եւ կենսանիւթերով այլապէս հարուստ սննդեղէններ:

Տիեզերաբանութեան համար կատարած ուչադրաւ հետազոտութիւններուն կար – գին, Նիքոլայեւ լուսանկարած է լուսի – նը եւ կը կարծուի թէ, հակառակ անոր որ լուսանկարումը կատարած է չատ հեռուէն՝ քաչած ժապաւէնը յստակ է եւ գիտութեան համար չատ կարեւոր տըւ – եալներով լեցուն փաստանկար մըն է:

Մոսկուայի տիեզերաբանները եւ պաչ – տօնական բանբերները դեռ ոչ մէկ կա – րեւոր մանրամասնութիւն հրապարակած են «Վոստոկ»ներու ծանրութեան մասին, հաւանաբար 8–9 թուն, եւ վայրէջքի հա – մար գործադրուած միջոցներուն համար: Դեռ որոչ չի դիտցուիր թէ «ձեռք ձեռ – քի» երկինքէն երկիր վերադարձող դոյդ տիեզերչուները՝ բարձրութենէ մը սկսեալ անկարդելո՞վ իջան. կամ կրցին՝ աննախընթաց յաջողութեամբ մը, իրենց տիեզերանաւերով սաւառնիլ եւ նախա – տեսուած էջքի դաշտերուն վրայ իջնել օդանաւի նման:

Միջազդային տիեզերաբանութիւնը դնծութեան մէջ է, չարին ու բարիին հա – մար հաւասարապէս գործածելի՝ վոս – տոկներու յաջող երթին ու դարձին հա – մար:

Խաղաղասէր արեւմտեան աչխարհը ոչ մէկ սպառնական յետին միտք կ'ուզէ տեսնել, զոյդ տիեզերագնացներուն՝ դի – չատիչ թռչունի զոյդ անուններով մկրը – տութեան մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Նիւ եորքի մէջ, Հոլանտա եւ Ինտո – նեզիա ստորագրեցին վերջնական համա – ձայնութիւն մը նոր կինէական վերաբեր – եալ: Ըստ այս համաձայնագրին, որ պէ – տի վաւերացուի երկու երկիրներու Խոր – հրդարաններուն կողմէ ապա՝ Ազդաժո – ղովին, Ինտոնեզիոյ իչխանութիւնը նոր կինէայի վրայ ճանչցուած է: Ինտոնե – զիան ալ յանձն առած է ինքնորոչման ի – րաւունք տալ Փափուներուն քանի մը տարիէն:

ԻՐԱՔէն օդանաւեր ռմբակոծութիւն մը կատարած են Թրքական հողամասին վր – րայ: Երկու մեռեալ եւ մէկ վիրաւոր կայ: Թրքական աղբիւրներու համաձայն, յարձակումը կէս ժամ տեւած է: Թրքա – կան կառավարութիւնը բողոքած է Պաղ – տատի կառավարութեան մօտ: Կը կար – ծուի թէ Իրաք ուղած է յարձակիլ ոչ թէ Թուրքերուն այլ՝ Քիւրտերու վրայ, ո – րոնք Թրքական սահմանը անցած են:

ԼԱՈՍի «էչզոքները» ամերիկեան օդա – նաւ մը վար առած են առջի օր:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն կը հաղորդեն թէ Արա – բական Լիկան Օգոստոս 22ին պիտի քննէ սուրիական բողոքը Նասըի դէմ:

ՏԻԺՈՆի քաղաքապետ եւ անկախ ե – րեսփոխան՝ Կանոնիկոս Քիռ Պուքրէչ հասաւ, իբրեւ հիւրը կառավարութեան:

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱ յայտարարութիւն մը ըրաւ ալժերական գործադիրութեան (եւրո – պացի եւ մահմետական) եւ չէչեոց թէ կ'ուզեն «վոստահութեան իսկական մթնո – լորտ մը հաստատել»:

ՊԵԼՔԱՍԷՄ ՔՐԻՄ որ Ալժէ վերադար – ձաւ առջի օր, յայտարարեց թէ Պէն Պելլայի յայտարարութիւնը իտալական Ունիթա թերթին, հակառակ է հաչուե – թեան իրենց համաձայնագրին: Ալժերիոյ մէջ ընտրական պայքարը պէտք է պաչ – տօնապէս բացուած ըլլայ, բայց ցարդ ոչ մէկ թեկնածուի անուն ծանօթ է:

ՊԱՊԸ կոչ մը ըրաւ Աստուածածնայ պատարագէն ետք, վերջնական խաղա – ղութեան համար Ալժերիոյ մէջ:

ՋՕՐ· ՏԸ ՊՕՖՈՒՈ որ նախկին պետն է տը Կոլի զինուորական դրասենեակին, կը հերքէ «Դիմադրութեան Ազգային Խոր – հուրդի» պարբերականի հրատարակած խօսքերը, զորս վաւերական չի նկատեր: Ըստ հրատարակուածին, զօր· տը Պօֆոու ըսած է թէ տը Կոլ մտերմիկ խօսակցու – թեանց ընթացքին յայտնած է թէ հա – մոզուած է որ համայնավարութիւնը պի – տի յաղթէ եւ որպէսզի Ֆրանսա չունե – նայ Խորհ· միութեան տառապանքները, հարկ է որ ինք «հաստատէ զայն»: «Կը միանամ Խորհ· միութեան, այդ ձեւով Եւրոպան կը կառուցանենք Ատլանտեա – նէն՝ Ուռալ»:

ԼԻԶԱՊԵԹՎԻԼի մէջ կռիւներ սկսան Քոնկոյի զինուորներու եւ Քաթանկացի պահակազօրքին միջեւ:

ՊԼՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ էմիր Թալալ հաստատած է թէ տարակարծիք է Սէուտական իչխանութեանց հետ, իսն – դրոյ առարկայ չէ ըրած Սէուտ Քագա – ւորը: Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտած է նաեւ թէ Գահիրէ պիտի եր – թայ, Նասըր տեսնելու:

ՖՐԱՆՍԻՍ ՓԱՈՒԼԸՋ, Իւ· 2ի Ամերի – կացի օդաչուն որ 10 տարի բանտարկու – թեան դատապարտուած էր Խորհ· Միու – թեան մէջ բայց ազատ արձակուեցաւ տարի մը ետք, ամուսնալուծում կ'ուղէ: Կինը որ անճանաչելի դարձած է 1 տա – րուան մէջ խանգարուած ջղային դրու – թիւն մը ունի եւ ըստ ամուսնոյն յայտա – րարութեան, ալքոլամոլութեան տուած է ինքզինքը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստան այցելողներուն ուշադրութիւնը միշտ գրաւած է պատմական յուշարձաններուն առատութիւնը եւ անոնց վրայ փորագրուած արձանագրութիւններուն եւ քանդակներուն բազմազանութիւնը.

Արձանագրութիւնները եւ քանդակները կը պարունակեն թանկարժէք նիւթեր երկրին եւ ժողովուրդին քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեանքին վերաբերեալ եւ շատ անգամ կը լրացնեն եւ կը ճշդեն պատմագիրներուն տեղեկութիւնները:

Յայտնի Կովկասագէտ Ն. Մառ դիտել տուած է, թէ հայկական արձանագրութիւնները ժամանակագրական եւ ազգագրական հարուստ նիւթեր կը մատակարարեն, տուեալներ կը հաղորդեն երկրին վարչական կազմակերպութեան, տուրքերու եւ անոնց տեսակներու մասին, լոյս կը սփռեն երկրին ներքին կեանքին վրայ:

Ուշադրաւ է, որ միջնադարու հայ պատմագիրները իրենց աշխատութիւններուն մէջ օգտագործած են վիմագրութիւնները եւ յենած անոնց վրայ, ԺԴ. դարու ծանօթ հեղինակ Ստեփանոս Օրբելեան իր «Պատմութիւն նահանգին Սիսական» գործին մէջ զետեղած է ընդարձակ արձանագրութիւններու պատճէնները:

Ըմբռնելով արձանագրութիւններուն կարեւորութիւնը մեր պատմութեան եւ մշակոյթի ուսումնասիրութեան համար, հայրենասէր բանասէրները անցեալին հակառակ իրենց սուղ միջոցներուն, այնուամենայնիւ, փորձեր կատարած են հաւաքելու եւ հրապարակելու համար կարգ մը արձանագրութիւններ: Սակայն անոնց հրապարակած աշխատութիւնները ամբողջական գործեր չեն եւ յաճախ հեռու են գիտական ճշգրտութենէ:

Այդ գործը կարելի դարձաւ այսօր միայն: Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի Պատմութեան կաճառը որոշած է հաւաքել եւ հրատարակել հայկական բոլոր արձանագրութիւնները: Հինգերորդ տարին է, որ կաճառին արշաւախումբերը ամէն ամառ կը շրջին Հայաստանի շրջանները եւ, ըստ մշակուած ծրագիրի, կը յայտնաբերեն եւ կ'արտագրեն ամրոցներու, վանքերու, խաչքարերու եւ տապանաքարերու վրայ փորագրուած արձանագրութիւնները, միաժամանակ լուսանկարելով պատմական կոթողները:

Արշաւախումբերը հաւաքած են արդէն մեծարժէք նիւթեր Սեւանի աւազանին եւ Զանգեզուրի մէջ: Երբ կը ծանօթանանք այդ նիւթերուն հետ, մեզ կը թուի, որ կը թերթենք պատկերազարդ պատմութիւն մը երկրին հեռաւոր անցեալին մասին: Արձանագրութիւնները կը խօսին քաղաքական դէպքերու, տուրքերու տեսակներու, երկրաշարժներու եւ այլ պատահարներու մասին, կը նշեն ջրանցքներու, կամուրջներու, վանքերու եւ եկեղեցիներու շինութեան ժամանակը: Յուշարձանները զարդարող քանդակները գաղափար կուտան ժողովուրդի կենցաղին եւ զբաղումներու մասին: Կը տեսնենք շինականը, որ մաճը բռնած կ'երթայ գութանի ետեւէն, կը տեսնենք արհեստաւորը ու իր շուրջը շարուած անոր գործիքները: Մարտունիի շրջանի վերին Կարանլըխ (պատմական Կղնուտ) գիւղի շրջականները գտնուող տապանաքարի մը վրայ դրոշմուած է զգակ կարողին կերպարանքը: Վաստկած արհեստաւորը ներկայացուած է հանգիստի ժամուն՝ կը զուարճանայ, մէկ ձեռքին մէջ գինիին սափորն է, միւսին մէջ՝ գաւաթը:

Ուրիշ տապանաքարի մը վրայ երաժիշտներ պատկերացուած են՝ իրենց գործիքներով: Բազմաթիւ են որսի տեսարանները: Քաջ ձիաւորը, աղեղը լարած, կը հետապնդէ եղջերուն: Հետազօտողները նկատած են, որ Դ.–ԺԴ. դարերու տապանաքարերուն վրայի որսի տեսարաններուն մէջ ներկայացուած են գլխաւորաբար ազնուականները, իսկ ԺԵ.–ԺԸ. դարերուն՝ ժողովուրդի լայն խաւերուն պատկանողները:

Արձանագրութիւնները կը պարունակեն նաեւ հետաքրքրական լեզուական փաստեր: Ասոնք պահպանած են այդ ատենուան կենդանի խօսակցական լեզուն, միջին հայերէնի առանձնայատկութիւնները: «Յատկապէս ուշադրաւ են, կը գրէ Ս. Ղազարեան իր վերջերս լոյս տեսած «Միջին Հայերէն» ուսումնասիրութեան մէջ, վիմական արձանագրութիւնները, որոնք հակառակ իրենց ընդհանուր գրելակերպին, պահպանել են ժամանակի լեզուն իր բոլոր բազմազանութիւններով»:

Պատմութեան կաճառը հրատարակեց վերջերս 427 վիմական արձանագրութիւններ, որոնք յայտնաբերուած են Գորիսի, Սիսիանի եւ Ղափանի շրջաններուն մէջ: Ասոնք ամփոփուած են «Դիւան Հայ Վիմագրութեան» երկրորդ պրակին մէջ:

Դժուար է գնահատել այս հսկայ աշխատանքը, որ կատարած են պրակը կազմողները՝ Փրոֆ. Ս. Բարխուդարեանի գլխաւորութեամբ:

Նկատի ունենալով, որ տպագրական տառերով անհնար է արտայայտել արձանագրութիւններուն գրչագրական անսահման բազմազանութիւնը, ասոնց պատկերը տրուած է գծագրութեամբ: Լուսանկարիչ Արտաշէս Վրոյր, որ ընկերակցած է արշաւախումբերուն, լուսանկարած է պատմական կոթողները:

Մէկ քանի տող, որ պատահմամբ մնացած են մամռապատ տապանաքարերուն կամ եկեղեցիին բարձրադիր զմբէթին վրայ, հնարաւորութիւն կուտան լուծելու պատմութեան եւ արուեստին վերաբերեալ այնպիսի կնճռոտ հարցեր, որոնք տարիներ շարունակ յուզած, հետաքրքրած են գիտական աշխարհը:

Այդ հարցերու շարքին կը պատկանի «Էջմիածնի Աւետարանին» գրչութեան վայրի մասին վէճը:

«Էջմիածինի Աւետարանը» հայկական մանրանկարչութեան եզակի գոհարներէն է եւ ունի համաշխարհային հռչակ: Ի պահ դրուած է Երեւանի Մատենադարանին մէջ՝ 2374 թուագրութեան տակ: «Բացառիկ գեղարուեստական յատկութիւնները, որոնք դնում են այդ ձեռագիրները համաշխարհային մշակոյթի յուշարձանների շարքը՝ կազմի քանդակը, որ ինքնատինքեան նոյնպէս արուեստի մի հիանալի յուշարձան է, նրա զարմանալի պահպանուածութիւնը վաղուց ի վեր գրաւել էին հետազօտողների ուշադրութիւնը», կը գրէ հայկական մանրանկարչութեան մասնագէտներէն Լիդիա Դուրնովօ: Ընդգծելով նկարներու գոյներուն եւ երանգներուն նրբութիւնն ու թարմութիւնը, ան կ'աւելցնէ.— «Թերթելով այդ թանկարժէք գրքի էջերը, դժուար է հաւատալ, որ մի քառասուն տարուց յետոյ լրանալու է նրա հազարամեակը»:

Ո՞ւր շինուած է հայկական արուեստին այդ հազուագիւտ գոհարը:

Կ. ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ՝ ԱՅՍՕՐ

Ներկայիս, երբ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Ասիոյ, Ափրիկէի եւ Լատին Ամերիկայի թերաճ երկիրներուն վրայ, դիւրաւ կը մոռցուի թէ թերաճ երկիրներ կան Եւրոպայի մէջ ալ: Նախ եւ առաջ, կան Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները ու նաեւ Խորհ. Միութիւնը, որ ներկայիս «համայնավարութեան լրիւ կառուցման» շրջանը մտած եւ դէպի Անջրպետ առաջին մարդը զրկած ըլլալով հանդերձ, դեռ ունի, գլխաւորաբար հոգեբանական կարգ մը յատկանիշներ, որ սովորաբար կը նոյնանան թերաճութեան հետ:

Ռումանիոյ նման երկրի մը պարագային, անկարելի է ըմբռնել իր յետպատերազմեան պատմութիւնը եւ աւելի քիչ՝ դատել իր քաղաքական դրութիւնը, անջատելով թերաճութեան ընդհանուր հարցէն:

ՔԱՐԻԻՂԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարակոյս չկայ թէ Ռումանիա որ 1944ին «ազատագրուեցաւ խորհրդային բանակին կողմէ», հրամայական պէտք ունէր զարգանալու: Ռումանիոյ նախապատերազմեան ճարտարարուեստական սպառազինութեան միայն 5 առ հարիւրը կ'արտադրուէր իր հողին վրայ: 1938ին, իր հարուստ քարիւղի հորերուն դրամագլուխին 90 առ հարիւրը օտար էր: Հայրենաւանդ երկրագործական միաւորը՝ գիւղացիներու կողմէ մշակուող մեծ կալուածն էր: Զորս միլիոն անգրագէտ եւ կիսագրագէտ Ռումանացիներ կային:

Այսօր, պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, որեւէ անգրագէտ չկայ: Երկրագործութիւնը համայնացուած է ցարդ առանց աղետաւոր այն հետեւանքներուն, որ տառապեցուցին ընկերվարական միւս երկիրները: Քարիւղի ճարտարարուեստը ազգայնացուած է եւ ներկայիս, արտադրութեամբ երկրորդ է Եւրոպայի մէջ, խորհրդային ճարտարարուեստէն անմիջապէս յետոյ գալով: Մեքենայի իր կարիքներուն 80 առ հարիւրը կը հոգացուի ռումանական արտադրութեամբ:

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս յաջողութիւնները մասնաւորաբար ուշադրաւ են անոր համար որ, դեռ մէկ քանի տարի առաջ, միւս արբանեակներու տնտեսութեան նման, ռումանական տնտեսութիւնն ալ մեծ մասամբ Սթալինի կողմէ ենթարկուած էր խորհրդային շահերուն:

Այսուհանդերձ, Ռումանիա հակառակ իր հարուստ նիւթական աղբիւրներուն, թերաճ երկիր մըն է: Մայրաքաղաքը՝ Պուքրէշ, անմիջապէս յայտնի չըներ ասիկա: Պատերազմէն առաջ, ռումէն միջակորեար դասակարգը յաջողեցաւ Պուքրէշի տալ մաս մը այն փայլէն, զոր Արեւմտեանները կը սպասեն մայրաքաղաքէ մը:

Հանգստաւէտութեան քաղքենի աւանդութիւնները կը շարունակեն վերապրիլ սրճարաններուն, ճաշարաններուն եւ պանդոկներուն մէջ: Բայց քաղաք մըն է, որ ունի քիչ թիւով ինքնաշարժներ, որոնցմէ ոչ մէկը ռումանական է: Ժամացոյցներն ու լուսանկարչական մեքենաները հազուագիւտ բաներ են: Ինծի հարիւր սթերլին տուին զուիցերական ժամացոյցի մը համար, որ Լոնտոնի մէջ միայն տասը սթերլին կ'արժէր:

Պուքրէշի կեդրոնէն դուրս ամէն ինչ բոլորովին տարբեր կ'երեւի: Մայրաքաղաքի արուարձաններն իսկ գիւղական երեւոյթ ունին, փողոցներուն մէջ այծերու եւ ոչխարներու հօտերով եւ իրենց արածող կովերուն հսկող երիտասարդներով: Տրուած ըլլալով որ, գիւղերու մէջ փոխադրական սովորական միջոցը կառքը եւ ձին են, կառքը դեռ փոքր է եւ շինուածքը՝ նախնական: Գիւղացիներուն մօտ կօշիկները հազուագիւտ են եւ ազգային տարազը կը հագնուի առանց որ եւէ ցուցադրութեան, ամենօրեայ հագուստին նման:

ՔԱՂԱՔԻ ԵՒ ԳԻՒՂԻ ՄԻՋԵՒ ԽՈՐ ԱՆՋՐՊԵՏԸ

Համայնավարները ա'յնքան տառապե-

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որպէս զուտ բարեսիրական հաստատութիւն, Պուրճ Համմուտի մէջ կան երկու կարեւոր հիմնարկութիւններ, որոնք կը պատկանին հայասէր Զուիցերացիներու կազմակերպութեան: Ծերանոց մը եւ կոյր–խուլ–համրերու վարժարան մը իրենց բարերար ազդեցութիւնը կ'ունենան ոչ միայն շրջանիս համար, այլեւ Միջին Արեւելքի հայ գաղութներուն համար:

Ծերանոցը, որուն տնօրէնուհին է Օր. Վիցեման, կը պատսպարէ մօտ 80 անտէր ծերեր: Այցելութիւն մը այդ հիմնարկութենէն ներս բաւական է համոզուելու համար կատարուած այն մեծ աշխատանքին, զոր օտար ազգի զաւակներ կը տանին այս ափերուն վրայ, մարդասիրական վսեմ գաղափարներէ մղուած: Մաքուր բնակարաններ ունին մեր մեծ մայրերը, կարգապահութիւն եւ համերաշխութիւն կը տիրէ հոն, շնորհիւ Օր. Վիցեմանի խմաստուն հսկողութեան:

Նուազ կարեւոր չէ նաեւ «Կոյր–խուլ–համրեր»ու վարժարանը, տնօրէնութեամբ Տէր եւ Տիկին Քարլ Մայսոհ. Կանոնաւոր ուսում կը ստանան եւ լեզուներ ու գիտութիւն կը սորվին կոյրեր, իրենց յատուկ գիրերով: Ուսումէն զատ անոնց կը սորվեցնեն նաեւ արուեստ եւ արհեստ: Կուրանոցի արհեստանոցին շնորհիւ, այսօր մենք մուրացկան կոյրեր չունինք: Մեր կոյրերը իրենց հացը կը ճարեն հերոսական աշխատանքով: Անոնք չուկայի մարդ են եւ տեղեակ են օրուան անցուդարձերուն: Անոնք գաղափար ունին նաեւ երաժշտական աշխարհէն: Գիտեն նուագել դաշնակ, ջութակ եւ այլ երաժշտական գործիքներ:

Համրերը նմանապէս անտեսուած չեն: Մասնաւոր դասընթացքներով կարելիութեան սահմանին մէջ ճիգ կը թափուի գիտական նոր մեթոտներով համրերուն խօսիլ վարժեցնել: Այս դպրոցին եւս օգուտը տեսնուած է եւ Պուրճ Համմուտցիները ամէն օր շատ մօտէն կը տեսնեն այս զոյգ հաստատութիւններուն ընծայած մեծ բարիքը, որուն համար միշտ երախտապարտ պիտի մնան:

ՀԻՒՂԱՒԱՆՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի կազմաւորման հետ ծագում առին հիւղաւաններ, այսինքն թիթեղաշէն ու փայտաշէն խեղճուկ բնակարաններ (Թիրօ–Սանճագ քէմփ — 4000 բնակչութիւն), որոնք ժամանակի պահանջքին համար շինուած էին, որպէս առժամեայ կարիքի գոհացում: Դժբախտաբար 20–30 տարի ետք, այդ հիւղաւանները կը պահեն իրենց գոյութիւնը, եւ կառուցուող բազմաթիւ արդիական շէնքերու կարգին, ազատ եւ զգուելի ներկայութիւն մը կը ցուցադրեն, որ շատ դէշ տպաւորութիւն կը ձգէ ազկէ անցնող օտարականին եւ տեղացիին:

Տակաւին անհասկնալի կը մնայ հիւղաւանին բնակիչներուն հոգեբանութիւնը: Այս երեւոյթին պատճառը աղքատութիւնը ըլլալ կը թուի ոմանց համար. սակայն մենք այդ կարծիքը երբեք չենք բաժներ, որովհետեւ հիմնովին սխալ է այդ, այլ խօսքով կրնանք ըսել, դէշ վարժութեան հարց է պարզապէս: Զրի բնակարաններու մէջ ապրած ըլլալու գոհունակութիւնը կը զգան անոնք, որոնց քով մեռած ըլլալու է անպայման արժանապատուութեան զգացումը, ինչ որ ինքնին դժբախտութիւն մըն է: Եթէ անոնց մէջ կան իրապէս խեղճեր, Պուրճ Համմուտի Քաղաքապետութեան եւ բնակչութեան կ'իյնայ անոնց օգնելու պարտականութիւնը:

Պուրճ Համմուտի մէջ օր ըստ օրէ կը կառուցուին բազմայարկ, արդիական յարմարութիւններով օժտուած բազմաթիւ շէնքեր: Այդ շէնքերուն մէջ բնակող մարդիկը քաղաքի շրջանէն չեն, ոչ ալ հարուստներ են, այլ նոյնինքն Պուրճ Համմուտցիներ, օրապահիկը հազիւ շահող մարդիկ, բայց որոնք գիտակցութիւնը ունին վարդավարի ապրելու: Արժանապատուութեան խոր զգացումը ունին եւ երբեք չեն ուզեր խեղճ արտաքինով երեւիլ:

Մեր ներկայ յօդուածով հրապարակաւ կը դատապարտենք հիւղաւաններու յամառ բնակիչները եւ կոչ կ'ուղղենք անոնց, որպէսզի ըլլան քիչ մը վեհանձն եւ օգնեն մեր կառավարութեան, առանց անոր տաղտուկ ու գլխու ցաւ պատճառելու: Անոնք քաջութիւնը պէտք է ունենան քանդելու այդ հիւանդութեան բոյն եղող խրճիթները: Հարկ չկայ սպասելու օժանդակ ձեռքերու, մենք քաջ գիտենք եւ լաւ կը ճանչնանք տեղւոյն բնակիչներու վիճակը, կը տեսնենք նաեւ թելեվիզիոններու ցիցերուն ցանցերը, որոնք թիթեղեայ տանիքներու վրայ շողալով, ամբողջ «վիճակ» մը կը մատնեն...:

Պուրճ Համմուտի սրտին մէջ բացուած այդ «վէրք»ը, հիւղաւանները պէտք է քանդուին միանգամ ընդմիշտ: Մենք գաղթական սերունդ մը չենք այլեւս, այլ ինքնաբաւ Լիբանանցիներ: Կը վայելենք ազատութիւն մը, զոր ոչ մէկ տեղ պիտի կրնանք գտնել: Կ'արժէ այս ազատ եւ դեղեցիկ երկիրը մաքրել, իւրաքանչիւրս իրեն բաժին ինկած չափով, դեղեցկացնենք այս երկիրը, մեր պարագային Պուրճ Համմուտը, փոխանակ ազատուելու եւ ծիծաղելի ու արգահատելի տեսարաններ ցուցադրելու, որոնք ամէն վայրկեան տխուր յիշատակներ կ'արթընցնեն:

(5 – Շար.)

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵԱՑ ՄԷՋ

«Սիոն»ի վերջին (1962 Ապրիլ–Մայիս) միացեալ թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

18 Ապրիլ 1962 Թուականը համաձայնութեան է գործադրութիւն, երուսաղէմի երեք Պատրիարքարաններու առորակրութեամբ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Գ. Տէչանի՝ չինութեանց համար Փրան – ացի գործավարին հետ: Ցունիս 1ին Գ. Տէչան առանձնեց իր գործը, — հրա – կէզ ճարտարապետներու նախագիծերուն գործադրութեան եւ ապահովել չինու – թեան բարւոք ընթացքը:

5 Ցունիս 1962, ժամը 4ին, երեք յա – ջորդաբար հանդիսաւոր արարողութիւններու ներկայացուցիչ – ները ժողով գումարեցին Ճարտարապետ – ներու գրասենեակին մէջ, որուհետեւ հա – մար Ս. Ցարութեան Տաճարի նորոգու – թիւններու յաջորդ շերտին սահմանները: Առաջարկուեցաւ որ՝

1) Շինանիւթերը ամբարուին Ցունաց վանքի ստորերկրեայ մասին մէջ, խնա – յելու համար փոխադրական դժուարու – թիւնները:

2) Մուտքի առաստաղի ծեփերուն վար առնուելուն պատճառով տարածուելիք փոշին արդիլելու համար, առժամեայ կերպով փակուին Հայոց բաժնի պատու – հանները, որոնք դէպի Տաճարի ներսի մասը կը նային:

3) Տաճարին տանիքի քարերը փակուին եւ անհրաժեշտ նորոգութիւններ կատար – ուելէ ետք նոյն ձեւով սալայատակուի տանիքը: Ցունաց բաժնի նորոգութիւն – ները՝ Քաթոլիկոսի եւ Հարաւային սիւ – նաշարին տակ՝ չարունակուին առանց ընդհատումի:

4) Երրորդ կէտին շուրջ իրաւական հարցերը ծագեցան կողմերուն միջեւ, ինչ որ ստիպեց զանոնք հարցի քննութիւնը թողուլ յաջորդ ժողովի մը:

Երկրորդ եւ երրորդ ժողով մը դու – մարուեցաւ Ցունիս 13ին եւ 14ին, սա – կայն առանց արդիւնքի:

×

Ս. Ցարութեան Տաճարին մէջ աւար – տեցաւ Հայոց Տեսչարանի նորոգութիւ – նը: Տաճարի մուտքի ձախակողմը, Աա – ռաւածամօր ուշաթափման վայրին կից, ընդարձակ, կամարակապ այս սրահը նախապէս բաժնուած էր երկուքի: Օդ – առելով ընդհանուր նորոգութիւններու առիթէն, յարմար նկատուեցաւ կատարել ամբողջական նորոգութիւն մը նաեւ Տես – չարանին մէջ: Երկու բաժինները վեր – ցուեցան եւ կազմուեցաւ միակ սրահ մը, որուն պատերը ծածկուեցան փայ – տով պարզաքանդակուած կամարաձեւ փորագրութեամբ: Իսկ սրահի ճակատը յարդարուեցաւ մասնաւոր կերպով, ըն – դունելու համար Պատրիարքական Աթո – ռը՝ պատուանդանի մը վրայ:

ՆՈՐ ՏՈՂԱՇԱՐ ՄԸ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ս. Յակոբեանց վանքի պանապան հաս – տատութիւններու չարքին, վերանորո – գումի եւ յատուկ հոգածութեան պէտք ունէր նաեւ մեր հնամեայ տպարանը: Մասնաւորաբար ուսումնասիրուած ծրա – գրի մը համաձայն, պիտի նորոգուին մեծ ու փոքր մամուլները եւ ամբողջացուին նորագոյն եւ արդիական կազմածներով:

Ս. Յակոբեանց տպարանի արդիակա – նացման ծրագրին իր լայն բաժինը բե – րաւ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, իշխանական նուիրատուութեամբ 7250 սթերլինի, որ պիտի յատկացուի մեծ տպագչարի մը գնումին, իր լման կազ – մածով:

Հայ գիրի, տոհմային մշակոյթի եւ կրօնական գրականութեան տարածման նուիրական գործին ընծայուած օգնու – թիւնը աւելի կ'ամբապնդէ Առաքելական Աթոռին դարաւոր կոչումը, որով ան պի – տի կարենայ չարունակել իր ծառայու – թիւնը մեր եկեղեցիին եւ մշակոյթին:

ԱՄՄԱՆԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Աւարտելու վրայ է Ամմանի նորակա – ոյց հայ վարժարանը: Հեթումեան վար – ժարանը, որ տարիներէ ի վեր երուսա – կէմի Աթոռին հովանաւորած հայ գըպ – րոցն էր Ամմանի պաղութիին մէջ, բոլո – րեց իր կրթական վերջին տարին՝ իր նեղ, անյարմար եւ վարձու չէնքին մէջ: Տարեկան հանդէսը կատարուեցաւ Ցու – նիս 10ին, խանդավառութեան բացառիկ մթնոլորտի մը մէջ, որուհետեւ ուսա – նողութիւն եւ ուսուցչական կազմ հրա – ժէշտ կ'առնէին ոչ միայն տարուան մը աշխատանքէն, այլ եւ մանաւանդ պարո – յական աշխատանքի անկարելի պայման – ներէն, աղջունելու համար յաջորդ կըր – թական տարին նոր, քարաշէն, օդաւէտ եւ դպեցիկ չէնքին մէջ սկսելու դադա – փարը:

Նոր գպրոցը պիտի կրէ նաեւ նոր ա – նուն, իր գոյդ բարերարներու յիշատա – կութեամբ: Մանկապարտէզը պիտի կոչ – ուի «Գալուստ Կիւլպէնկեան Մանկապար – տէզ», իսկ նախակրթարանը՝ «Հ. Բ. Ը. Միութեան Վահրամ Իւզպաշեան վարժա – րան»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐԸՆի մէջ, Օգոստոս 5ին մեռած է Յովսէփ Քէչիչեան: Ողբացեա – լը ծնած էր Տիվրանակերտ, 1898ին, ա – չակերտած է Պէրլէրեան վարժարանին եւ փոքր տարիքէն հակում ցոյց տուած պրականութեան հանդէպ: Ուսուցիչ եղած է Պէրլէրեան, Գարակէօղեան եւ Կեդրո – նական վարժարանները: Աչխատակցած է Պոլսոյ Մարմարայի Յ. Ք. Սիլվան գը – րական անունով:

ՀՈՆՈԼՈՒԼՈՒԻ մէջ մեծ յաջողութիւն գտած են Ալան Յովհաննէսի գործերը: Ամերիկահայ երաժիշտը տեղւոյն հա – մալսարանէն հրաւիրուած էր իրրեւ այ – ցելու դասախօս եւ հոն պիտի մնայ տա – կաւին ժամանակ մը: Մայիս 20–27 «Ալան Յովհաննէս» չաբաթ մը տեղի ունեցած է, որու ընթացքին նուագուած են հեղի – նակին գլխաւոր գործերը:

ՖՐԻԶՆՈՒԻ մէջ (Քալիֆորնիա) եղե – րական պարապմներու մէջ մեռած է հայ ուսանողուհի մը՝ Պերճուհի Երամեան, 19 տարեկան: Տարաբախտ աղջնակը լո – ղալու գացած էր ընկերներով եւ ծովա – մոյն եղաւ: Բնիկ Սէլանիկցի, Պերճուհի Երամեան Ամերիկա գացած էր ուսանե – լու:

ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՈՐ ԿԵՐԹԱՑ
ԸՆԿԵՐ ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ–ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

«Ազդակ» ցաւով կը հաղորդէ մահը հաւատաւոր Դաշնակցական եւ հանրային բազմարդիւն գործիչ ընկ. Տէր–Կարա – պետեանի, որ տեղի ունեցած է Օգոստ. 9ին Սաքրէ–Քէօր հիւանդանոցին մէջ, վիրաբուժական գործողութենէ մը ետք:

Ցանձին ընկ. Գրիգոր Տէր–Կարապետ – եանի, Լիբանանի մեր կազմակերպու – թիւնը կը կորսնցնէ լուռ եւ անձնուէր աչխատանքի օրինակելի ընկեր մը եւ Լիբանանի հայ համայնքը՝ բարեխիղճ եւ ուղղամիտ գործիչ մը, որ տասնամեակ – ներ ամբողջ անձնուրաց ծառայութեան մարմնացումը եղաւ, պատասխանատու պաշտօններու վրայ:

Ծնած Տիվրանակերտ 1896ին, քահա – նայի զաւակ, Գրիգոր Տէր–Կարապետ – եան, ուսումը ստանալէ ետք իր ծննդա – վայրին մէջ, կանուխէն կը մտնէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերը եւ մինչեւ իր մահը կ'ըլլայ տիպար կուսակցական մը, գաղափարական բարձր արժանիքներով: Երիտասարդ տարիքին, Տիվրանակերտի մէջ առաջին մը կրթական գործին նուիր – ուելէ ետք, կը փոխադրուի Հալէպ, ուր կը պաշտօնավարէ երկաթուղային ընկե – րութեան մէջ:

Առաջին ընդհանուր պատերազմին, 1915ին, կը ձերբակալուի Հալէպի մէջ, Տէր Ցարութիւն քահանայի եւ բազմա – թիւ այլ երիտասարդ ընկերներու հետ, իրրեւ յեղափոխական: Բանտէն արձակ – ուելէ ետք, կը վերստանձնէ իր պաշտօ – նը, մինչեւ պատերազմի վախճանը:

Զինադադարէն ետք, Հալէպէն կը փո – խադրուի Առանձ, ուր կը պաշտօնավա – րէ Հանրօգուտ Շինութեանց սպասարկու – թեան մէջ, միաժամանակ պատասխա – նատու դեր ստանձնելով կուսակցական կեանքէն ներս:

Կիլիկիոյ պարպումէն ետք, կուգայ Դա – մասկոս, ուր կ'ըլլայ Քառասնքի առա – ջին պաշտօնեաներէն մէկը: Այս սպա – սարկութեան մէջ, չնորհիւ իր աչխատու – նակութեան եւ դիրքին, օգտակար կ'ըլ – լայ բազմաթիւ հայ երիտասարդներու, որոնք իր միջոցաւ գործի կ'առնուին Քա – ռասնքի տնօրէնութեան կողմէ:

Երկար տարիներ կ'ըլլայ Ս. Նշան Եկեղեցւոյ թաղականութեան անդամ եւ իր աչխատանքով ու գործունէութեամբ մե – ծապէս կը սատարէ եկեղեցւոյ բարե – գործման: Միաժամանակ, դինք կը գրա – ւեցնենք կուսակցական պատասխանատու պաշտօններու վրայ, աչխատելու այն յա – մառ վճռականութեամբ եւ ուղղամտու – թեամբ, որոնք սիրոյ եւ յարգանքի լայն շրջանակ մը կը ստեղծեն շուրջը:

Աչքերը կը փակէ մարդու եւ Հայու իր պարտականութիւնը լրիւ կատարած ըլ – լալու գոհունակութեամբ: Ցարգանք իր անմոռանալի յիշատակին:

ցնող քաղաքի եւ պիւղի միջեւ անջրպետը խոշ է տակաւին, եթէ «պիւղ» ըսելով կը հասկնանք լաւ եւ արդիւնաւէտ կոլխոզ մը: Գուքրէչէն 50 մղոն հեռաւորութեան վրայ այցելեցի հարուստ կոլխոզ մը, որ ունէր սարսափելի ապառա ճամ – բայ մը, զոր քիչ յետոյ անձրեւը պիտի վերածէր ցեխի: Ելեկտրականութիւն չկար կոլխոզի բոլոր չէնքերուն մէջ եւ պիւղի միակ բարնիքները կը մտածէին չինել մօտաւոր ապագային, պիւղացինե – րը իրենք: Գիւղին մէջ ամէնէն ապաւա – րիչ չէնքը եկեղեցին էր:

Ռումանիոյ նման երկիր մը, պէտք է ունենայ անտեսական իրական մենամո – լութիւն մը: Տնտեսութիւնը ամէն բանէ վեր: Այս պայմաններուն տակ, քապա – քականութիւնը պերճանք մըն է եւ իսկա – պես, ռումանական անզօր համայնավար կուսակցութեան հետ գործ ունենալը, ներկայիս, որեւէ քաղաքականութեան չնաեւելու պէս բան մըն է: Սակայն ոչ ոք կրնայ վստահ ըլլալ թէ որքան պիտի տեւէ այս կացութիւնը: Արագօրէն գար – գացող անտեսութեամբ երկիրները, ա – ռանց մը վերջ կը ձգտին անկախ դառ – նալու:

Ռումանիա հաւանաբար այդ փուլին մէջ մտնէ ճիշդ այն պահուն, երբ Խորհ. Միութիւնը կը ջանայ Արեւելեան Եւրո – պայի երկիրներու անտեսութիւնը կապ – ակերպել Միացեալ Շուկայի հակառա – կորդ միութեան ձեւով: Ներկայիս, նը – շաններ կան թէ Ռումանիա այս մարդին մէջ Մոսկուայի փափաքածին չափ ալ հնազանդ չէ: Այսպէս, Ռումանիոյ արն – տեսութեան զարգացման պիտի հետեւի իր քաղաքականութեան զարգացումը:

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԻԵՐ

ԳՐԵՑ՝
ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

— Ան որ մխին ու ոսկորներուն մէջ երեք այդ բարբարոսութիւնը, դարձեալ այդ պատառոյն Հայն էր: Ո՛ւր էին քա – ղաքական, կրօնական եւ վարչական պատիժներէն անուններու տակ կամ ծած ոդովի անդամները, երբ կը կատարէր ցան: Եթէ Հայաստանի մէջ տեղի ունե – ցած քամհարների կոտորածները հեռու էին իրենց աչքէն, չէ՞ որ հիմա իրենց գոնե – ցան տղեւ կը յօշոտուէր: Ուրեմն ին – չո՞ւ իր կարծքը չբացաւ եւ բացէ ի բաց Հայասպարեց: «Բաւական է, Սուլթան, բաւական է եղբայրներուս արիւնը կը թանն: Դիր արիւնոտ դանակդ իր պատ – ճառին մէջ»: Ձայատարեց, այո, ո – գովհետեւ իր հանդիսա կեանքը պիտի վերջանար իր Հանդիսա կեանքը պիտի անուցած լիմը պիտի արձնդնէր, որովհե – տեւ իր պալատները խրճիթներու պիտի վերածուէին եւ իր բարձրաստիճան տիտ – ղոսներուն տեղ անչուք մնուն մը պիտի կրկը:

— Ճշմարիտ է, Տէր Օհան, ընդհատեց Աւետակապետը, մենք յոյս դնելու չենք ձեր քաղաքական, կրօնական ու վարչա – ձան առաջատար անուններուն վրայ՝ ո – րոնք համիտեան կառավարութեան նեն – դատու դաւերէն ծնունդ առին: Առանձ – ամէնքն ալ անուանական նշանակութիւն մը ունին: Առանցմէ օգուտ սպասելը յի – մարութիւն է:

Ասօր չվերջացած չէր, երբ վանահայ – րը հեռուէն երեւաց: Երկուքն ալ ոտքի եղան ու դիմաւորեցին զինքը:

— Օ՛ֆ, բացագանչեց վանահայրը նե – ղսացած եղանակով մը, սա Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանն ալ ի՞նչ կ'ուզէ ինձ. ամէն տեսեն «Տեղեկագիր զրկեցէք, տե – ղեկագիրը պատրաստեցէք» կը հրամայէ: Բայց ի՞նչ տեղեկագիր պատրաստեմ: Եր – կու տարի է չարունակ զրածներս կը կրկնեմ: Կարծես չի դիտեր ժողովուրդին վիճակը, ելեւ վանքերու եկամուտներն եւ հաստիքները կը հարցնէ:

— Վանքերու հաստիքները ի՞նչ պիտի ընէ, դիտել տուաւ Աւետակապետը:

— Ո՛վ դիտէ. սա եղաւ տասն անգամ է որ հրաժանդ կուգայ եւ կը հրամայուի չտեսով պատասխանել: Վերջապէս տե – սիկպէրեցի թէ վանքին մէջ քանի մը մշակներ կան, որոնք հաստիքները կ'ու – տեն եւ եթէ Պատրիարքարանը կ'ուզէ որ թուաբանական հաշուով դիտնայ անոնց քանակութիւնը, թող հսկող մարմին մը դրկէ:

— Շատակ պատասխանն ալ այդ է, մրմնջեց Տէր Օհան մեքենաբար:

— Մինչեւ այսօր Կ. Պոլսոյ Պատրիար – քարանը չէ՞ր դիտեր թէ Հայաստանի վանքերուն կացութիւնը ի՞նչ դրութեան մէջ է, հարցուց Աւետակապետը:

— Ի՞նչպէս չէր դիտեր. բայց հարց մը պէտք է ըլլայ որ ժողովի օրերուն կարե – նան քիչ մը վիճաբանելէն ետքը ըսել. «կարեւոր գործ մըն ալ կարգադրուե – ցաւ»: Մեր արդի Ս. Պատրիարքը չատ հետամուտ է վանքերու անկիւնները ան – դամ դիտնալու. միայն խուցերուն տե – ղեկանալը չի բաւեր: Ձեմ դիտեր թէ ի՞նչ արդիւնք յառաջ կուգայ ասանկ հարցումներէ: Ըստ ես, պէտք է իրական դարման մը ճարել մեր վանքերուն հա – մար եւ ոչ թէ վանքին ա՛շակներուն կե – րածը նկատի առնել: Ո՞ւր, ո՞ւր էին մեր մեծերը երբ ասկից տարիներ առաջ վան – քերը այնքան հարուստ էին որ իրենց ազգիւրներէն իւղ եւ մեղր կը բխէին. ինչո՞ւ համար այդ իւղերով ու մեղրով չհնուցին դիւղացիներու ապտակիկ մա – նուկները, ինչո՞ւ համար այդ ծուլանոց – ները մէկ–մէկ լուսոյ վառարաններ չը – րին: Հիմա ի՞նչ է մնացեր: Ես կ'ըսեմ «եղ է, է՛ղ», անիկա կ'ըսէ «կթէ՛, կթէ՛»:

— Ի՞նչ ընենք, Հայր Սուրբ, մէջ մը – տաւ Տէր Օհան, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքա – րանը քանդուած ու աւեր դարձած կա – պագքներուն կախկախը կը փնտռէ: Ուրիչ ի՞նչ կուգայ ձեռքէն: Մեր այդիներուն մէջ մարդու կերպարանքով խրտուիլակ – ներ կան երբեմն վախկոտ թռչուններ ա – նոնց փոքրիկ չարժումէն սարսափած չեն մօտենար որթատունկերուն. բայց անոնք որ հասկցած են անոր ինչ ըլլալը, կարե – ւորութիւն անդամ չեն տար: Ահա Պատ – րիարքարան մը ձեղի. անկից տարբեր նչանաւորութիւն մը չունի: Արդ, ով որ օգտակար գործունէութիւն մը կը սպա – սէ, բաւին բաւականակ նչանակութեամբը կա՛մ կոյր, կա՛մ տխմար ըլլալու է:

Վանահայրը, որքան որ աքսորեալ մըն էր Տէր Օհանը, զարձեալ կը յարգէր ու անոր խօսակցութենէն կ'ախորժէր: Հե – տեւաբար ստորակարգեալ եկեղեցականի մը տեղ չէր դներ երբ տարակարծիք ըլ – լար:

— Այդ այդպէս է, Տէր Օհան, բաւ – ղանահայրը, սակայն կրնա՞նք հասկցնել մեր Ս. Պատրիարքին, կրնա՞նք տեղե – կագրել թէ ձեռքերնիդ կը հեռացնէք մեր վէրքերէն ու մոռացութեան կուտաք մեր առաւելանքը:

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի տարեդարձին առթիւ այս կիրակի ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոնի դեղեցի վայրը:

Կը նախագահէ ընկ. Գ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի ճամբարին կողմէ, մասնակցութեամբ Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ծանօթ.— *Օթոքառ առնել Քաղինոյին քովէն, Պուլ. ժան ժօռէսէն 13 թիւը (ամէն կէս ժամը անգամ մը) եւ իջնել վերջին կայարանը:*

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ.-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՏԷՐ ՆԵՐՍԵՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱՊՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկ. Աբրահամ Լուսիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Նազարեան եւ զաւակները եւ մօտիկ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարսէյլ Սէնթ-Անթուան (Քամփանի Փերիէ) Ս. Թադէոս եկեղեցիին մէջ՝

ԱՍՏՂԻԿ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ

արկածալի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ Ս. Լուսիկեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)
ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զազմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր բնակարանը կը Լուսաւորուի ԵԹԷ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro: Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 18 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 5381 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5282

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Ա.

Օդոստոս 7–17 Փարիզի համալսարանական թաղամասի միջաղգային տան մէջ տեղի ունեցաւ քրիստոնէական Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի Կեդրոնական Կոմիտէին հերթական ժողովը, որուն կը մասնակցէին, ինչպէս գրեցինք, էջմիածնի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ զոյգ կաթողիկոսութեանց ներկայացուցիչները, իբրեւ դիտող:

Այս կազմակերպութեան գաղափարը յղացած էին Պոլսոյ Յունաց տիեզերական պատրիարքն ու Զէօտէրպլոմի արքեպիսկոպոսը Օլտհամ 1930ին: Ծրագիրը իրագործուեցաւ 1937 Յուլիսին Լոնտոնի Ուէսթֆիլտ քոլէճին մէջ, ոչ-կաթողիկէ զանազան եկեղեցիներու 35 ներկայացուցիչներուն կողմէ: Քառորդ դարու կեանք ունի ուրեմն անիկա:

Կազմակերպութեան գերագոյն մարմինն է Ընդհանուր Ժողովը, որ կը գումարուի 6–7 տարին անգամ մը, իսկ Կեդրոնական Կոմիտէն՝ բաղկացած հարիւր անդամէ՝ տարին մէկ անգամ: Աւելի սահմանափակ է գործադիր մարմնի անդամներուն թիւը:

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդին նպատակն է «դիւրացնել խորացումն ու ընդլայնումը քրիստոնեայ եկեղեցիներու ներկայ հոգեւոր միութեան, ժամանակի ընթացքին հասնելու համար աւելի կատարեալ միութեան»:

Զանազան եկեղեցիներու փոխադարձ ծանօթացման համար օգտակար կը նը-կատուին յաճախակի հանդիպումներն ու շփումները: Անոնք պիտի ծառայեն նաեւ աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու, իբրեւ նախաքայլ միութեան:

Մինչեւ վերջերս խորհրդային երկիրները հեռու կը մնային այս կազմակերպութենէն:

Սակայն յանկարծ սկսան հետաքրքրութիւն ցոյց տալ եւ անդամակցութեան համար դիմում կատարեցին երրորդ Ընդհանուր Ժողովին, որ տեղի ունեցաւ 1961 Նոյ. 19էն Դեկտ. 6 Հնդկաստանի մայրաքաղաք Նիւ Տէլհիի մէջ:

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի առաջին Ընդհ. Ժողովը գումարուած էր 1948ին Ամսթերտամի, երկրորդը՝ 1954ին Էվենսթընի մէջ (Շիքակոյի մօտ): Նիւ Տէլհիի ընդհ. Ժողովին մասնակցած էր Գարեգին վրդ. Սարդիսեան, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կողմէ:

Ռուսիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Լեհաստանի օրթոտոքս եկեղեցիներուն դիմումը մեծ վիճաբանութեանց տեղի տուած էր Նիւ Տէլհիի մէջ: Ի վերջոյ ընդունուած էին արեւելեան այս չորս եկեղեցիներն ալ, որոնք կը գտնուին յայնկոյս երկաթէ վարագոյրին:

Ընդհանուր քարտուղարին կողմէ Փարիզի ժողովին ներկայացուած տեղեկագիրը մասնաւորապէս կը շեշտէ արեւմտեան եւ արեւելեան եկեղեցիներու գործակցութեան կարեւորութիւնը: Երկար ատեն իրարմէ հեռու մնալէ վերջ, երկու եկեղեցիներու մերձեցումը բարենշան կը նկատէ ապագայի համար:

Կազմակերպութեան «Հաւատք եւ Սահմանադրութիւն» բաժանմունքի անդամները շուտով Մոսկուա պիտի մեկնին, ուր օրթոտոքս եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն հետ աստուածաբանական նիւթերու շուրջ լուրջ խօսակցութիւններ ունենալու համար:

Խորհուրդը մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ Վատիկանի երկրորդ Տիեզերական Ժողովին, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Ընդառաջ երթալով Հռոմի Պապին կողմէ իրեն ուղղուած հրաւէրին, Կեդրոնական Կոմիտէն որոշեց երկու դիտողներ ղրկել Վատիկան:

Այս առթիւ ընդունուած բանաձեւը կը շեշտէ, որ անոնք պարզապէս պաշտօն ունին ուղղակի տեղեկութիւններ քաղելու ժողովի աշխատանքներուն մասին, նկատելով որ անոնք կը հետաքրքրեն եկեղեցիներու փոխադարձ յարաբերութիւններն ու առհասարակ բոլոր քրիստոնեաներու միութիւնը:

Դիտողները իրաւասութիւն չունին պաշտօնապէս խօսք առնելու կամ բանակցութիւններ վարելու յանուն Խորհուրդին կամ այս վերջինին անդամ Եկեղեցիներու: Անոնք կրնա՛ միայն անպաշտօն բացատրութիւններ եւ լուսաբանութիւններ տալ, հիմ ունենալով Ի՛ սհուրդի որոշումները:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՔԱՍԸՄ ԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՏԷՐԸ ՉԷ

ՊԵՆԱԶԷ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԿԸ ՅԻՇԷ

Վերջերս Քիւրտերու շարժումը բաւական ծաւալած է եւ օրէ օր կը հաստատուի թէ Քիւրտերը տէրն են Իրաքեան Քիւրտիստանի եւ թէ Քասըմի դիրքը խախուտ է:

Պետրը խան Նիւ Եորք գնաց-եկաւ, Ֆրանսական պատկերասփիւռին տեսակցութիւն մը տուաւ եւ ի վերջոյ Քոմպայէն զատ փարիզեան միւս օրաթերթերն ալ սկսան զբաղիլ քրտական դատով:

Ասոնց ուզածը որոշ ինքնավարութիւն մըն է Իրաքեան Քիւրտիստանի մէջ, ուր ունենան իրենց քաղաքական, մշակութային եւ այլ իրաւունքները: Չեն կրնար անշուշտ անկախութեան մասին մտածել, զի շատ ցրուած են: Արդարեւ 2 միլիոն է ասոնց թիւը Պարսկաստանի մէջ, 400 հազար՝ Սուրիոյ մէջ: Տակաւին կայ Թուրքիոյ քրտական փոքրամասնութիւնը որ աւելի մեծ է թիւով քան Իրաքի փոքրամասնութիւնը:

Լօզանի ձայնասփիւռի մէկ թղթակիցը որ վեց շաբաթ Իրաքեան Քիւրտիստան մնացած է, հետեւեալ ձեւով հաղորդեց իր եզրակացութիւնը զուիցերական ձայնասփիւռէն.— «Պարսկական եւ թրքական սահմանագլուխներու երկայնքին գտնուող իրաքեան պաշտպանողական գիծը քանդուած է բոլորովին: Ոստիկանութիւնը ըմբոստներուն միացած է եւ այն քանի մը գիւղերուն եւ գիւղաքաղաքներուն մէջ ուր ցարդ համազգեստով մնացած է, բացէ ի բաց կը գործակցի Քիւրտերուն հետ: Բանակը խորհրդանշական պահակազօրք մը ձգած է, որ ըմբոստներու ձեռքը գերի է: Դուրս ելլելու համար, ասոնք պէտք է Քիւրտերէն արտօնագիր ստանան: Ներկայ եղանք Շէյխ Ռաշիտի պարտութեան (քիւրտ աւատապետական պետ մը որ դէմ է Քիւրտերուն այս շարժումին) որ մինչեւ թրքական սահման գտաւ ինքզինքը: Միւս կողմէ հիմա քիւրտ ժողովրդավար կուսակցութիւնն է որ կը շարժումը կը կազմակերպէ: Ուսանողներ, փաստաբաններ եւ քաղաքի Քիւրտերը կողք կողքի կը կռուին լեռնականներուն հետ: Քիւրտերը սկսած են քաքի համազգեստ հագնիլ: Բանակին պատկանող նախկին սպաներ, ծագումով քիւրտ, ձայնասփիւռի հաղորդումներ եւ ներքին սպասարկութիւնները կազմակերպած են: Մինչեւ յառաջիկայ գարուն, քիւրտ ըմբոստները գլուխ հանած պիտի ըլլան ալժերական բանակի բարեփոխումը: Դիմադրութիւնը իր տեղը պիտի այ կազմակերպուած ազգային բաւակի մը: Ականատես եղայ իրաքեան 4րդ զօրագունդին ռազմափորձերուն Ռուվանտուզի հովիտին մէջ: Ինչ որ որոշ չափով կը փրկէ բանակը այն է որ Քիւրտերը շատ ծանր զէնքեր չունին: Ոչ մէկ օժանդակութիւն կը ստանան արտասահմանէն: Ըմբոստութիւնը սկսած էին իրենց հարազատ զէնքերով, անցեալ դարէն մնացած Ֆրանսական հրացաններ, գերմանական հին մավզէրներ, որսի զէնքեր: Ներկայիս ոստիկանութեան հրացանները ունին, գնդացիրներ ու կարգ մը խորհրդային զէնքեր զորս Իրաքցիներէն ձեռք ձգած են: Շնորհիւ իրենց թեթեւ եւ շարժուն հռետանիին, զոր կը վարեն ճարպիկ պետեր, բանակին պարենաւորման ճամբան կը կտրեն, հովիտները կ՚ողողեն, եւ միաւորները սովի կը մատնեն: Քիւրտ պետերը իրենք ալ զարմացած են տեսնելով թէ ի՛նչ արագութեամբ կը տապալի կառավարական ուժը: Սկզբնական իրենց նպատակն էր՝ ազատագրել իրենց հողամասը լեռներուն մէջ եւ կազմակերպուիլ ձմեռուան համար: Հիմա քանի մը լաւատեսներ կը խօսին որոշումի մը մասին, գալիք երկու ամիսներուն ընթացքին: Թէեւ Քիւրտերը հեռու են արաբական դաշտ մտնելէ եւ կարելի չէ ըսել թէ տակաւին որքան ատեն Քասըմ պիտի կարենայ գլուխ բռնել, Պաղտատի մէջ: Բայց կարելի է մէկ բան ըսել, այն է որ Պաղտատի կառավարութիւնը այլեւս ըսելիք չունի ամբողջ Քիւրտիստանի մէջ: Այս էր զոր տեսայ, վեց շաբաթներու ընթացքին»:

Այսպէս կը ներկայացնէ կացութիւնը, Լօզանի ձայնասփիւռի թղթակիցը՝ Ռիշառ Անտրէ:

Փարիզեան բոլոր թերթերը գլխաւորաբար այս թղթակցութեան արձագանգ կը հանդիսանան եւ Քոմպա կ՚աւելցնէ թէ այս վկայութիւնը կը հաստատէ Պետրը-Խանի յայտարարութիւնները: Փարիզի քիւրտ պարագլուխը համոզուած է որ հարցը պիտի լուծուի մինչեւ տարի մը եւ թէ ՄԱԿը զօրավիգ պիտի կանգնի իրենց:

Օոռոի մէջ Անրի Պենազէ կը յիշէ թէ Քասըմ տէր չէ մնացած Յուլիս 14ին Քիւրտերուն ըրած իր խոստումին: Կ՚աւելցնէ թէ անշուշտ Սուրիոյ եւ Պարսկաստանի կառավարութիւնները կը յուսան որ շարժումը պիտի ճզմուի, որովհետեւ հակառակ պարագային, իրենց երկիրները ապրող Քիւրտերն ալ կրնան գլուխ բարձրացնել:

Արեւմտեանները, ընդհակառակն կ՚ուզեն որ շարժումը յաջողի, կ՚ըսէ միշտ Պենազէ, մանաւանդ եթէ զեկավարները գիտնան համեստ ըլլալ եւ զոհանան ինքնավարութեամբ առանց անկախութեան մասին մտածելու: Այս առթիւ Օոռոի քրոնիկագիրը կը յիշէ նաեւ թէ Սեւրի «ողբացեալ» դաշնագիրը յատուկ Սահմանադրութիւն մը նախատեսած էր Քիւրտերուն համար, որ չգործադրուեցաւ:

Եւ նկատի առնելով որ Քասըմ արդէն բաւական հեղինակութիւն կորսնցուց Քուէյթի հարցին մէջ, Պենազէ կը գտնէ թէ պէտք է վերաքննէ իր դիրքը, իր իսկ ապահովութեան համար:

× ԱՆԳարայի եւ Պաղտատի միջեւ խօսակցութիւնները կը շարունակուին, օդանաւային միջադէպերու առթիւ: Վախ չկայ սակայն որ սուր հանգամանք ստանան: Թուրքերը իրենք ալ գործ ունին քիւրտ փոքրամասնութեան հետ, որ ներկայիս խելօք կեցած է, բայց կրնայ շարժիլ:

ՄՈՒՇԵՂ ՃԻԷՐՃԵԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըստացած է մէկ միլիոն հին Ֆրանք Պ. Մուշեղ Ճիէրճեանէ, Մոնթէ-Քառլօ (նախապէս Պ. Ճիէրճեան 200·000 Ֆրանք նուիրած էր):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՔԱԿԱՆ մամուլին համաձայն, սահմանային միջադէպեր պատահած են թուրք եւ խորհրդային զինուորներու միջեւ, Հոփայի շրջանը (Սեւ Ծովի մօտ): Ըստ նոյն աղբիւրին, միջադէպը կէս ժամ տեւած է:

ԿԱԿԱՌԻՆ «Տիեզերագնացներու Պետ»ի տիտղոսը ստացաւ:

ՉՈՄՊԷ յայտարարեց թէ քաթանկական խնդիրը Սեւերու մէջ պիտի կարգադրուի եւ... Ամերիկացիներու դէմ: «Պատրաստ եմ Քաթանկայի հողամասին վրայ ՄԱԿի հակակշռին տակ եւ լրագրողներու ներկայութեան, ընտրութիւններ կամ հանրաքուէ մը կազմակերպելու» յայտարարեց Չոմպէ Պրիւսէլի Լը Սուառին: Չոմպէ քննադատեց նաեւ Ամերիկայի Արտաքին նախարարութիւնը, որ հակառակ իր ըսածներուն, զօրավիգ կանգնելով Քաթանկայի հակառակորդներուն, իր դիրքը կը կորսնցնէ Ափրիկէի մէջ»:

Ամերիկեան Նիուզ-Ուիք պարբերաթերթին թղթակիցը արտաքսուեցաւ Մոսկուայէն, որովհետեւ «զրպարտութիւններ» ըրած է Խորհ. Միութեան հասցէին:

ՖՐԱՆՍԱ պաշտօնապէս հնդկական կառավարութեան յանձնեց իր նախկին հողային ստացուածքները՝ Փոնտիշէռի, Քարիքալ, Մահէ, Եանայոն (Շանտերնակոր 1951 Փետրուար 2ին տրուած էր, հանրաքուէով): Այս առթիւ Նեհրու յայտարարեց թէ շատ գոհ է որ բարեկամական լուծում մը գտնուած ըլլայ այս խրթին հարցին:

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան (ի մօտոյ՝ նախկին) դեսպանը՝ Ճէյմս Կէվին յայտարարեց թէ բոլորովին համակարծիք է նախագահ Քենըտիի արտաքին քաղաքականութեան:

ՖՐԱՆՍԱ եւ Թունուզ վերահաստատեցին իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները, որոնք խզուած էին Պիզերթի հարցին առթիւ, մանաւանդ միջադէպերու հետեւանքով:

ՄՈՆՃԻ ՍԼԻՄ որ Թունուզի պատուիրակն էր ՄԱԿի մօտ եւ որ կարեւոր դեր խաղացած էր Համըրշոլտի օրով, Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ:

ՆՈՐՍԹԱՏ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ատընաուրի հետ եւ այս առթիւ շեշտած է թէ իր հրաժարումը ոչ մէկ կապ ունի ամերիկեան պաշտպանողական քաղաքականութեան փոփոխութեան հետ: Ըսած է նաեւ թէ մեծ կարեւորութիւն կուտայ նախագահ Քենըտիի վերջին յայտարարութեանց Պաշտպանութեան ծերակուտական յանձնախումբին առջեւ: Զօր. Նորսթատ յիշած է որ Ատլանտեանի երկու ափերը նոյն կարեւորութիւնը ունին: Վարչապետ Քոնրատ Ատընաուր Արժանիքի Դաշնակցային Կարգի Մեծ Խաչը տուած է Նորսթատի, ինչ որ պէտք է միայն քանի մը շաբաթ յետոյ ընէր, Զօրավարին վերջնական մեկնումին ատեն: Դէտերը կ՚ըսեն թէ այս ձեւով, Ատընաուր ուզած է ցոյց տալ թէ տարակարծիք է Ուոշինկթընի որոշումին հետ, Նորսթատի նկատմամբ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Այուպ խան դէմ է Հասարակաց Շուկային որ ի վերջոյ «հսկայ քառս» մը պիտի ստեղծէ աշխարհի մէջ:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՃԵՄԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Ա.

« Լսարանական Միութիւն ».— Այս է անունը այն Միութեան, որուն «բնական իրաւունքով », կ'անդամակցին Ճեմարանի վերջին դասարաններուն ուսանողները, աղջիկ թէ տղայ: Միութիւը ունի իր պաշտօնաթերթը՝ «Ջահակիր», որ լոյս կը տեսնէ տարին երեք թիւ:

Ինծի ըսուեցաւ — ես ալ աչօք բացօք տեսայ, — որ Լսարանական Միութիւնը լծուած է եռուն գործունէութեան, «տենդագին թափով», ինչպէս կ'ըսէր... չեմ գիտեր ո'վ: Եռուն գործունէութի՞ւն. ո՞ւր, — կրնայ հետաքրքրուիլ ոչ-լիբանանահայ մը: Եւ Լիբանանահայը պիտի պատասխանէ «անգիտաց պիտանի» այս հարցումին.— բայց Ճեմարանէն ներս թէ դուրս (աւելի շատ՝ ներսը, քան դուրսը):

Միութեան կից — եւ անոր հովանիին տակ — կազմուած են գրական, գիտական, թատերական ու երաժշտական խմբակներ, իւրաքանչիւրը՝ իրեն յատուկ գործունէութեամբ, ըսենք նաեւ՝ եռո'ւն գործունէութեամբ:

Միութեան անդամները մատով ցոյց կը տրուին եւ պատշաճ յարգանքով կ'ընդունուին ամէն տեղ: Վտանգաւոր մարդիկ են, կրնան նկարդ դնել իրենց թերթին մէջ... շրջուած ձեւով եւ տակը գրել նախադասութիւն մը, նոյնիսկ միակ բառ մը, որ ջերմութեան աստիճանդ՝ կը բարձրացնէ... քառասունըմէկի:

Յաճախ առիթ ունեցած էի կարդալու «Ջահակիր»ը եւ այն ապաւորութիւնն ստացած, թէ այս թերթը զուտ աշակերտական պաշտօնաթերթ մը չէր, թէ հոն հրատարակուած « շարադրութիւն »ները կը սրբագրուէին դասարանին մէջ եւ թէ, հետեւաբար, «Ջահակիր»ը հայելի մը չէր այլ արձագանգ մըն էր միայն:

Զարաչար կը սխալէի սակայն:

1962 Մայիս 9ին հանդիպում մը ունեցայ «Ջահակիր»ի խմբագիրներուն եւ աշխատակիցներուն հետ՝ իրենց հաւաքավայրին մէջ, — ներկայանալի սենեակ մը, թերեւս նոյնիսկ սրահ մը՝ Ճեմարանի թիւ մէ՞կ թէ թիւ երկու չէնքին մէջ, միտքս չէ հիմա: Հին առումով խմբագրատուն մը չէր, ուր առհասարակ գրուած կ'ըլլան քանի մը կոտրած աթոռներ, թերթերու եւ գիրքերու ծանրութեան տակ կիսովին կքած սեղան մը, մէկ-երկու իւղոտ ու փոշոտ կարասիներ, թէյի կամ սուրճի լեցուն կամ պարապ բաժակներ, եւ բոլորին վրայ՝ փոշիի խաւ մը, հաստ կամ բարակ:

Ո'չ, արդիական խմբագրատուն մըն էր գրեթէ՝ մաքուր աթոռներով, բազկաթոռով կամ բազմոցով, ձայնասփիւռի գործիքով եւ յարակից... մանրամասնութիւններով, առանց փոշիի, կոկիկ ճաշակաւոր:

Խմբագրատունը տեսնելով՝ կարելի է վեր ի վերոյ զաղափար մը կազմել խմբագիրներուն մասին: Ճիշդ է նաեւ ասոր հակադարձը. խմբագիրները տեսնելով կարելի է զաղափար մը կազմել խմբագրատան եւ թերթի մասին:

Այս տղաքը, որոնք կրնան դաս տալ կարգ մը խմբագիրներու (վաստակաւոր թէ անվաստակ), ոչ միայն խօսիլ գիտէին, այլեւ խօսիլ տա'լ գիտէին: Ես, որ աւելի շատ կը սիրեմ լռութեան արուեստը, քան խօսքի կուլտուրան, — ինչպէս պիտի ըսէին Երեւանի մէջ, — սկսայ խօսիլ ձայնագիր մեքենայի պէս: Ստիպուեցայ խոստովանիլ ես ինծի, թէ իրենք՝ «Ջահակիր»ի տղաքը աւելի լաւ խմբագիրներ էին, քան ես, որ իբր թէ խմբագիր եղած եմ մէկուկէս տասնեակ տարի: Թէ «իրենց» թերթին մէջ աւելի քիչ սխալներ կային, քան «իմ» թերթիս մէջ: Թէ բաղդատմամբ իրենց՝ ես աշակերտ իսկ չէի կրնար ըլլալ սուր բաներ, համով բաներ ըսելու արուեստին մէջ:

Դժբախտաբար, ձեռքի տակ չունիմ հիմա «Ջահակիր»ի հին ու նոր թիւեր, կարճ քաղուածք մը ընելու համար Ֆրանսական Էսփրին եւ անգլեւսաքսոն հիւմիւրը յիշեցնող այն սրամտութիւններէն, որոնց կարելի է հանդիպիլ այս թերթի իւրաքանչիւր թիւին մէջ: Ո՞վ էր կամ որո՞նք էին այս սրամտութիւններուն հեղինակը կամ հեղինակները: « Ժողովրդական ստեղծագործութիւն են », ըսին ինծի: Սո՞ւտ ըսին թէ իրաւ, չհասկցայ:

Մեր զրոյցին ներկայ էին նաեւ Ճեմարանի տնօրէնը եւ «Լսարանական Միութեան» վարիչը՝ Գրիգոր Շահինեան: «Բարեւ — Աստծու բարին» ըսելէ ետք, բաժակ մը տաք թէյ խմելէ ետք, նախ հարցուցին ինծի, թէ ո՞ր... համալսարանը աւարտած եմ: Հարկ եղաւ խոստովանիլ, թէ որեւէ վարժարան չեմ աւարտած, բացի մեր գիւղի մանկապարտէզէն, որուն վկայականը եւս կորսնցուցած եմ, աւա՛ղ:

Ետքէն, երբ կարդացի « Ջահակիր «ի այն թիւը, ուր մեր զրոյցին ամփոփումը տրուած էր, զարմանքով նկատեցի, որ իմ բերանս դրուած էր սա՛ յոխորտ յայտարարութիւնը. «Փայլուն աշակերտ մը եղած եմ վարժարանին մէջ»: Ո՞վ, ե՞ս ... Բայց, որքան կը յիշեմ, անփայլ աշակերտ մըն էի դպրոցին մէջ, ինչպէս անփայլ մարդ մըն եմ հիմա կեանքի մէջ: Իմ լուսահոգի ուսուցիչս՝ մաթեմաթիքոս Գեղամ Գաւաֆեան պարզապէս յուսահատած էր ինձմէ: Երբ սկսէր ուղղանկիւն եռանկիւնի մասին խօսիլ, ես կը քաշուէի ետեւի շարքերը եւ վէպ կամ բանաստեղծութիւն կը կարդայի: Եւ հիմա այս տղաքը ըսել կուտան ինծի, թէ «փայլուն աշակերտ մը եղած եմ վարժարանին մէջ»: Եթէ ուզած են խայտառակել զիս, պէտք է խոստովանիմ, թէ լիովին յաջողած են իրենց... առաքելութեան մէջ: Բարեբախտութիւն է, որ գրողը չեմ ճանչնար. ո'չ անունը գիտեմ, ոչ մականունը, այլապէս կրնայի ես ալ «իմ» թերթիս մէջ գրել իրեն համար, թէ ուղղախօսութեան փրոֆեսէօր է Ճեմարանին մէջ:

« Լսարանական Միութեան » անդամները, այլ խօսքով՝ «Ջահակիր«ի խմբագիրները ի վերջոյ ուզեցին, որ յուշեր պատմեմ իրենց Նիկոլ Աղբալեանի եւ Յ. Օշականի մասին, զորս մօտէն կը ճանչնայի եւ որոնց հետ սերտ շփում ունեցած էի ժամանակին: «Յառաջաբան»ը դեռ չաւարտած, Գրիգոր Շահինեան առաջարկեց առանձին դասախօսութեամբ մը ներկայացնել այս երկու «ալեւոր»ները երեք լսարաններու եւ աւելի վարի դասարաններու աշակերտութեան:

Առաջարկը ընդունուեցաւ երկուստեք:

Մեր երկրորդ հանդիպումը տեղի ունեցաւ Մայիս 1 ին, Ճեմարանի «Վասպուրական» սրահին մէջ: Կուտամ ամփոփումը իմ զրոյցիս, «ի պէտս անգիտաց»:

Իբրեւ անձ՝ Ն. Աղբալեան մեծ էր իմ աչքիս. առիթով մը ան մեծցաւ նաեւ իբրեւ գրող: «Հայրենիք» ամսագրի վաստակաւոր խմբագիրը՝ Ռուբէն Դարբինեան նամակով մը կ'առաջարկէր աշխատակցիլ թերթին եւ իբրեւ հոնորար վճարել երեք տոլար իւրաքանչիւր էջի համար: Աղբալեան մերժեց այս հրաւէրը: Երբ զարմանքս յայտնեցի, ըսաւ ինծի.— Կեանքի մէջ ես դեմոկրատ եմ, գրականութեան մէջ՝ արիստոկրատ:

Գիտէի, թէ շատ են կեանքի մէջ արիստոկրատ ըլլալ ուզողները, բայց չէի գիտեր, թէ քիչ են անոնք, որ կ'ուզէին արիստոկրատ ըլլալ նաեւ գրականութեան եւ արուեստի մէջ:

Ն. Աղբալեան կենցաղով աշխարհական, խառնուածքով վանական էր: Անյագ ընթերցող էր. մէկ տարուան մէջ կարդաց Վիէննայի հայագիտական մատենաշարը ամբողջութեամբ:

Իրեն համար գրականութիւնը հանրային բովանդակութիւն էր՝ ձեւաւոր յօրինումով կամ գեղարուեստական յօրինում՝ հանրարժէք բովանդակութեամբ:

Շահեկան էին իր դատումները եւ հաճելի՝ ըսելու իր ձեւը: Համոզել գիտէր: Յաղթանակը այն չէ, որ պարտադրես զաղափարներդ, այլ այն է, որ համոզես ընդդիմադիրդ: Երբ ուզես պարտադրել, յաղթուած ես. երբ ուզես համոզել, յաղթած ես: Մօտաւորապէս այս էր Նիկոլ Աղբալեանը վարող ոգին կեանքի եւ գրականութեան մէջ:

Քննադատութեան արուեստին մէջ եւս Աղբալեանի մեթոտն էր համոզել, իսկ ձգտումն էր ճշմարտութեան հասնիլ:

Նրբախոյզ միտք մըն էր մեր հանգուցեալ ընկերը: Աւելի շատ տրամաբանութեան եւ կանոնի մարդն էր, քան տրամադրութեան: Կը վերլուծէր ու կ'իմաստաբանէր: Իր նամակներն իսկ, իր խօսակցութիւնն իսկ գրականութիւն էին:

Բծախնդիր ու դժուարահաճ իր ճաշակը թոյլ չէր տար գործի վերածելու իր անբաւ հմտութիւնը: Այո՛, իրաւամբ արիստոկրատ էր գրականութեան մէջ: Կը պատկանէր Դուրեան եպիս.ի դպրոցին:

Իր մէջ՝ արուեստագէտն էր, որ կ'իշխէր պատմաբանին, բանասէրին, քննադատին, իմաստաբանին վրայ: Ոմանք գիտուն են նախ, ապա՝ արուեստագէտ: Նիկոլ Աղբալեան նախ արուեստագէտ էր եւ ապա միայն գիտուն:

Մտաւորական էր գրող ըլլալէ առաջ, այսինքն՝ աւելի բան մը, քան սովորական գրողը:

Գրողը անպատճառ մտաւորական չէ, բայց մտաւորականը անպատճառ գրող է, եթէ նոյնիսկ տող մը բան գրած չըլլայ: Սմբատ Բիւրատ, Քասիմ, Արմէն Շիրանեան գրող են, բայց մտաւորական չեն: Գրիգոր Օտեան մտաւորական է, թէեւ գրող չէ՝ այս բառին լայն առումովը:

Գրողը կրնայ ոճ մը չունենալ, բայց մտաւորականը չի կրնար ոճ մը չունենալ:

Գրողը կրնայ չսիրուիլ, բայց մտաւորականը չի կրնար չսիրուիլ:

Նիկոլ Աղբալեան հոգե-իմացական աշխարհի խուզարկու մըն էր: Իր խօսքը դրոշմ ունէր: Իր հետազօտութեան մարզը հայ մշակոյթն էր, — գրականութիւն, արուեստ, պատմութիւն, բանասիրութիւն:

Գերազանց Հայն էր նաեւ: Ինտրան մեծարժէք գրող է, բայց հայ գրողը Պարոնեանն է, Հրանդն է, Երուխանն է:

Այս իմաստով հայ գրող էր նաեւ Նիկոլ Աղբալեան:

Օր մը հարցուցի իմ լուսահոգի ընկերոջս որ, ի դէպ, լուսաւորութեան նախարար էր Հայաստանի Հանրապետութեան օրով:

— Ընկեր Աղբալեան, ի՞նչ ռոճիկ կը ստանայիք իբրեւ նախարար:

Մատներուն վրայ հաշիւ մը բրաւ եւ պատասխանեց.

— Եգիպտական դրամով՝ չորս ոսկի...

Ընկեր Վրացեանի հաշուով՝ տասներկու տոլար:

Եւ դեռ ըսողներ կան, թէ իշխանական թոշակներ կը ստանային մեր նախարարները Հայաստանի Հանրապետութեան օրով...:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աւետարանի յիշատակարանին մէջ կ'ըսուի թէ գիրքը գրուած է 935ին, Նորավանք, ոմն Յովհաննէսի ձեռքով եւ որ անոր ստացողն է «Ստեփանոս կրօնաւոր եւ քահանայ հայկազնեայ», այսինքն իշխանական տոհմին պատկանող Ստեփանոս քահանան: Այդ մասին կը գրէ նաեւ պատմիչ Ստեփանոս Օրբելեան, նշելով որ Նորավանքը շինուած է 935ին:

Մինչեւ վերջերս յայտնի չէր թէ ո՞ր Նորավանքի մասին կը խօսին աւետարանի յիշատակարանը եւ Օրբելեան: Փրոֆ. Ս. Բարխուդարեանի պրպտումները եւ հետազօտութիւնները լոյս կը սփռեն այդ հարցին վրայ, որ մեծ նշանակութիւն ունի հայագիտութեան համար:

Գորիսի շրջանի Բարձրաւան (հին ատեն՝ Երիցաթումբ) գիւղին մօտերը կը գտնուի յուշարձաններու խումբ մը, որ յայտնի է «Բղենոյ գաւառոյ Նորավանք» անունով: Նորավանքի զոյութեան մասին առաջին անգամ հնագէտներուն իմացուցած է Ակսէլ Բակունց, ցոյց տալով աւերակներուն տեղը, որոնք կը գտնուին գեղատեսիլ վայրի մը մէջ, շրջապատուած խոր եւ անտառապատ ձորերով:

«Յուշարձանների այս խումբը, կը գրէ Ս. Բարխուդարեան, յատակագծային, ճարտարապետական եւ մանաւանդ պատկերաքանդակների առատութեամբ առանձնակի տեղ են գրաւում մեր միջնա-

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Պուրճ Համմուտի մէջ հայ մեծահարուստներ չկան: Կան քանի մը հարուստներ: Միւս կողմէ սակայն բառին ողբերգական իմաստով աղքատներ ու թշուառներ ալ չկան: Շրջանը ինքնաբաւ հասարակութեան մը վայրն է: Այդ հասարակութիւնը կ'աշխատի եւ իր կարիքը կը հոգայ: Բնակչութիւնը արհեստաւորներէ բաղկացած ըլլալով, իր ապրուստը կը շահի արհեստներու միջոցաւ, որոնք բաւական ձեռնտու պայմաններ ստեղծած են իրեն: Բնակչութեան երկու երրորդը տէր է սեփական տուներու, անշուշտ իրարմէ տարբեր կառուցուածքներով:

Շրջանին մէջ զոյութիւն պահող բարեսիրական եւ հայրենակցական միութիւններ կ'օդնեն չքաւոր աշակերտներուն, անոնց կրթաթոշակները հոգալով: Պէտք է խոստովանիլ, որ նման միութիւններու օգուտը բաւական կարեւոր է, որոնց աշխատանքին շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ պակսեցնել փողոցը թափառող մանուկներու թիւը, որոնք զոյութիւն չունին գրեթէ:

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի մօտ 30·000ի հասնող հայ զաղութը իր մէջ կը հաշուէ երեք համայնք: Հայ Աւետարանական, հայ Կաթողիկէ եւ հայ Աւետարանական: Երեք քոյր համայնքներն ալ սերտ յարաբերութիւն կը մշակեն իրարու հետ, եւ ոչ մէկը կը միջամտէ միւսին խաղաղ գործունէութեան:

Հայ Առաքելական համայնքը Պուրճ Համմուտի մէջ ունի 4 եկեղեցիներ: Ս. Քառասուն Մանկանց (Նոր Մարաշ), Ս. Վարդան (Թիրօ), Ս. Աստուածածին (Թրատ) եւ Ս. Սարգիս (Նոր Սիս): Բոլորն ալ քարաշէն եւ կոկիկ:

Կաթողիկէ համայնքը ունի մէկ եկեղեցի, Ս. Փրկիչ, Նոր Մարաշի շրջանին մէջ, որ գեղակերտ կառուցուածքով եկեղեցի մըն է:

Աւետարանական համայնքը ունի մէկ ժողովարան, Նոր Մարաշ թաղին մէջ:

Մեր թուած բոլոր եկեղեցիներն ալ ունին իրենց հովիւները, որոնք հոգեւոր մխիթարութիւն կուտան հաւատացեալներուն եւ կը հոգան կրօնական ու ծիսական կարիքները: Ժողովուրդը սերտօրէն կապուած է իր եկեղեցիին ու կարգապահութեամբ կը յարգէ անոր կանոնները եւ աւանդական տօնակատարութիւնները:

ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Պուրճ Համմուտի մէջ կան տասնեակներով հայ դպրոցներ, երեք համայնքներու պատկանող: Լիբանանի Առաքելական թեմին եւ Ազգ. Իշխանութեան հովանաւորութեան տակ կը գործեն եօթը երկսեռ վարժարաններ: Քառ. Մանկանց, Նուպարեան, Արգարեան, Կիլիկեան, Ահրամճեան, Լուսինեան եւ Արամեան: Այս դպրոցները իրենց մէջ կը հաշուեն շուրջ 3000 աշակերտ:

Հայ Կաթողիկէները ունին երկու վարժարաններ: Մին՝ աղջկանց յատուկ, որ կը կոչուի Հայ Անարատ Յղութեան Քոյրերու Սրբուհի Ագնէս վարժարան, իսկ միւսը՝ մանչերու յատուկ, որ կը կոչուի Մեսրոպեան վարժարան: Երկու դպրոցները ունին մօտ 1000 աշակերտ:

Աւետարանական համայնքը ունի երկու վարժարան, մին՝ Նոր Մարաշի մէջ, իսկ միւսը՝ Թրատ թաղին մէջ, երկուքն ալ երկսեռ: Երկու դպրոցները իրենց մէջ կը հաշուեն մօտ 800 աշակերտ:

Աւելորդ է ըսել, թէ վերոյիշեալ դպրոցները կը գտնուին ուսումնական լաւ մակարդակի վրայ եւ որոնց մէջ բացի հայերէնէն եւ Հայոց պատմութենէն կ'ուսուցուին լեզուներ՝ արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն:

(6 – Շար.)

ԱՒԱՆԱՊԱՏԻՒ

ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՎԱՂԺԱՄԱՅ ՈՒՄԲՈՅՆ

— Ինչո՞ւ չէք միասին, ընկերասիրաբար ապրիլ ձեր կեանքը, ինչպէս ուրիշ ամուսիններ կ՚ընեն:

Ամուսինները իրարու նայեցան, ապա ծիծաղեցան:

— Ո՛չ, ո՛չ, ես չեմ կրնար ապրիլ այդ կնոջ հետ, որ ամէն առաւօտ ինծի կ՚ըսէ. «Ես քեզ կը սիրեմ»:

— Ես չեմ կրնար ապրիլ այդ տղամարդուն հետ, որ ամէն առաւօտ ինծի կ՚ըսէ. «Ես քեզ չեմ սիրեր»:

Ամուսինները նորէն ծիծաղեցան:

— Ուրեմն ինչո՞ւ ամուսնացաք:

— Ինչո՞ւ ամուսնացանք, ես չեմ գիտեր, ինչո՞ւ ամուսնացանք:

— Ես գիտեմ, ինչո՞ւ ամուսնացանք, ըսաւ կինը, ես ամուսնացայ, որովհետեւ ես ալ ամուսնացայ:

— Ես ալ ամուսնացայ, որովհետեւ ես ալ ամուսնացայ, ըսաւ ամուսինը:

— Ես ամուսնացայ, որովհետեւ ես ալ ամուսնացայ, ըսաւ կինը

Օրեր եւ Ժամեր

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴ

Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան եւ Սուքիաս Պապիկեան ընտանիքները ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց թոռնիկին

ՎԱՀԱՆ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

ծնունդը, Անիէռ՝ 13 Օգոստոս 1962:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ· ԽԱԶԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

եղած նուէրներ իրենց այցելութեան առթիւ

ՏԷՄԻՆԷՆ

Տէր եւ Տիկ· Նազարէթ Յովհաննէսեան եւ Տէր եւ Տիկ· Սարգիս Առաքելեան 20-ական Ն· Ֆ·

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ

Պ· Թիւրքեան 50 Ն· Ֆ·, Ոմն 30, Տէր եւ Տիկ· Մխայէլեան 20, Տէր եւ Տիկին Ուզուրլեան, Պ· Մարաշլեան, Պր· Եր – կանեան, Պ· Այվազեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան, Պ· Փոլքաղեան 10ական Ն·Ֆ·

ՎԱԼԱՆՍԻՆ

Պ· Քէլէճեան 25 Ն·Ֆ·:

ՓԱՐԻԶ ԵԻ ՇՐՋԱՆՆԵՐԻՆ

Տիկ· Շահինեան եւ Պ· Տօնիկեան 30-ական, Պ· Սէօքէճեան եւ Պ· Ճէլալեան 20-ական Ն· Ֆ·:

× *Տէր եւ Տիկին Լորիս Մաթէոսեան բոլոր երախաներուն բաշխած են խմորեղէններ:*

× *Տիկ· Շահինեան բոլոր երախաներուն բաշխած է սիւսէքներ:*

× *Պ· Հայկ Արամ բոլոր երախաներուն բաշխած է fռուասաններ:*

× *Վալանսի Կապ· Խաչի մասնաճիւղը նուիրած է 30 քիլօ ձաւար:*

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Ամանաորի տարեդարձին առթիւ այս կիրակի ամբողջ օրը, Փլաթօ տիւ Մոն Պոռոնի դեղեցի վայրը:

Կը նախագահէ ընկ· Գ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Կը խօսի ընկ· Կ· ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի ճամբարին կողմէ, մասնակցութեամբ

Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Ծանօթ·— *Օթոքառ առնել Քալինոյին քովէն, Պուլ· Ժան Ժօռէսէն 13 թիւը (ամէն կէս ժամը անգամ մը) եւ իջնել վերջին կայարանը:*

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ·-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս· Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ՏԷՐ ԴԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս· ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ՏԷՐ ՆԵՐՍԵՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱ – ՊՈՒՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնական պէս ճշդրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիչերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, էլեկտրական ուժ (փորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոց վրայ:

կարելի է ամէն օր այցելել·—

55, Պուլվար տիւ Մուլէն տը լա Թուր
ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԻՆՍՈՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանդամանք չունեցող աղերսներուն:

Աղդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն աղդը հրատարակելու հրահանգը, ճչդելով իրենց հանդամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, *որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէնն եւ սպաներէնն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաֆալորէայի:*

Բ.— Հայկականը, *որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:*

Աշակերտուհիները կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ· ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՅԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՑԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն· Ֆ·

Առաքումով՝ 4 Ն· Ֆ·

Դիմել՝
« Ծ Ա Ռ Ա Ջ »

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ· Ց· Դ· Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն· Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն· Ֆ·	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն· Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն· Ֆ·	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն· Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, շաշլիֆ, բարբի:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Bar Américain

AU_CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

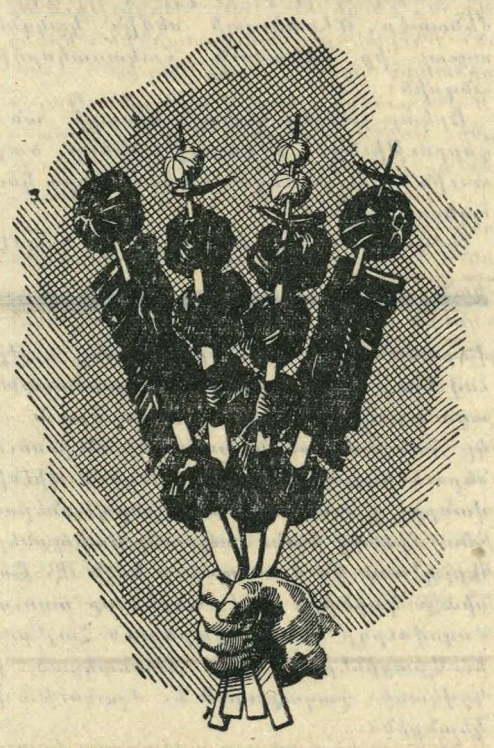

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ ԵՐԿԻՓԻՆ՝ ՆԵՐԿԸ ՏԱՒՆԻՆ ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ՁԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող եւ ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիֆ եւ վինիլիֆ պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէում եւ փլասթիֆ:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10կն 30 առ հարիւր գեղջ ունենալ:

ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 19 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9382 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5283

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Բ.

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի անդամներուն վրայ Օգոստոս 11ին աւելցան եօթը եկեղեցիներ եւս, ընդհանուր թիւը հասցնելով 201ի:

Նոր անդամներն են՝

1. Խ. Մ. Աւետարանական – Մկրտչական քրիստոնեաներու միութիւնը, որ ունի 545.000 անդամ, 5.545 ժողովարան, 5.545 հովիւ եւ 33.270 քարոզիչ:

2. Վրաստանի Օրթոտոքս եկեղեցին, որուն կաթողիկոս – պատրիարքը Եփրեմ Բ. անձամբ ներկայ էր ժողովին: Ունի 80 թեմ, 100 եկեղեցի, 105 քահանայ եւ 7 եպիսկոպոս:

3. Էսթոնիոյ Լուտերական եկեղեցին: Ունի 350.000 անդամ, 148 թեմ, 114 հովիւ եւ 27 սարկաւագ:

4. Լաթվիոյ Լուտերական աւետարանական եկեղեցին. 500.000 անդամ, 15 թեմ, 15 սարկաւագ, 110 քարոզիչ:

5. Հարաւային Ափրիկէի Լուտերական աւետարանական եկեղեցին. 112.000 անդամ, 388 ժողովարան, 86 հովիւ եւ 242 քարոզիչ:

6. Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին, Էջմիածին: Համաձայն Վաղդէն Ա. Կաթողիկոսի ներկայացուցած տեղեկագրին, Մայր Աթոռը ունի 5 թեմ միայն Խորհ. Միութեան մէջ: Իրեն ենթակայ ցոյց կուտայ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքութիւններէն զատ նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը՝ Լիբանանի, Սուրիոյ, Կիպրոսի եւ այլ թեմերով:

Էջմիածնի թեմերն են, ըստ տեղեկագրին, Իրան, Հնդկաստան, Իրաք, Եգիպտոս, Յունաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Արեւմտեան Եւրոպա, Հիւսիս. Ամերիկա, Մեքսիկա եւ Հար. Ամերիկա:

Անդամներու ընդհանուր թիւն է 4 միլիոն 500.000, որոնց 1.400.000ը Խորհ. Միութենէն դուրս:

Ուրեմն Էջմիածին Խ. Միութեան հինգ թեմերուն մէջ ունի եղեր 3.100.000 հաւատացեալներ: Տեղեկագիրը չըսեր սակայն թէ քանի՞ եկեղեցիներ եւ քանի՞ կրօնաւորներ կան աւելի քան երեք միլիոն հայ քրիստոնեաներուն համար:

7. Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցի, Կաթողիկոսութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Անթիլիաս:

Թեմերն են՝ Լիբանան, Սուրիա (Հալէպ, Դամասկոս), Կիպրոս, Հիւս. Ամերիկա, Յունաստան, Իրան (Թեհրան, Նոր Ջուղա–Սպահան, Թաւրիզ) եւ Քուէյթ:

Համաձայն Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի տեղեկագրին, Կիլիկեան թեմերու անդամներու ընդհանուր թիւն է 498.000: Ունի 206 եկեղեցի, 123 քահանայ, 6 եպիսկոպոս, 12 վարդապետ եւ 8 աբեղայ:

Ինչպէս գրեց «Յառաջ» (14 Օգոստոս), Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանց ներկայացուցիչները միասնաբար հրատարակեցին Յայտարարութիւն մը, շեշտելով որ մէկ է Հայաստ. Առաքելական եկեղեցին: Երկու Կաթողիկոսութիւնները անկախ գոյավիճակ ունին, իրենց յատուկ իրաւասութեան սահմաններով (Ժիւրիտիքսիոն), ի հոգեւորս նախամեծարութեամբ Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան:

Յայտարարութիւնը կ՝աւելցնէ, որ իրենց փոխադարձ յարաբերութեանց ներկայ գժուարութիւնները ժամանակաւոր հագամանք ունին եւ կը կարծեն թէ անոնք շուտով պիտի անհետանան: Երկու պատուիրակութիւնները պիտի գործակցին՝ իրենց օժանդակութիւնը բերելու համար ընդհանրապէս տիեզերական շարժումին եւ մասնաւորապէս Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի աշխատանքներուն:

Միջազգային մամուլը արձագանգ եղաւ եօթը եկեղեցիներու անդամակցութեան, շեշտելով որ անոնց ընդունելութեան որոշումը քուէարկուած էր միաձայնութեամբ:

Լոնտոնի Թայմզը իր Օգոստոս 13ի թիւին մէջ «խիստ կարեւոր» (մոմենթըս) կը նկատէ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ պատուիրակութեանց միասնական Յայտարարութիւնը:

Վերոյիշեալ եկեղեցիներու անդամակցութիւնը վերջնական պիտի նկատուի վեց ամիս ետք միայն, երբ Խորհուրդի անդամ եկեղեցիներու երկու երրորդը (չուրջ 150) իր հաւանութիւնը տայ:

Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդի գործադիր յաջորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Գահիրէի մէջ 1963 Փետր. 11էն 15: Իսկ իր «Հաւատք եւ Սահմանադրութիւն» բաժանմունքին համաշխարհային խորհրդաժողովը Մոնթրէալի մէջ (Քանատա) նոյն տարուան Յուլիս 12էն 26: Որոշուած է յաջորդ ընդհանուր ժողովը (չորրորդը) գումարել 1968ին:

Քաղաքական հարցեր չկային եկեղեցական համագումարի օրակարգին վրայ, սակայն ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը խաղաղութեան եւ ապաղինման մասին: Տեսակ մը կոչ՝ ուղղուած շահակից պետութեանց, հրաւիրելով զանոնք, որ փութով համաձայնութիւն կնքեն՝ վերջ տալու համար հիւլէական փորձերուն, աստիճանաբար եւ միջազգային հակակշռի տակ, յանգելու համար ընդհանուր զինաթափութեան: Կը յանձնարարեն նաեւ փոխադարձ զիջումներ կատարել Պերլինի խնդրին մէջ:

Փարիզի ժողովը յիշատակելի թուական մը կ՝արձանագրէ քրիստոնեայ եկեղեցիներու պատմութեան մէջ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ո՞Վ Է ՊԱՐՋԱՆԻ

«ԿԱՐՄԻՐ ՁՕՐԱՎԱՐԸ»

Փարի–Փրէս ինչպէս իր պաշտօնակիցներուն մեծ մասը սկսաւ զբաղիլ Քիւրտերով: Այս առթիւ կը յիշուի անցեալը, կը գրէ փարիզեան օրաթերթը, «Արեւելեան Հարցին» դեղեցիկ օրերը, բայց այսօր կացութիւնը լուրջ է, որովհետեւ Պարզանի երգում ըրած է որ ծունկի պիտի բերէ Քասըմը:

Քիւրտերու ձեռքն է այսօր, լեռնային այն մասը որ կը բաժնէ Իրաքը Պարսկաստանէն: Այս հողամասը 400 քիլոմեթր երկայնք ունի եւ 150՝ խորութիւն եւ հոն՝ Քիւրտերը հաստատած են իրենց վարչական կազմը, ատեանները:

Ո՞վ է ասոնց պետը Մուսթաֆա Պարզանի, զոր ժամանակին Կարմիր Զօրավար կը կոչէին:

Ըմբոստութեան հոգին իսկ է, Պարզանի շրջանին ցեղախումբին պետը, տեսակ մը «լեռներու թագաւոր»: Առասպելական անցեալ մը ունի զոր քիւրտ քերթողներն ու պատմիչները կը պահպանեն ոգեւորութեամբ:

1954ին, ըմբոստութեան մղեց Իրաքի Քիւրտերը: Ասոնցմէ մեծ մասը ծառայած էին անգլիական բանակին մէջ եւ յոյս ունէին որ Անգլիա իրենց կ՝օգնէ, առնուազն մշակութային ինքնավարութիւն մը ձեռք ձգելու: Արդարեւ Քիւրտերէնի ուսուցումը արգիլուած էր: Բրիտանական օդային ուժը ճզմեց ըմբոստութիւնը: 200 պատերազմիկներով, Պարզանի Պարսկաստան անցաւ, ուր նոր ծնած էր Մահապատի քրտական փոքրիկ Հանրապետութիւնը: Զտեւեց սակայն եւ Պարզանի կրկին փախաւ: Պաշարուած իրաքեան, թրքական եւ պարսկական ուժերէն, յաջողած է անցնիլ Հայաստան: Այդ օրուընէ ի վեր զինքը «Կարմիր Զօրավարը» կը կոչեն:

Երբ 1959ին, Քասըմ ձեռք առաւ իշխանութիւնը, Պարզանի հեռացաւ Խորհ. Միութենէն: Երկար ատեն Քիւրտերը զօրավիգ կեցան նոր վարչաձեւին, նոր Սահմանադրութիւնը կը ճանչնար Քիւրտերուն «ազգային զատորոշ նկարագիրը»: Բայց շուտով կացութիւնը վատթարացաւ եւ Քիւրտերը շարժիլ սկսան: Զեն ուզեր Իրաքցիերուն ձգել իրենց հարըստութիւնները: Արդարեւ հոս ալ քարիւղի հարց կայ: Մուսուլի եւ Քերքիւքի «Սեւ Ոսկին» է որ կը ստիպէ Քասըմին ամբողջ բանակ մը ոտքի հանել ճզմելու համար քրտական շարժումը:

Իրար կ՝անցնի նաեւ ՄԱԿը, որովհետեւ պատկերը հետեւեալն է.— Արար երկիր մը ինքնորոշման իրաւունքը կը մերժէ ոչ–արաբ ժողովուրդի մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Տավիտ Պեն Կուրիոն շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ Եւրոպա, Օգոստոս 21էն սկսեալ: Յաջորդաբար Նորվեկիա, Դանիա, Շուէտ, Ֆինլանտա եւ Իսլանտա պիտի այցելէ:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ նախագահը՝ Սոքառնօ, ճառ մը խօսեցաւ 500 հազար հոգիի առջեւ, անկախութեան 17րդ տարեդարձին առթիւ: Ողջունելով Հոլանտայի հետ ստորագրուած համաձայնութիւնը Նոր Կինէայի վերաբերեալ, շեշտեց. «Այս համաձայագիրը կը նշանակէ հոլանտական գաղթատիրութեան վախճանը արեւմըտեան Իրեընի վրայ... մեր յաղթանակը Աստուծոյ յաղթանակն է: Աշխարհծանօթ է մեր նպատակներուն՝ խաղաղութիւն եւ կարգ ու կանոն»:

ՆԱՍՐ, որ քանի մը շաբաթ պիտի հանդրստանար Եուկոսլաւիա, յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը ցնոր տնօրինութիւն: Կը կարծուի թէ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի լարուած մթնոլորտը պատճառ եղած է այս յետաձգման:

ՌՈՍԹՈՎԻ համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղարը պաշտօնանկ եղաւ: Ըստ Տէյլի Թելեկրաֆի, այդ շրջանին մէջ էր որ վերջերս արիւնալի միջադէպեր պատահած էին, անցեալ Յունիսին ուտեստեղէնի գիներու յաւելման առթիւ:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ռուս Կաթողիկէ առաքելութեան փոխ–մատրանապետը որ Ֆինլանտա կը գտնուէր, վերջերս անհետացած է: Կը կարծուի թէ առեւանգուած է խորհրդային քոմանտոյի մը կողմէ: Պրիւսէլի առաքելութիւնը Օգոստոս 3 թուակիր խորհրդաւոր գիր մը ստացած է, գրուած դպրոցականի մը տետրակին էջի մը վրայ Հելզինքիէն եւ Օգոստոս 5ին թղթատարին յանձնուած, որ կ՝ըսէ. «Կը մեկնիմ հայրենիքս, խաչիս համար աղօթեցէ՛ք: Մի դատէք»:

ԺԱԳ ՍՈՒՍԹԵԼ, որ ծածկանունով կը ճամբորդէր Իտալիա, ձերբակալուեցաւ առջի օր եւ հրաւիրուեցաւ «ուղած սահմանագլուխը» երթալու: Կը կարծուի թէ Ֆրանսական Ալժերիոյ ջերմ պաշտպանը Զուիցերիա անցած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը հրաւիրեց էմիր Թալալ Իպն Ապտիւլ Ազիզ Ալ Սէուտը (Սէուտ թագաւորին եղբայրը), որ հրաժարի որեւէ քաղաքական գործունէութենէ եթէ կ՝ուզէ Լիբանան մնալ: Ընդհանուր Ապահովութեան տնօրէնը՝ հրամանատար Ճալպութ ըսած է թագաւորին եղբօր, որ պէտք է հպատակի բոլոր կանոններուն որոնք յատուկ են այն օտարականներուն, որոնք ապաստանի իրաւուք կը վայելեն: Այս միջոցը ձեռք առնուեցաւ մամուլի այն ասուլիսէն ետք զոր էմիրը տուած էր առջի օր, Պէյրութի մէջ եւ որու ընթացքին քննադատած էր Սէուտական Արաբիոյ ներկայ վարչաձեւը: Միւս կողմէ Սէուտական կառավարութեան հրահանգով, անցագիրը ձեռքէն առնուեցաւ: Նոյն աղբիւրէն կը հաղորդեն որ Սէուտական կառավարութիւնը դիմում մը ըրած է օգանաւային այն ընկերութեանց որոնք Լիբանան – Սէուտական Արաբական գիծը կ՝օգտագործեն, որ չընդունին իշխան Թալալը իբրեւ ճամբորդ այն պարագային, երբ Թալալ ուզէ իր երկիրը վերադառնալ:

ԹՈԿՈՅԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց, խորհրդային տիեզերագնացներու յաջողութեան առթիւ, որ մարդոց մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ սնունդ ստանալ քան՝ փառք:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Քուվ Տը Միւրվիլ Օսլօ պիտի երթայ Օգոստոս 23ին:

ՏԸ ԿՈԼ, որ իր գերմանական ճամբորդութիւնը կը պատրաստէ, գերմաներէն երկու ճառ պիտի խօսի: Առաջինը՝ Սեպտեմբեր 6ին, Տուիզպուրկի բանուորներուն, միւսը՝ Սեպտ. 9ին երիտասարդական կազմակերպութեանց առջեւ, Շթութկառտի մօտ:

ՕՇԱԿԱՆՈՒՄ

Այստեղ, այս հողի տակ, այրւում է,
հրկիզւում,
Հողի տակ արեգակ և հողի տակ երկինք,
Եւ հողի տակ մի սիրտ և հողի տակ լեզու
Եւ հողի տակ անմահ աղբիւրն Հայոց
երգի:

Մեռեա՞լ է նա արդեօք, բայց որպիսի
մեռեալ,
Հողի պէս անվախճան, հողի պէս
հողմածեծ,
Օ՛, նա հողն է Հայոց լոյսի սիրոյ
մեհեան,
Հերկը մեր դպրութեան՝ սերմնացանով
իր մեծ:

Ակունքը քերթութեան՝ տեսած հազար
աւեր
Խոյանքը մեր հոգու, դուռը մեր՝
հանճարի
Ու հին գմբէթի տակ, հին ու սրբանուէր,
Դուք չէ՞ք լսում զուարթ կարկաչը
լոյսերի:

Դրանից չէ՞ արդեօք, որ դաշտերում
զմրուխտ
Եւ արտերում, ուր որ արեւն է
բարբառում,
Որպէս ցորեան, որպէս Հայոց հացի
բուրմունք,
Կենաց պէս Մեսրոպն է մեր հոգու դէմ
հասնում:

Ամէն, ամէնուր է գոյութիւնը նրա,
Մեղուի պէս ժողովում ոսկէ փոշին
գրոց,
Օ՛ նա դեռ գրում է գրչով իր եղեգնեայ
Մագաղաթին յանձնում ճանապարհը
Հայոց

Այստեղ, այս հողի տակ, այրւում է,
հրկիզում,
Հողի տակ արեգակ, և հողի տակ
երկինք,
Եւ հողի տակ մի սիրտ, եւ հողի տակ
լեզու,
Եւ հողի տակ անմահ աղբիւրն Հայոց
երգի...:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՃԵՄԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Բ.

Կը մնար դեռ Օշականը, փշոտ մարդ մը, որ փուշի վրայ կը նստեցնէ իր բարեկամները, ինչպէս թշնամիներն ալ:

Ուստի՝ շարունակեցի իմ զրոյցս ճեմարանցիներուն հետ եւ ըսի.

— Կը ճանչնամ Օշականը քառասուն տարիէ ի վեր, երբ «դեռ պատանի» էի: Աւելի մօտէն ճանչցայ Կիպրոս, մանաւանդ Երուսաղէմ: Այս երկու վայրերուն մէջ ալ գրական զրոյցներ ունեցայ հետը: Իմ զրոյցներէս մաս մը հրատարակուեցաւ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ եւ այլուր: Մաս մըն ալ անտիպ կը մնայ դեռ:

Քաղաքական շեշտուած հետաքրքրութիւններ չունէր, բայց պարզ հանդիսատես մըն ալ չէր: Կարծիքներ ունէր, սակայն անուններ, թիւեր, թուականներ չունէր: Ո՞վ է այսինչ երկրին նախագահը կամ վարչապետը: Ասոնք գրականութիւն չեն, ասոնք արուեստ չեն, — կ՚ըսէր իր անգիտութիւնը արդարացնելու համար թերեւս:

Օշական կը տառապէր, — գէթ ինծի այնպէս կը թուէր, — այն բանին համար, որ զինք չեն կարդար, չեն հասկընար, չեն սիրեր: Ինտրայի հիւանդութիւնն էր ասիկա: Գիտէր իր արժէքը ու կը ցաւէր, որ ուրիշներ չեն ըմբռներ զինք:

— Դուք, — ըսի օր մը, — աւելի շատ կ՚ուրանաք, քան կը հիանաք: Աւելի շատ կը քանդէք, քան կը կառուցանէք: Մարդու չէք հաւնիր. եթէ հաւնիք իսկ, անպատճառ ձեր վերապահումները առաջ կը քշէք, ինչ որ դարձեալ չհաւնելու համարժէք է:

Օշական պատասխանեց.

— Տասնըեօթը տարեկան էի եւ չէի հաւներ Նար-Պէյին, Թէրզեանին, Պէրպէրեանին, Ալիշանին: Այսօր ոչ ոք այս մարդոց իրենց արժէքէն աւելի կշիռ կուտայ: Վաղը դուք համաձայն պիտի ըլլաք ինծի:

Ըսել կ՚ուզէր, որ ինք քառասուն տարի առաջ տեսած էր ինչ որ մենք հազիւ սկսած էինք տեսնել քառասուն տարի ետք: Ուրիշ խօսքով՝ ինք մտքի աւանս մը ունէր իրմէ ետքիններուն վրայ:

Գրեթէ միշտ դժուար էր համաձայն ըլլալ իրեն, ինչպէս գրեթէ միշտ դժուար էր, որ ինք համաձայն ըլլար ուրիշներուն:

Օր մը հարցուցի, թէ ինչո՛ւ դադրած էր քննադատութիւն ընելէ: Ըսածը լաւ չեմ յիշեր, բայց ըսել ուզածը սա էր, որ մեր գրականութեան մէջ մեծ գործեր, մեծ իրարանցումներ չկան, որպէսզի արժէր անոնց մասին գրել, երբ մանաւանդ գրողը Օշական կը կոչուէր:

— Ի՞նչ է ձեր քննադատական հանգանակը, — հարցուցի դարձեալ ուրիշ օր մը:

Ահա իր պատասխանը, բառ առ բառ.

« — Արուեստի մասին օրէնքներ, բանաձեւեր, վճիռներ հերքումն իսկ են արուեստին, որ կեանքէն դալով՝ անոր միայն հպատակ կը մնայ: Այն դարերուն, երբ մարդիկ ուզեր են արուեստը ծառայեցնել իրմէ դուրս նպատակներու, այդ դարերուն արուեստի գործերը եղեր են այլայլումները կեանքին: Կը մերժեմ քննադատութեան իրաւական, այսինքն՝ օրինական հիմունքը: Մեր օրերուն՝ քննադատութիւնը գունաւորուած հրապարակագրութիւն է: Ամէն ընթերցող քննադատ է: Ամէն խմբագիր քննադատ է: «Համապատկեր»ը քննադատական ձեռնարկ մը չէ, ո՛չ ալ գրականութեան ուղղափառ յայսմաւուրք մըն է: Անիկա իմ ժողովուրդիս մէկ դարու կեանքին քանի մը շատ հիմնական գիծերուն ներելի խտացումն է: Զիս խանդավառողը Կեանքն է: Եւ գրական քննադատութիւնը կա՛մ կեանքին վերարտադրութիւնն է եւ կամ բաջաղանք է»:

Ինչպէս միշտ, վիճելի է Օշականի այս տեսակէտն ալ, բայց տեսակէտ մըն է, գրեթէ վարդապետութիւն մըն է:

Օշական երեւոյթ մըն էր մեր գրականութեան մէջ եւ ոչ թէ երեւորդ մըն էր, (Ֆիկիւրան): Զանգակ մըն էր, աւելի ճիշդ՝ զանգակի լեզուակն էր, որ իր հունչով արթուն կը պահէր մեզ: Ո՛չ կանոնի մարդ էր, ոչ օրէնքի: Իր կանոնը կ՚առնէր իր խառնուածքէն, որ ուժական, գրեթէ տարակեդրոն բան մըն էր: Անոնցմէ էր, որոնք իրե՛նք կը ստեղծեն իրենց կանոնը: Զարտուղութիւն մըն էր, գրեթէ բացառութիւն մը: Նաեւ կիրքի մարդ էր, բայց իր կիրքը աղմուկ չէր, ապրում էր:

Մարդ մըն էր վերջապէս, որ անտարբեր չէր ձգեր իր շուրջինները: Եւ հիմա որ չկայ ալ, կը փնտռենք զինքը: Համակրութիւններ եւ հակակրութիւններ կը ստեղծէր իր շուրջ, այո՛, բայց իր խօսքը կշիռ ունէր միշտ: «Նայինք ի՞նչ կ՚ըսէ Օշական այս հարցի մասին», ըսել կուտար մեզի: Երբ կայ այս հետաքրքրութիւնը անձի մը հանդէպ, կը նշանակէ այդ անձը արժէք է:

×

Պէտք եղաւ վերջաբան մը կցել այս յառաջաբանին, այսինքն՝ զուգակշիռը ընել երկու «ալեւոր»ներուն:

Դժուարին փորձ մըն էր ասիկա, գրեթէ փորձանք մը: Ուստի՝ այն ենթադրութեամբ, թէ ճեմարանցիները իմ ըսածներէս աւելի՝ ըսել ուսածներս պիտի ուզեն տեսնել խօսքի մէջ, շարունակեցի.

— Օշական տրամադրութեան մարդն էր, Նիկոլ Աղբալեան տրամաբանութեան մարդն էր:

Օշական ընդհանրութեան հետամուտ էր, Նիկոլ Աղբալեան՝ մանրամասնութեան: Օշական լայն կը մաղէր, Նիկոլ Աղբալեան մանր կը մաղէր:

Օշական կը դատէ, Նիկոլ Աղբալեան կը մեկնաբանէ:

Օշական հաւատաքննիչ մըն է, Նիկոլ Աղբալեան խոստովաահայր մըն է:

Օշական արժէքներ կը ճշդէ, Նիկոլ Աղբալեան արժանիքներ երեւան կը հանէ:

Օշական աւելի շատ կը ժխտէ, քան թէ կը հաստատէ, Նիկոլ Աղբալեան աւելի շատ կը հաստատէ, քան կը ժխտէ:

Օշական դատել կուտայ, Նիկոլ Աղբալեան մտածել կուտայ:

Օշական ուրացումի մարդն է, Նիկոլ Աղբալեան՝ հիացումի:

Օշական կը չափէ ու կը կշռէ, Նիքոլ Աղբալեան կը հաշուէ:

Օշականի համար քննադատութիւնը արուեստ է, Նիկոլ Աղբալեանի համար գիտութիւն է: Աւելցնենք, որ արուեստը ճաշակի հարց է, մինչ գիտութիւնը կանոնի հարց է: Կանոնը խտացած իմաստութիւն է, ճաշակը խտացումի ենթակայ իմաստութիւն է:

Օշականի համար ճաշակը առաջ է գիտութենէն, Նիկոլ Աղբալեանի համար գիտութիւնը առաջ է ճաշակէն: Ճաշակը յաճախ կը սխալի, գիտութիւնը երբեմն միայն կը սխալի:

Օշական գեղեցիկին հետամուտ է, Նիկոլ Աղբալեան՝ ճշդութեան եւ ճշմարտութեան:

Քննադատութիւնը որոշ չափով հըմտութեան գործ է:

×

Չեմ կարծեր, որ ճիշդ բառեր ըսած եղայ ճեմարանցիներուն: Խօսքս վերջացնելէ առաջ՝ ըսի, ապաշխարող մարդու բարեխղճութեամբ, քաւութիւն հայցողի բարեհոգութեամբ.

— Դուք, ճեմարանցի բարեկամներ, ապագան էք, մինչ անցեալն են Օշականներն ու Աղբալեանները:

Հայ ժողովուրդը ձեզմէ կը սպասէ հայ մտաւորականներ մանաւանդ, քան մտաւորական Հայեր:

Թերեւս ձեր մէջ կան արդէն նոր Օշականներ ու նոր Աղբալեաններ:

Կը կարծեմ՝ բոլոր ըսածներուս մէջ միակ ճշմարտութիւնը այս էր:

Սրահէն մեկնեցայ այն վստահութեամբ, թէ ճեմարանցիներուն մէջ բարեկամներ փնտռած ու գտած եմ...:

Ճի՞շդ է արդեօք այս «վստահութիւն»ը որ գիտութիւն չէ, այլ... թէութիւն է միայն:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— ԻՒՆԵՍՔՈՅԻ հովանաւորութեամբ վերջերս Սինայայի մէջ տեղի ունեցաւ միջազգային խորհրդակցական համագումար մը՝ Պալքանեան քաղաքակրթութեան մասին:

Սոֆիայէն ժողովական Փրոֆ. Ն. Թոտորոֆ իր զեկուցումին նիւթ ըրած է «Պալքանեան Միջնադարեան Քաղաքներու ազգագրական կազմութիւնը»:

Պուքրէշի համալսարանի Փրոֆ. ՎԼԱՏ ՊԸՆԸՑԵԱՆՈՒ խօսք առնելով, հետեւեալ պատմական նշդումները ըրած է Հայերու կատարած մեծ դերին վրայ:

Հայագէտի հանգամանքս անհրաժեշտ կը դարձնէ Փրոֆ. Ն. Թոտորոֆի ուշադրութիւնը հրաւիրել այն իրողութեան վրայ, որ խօսելով պալքանեան միջնադարեան քաղաքներու ազգագրական կազմութեան մասին, պէտք չէ մոռնալ ստորագծել հայ ազգագրական տարրի կարեւորութիւնը, ոչ միայն Մոլտովայի եւ Վալաքիայի, այլ նաեւ Պուլկարիոյ քաղաքներուն մէջ: Հայերը քաղաքներուն տուած են որոշ զարգացում մը, ըլլալով սկզբնական շարժիչ ուժերը տնտեսական կեանքին, յատկապէս իրենց առեւտրական եւ արհեստաւորական գործունէութեամբ: Կարելի չէ խօսիլ միայն յոյն եւ մահմետական ժողովուրդներու մասին, որոնք իրենց շեշտը դրած ըլլան պալքանեան քաղաքներու կեանքին մէջ, քանի որ Հայերը կարեւոր դեր կատարած են այդ քաղաքներու կեանքին եւ զարգացման մէջ:

Խօսելով Պուլկարիոյ քաղաքներուն մասին, պէտք է նշել հայ պատմագիր Սեբէոսի «Հերաքլիուսի պատմութիւն» երկին մէջ արձանագրուած իրողութիւնը, ուր կը կարդանք, թէ 602–610 տարիներու ընթացքին, Ֆոքաս կայսեր հրամանով Թրակիոյ մէջ հաստատուած են 30·000 հայ ընտանիքներ: 909 թուականին, Ժան Զիմիսքէս հայ պաւլիկեաններ կը տեղաւորէ Ֆիլիփոփոլ քաղաքին մէջ: Ուրիշ հայ պատմագիր մը, Ստեփան Ասողիկ, իր « Պատմութիւն տիեզերական » աշխատութեան մէջ կը տեղեկագրէ, որ Հայեր գաղթած և հաստատուած են այնտեղ Վասիլէ Բ. կայսեր ժամանակ (976–1025): Աննա Քոմնէն մեզի կը տեղեկացնէ, որ իր հօր՝ Ալեքսիսի ժամանակ (1081–1118), Ֆիլիփոփոլի ընակչութեան մեծ մասը կը բաղկանար Հայերէ: Այս Հայերը միշտ չեն մնացած Ֆիլիփոփոլի մէջ: Անոնք նոր գաղութներ կազմեցին ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ: Յաջորդ դարերու ընթացքին Հայերը հաստատուեցան Վառնա, Սոֆիա եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Չեմ աւելցներ նաեւ Պուրկազ քաղաքը, որ բաւական ուշ հիմնուած քաղաք մըն է, թէեւ այնտեղ ալ կային բազմաթիւ Հայեր:

Պիտի չկրնամ կարծիք յայտնել Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի հայկական գաղութներու մասին. բայց կրնամ քանի մը տեղեկութիւններ տալ Մոլտովայի հայկական գաղութներուն համար: Ահա այս զանգուածային գաղթի սկզբնաւորութիւնը:

Սկսած 1240ական թուականներէն, Հայերը հոծ զանգուածներով կը հաստատուին Խրիմի եւ յատկապէս Քաֆֆա քաղաքին մէջ, որ սկսած 1261 թուականէն կը դառնայ ճենովական առեւտրական գաղթավայր մը: Արեւելեան լեզուներու դպրոցի հայերէնի նախկին ուսուցիչս Ֆր. Մաքլէր իր «Հայաստան եւ Խրիմ» աշխատութեան մէջ կը նշէ 1307ին Քաֆֆայի մէջ հայերէն լեզուով գրուած « Մարտիրոսագրութիւն » մը: Այս ձեռագիրը ներկայիս կը գտնուի Փարիզի Ազգային Մատենադարանին մէջ:

Բայց այն տեղեկութիւնները, զորս ա-

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՄՈՒՏ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Բ. Աշխարհամարտի դառնութիւնները ճաշակած սերունդի մը յաջորդները հասակ առին Պուրճ Համմուտի մէջ: Նոր սերունդ մը կը շնչէ այնտեղ հիմա: Գիտակից է ան, յարգալիր իր ազգային աւանդութիւններուն հանդէպ, գիտէ բարձրը պահել իր ցեղին արժանիքը: Թուրքիոյ բարքերը իրենց հետ չալկած ու այս կողմերը բերած մարդիկ այսօր հըրճուանքով կը դիտեն նոր ծաղկող սերունդը, որ կը խօսի իր մայրենի լեզուն, որ կը ձգտի կրթուելու, ուսանելու եւ բարձրին հասնելու:

Սերունդ մը կայ Պուրճ Համմուտի մէջ, առողջ՝ իր հայկական դիմագիծով, հըպարտ՝ իր ազգային համոզումներով: Ոչինչէն ստեղծուեցաւ այդ սերունդը, հրաշքի մը արդիւնքն է ան: Նոյնինքն՝ հրաշքը: Մեր ցեղին յաւիտենականացման մեծ գրաւականն է Պուրճ Համմուտի ճահիճներէն կեանքի ցանցին մէջ մտնող այս նոր սերունդը: Եւ այս բոլորը հազիւ 25 տարուան կեանքի մը ընթացքին:

Քառորդ դարը բաւական եղաւ, որ մարդկութենէն դուրս դասուած մարդկային ուրուականներ եղունգներով շինեն նոր քաղաք մը: Իր չէնքերով, վաճառատուներով, ճարտարարուեստով, դպրոցներու եւ եկեղեցիներու ցանցերով, իր դեղարաններով, մտաւորական ներկայացուցիչներով, վերջին տարիներուն հաստատուած դրամատուներով, միութենական առողջ կեանքով, իր Հայութիւնը լաւապէս մարսած նոր սերունդով, որ արթուն է, ճարպիկ, եւ հաւատացէք, նաեւ գեղեցիկ...:

Պուրճ Համմուտի Հայութիւնը կը վայելէ գիտութեան նոր բարիքները: Անձնական ինքնաշարժ, հեռատեսիլ, ելեկտրականութեամբ բանող տնային այլ առարկաներ մտած են իր յարկէն ներս: Կը վայելէ Լիբանանցիի իր բոլոր իրաւունքները, կը շնչէ ազատ:

Պուրճ Համմուտ, որ 30 տարուան պատմութիւն մը ունի տակաւին, հիմնուած է կիլիկեցի քիչ մը կոշտ, քիչ մը տգէտ, քիչ մը ամէն բան եղող Հայերու կողմէ, որոնք այսօր փոխուած են հիմնովին: Երիտասարդութիւն մը կայ այսօր Պուրճ Համմուտի մէջ, որ հպարտ է իր տխուր անցեալով, որ երբեք չամչնար յայտարարելու թէ ինք զաւակը եղած է խեղճ ու թշուառ ծնողքի մը, թրքախօս ծնողքի մը, որ հպարտ է նոյնքան իր երեսուն տարուան պզտիկ պատմութեամբ, որու ընթացքին մեծ գործ տեսած ըլլալու հոգեկան գոհունակութիւնը ունի:

Պուրճ Համմուտ, այս հազիւ երեսուն տարեկան երիտասարդ քաղաքը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ հայ ժողովուրդին տոկունութեան, տեւականութեան, գարշահոտ ճահիճները իր շունչով ցամքեցնելու խիզախութեան, խօսուն մէկ պատկերը, որ Հայոց եւ Լիբանանի պատմութեան էջերուն մէջ անջնջելի պիտի մնայ:

×

Մենք ներկայացուցինք Պուրճ Համմուտի երեսնամեայ կեանքին ամփոփ մէկ պատկերը, թուեցինք ընդհանրապէս յիշատակութեան արժանի առաւելութիւնները, առանց ակնարկելու կարգ մը այլ անպատեհութիւններու, որոնք գոյութիւն ունին շրջանին մէջ: Մենք լաւատես ենք եւ լաւատեսի ակնոցով մօտենալով հարցերուն, յիշեցինք այն շինարար երեւոյթները, որոնք այդ շրջանի ժողովուրդին ճիգին շնորհիւ կատարուած են: Ուրեմն, չենք ուզեր անդրադառնալ կարգ մը խոցելի կէտերու, ընկերային եւ հասարակական կեանքէն ներս, որոնք անպայման սրբագրութեան կը կարօտին:

Յոյս ունինք, որ մօտ ապագային, գիտակից սերունդի մը աճումով, պիտի ստեղծուի առաւել պայծառ դիմագիծով Պուրճ Համմուտ մը, որ իրապէս պանծացնէ Հայուն անցեալը եւ ապագան:

(7 եւ վերջ)

կազմական Աչառ Յովհաննիսեան կու տայ «Պատմա-Բանասիրական Հանդէս»ին մէջ (1, 1958, էջ 65–109) իր «Հայերի ռուսական կողմնորոշման նախապատմութիւնից» խորագրուած յօդուածով, կը հաստատէն Հայերու ներկայութիւնը Մոլտաւեան եւ Վոլհայի շրջանին մէջ՝ դեռեւս 10րդ դարէն (էջ 67–70)։ Հայկական հոծ գաղթականութեան մը հաստատման հարցը Խրիմի եւ Ուկրաինայի մէջ սկսած՝ 10 եւ 11րդ դարերէն, ուսումնասիրուած կ'ըլլայ նաեւ Երեւանի Մատենադարանի անօրէն Լեւոն Խաչիկեանի, վ. կ. Ոսկանեանի, Լ. Մ. Մելիքսէթ Բէկի, վ. վ. Կրապովիցկիկի եւ ուրիշներու կողմէ, բնագրածաւկ յօդուածներով՝ «Ուկրաինական եւ Հայ ժողովուրդներու պատմական կապեր եւ բարեկամութիւն» խորագրին տակ (Երեւան, 1961)։ Զեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ այս հատորին վրայ։

Ղրիմի Հայերը նեղուժ վաճառականութիւն մը կազմակերպելէն կեղրոնական Եւրոպայի հետ եւ այս առթիւ գաղութ մը հիմնելէն Լեմպէրկի մէջ։ Լեմպէրկի, Քիեւի եւ Մոսկ. Հայոստանի պատմական բաներ շարք մը աշխատութիւններով հանրաճանաչ տեղեկութիւններ տուին քաֆֆայի Հայերու կոմկ կատարուած նամականութեան մասին, զոր անոնք իր կատարէին թաթարական առեւտրական ճամբու՝ Լեմպէրկի Հայերուն հետ։ Այս առեւտրական ճամբու մէկ ճիւղը, Սուճավային եւ Պրըլատէն անցնելով կը հասնէր մինչեւ Պոլիս։ Ռումանական հողի վրայ կատարուած այս միջազգային առեւտուրին արդիւնքը եղաւ հայկական հոծ գանգուածներու տեղաւորումը Մոլտավայի մէջ՝ գանուելեան իշխանութիւններու կողմէ։

Այս բոլորը մեզի ենթադրել կուտան, որ Հայերը Մոլտավական քաղաքներու մէջ հաստատուած են 14րդ դարուն։ Արդարեւ մեր տրամադրութեան տակ ունինք էջմիածնի հայ կաթողիկոսի 1365 թուակիր մէկ կոնդակը, որով ան Մոլտավայի Հայերը կ'ենթարկէ Լեմպէրկի հայկական եպիսկոպոսարանի օրէնսդրութեան։ Այս հարցին մասին մենք կը յանձնարարենք նաեւ լեհ արեւելագէտ յայտնի կիանական Միխալ Լեւիցքիի եւ Ռենաթա Քոշնովայի մէկ ուսումնասիրութիւնը, որ 1957ին հրատարակուեցաւ «Ծունիք Օրիենթալիսթիչնի»ի մէջ։ Պէտք է նշել նաեւ, որ 1401ին, Մոլտավայի Ալեքսանդր Բարին իշխանը տեղեկ Սուճավայի հայ եպիսկոպոսարանը, ինչպէս երեւան կուգայ ռումէն պատմաբան Փ. Փանաիթեսքուի հրատարակած մէկ փաստաթուղթէն։

Հետեւաբար ռումէն պատմաբան Ն. Եորգա իրաւացիօրէն նկատած է, որ Հայերը Մոլտովայի մէկ հատուածուած էին դեռեւս 14րդ դարէն։ Անոնք այս երկրին մէջ տեղեկցին ուժեղ գաղութներ, ո–րոնք որոշ քաղաքներու մէջ ունէին մինչեւ 1000 բնակիչներ։ Աստիճանաբար Հայերը Մոլտովայի մէջ հատուածուած էին 14րդ դարէն։ Անոնք այս երկրին մէջ տեղեկցին ուժեղ գաղութներ, որ

Պ. Պետրոս Ոսկերիչեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Քիւրտօղլուեան (Հալէպ), Այրի Տիկին Եսթեր Պէօրէք-ճեան եւ զաւակները Ստեփան (Պոլիս) եւ Օննիկ: Տէր եւ Տիկին Ժօղէֆ Տէրմէն-ճեան, Այրի Տիկին Վարսէն Ալթունեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արմենուհի Ազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշամ Ալթունեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Արմենակ Ալթուն-եան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Ալթունեան եւ զաւակ-ները, Այրի Տիկին Արուսեակ Պուրուշ-եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բար-սեղ Պուրուշեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Կիւ-լէսէրեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Քիւրտօղլուեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քիւրտօղլուեան (Հալէպ), Այրի Տիկին Ա. Գույումճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արզույեան եւ զաւակը, Ոսկերիչեան ընտանիքները (Աթէնք եւ Երեւան), Զոթուրեան, Սէ-մէրճեան, Յոգտանեան, Գրիգորեան, Խաչուկեան, Քիւրտօղլուեան եւ Տէրմէն-ճեան ընտանիքները եւ բարեկամները անհուն վիշտով կը ծանուցանեն մահը ի-րենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ եւ ազգա-կանին՝

ԷՕԺԷՆԻ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի 20 Օգոստոս ժամը 14,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկր-տիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատու-նը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ամփոփուելու համար:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլա-լով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկա-տել:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենակիցներ, Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» սրահին հոգարար մարմինը փոխուած ըլլալով, կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ, սրահին պէտք ունեցողները (հարսանիք, նշանտուք, դասախօսու-թիւն, ժողով եւայլն) պէտք է դիմեն միայն ներկայ նոր վարչութեան, ամէն Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 9–10 «Խը-րիմեան» դպրոցը, 2 Բիւ տը լա Տէ-փանս:

Նոյն ժամերուն բաց է նաեւ «Զաւար-եան» կոմիտէի Վարուժան – Սիամանթօ եւ Իսիի Նոր Սերունդի Խանասոր խում-բի միացեալ գրադարանը: Իսիի դպրո-ցին ուսուցման զարկ տալու համար Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբը հինգ հա-րիւր Ն. Ֆ. ի նուէր մը ըրած է հոգա-բարձութեանս, եւ միաժամանակ յանձն առած է սրահին պահպանման հոգատա-րութիւնը, ու նոր սեղաններու գնումը եւ այլ զանազան ծախքեր:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

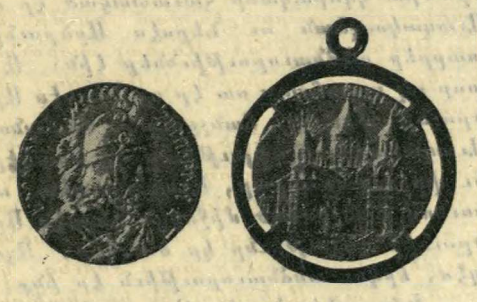

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.

Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազ-դերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնա-կան թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրա-տարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաս-տատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդ-գրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կեր-պով կը հետեւի պետական լիսէներու ար-դիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանու-հիները հայագիտական ծանօթութիւնն-երով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տա-րեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն-ներու համար դիմել հաստատութեան տը-նօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐ-ՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատ-րաստութեամբ:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնա-կատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցու-թեամբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆՀԱՐՑԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԷՋ

(1860 – 1880)

Գրեց՝ ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

Տպ. Պէյրութ, 1962

Գին՝ 10 Ն. Ֆ.

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւն-ները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բա-րեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշա-կերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. 963.01.72

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

(Ֆօթօ Ռէքս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

QUEENS' HOTEL

76, Queensborough Terrace

— LONDON W2 —

BAYSwater 1027, 1101

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 21 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9383 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5284

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀ, ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

Հեթանոս քուրմերուն թէ քրիստոնեայ սուրբերուն հետ, Հայուն հոգին է որ կ'ապրի բոլորիս մէջ, երբ Տարօն աշխարհի, հայրենի աշխարհի իմաստութեան եւ քաջութեան էջերը վերստին կը թերթենք:

Իմաստութիւն եւ քաջութիւն. երկու առնական յատկանիշներ, որոնք գոյատևման անխորտակելի յենարանները եղան Հայութեան:

Իսկ Տարօնը տուաւ մեզի ե'ւ իմաստութիւն, ե'ւ քաջութիւն:

Մահկանացուի մեր լեզուները կը կապուին. բառերն ու միտքերը անհամարձակ արձագանգներու կը վերածուին՝ իբր թօթովանք մեր հոգիներուն, երբ վախկոտ քայլերով ներս կը մտնենք Տարօնի աշխարհէն:

Խորազննին նայուածքը պատմահայր Խորենացիին, դող կուտայ մեր էութեան՝ աստուածառաք Մեծութեան մը առջեւ ծնրադրելու հրաւէրով:

Հայ բառերուն ստեղնաշարը ձայնատու գիրերու նիւթականացած կերպարանքով, «Հայաստան», «Հայրենի աշխարհ» կը գրեն մեծատառ՝ մեր որբացած հոգիներու պաստառին վրայ, եր Մեծն Մաշտոց Մեսրոպի ոտքերուն հետքերը կը փնտռենք Տարօն աշխարհին մէջ:

Ու ահա, իմաստութեան լոյսերով շլացած մեր աչքերուն առջեւ կը կանգնի՝ Վահագնեան սերունդը մեծի տանն Մամիկոնեանց:

Դարերու յորձանուտ աւերներուն դէմ, Մեսրոպեան տառերը կը դառնան ամրակուռ Վահաններ եւ Վարդանները քաջակորով, անմահութեան դուռները բաց կը պահեն հայ ժողովուրդին առջեւ, պարտութեան մէջ իսկ յաղթանակի շեփորումը ժառանգ ձգելով ապրող Հայութեան:

Պատկառազդու այս մեծութիւններու յիշատակը, ապրուած օրերու չօշափելի իրողութիւններու կը վերածուին, երբ նորագոյն շրջանի հերոսական դէմքերը կը ցցուին մեր աչքին առջեւ, թշնամիներուն իսկ պատկառանք պարտադրող:

Յեղափոխութիւն եւ յեղափոխական բառերու կերտումին մէջ Տարօնը արժանավայել իր բաժինը կը վերցնէ:

Արարօներն ու Գէորգները, Աղբիւր Սերոբներն ու Հրայրները եւ իրենց յեղափոխականի մկրտութիւնը Տարօնի սարերուն վրայ առած Անդրանիկներն ու Ռուբէնները, ու հազարները անուանի թէ անանուն հերոսներուն զորս Տարօնը տուաւ Հայութեան, լուսեղէն անունները պիտի մնան հայ ժողովուրդի յեղափոխական պատմագրութեան էջերուն վրայ:

Այս բոլորին մէջ սակայն, ինչ որ Տարօնի հոգին կը յատկանչէ, ուրացումն է տեղական փառասիրութեան, նեղմիտ հրապարանքի: Տարօնի ծնունդ մտքի ու քաջութեան տիտանեան կոթողները, իրենց հմայքը սփռեցին ամբողջ հայ աշխարհին վրայ: Կը յիշենք Տարօնի աշխարհը, իբր ծննդավայր Մեսրոպներու կամ Մամիկոնեաններու, պարզապէս պատմագրական ճշդում մը ըրած ըլլալու համար միայն: Ինքը Տարօնցին ալ, չունեցաւ երբեք սխալը տեղական հայրենասիրութեան մը նեղմտութիւնով նսեմացնելու մեծութիւնը իր զաւակներուն: Այնքա՛ն մեծ եղան անոնք, Տարօնածը նունդ տիտանները հայ ժողովուրդին, որ ոչ ոքի մտքին մէջ տեղ գրաւեց անոնց ծննդավայրը: Անոնց կատարած գործը, իմացական, հոգեկան թէ առնական քաջութեան դրուագներով հարուստ, Հայաստան աշխարհի տարածքին սեփականութիւնը դարձաւ՝ Հայը խորհրդանշող: Ամէն մարդ որ ումպ մը ջուր խմեց Այբ-բենգիմի լուսաղբիւրէն, կամ նոյնիսկ ականջալուր եղաւ հայ մամիկներու հէքեաթներուն, պաշտամունքի եւ հպարտութեան դահոյք մը զետեղեց իր հոգիին մէջ, ուր տիրաբար բազմեցան Մաշտոց Մեսրոպն ու Քաջն Վարդանը անմահական: Եւ ոչ ոքի մտքէն անցաւ իմանալ թէ ո՞րտեղի ծնունդ են անոնք: Հոս իսկ է մեծութիւնը Տարօնին եւ Տարօնցիին, սկսած իր հեթանոսական փառքի օրերէն, մինչեւ մեր օրերը աստանդական:

«Ո՛վ որ Սուլթան մը ունի իր հոգիին մէջ» երգեց հէքեաթապատում իր գրուածքով, մեծանուն հրապարակագիր-գրագէտ Ռուբէն Զարդարեան:

Իսկ Տարօնը եղաւ իմաստութեան եւ քաջութեան Սուլթանակերտ օրրանը Հայութեան, ուրկէ ալիքաւորուած՝ գնաց տեղաւորուիլ ամէն մէկ Հայու հոգիին մէջ:

Փա՛ռք իմաստութեան խորան եւ հերոսութեան Վահագնեան մեհեան յաւիտենական Տարօնին:

«ԱՍՊԱՐԷԶ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՃԱՌԸ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ «ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ»

Քանի մը հարիւր հազար հոգի Կարմիր Հրապարակը եւ շրջակայքը ողողած էին, ողջունելու համար խորհրդային երեք «հերոսները»:

Երկուքը՝ Նիքոլայեւ եւ Փոփովիչ յանուն գիտութեան եւ Նիքիթա Սերկեւիչ Խրուշչեւ յանուն մարքսեան յեղափոխական շարժումին:

Ապա, Խրուշչեւ որ իր կողքին ունէր բացի օրուան հերոսներէն, իր բարձրաստիճան ընկերները եւ խորհրդային գիտութեան մեծանուն ներկայացուցիչները (յիշենք անգամ մը եւս թէ տիեզերագնացներու կենսաբանական տոկունութեան մէջ, գլխաւոր դեր ունեցողը եղած է Փրոֆ. Սիսակեան), ճառ մը խօսեցաւ, փաստելու համար մարքսեան վարչաձեւին «անհերքելի» առաւելութիւնները:

Նախքան այդ, Նիքոլայեւ եւ Փոփովիչ կարդացին իրենց տեղեկագիրները, ապա կը խօսի Խրուշչեւ.— «Երրորդ անգամն ըլլալով, հաւաքուած ենք Կարմիր Հրապարակին վրայ, տօնելու համար Սովետներու երկրին յաղթանակը անջրպետին վրայ»: Կ'ակնարկէ Թրումընի թերահաւատութեան, յետոյ աւելի կ'ընդլայնէ եւ կը հասնի... Պերլին:

«Պատրաստ ենք երաշխաւորութիւններ տալու Արեւմտեան Պերլինի, բայց միայն այն ատեն երբ գերմանական հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուի: Եթէ այնպէս կը նկատուի թէ օտար զօրքի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Արեւմտեան Պերլին, պատրաստ ենք ՄԱԿի զօրքին ներկայութիւնը ընդունելու քաղաքին այդ մասին մէջ: Ազատ եւ խաղաղ ապրելու համար, պէտք է ամրապնդել հետզհետէ խաղաղութիւնը եւ առաջին առթիւ, իրագործել ընդհանուր եւ ամբողջական ապաղինումը: Այդ նպատակով հարկ է նախ մաքրել Բ. աշխարհամարտէն մնացած հետքերը: Գերմանական դաշնագրի կնքումը լաւ հիմ մըն է: Եթէ Արեւմտեանները մերժեն ստորագրել այս դաշնագիրը, կը ստիպուինք հրաժարիլ անկէ եւ հաշտութեան դաշինք ստորագրել Արեւելեան Գերմանիոյ հետ»:

Խրուշչեւ չեշտեց նաեւ թէ «Ատլանտեան Ուխտի պատերազմական կայանները՝ Արեւմտեան Պերլին, պէտք է մաքրուին եւ արեւմտեան զօրքերը պէտք է հեռանան քաղաքէն»:

Խորհ. Միութիւնը տրամադիր է ընդունելու որ ՄԱԿի զօրքը փոխարինէ Արեւմտեան զօրքը, պայմանաւ սակայն որ այդ զօրքը Ատլանտեան Ուխտի անդամ պետութեանց չպատկանի:

Անշուշտ, միշտ ըստ Խրուշչեւի, Արեւմտեան Պերլինցիները պէտք է բնականոն յարաբերութիւններ պահեն միւս երկիրներուն հետ: Հաշտութեան դաշնագիր մը պէտք է բոլոր անհրաժեշտ երաշխաւորութիւնները ունենայ այդ տեսակէտով: Խրուշչեւ կ'ապահովէ նաեւ թէ պիտի չդադրեցնէ իր ճիգերը հաշտութեան դաշնագրի մը ստորագրութեան համար: «Արեւմտեանները իսկական անձնասպանութիւն մը կատարած կ'ըլլան եթէ փորձեն բռնի ուժով լուծել հարցը» աւելցուց խորհրդային վարչապետը, ապա ջատագովեց մարքսեան վարչաձեւի բարիքները: «Մեր ուժը կը պարտինք, ըսաւ Խրուշչեւ, այն իրողութեան որ Մարքս-Լենինեան գաղափարներուն զօրավիգ կանգնած են ոչ միայն ընկերվարական երկիրներու ժողովուրդները, այլեւ յառաջդիմական բովանդակ մարդկութիւնը»:

× Կրեմլինի մէկ ընդունելութեան ժամանակ նախագահ Պրեժնեւ, Նիքոլայեւի եւ Փոփովիչի ուսին դրած է «Խորհրդային Միութեան Հերոս»ի մետալը, ի ներկայութեան համայնավար պարագլուխներու ինչպէս՝ Եորկու-Տէի Ռումանիոյ կուսակցական Ա. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, Հարրի Ուինսթըն ամերիկացի համայնավար պարագլուխը եւայլն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ արիւնալի միջադէպեր տեղի ունեցած են, Հերմէլի շրջանը, ուր մրցակից ցեղախումբեր բախումներ ունեցած են: Երեք մեռեալ եւ մէկ ծանր վիրաւոր կայ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը մաքրագործումներու ենթարկուած է վերջերս: Ռաքողի եւ Կիրէօ արտաքսուած են կուսակցութենէն: Ասոնք բանուորական - ընկերվարական (համայնավար) կուսակցութեան գլուխը կը գտնուէին 1956ի յեղափոխութենէն առաջ: Ուրիշ մաքրագործումներու ալ կը սպասուի:

ԱԼԺԷԻ մէջ շատ ծանր միջադէպեր պատահած են: Ազատ. Ազդ. Բանակի պատկանող տարրեր Փասթէօր հաստատութիւնը խուժած են, եւրոպացի շարժավար մը սպաննած ու կարգ մը ուրիշ պաշտօնեաներ ալ վիրաւորած են:

ԻՏԱԼԻՈՅ ընդհանուր հիւպատոսին կառքին վրայ զէնք պարպած են Ալժէի մէջ, հակառակ անոր որ կառքը դիւանագիտական մարմնի պատկանող կառքերու նշաններն ունէր:

ՕՌԱՆԻ մօտ հինգ Եւրոպացիներու եւ չորս մահմետականներու դիակները գրտնուած են առջի օր:

ՖԻԿԱՌՈՅԷՆ ետք, Ֆրանս-Սուառ գրաքննութեան ենթարկուած է առջի օր Ալժերիոյ մէջ:

ՍԱՅԿՈՆԻ հարաւ-արեւմուտքը 134 համայնավար ըմբոստներ սպաննուած են:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդը (կապ չունի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին հետ), որ հաւաքուած է Ամսթերտամ կը դատապարտէ համայնավարութիւնը, Պապը եւ Կաթողիկէութիւնը: Քրիստոնեաներու ուղղուած կոչի մը մէջ, համագումարը կոչ կ'ընէ քրիստոնեաներուն, որպէսզի «ճանչնան եւ դիմակազերծ ընեն համայնավարութիւնը՝ Սաթան ծրպտուած լոյսի հրեշտակի կերպարանքի տակ»: Միւս կողմէ համագումարը կը դատապարտէ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը (Փարիզի ժողով) որ կ'ուզէ պաշտօնական ներկայացուցիչներ զրկել Տիեզերական ժողովին եւ կ'ամբաստանէ «Կաթողիկէ եկեղեցին եւ իր Պապը»:

ՓԼԱՍԹԻՔ ռումբ մը մեծ վնասներ պատճառեց զօր. Մենէի յարկաբաժնին (Փլաս տը լ'Ալմա): Զոհ չկայ:

ՏԸ ԿՈԼԻ հանգիստ քուն մը ապահովելու համար, Համպուրկի Ֆրանքեւպավարական ընկերութիւնը ԺԸ. դարու 2 մեթր 25 երկարութեամբ անկողին մը փոխ պիտի տայ, Միւնիխ քաղաքին: Լայնքը՝ 1 մեթր 70:

ՖՐԱՆՔՈՅԻ Սան-Սեպասթիանի ամառնային ապարանքին մօտ ռումբ մը պայթեցաւ առջի օր: Անցեալ տարուընէ ի վեր 9րդ մահափորձն է Սպանիոյ զեկավարին դէմ:

ՇՈՒԷՏԻ բժշկական մարմինը արտօնեց որ թալիտոմիտ առնող, յղի Ամերիկուհին գործողութեան ենթարկուի: Ծանօթ է որ հանդարտեցուցիչ այդ դեղը առնող մայրերը պակասաւոր տղոց ծնունդ կուտան եւ այս Ամերիկուհին կը նախընտրէր որ վիժումը արտօնուի: Գործողութենէն ետք բժիշկը վստահեցուցած է թէ երախան պակասաւոր պիտի ծնէր: Վատիկանը կը դատապարտէ այս «օրինաւոր ոճիրը»:

ՔՈՆԿՈՅԻ տագնապը կը շարունակուի: Կիզենկա քաղաքական մուտքը գործեց... չուտելով: Կիզենկա որ ութ ամիս է արգելափակուած է այս գործադուլով կ'ուզէ իր դատավարութիւնը պահանջել:

ՍՈՒՍԹԷԼԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

ՅԱՅՏՆԻ ՉԷ ԹԷ Ո՛ՒՐ ԳԱՅԱԾ Է

Երկուշաբթի առաւօտ կարելի չէր եղած ճշդել թէ ո՛ւր գացած է Ալժերիոյ նախկին կառավարիչ եւ տը Կոլի հին օրերու ընկեր՝ Ժագ Սուսթէլ:

Իտալացիք կը վստահեցնէին թէ երկրէն արտաքսած են բայց կարելի չէր ըլլար ճշդել թէ ո՛ւր անցած է: Միլանոյի ոստիկանութեան կցորդը հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր այս մասին.— «Ժագ Սուսթէլ Իտալիա չէ այլեւս: Իր ընտրած սահմանագլուխը առաջնորդուեցաւ: Չեմ կրնար ըսել թէ ո՛ր սահմանագլուխն է եւ թէ ցամաքէ՞ն, օդէ՞ն թէ ծովէն մեկնած է: Եթէ կառավարութիւնը արտօնէ աւելի ճշգրիտ մանրամասնութիւններ կուտանք վաղը»: Բայց աւելի բան մը չըսուեցաւ յետագային:

Պերնի մէջ ալ կը յայտարարուէր թէ Ֆրանսացի նախկին նախարարին անունը արձանագրուած է «Մոնիթէօր սիւիս տը Փոլիսին» մէջ ինչ որ կը նշանակէ թէ Սուսթէլ անմիջապէս կը ճանչցուէր եթէ Զուիցերիա մտնէր:

Իտալական ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է հասկնալու համար թէ Սուսթէլ ի՞նչ ըրած է այն քանի մը ժամերու ընթացքին զորս անցուցած է Միլանոյի շրջանը:

Հակառակ իր պատճառաբանութեան, թէ զբօսաշրջիկութիւն կ'ընէր, կը կարծուի թէ Սուսթէլ, Քոմոյի շրջանը, տեսակ մը «վերին» ժողով ունեցած է գաղտնի բանակի պարագլուխներու հետ, ինչպէս Պիտօ, Առկու, Կոտար եւայլն: Ասոնց Իտալիա ըլլալը կասկածէ դուրս է, Ավանթի թերթը կը գրէ թէ իր մէկ աշխատակիցը Միլանոյի մէջ տեսած է Պիտօն մօրուքով: Կ'ըսուի նաեւ թէ Սուսթէլ այնքան ձախաւեր բաներ ըրած է որ իրենց ուշադրութիւնը ուզելով հրաւիրած է իր վրայ:

Փարիզէն, Ֆրանսական կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ դատական ոչ մէկ հետապնդում բացուած է Ալժերիոյ նախկին ընդհ. կառավարիչին դէմ:

ԱՐԻՍՏԱԳԷՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 150 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

—o—

Հայ երաժշտութեան պատմական նուաճումներու այսօրուան բարձունքներէն առաւել եւս սրտառուչ կը դառնան հայ – եազքները անցեալէն մեզի նայող այն մշակներուն, որոնք ապրելով հայրենի – քէն հեռու, օտար լուծի տակ, անձնուիրաբար աշխատած են յանուն ազգային երաժշտութեան ծաղկումին:

Այս ձեւի մշակներէն են, ի թիւս այլոց, Ժ. դարու Պոլսահայ այն երաժիշտները, որոնց եռանդուն չնորհիւ ստեղծուեցաւ, կատարելագործուեցաւ եւ ամէնուր տարածուեցաւ հայկական նոր ձայնագրութիւնը:

Հայկական նոր ձայնագրութիւնը, որուն անհրաժեշտութիւնը մէջտեղ եկաւ միջնադարեան խազային դրութիւնը (սխտեմը) մոռցուելէն եաք, ստեղծուած է 1813–15ին, յատկապէս մեր ազգային միաձայն (մոնոտիկ) երաժշտութիւնը ձայնագրելու համար: Այդ պատճառով ալ, Ժ. դարու վերջերուն, բազմաձայն երգերու տարածումով, բնականաբար կամաց կամաց դուրս եկաւ գործածութենէ:

Հակառակ ասոր, մենք այսօր ալ մեծ հետաքրքրութեամբ կ'ուսումնասիրենք հայկական նոր ձայնագրութեան սկզբունքները, որովհետեւ, հայ երաժիշտներու մէկ քանի սերունդներ հայկական նոր ձայնագրութեան նշաններով ժամանակին գրի առած են եւ աւանդ ձգած ժողովրդական, աշուղական, հոգեւոր հին ու նոր հարիւրաւոր մեղեդիներ: Ասոնք անգնահատելի գանձեր են եւ զանոնք վերծանելու եւ ուսումնասիրելու համար անհրաժեշտ է դիտնալ հայկական նոր ձայնագրութիւնը:

Ինչպէս յայտնի է, այդ ձայնագրութիւնը ստեղծած է բազմահմուտ երաժիշտ Համբարձում Լիմոնճեան (1768–1839): Սակայն այն տաղանդաւոր մեր երաժշտագէտները եւ յօդուածագիրները կը հաստատեն, որ եթէ չըլլար Աբիս – տակէս Յովհաննէսեան, թերեւս մոռցուէր Հ. Լիմոնճեանի մեծ գիւտը: Եւ ասիկա ճիշդ է:

Հ. Լիմոնճեան երկար տարիներ պայքարեցաւ հայ ձայնագրութեան դաղափարն իսկ ընդունելի դարձնելու համար իր մի – ջավայրին, որուն մէջ պակաս չէին ամէն նորի դէմ պայքարի ելլելու պատրաստ պինդ գլուխ պահպանողականները: Երկար տարիներ աշխատեցաւ նաեւ նոր ձայնագրութեան բուն սկզբունքները մշակելու ուղղութեամբ: Բայց չկրցաւ գլուխ հանել եւ վերջացնել իր գործը: Մահը խանգարեց իր ծրագիրները: Լիմոնճեան նի մահէն եաք որոշ ժամանակ մը նորէն պայքարի դուրս եկան հայ ձայնագրու – թեան երդուեալ թշնամիները: Կեանքը, սակայն, ի վերջոյ ջախջախեց ասոնց:

1844ին Հ. Լիմոնճեանի փոխարէն Պոլսոյ հայկական Մայր Վարժարանի երաժշտութեան ուսուցիչ նշանակուեցաւ բազմավաստակ երաժշտագէտին ամէնէն յաջողակ եւ սիրելի աշակերտը՝ Աբիս – տակէս, կամ, ինչպէս այն ժամանակ կ'ըսէին՝ Աբիս Յովհաննէսեան (1812–1878), որ մինչեւ իր կեանքին վերջը այդ բարձր ամպիոնէն նախանձելի եռանդով եւ հետեւողականութեամբ դասաւանդեց, քարոզեց եւ տարածեց հայկական ձայ – նագրութիւնը:

Պէտք է ըսել թէ Պոլսահայ երաժշտական հասարակութիւնը, տեղեակ ըլլալով Ա. Յովհաննէսեանի երաժշտական բացառիկ ձիրքերուն եւ ընդունակութիւն – ներուն, սկիզբէն իսկ մեծ յոյսեր կը տածէ: Յովհաննէսեանի պաշտօնավարու – թեան առաջին իսկ տարին անոր կը յանձնեն Համբարձում Լիմոնճեանի ձեռագիր – ները, ձայնագրած եւ յօրինած աշխար – հիկ եւ կրօնական բոլոր երգերը եւայլն: Եւ չէին սխալած: Ա. Յովհաննէսեան, որ արդէն ըմբռնած էր նոր ձայնագրու – թեան կէս մնացած խնդիրները, մօտէն ուշի ուշով կ'ուսումնասիրէ իր ուսուցչին ձեռագիրները եւ կ'որոշէ իր ընելիքները: Տեսնելով որ, Լիմոնճեանի ստեղծած դրութեան մէջ կը պակսին, մասնաւո – րաբար, մեղեդիներու կշռոյթին վերաբերեալ կարգ մը նշաններ, կը լրացնէ զանոնք: Ահկէ գատ, կը հրաժարի երաժշտական բախումներու «դիում», «թեք», «թեքէ» եւ այլ թրքական խառնափնթոր անուններէ եւ անոնց տեղ կը դնէ նոր, հայկական անուններ՝ կէտ (մէկ բախում), զոյգկէտ (երկու բախում), եռակէտ (երեք բախում) եւ սուղ (չորս բախում):

Վերջապէս, ուշադրութեամբ կը քննէ հայկական միաձայն երաժշտութեան հին երգերը եւ կը սահմանէ այդ մեղեդիներ – ուն չափերը, որոնք են՝ «ծանր», «չափուր» եւ «յորդոր»: Այս առթիւ պէտք է դիտել տալ նաեւ, որ Ա. Յովհաննէս – եանի սահմանած եւ մեր երաժշտութեան մէջ արմատացած այս վերջին տարազ – ները չափերէն զատ կը ներկայացնեն նոյնպէս մեղեդիներուն առանձնայատ – կութիւնները: Այսպէս, օրինակ, «ծանր» տարազով ճշդուած մեղեդիները ոչ մի – այն դանդաղ կշռոյթով եղանակներ են, այլ եւ, մեծ մասամբ, միայնակ (սոլօ) երգելու համար նախատեսուած եւ բազմատեսակ երանգներով զարդարուած միաձայն բարդ ստեղծագործութիւններ:

Այս ձեւով Ա. Յովհաննէսեան կը լրացնէ եւ կը կատարելագործէ Համբարձում Լիմոնճեանի ձայնագրութեան դրութիւնը: Եւ կը դառնայ հայկական ազգային երաժշտութեան հմուտ տեսաբաններէն մէկը:

Միեւնոյն ատեն եղած է աչքի պարնող չարականագէտ մը: Թէեւ իր տեսութիւններ մեր չարականներուն մասին դերծ չէ թերութիւններէ, այնուհանդերձ մեծ վաստակ ունի չարականները անաղարտ պահելու, հաւաքելու եւ անոնց բարձրորակ ձայնագրութիւնը ստեղծելու գործին մէջ:

Ցաւալի ուշադրութեան արժանի փաստ է, որ, ինչպէս կը վկայէ իր աշակերտ – ներէն Ա. Հիսարլեան, Աբիստակէս Յովհաննէսեան դրաված է միջնադարեան «մանրուսման» արուեստին լուսաբանու – թեամբ ալ եւ այդ արուեստին մասին դրած է նաեւ կարեւոր դիտողութիւններ, որոնք, սակայն, դժբախտաբար կոր – ուած են:

Ա. Յովհաննէսեան եղած է նաեւ վարպետ երգիչ մը, հիանալի մանկավարժ, եռանդուն գործիչ եւ երգահան:

Իրրեւ գործիչ բազմաթիւ դասախօսութիւններ կարդացած է Պոլսոյ հայաբնակ թաղերուն մէջ, հայկական երաժշտութիւնը եւ ձայնագրութեան արուեստը տարածելու նպատակով: Այնուհետեւ, իր աշակերտին՝ Գաբրիէլ Երանեանի հետ միասին 1857–58ին կը հրատարակէ «Քնար Արեւելեան» երաժշտական ամսա – թերթը, հայերէն, յունարէն, ֆրանսե – րէն եւ թրքերէն լեզուներով, ուր եւրոպական ձայնագրութեամբ լոյս կը տես – նէին արեւելեան, այդ չարքին մէջ նաեւ հայկական մեղեդիներ ջութակի, դաշ – նակի եւ այլ նուագարաններու համար:

Աբիստակէս Յովհաննէսեանի նպատա – կըն էր այս ամսաթերթին միջոցով եւ – րոպացիներուն ծանօթացնել արեւելեան երաժշտութիւնը, իսկ Հայերուն եւ Արեւելցիներուն՝ եւրոպական ձայնագրու – թիւնը: Դժբախտաբար ամսաթերթը կը հրատարակուի միայն մէկ տարի, մի – ջոցներու պակասութեան պատճառով: Այդ մէկ տարուան ծախսերուն համար ալ Յովհաննէսեան կը յատկացնէ իր բոլոր խնայողութիւնները, նախապէս դիտնա – լով, որ այս գործէն նիւթական որեւէ ակնկալութիւն չէր կրնար ունենալ:

Ա. Յովհաննէսեանի գործերը մեզի չեն հասած (թերեւս օր մը գտնուին Պոլսոյ մէջ): Սակայն յայտնի է, որ յօրինած է աշխարհիկ եւ կրօնական բազմաթիւ երգեր: Աշխարհիկ երգերը կը բաժնուին երկու խումբի՝ հայերէն եւ տաճկերէն: Ծանօթ են այդ երգերուն բառերուն հեղինակները ալ: Հայերէնները կը պատկանին Յովսէփ Մալէդեանի (1801–1881), իսկ տաճկերէնները՝ Ռեթէոս Գրիգորեանի զրչին (1819–1904): Թիւով աւելի շատ են իր յօրինած կրօնական երգերը: Իր գլուխ գործոցներէն մէկը կը նկատուի «Ինկեցին ի յեղս արփւոյն» առաւօտեան մաղթանքը, որ, գտնելով երաժշտական յօդուածագիրներէն, հեթանոսական ժամանակներէն մնացած մեր «արեւազալ»ներու ոճով գրուած գեղեցիկ գործ մըն է:

Ն. ԹԱՀՄԻԶԵԱՆ

ՏԱՍԸ «ԱԼԵՒՈՐ ՄԵԾԵՐԸ» ԵՒ ԻՐԵՆՑ ՅԱՋՈՐԴՆԵՐԸ

—o—

Ամէնուն մայրը եղող ժամանակը, մարդկութեան բոլոր քաղաքական դեկավարներու թշնամին է: 86 տարու Քանա քաղաքը Յորդանանի մէջ 68 տարու նեքթա Ներչէեւ՝ բոլորն ալ սակրատես են աչքի առջեւ ունենալ օրացոյցը: Ոչ ոք ժամանակին անձնատուր ըլլալու, այսինքն քաղաքական իշխանութենէ քաշուելու տրամադրութիւն ցոյց կուտայ: Սակայն, ամանք կը չանան զինադադար կամ հաշտութիւն կնքել, ինչպէս Սպանիոյ դեկավարը՝ Ֆրանքօ, որ որոշեց իր յաջորդը եւ Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետ Մաք Միլըն, որ փոխ–վարչապետ մը նշանակեց: Կ'ըսուի թէ ոք ալ մէկը կը փնտռէ՝ փոխ–նախագահ եւ յաջորդ նշանակելու համար:

Նախագահ Քենըտիէ պատ, աշխարհի ամենամեծ տասը երկիրներու դեկավարները տարիքոտ մարդիկ են: Անոնցմէ ոեւէ մէկը պիտի կրնար Քենըտիի հայրը ըլլալ: Բացառութիւն ըլլալով վարչապետ Աբրնաուր, որ չատ առոյգ է, միւս բոլորը ունին առողջական խնդիրներ՝ որ իրենց կը ստիպեն պակսեցնել իրենց առօրեայ գրպտումները:

Հնդկաստանի վարչապետ Ճավահարլալ Նեհրու, որ 72 տարեկան է, երիկամունքներու լուրջ հիւանդութեան մը պատճառով բժշկական մշտական հսկողութեան տակ կը գտնուի: Ազգայնական Չինաստանի նախագահ Չանկ Քայ Շէք, որ 74 տարու է, աւեն մը առաջ փրոստաթքի գործողութեան ենթարկուեցաւ եւ հիմա չատ քիչ կ'աշխատի: Խորհ. Միութեան վարչապետ Նիքիթա Խրուշչեւ այլեւս չունի այն բազմակողմանի գործունէութիւնը, զոր ցոյց կուտար մինչեւ երկու տարի առաջ:

Որքան ալ փորձեն խուսափիլ, տասը աւելոր դեկավարները ստիպուած են պատասխանել երկու դժուարին հարցումներու: Առաջինն՝ դեռ որքա՞ն տարի պիտի մնան իշխանութեան գլուխ: Երկրորդ՝ ո՞վ պիտի յաջորդէ իրենց:

Այս մասին կատարուած քննութիւնները հետեւեալ պատասխանները ստացուած են:

Աբեմաեան Գերմանիոյ 86 տարու վարչապետ Տոքթ. Քոնրատ Ատենաուր առոյգ է: Իր հաւանական յաջորդները կը նկատուին՝ 65 տարու փոխ–վարչապետ Լուտվիխ Էրհարտ եւ 51 տարու Ափրատ Քին նախարար Կերհարթ Շրէօտէր: Աւելի հաւանական է որ Էրհարտ առժամեայ յաջորդը ըլլայ, իսկ նախարար Շրէօտէր՝ ապագայ դեկավարը: Ամէն պարագայի մէջ, աւելոր վարչապետը կը մերժէ խօսիլ իր յաջորդին մասին:

Ազգայնական Չինաստանի նախագահ Չանկ Քայ Շէք, ըստ էութեան,

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

—o—

Մարդիկ կան որ պատմութեան մէջ անուն մը ձգելու մարմաջէն տարուած, գործած են քամահելի ոճիրներ: Օրինակ, առանցմէ մէկն է հին դարերուն Եփեսոսի մէջ Արտեմիսի մեհեանը հրկիզող Երոստրատ: Հելլադայի այս տխրահռչակ զաւակէն մինչեւ մեր ժամանակները հասնող ուրիշ տխրահռչակ դէմքերու շարքը դժբախտաբար երկար է:

Այս շարքին կը պատկանի Ֆրանսայի մը՝ Ֆրանսուա Լասընէր բանաստեղծ եւ մարգասպան, որուն մասին հատորներ գրուելէ եաք, պատրաստուած է նաեւ Ֆրանսական մեծ ժապաւէն մը «Արքայութեան զաւակները», ուր մարդասպան քերթողին զազրելի տիպարը դրսեւորուած է խիստ յատկանշական կերպով:

Սարսեւ պիտի տանք այս հետաքրքրական մարդուն կեանքին ու «գործ»ին տխրահռչակ պատմութիւնը:

×

1829 Թուականին, Փարիզի ամէնէն քանուկ ճաշարաններէն մէկն էր անկասկած Շաթըլէի հրապարակին վրայ գըտնուող եւ «Ծծկեր Հորթը» վերտառութիւնը կրող հաստատութիւնը:

Այդ ճաշարանին յաճախորդները լաւ կ'ուտէին ու մանաւանդ լաւ կը խմէին: Եւ այդ իսկ պատճառով էր, որ Պ. Ժորժ, հոն հրաւիրած էր իր բարեկամները, իր արդանաբաղեան կոչունքներու սովորական ընկերները, այդ իրիկուն իրեն հետ անցընել, տօնելու համար իր մուտքը դէպի կանոնաւոր ու մարդավայել կեանք, քանի որ ան մինչ այդ վարած էր անհաստատ կեանք մը, իսկ այժմ որոշած էր վերջ տալով այդ բոլորին իբրեւ պաշտօնեայ մտնել փարիզեան հրապարակին վրայ ծանօթ ու մեծահարուստ նոտարի մը գրասենեակը:

Պ. Ժորժ, ըստ իր յայտարարութեան, զաւակն էր գաւառացի հարուստ առեւտրականի մը: Այս վերջինը, յուսահատած ու դայթակղած էր անառակ զաւակին վարած չուայտ ու անբարոյ կեանքէն, անիծած էր զայն: Մեղմ մարդուն ամբողջ հարստութիւնը անոպայ զաւակը մսխած էր փարիզեան խաղատուներու կանանչ սեղաններուն վրայ:

Պ. Ժորժ համակրելի արտաքին մը ունէր եւ ամէն ատեն կը հաղուէր խնամքով: Երկար ու նուրբ հասակ մը, պայծառ դիմագիծ մը, միշտ ժպտաչուքին, եւ այս բոլորին քով անիկա օժտուած էր նաեւ ճարտասանութեամբ: Այս բոլորը, ի հարկէ տպաւորած էին խորապէս իր բոլոր բարեկամները որոնք անխտիր կը սիրէին զինքը:

Յուլիսեան Յեղափոխութեան օրերն են: Փարիզցիները սկսած են Քարպոնա – րիները ընդունիլ իբրեւ կիսաստուածներ: Պ. Ժորժ լայնօրէն կը բաժնէ այս վերջիններուն տեսակէտները:

Սեղանին գլուխը, զանազան համեղ ապրանքներու եւ պղպեղ ընտիր գինիի չիշերու ընդմէջէն խօսակցութիւններ կը չարունակուին: Պ. Ժորժ կը ճառէ, կը վիճի ու կը պնդէ քաղաքականութեան, կրօնքի, ընկերութեան, բնաւորութեան, արդարութեան մասին եւ իր բաժակը վերցնելով կը խմէ՝ Ազատութեան կենացը...

Ներկաները իրենց համամտութիւնը կը յայտնեն եւ խրախճանքը վերջնելով իր բաժակը կը խմէ ճառախօսին կենացը:

Երբ ադմուկը կը զադրի, Պ. Ժորժ ոտքի ելլելով, այս անգամ կը յայտարարէ.

— Բարեկամներ, հիմա որ խաղաղ կը թողում այս անկանոն կեանքը, ներս մտնելու համար մարդավայել կեանքի մը դուռնէն, այլեւս պէտք չէ տխմար եւ ունայն մտածումը ունենամ ձեզմէ ծածկելու համար իմ իսկական անունս. — կը կոչուիմ՝ Լասընէր...:

×

Մինաձ 1800ին Ռոն նահանգին Ֆրանչ – վիլ փոքրիկ գիւղաքին մէջ, Փիէր–Ֆրանսուա Լասընէր տասներեք զաւակ ունեցող բնտանիքի մը չորրորդ մանչն էր:

Սկիզբները երկաթագործ, աւելի ուշ մետաքսի գործով զբաղող իր հայրը բարեկական հարստութիւն կը դիզէ եւ կ'որոշէ իր մանչ զաւակները տեղաւորել կրօնական հաստատութեանց մէջ:

Դժբախտաբար, սակայն, Ֆրանսուա Լասընէր իր տղայութենէն իսկ իր մէջ խոր տեղութիւն մը կը զգայ դէպի բոլոր հաստատելիքները: Այսպէս, իր առաջին հաղորդութեան օրը երբ իր խոստովանահայրը որ դինք կը պատրաստէր այդ վեհաշուք արարողութեան, պահ մը կը կասկածի ըսելով թէ փոքրիկը դուցէ դեռ պատրաստ չէ բոլորովին մերձենալու աստուածային խորհուրդին, Լասընէր անմեղայն պաղարիւնութեամբ կ'ըսէ քահանային.

— Ո՛հ, հայր իմ, տասը տարի եաք նոյնիսկ պատրաստ պիտի չըլլամ...

Հակառակ որ ուսման հանդէպ ցոյց կուտայ մանաւանդ ճաշակ եւ ուշիմութիւն, այսուհանդերձ, երիտասարդ Լասընէր յաջորդաբար կ'արտաքսուի Շամոնի քոլէճէն, Ալիքսի բնձաղարանէն եւ Լիոնի լիսէէն իր անկարգապահ, անբարոյ եւ հակակրօն վարքագրքին պատճառով:

(1 – Շար.)

որոշած է իր յաջորդը: 64 տարու փոխ–նախագահ Զէն Զէնկն է ան, իր ամէնէն հին գործակիցը, որ ծանօթ է իր պատ–ասխանատուութեամբ: Բայց այնպէս կը թուի թէ Զէն Զէնկ պիտի հրաժարի, ա–ռնէ թէ Զէն Զէնկ պիտի հրաժարի, ա–րդէհետեւ առողջութիւնը խանգարուած է տկարութեամբ: Որով՝ Զանկ Քայ Շէքի յաջորդը կրնայ ըլլալ Զանկ Զինկ Քուոն է:

Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախա–գահ ալ կրնայ առողջութիւնը չատ լաւ է եւ իրեն թոյլ կուտայ 71 տարեկան հա–սակին մէջ լարուած աշխատանք տանիլ: Ա–յժմ, Հոթիդոնին վրայ ունէ յաջորդ չերեւիր, թէեւ կը յիշատակուին անուն–ները նախորդ վարչապետ Միշել Տպրէի, Ներկայ վարչապետ Ժորժ Փոմպիտուի եւ պաշտօնավարներու նախարար Ժոքսի: Նա–խագահը մտադիր ըլլալ կը թուի նոր ժամկէտ մը ստանալու փոխ–նախագահի ամերիկեան գրութիւնը՝ իր յաջորդը ապահովելու համար: Ի գօրու եղող Սահմանադրու–թեան համաձայն, Հանրապետութեան նախագահի առժամեայ յաջորդը Սենա–տոյի նախագահն է:

Հնդկաստանի վարչապետ Ճավահարլալ Նէհրու, 72 տարեկան հասակին մէջ բա–ւական ծերացած կը թուի: Իր յաջորդը թէեւ չէ նշանակած, բայց վարչակարգի դիւանապետներուն մէջէն կան քաղաքանա–պէս գօրաւոր եւ կարող դէմքեր: Պաշ–պանութեան նախարար Քրիշնա Մենոն, որ 65 տարու է, թերեւս ամէնէն գօրաւոր լմնքն է, բայց կուսակցութեան չարքե–րուն մէջ բաւական հակակրողներ ունի եւ առողջութիւնն ալ խանգարուած է: Ելմսեական նախարար 66 տարու Մո–րարճի Տեսայի եւ 58 տարու Ներքին Գործոց նախարար Պահատուր Սքաստրի չատ գօրաւոր թեկնածուներ կը նկատուին, մանաւանդ վերջինը, որ չա–փաւոր մարդ է եւ հանդուգնակալ կանաչի նախկին գործակիցը:

Փորթուկալի վարչապետ Անթոնիօ Սա–լազարն ալ, հակառակ 73 տարեկան ըլ–լալուն, կը մերժէ իրեն յաջորդելիք ան–ձի շուրջ որեւէ խօսակցութիւն: Բայց անցեալ ձմեռ թոքաբորբ անցուց եւ ներ–կայիս լայնօրէն կը խօսուի իր յաջորդու–թեան մասին: Հաւանական թեկնածուներ կը նկատուին՝ մաքէյալ Հիկինօ Լուիկ, նախկին փոխ–վարչապետ Պրոֆեսէօր Մարսելօ Կաէթանօ եւ դպրոցական գործերու նախարար Ժոքսի: Նա–խարար Ադրիանօ Մորէյ–րա, որ 39 տարու է:

Եուգոսլաւիոյ նախագահ Թիթօ 70 տա–րեկան է այսօր: Շատ առողջ է եւ երբեք չի խօսիր իր յաջորդի մասին: Իր մահ–ուան պարագային, չատ հաւանաբար պիտի կազմուի չորս հոգինոց դեկավա–րութիւն մը, որ երկիրը պիտի դեկավա–րէ մինչեւ նոր նախագահի մը ընտրու–թիւնը: Զորս հոգինոց դեկավարութեան անդամները պիտի ըլլան փոխ–նախագահ–ներ Քարաէվիչ եւ Ռանքովիչ եւ նախա–րարներ՝ Թոմորովիչ եւ Քուլաքովիչ:

Սոր. Միութեան վարչապետ Նիքիթա Խրուշչեւ հակառակ իր արտասովոր կեն–սունակութեան, հիմա աւելի չատ ժա–մանակ կը յատկացնէ հանդիստի: Իր յա–ջորդի մասին որեւէ նախատեսութիւն կարելի չէ ընել: Ժամանակին, իր ամէ–նէն ապահով յաջորդը կը նկատուէր Ա–լեքսէյ Քիրիչենկօ, բայց երկու տարի առաջ, անակնկալ կերպով ստալինեան ո–գիի վերադարձ, նախապատմական կազմի ան–դամի բարձր պաշտօնը կորսնցուց եւ պա–տառ մը ղրկուեցաւ: Հիմա այնպէս կը թուի թէ չուանը կը գտնուի Կեդր. Կո–միտէի քարտուղար Ֆրոլ Կոզլովի ձեռքը:

Սպանիոյ դեկավար գործօնը Ֆրանքօ չատ առողջ է, բայց այժմէն նշանակեց իր յաջորդը: Զօր. Աուկուստինօ Կրան–ատան է, որ փոխ–վարչապետ նշանակուե–ցաւ: Բայց Կրանատա Ֆրանքոյին պիտի յաջորդէ միայն իրրեւ վարչապետ եւ ոչ թէ պետութեան դեկավար: Միշտ այն կարծիքը կը տիրէ թէ Ֆրանքօ պիտի վերահաստատէ թագաւորութիւնը:

Մաօ Ձէ Թունկ ալ 68 տարեկանին ա–ռողջ է եւ իր յաջորդի մասին իր կամքը յայտնեց արդէն: 62 տարու Լիու Շաօ Զին է, որ ներկայիս թէեւ ժողովրդա–յին Հանրապետութեան նախագահի տե–ղապահը կը կրէ, սակայն, ըստ էութեան, ուժը կը գտնուի Մաոյին ձեռքը, իրրեւ կուսակցութեան նախագահ:

Անգլիական կառավարութեան վերջին վերակազմութեան ժամանակ վարչապետ Պ. Մաք Միլլըն անուղղակի կերպով նչա–կեց իր յաջորդը՝ նախկին ելմսեական եւ Ներքին Գործոց նախարար Պաթլըրը, որ 59 տարու է եւ ներկայիս առաջին քարտուղար կը կոչուի:

Քաղեց՝ Վ. Ա.Զ.Ր.Իկ

«ԳՈՂԱՄԱՏԵԱՆ»

Անգլիոյ մէջ վերջերս հրատարակուած է տարօրինակ դիրք մը՝ տեսակ մը «գո–ղութեան քերականութիւն»: Բազմաթիւ լուսանկարներ եւ գործնական խրատներ ցոյց կուտան թէ օձիքը ձեռք չտալու համար ինչպէս պէտք է վարուի եւ գոր–ծէ տունի դուռը, գրպանահատը, արկղ կտրող կամ կարողը, ձեռք թօթուելով մտանի զողցողը, եւայլն...:

ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ ՄԵՂՔԸ...

Ծանօթ է Հարաւային Ափրիկէի մէջ տիրող այն մտայնութիւնը եւ լռելեայն օրէնքը, որու խիստ պահանջով սեւ եւ ապիտակ ցեղերը պէտք է տառնոց իրարու խառնուելու գործադրեն «ճեպարութ եւ բազմացարութ»: Այսէ ներչնչուած, այնտեղի զարգացներուն մէջ արդիլուած է այսուհետեւ կարդալ եւ ուսումնասիրել Շէյքսփիրի գլուխ գործոցը՝ Օթելլօ.— Սպիտակամորթ հերոսուհին Տեզտեմոնա եւ սեւամորթ հերոս Օթելլօն՝ իրենց ա–մուսնութեամբ օրինապանցներ են յաչս այսօրուան օրէնքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ԱՐԹԱՆԻ ՊԱՏԻԺ »

«Երեւան» օրաթերթի Օգոստոս 8ի թի–ւին մէջ, այս խորագրին տակ կ'երեւայ դատավճիռ մը, որու ամփոփումը կու տանք ստորեւ.—

Հայաստանի Գերագոյն Դատարանի քրէական գործերու դատական կազմը, նախագահին տեղակալ Գ. Ա. Թադեւոս–եանի նախագահութեամբ, պետական մե–ղադրող, Հայաստանի դատախազին ա–ռաջին տեղակալ Յու. Ս. Ղուկասեանի մասնակցութեամբ՝ Յունիս 3էն մինչեւ Յուլիս 9 քննարկեց գործը ըստ մեղա–դրանքի ընդդէմ հետեւեալ քաղաքացի–ներուն.— Գ. Հ. Նարդիզեան, Ն. Գ. Մխիթարեան, Զ. Ա. Նարդիզեան, Ի. Հ. Նալբանդեան, Յ. Վ. Փոլադեան, Հ. Հ. Նարդիզեան, Գ. Ս. Գիւզալեան, Վ. Ս. Զառացեան, Ս. Հ. Մակարեան, Գ. Ս. Դաւթեան, Գ. Ս. Թադեւոսեան, Ա. Հ. Կիւրեղեան:

Դատաքննութեամբ, մեղադրեալներու եւ վկաներու ցուցմունքներով, ինչպէս նաեւ իրերէն ապացոյցներով հաստատ–ուեցաւ, որ վերոյիշեալ անձերը, խոր–տած են տարադրամի գործառնութեանց կանոնները, չհ դիմելու նպատակով:

Տարիներ չարունակ եւ յարատեւաբար, մեծ քանակով ըլլա՛յ իրարմէ, ինչպէս նաեւ օտար երկիրներէ այցելու եւ ուսա–նողներէ, խորհրդային քաղաքացի ան–հատներէ՝ Երեւան, Թիֆլիզ, Սոխում, Մոսկուա, Ռիգա եւ Մարտ. Միութեան ուրիչ քաղաքներու մէջ գնած են արտա–սահմանեան երկիրներու դրամ, ոսկե–դրամ, լանոսկի, ակնեղէն ու ոսկեղէն, դուրս վաճառած են չահամոլական դի–ներով:

Դատաքննութեամբ հաստատուած է, որ մեղադրեալ յանցագործները բացի տարադրամի վերաբերեալ ապօրինի ներ–քին առուծախի, մեղսակից եղած են նաեւ մաքսանենգ արարքներու արտա–սահմանէն եւ դէպի արտասահման, կարգ մը իրեղէններով եւ ապրանքներով:

Դատական կազմը, լիովին ապացոյց–ուած նկատելով ներկայացուած մեղա–դրանքները, Հայաստանի քրէական օ–րէնսգրքի 83րդ յօդուածի Բ. մասով վճռեց.— Գ. Հ. Նարդիզեան եւ Ն. Գ. Մխիթարեան՝ զնդակահարութիւն: Միւս յանցապարտներուն համար, 3էն 10 տա–րի ազատազրկում եւ բռնագրաւում բո–լոր մեղադրեալներուն անձնապատկան գոյքերուն:

Բոլոր իրեղէն ապացոյցները՝ ոսկի, արծաթ, լանոսկի, տարադրամ, արդիւ–նաբերական ապրանքները, որոնք չհա–մոլութեան առարկայ եղած են, մեղա–դրեալներու պատկանող այլ գոյքերը եւ դրամական միջոցները դատարանի վճի–ռով բռնագրաւուած են յօդուտ պետու–թեան:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Արձակուրդի այս չրջանին Ֆրանսական թատրոնին գործունէութեան թափը թէեւ կասած է, սրուած ըլլալով որ չատ մը թատրոններ փակած են իրենց դուռները, այնուամենայնիւ, կան բեմեր, ուր ամէն դիչեր բազմաթիւ ունկնդիրներ, տառնց նկատի առնելու ամառուան չոգը, ներկայ կ'ըլլան:

Փակուած թատրոնները (Օփերա, Քո–մէտի Ֆրանսէզ, Փալէ սը Շայօ եւայլն) վերամուտին պիտի սկսին ըստ իրենց ընկալեալ ծրագիրներուն:

Գործող թատրոններու չարքին, առաջ–նութիւնը ներկայիս կը պատկանի Միշո–տիէր թատրոնին, ուր ամէն դիչեր մեծա–նուն Ֆրանսացի դերասանը՝ Ֆրանսուա Փերիէ «Կոկ եւ Մակոկ» թատերակով մեծ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ: (Ա–մէն դիչեր 800·000 հին Ֆրանքի մուտք):

Գործող թատրոններուն թիւը 16 է: Ասոնց չարքին է Քաղինօ սը Փարին եւ Շանթըլէի թատրոնը, ուր ամէն դիչեր, մանաւանդ օտար դրօսաչրջիկներ խուռն–երամ կը փութան: Այդ կարգին է նոյն–պէս Ֆոլի–Պերժէր հանրածանօթ միւզիք–հոլը: Ասոնց ամենօրեայ մուտքը կը հասնի մօտաւորապէս երկու միլիոն հին Ֆրանքի:

Օփերա–Քոմիք, կէթէ–Լիրիք եւ Մո–կաատոր, օգտուելով Օփերայի դադարէն, նոյնպէս մեծ «գործ» կ'ընեն, իւրաքան–չիւրը ամէն դիչեր աւելի քան մէկ միլիոն հին Ֆրանքի մուտք ապահովելով:

Փոքր թատրոններու չարքին մեծ եռու–դեռ կը տիրէ ներկայիս նոյնպէս Սթիւ–ռիօ տէ Շան գ'Էլիզէի Քափիւսինի եւ Թէաթրը տը լա Փոթինիէրի բ.մ.երուն վրայ:

Յատկանչական է նոյնպէս այն պարա–գան, որ Թէաթրը Սէն–Ժորժի մէջ վեց տարիներէ ի վեր չարունակաբար ներկա–յացուող Մարսէլ Աչարի «Փաթաթ» կա–տակերդութիւնը, ներկայիս կը չարունա–կէ պահել միշտ իր թարմութիւնն ու այժմէութիւնը:

Սէն Մարթէն թատրոնին մէջ Լուի տը Ֆիւնէս կը չարունակէ միշտ «Օսկար» թատերախին մէջ ամէն դիչեր խնդացնել բազմահարիւր ներկաները:

Իսկ մանրանկար թատրոնը՝ Թէաթրը տը լա Հիւչէթ (80 աթոռ) ներկայիս դարձած է ուխտավայր մը, ուր ամէն դիչեր կը փութան մեծանուն թատեր–դիր Խոնեսքոյի սիրահարները: Արդարեւ, այս փոքրիկ բեմը, ուր կ'աչխատին խումբ մը յառաջատար թատրոնի նուիր–եալներ, իրենց բեմը դարձուցած են տե–սակ մը սրբավայր՝ «Խոնեսքոյի մա–տուռը»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

—o—

— Վանի Շատախ քաղաքէն էր: Արդէն ապրած պէս մարդեր կ'ելլեն անկից: Քիւրտերը մէկէն անոնց հետ չատ հաչա կ'ապրին: Գալով Ներսէս Աբծրունիին, Անոր մասին եղած բացատրութիւնները չատ մթին են: Ոմանք կ'ըսեն թէ բնիկ քաղաքացի է, ոմանք ալ կը պնդեն թէ դիւղացի է: Վերջապէս, այդ մարդը բա–վականակ դիւրութեամբ առաւպետական է ու մտած տեղը, քալած վայրը, մմենու–րէնք ազգուական մը դարձած է: Ի՞նչ պիտնամ, օր մը Պօղոս եպիսկոպոս պատ–ճէն թէ հոգեւոր հրեչտակ մը այնքան կրնան վախ ազդած չէր կրնար ըլլալ որ–քան այդ անձնաւորութիւնը: Նոյնիսկ Սաֆտաթին վաչկատ մահը անոր վերա–բերեալ դրեցին, որուն համար քիչ մնաց վան քաղաքը հիմնայատակ պիտի կործանէր:

Այսպէս վանահայրը բաւական որոշ տեղեկութիւններ տուած ըլլալ կը կար–ծէր հայրենեաց ծառայողին, որ կատար–եալ պարարիւնութեամբ մարկ ըրաւ, յե–տոյ կէս դիչերուան մօտ առաջնորդեց հիւրը ննջելու:

— Հոգեկան անհուն կորով մը կը տես–նեմ սա կղերականին մէջ, բսաւ Աւա–զակապետը ինքնիրեն. պէտք է յայտնեմ իրեն թէ պարտաւոր է Տէր Օհանը փըր–կել, նոյնիսկ Ս. Պատրիարքին հրամանին հակառակ: Չեմ կարծեր թէ տորուկներու նկարագիրը ցոյց տայ ինծի: Ա՛խ, ան–կարելի է որ մեկնիմ ասկից առանց այդ անձնուրաց ծերունին իր ընտանեկան չարկը վերադարձնելու: Ապերախտ աչ–խարհին պիտի չթողում որ իր կամքին դոհէ դայն:

Ամբողջ դիչերը հանդարտ չքնացաւ: Առտուն իր նպատակը յայտնեց.

— Հայր Սուրբ, չեչտեց Աւազակապե–տը, լմնցածիս նայելով երկուսդ ձե–րունին աննչան մէկը չէ. քանի որ դուք հայրենեաց ծառայողները չափազանց կը չարդէք, ինչո՞ւ կը թողուք որ առանկ անձնուրաց եկեղեցական մը ծերութեան օրերուն առտապի: Մինչ ա՞յս է անոր բաժինը:

— Ի՞նչ կրնամ ընել. եթէ ձեռքս ըլլա՛յ, դուչդաց վանահայրը:

— Դարձեալ ձեր ձեռքն է. Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը ի՞նչ պիտի կրնայ ը–նել: Օ՛հ, չատ–չատ երկուքդ ալ բան–տարկել պիտի տայ, անանկ չէ՞:

— Ո՛հ, բանտարկութիւնը բան մը չէ. կը կասկածիմ թէ Կ. Պոլսոյ արդի հաց–կատակներու դէր կատարող թերթերէն մին յիմարաբար կ'ելլէ կը քարկոծէ դիս ու հոգեւոր իչխանութեան դէմ ըմբոս–տութիւն կ'անուանէ ընթացքս: Ահա այս է ինծի ցաւ պատճառողը:

— Այդ թերթերը եթէ նոյնիսկ պախա–րակեն ձեզ մինչ նչանակութիւն ունի՞, երբ դուք արդարութիւն կը գործէք, երբ դուք խղճի պարտականութիւն մը կը կատարէք: Ես կը հաւատացնեմ ձեզ թէ Կ. Պոլսոյ թերթերը թուրք փաչաներու բերանը ծամծմուած բառերով կը լեց–ուին: Առանկ ազատ փախուստներէ ար–ատպրուած լրագրութիւն մը չի կրնար ձեր ամբաւիր կեանքի ազարտը ըլլալ: Կան համբաւներ որոնք ապրերու մէջ նեռուած ազամանդի կը նմանին, տես–նողները կը ճանչնան ու կը պահեն: Հո–գեւոր իչխանութիւնը, որուն գլուխը կը պատուի դարուս հայ ազգին մեծ մարդը, բնաւ պախարակելի ու ըմբոստ պիտի չնկատէ ձեր ընթացքը, որովհետեւ չատ ազէկ հասկցած է Կ. Պոլսոյ լրագրու–թեան եւ, ի մասնաւորի, «Բիւզանդիոն»ի ատրնացած խմբագրին ոգին: Հեռուս–բար, եթէ նեռուտ մը կայ, ասիկա մի–միայն կառավարութեան օրինաց հան–դէպ արդարութիւնը պաչտպանելդ ու ա–նոր խնդիչ հրամաններուն երբեք չեն–թարկուիլդ է:

Վանահայրը չառարկեց: Պահ մը խոր–հուրդներու մէջ ինկաւ, ուր ազնիւ ու վեհ ներշնչումներու ցոլքերը կ'անցնէին:

Ու երկու հակընդդէմ զգացմունքներու հանդէպ գտնուեցաւ:

Եթէ Ս. Պատրիարքէն եկած հրամանը մէկդի նետելով Տէր Օհանը չբանտարկէր վանքին մէջ, իր վրայ ծանրացած պար–տականութիւնը պիտի բողոքէր. «Վար–դապետ, պաչտօնիդ կիրառութեան դէմ յանցապարտ մըն ես»:

Բայց եթէ արդարութեան ձայնը խեղ–դելով Տէր Օհանը զրկէր ընտանեկան չարկէն ու ծերութեան օրերուն մէջ աչքը սիրելիներուն կարօտով փակել տար, այն ատեն ներքին ղղրդում մը, այսինքն խիղճը պիտի բողոքէր. «Վարդապետ, կոչումիդ դէմ կը մեղանչես»:

Ո՞րը աւելի բարձր էր. կոչո՞ւմը թէ պաչտօնը:

Մտածեց, երկար մտածեց:

Աւազակապետը, որ մարդուս հոգեկան խռովայոյզ վայրկեաններուն չատ ան–դամ հանդիսատես եղած էր, զգաց թէ կղերականը կը տառապէր իր խղճին հետ ու չէր կրնար վերջնական որոչումի մը չանգիլ:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Մարգարեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Այանեան (Սէն Շամոն) եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Մարգարեան եւ զաւակները, Պր. Պ. Տէմիրճիպաշեան (Պելֆոռ), Պր. Ղ. Գատեան (Մարսէյլ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր բարեկամ անձնաւորութեանց եւ Կեմերէկցի հայրենակիցներուն որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով մասնակցեցան իրենց մեծ ցաւին, տարաբախտ եւ վաղամեռիկ

ՓԻԷՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ
(31 տարեկան)

կսկծալի եւ անակնկալ մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Տէր եւ Տիկին Գ. Գրիգորեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց քսան տարեկան զաւկին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է հայրենակից Գ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'առաջնորդուին ժողովավայրը:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ
(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի՝ պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըռըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տընօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

Imprimerie Spéciale du journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զաղմագճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Սնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ
Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro: Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՕԳՈՍՏՈՍ MERCREDI 22 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9384 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5285

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Միջազգային մամուլը վերջին օրերս մանաւանդ ուշադրութիւն կ'ընծայէ հիւանդային իրաքի դէպքերուն, որոնք կը մատնուին Պաղտատի եւ Անգարայի կառավարութիւնները։

Շէյխ Մուսթաֆա Պարզանիի գլխաւորութեամբ անցեալ աշնան սկսուած ապստամբական չարժումը կը շարունակուի, տարածուելով մինչեւ Թուրքիոյ սահմանները։

Իրաքի ինչօնիւի կառավարութիւնը աչալուրջ կը հսկէ, արդիւնելու համար գործակցութիւնը Իրաքի եւ Թուրքիոյ քիւրտերուն միջեւ։

Իրաքի վարչապետութեան օրով էր, որ արեան մէջ խեղդուեցան 1925ի եւ 1930ի քրտական ապստամբութիւնները Տէրսիմի շրջանին մէջ։ Այդ օրերուն Մոսկուա թեւ ու թիկունք կանգնած էր Մուսթաֆա Քեմալի։ Մառեչալ Ֆէյզլի Զաքմաքի զօրաղունդերը մինչեւ ռուսական սահմանադլուխ հետապնդեցին ապստամբ քիւրտերը, որոնք ի զուր կը ջանային ապաստանելիք ապահով տեղ մը գտնել։ Սթալին ամուր փակած էր իր սահմանները։ Քիւրտերը կոտորուեցան անխնայ, մեղսակցութեամբ կրեմլինի։

Փոխուեցան ժամանակները։ Փոխուեցաւ նաեւ Մոսկուայի քաղաքականութիւնը։

Քիւրտերու անկախութեան ձգտումը նոր չէ։ 1806ին եւ 1840ին ապստամբութեան դրօշ պարզեցին անոնք օսմանեան սուլթաններուն դէմ։

Սուլթան Համիտ սիրաչահեցաւ քիւրտ ցեղապետները՝ իրադործելու համար իր հայասպին քաղաքականութիւնը։

Սակայն Իթթիհատի Թուրանական չարժումին զոհ պիտի երթային նաեւ քիւրտերը, որոնք առաջին աչխարհամարտի վարժարանը Զինադադարի օրերուն Շէրիֆ Փաշայի միջոցաւ յաջողեցան Սեւրի դաշնագրին մէջ քանի մը յօդուած մտցնել, ինքնավարութիւն ստանալու համար Թուրքիոյ քրտաբնակ չրջաններուն մէջ։

Մեռեալ տատ մնաց այդ դժբախտ դաշնագիրը եւ Քիւրտերն ալ ինքնավար չդարձան։

Սակայն դաղափարը հրապարակ նետուած էր։ Սերմը ցանուած էր։ Ազգայնական խումբ մը մտաւորականներ հիմը դրին Հոյպունի, որ կարեւոր դեր կատարեց 1925ի եւ 1930ի չարժումներուն մէջ։

Թուրքերը անողոք քաղաքականութիւն մը ընդդէմ կեցին Քիւրտերուն դէմ, տեւական ընելով զանոնք այն չրջաններէն, ուր բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմէին։ Ծրագիրը չյաջողեցաւ։ Զաղութեան մատնուեցաւ նաեւ Քիւրտերը քրքսցնելու քաղաքականութիւնը։

Երկրորդ աչխարհամարտի վաղորդայնին բոլչեւիկները «Քրտական Հանրապետութիւն» մը հիմնեցին Մահապատի մէջ, Ուրմիոյ լիճին չուրջ, պարսկական հողի վրայ։ Սակայն երբ Թէհրանի կառավարութիւնը խորհրդայնալու վտանգին ենթարկուած Աթրպատականը ապատագրեց իր վերջ դէնքերը դարձուց Մահապատի դէմ, կարմիր բանակը ո՛չ մէկ ազակցութիւն ընծեռեց քրտական Հանրապետութեան, որ իր սպամին մէջ խեղդուեցաւ։

Թուրքիոյ եւ Իրանի անյաջող չարժուներէն վերջ, այժմ Քիւրտերը կը փորձեն ինքնավարութիւն ձեռք բերել Իրաքի մէջ, զէնքի ուժով։

1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն վերջ Մուսթաֆա Պարզանի իր զինակից-ներով Հայաստանէն Պաղտատ գացած եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ԵՐՐՈՐԴԸ՝ ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ

Սեպտեմբեր 2ին տեղի կ'ունենան ալժերական առաջին ընտրութիւնները։ Այս առաջին Ազգային ժողովը հետեւեալ պատկերը պիտի պարզէ նահանգ գլուխ.–

Ալժէ 20 մահմետական, 3 եւրոպացի։
Մետէա 14 մահմետական 1 եւրոպացի։
Օռլէանվիլ 13 եւ 1։
Թիզի-Ուզու 14 եւ 1։
Օռան 12 եւ 2։
Մոսթականեմ 12 եւ 1։
Թլեմսէն 7 եւ 1։
Թիարէ 6 եւ 1։
Սայտա 3 եւ 1։
Կոնստանդին 24 եւ 2։
Պաթնա 11 եւ 0
Պոն 13 եւ 1։
Սեթիֆ 20 եւ 1։
Օազիս 7 եւ 0։
Սաուրա 4 եւ 0։

Այս 196 երեսփոխաններուն 72ը դէն – ուորականներ պիտի ըլլան ինչ որ հարիւրէն 40 համեմատութիւն մը կը նշանակէ։

Ոչ մէկ համայնավար կայ թեկնածուներու մէջ, ըլլայ եւրոպացի ըլլայ մահմետական, դոնէ բուն կուսակցական։

Ալժերական համայնավար կուսակցութիւնը կերակի օր բացատրեց իր դերքը այս ընտրութեանց առթիւ։ Յայտնեց թէ Օգոստոս 13ին «ընկերներ Պաչիր Համալիէ, Ահմէտ Աքքաչէ եւ Սաատ Համերէսէ կազմուած պատուիրակութիւն մը ընդունուած էր եղբայր Խրուչովի կողմէ, որու յանձնած էր նամակ մը»։ Կը պարզուի թէ այդ նամակին մէջ ալժերացի համայնավարները կ'առաջարկէին Ալժ. Ազատ. ճակատին որ միակ ցանկը ներկայացնէին, Ալժ. Ազատ. ճակատի հովանաւորութեան տակ, կազմուած երկրին քաղաքական, կազմակերպուած կամ ոչ, բոլոր հոսանքներէն, բոլոր ճգտումներէն, մէջն ըլլալով համայնավարները, իրրեւ հիմ ունենալով հասարակաց ծրագիր մը, որ կրնայ ըլլալ այն որ ընդունուած է Թրիփոլիի վերջին նիստին (խորհրդարանին)։ Նամակին մէջ կը չեշտուի նաեւ թէ ալժերացի համայնավարներու մասնակցութիւնը հայրենասէր բոլոր հոսանքներու աչքին լաւագոյն երաչխիքը պիտի ըլլայ, որովհետեւ ալժերացի համայնավարները, բոլոր հայրենասէրներու մէջ, անոնք են որոնց դէմ ամէնէն չատ եղած են անարդարութիւններ, ճակատին ղեկավարներուն կողմէ։ Եւ նամակին եղրակացութիւնն է որ համայնավարները տրամադիր են թեկնածուներու առաջարկներ ընել հասարակաց ցանկերու համար։ Վերջաւորութեան մէջ՝ միութեան կոչ մը «սիրելի եղբայրներուն», որոնց կը ներկայացնեն «հայրենասէր եւ մխասնական ուղղոյնները»։

Այս առաջարկները մերժուեցան։

Ծանօթ թեկնածուներու մէջ յիչենք.— Ահմէտ Պէն Պելլա (Օռանի մէջ կը ներկայանայ)։ Ահմէտ Պումենճէլ (Թիզի-Ուզու)։

Ասոնք ներկայիս անդամ են քաղաքական Բիւրոյին, այս նոյն Բիւրոյին անդամներէն, թեկնածու չեն՝ Մոհամէտ Խիէր եւ Այթ Ահմէտ։

Թեկնածուներ որոնք անդամ են Ազժայայ Գործադիր Մարմնին.— Ապաերհաման Ֆարէս (Թիզի-Ուզու, Պէն Թեֆթիֆա (Ալժերուա), Խեմխեմի։ Թեկնածու են նաեւ Ֆերաթ Ապպաս (Սեթիֆ) եւ Ահմէտ Ֆրանսիս (Օռան)։

Կան 13 կիներ որոնց 2ը եւրոպացի՝ Օրիորդ Լավալէթ (Ալժէ) եւ Տիկին Պերնաթ (Թիզի-Ուզու)։ Մահմետական կին թեկնածուներու մէջ ծանօթ են.— Ճամիլա Պուհիրէտ եւ Ռապահ Պիթաթի կինը՝ Զօհրա Տրիֆ։

Ձինուորական թեկնածուներու մէջ վիլայեթի միայն երկու պետեր կան՝ Սի Հասան (Վիլայեթ 4) եւ դնդ· Սաուէթ Էլ Առապ (Վիլայեթ 2)։

1, 5 եւ 6 վիլայեթներու պետերը որոնք ծանօթ են իրրեւ Պենպելլական, ոչ ալ դնդ· Պումեդիէն թեկնածու են։

180 մահմետականներու կողքին պիտի բազմին 16 եւրոպացիներ միայն, ասոնցմէ ոմանք ձգած էին նոյնիսկ «ազատագանններու» խմբակը եւ բացէ ի բաց կ'օգնէին Ալժ· Ազատ· ճակատին, ինչպէս Օր· Լավալէթ եւ արբայ Պեռնիկ։

Թեկնածուներու այս ցանկը բուռական քննադատութեանց դուռ բացաւ։ Առաջին առթիւ զինուորականներու մեծ համեմատութիւնը կը քննադատուի։ Կը նկատուի նաեւ թէ թեկնածուներու մէջ իրաւագէտ եւ փորձագէտ չկայ։ Անփորձներու ժողով մը որ Ալժերիոյ պիտի տայ իր անդրանիկ Սահմանադրութիւնը։ Այս ժողովին մէջ պիտի պակսին նաեւ դիւղացիները, մինչ ժողովին պարտականութիւնները մինչ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Արձակուրդի շրջան է: Շնորհիւ ընկերային օրէնքներուն, հարուստն ու աշխատաւոր բանուորը այս միջոցին կը դիմեն հանգիստի վայրեր՝ համաձայն իրենց քսակին, նիւթական կարողութիւններուն: Ոմանք դարմանելու կ'երթան, իրենց այլազան հիւանդութիւնները, ուրիշներ հանգիստ ու կազդոյր վայելելու՝ լեռներու կատարներուն կամ ծովուն փրփրալից ալիքներուն քովն ի վեր:

Ո՛րքան փոփոխութիւն աշխատաւորներու կեանքին մէջ, վերջին 25–30 տարուան ընթացքին: Պայմաններ՝ որոնց իրականացման համար այնչափ պայքարեցան աշխատաւոր բազմութիւնները, ապահովելու համար այսօրուան բարիքները: Երբ դեռ քանի մը տարի առաջ անոնք կը համարուէին երազ:

Կարծէք բնազդական, անծանօթ մղումով մը, ե՛ս ալ կը խառնուիմ կարաւանին ու քայլերս կ'ուղղեմ Տէսին, դէպի Մոլար տանող ճամբան: Հոգ չէ թէ քանի մը օր միայն տեւէ «արձակուրդի» շրջանս:

Երբեմնի ընդարձակ ամայի դաշտը, որուն մէջ առանձինն կը կանգնէր նոր քաղաքապետարանը իր դպրոցով, վերածուած է գիւղաքաղաքի: Աշխատաւորներու համար տուներ, օժտուած արդիական յարմարութիւններով, սիրուն, ծաղկազարդ բանջարանոց – պարտէզներով: Մեծ մասով սեփականութիւն օտարականներու, — իտալացի, սպանացի, հայ, ու նաեւ տեղացիներու:

Երէկ գաղթական, այսօր սեփականատէր այս օտարականները, հազիւ ապահոված առօրեայ իրենց ապրուստը, մըտածեր են ունենալ իրենց սեփական բոյները, օգտուելով կառավարութեան եւ ապոհվ. ընկերութիւններու ընձեռած դիւրութիւններէն: Մանաւանդ որ բազմանդամ են անոնք ու բազմածին՝ նման Հայերուն:

Անուններ փողոցներու, — Ռապըլէ՝ համբաւաւոր բժիշկը Լիոնի Օթէլ–Տիէօ աւելի քան հինգհարիւրամեայ հիւանդանոցին եւ շարք մը ուրիշ նշանաւոր առողջապահական անձնաւորութիւններու, որոնց յիշատակը բծախնդրօրէն կ'ուզէ պահել Լիոնցին: Հիւանդանոց՝ զոր չհամարձակեցաւ քանդել քաղաքապետութիւնը, հանդիպելով ժողովուրդին եւ մամուլին բուռն ընդդիմութեան: Ալպէռ Թոմա, վեթերան սենտիքալիսթ, Լուի Պլան, Կայառ՝ «անվախ ու անստգիւտ ասպետը», ու Փիէռ Լոթի: Անուն մը, որ խորթ կը հնչէ ականջիս: Բախտի տարօրինա՛կ հակադրութիւն: Մինչ ինքը անցած է պատմութեան՝ իր տխրահռչակ յայտարարութեամբ, «նապաստակ» որակած ժողովուրդին զաւակները, իր հայրենիքին մէջ եւ իր անունով յիշատակուած փողոցին մէջ նապաստակ կը բուծանեն, թերեւս կերակրելու համար ի՛ր ալ հայրենակիցները...

Իմ հիւրընկալս է հայրենակիցս Օննիկ աղբարը: Բարի, ազնուասիրտ, բոլորին ծանօթ «Ազնաւուր»ը: Անոր թոռնիկներն են որ կը խաղան, կը ճռուողեն մեր շուրջ՝ տան թէ պարտէզին մէջ: Մեծերը՝ Հրանդը, Յասմիկն ու Ռոժէն, կը խօսին մաքուր հայերէն: Եդուարդն ու Ռիշառ–Օննիկը՝ Ֆրանսախառն:

Օ՛, օրհնեալ մանկութիւն, անմեղունակ ու երջանիկ: Հողմացրիւ ու ալետատան, բայց միշտ վերազարթնող կանանչ ծիլերը ազգին:

Դալարազարդ իր պարտէզին մէջ, մենք կը խօսակցինք Օննիկ աղբօր հետ, Պարտիզակի անցեալ անուշ կեանքէն, քակելով կծիկը բազմատեսակ յուշերու՝ անձերու, անցքերու: Անդին՝ հաւնոցին մօտ, Եդուարդ ու Ռիշառ զբաղած են պարտէզը ջրելու գործով: Եդուարդ ջրամանը մխրճեց ջրամբարին մէջ, իսկ փոքրիկն Ռիշառ, իր պիճիլիկ «տիւթտիւլ»ին «ջուրը» կը ցայտեցնէ անոր մէջ, ջուրով լեցնելու համար, երջանիկ զոհունակութեամբ:

Տեսէ՛ք, չարաճճիները այժմ մտեր են Ռէքսին, — չունին տնակէն ներս, ու գլուխները դուրս ցցած կը հաջեն, հա՛ւ, հա՛ւ: Խեղճ Ռեքս, եղբայրացած անոնց հետ, բայց շուարուն՝ կը նայի հոս, հոն, — աս իմ տո՞ւնս է թէ անոնց: Բողոքի ոչ մէկ շարժում սակայն:

1943: Պատերազմի դառն օրերուն էր, երբ մայրակորոյս Բենեամին, շատերու նման գնաց Գերմանիա, իբրեւ «պարտադիր աշխատաւոր»: Ապրեցաւ տաք ու պաղ օրեր ու 1945ին վերադարձաւ Տէսին, հօրաքրոջ տունը: Իր մօտ կը կանգնէր քսանամեայ, գեղանի ու ամչկոտ աղջնակ մը, սրտի ներքին ալեկոծութեամբ տարուբեր: Գերմանուհի մըն էր: Օտար այս յարկին տակ պիտի ընդունէի՞ն զինքը:

Առաջին իսկ օրէն ընդունեցան զինքը, իբրեւ տան հարազատ անդամը՝ հօրաքոյրը, զաւակներն ու պարագաները: Գուրգուրալից, ջերմ վերաբերում ցոյց տուին, քաջալերեցին զինքը, ջանալով սփոփել օտարի իր դառնութիւնները. լեզուի, բարքերու իր անծանօթութիւնը: Տունը հայախօս էր բարեբախտաբար: Կերթրուտ, այս էր աղջկան անունը, կամք ըրաւ եւ քիչ ատենէն ընտելացաւ խորթ ու օտար մեր լեզուին: Սիրեց զայն, ինչպէս սիրեց իր հայ ամուսինն ու անոր ազգականները: Հայացաւ Կերթրուտ, դարձաւ Աստղիկ:

Տիկին Աստղիկ այսօր կը խօսի Ֆրանսերէնէ զատ՝ մաքուր հայերէն, Պարտիզակի բարբառով ու շեշտով:

Եթէ ճակատագրուած է որ մեր նոր սերունդը ամուսնական կապեր հաստատէ օտարներու հետ, գոնէ օրինակ առնէր Աստղիկէն ու Բենեամինէն: Փոխանակ իրենք օտարանալու՝ հայացնէին իրենց կիներն ու ամուսինները: Թօթափէին ստորակայութեան յիմար զգացումները, ծառայէին Հայութեան:

Շուրջս բազմութիւն մը երախաներու. — Իտալացի, Հայ, Գերմանացի, Ֆրանսացի: Կը խաղան, կը գեղգեղեն սրտառուչ եղբայրութեամբ: Նաեւ Ռեքսը՝ իր խեղանդամ վիճակով՝ թաւալգլոր կը ջանայ հետեւիլ անոնց իւրաքանչիւր շարժումներուն: Ու Ռոժէն, անվիճելի շէֆը խումբին:

Ի՛նչ օրինակելի դաս կրնային տալ ասերախաները, պառակտուած մարդկութեան. սիրոյ, եղբայրութեան, անկեղծ հանդուրժողութեան սրտաբուխ համակեցութեամբ: Գնահատելի են երիտասարդական բոլոր այն շարժումները, միջազգային ճամբարները, զանազան մրցումները, որոնք տեղի կ'ունենան երկրէ երկիր՝ այլացեղ խումբերու միջեւ: Անոնք պիտի դարբնեն իրական համերաշխութեան շղթան: Պիտի քանդեն ոխի, ատելութեան, սահմանային ու ցեղային հրէշային զգացումները՝ փոխադարձ հասկացողութեամբ: Պիտի ընդվզին ի տես անարդար վճիռներու, իրաւակարգերու: Արդի երիտասարդութիւնը: Վաղուան զեկավարները մարդկութեան: «Եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

×

— Քէօմիւր մի՛ ըսեր, Աստղիկ, ածուխ ըսէ: Ասոր հայերէն վառարան կ'ըսեն, զոպա չէ:

— Աս քանի՞ տեսակ հայերէն կայ, Պ. Արշաւիր:

— Հայերէնը մէկ է անշուշտ, բայց մենք Թուրքիա ապրած ենք ու մեր լեզուին մէջ խառնած՝ թուրքերէն բառեր: Չօճուխն ալ թուրքերէն է, երախայ ըսէ:

— Չեմ կրնար:

— Երբ «սխտոր» կրնաս ըսել, կրնաս հնչել նաեւ «երախայ»:

Ամուսինը զինք զրկած էր հօրաքրոջ տունը՝ սխտոր ուզելու: Աստղիկ ճամբան քանի մը անգամ կրկնած էր՝ սըխտոր, սխտոր ու մոռցած:

Հօրաքոյրը,

— Ի՞նչ կ'ուզես, Աստղիկ: = Սոխ չէ, անոր պէս բան մը, պզտիկ:

— Սխտո՞ր: = Այո, սխտոր, սխտոր:

— Աստղիկ, երախաներուն հետ երբեմն գերմաներէն խօսէ, լեզու է, վերջապէս կրնայ օգտակար ըլլալ տղոց:

— Ամա՛ն, Պ. Արշաւիր, ե՛ս մոռնալու վրայ եմ գերմաներէնը: Տունը այնքան գործ կայ ընելիք: Ժամանա՞կ ունիմ:

Իրաւ է: Հինգ զաւակներու մայր, նաեւ ծեր ու հիւանդ հայրիկին խնամքը ուսերուն:

×

Քանի մը ամիս է, այլեւս չկայ հայրիկը: Բայց իր յիշատակը կը սաւառնի տան մէջ: Անոր անունը յիշած ատեն կը տամկանան Աստղիկի բարի աչքերը:

Անդրագէտ էր, ռամիկ, Ազնաւուր աղբարը: Շնորհիւ իրեն եւ իրեններուն հայախօս կը մեծնան թոռները: Երջանիկ մահ, օրինակելի այս Հայերուն, որ կ'օտարացնեն իրենց զաւակները, իրենց թերխաշ, աղճատ Ֆրանսերէնով:

Հիմա ինծի կը թուի թէ «անդին»՝ մեռածը բոլորած են Սահակ աղան, Պօտուռեան և Գուրուեան Նշան աղաները, Ճանտօ Մինասը, Յովհաննէսը, Սարգիսը, Ուղունեանը, ձկնավաճառ Սարգիսը, Պարտիզակցիներու խմբակը, իբրեւ նախագահ եւ իրաւարար ունենալով բազմահմուտ մտաւորական Երուանդ էֆէնտին (Ետան) իր հմտալից բացատրութիւններով եւ Պարտիզակի պատմութիւններով:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ՆՈՐԱՅԱՅՏ

ՍԵՊԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրարտական Թեյշեբյինի (Կարմիր Բլուր) քաղաք–ամրոցը (մեր թուականից առաջ 7րդ դար), որ ընկած է Երեւանի հարաւ–արեւմտեան ծայրամասում, վաղուց ի վեր իր վրայ է սեւեռել ոչ միայն գիտական աշխարհի, այլեւ հասարակայնութեան ամենալայն խաւերի ուշադրութիւնը: Այդ հնագոյն յուշարձանի պեղումները, որ 1939 թուականից կատարւում են Հայաստանի Գիտութիւնների ակադեմիայի Հնագիտութեան ու ազգագրութեան ինստիտուտի եւ Լենինգրադի Պետական Էրմիտաժի միացեալ արշաւախմբի ուժերով (արշաւախմբի պետ՝ Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի թղթակից–անդամ Բ. Պիոտրովսկի), բազմապիսի անգնահատելի նիւթեր են ընձեռել Ուրարտուի պատմութեան ու մշակոյթի ուսումնասիրութեան համար:

Ընթացիկ տարուայ պեղումները նշանաւորուեցին նոր նիւթերով, որոնց մէջ առաջնակարգ նշանակութիւն ունեն բազմաթիւ սեպագիր արձանագրութիւնները՝ փորագրուած բազալտէ քարերի վրայ: Յայտնաբերուած արձանագրութիւնները զետեղուած են 9 ամբողջական քարերի ու մէկ բեկորի վրայ: Նրանք յայտնաբերուել են միջնաբերդի հարաւ–արեւելեան լանջին պեղուած սենեակների վերին շերտերում: Ի դէպ, այդ նոյն մասից են գտնուել նաեւ երկրաբան Ա. Դեմիոխինի (1936 թ.) եւ Փրոֆ. Կ. Ղաֆադարեանի (1939 թ.) յայտնաբերած բեկորները, ինչպէս նաեւ մեր արշաւախմբի 1961ին յայտնաբերած արձանագրութիւնը: Այսպիսով, ընդհանուր բնագրից մինչեւ օրս մեզ հասել են տասը ամբողջական քարեր ու երեք բեկորներ:

Նախնական ուսումնասիրութիւնը ցոյց է տալիս որ բնագրաբանական տեսակէ-

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ

ՔԵՐԹՈՂԸ

Բազմաթիւ անգամներ փախուստ կուտայ լիսէէն եւ կ'երթայ ներկայ գտնուելու այդ շրջանին Լիոնի մէջ ներկայացումներու շարք մը տուող մեծանուն ողբերգակ Թալմայի ելոյթներուն: Երիտասարդը այնքան կը խանդավառուի հանճարեղ արուեստագէտին խաղովն ու անձովը որ նոյնիսկ անոր նամակ մը կը գրէ, ըսելով. «Զիս ձեր մօտը առէք, Փարիզ տարէք ձեր հետը...»: Աւելորդ է ըսել թէ այս նամակը կը մնայ անպատասխան:

Թատերական սիրած ասպարէզն ալ իր առջեւ փակուելով, քոլէճէն արտաքսուելով, Լասընէր յաջորդաբար կը մտնէ իբրեւ պաշտօնեայ վաճառատուն մը, նոտարի մը քով, յետոյ դրամատուն մը: Եւ սակայն, աշխատանքէն պժգանք կը զգայ եւ երբեք ալ բաւականաչափ դրամ չունենար:

— Զիս տիրապետող կիրքը, կը խոստովանի ինքն իսկ, ոսկին է: Սարսուռ կը զգամ երբ գրպաններս դատարկ են...

Այսպէս, կը գոզնայ իր հայրը, այն պահուն երբ այս վերջնոյն գործերը ձախորդ կ'երթան ու հասած է սնանկութեան դուռը: Բոլորովին յուսահատ, Պ. Լասընէր տեղի կուտայ իր անառակ զաւակին խնդրանքին որ կ'ուզէր մեկնիլ Փարիզ բախտ որոնելու:

Կը մեկնի Փարիզ: Մեծ հաւատք ունի իր գրական հակումներուն վրայ եւ կը հաւատայ նաեւ որ իր գրիչով պիտի կըրնայ նուաճել մայրաքաղաքի գրական շրջանակները:

Փարիզի թերթերը, սակայն, կը մերժեն երիտասարդ գաւառացիին ձեռագիրները եւ Լասընէր բոլորովին զուրկ նիւթական դոյզն միջոցէ, կը սկսի վարել անկարգ կեանք մը ու այդ օրէն ի վեր իր մէջ կը ծնի անսահման ատելութիւն մը դէպի մարդկային ընկերութիւնը:

Ամենայն պաղարիւնութեամբ կ'որոշէ այլեւս ապրիլ գողութեամբ եւ մարդասպանութեամբ, իրեն արհեստ ընելով զանոնք:

— Ահա այս շրջանին էր որ, կը խոստովանի աւելի ետքը, սկսաւ իմ պայքարս ընկերութեան դէմ, որուն պատուհասը դառնալ վճռեցի: Եւ սակայն, միայնակ պիտի չկրնայի գործը գլուխ հանել: Աշխատակիցներու պէտք ունէի ... Ուրկէ՞ ճարել: Երկար ատենէ ի վեր կ'անգիտանայի թէ ի՞նչ կը նշանակէ արհեստով գող մը, բայց երբ կարգացի Վիտոքի «Յուշեր»ը այն ժամանակ ըմբռնեցի այս կարգի մարդոց ընկերութեան հանդէպ ունեցած ոխին ու ատելութեան իսկական իմաստը: Հիմա, ինծի յարմար լաւագոյն ընկերակից մը գտնելու միակ միջոցն է ձերբակալուիլ որեւէ յանցանքով, մտնել Մըլէօնի կամ Փուասիի բանտը ու այնտեղի բանտարկեալներէն ընտրել ինծի արժանի մեղսակից մը...:

Եւ գործադրութեան կը դնէ իր ծրագիրը: Կը գողնայ փոքրիկ կառք մը: Կը ձերբակալուի, կը դատուի ու կը դատապարտուի տասնըերեք ամսուան բանտարկութեան եւ զինքը կը զրկեն Փուասիի կեդրոնական արգելարանը, ուր պիտի կրնար ուշադրութեամբ ուսումնասիրել իր բանտակիցները եւ կատարելագործել արկոյի խօսակցութիւնը:

Լասընէր 9559 թիւով կը մտնէ Փուասիի արգելարանը: Սակայն հոն հասնելէ առաջ կ'անցնի ուրիշ բանտէ մը ուր ծանօթութիւն կը հաստատէ Պ. Վիկուրու անունով քաղաքական բանտարկեալի մը հետ, որ տնօրէնն էր «Լը Պոն Սանս» լրագրին: Այս վերջինը կը խոստանայ Լասընէրին որ բանտէն արձակուելէն ետք իր գրութիւններուն տեղ պիտի տայ իր թերթին մէջ: Վասնզի երիտասարդ աւազակը կը պնդէր տակաւին իր գրական արժանիքներուն մասին եւ կը շարունակէր ծաղրել մուսաները...

Բանտին մէջ Լասընէր կը գրէ բազմաթիւ քերթուածներ՝ «Սրինգը եւ թմբուկը», «Ի՛նչ դժբախտութիւն», «Հագուստավաճառը» եւայլն: Ասոնցմէ զատ կը պատրաստէ նոթագրութիւններ բանտի կեանքի մասին որոնք կը հրատարակուին «Լը Պոն Սանս»ի յաւելուածը եղող «Թըրիպիւն տը Փրոլէթէր»ի մէջ:

Վերջապէս, 11 Օգոստ. 1884ին, Լասընէր ազատ կ'արձակուի բանտէն եւ ուղղակի կը վազէ Պ. Վիկուրույի մօտ որ իրեն կը հայթայթէ հագուստեղէն եւ անկէ կ'առնէ քանի մը քերթուածներ եւ յօդուածներ, ըսելով.

— Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ առաջարկութիւն ընեմ ձեզի, ինքզինքէս կ'ամչնամ: Այս պարոնները ձեզի յօդուած գլուխ կ'ուզեն միայն հինգ ֆրանք վճարել:

— Հի՛նգ ֆրանք... կը բացագանչէ Լասընէր ընդվզած: Ամիսը չորս յօդուած կը բերէ քսան ֆրանք... Կարելի՞ է ապրիլ այդքանով:

Աւելի լաւ է վերադառնայ իր առաջին ծրագրին.— Գողութիւնը եւ ի պահանջել հարկին մարդասպանութիւնը աւելի հասութաբեր են կ'եզրակացնէ, նախընտրելով ոճիրը՝ որ լաւ վճարուած է, բանաստեղծութենէն՝ որ անօթի կը մեռցնէ...:

(2 – Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ

ՉԳՁԱԾ՝

ԱՐԵՎԱՀԱՅ ԴԵՒՈՅՆ

ՎԱՀԱԺԱՅՆ ՈՒՄ

— Ես Ս. Պետրոսի դիմաց տրամադրեցի իմ ձիերը, որպէսզի ինձ տանին Ֆրանսիա, ուր ես ունեմ իմ ընտանիքը, կանայս եւ երեք զաւակներս, որոնք ինձ կը սպասեն Մարսէյլ նաւահանգիստին մօտ գտնուող հիւրանոցի մը մէջ։ Ես ինքս ալ կ՚ուզէի հոն երթալ, բայց ինձ ըսին, որ նաւերը ամիսներով չեն մեկնիր, ուստի ես որոշեցի ձիերով ճամբորդել։ Ես ունէի երեք ձիեր, որոնք ինձ հազիւ կը բաւէին։ Ես ինքս կը նստէի միջինին վրայ, իսկ միւս երկուքին վրայ կը դնէի իմ ճամպրուկներս։ Ես ինքս ալ ոտքով կ՚ընթանայի։ Ճամբան ինձ ոչ ոք կանգնեցուց, ոչ ոք ինձմէ բան մը հարցուց։ Ես կ՚ենթադրեմ, որ ինձ ոչ ոք կասկածեցաւ, որովհետեւ ես ինքս ալ կասկածելի մարդու տպաւորութիւն չէի ձգեր։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Տէր-Գրիգոր-եան, իրենց թոռնիկին՝ Վահանի ծնընդեան առթիւ կը նուիրեն «Յառաջ»ին 30 Ն. Ֆ., Կապոյտ Խաչի 10 Ն. Ֆ. եւ 10 Ն. Ֆ. Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, հետեւեալ նուիրատուութիւնները, Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ.—

Տիկին Տիգրանուհի Թոռնիկեանէ 10, Տէր եւ Տիկին Քունտաքլրեանէ 10, Տիկ. Գուրպանեանէ 5, Տիկ. Վալեէմէղեանէ 5 Ն. Ֆ. ինչպէս նաեւ մի Ոմնի կողմէ քրիսթալ ծաղկաման մը:

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Սրապեանէ, Գազանճեանէ, Պօղոսեանէ, Զոպանեանէ եւ Թադէոս Գրլըճեանէ մէյ մէկ կողով, իսկ Տէր եւ Տիկին Կ. Թիւթէլեանէ երկու կողով խաղող նուէր ըստացուած է խաղողօրհնէքի համար:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE

3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)

Tél. 963.01.72

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է հայրենակից Գ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուփիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'առաջնորդուին ժողովավայրը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ԾԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, ելեկտրական ուժ (փորս), աշխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—

55, Պուլվառ տիւ Մուլէն տը լա Թուռ

ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԷՆՍՈՆ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)

Հեռաձայն 927 01·72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուքրէշէն (Ռումանիա) բնիկ Երղնկացի եւ Կիլլիճէ գիւղէն Պ. Խորէն Անտոնեան կը փնտռէ Տիկին Աղաւնի Կաբիկեանը, ծնեալ Սերոբեան:

Ինչպէս նաեւ Հայաստանէն Պ. Ներսէս Ֆրենեան (կամ Ֆրենկեան) կը փնտռէ իր որդին Վրէժ Ֆրենեանը, որ կը կարծուի Մարսէյլ գտնուիլ:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝

«ՅԱՌԱՋ»

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻՆ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Յ. Զագմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....

ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի ԵԹԷ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10լն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e

166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն.Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն.Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ

JEUDI 23 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9385 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5286

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԿՆԱԿ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Հայկական Դատը միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ դրուեցաւ առաջին անգամ Սան Սթեֆանոյի մէջ, 1878 Փետրուարին: Մեղի տուին 16րդ յօդուածը, որ քանի մը ամիս վերջ, Յուլիս 13ին պիտի վերածուէր Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին:

Եւ որովհետեւ երաշխաւոր մեծ պետութիւնները խոստմնագրուժ եղան եւ Հայերը ձգեցին իրենց բախտին, ոմանք նոյն իսկ քաջալերեցին Սուլթան Ապտիւլ Համիտի ջարդի քաղաքականութիւնը — մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները ղէնքի փարեցան՝ յանուն ազատութեան: Զանտեսեցին նաեւ դիւանագիտական ճակատը:

Երեք տասնեակ տարիներու մեր ազատագրական պայքարը յանգեցաւ անկախ Հայաստանի կազմութեան, 28 Մայիս 1918ին:

Թրքահայաստանի դատարկումն ու Հայաստանի Հանրապետութեան խորհրդայնացումը վերջ տուին յեղափոխական զինեալ գործունէութեան: Սակայն անկախ եւ միացեալ Հայաստանի գաղափարը միշտ վառ կը մնայ հոգիներու մէջ, սփիւռքէն մինչեւ Հայաստան:

Քրտական հարցը հայկական 42 տարի վերջ միայն միջազգային դաշնագրի մը մէջ տեղ գտաւ, 10 Օգոստոս 1920ին՝ Սեւրի դաշնագրին մէջ, որուն 62 եւ 64 թիւ յօդուածները որոշ պայմաններով ինքնավար վարչաձեւ կը հաստատէին Թուրքիոյ քրտաբնակ շրջաններուն մէջ:

Այդ օրերուն հանդուցեալ Օսմանեան Կայսրութեան անշարժ կալուածները աճուրդի էին դրուած. ով որ զօրաւոր էր, առիւծի բաժինն ստացաւ: Տկարներուն շողշողուն խոստումներ տրուեցան: Այս վերջիններու դասակարգին կը պատկանէին Հայերն ու Քիւրտերը:

Այս երկու թշնամի ազգերը մէկ օրէն միւսը բախտակից էին դարձած: Քիւրտ Շէրիֆ փաշա, Սթոքհոլմի նախկին օսմանեան դեսպանը, որ Փարիզի մէջ Մէշրուրիյէթ (Սահմանադրութիւն) անունով ֆրանսերէն պարբերաթերթ մը կը հրատարակէր Իթթիհատի դէմ, Զինադաղարին հրապարակ էր իջած իբրեւ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ Քիւրտերուն եւ դիւանագիտական դիմումներ կը կատարէր Զորս Մեծերուն մօտ, ինքնավարութիւն պահանջելով իր հայրենակիցներուն համար: Սերտ յարաբերութիւն կը մշակէր մեր զոյգ Պատուիրակութեանց հետ, Փարիզի մէջ:

Սեւրի դաշնագրէն յուսահատ՝ Քիւրտերը զինեալ ապստամբութեան դիմեցին Թուրքերու դէմ:

Հոյպունը մէկ կողմէ կ'աջակցէր ապստամբներուն, միւս կողմէ դիւանագիտական ձեռնարկներ կը կատարէր՝ մեծ պետութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրելով քրտական հարցին վրայ:

Հոյպունի գլխաւոր վարիչներն էին Սիւրէյիա, Ճէլատէթ եւ Քերմուրան Պէտրխան եղբայրները: Առաջին երկուքի մահէն վերջ, էմիր Քերմուրան կը շարունակէ իր դիւանագիտական ձեռնարկները՝ այս անգամ Քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութեան անունով, Հոյպունը լուծուած ըլլալով:

Անիկա ամէն առիթ կ'օգտագործէ՝ յուշագիր ներկայացնելով Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

Շատ բարդ է քրտական հարցը:

Քիւրտերը կ'ապրին չորս երկիրներու մէջ, — Թուրքիա, Իրան, Սուրիա եւ Իրաք:

Թուրքիոյ եւ Իրանի քրտական շարժումները ծանօթ են: Սուրիոյ Քիւրտերը հանդարտ են: Հերթական ապստամբութիւնը Իրաքի մէջ է այժմ:

Մինչ Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանիի զինեալ ուժերը կը շարունակեն կռիւը Պաղտատի կառավարութեան կանոնաւոր բանակին մէջ, էմիր Քեամուրան Պէտրխան Նիւ Եորք երթալով նոր յուշագիր մը ներկայացուց ՄԱԿին եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ պետական դէմքերու հետ, պահանջելով քննիչ մարմին մը ղրկել Իրաք, ուր օգանաւերը աւերակի վերածած են բազմաթիւ քրտական գիւղեր:

Էմիր Քեամուրան Ֆրանս. հեռատեսիլէն խօսելով յայտնեց թէ Քիւրտերը հողային պահանջներ չունին: Թուրքիոյ եւ Իրանի մէջ կը պահանջեն մշակութային ու լեզուական ազատութիւն, իսկ Իրաքի մէջ՝ 1958ի Սահմանադրութեան խոստացած ներքին ինքնավարութիւնը:

Ռազմական եւ դիւանագիտական կրկնակ ճակատներու վրայ յարատեւ եւ անվհատ աշխատանքներով, Քիւրտերը կը յուսան վերջապէս հասնիլ իրենց նպատակին:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԻՐ ՄՆԱՅՈՒՆ ՀՈԳՈՎ՝ ՊԵՐԼԻՆ

—o—

ԱՏԸՆԱՈՒՐ ՊԻՏԻ ԳՐԷ

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒՆ

Արեւմտեան երեք դեսպանները խորհրդակցութիւն մը ունեցան առջի օր, Պերլինի վերջին միջադէպերու շուրջ եւ անմիջապէս հրահանգներ ղրկեցին Ֆրանսացի, ամերիկացի եւ անգլիացի երեք հրամանատարներուն, յանուն իրենց կառավարութեանց:

Ըստ այս հրահանգներուն, որոշուած է մշտական կերպով հիւանդատար կառք մը պահել Պերլինի արեւմտեան եւ արեւելեան մասի սահմանին գլխաւոր կէտին վրայ, որպէսզի կարելի ըլլայ անմիջական օգնութեան փութալ եթէ արեւելեան կողմէն փախողներ վիրաւորուին, անցքի ժամանակ: Այս ձեւով, Արեւմտեանները կը յուսան նախ քիչ մը հանդարտեցնել Պերլինցիները որոնք շատ վրդովուած են, որովհետեւ անկարող օգնելու դիտած են երիտասարդ փախստականին հոգեւարքը:

Գալով Գերմանացիներուն, քրիստոնեայ-դեմոկրատ խորհրդարանական յանձնախումբին տնօրէն — կոմիտէն համաձայն գտնուած է որ վարչապետ Քոնրատ Ատընաուր նամակ մը ղրկէ Խրուշչեւի, տը Կոլի, Քենըտիի եւ Մաքմիլընի, տեղեկացնելով ասոնց Պերլինի կացութիւնը եւ յիշեցնելով իրենց պատասխանատուութիւնները գերմանական նախկին մայրաքաղաքին հանդէպ, ըստ պատերազմին եղած համաձայնութեանց: Միւս կողմէ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը Սպիտակ գիրք մը կը պատրաստէ որ կը պատմէ բոլոր միջադէպերը որոնք տեղի ունեցած են, Պերլինը բաժնող պատին երկայնքին, 1961 Օգոստոս 13էն ի վեր, այսինքն այն օրէն երբ շինուեցաւ:

Գերմանացիները կը խորհին նոյնիսկ թէ Արեւմուտքի Արտաքին չորս նախարարները (Անգլիա, Միացեալ Նահանգներ, Դաշնակցային Գերմանիա եւ Ֆրանսա) խորհրդակցական ժողով մը ունենան Սեպտեմբերին գումարուելիք ՄԱԿի յառաջիկայ նիստէն առաջ:

Գերման Արտաքին նախարարը կը գտնէ թէ Խորհ. Միութիւնը կրնայ օգտուիլ Ազգաժողովին այդ նիստէն, իր կողմէ մէջտեղ դնելու համար Պերլինի հարցը: Այդ իսկ պատճառաւ պէտք է որ Արեւմտեանները այդ նիստէն առաջ նոյնացնեն իրենց տեսակէտները, մանաւանդ հաւանական կը նկատուի որ Խրուշչեւ անձամբ մասնակցի ազգաժողովին:

×

Արեւմտեան երեք հրամանատարները ժողով մը գումարեցին առջի օր, որուն մասնակցեցաւ նաեւ քաղաքապետը՝ Վիլլի Պրանտ: Այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ «Հակառակ անոր որ շատ լաւ կը հասկնան Պերլինցիներու բարկութիւնն ու ընդվզումը, արեւմտեան հրամանատարութիւնը եւ քաղաքապետը չեն կրնար հանդուրժել որ համայնավար գրգռիչ արարքներ վնասեն Պերլինի ժողովուրդին, Արեւմտեան Պերլինի իշխանութեանց եւ Դաշնակիցներու միջեւ գոյութիւն ունեցող սերտ համախոհութեան»:

Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ հրամանատարները եւ քաղաքապետը համաձայն են նկատելու համար որ Արեւմտեան Պերլինի ոստիկանութեան կամ Դաշնակիցներու բանակներու անդամներուն վրայ յարձակումները կը ծառայեն միայն Խորհրդային Միութեան դատին:

Զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ խորհրդային կառքերու դէմ եղած յարձակումներն ալ կը ծառայեն խորհրդային դատին, ուրեմն պէտք է դադրին: Ապահովութեան եւ կարգ ու կանոնի պահպանումը պէտք չէ խնդրոյ առարկայ ըլլան անպատասխանատու արարքներու հետեւանքով: Այդ արարքները փոքրամասնութեան մը գործն են որոնց մէջ համայնավար գործակալներ կան:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ Վիլլի Պրանտ եւ երեք հրամանատարները Արեւելեան Պերլինի իրենց պաշտօնակիցներուն եւ Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութեանց կոչ մը ըրած են որպէսզի հրաժարին քաղաքականութենէ մը, որ կը « կայանայ անպաշտպան էակներ ջարդելու մէջ»:

Պերլինի ամերիկեան հրամանատարը մերժած է նաեւ ընդունիլ խորհրդային հրամանատարը որ հաւանաբար կ'ուզէր բողոքել խորհրդային կառքերու վրայ նետուած քարերուն համար: Ամերիկացին յիշեցուցած է խորհրդային սպային որ զինքը հրաւիրած էր Պերլինի կացութեան մասին խօսելու, բոլոր հրամանատարներու հետ միասնաբար, նկատի առնելով որ կացութիւնը քաղաքին ամբողջութեան կը վերաբերի, ուրեմն՝ նաեւ բոլորին:

Վերջին երկու օրերը միջադէպեր չեն պատահած, բայց ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են:

×

Փեթէր Ֆեխթէրի եղերական մահն է որ կը շարունակէ զբաղեցնել բոլորը: Այս 18 տարու պատանին որ մեռաւ, ահաւոր հոգեւարքէ մը ետք, Ամերիկացիներէն 200 մեթր միայն հեռու, յուզած է նաեւ Ուոշինկթընի շրջանակները:

Առաջին առթիւ բոլորը զարմացած են թէ ի՞նչպէս Խորհ. Միութիւնը այսքան անգութ եւ վրդովեցուցիչ բան մը կ'ընէ որ կրնայ հակախորհրդային քարոզչութեան միայն ծառայել բայց ի վերջոյ այն եզրակացութեան յանգած են, թէ այս երիտասարդին ողբերգական վախճանը երկու մտահոգիչ եւ մաքիավելական նպատակներ կրնայ ունենալ.—

Ա) Ցոյց տալ Արեւմտեան Պերլինի բնակիչներուն թէ ոչինչ կրնան ընել համայնավարութեան անխորտակելի ուժին դէմ եւ թէ պէտք չէ շատ հաշուեն Ամերիկացիներուն վրայ որովհետեւ Ամերիկացիք կը վախնան Ռուսերէն:

Բ) Զայրացնել Արեւմտեան Պերլինի բնակիչները որպէսզի միջադէպեր ծագին, ինչպէս եղաւ առջի անգամ եւ այդ ձեւով փաստել թէ Արեւմտեան Պերլին խռովութեանց վտանգաւոր օճախ մըն է ոչ միայն «գերման դեմոկրատ Հանրապետութեան» այլեւ աշխարհի խաղաղութեան համար:

× Ամերիկայի Արտաքին նախարարը՝ Տին Ռըսք խորհրդային դեսպանը խորհրդակցութեան կանչեց: Ռըսք-Տոպրինին տեսակցութիւնը 17 վայրկեան տեւած է: Ամերիկացին շեշտած է թէ Ռուսերը պէտք է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնեն որպէսզի վերջին միջադէպերը չկրկնուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՓՈԼԻԻ բնակչութիւնը սարսափելի դիշեր մը անցուցած է երեքշաբթիէն չորեքշաբթի: Վեց յաջորդական երկրաշարժներ պատահած են: Չորեքշաբթի առաւօտ կը յայտնուէր արդէն թէ 10 մեռեալ եւ 200 վիրաւորներ կան: 3000 տուներ քանդուած են եւ ժողովուրդը սարսափի մէջ կ'ապրի: Տասնեակ հազարաւոր բնակիչներ փախած են քաղաքէն: 1944էն ի վեր երկրաշարժ չէր եղած այդ շրջանը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ միջադէպեր պատահած են Լենինկրատի մէջ, Ուսանողներու Միջազգային Միութեան համագումարին ընթացքին: Ճափոնցի պատուիրակ մը քննադատած է Խորհ. Միութեան որոշումը հիւլէական փորձերը շարունակելու եւ սկսած է նաեւ իր տեսակէտը պարզել Խորհ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ գոյութիւն ունեցող «տարակարծութեանց» մասին: Չեն Թա Վայ, չին պատուիրակը բողոքած է եւ վիճաբանութիւններ ծագած են:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ իշխան Թալալ Պէն Ապտել Ազիզ, Սէուտ թագաւորին եղբայրը յայտարարութիւն մը ըրած է «Միջին Արեւելք» գործակալութեան եւ պարզած իր «ընկերվարական» ծրագիրը: Նախ շեշտած է թէ «ընկերվարութիւն եւ իսլամ խոտոր չեն համեմատիր»: «Եթէ մեր երկրին ներկայ զեկավարները յամառին պահպանել դրամատիրական վարչաձեւը որ դէմ է կրօնքին, ի վերջոյ կը ստիպուին ընդունիլ ընկերվարական դրութիւնը, ինչպէս եղաւ շատ մը երկիրներու մէջ, արիւնահոսութենէ ետք»: Արապիան, կ'ըսէ իշխանը քարիւղէն զատ չօգտագործուած ահագին հարստութիւն ունի, բայց պիւտճէին 70 առ հարիւրը կը ծառայէ պարապ մարդիկը հարստացնելու: Թագաւորը տարին 20 միլիառ կը ստանայ:

ՊՈԼՄՈՅ եւ Իզմիրի մէջ ցոյցեր տեղի ունեցած են թուրք սպաներու կանխահաս հանգստեան կոչուելուն երկրորդ տարեդարձին առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ մէջ հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, 5000 պակասաւոր երախաներ ծնած են Գերմանիա, որովհետեւ մայրերը թալիտոմիտ հանդարտեցուցիչ դեղը գործածած էին յղութեան ատեն:

ՇՈՒԷՏԱՑԻ կառքի տէրերը իրենց համագումարին առթիւ աղօթքի մը բնագիրը քուէարկած են: Հետեւեալ աղօթքը այլեւս պիտի կարդացուի եկեղեցիներուն մէջ «Տէ'ր իմ, օգնէ ինծի, երբ կառքս կը վարեմ, որպէսզի սիրեմ ընկերս, ինչպէս ինքզինքս կը սիրեմ: Ոտքերուս եւ ձեռքերուս տուր հարկ եղած ուժը, որպէսզի խուսափիմ արկածներէ եւ պահպանէ զիս ճարտարութիւն ցուցադրելու փորձութենէն»:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(ՓԱՐԻԶ, 7–17 ՕԳՈՍՏՈՍ)

Փարիզի Ուսանողական Ոստանը (Սիթէ Իւնիվերսիթէր) բացառիկ եռուզեռի պատկեր մը կը պարզէր Օգոստոսի այս օրերուն երբ ուսանողական կեանքը, ինք՝ տժգոյն վիճակ մըն էր զգեցած ամառնային արձակուրդի բնական հետեւանքով: Միջազգային Տունը (Մեզոն Էնթերնասիոնալ) մանաւանդ հանդիսարան էր բազմաթիւ քրիստոնէական եկեղեցիներու ներկայացուցիչներուն, որոնք իրենց եկեղեցական զգեստներով իսկ հարուստ այլազանութեան մը վկայութիւնը կը բերէին քրիստոնէութեան մասին ապակրօնական բայց այլապէս հարուստ մտաւորական այն միջավայրին մէջ որ Ուսանողական Ոստանն է՝ այնքան եզական իր նկարագրով: Քրիստոնեայ աշխարհի լայնածաւալ ու բազմերես այս պատկերին մանրանկարը Ուսանողական Ոստանին մէջ՝ տարօրինակ, բայց տպաւորիչ ներկայութիւն մը եղաւ լրիւ տասը օրերու ընթացքին, Օգոստոս 7էն 17:

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Կեդրոնական Յանձնաժողովին (Քոմիթէ Սանթրալ) տարեկան ժողովը Ֆրանսայի Բարեկարգեալ Եկեղեցիներու Միութեան հրաւէրով այս տարի գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, ուր յարմարագոյն որպէս վայր ընտրուած էր Ուսանողական Ոստանը:

Համաժողովին ընթացքն ու գործը ներկայացնելէ առաջ բնականօրէն անհրաժեշտ կը դառնայ ուրուագծային պատկերով մը նախ խօսիլ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի մասին.—

×

Ի. դարու սկիզբէն ասդին, հետզհետէ զօրացող ընթացքով մը, քրիստոնէական եկեղեցիներու մերձեցման եւ միութեան շարժումը եղաւ ընդհանուր եկեղեցական կեանքի ամէնէն յատկանշական երեւոյթը մեր օրերու: Միութենական Շարժումը (Մուվըման Էքիւմէնիք) սկզբնապէս կար որպէս ձգտում մարդոց մտածողութեան մէջ: Հետզհետէ այդ ձգտումը շարժումի վերածուեցաւ եկեղեցիներու կեանքին մէջ, եկեղեցական հարցերու շուրջ գումարուած համաժողովներով, որոնց ամէնէն կարեւորներն են Էտենպուրկի Ժողովը 1910ին, Լօզանի Ժողովը 1927ին, Օքսֆորտի Ժողովը 1937ին: Այս ժողովները զբաղեցան միսիոնարական, ընկերային, դաւանաբանական եւ առընջակից հարցերով, որոնք ընդհանրական բնոյթ ունէին եւ եկեղեցիներ կարիք ըզգացին միասնաբար զանոնք դիմադրաւելու եւ համայնական գործակցութեամբ իրենց քրիստոսաւանդ առաքելութիւնը շարունակելու: Այս հանդիպումներէն, եկեղեցական զեկավար դէմքերու անձնական տեսակցութիւններէն, խմբական խորհրդակցութիւններէն, փոխադարձ այցելութիւններէն ծագում առաւ Միջազգային եւ միջ-եկեղեցական տարողութեամբ մնայուն կազմակերպութիւն մը յառաջ բերելու գաղափարը: Յատուկ յանձնախումբի մը կողմէ այս գաղափարը հետապնդուեցաւ նոյնիսկ Բ. համաշխարհային պատերազմի դժնդակ տարիներուն մինչեւ որ պատերազմին յաջորդող խաղաղութեան առաջին իսկ շրջանին, 1948ին, կարելի եղաւ գումարել միջ-եկեղեցական լայն տարողութեամբ Համագումար մը Ամսթերտամի մէջ, ուր հիմը դրուեցաւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին (Քոնսէյ Էքիւմենիք տէ զԷկլիզ), որ իր կեդրոնը ունեցաւ Ժընեւի մէջ՝ ուր կը շարունակէ իր գործունէութիւնը մինչեւ այսօր:

×

Այս կազմակերպութիւնը, որուն ներկայիս կը մասնակցին գրեթէ բոլոր Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիները, Անկլիքան Եկեղեցին եւ Բողոքական մեծագոյն յարանուանութիւնները, իրեն որպէս հիմք ունի հետեւեալ բանաձեւը.—

«Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդը եղբայրակցութիւն մըն է եկեղեցիներու, որոնք կը խոստովանին զՅիսուս Քրիստոս որպէս Աստուած եւ Փրկիչ համաձայն Ս. Գրոց, եւ հետեւաբար, կը ջանան միասնաբար իրագործել իրենց հասարակաց կոչումը ի փառս Մէկ Աստուծոյ՝ Հօր, Որդւոյն եւ Ս. Հոգւոյն»:

Բոլոր այն եկեղեցիները, որոնք կ՚ընդունին այս բանաձեւը եւ ինքնագլուխ ու ինքնավար են՝ կրնան անդամակցիլ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին: Ներկայիս երկու հարիւրէ աւելի եկեղեցիներ անդամ են այս կազմակերպութեան: Հռովմէական Կաթողիկէ Եկեղեցին թէեւ չի մասնակցիր այս կազմակերպութեան որպէս անդամ, բայց մօտէն կը հետեւի անոր գործունէութեան երբեմն պաշտօնական դէտեր ուղարկելով անոր գումարած ընդհանուր կամ մասնակի ժողովներուն:

×

Ե. Հ. Խ.ի գլխաւոր նպատակն է ստեղծել այնպիսի մթնոլորտ մը եկեղեցիներու յարաբերութեանց մէջ, որով կարելի ըլլայ դարաւոր հակամարտութեանց ոգիէն հրաժարիլ եւ Ի. դարու կեանքի նոր պայմաններուն տակ գործակցիլ յառաջ տանելու համար Աւետարանի քարոզութիւնը: Քրիստոս մէկ է: Իր յայտնած ճշմարտութիւնը մէկ է: Եկեղեցիներու բազմութիւնը հակառակութեան պատկերին մէջ գայթակղութիւն է մասնաւորաբար ոչ-քրիստոնեայ մարդուն համար: Կարելի չէ Քրիստոսի կրօնը տարածել եւ կենդանի վիճակի բերել ժողովուրդներու կեանքին մէջ երբ եկեղեցիները իրենք անհաշտ են իրարու մէջ ու կը պայքարին իրարու դէմ: Ահա այս համողումներով առաջնորդուած՝ Ե. Հ. Խ.ը կը ջանայ եկեղեցիները իրար մօտեցնել ամբողջական միութեան հեռաւոր տեսիլքով: Այդ միութիւնը (իւնիթէ) սակայն միօրինակութիւն (իւնիֆորմիթէ) չէ, այլ հիմնական սկզբունքներու վրայ հիմնուած հաւատքի միութիւնը, որ իր մէջ կ՚ընդգրկէ ծիսական, նուիրապետական, ազգային եւ մշակութային այլազանութիւն, որ քրիստոնէական կրօնի արտայայտութեան հարստութիւնը կը կազմէ ինքնին: Միութիւնը դարձեալ վարչական իմաստ չունի: Իւրաքանչիւր եկեղեցի ունի իր առանձին պետը, որ ենթակայ չէ ուրիշի մը: Դէպի միութիւն գացող այս շարժումին վախճանը ոչ ոք կրնայ դուշակել ներկայիս: Այնքան հիմնական փոփոխութիւններ յառաջ եկան եկեղեցիներու յարաբերութեանց կեանքին մէջ Ե. Հ. Խ.ի հիմնադրութենէն ասդին, որ ապագայի հորիզոնները յուսալից, լուսաւոր նշաններ կը պարզեն հաւատացող եւ երեւոյթները դատել գիտցող մարդուն համար:

Դէպի միութեան ընթացող այս շարժումը ինքնին առիթ մը հանդիսացաւ եկեղեցիներու կեանքին մէջ նոր դիտակցութեան մը արթնութեան եւ նոր պատասխանատուութիւններու ստանձնումի: Իրարու փորձառութիւններէն եւ աւանդութիւններէն օգտուելով՝ եկեղեցիներ իրենց դարաւոր աւանդութիւնները վերամտածելու եւ նոր միջոցներով վերակենդանացնելու առիթներ ունեցան այս շարժումին մէջ: Իրենց կոչումին անդրադառնալու գրգիռներ ստացան այս հանդիպումներու մէջէն: Մէկ խօսքով, դէպի միութիւն ընթացող շարժումը եկեղեցիներու կեանքին մէջ ներքին վերանորոգութեան բարիքով ալ պսակուեցաւ եւ մանաւանդ այս երկրորդ արդիւնքն է ամէնէն խրախուսիչ երեւոյթը:

×

Ահա այս պատմական կարճ այլ հարուստ փորձառութեամբ, այս սկզբունքներով եւ այս առաջադրութիւններով ծընունդ առած Ե. Հ. Խ.ը ներկայիս դարձած է բառին բովանդակ իմաստով միջազգային, տիեզերական շարժում մը կազմակերպական բարդ դրութեան մը մէջէն իր գործը յառաջ տանող: Ամէն բանէ վեր՝ նաեւ կայ ընդհանուր քարտուղարը՝ Տոքթ. Վիսըր՚թ Հուֆթ, Հոլանտացի եկեղեցական մը, որ շարժումի նախապատրաստութեան օրերէն կեդրոնական դէմքը եղած է կազմակերպութեան եւ մինչեւ այսօր բացառիկ ձեռնհասութեամբ կը վարէ այս ծանր գործը: «Եկեղեցիներու Համըրշոլտ»ը կը կոչեն զինք, երբեմն, իրեն մօտիկ բարեկամները, կամ՝ «Բողոքական Պապ»ը փաղաքշօրէն նշելու համար իր դիրքին կեդրոնական տեղն ու կենսական դերը: Համայնագիտական միտքով, նուրբ դատողութեամբ եւ ազնիւ ու ճկուն բնաւորութեամբ օժտուած այս լեզուագէտ առաջնորդը մեծ յարդանք կը վայելէ ոչ միայն Բողոքական եւ Օրթոտոքս շրջանակներու մէջ, այլ նաեւ Կաթողիկէ աշխարհին մէջ: Իր շուրջ ունի չորս Օգնական Քարտուղարներ, որոնք կը վարեն Ե. Հ. Խ.ի չորս գլխաւոր Բաժանմունքներուն (Տիվիզիոն) գործունէութիւնը. այսինքն՝ Ա) Համաշխարհային Միսիոնարութեան եւ Աւետարանչութեան, Բ) Եկեղեցիներու Իրեթօգնութեան եւ Գաղթականաց Ծառայութեան, Գ) Միութենական Շարժման Գործքի եւ Դ) Միութենական Շարժման Ուսումնասիրութեան բաժանմունքները: Կան նաեւ առանձին երկու Յանձնախումբեր, որոնց առաջինը «Հաւատք եւ Կարգ» անունին տակ կը զբաղի դաւանական հարցերով եւ կը ջանայ յստակեցնել եկեղեցիներու դաւանական տարբերութիւններն ու հանդիտութիւնները յատուկ մնայուն պաշտօնէութեան մը յարատեւ թղթակցութեամբ եւ ժողովներու ու խորհրդակցութիւններու գումարումով (*). իսկ երկրորդը՝ կը զբաղի միջազգային քաղաքական հարցերով եւ կը ջանայ եկեղեցիներու դիրքը յստակեցնել այս դարու քաղաքական բարդ հարցերու նկատմամբ, միշտ որպէս մեկնակէտ ունենալով Աւետարանի սկզբունքները եւ նպատակակէտ՝ մարդկութեան բարիքը: Չորս մեծ բաժանմունքները տակաւին ունին իրենց յատուկ ենթաբաժանմունքները (տեփարթման) առանձին հարցերով եւ երեւոյթներով զբաղող:

×

Ե. Հ. Խ.ի գործունէութեան գլխաւոր օրկաններն են՝

Ա) Ընդհանուր Համաժողովը, որ կը գումարուի վեց տարին անդամ մը: Յարդ երեք ընդհ. համաժողովներ գումարուած են. առաջինը՝ Ամսթերտամի մէջ 1948ին, երկրորդը՝ Էվանսթընի մէջ (Հիւս. Ամերիկա) 1954ին եւ երրորդը՝ Նոր Տելհիի մէջ (Հնդկաստան) 1961ին: Չորրորդը

(*) Այս Յանձնախումբը 1952ին համաշխարհային ժողով մը գումարեց Լունտ քաղաքին մէջ, Շուէտ: Երկրորդ մեծ համաժողով մը պիտի գումարէ յառաջիկայ տարուան Յուլիսին Մոնթրէալի մէջ, Քանատա:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

×

Երկար ատենէ ի վեր Լասընէրի յղացած ծրագիրը հետեւեալն էր.— Կեղծ անուան մը տակ վարձուած սենեակի մը մէջ թակարդի բերել փարիզեան մեծ դրամատան մը գանձիչը, զայն սպաննելով գողնալ անոր պայուսակին պարունակած հաւանաբար խոշոր գումարը...:

Ասոր համար բաւական էր պատրաստել մուրհակ մը՝ վճարելի Փարիզի մէջ, եւ յետոյ սպասել որ գանձիչը ներկայանար որոշուած վայրը:

Եւ սակայն, մեղսակից մը պէտք էր իրեն, չէր կրնար միայնակ գործել: Կը դիմէ Փուասիի բանտին իր նախկին բանտակիցներէն Պաթոնի, որ առանց այլ եւ այլի կ՚ընդունի իրեն եղած առաջարկութիւնը:

Անմիջապէս Շանվրըրի փողոցի 14 թիւ տան մէջ կը վարձէ սենեակ մը Պոնիէ անունին տակ եւ կը պատրաստէ մուրհակ մըն ալ՝ 1600 Ֆրանք արժէքով, գանձելի Փիլլէ-Վիլ դրամատան հաշւոյն:

Որոշեալ օրը, այսինքն 1834 Նոյեմբեր 14, իրիկուան մօտ, երբ մութը արդէն սկսած էր իջնել, գանձիչը կը հասնի, եւ մուրհակին վրայ գրուած անունը սխալ կարդալով կը հարցնէ դռնապանին թէ Պլիւէ կամ Պուլէ անունով վարձակալ մը ունի՞: Դռնապանին ժխտական պատասխանին վրայ, գանձիչը կը հեռանայ — ազատելով ստոյգ մահէ մը — մոլտալով, մինչ երկու աւազակները վերը՝ պատուտանին ետեւ դարանակալ կ՚անիծէին իրենց չար բախտը: Եւ տակաւին անտեղեակ են թէ գանձիչին պայուսակը կը պարունակէր հարիւր հազար Ֆրանքի չափ գումար մը...

Լքելով Պաթոնը, որ Սէն-Տընի փողոցի նոյնանման ձեռնարկի մը ձախողանքէն ետք Լասընէր զայն անպէտք կը հռչակէ, աւազակը կը գտնէ ուրիշ մեղսակից մը՝ Վիքթոր Ապրիլ, յանդուգն ստահակ մը, որ ճանչցած էր նոյնպէս Փուասիի արդելարանին մէջ: Այս վերջինը մեծ խանդավառութեամբ կ՚ընդունի գործակցիլ Լասընէրի հետ: Այս անդամ Վիալէ կեղծ անունին տակ Սարթին փողոցի 4 թիւ տան մէջ կը վարձէ սենեակ մը: Այս անդամ, սակայն, Ռոչիլտ դրամատան գանձիչը տունը շատ վտանգաւոր ու տխրատեսիլ գտնելով, խոհեմութիւն կը համարի չներկայանալ, այսպէսով ազատելով դաշոյնի հարուածներէն Լասընէրի եւ Ապրիլի, որոնք դարանակալ կը սպասէին սենեակին մէջ:

Քանի որ դրամատուներու գանձիչները այդքան զգոյշ էին, հարկ էր անոնց վըստահութիւն ներշնչել եւ զանոնք քաշել դէպի այնպիսի տուներ որոնց արտաքին տեսքը զուրկ ըլլար որեւէ կասկածելի բնոյթէ: Ուրեմն, հարկ էր որ այս նոր կարգադրութիւնը ընելու համար աւազակը քիչ մը դրամ ունենար նախապէս: Եւ ինչո՞ւ այդ գումարը կարելի չըլլար հայթայթել երկու տարուան բանտարկութենէ մը ետք Փուասիի բանտէն նոր ազատ արձակուած Ժան-Ֆրանսուա Շառտոնի մօտ:

Շառտոն կ՚ապրէր Սէն-Մարթէն փողոցը իր եօթանասունամեայ մօրը հետ: Ասոնց համար կ՚ըսուէր թէ տան մէջ պահուած ունէին մեծ թիւով ոսկիներ եւ Լասընէր ու Շառտոն կ՚որոշեն ամէն գնով ունենալ այդ ոսկիները:

Դեկտեմբեր 14ին երկու աւազակները կը ներկայանան Շառտոնի բնակարանը եւ դռնապանին հարցնելէ եւ անկէ հաստատական պատասխան ստանալէ ետք կը բարձրանան սանդուխները ու կը բախեն Շառտոնի բնակարանին դուռը: Ոչ մէկ պատասխան: Դարձեա՞լ ձախողանք մը: Այս մտածումով տարուած երբ ետ դառնալու համար սանդուխներէն վար կ՚իջնեն, յանկարծ իրենց դէմ կը ցցուի Շառտոն, որ տուն կուգար:

— Է՛հ, ի՞նչ է, այլեւս բարեկամներդ չե՞ս ճանչնար, կ՚ըսէ Լասընէր:

— Ո՛հ, Պ. Լասընէր, գո՞ւն ալ, Ապրիլ, կը յարէ Շառտոն, այսպէսով ակընյայտնի ցոյց տալով այն տարբերութիւնը զոր ըստ իրեն, կը բաժնէ բանաստեղծը իր ընկերոջմէն:

— Քեզ մօտ կ՚երթայինք, կը շարունակէ Լասընէր, ձայնին մէջ դնելով գերակայութեան շեշտ մը:

— Այդ պարագային բարձրանանք, կը պնդէ միւսը, այսպէսով ուղելով սիրաշահիլ երկու այցելուները, որոնք լաւ ծանօթ էին իր անցեալին:

Երբ ներս կը մտնեն ու դուռը կը գոցուի, Լասընէր Ապրիլի նշան կ՚ընէ եւ այս վերջինը խոյանալով Շառտոնի վրայ կոկորդէն կը բռնէ, մինչ Լասընէր գրպանէն հանելով կօշկակարի սուր հերիւն մը, կը սկսի նախ կռնակէն, ապա առջեւէն անխնայ հարուածներ տեղացնել զոհին վրայ: Ի վերջոյ, Ապրիլ խլելով պատէն կախուած կացին մը մէկ հարուածով կը լրացնէ Լասընէրի հերիւնին կիսատ թողած գործը:

(3 – Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՈՂԳՈՏԱՀ ԳԵՂՈՒ

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ՏԱՐԻ ՅՈԹԵՐՈՐԴ

—o—

Ծովի մեջ կնօջն էր նետել – մոտում ջուրը ծանծաղ էր, ամբ մի փոքրիկ նավակ էր, որի մեջ կային ձկնորսական ցանցեր, թիեր և ուրիշ պարագաներ: Ամուսինը կնոջ մարմինը դրեց նավակի մեջ, ինքն էլ նստեց թիակները և սկսեց թիավարել դեպի ծովը: Նավակը հեռացավ ափից մոտ մի քանի հարյուր մետր, երբ ամուսինը կանգնեցրեց նավակը, կնոջ դիակը գցեց ծովը, ինքն էլ ցատկեց ջուրը և սկսեց լողալ դեպի ափ: Նավակը ինքնին հասավ ափ, ուր ամուսինը դուրս եկավ ջրից և սկսեց ոտքով քայլել դեպի տուն: Ամուսինը ոչ մի խոսք չասաց ոչ ոքի, ոչ ոքի չհարցրեց կնոջ մասին, ոչ ոքի չհետաքրքրեց, թե ինչ է պատահել նրան

Տէր եւ Տիկին Հայկ Տէր-Ղուկասեան, ՊՊ. Վիչէն եւ Նուպար Տէր-Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Տէր-Ղուկասեան, Պ. Թագւոր Թագւորեան եւ զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Աղապալեան եւ զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակներն ու թոռները, ազգականները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, զոքանչ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐ-ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Եղիսաբէթ Եայլաքանեան)

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Հինգշաբթի, Օգոստոս 23, ժամը 8,30ին, իր բնակավայրի ժողովրդապետութեան՝ Սէնթ-Էթիէն տը Նուազի-լը-Սէք եկեղեցւոյ մէջ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Հանրակառք 105 (Փորթ տէ Լիլա) եւ 145 (Էկլիզ տը Փանթէն). շոգեկառք՝ Կառ տը լ'Էսթէն, իջնել Նուազի - լը - Սէք կայարանը:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Աղատ Պալեան (Պուռ-լէ-Վալանս) 10 Ն. Ֆր. կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեան սրահին, ուրախ առիթով մը:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է այս կիրակի ամբողջ օրը դաշտահանդէս մը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ կերուխում, հայկական խորոված:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը եւ Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկ. Հ. Նաւոյեանի, իր զաւակերուն եւ համայն ազգականներուն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր

ընկեր Արամ Նաւոյեանի

տխուր մահուան առթիւ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Տիկ. Միքայէլեան Շնորհիկ (Փուաթիէէն), 2000 Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի հիւանդներու Ֆոնտին, փոխան հոգեհանդիստի, Միքայէլեան գերդաստանի ննջեցելոց, ինչպէս նաեւ Մարի եւ Մկօ Յակոբեանի յիշատակին:

ՆՈՒԷՐ

Պօյաճեան ընտանիքը, Յարութիւն Գրիգորեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 20 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին:

×

Ֆր. Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Համբարձում Աւետիսեանէ՝ Աբրահամ Լուսիկեանի աղջկան մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, եւ Վահան Փարաւոնեանի մահուան առթիւ 10ական Ն.Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ողբացեալ Ստեփան Պայպուրտեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Ճանիկ Փէքմէզեան՝ Կապոյտ Խաչին կը նուիրէ 20 Ն. Ֆ.: Ողբացեալ Այրի Տիկին Զէօմլէքճեանի (ծնեալ Քեպապճեան) թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, եկեղեցւոյ պայծառութեան կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Մելեան, Պ. Հայկ Քեպապճեան 10ական Ն. Ֆ.: Այրի Տիկ. Լուսին Թալասեան եւ Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Մարտիրոսեան կը նուիրեն 20ական Ն.Ֆ. եկեղեցւոյ շապիկներու շինութեան Ֆոնտին: Տէր եւ Տիկ. Մելեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Աղքատախնամին:

Աւանդ գումարները ստանալ քարտուղարութենէն:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ զրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին զրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 - 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուքրէշէն (Ռումանիա) բնիկ Երզնկացի եւ Կիլլիճէ գիւղէն Պ. Խորէն Անտոնեան կը փնտռէ Տիկին Աղաւնի Կաբիկեանը, ծնեալ Սերոբեան:

Ինչպէս նաեւ Հայաստանէն Պ. Ներսէս Ֆրենեան (կամ Ֆրենկեան) կը փնտռէ իր որդին Վրէժ Ֆրենեանը, որ կը կարծուի Մարսէյլ գտնուիլ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25-26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է հայրենակից Դ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուփիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'առաջնորդուին ժողովավայրը:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Չազմագճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ՈՒՐԲԱԹ, 24 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 24 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9386 38e ANNÉE

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5287

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԼԱՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ցաւոք առիթ ունեցած ենք խօսելու այս Հիմնարկութեան մասին, որուն Հայկական Գործերուն վերաբերեալ պարբերական դիկօյները կը հրատարակենք կանոնաւորաբար:

Ինչպէս ծանօթ է, Հիմնարկութիւնը փորթուկալեան է: Կեդրոնը՝ Լիզպոն: Վարիչ մարմնի անդամները մեծամաս – նութեամբ օտարներ են — Անգլիացի եւ փորթուկալցի: Միակ Հայ անդամն է ազգացեալ բարերարին փեսան Պ. Գէորգ Եսայեան:

Հայկական բաժնի պատասխանատու – վարիչն է Պ. Ռոպէր Կիւլպէնկեան, հանգուցեալին եղբօրորդին: Հիմնարկութեան այս ճիւղն է միայն որ հայերէն թերթերուն կը դիմէ իր կատարած յատկացում – ներուն հաշիւը:

Օտար մամուլի հրատարակութիւնները կարդալով, այն տպաւորութիւնն ենք ունեցած, որ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը աւելի մեծ գումարներ կը յատկացնէ օտար զանազան կազմակերպութիւններու, քան հայ կազմակերպութիւններու:

Օրինակ, անցեալ տարի 100·000 սթերլին (136 միլիոն 200 հազար հին ֆրանք) նուիրած էր անգլիական արուեստասէր – ներու, թանգարաններու, թատրոնի կատարման եւայլն (Տէյլի Մէյլ, 31 Յուլիս 1961):

Ներկայ տարուան առաջին վեցամսեակին Հայկական Գործերուն յատկացուած է 284·005 տոլար: Իսկ Հիմնարկութեան կեանքի կոչուելէն մինչեւ 30 Յունիս 1962 Հայերուն յատկացուած գումարն է եղած 3·972·020 տոլար:

Ձենք ուզեր այսօր բան էութեան քննել կատարուած յատկացումները: Մատնանշենք միայն, որ Հիմնարկութիւնը կը ջանայ ըստ կարելւոյն չարժիլ անկողմնակալ ոգիով եւ խորութիւն չդնել աչին ու ձախին մէջեւ:

Այս մարդին մէջ անիկա դաս կուտայ ուրիշ Հիմնարկութեան մը, որ կը յաւակնի «Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն» մակդիրը կրել տակաւին, երբ չատոնց ի վեր դարձած է մասնաւոր ընկերակցութիւն մը, բարեսիրութիւնը առքադասելով քաղաքականութեան:

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը իր 15 Օգոստոսի դեկոյցով, զոր հրատարակեցինք առջի օր, կը հաղորդէ որ երեսադէմի Ս. Ցարութեան տաճարի նորոգութեան համար ծախք նախատեսուած է 900·000 սթերլին, որուն մէկ երրորդը պէտք է վճարէ Երուսադէմի Հայոց Պատրիարքարանը:

Ու նկատելով, որ այս վերջինը չի կրնար ստանձնել այսքան ծանր բեռ մը, Հիմնարկութեան Վարչական Խորհուրդը որոշած է հոդալ Հայոց բաժին ինկած 300·000 անգլ· ոսկիին մէկ երրորդը մի – այն, առաւելագոյն 100·000 ոսկի, վեց տարուան ընթացքին — տարեկան 16·666 ոսկի:

Որ ալ պիտի հայթայթէ մնացեալ 200·000 անգլ· ոսկին (276 միլիոն հին ֆրանք):

«Հայ ժողովուրդը», կ'ըսէ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը:

«Այսպէս Հիմնարկութիւնը նախաձեռնորդ կ'ըլլայ օրինակը տալու եւ սկզբնական գումարը տրամադրելու, այն համոզումով որ հայկական բոլոր համայնքները պիտի պատասխանեն իրենց ուղղուած կոչին»:

Հիմնարկութիւնը, որ տարիներէ ի վեր ուսումնասիրած է սփիւռքի Հայութեան կացութիւնը, չատ լաւ գիտէ թէ ներկայ պայմաններուն մէջ անիկա ի վիճակի չէ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՏԸ ԿՈԼԻ ԴԷՄ

Նոր մահափորձ մը Նախագահ տը Կոլի դէմ, ծայրայեղ տարրերու կողմէ որոնք կը կարծե՞ն թէ տը Կոլը սպաննելով փըրկած կ'ըլլան երկիրը:

Նախագահը, որ Քոլոմպէ կը մնար վերջերս, փարիզ եկած էր չորեքշաբթի օր նախագահելու համար Նախարարաց Խորհուրդին եւ կառքով կը վերադառնար մինչեւ Վիլլաքուպլէի օդակայանը ուրկէ օդանաւով պիտի երթար Սէն–Տիզիէ եւ անկէ՝ կրկին կառքով մինչեւ Քոլոմպէի իր ապարանքը:

Կառքին մէջ իր կողքին էին՝ կինը ու փեսան: Ժամը 20,20 անցած է երբ նախագահական թափօրը կ'անցնի Փըթի – Քլամառէն որ 4 քիլոմեթր է Վիլլաքուպլէէն:

Ցարձակումը երկու անգամէն եղած է, 50 մեթր հեռաւորութեան վրայ, երկու տարբեր կառքերէ զնդացիր պարպուած է Նախագահին կառքին վրայ, բայց ոչ մէկ զնդակ վնասած է ոչ Նախագահին ոչ ալ թափօրին միւս կառքերուն եւ տը Կոլ կրցաւ չարունակել իր ճամբան եւ դիչերը 22,10ին կը հասնէր Քոլոմպէ:

Հանրապետութեան Նախագահութեան դիւանը զեկոյց մը հրատարակած է որ կը չեշտէ թէ ոչ մէկ վնաս եղած է կառքին մէկ զոհուողներուն:

Ներքին նախարարը եւ վարչապետը խորհրդակցութիւն մը կ'ունենային դիչերը, որոշելու համար ձեռք առնուելիք միջոցները այս երրորդ մահափորձին առթիւ: Արդարեւ տը Կոլի դէմ եղած առաջին մահափորձը տեղի ունեցաւ մօտ տարի մը առաջ՝ Սեպտեմբեր 8ին, եւ անոր հեղինակներուն դատավարութիւնը որ յետաձգուեցաւ քանի մը անգամ, պիտի սկսի յառաջիկայ չաբաթ Օպ Նահանգի Ոճրային դատարանին առջեւ:

Նախագահ Քենըտի առաջինը եղած է հեռագրելու տը Կոլի եւ չնորհաւորելու որ ազատած է այդ մահափորձէն:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը լուրը հաղորդած է առաւօտ բաս մը աւելցնելու իր կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օր տեղի ունեցաւ Նախարարական Խորհուրդ մը որ զբաղեր վերջին աւազակութիւններով եւ Ալժերիոյ հայրենադարձներու պարագայով:

Այս ժողովին ընթացքին որոշուեցաւ ապահովել աւազակութեան դէմ տրուած պատիժները: Տեղեկատուութեան Նախարարը աւելցուց թէ ինքնաւար գործակալութիւն մը պիտի ստեղծուի պաշտպանելու համար Ալժերիայէն գաղթողներուն Ալժերիա լքած իւրերը:

Մարդահամար պիտի կատարուի Ալժերիայէն բոլոր ներգաղթողներուն համար: Ասոնք այլեւս դէնք ունենալու իրաւունք չունին:

ՀԱՅ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԸ ՏԻԵԶԵՐԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Տիեզերագնացութեան նախապատրաստական տարիներու ընթացքին, միջազգային տեսաբանական Համագումարնե – րու իրենց հմուտ հաղորդումներով, իրենց փորձարարական եւ նախատեսութեանց աչխատութիւնները հրապարակող ըստ – ուար հատորներով, իրենց մասնագիտութեանց մէջ միջազգային համբաւի եւ դնահատութեան արժանացած են արդէն աստղաբաչխ Վիքթոր Համբարձումեան, Ալիխանեան եղբայրները, բնախօս Նո – բայր Սիսակեան, չափագէտ Մերգէյ Մերգելեան:

Թէեւ իրենց վաստակով անոնց միջազգային համբաւին դեռ չեն հասած, այնուհանդերձ կան դիտութեամբ նոյնքան հասուն ուրիչ հայ գիտնականներ ալ, որոնք իրենց կարդին չատ կարեւոր դեր կատարած են խորհրդային տիեզերա – դնացներուն յաջող թռիչքներուն՝ վերջին ղոյդ «Վոստոկներուն» երկնամիջոց երթուդարձին եւ երկրպադունդի չուրջ օրերով կատարած ոլորընթաց դնացքին մէջ:

Ըստ ԹԱՍՍ գործակալութեան ալ վկայութեան, խորհրդ· տիեզերաբանութեան անցեալ, ներկայ եւ ապագայ նուաճումներու առթիներով յիչատակելի հայ գիտնականներ են Փրոֆ· Կոստանդին Գարակէօզեան եւ Փրոֆ· Գէորգ Ցարութիւնեան, որ հետեւեալ մանրամասնութիւնները հրապարակող ըստ – ուար հատորներով, իրենց մասնագիտութեանց մէջ միջազգային համբաւի եւ դնահատութեան արժանացած են արդէն աստղաբաչխ Վիքթոր Համբարձումեան, Ալիխանեան եղբայրները, բնախօս Նո – բայր Սիսակեան, չափագէտ Մերգէյ Մերգելեան:

Թէեւ իրենց վաստակով անոնց միջազգային համբաւին դեռ չեն հասած, այնուհանդերձ կան գ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(ՓԱՐԻԶ, 7–17 ՕԳՈՍՏՈՍ)

Բ.

ԲԱՑՈՒՄ

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ Օգոստ 7ին, երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ին Ուսանողական Ոստանի Միջազգային Տան հանդիսասրահին մէջ, կրօնական կարճ պաշտամունքով մը: Բացման այս նիստին ներկայ եղաւ Ֆրանսական Հանրապետութեան Արտաքին Գործոց այժմու նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ, որ հակիրճ խօսքով մը բարի գալուստ մաղթեց ժողովականներուն եւ յայտնեց թէ որքա՛ն ուրախ էր որ Ֆրանսայի մէջ կը գումարուէր այս ժողովը, ուր բողոքական եկեղեցին փոքրամասնութիւն մըն է, բայց ունի հարուստ աւանդութիւնը մեծ բարեկարգիչ Կալվինի: Գնահատեց նաեւ Եկեղեցիներու ճիգը Արեւելք – Արեւմուտք հակամարտութեան մեղմացման ի խնդիր եւ մասնաւորաբար զինաթափութեան համար Ե. Հ. Խ.ի կատարած աշխատանքները, ի խնդիր «խաղաղութեան՝ ազատութեան մէջ»: Խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսայի Բարեկարգեալ Եկեղեցիներու Միութեան նախագահ Պատ. Շարլ Վէսթֆալ որպէս հիւրընկալ եւ յայտնեց թէ որքա՛ն մեծ քաջալերութիւն է Հիւկընոներու ժառանգորդ բարեկարգեալ եկեղեցիներուն համար իրենց հետ ունենալ քրիստոնեայ եղբայրներու այսքան հոծ եւ լայնօրէն ներկայացուցչական բազմութիւն մը:

«Բարի գալուստ»ի պաշտօնական այս արտայայտութիւններէն ետք, ժողովը անմիջապէս ձեռնարկեց իր աշխատանքներուն: Կարգացուեցան երկու կարեւորագոյն տեղեկագիրները Գործադիր Յանձնախումբին (Տոքթ. Ֆրանքլին Ֆրբայի կողմէ՝ ատենապետ Կեդր. Յանձնաժողովին) եւ ընդհ. քարտուղարին՝ Տոքթ. Վիսըր'թ Հուֆթի կողմէ:

Մասնաւոր հետաքրքրութեան եւ երկար խօսակցութեանց առարկայ եղաւ այս վերջին տեղեկագիրը, որուն մէջ նախ յիշատակելէ ետք Ե. Հ. Խ.ի կազմութեան գաղափարին ծնուդը 1937ին, ցոյց տուաւ թէ որքա՛ն ճամբայ կտրած էր այդ գաղափարը եկեղեցիներու կեանքին մէջ քսանըհինգ տարիներու ընթացքին, որ եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ դիտուած՝ շատ կարճ ժամանակաշրջան է: Անպայման հրաշալի երեւոյթ պիտի նկատէին այս շարժումին կատարած նուաճումները անոնք որոնք յղացան գաղափարը: Հիմնադիր այդ ղեկավար դէմքերու երեւակայութենէն շատ անդին է անցած շարժումը: Ապա անդրադարձաւ քրիստոնէութեան Արեւելեան եւ Արեւմբտեան աւանդութիւններու իրար հանդիպումին եւ իրար լրացումի երեւոյթին Ե. Հ. Խ.ի շրջանակին մէջ: Երկաթէ վարագոյրէն անդին եղող եկեղեցիներու անդամակցութիւնը Նոր–Տելհիի Համաժողովէն ասդին նոր կարելիութիւններ, նոր փորձառութիւններ եւ նոր հեռանը–կարներ բացած էր Միութենական Շարժումին ճամբուն վրայ: Յայտնեց որ «Հաւատք եւ Կարգ» Յանձնախումբի խումբ մը աստուածաբաններ մօտերս պիտի այցելեն Խորհ. Միութիւն եւ լուրջ աստուածաբանական խօսակցութիւններ ունենան Ռուս–Օրթոտոքս աստուածաբաններու հետ: Ի վերջոյ, երկարօրէն անդրադարձաւ Հռովմէական Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ գումարելիք Վատիկանի Բ. Ժողովին: Հակառակ անոր որ տակաւին անորոշ տեղեկութիւններ ունիք ժողովի քննելիք հարցերու մասին, ըսաւ, բայց կ'անդրադառնանք որ կարեւոր ժողով մըն է որ մեզ երբեք անտարբեր չի կրնար թողուլ: Ե. Հ. Խ.ի դիրքը ճշդեց չորս գլխաւոր կէտերով.—

Ա) Նախ, ըսաւ, պէտք է մօտէն եւ լրջօրէն հետեւիլ ժողովին, աղօթել անոր յաջողութեան համար, ընել ոչինչ որ կրնայ դժուարացնել ժողովի Հայրերուն գործը եւ ընել ամէն ինչ որ կրնայ քաջալերել զանոնք իրենց Եկեղեցւոյ վերանորոգումի ճիգին մէջ: Ահա այս ոգիով է որ Գործադիր Յանձնախումբը կ'առաջարկէ Կեդր. Յանձնաժողովին որ ընդունի Հռոմի հրաւէրը երկու դիտողներ ղրկելու Վատիկանի ժողովին յանուն Ե. Հ. Խ.ին:

Բ) Եկեղեցիները, որոնք անդամ են Ե. Հ. Խ.ին, պէտք է լաւ գիտնան որ այդ Եկեղեցիերու անունով չէ որ պիտի վարուին յարաբերութիւնները Վատիկանի ժողովին հետ: Կապը կազմակերպչական որեւէ նկարագիր չունի, այլ տեղեկատուական:

Գ) Այս կապը պէտք է հետզհետէ վերածուի իրական, մնայուն տիալոկի ոչ թէ անհատ աստուածաբաններու միջեւ, այլ եկեղեցիներու միջեւ: Տիալոկ կը նշանակէ, խորքին մէջ, ունենալ անկեղծ, կենդանի հետաքրքրութիւն կամ շահագրգռութիւն իրարու հանդէպ իրարմէ առնելու եւ իրարու տալու համոզումով և փոխադարձ սիրոյ զգացումով եւ ոչ թէ մէկը միւսին տեղի տալու մտածումով:

Դ) Գործնական հետեւութիւններ կան կապուած այս տիալոկին: Հրատապ հարցեր, ինչպէս կրօնական ազատութիւն, խառն ամուսնութիւններ, աղօթք միութեան համար, Եկեղեցւոյ բնութեան սահմանում, որոնք բնականօրէն կը շահագրգռեն մեզ եւ կը սպասենք թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Վատիկանի ժողովին դիրքը այս եւ առընջակից գործնական կամ անմիջական հարցերու հանդէպ, որոնք մեր ամենօրեայ խնդիրներն են Միութենական Շարժման մէջ:

Փակելու համար, անդրադարձաւ Էքիւմէնէ բառին եւ ցոյց տուաւ թէ որքան ընդարձակ հորիզոններ կը բացուին այդ բառին մէջ եւ թէ Ե. Հ. Խ.ի կատարած բոլոր գործերը նախերգանք մըն են դեռ կատարուելիքին...:

Յաջորդ առաւօտ, 8 Օգոստոս, ամբողջութեամբ յատկացուեցաւ այս տեղեկագրի մէջ արտայայտուած մտածումներու շուրջ խօսակցութեան կարծիքներու ազատ արտայայտութեան, վիճաբանութեան, քննադատութեան:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կեդր. Յանձնաժողովի բոլոր նստաշրջաններուն առհասարակ կ'ընտրուի աստուածաբանական նիւթ մը, զոր կը ներկայացնեն տարբեր–տարբեր աւանդութիւններէ եկող դէմքեր եւ որուն շուրջ տեղի կ'ունենայ վիճաբանութիւն: Այս տարի ընդհանուր նիւթն էր «Քրիստոս՝ գերագոյն եւ վախճանական իմաստ՝ Տիեզերական Պատմութեան դարու մը մէջ»: Խօսեցան երկու դէմքեր՝ Փրոֆ. Ճոն Մարշ, Օքսֆորտի Համալսարանի աստուածաբանութեան դասախօսներէն (Բողոքական) եւ Հայր Փօլ Վարկիս Հնդիկ–Մալապար Եկեղեցւոյ կրօնաւորներէն եւ ղեկավար Ե. Հ. Խ.ի Միութենական Շարժման Գործքի Բաժանմունքին (Օրթոտոքս): Տարբեր անկիւններէ մօտենալով հարցին՝ ջանացին ցոյց տալ, մէկ կողմէ, թէ որքա՛ն կենսական է ցոյց տալ մարդկութեան թէ Քրիստոսի յայտնած ճշմարտութիւնը բացարձակ է եւ հետւաբար՝ տիեզերական, մասնաւորաբար փոփոխութիւններով լեցուն այս Ի. դարուն մէջ, ուր այնքան գաղափարաբանութիւններ զիրար կը խաչաձեւեն, եւ, միւս կողմէ, թէ որքա՛ն հեռու է մարդկային դաստիարակութեան ընթացքը այս ճշմարտութեան արժէքը ճանչնալու տեսակէտէն:

ԵՆԹԱՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Համաժողովին երրորդ օրը յատկացուեցաւ Ե. Հ. Խ.ի չորս գլխաւոր բաժանմունքներու, զորս վերեւ նշանակեցինք արդէն, տեղեկագիրներուն ներկայացման որ կատարուեցաւ Բաժանմունքներու Վարիչներուն կողմէ յաջորդաբար: Ապա, ժողովականները բաժնուեցան չորս ենթայանձնախումբերու, որոնք ամբողջ ուրբաթ օրը յատկացուցին պատրաստուած եւ ներկայացուած տեղեկագիրներու քննութեան: Մնացեալ օրերուն այդ տեղեկագիրներու ենթայանձնախումբերու քննութեան արդիւնքները ներկայացուեցան եւ զանազան որոշումներ առնուեցան յառաջիկայի գործունէութեան համար:

Առհասարակ, առնուած որոշումները նպատակ ունէին Նոր–Տելհիի Համաժողովին մէջ յայտնուած գաղափարները, պարզուած ծրագիրները գործնական ընթացքի մէջ դնել: Մինչ ենթայանձնախումբերու տեղեկագիրները կը խմբագրուէին, ժողովականներ առիթ ունեցան լսելու չորս անձնաւորութիւններ, որոնք խօսեցան եկեղեցիներու միջեւ կատարուած մերձեցման փորձերու մասին մասնաւորապէս Ափրիկէի, Հարաւային Ամերիկայի եւ Ասիոյ մէջ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Դէտ՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան
(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. Յ. Դ.
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ՔԱՆՆ (Յառաջ).— Յաջողութիւն մը կարելի է նկատել այս տարուան ճամբարը՝ Միջերկրականի կապոյտ ափին: Բանակողներուն թիւը կարճ ժամանակի մէջ բարձրացաւ 350ի: Առօրեայ խաղերու, ծովու լոգանքներու եւ պտոյտներու կարգին տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական ասուլիսներ: Մեծ փայլով եւ ներքին ուժերով ոգեկոչուեցաւ Հայ Գրերու դիւտին 1550 ամեակը, ինչպէս նաեւ տեղի ունեցան երկու վիճաբանական երեկոյթներ՝ «Ինկած բերդի իշխանուհին» եւ «Սամուէլ»: Կեդրոնական վարչութեան մշակած ծրագրին հիման վրայ ընկերներ Ս. Թորոսեան եւ Ժ. Միրիճեան դասախօսութիւններու շարք մը տուին, որոնց ընթացքին չօշափուեցան ազգային – պատմական նիւթեր եւ ընթացիկ հարցեր: Անտեսուած չէին մեր երգերուն եւ պարերուն ուսուցումը: Արդարեւ, Տիկին Հեղինէ Թորոսեան եւ Կարպիս Ափրիկեան ձեռնհասօրէն կը վարեն իրենց վստահուած պաշտօնները: Բանակողներէն շատեր արդէն իսկ սորված են երգեր, ինչպէս նաեւ պարեր:

Փայլուն յաջողութիւն ունեցաւ Օգոստոս 15ի աւանդական փառատօնը: Հոծ բազմութիւն մը եկած էր վայելելու մեր տղոց եւ աղջիկներուն հաւաքական ճիգերով մէջտեղ եկած գեղարուեստական յայտագիրը: Հանդէսին պաշտօնական բաժինը սկսաւ ժամը 3,30ին: Օրուան նախագահը՝ ընկ. Նուպար Նիկողոսեան, որ միեւնոյն ատեն ընդհանուր ղեկավարն է բանակումին, իր բացման խօսքին մէջ վեր առաւ Նոր Սերունդ շարժումին եւ ճամբարներուն բարերար դերը եւ շեշտեց.— «Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը իր յեղափոխելու կամքովն կարմիր,

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Սակայն Լասընէրի կը թուի քովի սենեակէն ձայն մը իմացած ըլլալ: Խոյանալով սենեակէն ներս, աւազակը հոն կը գտնէ Շառտոնի ծերունի մայրը, որ անկողնոյն մէջ պառկած, կը փորձէր օգնութեան կանչեր արձակել: Գազազած մարդասպանը հերիւնի բազմաթիւ հարուածներ կը տեղացնէ խեղճ կնոջ վրայ, ծակ ծակ ընելով անոր կուրծքը, դէմքը, ամբողջ մարմինը, այն աստիճան ուժգնութեամբ, որ իբր կոթ ծառայող խեցին փրթելով կը վիրաւորէ իր իսկ ձեռքը:

Այնուհետեւ սենեակին մէկ անկիւնը քաշելով զոհին դիակը, զայն կը ծածկէ զանազան ծածկոցներով եւ խոյանալով պահարանին վրայ, երկու աւազակները անկէ դուրս կը հանեն 500 Ֆրանք դրամ, քանի մը արծաթ սպասներ, սեւ մետաքսէ վերարկու մը եւ փղոսկրէ փոքրիկ աստուածամայր–արձանիկ մը:

Մեկնելու պահուն երբ Լասընէր դուռը կը բանայ, երկու մարդասպանները դէմ առ դէմ կը գտնուին երկու հոգիի, որոնցմէ մին կը հարցնէ.

— Հո՞ս է որ կը բնակի Պ. Շառտոն:

— Ոչ, կը պատասխանէ արտակարգ սառնասրտութեամբ մը մարդասպան քերթողը:

Եւ դուռը զոցելով, ամենայն հանդարտութեամբ կ'իջնէ սանդուխներէն վար, ընկերակցութեամբ իր մեղսակցին՝ Ապրիլի:

Այնուհետեւ երկու մարդասպանները թրքական բաղնիքի մը մէջ լոգնալէ եւ իրենց հագուստներուն վրայէն արեան հետքերը մաքրելէ ետք կ'երթան ճոխ ճաշարան մը եւ «հանգիստ սրտով» փառաւոր մը ճաշելէ ետք, իրենց օրը կը վերջացնեն Վարիէթէ թատրոնին մէջ, ուր կը խաղար այդ դիշեր օրուան ծանօթ դերասաններէն՝ Օտրին:

Հետեւեալ օրը, Լասընէր եւ Ապրիլ կը սկսին մտածել դարձեալ իրենց «մեծ ծրագիր»ին մասին՝ վարձել յարկաբաժին մը որուն արտաքին տեսքը վստահութիւն ներշնչէ դրամատան գանձիչ պաշտօնեաներուն վրայ:

Երկար փնտռտուքներէ ետք, կը գտնեն տուն մը՝ Մոնթորկէօյ փողոցին մէջ, 66 թիւ, ուր կը վարձեն յարկաբաժին մը չորրորդ յարկը, իրաւաբանական վարժարանի ուսանող Մահոսիէ կեղծ անունին տակ, որ կը դառնայ Լասընէրի նոր ինքնութիւնը:

Սէն–Մարթէն փողոցի ոճիրը իրենց 500 Ֆրանքի գումար մը միայն ապահոված ըլլալով, երկու մարդասպանները իրենց վարձած նոր յարկաբաժինին երեք սենեակներէն միայն մէկը կրնան կահաւորել:

Միւս կողմէ, Լասընէր կը պատրաստէ նոր կեղծ մուրհակ մը, վճարելի Պ. Մահոսիէի կողմէ եւ գանձելի Մալլէ եւ ընկ. դրամատան կողմէ:

Մինչ այդ, Ապրիլ փողոցային կռիւի մը ընթացքին կը ձերբակալուի եւ կ'ուղարկուի բանտ: Լասընէր կը շուարի, միայնակ չէր կրնար գործել: Բազմաթիւ դիմումներ կը կատարէ իր գործակիցն ու մեղսակիցը ազատ արձակել տալու համար, սակայն իր ջանքերը ապարդիւն կ'ացնին:

Ի՞նչ ընել: Յանկարծ կը յիշէ Փուասիի իր բանտակիցներէն մէկը՝ Ֆրանսուա Մարթէն, որ նոր էր ազատ արձակուած: Այս մարդը արհեստով գող մը ըլլալով եւ միեւնոյն ժամանակ բանտէն ազատ արձակուելէն ետք թշուառ կացութեան մը մատնուած ըլլալով, առաջին առթիւ իսկ կ'ընդունի Լասընէրի առաջարկը եւ կը յայտարարէ.

— Պատրաստ եմ քսան Ֆրանքի համար իսկ մարդ մը սպաննելու...:

Դեկտ. 29ին, Լասընէր կը ներկայանայ Մալլէ եւ Ընկ. դրամատունը եւ կը յանձնէ երկու կեղծ մուրհակներ, Ռուէնի Փիքար եւ Տըլոշ տան կողմէ, մին Լիոնի մէջ վճարելի, միւսը՝ Փարիզ Ռիւ Մոնթորկէօյ փողոցը բնակող Պ. Մահոսիէի կողմէ:

Երկու օր ետք, վերին աստիճանի մաքուր հագուած, Փիէր–Ֆրանսուա Լասընէր կուգայ Մոնթորկէօյ փողոցի յարկաբաժինը եւ դրան քով գտնուող պլաղավաճառին, որ միեւնոյն ատեն կը կատարէր դռնապանի պաշտօնը, կը յայտարարէ.

— Դրամատան գանձիչ մը պիտի ներկայանայ մուրհակ մը գանձելու համար: Բարի եղէք վեր ղրկել զայն, երբ ներկայանայ:

Ատկէ զատ, ամէն սխալանքի առաջքը առնելու համար, իր նոր յարկաբաժինին դրան վրայ, որուն ետեւ դարանակալ կը սպասէ արդէն իր նոր մեղսակիցը՝ Ֆրանսուա Մարթէն, Լասընէր կ'արձանագրէ «Մահոսիէ» անունը:

Կէսօրէ ետք ժամը երեքին, գանձիչը — Ժընըվէյ անունով երիտասարդ մը որ իր պաշտօնին սկզբնաւորութիւնը կը կատարէ — կը բարձրանայ չորրորդ յարկը:

Նախապէս պատրաստուած բեմադրութեան մը համաձայն, Ֆրանսուա Մարթէն կը բանայ դուռը, եւ կ'ըսէ գանձիչին.

— Հետեւեցէք ինծի, ձեզի ցոյց տամ ճամբան...

(4 – Շար.)

ԱՌԱՋԱՆՔ

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

— Ասաց մայրս ու չհավատաց։ Ես, սա՛, ինձ համար ամեն ինչ եմ անում, որ ինձ հարգեն ու սիրեն։ Ես ուզում եմ, որ ինձ հարգեն ու սիրեն, որովհետև ես ինձ հարգում եմ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Այրի Տիկին Փերուզ Տէլի-Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տէլի-Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր եւ Սիւզան Պօյաճեան, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր ողբացեալ Իսահակ Տէլի-Պօյաճեանի մահուան տարելիցին առթիւ, 40 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին:

Նոյն առթիւ ընկ. Յակոբ Պապիկեան 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ նոյն նպատակին:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան իրենց քրոջ՝ Այրի Տիկին Տէր-Ղուկասեանի մահուան առթիւ 50 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պրիւսէլէն Այրի Տիկին Աննա Մաթոսեան եւ զաւակը՝ Օրիորդ Այտա Մաթոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ (մեռած՝ Պէյրութ):

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է այս կիրակի ամբողջ օրը դաշտահանդէս մը:

Լա Թապուրէի դաշտին վրայ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյեան 9ը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ կերուխում, հայկական խորոված:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Անձնական կառքեր տրամադրելի են եւ ժամը 14ին օթոքառ մը կը մեկնի: Վերադարձ՝ ժամը 20,30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Անտոնեանէ 100 Ն. Ֆ. իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հիւրաբար քաղաքս գըտնուող Տ. Գիւտ վարդապետ Նագաշեան, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ:

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆըրանսայի շրջանի 21րդ Պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25-26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է հայրենակից Գ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ՚առաջնորդուին ժողովավայրը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուքրէշէն (Ռումանիա) բնիկ Երզնկացի եւ Կիլլիճէ գիւղէն Պ. Խորէն Անտոնեան կը փնտռէ Տիկին Աղաւնի Կաբիկեանը, ծնեալ Սերոբեան:

Ինչպէս նաեւ Հայաստանէն Պ. Ներսէս Ֆրենեան (կամ Ֆրենկեան) կը փնտռէ իր որդին Վրէժ Ֆրենեանը, որ կը կարծուի Մարսէյլ գտնուիլ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ՚ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ՚օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ՚ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Մուրատ-Սերգէյ Սարգիսեան ծնած 1924ին եւ պատերազմի գացած Կիրովապատէն եւ Մեսրոպ եւ Յովսէփ Մանուէլեան Կուշչեւէն կը փնտռուին իրենց զարմիկին կողմէ:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—

Սափարեան Արթիւր,
10, Ռիւ Փիւի տը Շաւան
Մարսէյլ 1

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 - 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ ԿԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ

SAMEDI 25 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9387 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5288

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Քայլ առ քայլ, աստիճանաբար, բայց յարատեւօրէն կը վերանորոգուի եւ կը բարեզարդուի Հայ Մշակոյթի Տունը, — Փարիզի կեդրոնին մէջ, — համաձայն ծրագրի, մանաւանդ համաձայն նիւթական տրամադրելի միջոցներու: Ու այս՝ շնորհիւ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերու անվերապահ ու սիրալիր աջակցութեան:

Կեդրոնական Յանձնախումբը ամէն բանէ առաջ ապահովեց գնումը շէնքին, որ արժեց շուրջ ինը միլիոն հին Ֆրանք, յարակից ծախքերով: Վճարումները կատարուեցան մաս մաս, վեց ամիսն անգամ մը:

Հետզհետէ ձեռնարկուեցաւ շէնքի պատերու ամրապնդման, յաւելուածական պարտադիր նոր սանդուխի մը շինութեան, չորրորդ յարկի քանդումին եւ տեղը նորի մը կառուցման, տանիքը ծածկելու եւ սրահները շինելու աշխատանքներուն:

Տարիներ տեւեցին եւ միլիոններ արժեցին այս բոլորը:

Տարի մը առաջ, դետնայարկի, առաջին եւ երկրորդ յարկերու նորոգութիւններէն վերջ, Կեդրոնական Յանձնախումբը որոշեց կեդրոնական ջեռուցումի զետեղում կատարել, նիւթական նոր յանձնառութեանց տակ մտնելով:

Այժմ արդէն Տան Շաւարշ Միսաքեան եւ Սողոմոն Թէհլիրեան սրահները կ'օգտագործուին ձմեռուան եղանակին, դասախօսութեանց, ժողովներու եւ այլ հաւաքոյթներու համար: Երկրորդ յարկը Հ. Յ. Դ. Թանգարանն է:

Ցարդ շուրջ յիսուն միլիոն հին Ֆրանքի ծախք եղած է շէնքի գնման եւ նորոգութեան համար: Հարիւրին քսան համեմատութեամբ պարտքերը կը վճարուին մասնավճարներով:

Նորոգելի են տակաւին երրորդ եւ չորրորդ յարկերը՝ տախտակամածէն սկըսեալ:

Ողբացեալ բժիշկ Յովսէփ Տէր-Դաւթեանի զաւակները՝ բժիշկ Ռուբէն եւ ճարտարագէտ Վասիկ ստանձնած են նորոգել եւ կահաւորել երրորդ յարկի մէկ սենեակը, որ պիտի յատկացուի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութեան եւ պիտի կրէ իրենց հօր եւ մօր՝ Տիկին Սաթենիկի անունը: Աշխատանքները սկսած են արդէն ամսագլխէն ի վեր:

Նոյն յարկին վրայ պիտի կառուցուի նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Յարութիւն Օնպաշեան սրահը, որուն ծախքերուն համար արդէն կարեւոր գումար մը յատկացուցած է ողբացեալ ընկերոջ այրին՝ Տիկին Վ. Օնպաշեան, Կրընոպլը:

Այսպէս ուրեմն հետզհետէ ձեւ ու մարմին ստացած է Հայ Մշակոյթի Տունը, որուն պաշտօնական բացումը որոշուած է կատարել յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Կաթիլ կաթիլ հաւաքուած լումաները հնարաւորութիւն տուին գլուխ հանելու գործին չորս հինգերորդը: Քաջալերուած մեր հայրենակիցներու ցոյց տուած հետաքրքրութենէն ու աջակցութենէն, Կեդրոն. Յանձնախումբը աստիճանաբար կը գործադրէ իր առաջադրած ծրագիրը, զայն իր լրումին հասցնելու հաստատ հաւատքով:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՁԱԽՈՂԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

Ուրբաթ առաւօտ տակաւին դատական ոչ մէկ հետապնդում բացուած էր տը Կոլի մահափորձին հեղինակներուն դէմ: Միակ կարեւոր դէպքը այն էր որ Հանրապետութեան դատախազը կէս կը ձգէր իր արձակուրդը եւ հապճեպով Փարիզ կը վերադառնար:

Միջազգային կարծիքը շատ յուզուած է եւ համաշխարհային մամուլը իր վրդովումը կը յայտնէ այս վատ արարքին դէմ:

Լոնտոնի Տէյլի Էքսփրէսը եօթը սիւնակի վրայ կը խորագրէ «Ազատա՛ծ: Եւ զօր. տը Կոլ կը մնայ հպարտ, անխռով, և վեհափառ ինչպէս միշտ»: Տէյլի Հերըլտի համար «ուղեղը» Պիտօն է մինչ ընդհանուր կարծիքն այն է թէ գաղտնի բանակը զինաթափ չէ եղած եւ վճռած է քաղաքական բեմէն հեռացնել տը Կոլը:

Նոյն կարծիքն ունի իտալական մամուլը: Համայնավար եւ ընկերվարական Ուսիթա եւ Ավանթի թերթերը մահափորձը կը վերագրեն «գաղտնի բանակի աւազակներուն»:

Նիւ Եորք, Ժընեւ եւ մանաւանդ Պոն, վրդովումը մեծ է: Ժուռնալ տը Ժընեւը կը գրէ թէ տը Կոլ ազատած է մահափորձէ մը, որուն յանդգնութիւնը ապշեցուցիչ է:

Ցաւակցական հեռագիրները կը տեղան Նախագահին սեղանին վրայ, բոլորն ալ «անցած ըլլայ» կ'ըսեն: Ատընաուր ալ նախագահ Լիւպքէ Աստուծոյ կը վերագրեն տը Կոլի փրկուիլը: Խրուշչեւ «վրդոված է» եւ առողջութիւն կը մաղթէ, Էլիզապէթ թագուհին խոր յուզումով լսած է մահափորձին լուրը եւ ուրախ է որ տը Կոլ եւ կինը վիրաւորուած իսկ չեն: Հեռագրած են նաեւ Հարոլտ Մաք Միլըն, մառեշալ Թիթօ, Մոհամէտ Ավատ (ԻՒՆԵՍՔՈՅԻ գործադիր մարմնին նախագահ), ծովակալ Թոմազ (Փորթուկալի նախագահ), Ցիրան (Մատակասքառ), Եանսամպոն Մայիկա (Նիժէրի նախագահին առժամեայ փոխանորդը), Իւպէր Մակա (Տահոմէ), Սիլվանուս Օլիմփիօ (Թոկօ), Աբբայ Ֆիւլպէր Եուլու (Քոնկօ - նախկին Ֆրանսական), Թէօ Լըֆեվր (Պելժիոյ վարչապետ), Սետար Սենկոր (Սենեկալ):

ԱԼԺԷ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ

Կացութիւնը շատ շփոթ է Ալժէի մէջ, ուր ցոյցեր տեղի ունեցան վերջին օրերուն, թէեւ շատ յայտնի չէ թէ ո՞վ ի՞նչ կ'ուզէ, որո՞ւ դէմ կամ որո՞ւ ի նպաստ են եղած ցոյցերը: Պարզ է սակայն թէ ժողովուրդին ուզածը հաց եւ աշխատանք է, մինչ իրենց տրուած է... անկախութիւն:

4րդ վիլլայայի մարդիկը որ տէրն են Ալժէի եւ որոշ դիրք չեն ճշդած, ուզած են որ ժողովուրդը ցոյց մը կատարէ, նոյնը ընել ուզած է Պեն Պելլայի Քաղաքական Բիւրօն:

Գլխաւոր ցուցատախտակները քաղաքական բնոյթ չունէին, այլ «աշխատանք, հաց» կամ «Խօսքերը կը բաւեն, գործի անցէք»:

Ցատկանշական է որ երկու ցոյցերուն (Պեն Պելլա եւ վիլլայա 4) մասնակցած են նոյն մարդիկը: Ասոր պատճառը պարզ է եւ վերը մատնանշուած է, ցուցարարները քաղաքական նպատակ չունէին:

Այս ցոյցերուն առթիւ զանազան ճառեր ալ արտասանուած են:

Մոհամէտ Խիտէր որ քարտուղարն է Քաղական Բիւրոյին, 6000 հոգիի առջեւ յայտարարեց.— Նոր տագնապի մը ծոցը կը դտնուինք: Այս նոր տագնապը ուժի վրայ հիմնուած է: Այդ ուժը ժողովուրդի՞ն պիտի ծառայէ թէ միայն ոմանց»: Խիտէր շեշտեց թէ Քաղաքական Բիւրօն տրամադիր չէ որեւէ զիջում ընելու ոեւէ մէկուն»:

Նոյն տեղը քիչ ետք ճառ մը խօսեցաւ Պեն Պելլա: «Հոս չենք եկած հրաշքներ ընելու համար: Անցեալէն ժառանգ մնացած տնտեսական շատ դժուար կացութեան մէջ ենք: Համբերատար ենք եւ քանի մը ամիսէն ցոյց կուտանք իրագործումներ, յառաջդիմութիւն: Քաղաքական Բիւրօն ձեզի հետ է»:

Պեն Պելլա աւելցուց նաեւ թէ Քաղաքական Բւրօն հողայն բարեփոխում մը կը պատրաստէ եւ մանաւանդ հողերու բաշխում:

Ներքին հարցերու անդրադառնալով, ճառախօսը ըսաւ նաեւ թէ զանգուածներու զօրաշարժը անհրաժեշտ է երկրին կառուցման համար: Պէտք է պատրաստել հարկ եղած քատրերը, 2–300 հազար հոգի: Գալով Ազատագրական Ազգային Բանակին, պէտք է մասնակցի երկրին կառուցման: Զինուորը պէտք է ձախ ձեռքով հրացանը բռնէ եւ աջով՝ բրիչը:

Ռոշէ Նուառի շրջանը, 300 հոգի ցոյց մը կատարեցին Ֆարէսի դէմ: Ըստ ոմանց այս ցոյցը կազմակերպողներն ալ 4րդ վիլլայայի մարդիկը եղած են:

× Խիտէր յայտնեց նաեւ իր ճառին մէջ թէ 4րդ վիլլայան ձեռք պիտի առնէ Ալժէի ձայնասփիւռը: Նախապէս իր արտասանած մէկ ճառը գրաքննութեան ենթարկուած էր Ալժէի ձայնասփիւռին կողմէ, որ 4րդ վիլլայայի հակակշռին ներքեւ կը դտնուի: Նոյն գրաքննութիւնը կատարուած էր մամուլին մէջ: Տեփէշ տ'Ալժէին եւ Ալժէ Ռեփիւպլիքէնը լոյս տեսած էին բազմաթիւ «ճերմակներով» Խիտէրի յայտարարութեան մէջ:

× Եւրոպացի մը սպաննուեցաւ Ալժէի մէջ, անծանօթներու կողմէ:

× Ալժերիոյ վերջին դէպքերը պատճառ եղած են որ Եւրոպացիներ կրկին մեկնիլ սկսին:

ՊԵՐԼԻՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Խորհ. Միութիւնը ջնջած էր խորհրդային հրամանատարի պաշտօնը Պերլինի մէջ եւ անմիջապէս ետք արեւելեան - գերմանացի զօրավար մը կը կարգուէր այդ պաշտօնին: Նոր հրամանատարը՝ Հելմութ Փոփ պաշտօնի գլուխ անցած է արդէն թէեւ Արեւմտեանները իր հանգամանքը չեն ճանչնար: Այս ձեւով Խորհ. Միութիւնը կը շարունակէ իր գերմանական քաղաքականութիւնը, այսինքն օրէ օր արեւելեան Գերմանացիներուն կը յանձնէ այն պաշտօնները զորս ինք ունէր, ըստ Արեւմտեան պետութեանց հետ կնքուած համաձայնութեանց:

Արեւելեան Գերմանիոյ մամուլի գործակալութեան համաձայն, նոր զօրավարը, արհեստով ելեկտրագէտ, 35 տարեկան է: Երեք տարի պատերազմական դերի եղած է խորհրդային բանակին ձեռքը: Անկէ ետք Արեւելեան Գերմանիոյ ժողովրդական ոստիկանութեան անդամ եղած է, ապա արձանագրուած է «Ժողովուրդին Բանակին մէջ» երբ ան ստեղծուեցաւ 1956ին:

Գործակալութիւնը շեշտած է «ընկեր Հելմութ Փոփ ընկերվարական նոր հրամանատարի տիպարն է»:

Ի տես այս վերջին օրերու կացութեան, Արեւմտեան պետութիւնները Հասարակաց յայտարարութիւն մը ըրած են ուր հանդիսաւորապէս կը հաստատեն իրենց իրաւունքները Պերլինի վրայ:

Ռըսք - Տոպրինին նոր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցած է Ուոշինկթընի մէջ որ 18 վայրկեան տեւած է եւ ոչ մէկ արդիւնք տուած է: Այս տեսակցութենէն քիչ ետք էր արդէն որ հրապարակուած է արեւմտեան պետութեանց հասարակաց զեկոյցը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ գործադուլները կը շարունակուին եւ քաղաքական բնոյթ կը ստանան: Զօր. Ֆրանքօ յայտարարած է ամերիկացի լրագրողի մը որ Սպանիոյ տը կարութիւնը կ'ազդէ Արեւմուտքի վրայ, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ Սպանիա ձանձրացած է այլեւս թշնամի պետութեան մը պէս գործածուելէ մինչ արեւմտեան խմբակցութեան կապուած է բազմաթիւ համաձայնագիրներով եւ իր եւրոպական կոչումով:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ յայտարարեց թէ Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է նաֆթուղի մը շինելու քարիւղ հայթայթելու համար Ճափոնի:

ՄԱԿ-Ի ընդհ. քարտուղարը՝ Ու Թան յայտարարեց թէ կազմակերպութեան նիւթական վիճակը շատ ծանր է: 1963ի համար նախատեսուած ծախքերը 4 միլիոն 500 հազար տոլարի յաւելում մը ցոյց կուտան 1962ի ծախքերուն բաղդատմամբ:

ՆԱՓՈԼԻԻ երկրաշարժին վերջին հաշուեկշիռն է.— 16 մեռեալ, 200 վիրաւոր: Նաւահանգիստին մերձաւոր մէկ գիւղը՝ Մոլինառա 100էն 80 քանդուած է:

ՉԸՐՉԻԼ բոլորովին ապաքինած տուն վերադարձաւ, 5 շաբաթ խնամուելէ ետք հիւանդանոցը:

ՇԹՕՐԱՅԻ (Լիբանան) մէջ բացուեցաւ Արաբական Լիկայի նիստը: Ծանօթ է որ Լիկան հաւաքուած է քննելու համար սուրիական բողոքը Եգիպտոսի դէմ: Զարմանք պատճառեց Եգիպտական պատուիրակութեան կազմը՝ մեծ մասով Սուրիացի: Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի պատուիրակութեանց փափաքին հակառակ, որոշուեցաւ որ նիստերը դռնփակ տեղի ունենան:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Դատական Ատեանին ընդհ. դատախազը որ 14 Յոյներ կը դատէր եւ մէկ Եգիպտացի իբրեւ Իսրայէլի հաշւոյն լրտեսութիւն ընող գործակալներ, մահապատիժ պահանջեց բոլորին դէմ բացի Եգիպտացիէն: Ամբաստանեալներէն 2ը ի բացակայութեան կը դատուին:

ԿԻԶԵՆԿԱ, Լումումպայի նախկին աջբազուկը, հրաժարեցաւ չուտելու իր գործադուլէն եւ շատ առողջ է:

ՎԻԵՆՆԱՅԻ մէջ երեք նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են որոնք կապ ունին վերջերս երեւան ելած տնտեսական լրտեսական ցանցին հետ (ի նպաստ Խ. Միութեան):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը Օսլօ հասաւ հինգշաբթի ուր պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ: Փարիզ կը վերադառնայ կիրակի:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(ՓԱՐԻԶ, 7–17 ՕԳՈՍՏՈՍ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԿԱՐԵՒՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Կեդր. Ցանճնաժողովի այս տարուան որոշումներուն մէջէն կ'ուզենք անդրադառնալ միայն երկուքին, զորս կարեւոր կը նկատենք հասկնալի պատճառներով:

Առաջինը, եօթը նոր անդամ–եկեղեցիներու ընդունումն էր Ե. Հ. Խ.ի ընտա – նիքին մէջ: Արդարեւ, Շաբաթ օր, 11 Օգոստոսին, ընդհ. հարցերու քննու – թեամբ զբաղող ենթայանձնախումբի տեղեկագրին մէջ մասնաւոր հետաքրքր– րութեան առարկայ եղան, բնական պատ– ճառներով, եօթը եկեղեցիներու դիմում– նագիրները անդամակցութեան ի խնդիր: Ահաւասիկ անոնց չորքը.—

Ա) Խորհ. Միութեան Մկրտչական Ե – կեղեցին.

Բ) Վրացական Օրթոտոքս Եկեղեցին.

Գ) Էսթոնիոյ Լուտերական Եկեղեցին.

Դ) Լաթվիոյ Լուտերական Աւետարա – նական Եկեղեցին.

Ե) Հայոց Առաքելական Եկեղեցին — Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւն.

Զ) Հայոց Առաքելական Եկեղեցին — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւն.

Է) Հարաւային Ափրիկէի Աւետարանա – կան – Լուտերական Եկեղեցին:

Դիմումնագիրները ներկայացուեցան ընդհ. քարտուղարին՝ Տօքթ. Վիսըր'թ Հուֆթին կողմէ, իւրաքանչիւր եկեղե – ցիին մասին հակիրճ ծանօթութիւններով: Քարտուղարը մասնաւոր ուրախութիւն յայտնեց որ Հայոց Եկեղեցին ալ կը մաս– նակցէր այլեւս Ե. Հ. Խ.ին իր երկու կաթողիկոսութիւններով: Յիշեց թէ քրիստոնէական պատմութեան մէջ Հայոց Եկեղեցին առաջին պետական, ազգային եկեղեցին է հանդիսացած եւ զարերու ընթացքին ահաւոր ազգանուէրներ՝ հալա– ծանքներու եւ նահատակութիւններու մէջ– էջէն յայտնած իր հաւատարմութիւնը Քրիս– բիստոսի կրօնքին: Յատուկ գոհունակու– թեամբ նշեց այն իրողութիւնը որ երկու կաթողիկոսութեանց ներկայացուցիչ դէ– տերը միասնաբար յայտարարութիւն մըն են բրած յայտնելով թէ՝ ա) Երկու Կա – թողիկոսութեանց դիմումնագիրները պէտք չէ թողուն այն տպաւորութիւնը որ երկու իրարմէ տարբեր, անջատ եկե– ղեցիներ կը դիմեն անդամակցութեան, թէ՝ բ) Հայց. եկեղեցին մէկ է հոգեւոր դերակայութեամբ Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, բայց երկու Կա– թողիկոսութիւնները ունին իրենց իւրա– յատուկ իրաւասութեանց սահմանները, անկախ գոյավիճակով, եւ նախամեծա – րութեամբ Էջմիածնի, թէ՝ գ) Կը հաւա– տան որ մօտ ատենէն երկու կաթողիկո– սութեանց ընթացիկ յարաբերութեանց մէջ գոյութիւն ունեցող այժմու դժուա – րութիւնները ժամանակաւոր նկարագիր ունին և կը փարատին մօտ ապագային, և թէ՝ դ) Երկու պատգամաւորութիւնները պիտի գործակցին իրենց մասնակցութիւ– նը բերելու համար Միութենական Շար – ժումին:

Դիմումնագիրներու ներկայացումէն եաք, եօթը դէտերը ժողովէն հեռացան քուէարկութեան պահուն: «Բացարձակ միաձայնութեամբ ընդունուած են բոլորն ալ» եղաւ արտայայտութիւնը այն պաշ– տօնեային որ դէտերը հրաւիրեց ժողո – վարահ, ուր անոնք ընդունուեցան բուռն ծափահարութեամբ, եւ ատացան չնոր – հաւորութիւնները ընդհ. քարտուղարին եւ ժողովի Ատենապետին (*):

Երկրորդ կարեւոր որոշումը եղաւ ընդառաջումը Վատիկանէն եկած հրաւէ– րին երկու դիտողներ ղրկելու համար Վատիկանի Բ. ժողովին: Երկու դիտող – ներէն մէկը արդէն իսկ նշանակուեցաւ յանձին Տօքթ. Ղուկաս Ֆիշըրի, «Հա – ւատ եւ Կարգ» Ցանճնախումբի անձնա– կազմէն: Մեսը յետագային պիտի նշա– նակուի Դործադիր Ցանճնախումբին կող– մէ: Այս դիտողներուն նշանակման առթիւ ճշդուեցաւ նաեւ անոնց դերը հետեւեալ ձեւով.— Դիտողներու առաքումը որպէս նպատակ ունի ուղղակի տեղեկութիւն հայթայթել Վատիկանի ժողովին մասին, որ պիտի ղրկի այնպիսի հարցերով, որոնք կապ ունին եկեղեցիներու յարա – բերութեանց հետ եւ առհասարակ քրիս– տոնէական միութեան հետ: Դիտողները իշխանութիւն չունին պաշտօնապէս խո – սելու յանուն Ե. Հ. Խ.ին կամ իր ան – դամ եկեղեցիներուն. կրնան անպաշտօն ձեւով տալ բացատրութիւններ Ե. Հ. Խ.ին դիրքին մասին այնպիսի հարցերու

(*) Նիստէն ետք պաշտօնապէս հաղոր– դուեցաւ դէտերուն թէ իրենց բացակա – յութեան որոշում խօսած են ի նպաստ իրենց ընդունման: Հայոց երկու Կաթո – ղիկոսութիւններու դիմումնագիրները ընդունուած են խանդավառ գնահատու – թեամբ, զոր արտայայտած են Արեւել – եան Եկեղեցիներու ներկայացուցիչներէն շատեր: Հոյակապ տպաւորութիւն էր թողած երկու պատուիրակութեանց մի – ասնական յայտարարութիւնը: Էջմիածնի կողմէ դէտ էին Գնահ. Եպս. Մանուկեան, Կոմիտաս Եպս. Տէր– Ստեփանեան եւ Պարգեւ վրդ. Գէորգ – եան: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կը ներկայացնէր տողերս գրողը:

չուրջ որոնց մասին Ե. Հ. Խ.ը արտա – յայտուած է իր ընդհ. համագումարի կամ կեդր. Ցանճնաժողովի յայտարա – րութեանց մէջ: Ժողովի ընթացքին երկու դիտողները պիտի տեղեկագրեն Ե. Հ. Խ.ի անձնակազմի խողովակով միայն:

Կ'արժէ յիշատակել որ Կեդր. Ցանճնա– ժողովի այս նստաշրջանին որպէս դիտող Հռոմէական Կաթոլիկէ Եկեղեցին ղրր– կած էր երկու կրօնաւորներ, մէկը՝ Հռո– մէն եւ միւսը՝ Հիւս. Ամերիկայէն:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովի աշխատանքներուն առընթեր, տեղի ունեցան երու կարեւոր պաշտօնա– կան ընդունելութիւններ, որոնք արտա– քին փայլ տուին ժողովին եւ եղան ան– մոռանալի պահեր ժողովականներու յի– շողութեան մէջ:

Առաջինը Փարիզի Քաղաքապետութեան սարքած ընդունելութիւնն էր ի պատիւ ժողովականներուն, որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 9ին, հինգշաբթի երեկոյ Օթէլ տը Վիլլ մէջ, ուր Քաղաքապետական Խորհուրդի նախագահը խորհրդատ ճա– ռով մը յայտնեց իր գնահատանքը Ե. Հ. Խ.ի գործունէութեան մասին եւ չքա – նչանիներով պատուեց եօթը դեկավար անձնաւորութիւններ Ե. Հ. Խ.ի անձնա – կազմէն: Եաքովս յոյն Արքեպիսկոպո – սը, վեց նախագահներէն մին, չնորհա – կալութեան խօսք մը կարդաց բոլորին ա – նունով յայտնելով երախտագիտութիւն Համաժողովի անդամներուն ընծայուած դիւրութեանց եւ պատիւներուն համար: Ապա տեղի ունեցաւ փառաւոր հիւրասի– րութիւն Օթէլ տը Վիլլի պատմական դէպքերու ողեկոչումները հրաշալիօրէն ներկայացնող պատկերազարդ սրահնե – րուն մէջ:

Երկրորդ ընդունելութիւնը տեղի ունե– ցաւ Վերսայլի մէջ, Օգոստոս 14ին, ուր ժողովականները յատուկ առաջնորդներու կողմէ տրուած բացատրութիւններով մօ– տէն ծանօթացան Վերսայլի պատմական անցեալին եւ Ֆրանսական թագաւորու – թեան չքեղ վկայութիւններուն: Արքա – յական Մատուռին մէջ տեղի ունեցաւ երգեհոնի նուագահանդէս մը Մարի – Լուիզ Ժիրոյի, Լուվրի օրգանուարի եր – գեհոնահար, գործադրութեամբ: Գեղար– ուեստական ապրումի բացառիկ պահ մը եղաւ անցեալի պերճաշուք յիշատակնե – րով հարուստ մատրան մէջ երգեհոնի նուագահանդէսը: Երեկոյեան, ի պատիւ ժողովականներուն Հանրի Դ. մեծ ընդու– նելութեան չինքին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Ֆրանս. Հանրապետութեան Արտաքին Գործ Նախարարութեան պետ՝ Քուվ տը Միւրվիլի կողմէ: Դժբախտա – բար ինք չէր կրցած անձամբ ներկայ ըլ– լալ: Ընթրիքին նախագահեց Ե. Հ. Խ.ի առաջին վեց նախագահներէն եւ մի– կեղեցական բարձր վարկ վայելող Պատ. Մարք Պէօկիէր, որ անձնական յուշերով եւ հաճելի սրամտութիւններով պատմեց

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ՌԱՓԱՅԷԼ ՊԱՋԱՐՃԵԱՆ

—o—

Մոռցուած անուն մը, որ երբեմն կը վայլէր «Իւզանդիոն»ի էջերուն վրայ, դրագէտ, քննադատ, խմբագրապետ ու բե– ժիշկ՝ Թողած է վերմաներէն եւ խոպե– րէն ուսումնասիրութիւններ, հայերէն՝ քննադատութիւններ:

Ծնած է Երզնկայի մօտ գիւղ մը, եվ– րոպաի ափերուն մօտ, նախակրթութիւնը ստացած է Երզնկայի մէջ Ամասեանի տեսչութեան օրով, 96ին մեկնած բնա – գաւառէն՝ Ամերիկա երթալու համար: Կը հանդիպի Վենեսիկ, գալորին օրուան տեսուչ Հ. Նուրիխան գալորին ան– կ'արձանագրէ: Պատանիին ծրագիրը կը փոխուի, կեանքին ընթացքն ալ միասին:

Երեք տարի վերջ, չնորհիւ նորհաս – տատ Մուրատեան կրթաթոշակներու, կը հետեւի Փատովայի բժշկական Համալսա– րանի դասընթացքին, ինչպէս նաեւ կար– գաթող գրագրաչ խմբագրակէր Ռոպեր –

ծնուղը Ե. Հ. Խ.ին, որուն հիմնադիր – ներէն եղած էր ինք: Ուշ դիւերին ու բա – ցառիկ խանդավառութեան մէջ ժողովա– կանները վերադարձան Ուսանողական Ոստան, յաջորդ օր վերսկսելու համար իրենց աշխատանքները:

ՓԱԿՈՒՄ

Ժողովի փակումը տեղի ունեցաւ Օ – գոստոս 16ի գիշերը: Աշխատանքները ա – ւարտելէ եաք, Ատենապետը Տօքթ. Ֆրանքլին Ֆրայ մտածման սրամիտ գար– ձուածքներով չնորհակալութիւն յայտնեց բազմաթիւ անձերու եւ կազմակերպու – թեանց Ֆրանս. բարեխնամ կառավարու– թեան մինչեւ մեքենագրողներն ու սեղա– նին սպասարկողները: Ապա, բեմ հրաւի– րեց փոխ–ատենապետը՝ Տօքթ. Էրնսթ Փէյն պաշտամունքով փակելու ժողովը: Լռութեան պահէ մը եաք, փոխ ատենա– պետը սքանչելի պատգամ մը տուաւ ի գործ հրաւիրելով բոլոր անոնք որոնք դեր ունեցան ժողովի խորհրդակցու – թեանց մէջ եւ բոլոր այն եկեղեցիները, որոնք անդամ են Ե. Հ. Խ.ին:

Բոլոր գիտակից ու խորասէս անձերու համար դէպի եկեղեցական միութեան ամուր, տեսլեան քայլ մը եղաւ տասնօր – եայ այս ժողովը Ուսանողական Ոստա – նին մէջ, ուր անջնջելի հետքեր թողուց: Լեցուն տարի մը պիտի ըլլայ յառաջիկայ տարին Միութենական Շարժումին հա – մար: Արդիւնքն ալ թող առատ ըլլայ ի չինութիւն եկեղեցւոյ:

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Դէտ՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

Փարիզ, 20–Ը–62

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ

ՔԵՐԹՈՂԸ

—o—

Ժընըվէյ քանի մը քայլ հազիւ կ'առնէ դէպի խորքի սենեակը, որուն մէջ հեռ– ուէն կը նշմարէ գրասեղան մը իր բոլոր կազմածներով, երբ յանկարծ կը զգայ իր կռնակին Լասընէրի հերիւնին հար – ուածները: Ֆրանսուա Մարթէն իր կող– մէն կը փակի գանձիչին կոկորդէն, ար– դիլելու համար որ խեղճը պոռայ, սա – կայն Ժընըվէյ կը խածնէ այս վերջնոյն ձեռքը աքացիի հարուած մըն ալ իջեցնե– լով անոր առամոքսին, կը սկսի պոռալ.

— Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն, կը խոշ– խոշեն զիս...

Գանձիչին դոռում–դոչումները չփո – թութեան կը մատնեն նախ Ֆրանսուա Մարթէնը, ապա նաեւ Լասընէրը, որոնք լքելով իրենց զոհը, կը բանան դուռը եւ կը սկսին քառասմբակ խոյանալ սան – դուխներէն վար, իրենք իսկ պոռալով.

— Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն, վերը ի – բար կը սպաննեն...

Երբ կը հասնին տան ելքի դրան առջեւ, Ֆրանսուա Մարթէն առաջինը դուրս կը նետուի, իր եռեւէն դոցելով հսկայ դուռը:

Լասընէր ի զուր կը փնտռէ չուանը որ քաշելով կարելի էր բանալ դուռը: Մահ– ուան քրտինքը կը պատէ իր բովանդակ մարմինը, կը զգայ թէ հասած է վերջին ժամը, երբ կը լսէ իր եռեւէն ոռնաձայ– ները տան բոլոր բնակիչներուն որոնք դուրս կը նետուէին իրենց յարկաբա – ժիններէն...

Ի վերջոյ կը գտնէ չուանը, կը բանայ դուռը եւ խոյս կուտայ փողոցին մէջ, միշտ չարունակելով աղաղակել.

— Օգնութի՛ւն, օգնութի՛ւն, իրար կը սպաննեն...

Աղէն, վիրաւորուած գանձիչը, խնա– մով դրկած իր պայուսակը կ'իջնէ սան– դուխներէն, կը հասնի առաջին յարկը, ուր ուժասպառ՝ կը նուաղի տան բնա – կիչներէն մէկուն թեւերուն մէջ:

×

Օրուան կառավարութիւնը եւ ոստիկա– նութիւնը իրար կ'անցնին: Հանրային կարծիքը խռոված է, քանի որ Սէն–Մար– թէն փողոցի ոճրագործներուն եւ գանձիչ ժընըվէյի մահափորձին հեղինակները անյայտ կը մնան:

Ընդհանուր ապահովութեան անօրէնը՝ Պ. Ալար, պաշտօն կը յանձնէ իր լաւա – գոյն աշխատակիցներէն Քանլէրի, ձեռք առնել խնդրին հետապնդումը, չուտով լաւագոյն լուծումի մը յանգելու յանձ – նարարութեամբ:

Մինչ այդ, երեք փոքր տակառ գինի գաղնալու փորձի մը ընթացքին, Ֆրան – սուա Մարթէն կը ձերբակալուի եւ ան– խոհեմութեամբ իր բանտակիցներուն կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Սէն Մար – թէն փողոցի զոյգ ոճիրներուն հեղինակ– ները: Մեւս կողմէ, Ապրիլ, որ մինչ բանտարկուած կը մնայ, իր մտքին մէջ այն հաստատ համոզումը կ'ունենայ թէ Լասընէր իրմէն բոլորովին ձերբազատ – ուելու համար գինքը մատնած էր ոստի– կանութեան: Այս համոզումը կ'ընդվզե – ցնէ գինքը եւ Լասընէրէն վրէժ լուծելու առաջադրութեամբ կը տեղեկացնէ Պ. Ա– լարին որ պատրաստ է իրեն տալ լուսա – գոյն տեղեկութիւններ խորհրդաւոր եւ անդամանելի իրաւաբանական ուսանող Մահասիէի մասին:

Եւ երբ կը ներկայանայ ընդհ. ապահո– վութեան անօրէնին առջեւ, Ապրիլ կը յայտարարէ.

— Կը ճանչնամ այն անձը որ դուք կը փնտռէք: Անոր հետ գտնուած եմ փուա– սիի բանտը: Անիկա ոչ Պաթոն եւ ոչ ալ Մահասիէ կը կոչուի, այլ՝ Լասընէր: Ես է որ պիտի օգնէի իրեն Մոնթորկէօյ փո– ղոցի ոճիրի ընթացքին...

Իր կարգին, Ֆրանսուա Մարթէն Պ. Ալարի ներկայութեան հանուելով, իր յարմար դատած ձեւով կը բացատրէ թէ– նըվէյի պարագան, առանց սակայն ծա– նալու վճռականօրէն յայտարարելու.

— Լասընէր ինծի խոստովանած է. ինք է որ սպաննած է Շատոնը եւ իր մայրը:

Մինչ այդ, ի՞նչ եղած է Լասընէր:

Մոնթորկէօյ փողոցի մահափորձի ա– խոյանքին յաջորդ օրն իսկ Փարիզին հե– ռանալով, Լասընէր Պոն քաղաքին մէջ անկարեւոր յանցանքով մը կը ձերբա – կալուի փաքրոպ Էվվի անունին տակ:

Հազ է որ գինքը կը գտնէ ընդհ. ապա– հովութեան անօրէնին աշխատակից Քանլէր, որ իսկոյն կը հրահանգէ բան– տարկեալը փոխադրել Փարիզ:

Լասընէր, մեծապէս երջանիկ որ ի վերջոյ պիտի կրնար իր սաղմէկան մեծամտութեան զոհացում տալ, խոբեր կը սկսի խոստովանութեանց, հպարտ ըլ– լալով որ ոստիկանութիւնը գինքը կը նկատէր իրրեւ մեծ աւազակ մը...

Միւս կողմէ, մարզասպան քերթողը անսահման համոյք մը ու բաւարարու – թիւն կը զգար, երբ կը մտածէր թէ իր խոստովանութիւններով պիտի լուծէր վրէժը գինքը ոստիկանութեան մատնող յոյց ընողներէն:

Պ. Ալարի ներկայութեան, Լասընէր կը յայտարարէ.

(5 – Շար.)

թօ Արտիկոյի դասերուն: Արձակուրդնե-
րը կ'անցընէ Վիեննա եւ Միւնիխ, դեր-
մաներէնի տիրանալու եւ իմաստասէրնե-
րը ընդլիրներուն մէջ կարդալու համար:
Սահմանադրական շրջանին վեց տարի
կ'աշխատակցի « Բիւզանդիոն »ի՝ հրա-
տարակելով գրախօսականներ Զօպանեա-
նի, Վարուժանի, Սիամանթոյի գործե-
րուն մասին, կը դնահատէ Հ. Արսէնի
թարգմանութիւնները, զուգակշիռ մը կը
կատարէ Տանթէի եւ Նարեկի ընդարձակ
ուսումնասիրութեամբ մը:

Գերմաներէն կը հրատարակէ ուսում-
նասիրութիւն մը Իպսէնի թատրոնի մա-
սին: Կը կատարէ բաղդատական քննա-
դատութեան փորձ մը, քննելով հեղինա-
կին գործերը՝ Սոփոկլէսի, Շէյքսփիրի
գործերուն հետ, չափազանցուած կը
գտնէ զովարանութիւնը: Բժիշկին հա-
մաձայն, Իպսէն մեծ խորհող մը չէ, ոչ
մեծ քաղաքագէտ մը, ոչ նոր ժամանակ-
ներու մարգարէ մը, թատրոնի միջոցով
կ'ուզէ կատարել ընկերային առաքելու-
թիւն մը: Կ'ենթադրէ, թէ կրնար մեծ
բանաստեղծ մը ըլլալ, բայց չէ ուզած:

Գերման իմաստասէր Շոփենհաուրը յո-
ռետեսութեան փիլիսոփան էր քննադատ-
ներու համար: Բժիշկը կ'ընդվզի ընդ-
հանուրին գնահատութեան դէմ եւ կ'ուզէ
փաստել, թէ «Շոփենհաուրը լաւատե-
սութեան փիլիսոփան է»: Լաւատեսու-
թիւնը կը գտնէ հոն, ուր ուրիշներ յո-
ռետեսութիւն գտած են: Յայտնի է, թէ
գերման իմաստասէրը մեծ ազդեցութիւն
թողած է իր աշակերտին վրայ:

Ոմանք յոռետես են խառնուածքով, ու-
րիշներ յոռետեսութիւնը կը ներմուծեն
գրականութեան մէջ, ինչպէս Պայրըն եւ
Լէոփարտի: Կայ իմաստասիրական յոռե-
տեսութիւն մը, Շոփենհաուրի և Հարթ-
մանի վարդապետութիւնը, կրօնական
յոռետեսութիւն մը՝ պուտտայականու-
թիւնը:

Գերման իմաստասէրը կամքը կը նոյ-
նացնէ ուժին հետ, որ կը մղէ բոյսը,
կենդանին ապրեու, զարգանալու եւ ծա-
ւալելու: Բայց ապրիլը, գործելը տա-
ռապանք է, ուստի վերջ տալու է կամքի
գործունէութեան, ազատելու համար
տառապանքէն եւ յանդելու Նիրվանային:
Ամենուրեք տառապանք կը տեսնէ, որով-
հետեւ կամքը կը մղէ գործելու: Բնա-
խօս Ռիշէ կը ներկայացնէ տիեզերական
տառապանքը, ներշնչուելով գերման ի-
մաստասէրին: «Ամենուրեք օդին, ով-
կիանին, անտառներուն, լեռներուն,
դաշտերուն մէջ բոլոր էակները, երկ-
րային թէ ծովային, բոյս թէ կենդանի,
ցոյց կուտան մեզ պայքարի մը տեսա-
րանը անդադրում եւ անողոք: Ուրախու-
թեան ճիչը չէ, որ կը բարձրանայ լուրթ
ալիքներէն կամ անտառներու խորերէն
դէպի երկինք, ցաւի աղաղակ մըն է,
պարտուածներու աղաղակը: Եղբայրա-
սպան կռիւներ, կատաղի պայքարներ,
կենդանի լափուած որսեր, կոտորած,
հիւանդութիւններ, սով, ահա ինչ որ
պիտի տեսնուէր, եթէ ակնարկը կարե-
նար թափանցել, ինչ որ կը ծածկեն ի-
րենց ծոցին մէջ անտարրեր ովկիանը
կամ հանդարտ անտառը»:

Շոփենհաուրը կը քարոզէ գթութիւն.
«Անսահման գթութիւն մը բոլոր ապրող
էակներու համար, գթած մարդը մէկը
չի վիրաւորեր, ուրիշին իրաւունքը ոտ-
նակոխ չըներ: Մարդկութենէ դուրս կը
մնայ գթութենէ զուրկ անհատը»: Յետոյ
կ'աւելցնէ. «Դիմենք ընդհանուր զգաս-
տութեան, որովհետեւ ապրիլը տառա-
պիլ է»:

Իմաստասէրը հակասութեան մէջ կը
մնայ՝ երբ կ'ընդունի, որ կամքը ամենա-
զօր է, անկարելի է փոխել ապրելու կամ-
քը, կան բարիներ, կան չարեր, ինչպէս
ոչխարներ եւ վագրեր:

Հակասութիւններէն Պաղարճեան կ'եզ-
րակացնէ վարպետին լաւատեսութիւնը:

Շոփենհաուրը ծնած օրէն յոռետես ըլ-
լալու է: Մեծ հայրը սնանկացած էր,
մեծ մայրը յիմարացած, հօրեղբայրը
վայելող մըն էր, երկրորդը խելադար
մը, երրորդը, փիլիսոփային հայրը,
խորհրդաւոր մահ ունեցած էր: Մայրը
վիպագիր էր, ինք թափառելէ յետոյ՝
մօրը քով վերադարձած էր, բայց քիչ
ատենէն հեռացած տունէն:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԵՋ

1946ին Ֆրանքֆուրթի թերթերուն մէջ հրատարակուեցաւ հետեւեալ մանր ծանուցումը. «37 տարեկան Գերմանացի մը, որ թեթեւ մը կը կաղայ պատերազմական վէրքի մը հետեւաքով եւ կ'աշխատի ամերիկեան սպասարկութեան մը մէջ, կ'ուզէ ամուսնանալ: Կը փափաքի գտնել նուիրուած կին մը, որ եթէ կարելի է, ունենայ բնակարան մը»:

Այս ծանուցումը հրատարակողը ստացաւ 348 պատասխան: Թեկնածուներուն մէջ կը գտնուէին՝ իրական ազնուակա-նուհիներ, սպաներու այրիներ եւ գործարանատէրերու աղջիկներ՝ 16էն մինչեւ 50 տարեկան: Այլապէս, «37 տարեկան Գերմանացին» եւայլն, գոյութիւն ունէին միայն երեւակայութեանը մէջ ամերիկ. լրագրողի մը որ պատերազմէն անմիջապէս վերջ, կ'ուզէր տուեալներ հաւաքել Գերմանիոյ մէջ կիներու չուկայի մասին ուսումնասիրութեան մը համար:

1946ԻՆ 1 ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ 5 ԿԻՆ

1946ին, երբ միլիոնաւոր այր մարդիկ սպաննուեցան կամ գերի մնացին, 18էն 45 տարեկան հաղար Գերմանուհիներուն համար միայն երեք հարիւր երեսունը-ութ այր մարդիկ կային նոյն տարիքը ունեցող: Բայց, կարգ մը քաղաքներու եւ որոշ շրջաններու մէջ, այրերու թիւը երկու հարիւրէն աւելի վար իջած էր: Մէկ այր մարդուն հինգ կին կ'իյնար:

1947ին, 20 տարեկանէն վար հարիւր կիներէն միայն 42ը ամուսնացած էին:

1962ին, ինչպէս նորագոյն վիճակա-գրութիւն մը ցոյց կուտայ, հարիւր կիներէն իննըսուն ամուսին կը գտնեն քսան տարեկան չեղած: Վեց կիներ ալ կ'ամուսնանան քսանէն երեսուն տարեկանի միջեւ եւ եօթներորդ մըն ալ՝ երեսունի եւ քառասունի միջեւ: Այսպէս, քառասուն տարու հաղար կիներու մէջ միայն երեսուներկու տուն մնացողներ կան: Բայց ասոնք ալ դեռ իրենց վերջին խօսքը չեն ըսած:

Այսուհանդերձ, Դաշնակցային Հանրապետութեան ընդհանուր բնակչութեան մէջ, կիները երկու միլիոն հոգիով աւելի են միշտ: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այսքան դիւրութեամբ ամուսին կը գտնեն:

Պատասխանը շատ պարզ է: Աւելորդ կիները գլխաւորաբար «հին սերունդ»ին կը պատկանին: 1945ի այրիները կամ 30–50 տարեկան ամուսնալուծուածները, համեմատաբար յաջողեցան նոր բոյն մը շինել: Լաւ պաշտօն մը, ստացուածք եւ դեղեցիկ յարկաբաժին մը ունեցողները լա՛ւ: Բայց, «միւսնե՞րը»: Այդ «միւսնե-րը»՝ այսօր 57–70 տարեկան են եւ չվերամուսնացան երբեք:

ԿԵՑՑԷ՛ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհակառակն, կեդրոնացման կայաններէն եւ հիւանդանոցներէն վերադարձած այր մարդիկը փութացին ամուսնանալ կամ՝ վերամուսնանալ: Սկիզբները — 1945էն 1948ին — տարիքը դեր չէր խաղար: Տասը ամուսնութիւններէն վեցին կամ եօթնին մէջ, կինը 5, 10 կամ 15 տարի աւելի մեծ էր տարիքով: Բայց, վաճառական էր (այրի), վաճառորդուհի կամ գրագրուհի (լաւ վճարումով) եւ ունէր բնակարան, փոյթ չէ թէ կիսաքանդ տան մէջ:

1949–50էն սկսեալ, տնտեսական վիճակի բարելաւումով, այր մարդիկը սկըսան դրամ շահիլ եւ դժուարահաճ դառնալ: Հազարաւորներ լքեցին երեք, չորս կամ հինգ տարի առաջ իրենց առած «պառաւ» կիներ, աւելի երիտասարդի մը հետ ամուսնանալու համար:

Նորահարուստները, մեքենագէտները, տնօրէնները, ձեռնարկուները, «տնտեսական հրաշք»ի նախաձեռնողները, միայն երիտասարդուհիներուն աչք ունէին: Տաս տարիէ ի վեր Գերմանիա այն երկիրն է, ուր մեծ թիւով 40 եւ 50 տարեկան մարդիկ կ'ամուսնանան 25 եւ 20 տարեկանէն վար երիտասարդուհիներու հետ: Մասամբ ասով կը բացատրուի թէ ինչո՞ւ հարիւր Գերմանուհիներէն իննըսունը կ'ամուսնանան քսան տարեկան ըլլալէ առաջ, եւ նաեւ թէ ինչո՞ւ երիտասարդ Գերմանացիները, ուրիշ որեւէ ատենէ աւելի նուազ խանդավառութիւն ցոյց կուտան զինուորական ծառայութեան հանդէպ: Այդ ծառայութիւնը կատարելէ առաջ, երիտասարդուհիները կը վարանին ամուսնանալու անոնց հետ, որովհետեւ, յետոյ ստիպուած պիտի ըլլան տասնըութ ամիս «սպասել» անոնց արձակման: Երբ զինուորութենէ կը դառնան, կը տեսնեն որ իրենց սիրելին ուրիշ մը ընտրած է:

ԿԻՆԵՐՈՒ ՊԱԿԱՍ...

Ապա՝ տրուած ըլլալով որ, շատ մը Գերմանուհիներ կ'ամուսնանան օտարներու հետ — Գերմանիոյ մէջ ծառայող դաշնակից զինուորականներ, անգլիացի, Ֆրանսացի կամ զուիցերացի, զորս ճանչցած են այդ երկիրներուն մէջ աշխատելով կամ ճամբորդելով, — «տրամադրելի» աղջիկներու հրապարակը հետզհետէ կը պարպուի:

Եւ թերեւս պիտի գայ օր մը, երբ նոյն իսկ բնական փոքր թերութիւն մը ունեցող երիտասարդուհիի մը մանր ծանուցումին պիտի պատասխանեն հետը ամուսնանալու պատրաստ՝ 348 այր մարդիկ:

Քաղեց՝ ՎԷՆ

ՊԷՏՔ Է ԳԻՏՆԱՔ ԹԷ...

Միացեալ Նահանգներ եւ Քանատա այցելող օտար զբօսաշրջիկներուն՝ երկաթուղիներու տոմսերու գիներուն վրայ 15 առ հարիւր զեղչ ընել սկսած են այս վերջերս, որպէսզի Եւրոպայէն եւ Հարաւային Ամերիկայէն ալ զբօսաշրջիկներ այցելեն այդ երկիրները:

Երկաթուղային հաղորդակցութեանց զարգացման ամերիկեան սպասարկութեան պետը յայտարարած է թէ տոմսերու գիներու զեղչման նպատակը այն է որ, օտար զբօսաշրջիկները այցելեն ոչ միայն երկրին նաւահանգիստներն ու ծովեզերքները, այլ նաեւ՝ ներքնամասը: Այս նպատակով օտարականներուն կը տրուին զեղչուած գիներով տոմսեր, որոնք երեք ամիս պայմանաժամ ունին: Մինչեւ 12 տարեկան տղաքը՝ կէս տոմսակ կը վճարեն:

×

Այսուհետեւ, իրենց երկու ոտքերէն հաշմանդամ կամ անդամալոյծ եղող Ֆրանսացիներն ալ պիտի կրնան ինքնաշարժի վարիչի վկայական ստանալ՝ Ռընօ Ֆրանսական ընկերութեան պատրաստած նոր ինքնաշարժներուն համար: Ինքնաշարժներու այս նոր տեսակին մէջ, վարելու բոլոր գործիքները կը գտնուին զեկին (վոլան) վրայ, այնպէս որ ոտք գործածելու պէտք չկայ: Մեքենավարի նստարանն անդամ կրնայ մէկ կողմ դառնալ, որպէսզի վարիչը առանց ուրիշի օգնութեան կարենայ կառքին մէջ մտնել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

Այս տեղեկագրին ընթերցումէն ետք նորէն խոր լռութիւն տիրեց:

— Ոստիկանութեան տեղեկագրին ճըշդութիւնը չես կրնար ուրանալ, ըսաւ դատաւորներէն մին, որ նախագահն էր, որովհետեւ դուն բերնովդ խոստովանած ես. հիմա կը մնայ օրինաց քննութիւնը, որ պիտի տրամադրէ քու չարագործութեանդ պատիժը:

— Ըսէ նայիմ, ինչո՞ւ ոճիրներով սընուցանել կ'ուզես քու կեանքդ:

Վարդով խոժոռ ու անվեհեր նայուածքով մը պատասխանեց.

— Պէտք ունէի:

— Ի՞նչ բանի, ընդհատեց նախագահը:

— Ձեր բսածին:

— Ոճիրներո՞ւ:

— Այո՛:

— Մարդ բսածդ գազան չէ, միթէ դուն գազա՞ն ես որ ոճիրներով սնանիլ կ'ուզես:

— Միթէ ոճիր գործողները բոլորն ալ գազաննե՞ր են:

— Ի հարկէ:

— Ուրեմն ես այդ տեսայ մեր երկրին մէջ ու ատանկով ապրիլ ուզեցի:

— Ի՞նչպէս, ո՞ւր տեսար:

— Նախ՝ անոնց մէջ որոնք մարդկային սիրտ չունին ու խիղճին ինչ ըլլալը չեն գիտեր: Յետոյ անոնց մէջ որոնք արդարութեան ու իրաւունքի անունով չարագործութիւններ կը կատարեն ու կը ծածկեն:

Հրէշատիպ նախագահը գալարուեցաւ կարծես սեւ իժի մը պէս որուն վրայ եռացած ջուր կը լեցնեն, ու չկրնալով զսպել ինքզինքը՝ բացագանչեց.

— Թշուառական, ի՞նչ ըսել կ'ուզես, հոս դատարան է, բացայայտ խօսէ՛:

— Ո՞ր կէտն է որ չէք հասկցած, հարցուց Վարդով կատարեալ պաղարիւնութեամբ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, «այն մարդիկը որոնք արդարութեան ու իրաւունքի անունով չարագործութիւններ կը կատարեն ու կը ծածկեն»:

— Դուք:

— Մե՞նք:

— Այո՛, դուք:

— Բայց պէտք է գիտնաս թէ հոս դատարան է եւ ոչ լեռ, եւ դիմացիններդ օրինաց ներկայացուցիչներ են:

— Կը ճանչնամ, ես կոյր չեմ որ դատարանին ու լերան տարբերութիւնը չգիտնամ: Սակայն ըսածներս սխալ չեն:

— Լրբութիւն պէտք չէ, ընդհատեց անմիջապէս մոլլան, որ լուռ կը կենար: Պատասխաններդ օրէնքով ըրէ ու ճանչցիր յանցանքդ:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, ահա կ'ըսեմ: Ես լուծած եմ վրէժս անոնցմէ, որոնք իմ արիւնովս, իմ քրտինքովս ապրեցան...: Ասկից ետքը՝ կ'ուզէք կախելու հրաման տուէք, կ'ուզէք խողխողելու, կ'ուզէք հրացանի բռնելու. չեմ վախնար: Իմ կուրծքս պատրաստ է: Այսչափ:

Դատարանի ամբողջ սրահը նորէն սարսրռալի արհաւիրքով մը լեցուեցաւ:

Դատաւորները չշարունակեցին այդ հրապարակային դատը: Բայց ոտքի չելած՝ ահա ներս մտաւ արդարութեան ընդհանուր դատախազը եւ յանցաւորին հետեւեալ հարցումը ըրաւ.

— Օրէնքը կը տրամադրէ որ ճշմարտութիւնը խոստովանիս: Ըսէ՛, ի՞նչ պատճառներէ թելադրուած աւազակային խումբ մը կազմակերպելու չար խորհուրդը ունեցար: Ի հարկէ տեղէ մը դրդուեցար, անանկ չէ՞: Պարտական ես յայտնելու:

— Արիւնը՝ արիւնի տեղ, շեշտեց Վարդով

— Ո՞վ է քու արիւնդ խմողը:

— Կառավարութեան մարդը:

— Ըսէ՛, ազատ ես:

— Կ'ուզէ՞ք մանրամասնօրէն տեղեկանալ:

— Այո՛:

— Լաւ ուրեմն, մտիկ ըրէք: Կառավարութեան հաւատարիմ անձ մը տարիներով կ'ապրէր համեստ ընտանիքի մը մէջ: Օր մը այդ հաւատարիմ անձը հարազատ քրոջը հետ մօտակայ քաղաքէ մը կը վերադառնար: Ճամբան իրեն կը հանդիպին ձիաւոր ոստիկաններու ջոկատ մը եւ Կ. Պոլիսէն եկած զինուորական հազարապետ մը: Այդ հանդիպման վայրը լեռնային վայր մըն էր: Հոն չարագործ մը երկու բանէ կրնար վախնալ, — Աստուծմէն ու իր խղճէն: Հազարապետը կը կեցնէ ոստիկաններու ջոկատը եւ կը հրամայէ ճամբորդ անձին որ իրեն մօտենայ: Թշուառ մարդը կը մօտենայ: «Ո՞վ է հետինդ», կը հարցնէ հազարապետը: «Քոյրս է», կը պատասխանէ մարդը: «Սուտ կը խօսիս», կը պոռայ հազարապետը եւ կապել կուտայ մարդը: Յետոյ մանկամարդ աղջիկը կը քաշէ ժայռի մը ներքեւ, եղբօրը աչքին առջեւ կը բռնաբարէ զայն, ինքը՝ յափրացած՝ կը հեռանայ քառորդի մը չափ ու կը հրամայէ ոստիկաններուն որ կեավուրի աղջկան քէֆը կատարեն:

(Շար.)

Օրեր եւ Ժամեր

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդի Հայրենակցական Միութեան Սէնթ-Ընթուանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գրիգորեանի, իրենց զաւկին Յարութիւնի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պրիւսէլլէն Ա.յրի Տիկին Աննա Մաթոսեան եւ զաւակը՝ Օրիորդ Ա.յտա Մաթոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆՇԱՆ ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ (մեռած՝ Պէյրութ):

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ծովի Վիէնի մասնաճիւղը կազմակերպած է այս կիրակի ամբողջ օրը զաշտահանդէս մը:

Լա Թապուրէի դաշտին վրայ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյեան 9ը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ կերուխում, հայկական խորոված:

Հաղորդակցութեան մէջոց.— Անձնական կառքեր տրամադրելի են եւ ժամը 14ին օթոբառ մը կը մեկնի: Վերադարձ՝ ժամը 20,30ին:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնական պէս ճշդրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիչերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

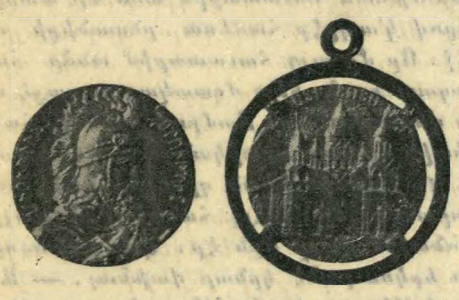

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անդամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան առեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանդամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանդամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պըրոըվէի եւ պաֆալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւն – ներու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ չաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի չրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ աղդայիններէն, որ չմոռնան իրենց աղդային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալ իրենց զաւակները, ատտարեն կրթ. գործին եւ քաջալերը հանդիսանան կապոյտ Ծովի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Մուրատ-Սերգէյ Սարգիսեան ծնած 1924ին եւ պատերազմի գացած կիրովապատէն եւ Մեսրոպ եւ Յովսէփ Մանուէլեան կուչչեւէն կը փնտռուին իրենց զարմիկին կողմէ:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.—
Սաֆարեան Արթիւր,
10, Ռիւ Փիւի տը Շաւան
Մարսէյլ 1

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի հիւրարար քաղաքս ղըտնուող Տ. Գիւտ վարդապետ Նազարեան, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ:

ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի.

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 21րդ Պատգամաւորականները ժողովը տեղի պիտի ունենայ 25–26 Օգոստոս, Վալանսի մէջ:

Ա. Նիստը կը բացուի այս չաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ժամադրավայրն է Հայրենակից Գ. Սիմոնեանի սրճարանը, 27 Ռիւ Պուֆիէ, Վալանս, ուրկէ պատգամաւորները կ'առաջնորդուին ժողովավայրը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ճրդ Թաղամասի Բաղաբապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Ց. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ դիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնական համաժողովը, Փարիզի եւ չրջակայից բոլոր հայ Մշակութիւններու մասնակցութեամբ:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈՒԱՅԱՏ ԱՅՍ ԳՐՔՈՑԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.
Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
« Ց Ա Ռ Ա Ջ »

ՅԱԽՈՒ Է

2 յարկաբաժին, 6 սենեակ 2 խոհանոց, էլեկտրական ուժ (փոռս), աչխատանոց, հող՝ 312 քառակուսի մեթր, երկու փողոցի վրայ:

Կարելի է ամէն օր այցելել.—
55, Պուլվար տիւ Մոլէեմ տը լա Թուռ
ՓԼԵՍԻ – ՌՈՊԻՆՍՈՆ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՉԱԴ	30 Ն. Ֆ.	միչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	միչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

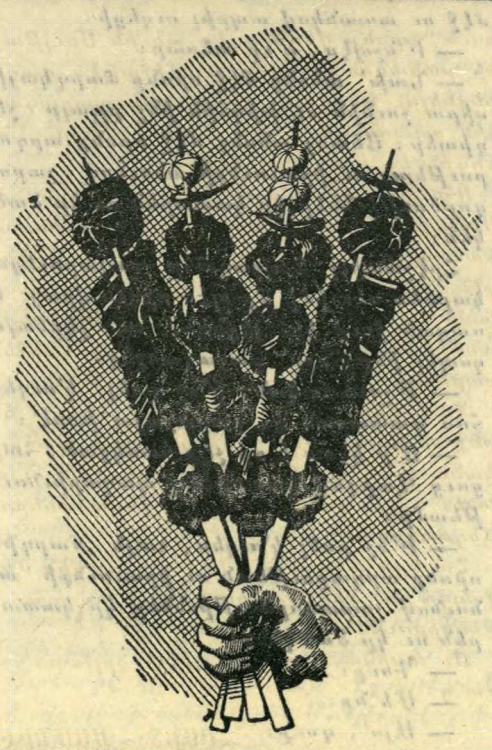

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԻԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր:
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, շաշլիֆ, խարսխի:
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Bar Américain
AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
Téléphone : BAL. 31-21
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ

DIMANCHE 26 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9388 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5289

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ

Միջազգային դրամատիրութեան Պոլսոյ միջնաբերդին դրաւումը 1896 Օգոստոս 26ին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 26 Ֆետայիներուն կողմէ՝ չառաչուն պատասխան մըն էր այն համատարած ջարդերուն, որոնք արեան հեղեղներու մէջ խեղդեցին Թուրքիոյ հայաբնակ քաղաքները՝ 1895 Սեպտ. 30էն մինչեւ 1896 Յունիս:

Շուրջ 300·000 Հայեր զոհ գացին Կլէտըսթոնի որակումով Մեծ Մարդասպան Սուլթան Ապտիւլ Համիտի հայաջինջ քաղաքականութեան:

Ֆրանսական մամուլին եւ Խորդարանին մէջ ընդվզումի եւ բողոքի ուժգին ձայն բարձրացուցին անշահախնդիր մարդասէրներ, ինչպէս Ժորժ Քլեմանսօ, Ժան Ժօրէս, Տընի Քոչէն, Վիկտոր Պեռար, Փիէր Քիյեար, Իւրպէն Կոհիէ, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, Ալպէր տը Մէօն, Ալպէր Վանտալ, Մարսէլ Սանպա եւ շատ ուրիշներ:

Ջարդեր տեղի ունեցեր էին՝ 1895 Սեպտ. 18–30ին Պոլիս՝ իբրեւ հետեւանք Հնչակեաններու ցոյցին, Հոկտ. 2ին Տրապիզոն, Հոկտ. 6ին Էրզրում, 14ին Քղի, 21ին Երզնկա, 25ին Պիթլիս, 27ին Բաբերդ, 29ին Մալաթիա, 31ին Մերսին, Նոյեմբեր 1ին Տիգրանակերտ, 5ին Արաբկիր, 6ին Մարաշ, 7ին Մարտին, 10ին Վան, 15ին Մուշ եւ Թոքատ, 19ին Սըղերդ, յետոյ նաեւ Սամսոն, Ուրֆա, Կեսարիա եւայլն:

Զէյթուն ապստամբած էր 1895ի աշնան եւ յաղթական կռիւներ մղած օսմ. բանակին դէմ:

Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածով խոստացուած բարենորոգումներուն երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւնները ո՛չ մէկ ձեռնարկ ըրեր էին արդիլելու համար ջարդերը: Անոնց Պոլսոյ դեսպանները զոհացած էին միայն ներկայացնելով յուշագիր մը, որ ծանօթ է «Մայիսեան Ծրագիր» անունով: Կարմիր Սուլթանը այդ ծրագրէն վերջ է, որ սկսաւ ջարդել հանդարտ սրտով, առանց խանդարուելու:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան գերագոյն մարմինը կազմակերպելով Պանք Օթոմանի դրաւումը, նպատակ ունէր ցնցել քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը, մանաւանդ ստիպել Անգլիան, Ֆրանսան, Ռուսիան, Գերմանիան, Աւստրեւհունգարիան ու Իտալիան, որ յարգեն իրենց ստորագրութիւնը, հայկական նահանգներու բարենորոգումները պարտադրելու համար Սուլթան Համիտին:

Բարգէն Սիւնի, այս յանդուգն ձեռնարկին վարիչը կը զոհուէր Դրամատան մուտքի դրան առջեւ, ռումբերը ձեռքին: Արմէն Գարօ եւ Հրաչ, երկուքն ալ Ֆրանսագէտ երիտասարդ ուսանողներ, կը ստանձնեն ղեկավարութիւնը: Ֆետայիները անշարժութեան մատնած էին Պանք Օթոմանի մէջ գտնուող 154 անձեր, մեծ մասամբ պաշտօնեաներ, 8–10 յաճախորդներ: 26 հայդուկներէն չորսը սպաննուած եւ հինգը ծանրապէս վիրաւորուած էին:

Երբ յաջորդ առտուան ժամը 2ին 17 հերոսները զինուորական պատիւներով Պանքայէն դուրս կ՚ելլէին, թուրք փաշան կը հարցնէ թէ ո՞ւր են միւսները: Կը կարծէ եղեր, որ Ֆետայիները 200 հոգի էին...

Սուլթան Համիտ շնորհիւ իր խաֆիյէներուն տեղեակ է եղեր ծրագրին եւ օրեր առաջ կարգադրութիւններ ըրեր է անմիջապէս ջարդելու Պոլսոյ Հայերը, պատրուակ բռնելով Օսմանեան Դրամատան գրաւումը:

Ջարդի լուրը հասած էր Ֆետայիներուն, որոնք վերջնագիր տուին Սուլթանի բանագնացներուն՝ անմիջապէս դադրեցնելու ջարդերը, հակառակ պարագային սպառնալով օդը հանել չէնքը՝ 154 հոգին եւ իրենք ալ մէջը:

Ռուս դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմով խաբեպատիր խոստումներով համոզեց Ֆետայիները, որ հեռանան չէնքէն, պահելով իրենց զէնքերը: Հաւատած էր թէ վեց մեծ պետութիւնները անմիջապէս Սուլթանէն պիտի պահանջեն բարենորոգումներու գործադրութիւնը:

Ջարդերը շարունակուեցան ամբողջ երեք օր Պոլսոյ մէջ, դեսպանական պահականաւերու աչքին առջեւ ու անշուշտ նաեւ «քրիստոնեայ» մեծ դեսպաններու մեղսակցութեամբ:

Հայերը անգամ մը եւս զոհ գացին միջազգային դիւանագիտութեան ու դրամատիրութեան շահերուն:

Ու ասիկա վերջինը պիտի չըլլար, աւա՛ղ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ Կ՚ՈՒԶԵՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Արեւմտեանները կ՚առաջարկեն բանակցիլ Ռուսերուն հետ Պերլինի մասին, Ֆրանսա կը բողոքէ որովհետեւ երիտասարդ Գերմանացի մը սպաննուած է, փախած պահուն երբ արդէն Ֆրանսական դօտի անցած էր. Խորհ. Միութիւնն ալ կը բողոքէ Ամերիկացիներուն, որովհետեւ քարեր նետուած են իրենց կառքերուն վրայ եւ Փրաւտա կը կրկնէ թէ կենսական խնդիրը Պերլինի պարպումն է արեւմտեան զօրքի կողմէ:

Երբ Ֆեխթերէն 8 օր ետք 19 տարու ուրիշ երիտասարդ Գերմանացի մը ինկաւ Ֆոփոսներու 30 գնդակներուն տակ, նոր հարց մը ծագեցաւ: Որո՞ւ պէտք է բողոքել: Արդարեւ Խորհ. Միութիւնը այլեւս հրամանատար չունի Պերլինի մէջ եւ Արեւմտեաններն ալ չեն ճանչնար անոր տեղը նշանակուած գերմանացի ելեկտրագէտ – զօրավարը: Բայց Ֆրանսացիները ձեւը գտան իրենց բողոքը ներկայացնելով Փանքովի խորհրդային դեսպանին: Իրենց բողոքին մէջ, Ֆրանսացիները «ուժգնօրէն կը բողոքեն նման անգութ արարքի մը դէմ (իմա՛ տղուն սպանութիւնը) որ գիտակցօրէն կատարուած է մարդկային տարրական կանոններուն դէմ»:

Փանքովի կառավարութիւնն ալ կը բողոքէ: Իր անտեղի ընդդիմութեան մէջ, արեւմտեան բանակցութեան առաջարկներուն դէմ, ժողովրդավար Գերմանիոյ ձայնասփիւռը ըսաւ թէ շարունակելով գրաւման դրութիւնը Պերլինի մէջ, արեւմտեան երեք Պետութիւնները միջամուխ կ՚ըլլան «անկախ եւ գերիշխան գերման դեմոկրատ Հանրապետութեան ներքին գործերուն»:

Իսկ Արեւմտեաններուն ըսածն այն էր թէ Պերլինի մէջ 4 մեծերը պէտք է հանդիպում մը ունենան, որուն նպատակը պիտի ըլլայ առաջքն առնել աւելի ծանրակշիռ կացութեան մը՝ Պերլինի մէջ:

× Օսլոյի մէջ, մամուլի ասուլիս մը տալով, Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ գերման հրամատարի մը նշանակումը Պերլինի մէջ նոր փորձ մըն է Արեւմտեանները քշելու համար Պերլինէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կրօնական Ժողովի վերջին մէկ նիստին առթիւ, պոլսական թերթ մը սխալ տեղեկութիւններ հրատարակած ըլլալով, Շնորհք Պատրիարք հետեւեալ երկարապատում լուսաբանութիւնը յանձնած է մամուլին:

Կը հրատարակենք ամբողջութեամբ նիկատելով որ այլ հարցեր ալ կը շօշափուին նոյն առթիւ:

Ա. մասը տես՝ ստորեւ:

«Կրօնական Ժողովի վերջին նիստի կապակցութեամբ սխալ տեղեկութիւններ տրուած՝ եւ այլընդայլոյ գաղափարներ արտայայտուած էին թերթի մը մէջ: Մեր սիրելի հանրութիւնը իրականութեան հաղորդ պահելու մտքով, կուտանք հետեւեալ բացատրութիւնները:

«Ա. Հարց.— Ս. Էջմիածինէն մեզի հրաւէր եկած էր մասնակցելու «Ազգ. Եկեղեցական Ժողովի որ կը գումարուի Սեպտեմբեր 30ից Հոկտեմբեր 5»: Այդ հրաւիրագրով կը հաղորդուէր որ՝ «Ազգ. Եկեղեցական Ժողովին Ձեր Պատրիարքութիւնն ու ժողովուրդը կը մասնակցին քուէի իրաւունք ունեցող 7 պատգամաւորներով՝ 2 հոգեւորական եւ 5 աշխարհական: Ծանօթ է, որ ներկայիս նման պատգամաւորներ ընտրելու լիազօրութիւն ունեցող ժողով կամ մարմին չունինք: Կրօնական Ժողովի կարգ մը անդամներ կը պահանջէին, որ իրենք պէտք է ընտրեն պատգամաւորները, առնուազն՝ կրօնական մէկ պատգամաւորը (միւս կրօնական պատգամաւորը Պատրիարքն է): Մենք մատնանշեցինք որ Կրօն. Ժողովը նման իրաւասութիւն չունի ըստ «մեր հնաւանդ սովորութիւններուն եւ աւանդութիւններուն» որոնց ուխտած ենք հաւատարիմ ըլլալ: (Աւելի մանրամասնութեամբ հետաքրքրուիլ փափաքողներուն կը յղենք Պատրիարքարանի կանոնագրին 24–25 յօդուածները, որոնք կը ճշդեն Կրօն. Ժողովի իրաւասութեան սահմանները եւ ուր նման իրաւասութիւն մը չէ տրուած Կրօն. Ժողովին): Բացաստի մենք ընդհանուր սկզբունք ըրած ենք, հնարաւորութեան սահմանին մէջ, մեր կիրարկած «հնաւանդ սովորութիւններուն եւ աւանդութիւններուն հակառակ օրինական նախնթաց մը չստեղծել:

«Էջմիածինէն մեզի եկած պաշտօնական հրաւէրի մասը խմբագրուած է ըստ հետեւեալի. «Վեհափառ Հայրապետի հրամանով այսու հանոյքն ունինք Ձերդ Ամենապատուութեան ուղղելու Նորին Սրբութեան սիրալիր հրաւէրը մասնակցելու Ազգ. Եկեղեցական Ժողովին եւ հաղորդելու հետեւեալները առ ի գիտութիւն, որպէսզի ԴՈՒՔ ԵՒ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԴ — գլխագրումը մեր կողմէն Շ. — հարկ եղածը տնօրինէ ապահովելու Ձեր Պատրիարքութեան եւ ժողովուրդի մասնակցութիւնը Ազգային-Եկեղեցական Ժողովին եւ հանդիսութիւններուն»:

«Ծանօթ է նաեւ որ «Կեդրոնական Վարչութիւն» ալ գոյութիւն չունի ներկայիս: Հետեւաբար կը մնայ լոկ Պատրիարքական Իշխանութիւնը («Դուք») տնօրինելու համար «հարկ եղածը»: Ու մենք համաձայն Ս. Էջմիածնի թելադրանքին «տնօրինեցինք հարկ եղածը» եւ հաղորդեցինք պատշաճը Մայր Աթոռ, ուրկէ եկած 22 Յունիս պաշտօնագիր մը կ՚ըսէր. «ցանկի մէջ յիշատակուած յարգարժան անձանց նկատմամբ Մայր Աթոռս առարկութիւն չունի»:

«Սակայն Ազգային – Եկեղեցական Ժողովի գումարման կապակցութեամբ հանուած Կոնդակին մէջ նշմարած ըլլալով որ Վեհափառը կը հրաւիրէր, «մեր եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռներու Ամենապատիւ Սրբազան Աթոռակալները, թեմակալ Գերաշնորհ առաջնորդները, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սրբազան Եպիսկոպոսները, ինչպէս եւ թեմերու կողմէ ընտրուած պատգամաւոր ներկայացուցիչները մեր հաւատացեալ ժողովուրդին» (Շեղագրումը մեր կողմէն. Շ.), մենք վերստին գրեցինք Էջմիածին եւ ըսինք. քանի որ ներկայիս պատգամաւոր ընտրելու լիազօրութիւն ունեցող ժողովներ չկան, «հետեւաբար Թրքահայ Պատգամաւորներ նշանակուած են... Պատրիարքին կողմէ: Ուստի, եթէ Ազգ.-Եկեղեցական Ժողովը կամ անոր Մանդատային Յանձնախումբը կասկածի ներքեւ պիտի դնէ Թուրքիոյ Հայոց պատգամաւորութեան օրինականութիւնը, աւելի լաւ է, որ մենք մեր տեղէն չշարժինք, եւ ոչ մենք զմեզ եւ ոչ ալ՝ Ազգ. Եկեղեցական Ժողովը դժուար դրութեան մատնենք: Այնպէս որ մեր գալու պարագային Թրքահայ Պատգամաւորներ ի ձեռին պիտի ունենան լոկ մեր կողմէ ստորագրուած եւ կնքուած վաւերաթուղթ մը ուր պիտի հաստատուի թէ առ իչգոյէ լիազօր ժողովներու, անոնք նշանակուած են Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին կողմէ, որ Թուրքիոյ Հայց. Եկեղեցւոյ Պետի իր հանդամանքով այսօր գոյութիւն ունեցող միակ ճանչցուած Իշխանութիւնն է: Այս մասին եւս կը փափաքինք ունենալ Վեհիդ եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին տեսակէտը»:

«Ի պատասխան մեր գրութեան ստացանք Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի Ատենապետ Գեր. Տ. Սահակ Արքեպիսկոպոսին հետեւեալ հեռագիրը. «Ձերդ Ամենապատուութեան Յուլիս 14 նամակին կը պատասխանենք Օգոստոսի կէսերին, երբ Վեհափառը կը վերադառնայ օդափոխութիւնից»: Ցարդ այս մասին նոր գրութիւն չենք ստացած:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ կոչ մը ըրաւ որպէսզի «Համաշխարհային տնտեսական ընկերվարական դրութիւն» մը ստեղծուի: Այս կոչը պարունակող իր յօդուածին մէջ խորհրդային թիւ 1ը կ՚ըսէ նաեւ թէ անհրաժեշտ է որ ընկերվարական երկիրները աւելի գործօն կերպով գործակցին որպէսզի առաւելագոյն ժամանակը շահին դրամատիրութեան հետ իրենց ունեցած տնտեսական մրցակցութեան: Խրուշչեւ կը շեշտէ նաեւ թէ «աշխարհակալ պետութիւնները կը ջանան իրենց ուժերը միացնել կասեցնելու համար ընկերվարութեան փառաւոր յառաջխաղացումը»:

ՏԸ ԿՈԼԻ մահափորձին քննութիւնը կը շարունակուի: Երկու հետքեր գտնուած են Ժունեի եւ Ամիէն: Մահափորձին լուրը առած ատեն, Նախագահին ապահովութեան զումարտակին պետը յանկարծամահ եղաւ: «Անցած ըլլայի» հեռագիրները կը շարունակեն գալ: Տոքօ (կեդրոնական – Ափրիկէ), Թոմպալպայլ (Զատ), Ահիճօ (Քամբրուն) իրենց վրդովումը յայտնած են: Անկախներու ազգ. կեդրոնը հրապարակային զեկոյցով մը կը դատապարտէ բոլոր մահափորձերը:

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը մուտքի արգելքի հրովարտակ մը հանեց Պիտոյի եւ Սուսթէլի դէմ:

ՄԱԿ–Ի ընդհ. քարտուղարը՝ Ու Թան Մոսկուա հասաւ շաբաթ օր: Վերադարձի ճամբուն վրայ Վարշաւա, Փրակա, Վիեննա պիտի հանդիպի եւ Նիւ Եորք հասնի Սեպտեմբեր 4ին:

ԹՈՒՆՈՒՋ պիտի ներկայացնէ ալժերական շահերը այն երկիրներուն մէջ ուր Ալժերիա դեսպան, հիւպատոս կամ պարզ ներկայացուցիչ չունի:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ՊՈՒՐԾ - ՀԱՄՄՈՒՏԻ ՄԷՋ

Ա.

Պուրճ–Համմուտ քաղաք մը չէ, գիւղ մըն ալ չէ. Պէյրութի արուարձաններէն մէկն է, ինքնաշարժով 10–15 վայրկեան մեզի հեռու կեդրոնէն: Նախապէս, հապա 25–30 տարի առաջ, հայկական անշուք հիւղաւան մըն էր, հիմա գեղեցիկ աւան մը, գրեթէ քաղաք մը, թէեւ երբեմնի հիւղաւանին մնացուկները կան դեռ, — թիթեղաչէն ու փայտաչէն խեղճուկ հիւղակները, որոնք Թրքական յետքնկաց պիւղերը կը յիշեցնեն:

Այս չէն ու չէնշող արուարձանը իրեն յատուկ քաղաքապետութիւնը ունի, բոլորովին անկախ՝ Պէյրութի քաղաքապետութենէն: Կրնամ ըսել՝ ինքիրմով ապրող, ինքնիրեն բաւող տեսակ մը «ինքնավար հանրապետութիւն» է: Բնակիչ – ներուն մեծագոյն մասը Հայեր են, նախկին գաղթականները, լուստրաճի ըլլալու սահմանուած բեկորները, որոնք անապատէն վերադարձան բոկոտն ու անօթի, բայց այսօր արդէն բարեկեցիկ քաղաքացիներ են, վերածնող երկրի մը որդե – դիրները:

Կան փողոցներ, ուր մեր հայրենակից–ները գերիշխող են իրրեւ թիւ ու համբանք. երկու կողմի վրայ կ'երեւին խանութներ, վաճառատուներ, արհեստանոցներ, որոնց ճակատին կը փայլի մեծատպեան այբուբենը, սխալ–մխալ հայե – րէն մը, որ կրնայ ամօթահար ընել նոյն իսկ տեղացի Արաբները– Ծխնելոյզը ծուռ է, բայց ծուխը չիտակ կ'ելլէ, — կ'ըսէր իմ լուսահոգի հայրս: Հայերէն չեն գիտեր, սակայն հայրենասէր Հայեր են բոլորն ալ, իրենց Հայութեամբ հպարտացող հայրեր ու զաւակներ, որոնցմէ չատերուն մէջ կը խօսի դեռ անապատին ձայնը, ուղղակի կամ առհաւատութեամբ:

Տէր–Զօրը մեր եռեւն է հիմա, իսկ մեր առջեւ կայ Աղեքսանդր Մակեդոնացիին յոյսը:

Պուրճ–Համմուտի մէջ հայ մեծահարուստներ չկան. մեծահարուստները Պէյրութի են: Բարեկամ մը fսաւքրութ միլիոնատէր կը հաշուէր մի՛յն Պէյրութի մէջ: Այս միլիոնատէրերը, — կը սկսիմ մտածել ես, — եթէ հարիւր հազարական ոսկի տային ազգին, կը գոյանար երկու միլիոն ութ հարիւր հազար ոսկիի պատկառելի գումար մը, եւ ազգն ալ իր կարգին կը դառնար միլիոնատէր:

— Ազգը միլիոնատէր է արդէն, — կ'ուզէ միթիթարել զիս բարեկամ մը:

— Այդ պարագային՝ կը դառնար կրկնակի կամ եռակի միլիոնատէր:

Ու կը սկսինք մտոի վրայ համրել վանքերը, եկեղեցիները, վարժարանները, զգայատական ձեռնարկներն ու հոդերը, եկած – մտաբեր կալուածները, աջէն – ձախէն, ներսէն ու դուրսէն «հոսող» նուէրները: Այո՛, իրաւամբ միլիոնատէր է ազգը:

Ո՞վ տուաւ այս միլիոնները ազգին: Պատասխան.— Տէր–Զօրէն վերադարձող բոկոտն, քաղցած ու անվարտի Հայը:

Այո՛ մը հանենք ու վերադառնանք Պուրճ–Համմուտ:

Ըսինք, թէ մեծահարուստներ չկան այս հայաւանին մէջ, բայց ազգանուններ ալ չկան: Պուրճ–Համմուտցիք մեծ մասամբ արհեստաւոր են, խանութպան կամ առեւտրական: Երկու–երրորդը սեփական – նատէր է, տուն կամ խանութ ունի, երբեմն՝ երկուքը միասին:

Ոմանց կարծիքով՝ Պուրճ–Համմուտի մէջ կան 30·000, ուրիշներու կարծիքով՝ չուրջ 50·000 Հայեր: Իրական հայաքանակ մը, տեսակ մը կեղծ, ուր կ'ապրին եւ համերաշխաբար կը գործեն երեք յարանուանութեանց պատկանող Հայեր, — կաթոլիկ, Աւետարանական եւ Լուսաւորչական, երեք «եղբայրական ռեսպուբլիկա»ներ, ինչպէս պիտի ըսէին երեւանի մէջ:

Լուսաւորչականներ ունին չորս եկեղեցի, կաթոլիկները՝ մէկ: Աւետարանականներ համայնքը եւս ունի իր ժողովարանը: Կան բարեսիրական եւ հայրենակցական միութիւններ: Կայ կենսունակ ու «միշտ պատրաստ» Հ. Մ.Ը.Մ.Ը.: Եթէ սխալ չէ իմ տպաւորութիւնս, երեք հարիւրներ տարի առաջ Պուրճ–Համմուտ կը կոչուէր Ղարիպ Պուրճ, որ Ղարիպ Ղարիպ Ղարիպ

ԱՐԱՐԱՉԱԿԱՆ

ԳԱՐՆ, 1929 թ.

ՊԱՏԱՐԱԳԱՎԱՃԱՌ

ՊՄՆ ՅՈՒՐԻՆ

— Ասիկա ամեն ինչ կ՚ուզէ ունենալ պատարագ մը – ըսաւ տիկին Ս. – Ես կ՚ուզեմ միայն հանդարտ ամուսին մը, որ ինծի հետ ընդունի հաղորդութիւնը, ու ես ալ կրնամ ամուսնանալ:

— Ա՛լ ինչ պատճառներ կ՚ուզես, որ ամուսնանաս, ըսաւ Ս. տիկնոջ:

— Ես կ՚ուզեմ ամուսնանալ, որովհետեւ ամուսնացած եմ:

— Ո՞ւ:

— Ամուսնացած եմ, որովհետեւ ամուսնացած եմ:

— Ես ալ

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Կարպիս եւ Ժաղլին Յարութիւնեան (Արթին) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց աղջկան՝

ԱՍՏՂԻԿԻ

ծնունդը:

Մարսէյլ 20·8·62

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը ընկեր Արամ Նաւոյեանի, ցաւալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 10 Ն. Ֆ. կը նուիրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 15 Ն.Ֆ. «Յառաջ»ի բարդաւաճման:

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)

2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա:

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Տպաւորութիւններ)

Գրեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ ՃՈԽԱՑԱԾ ԱՅՍ ԳՐՔՈՅԿԸ Կ'ԱՐԺԷ ՄԻԱՅՆ 3 Ն. Ֆ.

Առաքումով՝ 4 Ն. Ֆ.

Դիմել՝
«ՅԱՌԱՋ»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԱՒԵՏԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

QUEENS' HOTEL

76, Queensborough Terrace
— LONDON W2 —
BAYSwater 1027, 1101

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի ԵԹԷ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC 26-61 – Métro: Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes

Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne

Tél.: STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

MORY et Cie

ՆՈՒԷՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ:

Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ. Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար.—

10, Rue St. Vincent de Paul, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

Téléphone: TRU. 27-70

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 28 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9389 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5290

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բ) ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ.— Նախ իբրեւ իրողութիւն հաստատենք որ գործնապէս Ս. Էջմիածնին ենթակայ թեմերէն առնուազն 8ին մէջ չեն յիշատակուիր Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքները. անոնք են, բացի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինէն, 1) Այրարատեան Թեմ, 2) Շիրակի Թեմ, 3) Վրաստանի եւ Իմերէթիայի Թեմ, 4) Ատրպէյճանի Թեմ, 5) Նախիջեւանի եւ Հիւսիսային Կովկասի Թեմ, 6) Հիւսիսային Ամերիկայի Թեմ, 7) Քալիֆորնիոյ Թեմ, 8) Եղիպտոսի Թեմ: Իսկ ի՛նչ է կացութիւնը Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Իրաքի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի թեմերուն մէջ դէթ մեզի ծանօթ չէ: Այնպէս որ ներկայիս հաստատապէս Արեւմտեան Եւրոպայի, Հարաւային Ամերիկայի եւ Կիլիկեան օրինաւոր եւ զրաւեալ թեմերուն մէջ միայն կը յիշատակուին զոյգ Պատրիարքներու գահակալները: Այս իրողութիւնը կը հաստատէ երկու ուրիշ իրողութիւններ. ա) Թէ՝ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը լոկ մեր թեմին մէջ չէ որ չի յիշատակուիր, այլ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ իր թեմերէն շուրջ կէսին մէջ ալ չի յիշատակուիր: բ) Ս. Պատարագի մէջ Պատրիարքի անունը յիշատակելը կամ չյիշատակելը անհրաժեշտաբար նշան չէ այդ Պատրիարքի օրինական հանգամանք ճանչնալու կամ չճանչնալու: Վերոյիշեալ ութ թեմեր կը ճանչնան եւ բնականոն յարաբերութիւններ ունին զոյգ Պատրիարքութեանց հետ: Երուսաղէմի եւ Թուրքիոյ Հայոց երկու Պատրիարքներս ալ զիրար կը ճանչնանք եւ իրարու հետ պաշտօնական եւ բնականոն յարաբերութեան մէջ ենք: Կը ստեն անոնք որոնք կ՛ըսեն թէ մենք Երուսաղէմի Պատրիարքը չենք ճանչնար: Իբրեւ երկրորդ պարագայ պէտք է հաստատենք, որ Երուսաղէմի Պատրիարքի անուան յիշատակութեան դադարումը մեր օրով չէ սկըսած. մեզի ժառանգ մնացած է մեր երջանկայիշատակ նախորդէն, որուն անձին, ուղղամտութեան եւ յիշատակին մեծ յարգանք ունիմ: Այս մասին պատուաւոր ելք մը գտնելու համար, որպէսզի որեւէ ձեւով ստուեր բերուած չըլլար հանգուցեալ Պատրիարքի յիշատակին, եւ միւս կողմէ Երուսաղէմի Աթոռին հետ մեր նախաձեռնութեամբ սկսած բարւոք յարաբերութիւնները իրենց պսակումը գըտած ըլլային, մենք թղթակցութեան մէջ մտանք Երուսաղէմի Պատրիարքութեան հետ: Առաջարկեցինք եղբայրաբար որ Սբրոց Յակոբեանց Ուխտի ութ միաբաններու անունները, որոնք վերցուած էին Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռի օրացոյցին մէջէն, վերստին իրենց տեղերը դրաւէին եւ մենք ի տես նման եղբայրական ժեստի մը եւ իբրեւ գործադրութիւնը թէ մեր փափաքին եւ թէ մինչեւ իսկ հանգուցեալ Պատրիարքի կամքին, յաջորդ օրն իսկ յիշատակէինք իր անունը մեր եկեղեցիներու մէջ: Դժբախտաբար ցարդ այս մասին ալ պատասխան մը չենք ստացած:

Արդ, նկատելով որ յիշատակութեան հարցին մէջ միօրինակութիւն չկայ մեր եկեղեցիներուն մէջ, հետեւաբար մենք մտադրած ենք այս հարցը դնել Հոկտեմբերի սկիզբը գումարուելիք Ազգային Եկեղեցական Ժողովի սեղանին վրայ, անկախաբար այն իրողութենէն թէ մենք անձամբ պիտի մասնակցի՞նք կամ ոչ՝ այդ ժողովին: Եւ այս հարցը Ազգ. Եկեղեցական Ժողով պիտի տանինք ոչ որ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՐԿԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՆ

Ալժերիոյ քաղաքական կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանայ: Արդարեւ քաղաքայիններու եւ զինուորականներու ընդդիմութիւնը այլեւս չի ծածկուիր եւ բացէ ի բաց զիրար կը քննադատեն: Թիւ 4 վիլլայան որ Ալժէն գրաւած էր, բայց ցարդ որոշ դիրք մը չէր պարզած, փոխեց իր դիրքը եւ սպայակոյտը յայտարարութիւն մը ըրաւ Պեն Պելլայի Քաղաքական Բիւրոյին դէմ: Յստակ է թէ Քաղաքական Բիւրօն այլեւս տէրը չէ երկրին ընդհանուր կացութեան եւ հեղինակութիւն ալ չունի: Հակառակ ասոր կամ ճիշդ ասոր պատճառաւ անգամ մը եւս յետաձգուեցան ընտրութիւնները, որոնք նախապէս տեղի պիտի ունենային յառաջիկայ կիրակի (Սեպտ. 2) առաջին յետաձգումէ մը ետք:

4րդ վիլլայայի սպայակոյտը կը յայտարարէ թէ Քաղաքական Բիւրօն իր իրաւունքներու սահմանը անցած է, եւ ստիպողական կը նկատէ որ Ալժ. Յեղափոխութեան Ազգ. Խորհուրդի (Խորհըրդարան) նիստ գումարէ կացութիւնը քննելու համար: Ըստ իրեն քաղաքական դէմքերը առանց իրաւունքի իշխանութիւնը ձեռք առած են: Քաղաքական Բիւրօն անշուշտ սկսած է հակաճառել, բայց պէտք է գիտնալ թէ Վիլլայա 4ը մինա՞կ է թէ ունի ուրիշ վիլլայաներ իր ետին: Արդարեւ եթէ, ինչպէս կը կարծուի, 1, 2 եւ 3 վիլլայաները իրեն համախոհ են, Քաղաքական Բիւրօն դժուար թէ կարենայ յաղթել: Պեն Պելլա Օռան գացածեկած է ապահովելու համար թիւ 5 վիլլայայի օժանդակութիւնը, բայց միայն մէկ վիլլայայով բան չի կրնար ընել եթէ բոլոր միւսները միանան: Յանուն Քաղաքական Բիւրոյի, Խիտէր յայտարարութիւն մը ըրաւ եւ շեշտեց թէ անկարելիութեան մէջ կը գտնուի (Քաղաք. Բիւրօն) իր պատասխանատուութիւնները ստանձնելու: Ըսաւ թէեւ թէ չեն հրաժարած այլ պարզապէս ներկայիս չեն կրնար աշխատիլ: Ուրեմն ցնոր տնօրինութիւն կը յետաձգէ ընտրութիւնները եւ կոչ կ՛ընէ 4րդ վիլլայայի ժողովուրդին եւ զինուորներուն, որպէսզի դիրք բռնեն իրենց պետերուն դէմ:

Յանուն 4րդ վիլլայայի կը խօսի՝ ենպասպայ Ալուաշ: Շեշտը թշնամական է եւ կատաղի: Կ՛ըսէ թէ Քաղաքական Բիւրօն իր իրաւասութեանց սահմանը անցած է: Քաղաքական կուսակցութիւն ըստեղծելու ոչ ալ բանակը վերակազմելու իրաւունք ունէր:

Քաղաքական Բիւրօն զինակցած է նորաշխարհակալներուն եւ «աւատապետներուն հետ»:

× Թիւ 1 (Քապիլի) վիլլայայի պետը յայտարարեց թէ ընտրութիւնները յետաձգելու որոշումը շատ ծանր է:

× Մոհամէտ Պուտիաֆ որ ԱՀԱԿի փոխ-նախագահ էր, իր հրաժարականը ներկայացուց, առարկելով թէ իրենց միջեւ եղած համաձայնութիւնը յարգուած չէ:

Պուտիաֆ կ՛ըսէ նաեւ թէ ընտրութիւններու թուականին յետաձգումը կ՛ենթադրէ որ Քաղաքական Բիւրօն ինք պիտի շարունակէ իշխանութիւնը անորոշ ժամանակի համար, ինչ որ նախատեսուած չէր: Կը շեշտէ սակայն թէ իր դիրքը բոլորովին անկախ է եւ պէտք չէ շրփոթուի քաղաքական այլ դիրքաւորումներու հետ:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԱԹՈՌԷՆ

ՆՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

Փարիզեան մամուլին մէջ, Լը Մոնտ առաջինը եղաւ հաղորդելու Կարդինալ Գրիգոր-Պետրոս ԺԵ.ի հրաժարականը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատրիարքական աթոռէն: Առաջին էջի վրայ (1), փարիզեան օրաթերթը հետեւեալը կը գրէ Օգոստոս 26ի իր թիւին մէջ.—

×

Կարդինալ Գրիգոր-Պետրոս Աղաճանեան հրաժարեցաւ պատրիարքական իր աթոռէն, կը հաղորդէ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը:

Պապը նոր պատրիարքի մը ընտրութիւնը հրահանգեց: Այս ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 3ին եւ 10 եպիսկոպոսներ մասնաւոր Պէյրութ հրաւիրուած են այդ առթիւ:

Այս մասը ցայտուն տողերով դնելէ ետք, Լը Մոնտ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ եւ խորհրդածութիւնները կ՛ընէ.—

«Հաւատոյ Տարածման Ժողովի նախագահ՝ 1960էն ի վեր, Կարդինալ Աղաճանեան, ծագումով Հայ, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Պատրիարքն էր 1937էն ի վեր: Ինչո՞ւ այս հրաժարականը: Կարելի է պատճառաբանել թէ իր բարձրաստիճան պաշտօնին բերմամբ, Ծիրանաւոր-Պատրիարքը ծանրաբեռնուած էր աշխատանքով մը, որ իրեն կը պարտադրէր ժամանակին մեծ մասը Հռոմ անցընել: Արդարեւ, Կարդինալ Աղաճանեան, որ գործօն մասնակցութիւն մը ստանձնած է Տիեզերական Ժողովի պատրաստութեան մէջ, նախագահն է Առաքելութեանց Պապական յանձնախումբին, ինչպէս նաեւ Արեւելեան Եկեղեցական իրաւագիտութեան խմբագրութեան յանձնախումբին:

«Բայց կը թուի թէ բուն պատճառը այլ է: Հռոմի եւ Ունիաթ (Ունիաթ կամ Միաբանող կը կոչուին քրիստոնեայ արեւելեան այն համայնքները, որոնք ենթակայ ըլլալով հանդերձ Հռոմի, կը պահեն իրենց եկեղեցական սեփական բարքերը եւ ծէսը) եկեղեցիներու միջեւ գոյութիւն ունեցող լարուած վիճակը ծանօթ է, մանաւանդ ինչ կըվերաբերի Կարդինալներու նախամեծարութեան պատրիարքներու նկատմամբ: Անտիոքի (մելխիթ) պատրիարք՝ Մաքսիմոս Դ.ի կը վերագրուի սա խօսքը.— «Դաւաճանութիւն է նոյն ատեն պատրիարք եւ կարդինալ ըլլալ»:

«Կարդինալ Աղաճանեանի հրաժարականը, որու վարկը մեծ է Հռոմի եւ նոյն իսկ Արեւելքի մէջ, կրնայ մեկնաբանուիլ իբրեւ յստակացումը խառնակ կացութեան մը:

«Հարկ է նշել որ այլեւս մէկ ծիրանաւոր կը մնայ որ Ունիաթ պատրիարք ըլլայ.— Կարդինալ Թափփունի, Մուսուլէն, Անտիոքի (ասորի պատրիարք):

×

Այս աննախընթաց դէպքը, որու մասին մանրամասնութիւններ ցարդ կը պակսին՝ միայն ցաւով կրնայ ընդունուիլ բովանդակ Հայութեան կողմէ, ինչ որ ալ ըլլան անոր բուն դրդապատճառները: Արդարեւ Կարդինալ Աղաճանեան բացառիկ դէմք մըն է իբրեւ եկեղեցական եւ իբրեւ Հայ, որ 25 տարի է՝ Կաթողիկոս-Պատրիարքի իր պաշտօնով լաւագոյնս ծառայած էր իր Ազգին:

1) Իր վերջին հրատարակութեան մէջ, տես՝ վերջին էջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ Մարինըռ Բ. փոքրիկ արբանեակ մը արձակեցին երկուշաբթի առաւօտ ժամը 6,53ին: Դեկտեմբեր 14ին Արուսեակէն 16.000 քիլոմեթր միայն հեռու պիտի ըլլայ:

ՄԱՐՈՔԻ Հասան Բ. թագաւորը աղջիկ զաւակ մը ունեցաւ առջի օր: Այս ձեւով ժողովուրդը իմացաւ թէ իր թագաւորը ամուսնացած է, բայց ցարդ չի գիտեր թէ որո՞ւ հետ:

ԿՈՄՍՈՄՈԼՍԿԱՅԱ Փրաւտա կը գրէ թէ Հայաստանի մէջ զեղծարարութեան ցանց մը բռնուած է: Հայ գիւղացիներ աղ կը կերցնէին արջառին, որպէսզի շատ ջուր խմէ եւ ծանր կշռէ: Կարդ մը կենդանիներ այնքան ծանր են որ հազիւ կրնան ոտքի կենալ, կը գրէ Մոսկուայի թերթը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ-նախագահը՝ Ճոնսըն Անքարա հասաւ առջի օր: Նախապէս Թեհրան էր: Ճամբորդութեան գլխաւոր պատճառը ամերիկեան օժանդակութիւնն է:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է ամէն ինչ ընել վերջնականս թաղելու համար «չորրորդութեան» դրութիւնը Պերլինի: Արդարեւ, Փանքովի խորհրդային դեսպանը մերժեց ընդունիլ Ֆրանսական բողոքը երիտասարդ Գերմանացիին սպանութեան վ՝ սբերեալ:

ՌՈՒՍԵՐԷ հիւլէական երկու ռումբեր պայթեցուցին, քանի մը մեղաթոն ուժ ունեցող:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ Միջին Արեւելք մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Պէյրութ կը հաւաքուի փորձագէտներու այն յանձնախումբը որ կը զբաղի Պաղեստինով:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ածխային բանուորներու գործադուլը կը ծաւալի: 15.000ի հասած է անոնց թիւը ինչ որ ընդհանուր թիւին մէկ երրորդէն աւելի է: 300 բանուորներ ձերբակալուած են:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 73 միլիոն տոլար պիտի վճարեն Փիլիփփեաններուն իբրեւ պատերազմական վնասուց հատուցում:

ԿԻՊՐՈՍԻ շարժանկարի մէկ սրահին մէջ, ռումբ մը պայթած է Էկզոտիւս Ֆիլմին ցուցադրութեան ժամանակ: Նախապէս սպառնալիքի նամակներ հասած էին սրահին տիրոջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ իշխան Թալալ (Արաբիոյ Սէուտ թագաւորին եղբայրը) յայտարարեց թէ «ընկերվարութեան» կողմնակից է, բայց ոչ քարիւղի ազգայնացման:

ՔԱՆԱՏԱՅԻ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ պատերազմական ծախքերը 86 միլիոն տոլարի զեղչ մը պիտի կրեն ընթացիկ շրջանին:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ շարժանկարի միջազգային Փառատօնը բացուեցաւ առջի օր:

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

— 1862 —

ԽՄԲ.— Այս ամսոյս 14ին լրացաւ Զէյթունի Օգոստոսեան ապստամբութեան հարիւրամեակը: Ստորեւ կուտանք հիմնական մասերը պատմական վերյիշումի այն յօդուածին, զոր ստորագրած է Վ. Մելիքսէթեան՝ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Օգոստոս 15ի թիւին մէջ:

Օսմանեան Թիւրքիայում սուլթանական ռազմա – աւատապետական բռնութեան տակ հեծող ժողովուրդները դարեր շարունակ պայքարել են իրենց ազատագրման համար: Այդ պայքարի վառ արտայայտութիւններից է Զէյթունի 1862 թուականի դիւղացիական զինուած ապըստամբութիւնը:

Ոչ մի երկրում հպատակ ազգերի ու ժողովուրդների տնտեսական շահագործումն ու ճնշումը այնպէս ծանր չէր, ինչպէս օսմանեան Թուրքիայում:

Տնտեսական – քաղաքական ճնշումներն այդտեղ աւելի սաստկացան 19րդ դարի 50ական թուականներին:

Թուրքիայի գրեթէ բոլոր նահանգներում այլազգիները, զրկուած էին կեանքի ու գոյքի ապահովութիւնից, քաղաքացիական տարրական իրաւունքներից: Նահանգների, գաւառների պաշտօնեաների իրաւունքը ոչնչով սահմանափակուած չէր, քիչ թէ շատ ազդեցիկ ոեւէ փաշա, բէկ կամ ամիրա, առանց դժուարութեան, կարող էր բռնագրաւել գիւղացու ամբողջ ունեցուածքը:

Մղձաւանջային դրութեան մէջ էր գտնւում եւ Կիլիկիայում ապրող 250·000 Հայութիւնը: Պետական բազմաթիւ հարկերն ու տուրքերը մի կողմից, սպանութիւնները, կողոպուտն ու թալանը միւս կողմից ծայր աստիճան քայքայել էին Կիլիկիայի նահանգները: Հայկական մի քանի լեռնային գաւառներ, սակայն, զէնքի ուժով ձեռք էին բերել կիսանկախութիւն կամ անկախութիւն: Դրանցից ամենանշանաւորը Մարաշի նահանգի Զէյթուն գաւառն էր:

Եւրոպական Թուրքիայում սլաւոնական ժողովուրդների ազատագրական շարժումները, Յունաստանի, Սերբիայի եւ Չերնոգորիայի անկախութեան հռչակումն իրենց վճռական ազդեցութիւնն ունեցան նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի քաղաքական կեանքի վրայ: Սակայն որքան ուժեղանում էին այլազգի ժողովուրդների հակասուլթանական ազգային–ազատագրական շարժումները, այնքան Թուրքիան աւելի կատաղի միջոցների էր դիմում բնում խեղդելու ստրկացուած ժողովուրդների պայքարը: Թրքական բռնապետութեան աչքի փուշն էր դարձել նաեւ անկախ Զէյթունի համայնքը: Եւ Սուլթանի պալատը որոշել էր բնաջնջել Տաւրոսի–Զէյթունի հայ բնակչութեանը:

Կիլիկեան հայկական պետութեան կործանումից յետոյ (1375 թ.), օտար զաւթիչներից խոյս տալու նպատակով, Դաշտային Կիլիկիայի հայ բնակչութեան մի զգալի մասը գաղթեց Լեռնային Կիլիկիա եւ բնակութիւն հաստատեց անմատչելի լեռներում ու կիրճերում: Այդ բնակավայրերից մէկն էր Զէյթուն աւանը, որի մասին առաջին անգամ յիշատակութիւն կայ 15րդ դարի վաւերագրերում: Աւանը կառուցուած է Անտի–Տաւրոսի եւ Բին–Բողայի լեռնահովտի մի բարձրաւանդակի վրայ. ուր բնական պատնէշ են կազմում բարձրանիստ լեռները եւ անդնդախոր կիրճերը:

15րդ դարից սկսած Զէյթունը չէր ենթարկւում թրքական իշխանութիւններին, ունէր իր ինքնավար համայնքը, որի գլուխ կանգնած էին թաղային իշխանները եւ տեղի բարձր հոգեւորականութիւնը:

Մինչեւ 19րդ դարի 90ական թուականները Զէյթունցիներն աւելի քան քառասուն ճակատամարտ էին տուել եւ փայլուն յաղթանակ տարել օտար բռնակալների դէմ՝ պաշտպանելով իրենց անկախ համայնքի գոյութիւնը: Բայց այդ իրադարձութիւնները չունեցան այն խոշոր քաղաքական նշանակութիւնը, ինչ՝ 1862 թուականի զինուած ապստամբութիւնը:

1862 թուականի կէսերին Մարաշում կենտրոնացուեց թրքական աւելի քան 40 հազարանոց կանոնաւոր բանակ եւ հրետանի: Յուլիսին թրքական հրոսակները ներխուժեցին Զէյթունի գաւառը: Գիւղացիութիւնը վճռական դիմադրութիւն ցոյց տուեց, բայց ապարդիւն: Թշնամին մահ ու աւերածութիւն էր տարածում գաւառի հայ գիւղերում: Սուլթանի ահռելի բանակը շարժւում էր Զէյթունի վրայ: 1862 թուականի Օգոստոսի 14ին այն պաշարուեց: Ոտքի կանգնեց գրեթէ ամբողջ բնակչութիւնը. զինուեցին բոլորը՝ 12–60 տարեկան թէ տղամարդ, թէ կին: Զէյթունցիներին էին միացել գաւառի հայ գիւղերից եկած զինուած խմբերը: Թշնամուն հարուածելու համար պատրաստ էին 7·000 Զէյթունցիներ, որոնք բաժանուած էին մի քանի ջոկատների: Հայ լեռնականների ռազմական ծրագիրն էր գործօն պաշտպանութեամբ հիւծել թշնամու ուժերը եւ ապա անցնել ընդհանուր յարձակման:

Զէյթունցիներին ահաբեկելու եւ նրանց խուճապի մատնելու նպատակով, թրքական գործերի հրամանատար Ազիզ փաշան հրամայեց հրետանային կրակ բացել քաղաքի վրայ: Հրետանու կրակի պաշտպանութեամբ թշնամու զնդերից երկուսը սկսեցին կատաղի մարտեր մղել: Նրանք վճռել էին քաղաք ներխուժել հիւսիս–արեւելքից: Վճռական պահին քաջ լեռնականները դուրս եկան դարաններից եւ սրընթաց զրոհեցին Համիդ փաշայի եւ Ջիրիդ Հասանի զնդերի վրայ՝ նրանց ետ մղելով ելման դիրքերը: Այդ ճակատամարտում թշնամին կորցրեց 1·000 մարդ:

Ազիզ փաշայի բանակի զնդերից մէկը Զէյթունցիների հետ մարտի էր բռնուել քաղաքի մօտակայ անդնդախոր կիրճում: Ռազմավարական նկատառումներով հայ լեռնականները պաշտպանողական մարտերով ետ նահանջեցին, թոյլ տալով թշնամուն՝ խորանալ կիրճում: Ապա փակելով ծուղակն ընկած թշնամու նահանջի ճանապարհը, անցան սրընթաց զրոհի: Թրքական ուժերը գլխովին ոչնչացուեցին: Զէյթունցիները յարձակման անցան նաեւ Բերկին–կալի եւ Աքդաղի լեռնահանդոյցներում եւ հակառակորդին դուրս շպրտեցին քաղաքի սահմաններից:

Թրքական, բանակում սկսուեց խուճապային իրարանցումը: Մի քանի զնդեր դիմեցին փախուստի. Ազիզ փաշան ի դուր էր փորձում վերադասաւորել իր բզկտուած բանակի մնացած ուժերն ու անցնել զրոհի: Արդէն ուշ էր: Նրան մընում էր միայն նահանջի հրաման արձակել: Հետապնդելով թշնամուն՝ հայ լեռնականները նրան ամբողջովին դուրս շպրտեցին Զէյթունի գաւառի սահմաններից:

Զէյթունցիները փայլուն յաղթանակ տարան թշնամու մի քանի անգամ գերազանց ուժերի դէմ: Որոշ աղբիւրների տուեալներով Ազիզ փաշայի բանակի կորուստը հասնում էր 12·000 մարդու: Հայ լեռնականները գրաւեցին 2 թնդանօթ, մեծ քանակութեամբ ռազմավար, տասնեակ մարտական դրօշներ:

Զինուած ելոյթներ եւ յուզումներ սկսուեցին Մարաշում, Հաճնում, Ֆըռնուզում եւ Դաշտային Կիլիկիայի մի շարք հայաշատ վայրերում: Զէյթունի ապստամբութիւնն արձագանգ գտաւ Արեւմտեան Հայաստանի նահանգներում եւ գաւառներում՝ Վանում, Մուշում, Սասունում, Զայսանճակում, Քղիում, ինչպէս նաեւ Կոստանդնուպոլսում:

Օսմանեան կառավարութիւնը երկիւղ էր կրում, որ ազգային – ազատագրական շարժումը կարող է համակել ոչ միայն բովանդակ Արեւմտեան Հայաստանը, այլ եւ ճնշուած ու հարստահարուած միւս ժողովուրդների լայն շրջանները: Կառավարութիւնը կտրուկ միջոցների դիմեց ճնշելու հայկական յուզումները: Որոշուեց մեծ բանակ դուրս բերել Տաւրոսի–Զէյթունի հայ լեռնականներին բնաջնջելու համար: Սակայն դէպքերն այլ ընթացք ունեցան:

Բանը նրանում էր որ Լեռնային Կիլիկիայում կատարուող իրադարձութիւնների նկատմամբ անտարբեր չէին եւրոպական մեծ տէրութիւնները, յատկապէս Անգլիան եւ Ֆրանսիան: Անոնք կը մտածէին այդ ըմբոստական շարժումները օգտագործել իրենց արեւելեան շահերուն ի նպաստ: Բոլորովին պատահական չէր, որ Նաբոլէոն Գ. դիւանագիտական ճանապարհով ազդեց Սուլթան Ազիզի վրայ եւ արգիլեց նոր արշաւանքը Զէյթունի վրայ: Անգլիան բացարձակ թշնամական դիրք էր գրաւել ապստամբ հայ լեռնականների նկատմամբ: Զէյթունի հերոսական դիւցազնամարտից 4 տարի յետոյ, Թուրքիան, անգլիական կառավարութեան աջակցութեամբ, վերջ տուեց Զէյթունի անկախութեանը. օսմանեան գաւառապետն առաջին անգամ ոտք դրեց Տաւրոս–Զէյթուն:

Զէյթունի 1862 թուականի ապստամբութիւնը մեր քաղաքական կեանքի նշանակալից երեւոյթներից մէկն էր, որն իր կնիքը դրեց ինչպէս հայ ժողովրդի, նոյնպէս եւ միւս ճնշուած ժողովուրդների քաղաքական կեանքի վրայ:

Պատահական չէ, որ իտալական քաղաքական նշանաւոր գործիչ Հենրի Վիթթոն Զէյթունի գիւղացիների մասին ասում է. «Ողջո՛յն քեզ, Զէյթուն՝ դիւցազն քաղաք: Որչափ արեւը փայլի մարդկային դժբախտութեանց վրայ, քո անունդ պիտի ապրի իբրեւ խորհրդանշանը տառապող ժողովուրդներուն, զարթումի շեփորը անոնց համար, որոնք պառկած են ստրկութեան տիղմի մէջ...»:

Վ. ՄԵԼԻՔՍԷԹԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԴՐԱՄԱՆԻՇԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

ՏՈԼԱՐԸ

Անցեալին՝ «տոլար» կը կոչէին զանազան դրամանիշեր, մասնաւորաբար աւըստրիականները եւ սպանականները, որոնք կը գործածուէին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի անգլիական գաղութներուն մէջ:

Տոլար բառը աղաւաղուած ձեւն է գերմանական «տոլլէր» բառին, որ կըրճատումն է «Եոաքիմսթոլլէր» կոչուող դրամանիշին: Դրամանիշը այս անունը ստացաւ անոր համար որ առաջին անգամ 1518ին Պոհեմիոյ Եոաքիմսթալ հանքէն հանուած արծաթէն պատրաստուեցաւ:

«Եոաքիմսթոլլէր»ները առաջին անգամ գործածուեցան Գերմանիոյ մէջ, սակայն, տարիներու ընթացքին, անոնց գործածութիւնը տարածուեցաւ նաեւ եւրոպական այլ երկիրներու մէջ, տոլլար անունով:

Այս տոլարները «Փիլըր տոլարս» կոչուեցան եւ գործածուեցան որպէս վճարումի միջոց՝ Ամերիկայի մէջ գտնուող սպանացի եւ անգլիացի գաղթականներուն: «Փիլըր տոլար»ները Սպանացիներուն կողմէ «փեսօ–տուրօ» (կարծր փեսօ) կոչուեցան, իսկ Անգլիացիներուն կողմէ՝ «հարտ տոլար» (կարծր տոլար):

Նոյն շրջանին, 1780ի ատենները, Աւըստրիոյ մէջ հրապարակ ելաւ արծաթէ նոր դրամանիշ մը, որուն վրայ Մարի Թերէզ կայսրուհիին նկարը կար: Այս մէկը առեւտուրի եւ լումայափոխութեան մէջ գործածուեցաւ եւ ծանօթ է Մարի Թերէզի տոլար եւ կամ Արեւելեան տոլար անունով:

Միացեալ Նահանգները 1786ի իրենց անկախութենէն ետք, նոր դրամանիշ չտպեցին այլ՝ որպէս դրամանշային միաւոր ընդունեցան արծաթ տոլարը, որ հրապարակի վրայ գտնուող սպանական տոլարն էր:

Սեփական տոլարը շրջաբերութեան դրին 1792ին, երբ Միացեալ Նահանգները հիմնեցին իրենց առաջին փոդերանոցը:

ԼԻՐԱՆ (ՈՍԿԻՆ)

Ոսկին (լիրա) ծնունդ առած է լիպրայէն, որ Հռովմայեցիներու շրջանի ծանրութեան չափն էր: Հին ժամանակներուն, որոշ դրամանիշերու լիպրային ծանրութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնը պատճառ դարձաւ, որ բազմաթիւ դրամանիշեր «լիրա» կոչուին իսկ Ֆրանսացիները զայն «լիվըր» (լիպրա) կոչեն:

Այս անունը առաջին անգամ ըլլալով հռովմէական շրջանին, անագապդինձէ պատրաստուած դրամանիշերուն տրուեցաւ: Աւելի վերջ այս դրամանիշին ստորաբաժանումներուն համապատասխան եղաւ: Ֆրասայի առաջին թագաւորները արծաթէ դրամանիշեր կտրեցին եւ «լիվըր» անունը տուին անոնց:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Բոլոր ներկաներուն ուշադրութեան առարկան է Լասընէր եւ այդ բանը անսահման հպարտութեամբ մը կ՚ուռեցնէ անոր կուրծքը: Ամբողջ դատավարութեան ընթացքին սակաւախօս է իր մասին, բայց երբ հարցը կը դառնայ իր մեղսակիցներուն մասին, կը խօսի անընդհատ, ծանրացնել ջանալով անոնց յանցանքը, մտադրած ըլլալով իրենին հետ կորսնցնելու համար նաեւ անոնց գլուխները:

Ահաւոր մենամարտ մը կը սկսի իր, Ապրիլի եւ Մարթէնի միջեւ, կատաղի պայքար մը որուն անցքը սարսուռով կը համակէ ներկաները: Ընդհանուր դատախազի մորթին մէջ մտնելով, Լասընէր մէկիկ մէկիկ կը ջանայ չքացնել եւ փոշիի վերածել իր մեղսակիցներուն եւ անոնց փաստաբաններուն պաշտպանութեան բոլոր փորձերը, անոնց դէմ հանելով անհերքելի եւ անվիճելի փաստարկութիւններ: Եւ ամէն անգամ որ իր հակառակորդներուն ձայները ի դերեւ կը հանէ, Լասընէր կ՚արձակէ սադայէլական ծիծաղ մը, որուն արձագանգը սառոյցի նման կը թափանցէ ունկնդիրներու հոգիներէն ներս:

Ընդհանուր դատախազին ամբաստանութեան խօսքէն եւ պաշտպան փաստաբաններու պաշտպանողականներէն ետք, ատեանը կ՚արձակէ իր վճիռը:

Ֆրանսուա Մարթէն կ՚ազատէ իր գլուխը, դատապարտուելով մշտնջենական բերդարգելութեան, մինչ Լասընէր եւ Ապրիլ կը դատապարտուին մահուան:

— Իմ կեանքիս աւելի արժէք չեմ տար — կը յայտարարէ Լասընէր վճիռէն ետք — որքան պիտի տայի քսան սունոց դրամի մը: Ֆրանսուան ազատեց իր գլուխը. ափսոս, բայց ոչինչ, երկար ժամանակի համար չէ... Գալով Ապրիլին, զիս կը մեղադրէ զինքը ոստիկանութեան մատնած ըլլալու մեղքով... Պարզապէս անհեթեթ բան մը: Ես բան մը չեմ պահանջած ու բան մըն ալ չեմ ստացած: Բայց ի՞նքը, իրաւունք չունի՞մ արդեօք հարցնելու թէ ինք որքա՛ն ստացաւ զիս մատնելու համար: Մնաց որ, եթէ մեր երկու գլուխները հաւասար գինով վաճառքի հանուէին, կորսնցնողը ես պիտի ըլլայի, որովհետեւ պէտք է ընդունիլ որ իմինս աւելի կ՚արժէ քան իր գլուխը... կերպասը նոյնը չէ...

Մինչեւ վճռաբեկ ատեանին կողմէ մահապարտներուն խնդրանքին մերժումը, 26 Նոյեմբեր, եւ մինչեւ մահավճիռին գործադրութիւնը՝ 9 Յունուար 1836, Լասընէր առարկայ կ՚ըլլայ արտակարգ հետաքրքրութեան: Ձեռքէ ձեռք կը խլուին իր ստորագրութիւնները, նկարները, եւ բերնէ բերան կը շրջին իր խօսքերը: Եւ օր մը, ինքն է որ դժգոհութիւն կը յայտնէ ոստիկանութեան Վերատեսուչ՝ Հիսքէի:

— Ո՛չ, պարոն Վերատեսուչ, կ՚ըսէ անոր, ես մարդոց տրամադրութեան տակ չեմ կրնար ըլլալ: Օրէնքին առջեւ հաշիւ տալու պարտաւոր էի, արդարութիւնը հարուածեց զիս: Բանտը զիս փոխակերպած էր, դատապարտութիւնս զիս մաքրագործեց: Ես այլեւս ոճիրներու եւ կոյուղիներու Լասընէրը չեմ, ես մի ոմն Լասընէրը չեմ. այլ դարձած եմ հիմա այլեւս՝ Պարոն Լասընէր...

Եւ նոյն գիշերն իսկ, կարծես կառափնատին մարտահրաւէր մը կարդալու միտումով, կը դրէ հետեւեալ քառեակը.

Ողջո՛յն, ո՛վ կառափնատ, վերջնական քաւութիւն,
Վերջին յօդուածը օրէնքին,
Դուն, որ կը խլես մարդը՝ մարդէն
Եւ կը դարձնես զայն մաքրուած ոճիրէն,
Դո՛ւն, ոչնչութեան մէջ,
Իմ յոյսս ես, իմ հաւատքս...

(7 – Շար.)

Տրդ դարուն, Անգլեւսաքսոն Բրիտանիոյ հիմնական դրամանիշը սթերլինն էր, որ զուտ արծաթէ պատրաստուած լիպրային մէկ 240 երորդ մասին հաւասար էր: Որով այդ շրջանին արծաթեայ լիպրայի մը կը համապատասխանէր 240 դրամանիշ, որ կը կոչուէր սթերլինի փաունտ: Այսպէսով հաստատուեցաւ ոսկի (լիր) սթերլին կամ՝ պարզապէս փաունտ անունը:

1718ին, բրիտանական կառավարութիւնը արծաթեայ դրամանիշը փոխարինեց ոսկի դրամանիշով եւ որպէս դրամանշային միաւոր հաստատեց ոսկի սթերլինը, որոշելով որ իւրաքանչիւր սթերլին ոսկի 7,32238 կրամ զուտ ոսկի պիտի պարունակէ:

ՄԱՐՔԸ

Մարքը նախապէս թանկագին մետաղներ կշռելու համար գործածուող ծանրութեան միաւոր էր եւ նշան կը նշանակէր: Մէկ մարքը 2200 կրամի հաւասար էր, իսկ Ֆրանսայի մէջ՝ 1600 կրամի: Յետագային, գործածուեցաւ իբրեւ ծանրութեան միաւոր եւ աւելի ուշ՝ որպէս դրամանշային միաւոր:

1871էն՝ մարք բառը Գերմանիոյ արծաթեայ դրամանիշին անունն է:

ՖՐԱՆՔԸ

Ֆրանք բառը ծնունդ առած ըլլալ կը կարծուի անունէն այն ոսկի դրամանիշին, որ 1360ին Ֆրանսայի մէջ կտրուեցաւ իբրեւ փրկագին Անգլիացիներու վըճարուելու եւ գերի բռնուած Ժան 2րդ թագաւորը ազատագրելու համար: Այս դրամանիշը կը կոչուէր «Ֆրան» (ազատ): Անոր վրայ կային ազատ ասպետի մը եւ գերի թագաւորին նկարները:

ՖԼՈՐԻՆԸ

Առաջին Ֆլորինները հրապարակ հանուեցան 13րդ դարուն Ֆլորենցիոյ մէջ, ուրկէ առաւ իր անունը: Ֆլորինները ոսկիէ պատրաստուած էին: Աւելի վերջ, Ֆլորին կոչուեցան նաեւ զանազան երկիրներու ոսկի դրամանիշերը, ինչպէս՝ Վենետիկի, Ժընեւի եւայլն: Ներկայիս, Ֆլորինը Հոլանտայի դրամանշային միաւորն է:

ՔՈՒՐՈՆԸ

Քուրոնը քուրոն կոչուեցաւ՝ իր մէկ երեսին վրայ թագ մը գծուած ըլլալուն պատճառով:

Ներկայիս, Տանըմարքայի, Նորվեկիոյ, Շուէտի եւ Չեխոսլովաքիոյ դրամանիշերը քուրոն կը կոչուին:

ՏԻՆԱՐԸ

Տինարը (տենարիուս) հռովմէական հին դրամանիշի մը անունն էր: Ոչ միայն անցեալի, այլ նաեւ ներկայ պետութեանց դրամանիշերուն տրուած տինար անունը ծնունդ առած է «տենի»էն (տասնական) որովհետեւ, տենարիուսը տասը Ասսար կ՚արժէր: Ասսար անագապղինձէ պատրաստուած դրամական միաւոր մըն էր:

Տինարները առաջին անգամ Հռոմի մէջ պատրաստուեցան Քրիստոսէ առաջ 269 թուին: Յետագային տինարներուն մէկ երեսին վրայ աւելցուեցաւ «Յաղթանակ»ը երկձի կառքի վրայ (լատիներէն՝ պիկա) եւ այս լատինական բառէն առաջ եկաւ տինարի ժողովրդական կոչումը Պիկաթթի:

Տենարիուս անունը (ըստ Բիւզանդացիներուն տինար), աւելի ուշ հրապարակ եկաւ ուրիշ երկիրներու մէջ ալ — Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ աւելի վերջ՝ Ֆրանսայի մէջ «տընիէ» անունով, որ տեւեց մինչեւ Շարլըմանեի եւ յաջորդներու օրերը:

Իտալիոյ մէջ ալ կար նոյն անունով դրամանիշ, բայց բառը իտալացուած էր եւ կը կոչուէր տենար: Այս բառը այսօր ալ կը գործածուի, սակայն, ընդհանուր առմամբ կը նշանակէ դրամ, ստակ, փող:

1873ին, տինար բառը ներմուծուեցաւ Սերպիա իբրեւ երկրի դրամանշային միաւորի անուն, որ կը գործածուի այսօրուան Եուկոսլաւիոյ մէջ ալ:

Անկախ պետութիւն հռչակուելէ ետք, իրենց դրամանշային միաւորներուն իբրեւ անուն տինար բառը գործածեցին նաեւ Թունուզ, Յորդանան եւ Իրաք, հաւանաբար անոր համար որ, Ապտիւլ Մելիքի ժամանակ, Քրիստոսէ ետք 685ին, Արաբներն ալ ոսկի տինար հրապարակ հանած էին:

ՏՐԱԽՄԻՆ

Տրախմի բառին ստուգաբանութիւնը կուգայ տրաթոմէ (առնել, յափշտակել) բայէն եւ կը նշանակէ ափել, այսինքն, ամբողջութիւնը այն առարկաներուն, որ մարդ կրնայ ձեռքով բռնել: Տրուած ըլլալով որ հին դարերուն առեւտուրի դիւրութեան համար որպէս փոխանակութեան միջոց երկաթէ կամ անագապղինձէ մէկ մեթրէն քիչ մեծ ձոյլ կտորներ կը գործածէին ձոյլ տրախմի կը նշանակէին այն բոլոր ձոյլ կտորները, զորս մարդ կրնար բռնել:

Բայց, տրախմի բառը իր ստուգաբանական նշանակութիւնը կորսնցուց եւ դրամանշային միաւորի անուն մնաց անկէ ի վեր, երբ Քրիստոսէ առաջ, 7րդ դարուն, Արգոսի Ֆետոն բռնապետը Էյինայի մէջ, մօտաւորապէս ներկայ մետաղեայ դրամանիշին նմանող դրամանիշեր կտրել տուաւ եւ Արգոսի Հերէոնէն կախեց տրցակ մը ձոյլ կտոր, այսպէսով հասկցնելու համար որ, նոր դրամանիշեր կտրուած էին եւ փոխանակութեան հին միջոցները այլեւս կը նուիրուէին դիցուհիին (այսինքն, շրջաբերութենէ կը քաշուէին, ինչպէս պիտի ըսէինք այսօր):

Նորագոյն Յունաստանի մէջ, տրախմի բառը ներմուծուեցաւ իբրեւ դրամանշային միաւորի անուն 1833 Փետրուար 8ի հրովարտակով:

Ե. ՖՐԱՆԿԻԱՏԱՔԻՍ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝
ՓԱՊԼՕ ՔԱԶԱԼՍԻ ՀԵՏ

Լեւոն Քէշիշեան հետեւեալ շահեկան տեսակցութիւնը ունեցած է Փապլօ Քազալսի հետ, Պէյրութի «Այգ»ին համար:

Սան Խուան, Փորթօ Ռիքօ.— «Տիրան Ալեքսանեան մեծ երաժիշտ մըն էր», ըսաւ սպանացի աշխարհահռչակ թաւջութակահար Փապլօ Քազալս, բացառիկ տեսակցութեան մը առիթով:

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ, թաւ ջութակի համաշխարհային համբաւի տէր 85 ամեայ վարպետին հետ, 79 Աթլանթիք Վիւ, Սան Խուանի բնակարանին մէջ, ուրբաթ օր մը՝ Յունիս 1: Քազալս վերջապէս արտօնեց, որ յաջորդ օրը երեք վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունենամ իրեն հետ:

— Երեք վայրկեան, լաւ, կ՚ընդունիմ, միայն զինքը պէտք է նկարեմ ալ, կը պնդեմ իր հազիւ 26 տարեկան Փորթօ Ռիքոցի կնոջ:

Քազալս բնաւ լրագրողներու տեսակցութիւն չի տար եւ միշտ կը խուսափի անոնցմէ: Արդ, պաշտօնապէս այս կարգադրութիւնը շատ դժուար եղաւ, գրեթէ բնաւ չյաջողեցայ:

Ուոշինկթընէն, կառավարական հարցերու Ինսթիթիւտը գրած էր Փորթօ Ռիքոյի կառավարութեան, Սթէյթ Տիփարթմէնտին, որպէսզի այս խնդրանքիս գոհացում տրուի:

Երբ Փորթօ Ռիքօ հասայ, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց, թէ շատ դժուար պիտի ըլլայ ինծի գոհացում տալ. «Գրած ենք իրեն, ինչպէս նաեւ Արուեստից Նախարարութեան, տակաւին պատասխան չենք ստացած»:

Ճիշդ այս շրջանին ինք Քազալս շատ զբաղած է իր տարեկան փառատօնով, որ կը կոչուի «Քազալս Երաժշտական Փառատօն»:

Կը հանդիպինք Քարիպ Հիլթըն պանդոկին մէջ, ջութակահար Ժիրայր Գանթարճեանին, որ կը նուագէ Քազալս Փառատօնի նուագախումբին մէջ: «Ի՞նչպէս պիտի հանդիպինք Քազալսին», հարց կուտամ:

Արուեստներու սիրահար ու արուեստագէտներու բարեկամ Ռոզա Քուաքերօ կուտայ մեզի Քազալսի հեռաձայնի թիւը: Կը թելադրէ, որ հեռաձայնեմ իր Փորթօ Ռիքոցի կնոջ ու յայտնեմ նպատակս:

Անմիջապէս իսկ կը հեռաձայեմ Տիկին Քազալսին: Կը պատասխանէ: Կը յայտնեմ նպատակս, ով ըլլալս, թէ ինչո՞ւ կ՚ուզեմ անպայման մեծ երաժիշտը տեսնել:

«Լաւ, կը խօսիմ իրեն», կը պատասխանէ Տիկին Քազալս: «Շատ զբաղած է իր փառատօնով, դժուար պիտի ըլլայ»:

Յաջորդ օրը կը հեռաձայնեմ կրկին:

Ոչ մէկ պատասխան:

Կրկին յաջորդ օրը, նորէն ոչ մէկ պատասխան:

«Տեսակցութիւնը երեք վայրկեան ըլլալու է», կը հեռաձայնէ Տիկին Քազալս: «Ժամը 5,30ին եկուր: Քաղաքական հարցումներ պէտք չէ ընէք»:

«Կ՚ուզեմ լուսանկարել, կ՚արտօնէ՞ք»:

«Զինք նեղելու չէք»:

Յաջորդ օրն իսկ թաքսի մը նստելով կը հասնիմ մեծ վարպետին դեղեցիկ տունը:

Ներս կը մտնէ Քազալս: Կը ծանօթանամ, ու մեր խօսակցութիւնը զանազան նիւթերու շուրջ կը դառնայ: Միշտ կը նկարեմ զինք ու իր կինը, որուն հետ ամուսնացած է միայն մի քանի տարի առաջ. ան իր աշակերտուհին եղած է: Լաւ թաւ ջութակահարուհի մըն է:

Կը խօսինք Տիրան Ալեքսանեանի մասին, Ա. Խաչատուրեանի թաւ ջութակի քոնչերթոյին մասին, Ժիրայր Գանթարճեանի մասին, ժողովրդական երաժշտութեան կարեւորութեան մասին:

Քաղաքական հարցերու մասին ալ կը խօսինք ու երեք վայրկեանը կէս ժամ կ՚ըլլայ...:

Երբ Ֆրանքօ Սպանիան գրաւեց, արուեստագէտ Քազալս հեռացաւ իր հայրենիքէն, յայտարարելով թէ բնաւ Սպանիա պիտի չվերադառնայ՝ այնքան ատեն որ Ֆրանքօ երկիրը կը պահէ իր ձեռքին մէջ: Հեռանալով անցաւ հարաւային Ֆրանսա ու հոն կազմակերպեց Քազալս Փառատօները, տարիեր շարունակելով այս իր կազմակերպութիւնը, ու պատերազմէն ետք հաստատուեցաւ այս կըզզին, որ իր մօրը ծննդավայրն է եղած: Կրկին սկսաւ իր երաժշտական գործունէութիւնը, կազմակերպելով տարեկան Քազալս Փառատօնը, ու աշխարհի լաւագոյն երաժիշտները հոն կը հաւաքուին:

ՏԻՐԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ

«Մենք լաւ բարեկամներ էինք», ըսաւ Քազալս, «ան իրականօրէն մեծ երաժիշտ մըն էր: Իրարու հետ գործակցած էինք աւելի քան քսան տարիներ: Ան շատ ուշիմ ու մեծ արուեստագէտ մըն էր, ինչպէս նաեւ լաւ ուսուցիչ մը: Իր հայկական հեղինակութիւններուն մասին տեղեկութիւններ չունիմ: Ան կարեւոր դասաւորումներ ըրաւ իտալական ու Ֆրանսական թաւ ջութակի համար»:

Տիրան Ալեքսանեան մեռաւ Նիւ Եորքի մէջ՝ տարիներ առաջ: Գրած է հայկական կտորներ, որոնցմէ մէկը սալի վրայ առնուած է Հերի Զառացեանի կողմէ:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

«Արամ Խաչատուրեանի թաւ ջութակի Քոնչերթօն, — ըսաւ Քազալս, լաւ է, բայց ոչ մեծ կտոր մը՝ աւանդական երաժշտութեան դասակարգին»:

Ծանօթ է Ժիրայր Գանթարճեանին, որ կը նուագէ իր Փառատօնին մէջ: Կը հաստատէ թէ տաղանդաւոր ջութակահար մըն է:

Ուրախ է, որ Փորթօ Ռիքոյի կառավարութիւնը կը քաջալերէ երաժշտութիւնը, ծանօթացնելով դասական երաժշտութիւնը ժողովուրդին, հրաւիրելով Ամերիկայէն մեծ նուագախումբեր, որոնք ձրիաբար կը նուագեն կղզիին զանազան քաղաքներուն մէջ, այսպէսով զարգացնելով անոնց ճաշակը՝ դէպի դասականը:

Քազալս կը պնդէ կարեւորութիւնը ժողովրդական երաժշտութեան, ան մշակուելու է ու բոլոր նոր երկիրները մօտենալու են իրենց այս ժողովրդական երաժշտութեան՝ մեծ զուրգուրանքով:

Քազալսի կը յայտնենք, թէ Մարոք Ռատիոյի թղթակիցն ալ ենք եւ կ՚ուզենք իր կարծիքը ստանալ մի քանի հարցերու շուրջ, որոնք կապ ունին Սպանիոյ ու Մարոքի հետ: Մարոքի հողամասին վրայ Սպանիա կը շարունակէ պահել մի քանի քաղաքներ, ինչպէս Սիպդա, Մելիչա, Իփնի ու Ռիօ Տէ Օրօ:

«Զանոնք Մարոքի վերադարձնելու է Սպանիան», կը յայտնէ մեծ արուեստագէտը: Քազալս, որ Ֆրանքոյի քաղաքականութեան թշնամի է, շարունակելով իր խօսքը, կ՚աւելցնէ. «Սպանիա այլեւս իրաւունք չունի հոն մնալու: Աշխարհի բոլոր ժողովուրդները իրաւունք ունին ազատագրուելու, ժամանակները այլեւս փոխուած են»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Ահա Աւազակապետը:

Ահա Ներսէս Արծրունին:

Մենք այս համառօտ յիշատակութիւնները ստուար հատորներու մէջ կարող պիտի ըլլայինք ամփոփել, եթէ մանրաբամասնաբար նկարագրէինք անոր կեանքին մեծ պատմութիւնը: Բայց թողլով ապագայ սերունդին այդ ճշմարիտ պարտականութիւնը՝ շարունակենք հետեւիլ այն արտակարգ գործունէութեան զոր ցոյց տուաւ իր ծերութեան վերջին տարիներուն իսկ, մինչեւ որ ցուրտ փոս մը եւ սեւ հող մը ծածկեցին զինքը:

Ջինակիցներու պետը, ինչպէս տեսանք, բանտին մէջ պահած թոյնով վերջ տուաւ իր կեանքին: Աւազակապետը խռնուած բազմութեան մէջ կը գտնուէր եւ համոզուած էր տեղի ունենալիք սարսռալի իրականութեան, որովհետեւ այդ թոյնի սրուակը ինքը յանձնած էր:

Արդ, Աւազակապետը նոյն օրը մեկնեցաւ քաղաքէն դէպի այն գիւղը, ուր պահուած էին Լուսիա եւ Նուրիմէ:

Երկու մանկամարդ աղջիկները դառն անձկութիւնով մը գրկեցին զինքը՝ տաք արցունքներ թափելով անոր ձեռքերուն վրայ:

— Լուսիա, երկու տարի է որ մեր պաշտելի հայրենիքին մէջ կը գտնուինք, ըսաւ Աւազակապետը, բայց հիմա բախտը կը հարկադրէ մեզ ժամանակ մը թողուլ զայն ու երթալ օտար երկիր մը: Է՛հ, Աստուծոյ կամքով կարելի է շուտով կը վերադառնանք:

— Դէպի ո՞ւր, հայր, հարցուց Լուսիա, որուն աչքը լեցուեցաւ արցունքով:

— Դէպի Պարսկաստան:

— Ի՞նչ կայ այդ երկիրը. գոնէ Ռուսաստան երթայինք այս անգամ, չը՞լլար:

— Ռուսաստա՞ն. միեւնոյն բանն են հիմակուան Թուրքիան ու անխիղճ Ռուսաստանը: Մի կարծեր թէ այդ ժողովուրդը քրիստոնեայ անունին տակ պիտի պաշտպանէ մեզ: Ո՛չ, անիկա մութին մէջ լարուած այնպիսի ծուղակներ ունի, ուր ինկող մը չազատիր: Թուրքիա մեր ազգին ճիւղերը կը սղոցէ ու չի նայիր անոր կանաչներուն, իսկ Ռուսիա արմատէն խլելու կ՚աշխատի ու բոլոր ուժով կը փորէ, կը պեղէ երբեմն լուռ, երբեմն զայրացած: Դարձեալ Պարսկաստան, իր դարաւոր յիշատակներով մեզի կապուած, այն երկիրն է ուր աչքերնիս կարող ենք բանալ: Ահա պատճառ մը որ մտքիդ մօտիկ է, անանկ չէ՞, սիրելի Լուսիա:

Տառապանքի օրերու մէջ իր կեանքը հայրենեաց ու ազգին նուիրող մանկամարդ աղջիկը միայն հառաչանք մը հանեց բերնէն ու մրմնջեց.

— Դուն գիտես, հայր: Բայց արդեօք անգամ մըն ալ պիտի չկարենա՞մ պաշտելի Վանականիս շիրիմը տեսնել:

— Ուզածդ թող այդ ըլլայ, ընդհատեց Աւազակապետը: Այս գիշերը յարմար է: Պատրաստ եղիր:

Արդարեւ, գիշերուան ժամը չորսի ատենները Աւազակապետն ու Լուսիա քաղաքին այն անշուք բայց զոհերով լի գերեզմանատունին մօտեցեր էին ուր թաղուած էր Վանական:

Մութ էր գիշերը: Բարդ ու փոթորկայոյզ ամպերով ծածկուած էր երկինքը: Սաստիկ հով մը կար որ ծառերու խշրտուքին խառնուելով ահաւոր ազմուկ կը հանէր:

Աւազակապետը գիտէր թէ Վանականի անյիշատակ շիրիմը գերեզմանատան մէկ անկիւնը կը մնար, հասարակաց ուղիին ճիշդ կից. հետեւաբար առաջնորդեց աղջիկը հոն ու ցոյց տուաւ զայն:

(Շար.)

պէս լոկ Մեր Պատրիարքութիւնը մտահոգող հարց, այլ ամբողջ Հայց. Եկեղեցին շահագրգռող խնդիր, որպէսզի որոշ եկեղեցական սկզբունքի մը վրայ կատարուի յիշատակութիւնը եւ մենք ամէնքս ամենուրեք նոյն ձեւով լսենք մեր նուիրապետական Աթոռներու յիշատակութիւնը: Ըստ մեզի ասիկա պիտի ըլլայ հարցին լաւագոյն լուծումը:

Աւելորդ չենք նկատեր այս առիթով շատ հարեւանցի ակնարկ մը նետել նաեւ Երուսաղէմի եւ Իսթանպուլի Պատրիարքներու միասնաբար յիշատակութեան ծագման մասին, որպէսզի միտքերը առաւել լուսաբանուին:

Պատմական եւ կանոնական իրողութիւն է որ սկզբանէ լոկ Ամենայն Հայոց Հայրապետի անունը կը յիշատակուէր Ս. Պատարագի մէջ: Կանոնական այս իրողութիւնը պահուած է ցարդ մեր բոլոր Պատարագամատոյցներու եւ Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռին մէջ: Եթէ սովորութիւն եղաւ յիշատակել նաեւ թեմին եպիսկոպոսը, զոյգ Պատրիարքութեանց պարագային՝ Պատրիարքները, իւրաքանչիւրը անշուշտ իր իրաւասութեան շրջանակներուն մէջ միայն: Իսկ թէ երբէ՞ն կը սկսի երկու Պատրիարքներուն միասնաբար յիշատակութիւնը, ըստուգապէս յայտնի չէ: Այժմ այս սովորութիւնը կը վերագրուի Յովհաննէս Կոլոտ (1715–1741) մեծանուն Պատրիարքին անձնական տնօրինութեան երբ իր սրտակից եւ դաղափարակից համահարզը, Գրիգոր Շիրվանցին, Շղթայակիր կոչեալ, Պատրիարք ընտրել տուաւ Երուսաղէմի: Անկախաբար այս անհատական տնօրինութենէն, սակայն, Երուսաղէմի Պատրիարքին անուան յիշատակութիւնը Իսթանպուլի Աթոռի եւ թեմերուն մէջ ունէր իր օրինական արդարացումը. որովհետեւ Երուսաղէմի Պատրիարքն ալ, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին պէս, կ'ընտրուէր մէկ եւ նոյն Ազգային Իշխանութենէն: Արդարեւ Իսթանպուլ նստող այն Երեսփոխանական Ժողովը որ կ'ընտրէր Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը, նոյն ժողովը կ'ընտրէր նաեւ Երուսաղէմի Պատրիարքը: Այս իսկ պատճառով Օսմանեան Կայսրութեան հովանիին ներքեւ ապրող հայ համայնքին համար պատրաստուած Սահմանադրութեան մէջ յատուկ գլուխ կայ այս մասին «Պատրիարք Սրբոյ Երուսաղէմի» մակագրեալ (Յօդ. 17–20, տես նաեւ Յօդ. 61 Գ.): Նման գլխակարգութիւն չկայ, օրինակ Կիլիկիոյ կամ Աղթամարի Կաթողիկոսութեանց մասին, որոնք եւս Օսմ. Կայսրութեան սահմաններուն մէջ կը գտնուէին, որովհետեւ անոնք չէին ընտրուեր միեւ նոյն Ազգ. Ընդհանուր Ժողովէն:

Այժմ կացութիւնը փոխուած է Երուսաղէմի Պատրիարքը չընտրուիր այն մարմնի կողմէ որ կ'ընտրէ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը: Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը ունի այժմ իր ուրոյն ընտրական Նոր Օրէնքը: Այս նոր կացութեան առջեւ երկու Պատրիարքութեանց յիշատակութեան հարցը պէտք է դրուի կանոնական նոր սկզբունքներու վրայ, որոնք հաւասարապէս կիրարկելի ըլլան մեր բոլոր եկեղեցիներու կողմէ: Նման որոշում մը կրնայ տալ լոկ յառաջիկային գումարուելիք Ազգ. Եկեղեցական Ժողովը:

Կ'ենթադրենք որ հասկնալ ուզողին համար բաւարար են վերոյիշեալ լուսաբանութիւնները: Իսկ հասկնալ չուզողին կամ չկրցողին համար ունինք լոկ Աւետարանի խօսքը. «Եւ կատարի առ նոսա մարգարէութիւնն Եսայեայ որ ասէ. Լսելով լուիջիք, եւ մի իմասջիք, եւ տեսանելով տեսջիք, եւ մի տեսջիք»:

ՇՆՈՐՔ ԱՐՔԵՊՍԿՈՊՈՍ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարզահան գիւղէն: Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է: Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Յամեր

ՆՈՒԷՐ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Պ. Աճէմեան շաքարեղէն բաժնած է օդափոխութեան կայանի բոլոր երախաներուն:

Ոմն (Լիոնէն) 100 Ն. Ֆ. կը նուիրէ կայանին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին՝ հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

Լաւ ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօր) վերարկուի եւ թայէօրի համար: Շատ խնամուած աշխատանք եւ լուրջ յանձնարարութիւն պահանջուած են: Դիմել՝

BLONCO
18, Rue des Petites-Ecuries
PARIS (10e)

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ – ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 – 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 – 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
ECOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ՔԻԻԺ–ԼԷ–ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ:

Սեպտ. 9ի կիրակի ամբողջ օրը:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու՝ վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները:

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վազ. Տէր–Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեզբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոթոնտ: Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին: Վերադարձ երեկոյեան 8ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal: 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire	100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris.	120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961.	25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris.	6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris.	10 NF
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ,	20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ	9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գարամաճեան, Պէյրութ,	40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ	40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ,	10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ	15 Ն. Ֆ.
ՋՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3.50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.	
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ	4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI 29 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9390 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5291

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՐԲԱԳՈՒՄԱՐ ԺՈՂՈՎ

Իսկապէս եկեղեցական–կրօնական ժողովներու տարի է 1962ը։

Դեռ նոր վերջացաւ ոչ–կաթողիկէ եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Կեդրոնական Յանձնաժողովի համագումարը, որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ եւ որուն մանրամասնութիւնները հրատարակուեցան Յառաջի մէջ (23, 24, 25 Օգոստոս)։

Յառաջիկայ Հոկտեմբերին պիտի գումարուի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ տիեզերական երկրորդ ժողովը Վատիկանի մէջ, մասնակցութեամբ շուրջ երկու հազար պատգամաւորներու։ Վատիկանի առաջին ժողովը տեղի ունեցած էր 1869ին։ Այնտեղ է, որ ընդունուած էր Պապի անսխալականութեան վարդապետութիւնը՝ հաւատքի խնդիրներուն մէջ։

Վերջապէս այս տարուան աշնան՝ Սեպտեմբեր 30–Հոկտ. 5՝ Էջմիածնի մէջ պիտի գումարուի «Ազգային–եկեղեցական սրբագումար ժողով», որուն մասնակցելու հրաւիրուած են «մեր Եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռներու ամենապատիւ սրբազան աթոռակալները, թեմական դերաշնորհ առաջնորդները, Հայաստանեաց Եկեղեցւոյ սրբազան եպիսկոպոսները, ինչպէս եւ թեմերու կողմէ ընտրուած պատգամաւոր ներկայացուցիչները մեր հաւատացեալ ժողովուրդին»։

Այս առթիւ Յուլիս 7 թուակիր եւ համար 444 կոնդակ մը զրկած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը վերոյիշեալներուն, ճշդելով նաեւ Ազգ.–Եկեղեցական ժողովի օրակարգի հարցերը, բաղկացած եօթը կէտերէ, որոնք են.

ա) Զեկուցում Կաթողիկոսի եօթնամեայ գործունէութեան։

բ) Հաշուետուութիւն նիւթական գործունէութեան։

գ) Հայաստ. Եկեղեցւոյ Կանոնագրի մշակման հարց։

դ) Ամրապնդում Հայաստ. Եկեղեցւոյ միասնութեան։

ե) Ընտրութիւն դերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ Վերստուգիչ Յանձնաժողովի։

զ) Ս. Էջմիածնի յառաջիկայ շինարարական գործունէութեան ծրագիր։

Կոնդակը գրուած է արեւմտահայ աշխարհաբարով եւ ուղղագրութեամբ, ինչ որ յատկանշական երեւոյթ է (միայն «գերագոյն» բառն է, որ «գերագոխյն» տպուած է անուշադրութեամբ)։ Խորհրդային իշխանութիւնները բացառաբար արտօնած են Էջմիածնի դահակալին, որ շեղում մը կատարէ բոլշեւիկեան ուղղագրութենէն՝ աւելի դիւրաւ հասկցուելու համար սփիւռքի հաւատացեալներէն։

Նախ քան ժողովին բացումը օրակարգի հարցերը պիտի քննուին «Եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողով»ին կողմէ, որուն պիտի նախագահէ Վազգէն Ա.։

1956ին Գահիրէի մէջ գումարուած «Եպիսկոպոսական Ժողով»ին մասին եղած օրինական քննադատութիւնները արդիւնքի մը յանգած են վերջապէս, քանի որ այս անգամ Էջմիածնի մէջ գումարուելիքին վրայ խորհրդակցական մակդիրը աւելցուած է։

Սրբագումար ժողովի պատեհութենէն օգտուելով, Մայր Աթոռի մէջ հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Վազգէն Ա.ի դահակալութեան եօթներորդ տարեդարձը (ընտրուած էր 30 Սեպտ. 1955ին)։ Հոկտ. 7ին ալ Մայր Տաճարին մէջ տեղի պիտի ունենայ Միւռոնօրհնութիւն։

Ազգային – Եկեղեցական սրբագումար ժողովը տեղի պիտի ունենար երեք տարի առաջ, ինչպէս պաշտօնապէս յայտարարուած էր Մայր Աթոռի դիւանին կողմէ։

Այդ առթիւ նաեւ բոլոր թեմերուն զրկուած էր նոր Սահմանադրութեան մը ծրագիրը, առ ի քննութիւն։

Մենք ալ ժամանակին հրատարակեցինք զայն իբրեւ «Նիւթ պատմութեան համար»։

Չի դիտցուիր թէ ի՛նչ պատճառով տեղի չունեցաւ այն ատեն ծանուցուած ժողովը։ Ո՛չ մէկ լուսաբանութիւն տրուեցաւ այդ մասին։

Այժմ կոնդակով վերջնապէս ճշդուած են սրբագումարին թուականն ու օրակարգը։ Կարգ մը թեմեր արդէն իսկ ընտրած են իրենց պատգամաւորները, որոնք մեկնումի պատրաստութիւններ կը տեսնեն։

Դեռ առիթ կ՛ունենանք խօսելու օրակարգի հարցերուն մասին։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ Է

Կ՛ԸՍԷ ՓՈԽ–ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍԸՆ

«Կողք կողքի անցեալին մէջ, կողք կողքի պիտի մնանք ապագային ալ» յայտարարած է Միացեալ Նահանգներու փոխնախագահ՝ Լինտըն Ճոնսըն։

Ապա Ամերիկացին գրված է Թուրքիան։ Ազատութեան ախոյեա՛ն... եւ այլն, եւայլն։

Ճոնսըն չեշտած է լրագրողներուն, որ «Թուրքիա երբեք չէ վարանած ոչ ՄԱԿի մէջ, ոչ ալ Քորէայի մէջ՝ պաշտպանելու համար ազատութեան դատը»։ Ճոնսըն աւելցուցած է նաեւ թէ զինակիցներ են Ատլանտեան Ուխտի մէջ, «յանձնարառութիւնները զորս ստանձնած ենք, պիտի պահենք»։

Ճոնսըն ա՛լ բան չգտնելով, շնորհաւորած է Թուրքիան որ վերահաստատած է խորհրդարանական վարչաձեւը (այստեղ Ամերիկացին Թուրքերէն ալ առաջ կ՛երթայ որովհետեւ Թուրքերն իրենք գոհ չեն կացութենէն) եւ կ՛ըսէ.— «Կը յուսանք որ ձեր կառավարութիւնը ի վիճակի պիտի ըլլայ, արդի Թուրքիոյ աւանդութեան մէջ, յառաջդիմելու, դէմ դնելով ձեր երկրին եւ ժողովուրդին տնտեսական եւ ընկերային հարցերուն։ ԿՈՒԶԵՄ ՎՍՏԱՀԵՑՆԵԼ ՁԵԶ ԹԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ ԵՆ։ (Խմբ.՝ ընդգծումը մեր կողմէ)։

Այս պաշտօնական ասուլիսէն զատ, Ճոնսըն իր երկրին բարեկամութեան ապահովութիւնը տուած է ժողովուրդին, բազմաթիւ անգամներ, երբ փողոցներէն կ՛անցնէր եւ կ՛արժանանար «խանդավառ ընդունելութեան»։

Ի պետս... Ամերիկացւոց, յարգելի Ճոնսընի ուշադրութեան կը յանձնենք թէ եթէ Ամերիկացիք շատ գոհ են Թուրքէն, Թուրքերը այնքան ալ գոհ չեն Ամերիկացիէն։ Եւ շինութեան բանուորներու Սենտիքային նախագահը՝ Թահիր Էօղթիւրք հետեւեալ ձեւով կ՛արտայայտուի.

— Հակառակ անոր որ մեր նոր Սահմանադրութիւնը ընկերային Պետութեան սկզբունքը հաստատած է, այս սկզբունքը չի գործադրուիր, օտար ընկերութիւններու գլխաւորութեամբ՝ բոլոր գործատէրերը կը շարունակեն իրենց ճնշումները գործաւորին վրայ։ Մասնաւորաբար ամերիկեան գործատէրերուն անամօթութիւնը բաժակը կը յորդեցնէ։

«Թուրքիոյ Հանրապետութեան Աշխատանքի նախարարը Պիւլէնտ Էճեվիթ իր անկարողութիւնը խոստովանած է ամերիկեան ընկերութիւններու առջեւ։ Քռալիսիոնի կառավարութեան վարչապետը յարգելի Ինէօնիւ մինչ 1954ի ընտրութիւններուն, օտար դրամագլուխը քաջալերելու օրէքին առթիւ կ՛ըսէր թէ «Ետ բերել կ՛ուզեն քափիթիւլասիոնները», անպատեհութիւն մը չի տեսներ նոյն օրէնքները այսօր ինք գործադրելու։ Պետութեան մայր օրէնքները կ՛ոտնակոխուին, անոնց տեղ օտար դրամագլուխը քաջալերեու օրէնքը կը գործադրուի։ Մենք սա իմացնել կ՛ուզենք թէ ոչ Թուրքիա գաղթավայր մըն է, ոչ ալ Թուրք բանուորը՝ գերի մը։ Միացեալ Նահանգներու հայրենակիցը կամ ընկերութիւնը ըլլալնին ոչ մէկ առանձնաշնորհում կ՛ընծայէ իրենց։ Ամերիկեան Մորիսըն ընկերութեան մարդիկը աներեւակայելի եւ ամօթալի խայտառակութիւնները ընելէ չեն քաշուիր իբր պատիժ Թուրք բանուրներուն, ինչպէս՝ անոնց ձեռքերուն վրայ միզել, կիզիչ արեւին տակ պարիլի վրայ նստեցնել եւայլն»։

×

Ճոնսըն մինչեւ հինգշաբթի պիտի մընայ Թուրքիա, ապա՝ Կիպրոս անցնի։

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ԿԸ ՊԱՐԶԷ

Անտարբեր ժողովուրդ մը կը հետեւի կացութեան եւ աշխատանք ու գործ կը փնտռէ, այս է կարեւորը իրեն համար։

Թիւ 5 վիլլայան, ինչպէս գրեցինք «հոգւով սրտով» Պեն Պելլայի հետ է եւ ուրեմն դէմ՝ Թիւ 4 վիլլայային որ խըստօրէն արտայայտուեցաւ Քաղաքական Բիւրոյին գործունէութեան մասին։

Խիտէր, որ մամուլի ասուլիս մը պիտի տար, ըսել տուաւ թէ հիւանդ է եւ պիտի չկարենայ։ Ապահովութիւն տուաւ թէ հիւանդութիւնը դիւանագիտական չէր։ Այդ ասուլիսին փոխարէն երկու նամակներ գրած է, մէկը՝ վիլլայա 4ին, միւսը՝ Պուտիաֆին։ Երկուքն ալ հրապարակուեցան։ Առաջինին մէջ, Խիտէր կը չեշտէ թէ «Ալժէ, երկրին բոլոր գլխաւոր սպասարկութեանց կեդրոնը, պէտք է կախում ունենայ Քաղաքական Բիւրոյէն։ (Ծանօթ է որ 4րդ վիլլայան է որ տէրն է Ալժէի)։ Կը պահանջէ նաեւ որ վերջ դրուի այն գրաքննութեան զոր 4րդ վիլլայան պարտադրած է Ալժէի ձայնասփիւռի կայանին եւ տեղական մամուլին (այս գրաքննութիւնը վերջացած է արդէն Օգոստ. 25էն ի վեր)։

Պուտիաֆին գրած իր նամակին մէջ, Խիտէր կը կրկնէ այն ամբաստանութիւնները զորս ըրած է թիւ 4 վիլլայայի դէմ։ Կ՛ամբաստանէ Պուտիաֆը որ զօրավիգ կեցած է անոր եւ ցաւ կը յայտնէ իր հրաժարականին համար «այնպիսի ատեն մը երբ մեր հայրենիքը ազատած օտար բռնակալութենէն, ռազմապաշտ վտանգի մը առջեւ կը գտնուի»։

Այս չփոթ կացութեան մէջ, բոլորը մէկ ձեւ գտած են միայն մէջէն ելլելու։ Ամէնը իր մամուլի ասուլիսը կը կազմակերպէ, իր տեսակէտը կը պարզէ եւ այս ամբողջը կը հաղորդուի մամուլին միջոցաւ։ Մաքս Քլօ կը գրէ Ֆիկառոյի մէջ թէ մէկ կողմը կ՛ուրախանայ երբ փարիզեան թերթերը իր ըսածները աւելի մեծ գիրերով տպած ըլլան քան հակառակորդինը։ Իրենք ալ իրենց տեղեկութիւնները կ՛առնեն մամուլէն։ Այսպէս Խիտէր համոզելու համար Պուտիաֆը իր պատճառաբանութիւնները կը քաղէ Լը Մոնտէն...։

Ասկէ զատ մամուլի ասուլիս մըն ալ կուտայ Պելքասէմ Քրիմ, ինչպէս նաեւ թիւ 1, 2, 5 եւ 6 վիլլայաներու զինուորական հրամանատարութիւնը։

× 4րդ վիլլայան կ՛ըսէ թէ Քաղաքական Բիւրոյի ստեղծած «Դաշնակցային Կոմիտէն» ապօրինի է։ Քաղաքական Բիւրոյին իրաւասութեան մէջ միայն մէկ բան կայ՝ ընտրութիւնները պատրաստել։

Քաղպահին մէջ խուզարկութիւններ կը կատարուին։ Շարքայիններ ձերբակալուած են որովհետեւ վճռած էին հետեւիլ Քաղաքական Բիւրոյին հետեւանքներուն։ Նոյնիսկ խօսք եղած է Եասէֆ Սաատին ձերբակալելու։

Մոհամէտ Պուտիաֆ կ՛ըսէ թէ տնտեսական այս ծանր կացութեան մէջ պէտք է վերջ տալ տագնապին։

× Ըստ անգլիական Ռօյթըր գործակալութեան, Ազատագրական Ազգային Բանակի միաւորները Ալժէի վրայ կը քալեն։

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ ՏԵՍՈՒՉԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Օգոստ. 25) կը քաղենք հետեւեալ լուրը.—

ՇԱՀԱՆ Ծ. Վ. ՍՎԱՃԵԱՆ ՀՐԱԺԱՐԱԾ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԵՆԷ

«Երանաշնորհ Խաչատուրեան Պատրիարքի կրկնակ հրաւէրներուն ընդառաջելով, 23 Մարտ 1957 թուականին, որպէս փոխ–Տեսուչ պաշտօնս սկսայ Ս. Խաչ դպրեվանքին մէջ։

«Այդ թուականէն մինչեւ այսօր, իմ համեստ կարողութեամբս եւ կարելիութեան սահմաններուն մէջ՝ ջանացի օգտակար ըլլալ այս կրօնա–կրթական յարկին։

«Բայց այժմ, իմ հերթական այլապէս մաշեցուցիչ ծառայութիւնը բաւական նկատելով, եւ նաեւ նկատի ունենալով ներկայ պայմանները, կը հրաժարիմ Ս. Խաչ դպրեվանքի վերատեսչական պաշտօնէն։

«Այս առիթով յաջողութեան սրտագին մաղթանքներուս հետ, իմ օրհնութիւնները կուտամ դպրեվանքի սիրասուն աշակերտներուս, եւ այս նուիրական հաստատութեան միակ եւ իրական Տիրոջ՝ կըրթասէր ու սիրելի հայ ժողովուրդիս»։

ՇԱՀԱՆ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մինչ Մարմարա կը բաւականանայ այս հրաժարականը հրատարակելով, ժամանակ հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ՛ընէ.

«Հոգ. Շահան Ծ. վրդի. այս հրաժարումը, տարակոյս չկայ թէ լուրջ կորուստ մըն է Ս. Խաչ դպրեվանքին համար, որ արդէն այլապէս մատնուած է նիւթական եւ բարոյական դժուարութիւններու։ Պաշտօնապէս ոչինչ կ՛ըսուի այս հրաժարումի իսկական պատճառին եւ կամ պատճառներուն մասին։ Սակայն կը հաւաստուի թէ Շահան Ծ. վրդ. իր ուղղամիտ ընթացքով եւ գիտակից դիրքով շատ վեր ու բարձր մնացած է, իր դէմ սարքուած սադրանքներէն»։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Պերլինի մէջ տեղի ունեցաւ երիտասարդ Փեթէր Ֆեխթէրի յուղարկաւորութիւնը։ Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնները չէին արտօնած պատուելիի մը ներկայութիւնը եւ աշխարհական մը խօսած է դամբանականը։ Ցաւ յայտնած է որ այսքան պարտաճանաչ գործաւոր մը յանկարծ «անհասկնալի պատճառներով» որոշում մը տայ զոր պիտի վճարէր իր կեանքին գնով։ Վերջացնելով մարդը բոլոր ներկաներուն «նուազ եղերական մահ մը մաղթած է»։

ՈՒ ԹԱՆ, Մոսկուայէն ստիպուեցաւ Եալթա երթալ Խրուշչեւի հետ տեսնուելու համար։

ՍՓԻՒՌՔԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սփիւռքի Հայութեան դերագոյն մտահոգութիւնը՝ իր գոյութեան պահպանումն է:

Ցրուած բազմաթիւ եւ բազմազան երկիրներու մէջ, ենթակայ՝ իր բնակած երկիրներու ազդեցութիւններուն, հայ ժողովուրդը կ՚աշխատի ապրիլ, ապահով վիճակի մէջ:

Չէ զոհացած իր նիւթական համեմատաբար բարելաւուած վիճակով, զոր ձեռք բերած է ան դժուարութեամբ, անցնող աւելի քան քառասուն տարիներու ընթացքին:

Այժմ, ունի կազմակերպուած կեանք եւ կը մտածէ գոյութեան պահպանման ու զարգացման մասին:

Տարագրութեան մէջ դժուար է ժողովուրդի մը պահպանումը. սակայն Հայը՝ շնորհիւ իր կազմակերպութիւններուն եւ ազգային գիտակցութեան, կը ջանայ պահել իր գոյութիւնը:

Պահպանումի իր միջոցներն են՝ իր ազգային լեզուն, եկեղեցին, քաղաքական կուսակցութիւնները, հայրենիքի զգացումը, իր դատը, եւայլն: Այս միջոցներուն կարգին սակայն, մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի գրականութիւնը:

Հակառակ մեր փոքր քանակին եւ տարագրութեան դժուարութիւններուն, ունինք մեր գրականութիւնը, որ նոր արժէքներով կը հարստացնէ մեր ժառանգութիւնը:

Շուրջ մէկ միլիոն Հայութիւն կ՚ապրի արտասահմանի մէջ, եւ կը թուի թէ դեռ երկար ատեն պիտի պահէ ան այս թիւը: Ամբողջացումի, ազգապահպանումի ջանք կ՚ըլլայ, ինչ որ կ՚ապացուցանէ թէ անցած է յոռետեսութեան ու դասալքումի շրջանը: Ունի հայրենիք, որ թէեւ քաղաքական անհարազատ կարգերու տակ, սակայն կը ստեղծագործէ իմացական ու հոգեկան մարզերու մէջ. նուաճումներ կ՚ընէ գիտական ու արհեստագիտական դաշտերու վրայ:

Սփիւռքի Հայութիւնը, որ թանկագին մէկ մասն է հայ ժողովուրդին, գոհունակութեամբ կը հետեւի հայրենի ժողովուրդին կեանքին ու գործերուն, այն խոր հաւատքով թէ պիտի գայ օրը, երբ կորսուած ազատութիւնը նորէն ձեռք պիտի բերուի. պիտի խորտակուի բռնակալութիւնը:

Այս նոյն հաւատքով է որ կը զարգացնէ իր կրթական կեանքը, կ՚ընդարձակէ դպրոցներու ցանցը, եկեղեցիներ կը կառուցանէ՝ նոյնիսկ չափազանցութեան երթալով:

Այս բոլոր ջանքերուն մէջ ի յայտ եկած թափը միակողմանի եւ, հետեւաբար, անբաւական կը դառնայ եթէ չանդրադառնանք, որ մեր ժողովուրդի պահպանման համար կենսական նշանակութիւն ունի գրականութիւնը:

Բազմաթիւ դաղութներու մէջ, թերթեր, օրաթերթեր ու պարբերականներ ունինք, որոնք կը հրատարակուին մեծ զոհողութեամբ: Կը կարդացուին, սակայն միշտ սահմանափակ թիւով: Միայն հայ թերթն է որ կը հրատարակուի, յաւելեալ զոհողութեամբ: Հայը՝ գիրը, Սայաթ Նովայի բառով «դալամ» սիրող ժողովուրդ է, հետեւաբար մասնաւոր պաշտամունք մը ունի հայ գրին ու գրքին հանդէպ: Վկայ՝ Ս. Մեսրոպի 1600 ամեակին առթիւ իր ցոյց տուած խանդավառութիւնը. չմոռնանք սակայն, որ ոչ թերթով եւ ոչ ալ ոգեւորութեամբ կարելի է գտնել փրկութեան լաստը: Գրականութիւնը, առհասարակ, անտեսուած վիճակի մէջ է, եթէ չըսենք լքուած: Ալեւս գիրք ու գեղեցիկ դպրութիւն կարդացող գրեթէ չէ մնացած կամ շատ քիչ: Հարցուցէք գրավաճառներուն եւ զարմանքով ու ցաւով պիտի հաստատէք, թէ շատ աւելի «Երազահան» կամ նման գիրքեր կը փնտռուին, քան պատմական, գրական, քերթողական գործեր: Եւ այս երեւոյթը՝ այն ատեն, երբ հին ու գրասէր սերունդը դեռ կենդանի է եւ գործօն վիճակի մէջ:

Հետաքրքրուեցէք եւ պիտի հաստատուի որ 1000 օրինակով հրատարակուած գործ մը երկար տարիներ պիտի մնայ, մինչեւ որ կէսը գոնէ սպառի: Այս երեւոյթը Սփիւռքի մութ գիծերէն է: Հարիւր հազարներ՝ եկեղեցիներուն համար, սակայն հազիւ քանի մը հազար դպրոցներու համար, իսկ գրականութեան համար՝ շատ աւելի քիչ:

Կ՚ուրախանանք որ մեր հայրենիքին մէջ 20–25000 տպաքանակով կը հրատարակուին գիրքերը եւ շուտով կը սպառին: Եզրակացնե՞նք որ Սփիւռքի Հայութիւնը հրաժարած է գրականութենէ եւ ազօթքին ապաստանած...: Շուրջ երկու միլիոն Հայութիւն ունինք հայրենիքի մէջ եւ 20–25·000 օրինակ գիրքը շատ չէ: Սակայն, Սփիւռքի մէկ միլիոնի հասնող Հայութեան համար հազար օրինա՞կը... Ցուսահատական չէ՞ երեւոյթ, երբ նոյն ժողովուրդն է, որ կ՚ապրի ազատութեան մէջ:

Չենք ուզեր անդրադառնալ առանձին դաղութներու կեանքին ու գրական հետաքրքրութեան, դիտել տանք սակայն, որ կը թուի թէ գործնական, նիւթապաշտութեան ոգին անտեսումի մատնած է գրական ճաշակը:

Տաղանդի նոյն շնորհները կը շողան մեր հայրենիքին ու արտասահմանի գրողներուն մօտ, այն տարբերութեամբ որ արտասահմանի մէջ աւելի ազատ չունչ կայ եւ աւելի լայն հորիզոն, ինչ որ մեծ առաւելութիւն մըն է:

Անշուշտ, դիտենք թէ հայրենիքի մէջ տիրող իշխանութիւնը կը հովանաւորէ մեր գիրն ու գրականութիւնը, սակայն իր հովանիին հետ կը պարտադրէ նաեւ, յաճախ, իր հրահանգները: Արտասահմանը ազատ է: Բացատրութիւն մը կըրնայ ըլլալ այն, որ արտասահմանի Հայութեան պարտաւորութիւններն ու հետաքրքրութիւնները բաժուած են, կրթական, եկեղեցական, քաղաքական գործունէութեան դաշտերուն վրայ, սակայն ատենն է որ ներդաշնակութիւն հաստատուի այս բոլորին միջեւ, մեր ժողովուրդին պահպանումն ու ծաղկումը ապահովելու համար:

Չմոռնանք միշտ, որ աւելի քան 70 տարի առաջ, 90ական թուականներու մեր սերունդը, իր գրականութեամբ միայն տուաւ դէմքեր, Արփիարեան, Զօհրապ, Հրանդ, Բաշալեան, Շանթ եւ ուրիշներ, որոնք պահեցին մեզ, շարունակելով Հայոց պատմութիւնը՝ իրենց տաղանդով, շնորհներով Մեսրոպի արժանաւոր աշակերտները ըլլալով: Բայց այս դէմքերը չմնացին առանձին. հայ ժողովուրդը միասին էր միշտ:

Այս ներդաշնակութիւնն է որ ստեղծել պէտք է գիտնանք այս մութ օրերուն, մեր լայն հետաքրքրութեամբ ու գիտակցութեամբ:

Երբ կը խօսինք հայ ժողովուրդի տաղանդին ու շնորհներուն մասին, չմոռնանք որ Սփիւռքի մէկ միլիոնը անբաժան մասն է մեր ժողովուրդին:

Եւ յիշենք որ մասնաւոր առաքելութեան մը կոչուած է ան, քաղաքական թէ մշակութային:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՅԱՆՈՒՆ ԿԻՆՕԱՐՈՒԵՍՏԻ ՆՈՐ ՎԵՐԵԼՔԻ

Այս խորագրին տակ անստորագիր յօդուած մը լոյս տեսած է Երեւանի «Գրական Թերթ»ի Օգոստոս 10ի թիւին մէջ:

Յօդուածագիրը նկատի ունենալով Շարժանկարին սահմանուած կարեւոր դերը գաղափարական, գեղարուեստական մարզերուն մէջ, կը գրէ ի մէջ այլոց.—

«Վերջին տասնամեակում Հայֆիլմն արտադրել է թուով ոչ քիչ գեղարուեստական ֆիլմեր, որոնք բարձրացել են համամիութենական պաստառ, իսկ նրանցից մի քանիսը՝ համաշխարհային: Այնպիսի ֆիլմեր, ինչպիսիք են «Պատուի համար», «Սիրտը երգում է», «Երդ առաջին սիրոյ մասին», «Ապրելու համար ծնուածները» եւայլն, որոնք արժանացան հանդիսատեսի եւ մամուլի դրուատանքին, նշանաւորում են մեր ազգային ստուդիայի վերելքի ճանապարհը:

«Եւ չնայած այդ յաջողութիւններին, պիտի ասել, որ այսօրուայ հանդիսատեսի պահանջը մեր կինօն դեռեւս լրիւ չի բաւարարում: Մեր հանդիսատեսը յաճախ է բարձրաձայն կամ լռելեայն յայտնում իր դժգոհութիւնը Հայֆիլմի այս կամ այն նկարից, եւ այնուամենայնիւ շատ թերութիւններ յամառօրէն շարունակում են գոյութիւն ունենալ»:

Մատնանշելէ վերջ այս իրողութիւնը, յօդուածագիրը կը կարծէ գտած ըլլալ այդ երեւոյթին տուն տուող պատճառները, այսինքն գրողներու եւ բեմադիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող անհանդուրժողական ոգին ու անոր հետեւանք՝ բացասական վէճերը.—

«Այս վէճից, ի հարկէ, ոչ գրողն է շահում, ոչ շարժարուեստի աշխարհը, քանի որ գրութիւնը մնում է անփոփոխ: Վէճն արդէն կրում է դպրոցական բնոյթ եւ գրանից, առաջին հերթին, տուժում է մեր կինօարուեստը: Ինչո՞ւ է գրողը հեռանում կինոյից: Բանն այն է, որ որոշ շարժանկարի աշխատողներ շարժարուեստի շուրջ ստեղծել են խորհրդաւորութեան որոշ ծխածածկոյթ: Իբրեւ թէ, կինօն առանձնայատուկ արուեստ է, բեմադրութիւնը՝ առանձնայատուկ ժանր, եւ քանի որ այդպէս է գրողը հասու չէ միայնակ դառնալու բեմադրութեան հեղինակ: Ցաճախ կարելի է լսել կինօմասնագէտի բերանից այսպիսի խօսքեր. «Կկինօն համադրական արուեստ է, կապուած գրականութեան, երաժշտութեան, նկարչութեան, դերասանական արուեստի, առաւել տեխնիկայի եւ արդիւնաբերութեան հետ: Գրողը խիստ սահմանափակուած է իր ստեղծագործական շրջանակներում եւ նա չի կարող միանգամից պատրաստի նկարահանութեան արժանի գործ տալ բեմադիրի ձեռքը»: Այս մը տայնութեամբ էլ շարժանկարի աշխատողները՝ բեմադիրները, խմբագիրները, երբեմն նաեւ նկարողները, ուղածդ տեսարանը կարող են վերցնել, պրպտել, հազար ու մի թերութիւն գտնել եւ լքել գործը: Բայց զարմանալի է, որ նոյն այդ մերժուած բեմանիւթը կարող է տեղն ու տեղը փրկուել, եթէ թուլակամ հեղինակը համաձայնուի կից հեղինակ ունենալ, յանձին մերժող բեմադիրի: Ի հարկէ, նման դէպքերում իսկական եւ լուրջ արուեստագէտ գրողը կարող է անվերադարձ հեռանալ ստուդիայի չէմքից: Պարտադիր կրկնակ-հեղինակների այս անտանելի սովորութիւնը շատ բանով է խանգարում մեր կինոյի աշխատանքներին: Բայց հեռացած արուեստագէտ գրողի տեղը մէկը պիտի գրաւի: Եւ ահա այստեղ յայտնւում է ամենուրեք գործող սակաւատաղանդ, յամառ, անխոնջ մերձ-գրական տիպը, որ կարող է զբաղուել բոլոր սեռերով, եւ ոչ միայն գրականութեամբ, միայն թէ շահաւէտ բնագաւառ լինի: Այդ մերձ-գրական տիպը գալիս է ե՛ւ Երեւանից, ե՛ւ Մոսկուայից, ե՛ւ ուրիշ տեղերից ու երկար, յամառ մեքենայութիւններից յետոյ հասնում է իր նպատակին, որին չէ՛ր հասել իսկական գրողը: Խստութեամբ պիտի դատապարտել այս երեւոյթը: Խստութեամբ պիտի դատապարտել նաեւ այն երեւոյթը, երբ Միութեան այլ ստուդիաներում մերժուած կամ ստուդիաների ծանրաբեռնուածութեան պատճառով յետաձգուած բեմադրութիւնները մեքենաբար սարքւում են հայկական՝ փոխելով լոկ աշխարհագրական վայրը եւ հերոսների անունները: Մեր հանդիսատեսը մի քանի անգամ «վայելել է» այդպիսի գործունէութեան դառն պտուղները: Այդպիսի ֆիլմերը, բնականաբար, մի օրուայ կեանք են ունենում, քանի որ զուրկ են լինում միջավայրի եւ նիւթի ներդաշնակութիւնից, հերոսների եւ նրանց գործողութիւնների հաւաստիականութիւնից»:

Այնուհետեւ յօդուածագիրը քանի մը թելադրութիւններ կ՚ընէ, որոնց շնորհիւ ու անմիջական գործադրութեամբ կը կարծէ որ վերջ կը դրուի հայ շարժանկարի լճացած վիճակին.—

«Շարժանկարի որոշ աշխատողներ չեն

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Մահավճիռին գործադրութենէն մէկ քանի օր առաջ հաշտուած ըլլալով, Լասընէր եւ Ապրիլ՝ Յունուար 6ի գիշերը միասին կը ճաշեն եւ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ախորժակը չի պակսիր իրենց:

Հետեւեալ օրը, 8 Յունուար, արշալոյսին, մահապարտները կը փոխադրուին Պիսէթրի բանտը:

— Առանց գուշակ մը ըլլալու յաւակնութիւնը ունենալու, կ՚ըսէ Ապրիլ, կըրնամ վստահեցնել թէ վաղը, առաւօտուն կանուխ Լասընէրի եւ իմ գլուխս պիտի իյնան զամբիւղի մը մէջ:

Մինչ իր մեղսակիցը կը յօժարի այցելութիւնը ընդունելու արժանընտիր Աբբա Ազիպէրի, Լասընէր կը մերժէ ներկայութիւնը Աբբա Մութէզի, եւ միշտ, իր սովորական պարծենկոտութեամբ եւ պոռոտախօսութեամբ կը յայտարարէ թէ պիտի յօժարէր ընդունիլ այցելութիւնը միայն ու միայն Նոթըր-Տամ աթոռանիստ եկեղեցիին աւագ քարոզիչ համբաւաւոր Աբբայ Լաքորտէրի, եւ սակայն ոչ ոք կը խորհի երթալ ու անհանդիստ ընել մեծանուն աստուածաբանը Լասընէրի նման անհաւատի մը համար:

Վերջապէս կը հասնի վերջին օրուան արշալոյսը:

Լասընէր ամէն ճիգ կը թափէ դիմադրաւելու համար ֆիզիքական թուլութեան մը եւ կը պահէ, գոնէ արտաքուստ, նկարագրի տոկունութիւն մը եւ հանդարտութիւն մը:

— Վիքթոր Հիւկօ, կը յայտարարէ Լասընէր, գրած է գեղեցիկ գիրք մը՝ «Մահապարտի մը վերջին օրը»: Հաստատ համոզուած եմ թէ եթէ ինծի ժամանակ տրուի, կրնամ գրել այնպիսի գիրք մը որ գլէ ու անցնի Վիքթոր Հիւկոյի երկին արժէքն ու համբաւը:

Հինգէն վեց հարիւր հոգի հաւաքուած է կառափնատին չորս բոլորը, որ շրջապատուած է թաղապետական հեծեալ պահակներով:

Կը հասնի մահապարտները փոխադրող կառքը: Առաջին անգամ հոնկէ կ՚իջնէ Լասընէր, ընկերակցութեամբ Աբբայ Մոնթէզի, որ ի զուր կը շարունակէ մահապարտին ուղղել կրօնաշունչ ու զղջումի խօսքեր:

Լասընէր հագած է Մոնթորկէօյ փողոցի սճիրին օրը հագած կապոյտ բաճկոնը եւ իր դէմքը հանդարտ է, սակայն տժգոյն:

Ապրիլ, որ հագած է մահապարտներու յատուկ բաճկոնակն ու տաբատը, իր կարգին կ՚իջնէ կառքէն եւ ողջագուրելէ ետք Աբբայ Ազիպերը, հանդարտ քայլերով կը յառաջանայ դէպի կառափնատ եւ առանց տատանումի բարձրանալով քանի մը աստիճան սանդուխները, ինքզինքը կը յանձնէ դահիճին եւ անոր օգնականներուն՝ ըսելով անոնց.

— Հանեցէք տաբատս, կրնայ զիս անհանդիստ ընել...

Որուն Լասընէր, զոռ եւ տիրական ձայնով մը կը պատասխանէ.

— Մնա՛ս բարով, մնա՛ս բարով...:

Նոյն միջոցին, կառափնատին դանակը կ՚իջնէ Ապրիլի գլխուն, մինչ Լասընէր ուշադրութեամբ կը դիտէ այդ գլուխին անկումը՝ զամբիւղին մէջ, ինքզինքին տալով անտարբերութեան երեւոյթ մը:

Աբբայ Մոնթէզ, որուն ուշադրութենէն չի վրիպիր Լասընէրի այս վերջին պոռոտ վերաբերմունքը, կը յարէ.

— Լասընէր, արդեօք աւելորդ ցուցամոլութի՞ւն մըն է այս քու կողմէդ:

Լասընէր չի պատասխաներ: Կարգը իրեն է եկած:

— Քաջութի՛ւն, կը մրմնջէ Աբբան:

Հաստատ քայլերով մահապարտը կը յառաջանայ դէպի կառափնատ, իր գլուխը զետեղելով այն կլորակին մէջ ուրկէ տակաւին կը կաթկթի Ապրիլի արիւնը:

(8 – Շար.)

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԱՀԱԶԻԶ

ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՀԱՏՈՒԿԸ

ՎԱՂ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ

—o—

Ա. Փ.

Ա՛հ, տխրահոգի ու թեպետև ամառ դիպած՝ ոչ ամառ գեղ մը, որ ինձ համար ամառ չէր։ Ծաղկավետ ու ծիրանագեղ ամառ մը, որ ինձ համար ձմեռ էր։ Ես ինքս ալ ձմեռ մը եղած էի։ Ձմեռ մը՝ որ ինձ համար ոչ ցուրտ ունեցավ, ոչ ալ ձիւն

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն :

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած :

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն :

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 – 1963ի դպրոցական շրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար :

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը :

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél. : OBS. 18-28

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

(ԳԻՐՔ ԱՄԷՆ ՕՐ ԿԱՐԴԱԼԻՔ)

ԳԻՆԸ 3 Ն. Ֆ.

ԴԻՄԵԼ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
(Ֆօթօ Ռէքս)
2 Ռիւ Պէռնար տիւ Պուա :

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 – 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան :

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը :

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով , կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան , հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ :

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան :

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարզահան գիւղէն: Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է: Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինդշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս , 6րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ :

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ՔԻԻԺ–ԼԷ–ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ:

Սեպտ. 9ի կիրակի ամբողջ օրը:

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները:

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վազ. Տէր–Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոթոնտ: Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին: Վերադարձ երեկոյեան 8ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք :

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF.
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF.
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF.
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF.
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF.

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ , Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ , Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ , Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ , 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Դարամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ . Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 50 Ն·Ֆ· Վեցամսեայ՝ 27 Ն· Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 60 Ն·Ֆ· Հատը 0·25 Ն· Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ / JEUDI 30 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9391 — 38e ANNÉE — Fondateur · SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5292

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 35 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—o—

1927 Օգոստոս 30ին հեռաւոր Քալի – Քոլոմպիոյ մէջ աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր Անդրանիկ, հեռո՛ւ հայրենիքէն, զոր ա՛յնքան կը սիրէր եւ որուն ազատագրութեան նուիրած էր իր կեանքի լաւագոյն տարիները։

Ամբողջ քառորդ դար իբրեւ արծիւ սաւառնած էր լեռ ու սար, ղէն ի ձեռին, քնդացնելով երկինք ու երկիր, ապաւէն ունենալով Թրքահայաստանի հսկայ լեռները։

Ծագումով ու զարդացումով համեստ այս հայորդին չնորհիւ իր ընդոծին ուշիմութեան, լմբոստ բնաւորութեան եւ յեղափոխական խառնուածքին՝ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ պիտի գրաւէր բացառիկ դիրք մը եւ պիտի ձգէր անմահ անուն մը։

«Սուրբ աւուրդ պիտի յիշենիմ դարէ դար» կ'ըսէ իրեն նուիրուած ժողովրդական երգը, որ բոլոր չրթներուն վրայ է տակաւին, իր մահէն 35 տարի վերջ ալ։

Հայդուկ Անդրանիկի հերոսական հրապոյրով մթագործութեանց պանծացումն է այդ երգը, որ պիտի երգուի միշտ հայրենատենչ Հայերու կողմէ՝ Ափիոնէն եւ Հայրենիքի մէջ, ինչպէս մեր միւս յեղափոխական – ազգմական երգերը, որոնք մեր անմահ, անձնուրաց ու քաջամարտիկ հերոսներու փառքը կը հիւսեն։

Անդրանիկ Օզանեան 1866ին ծնած էր արծուերոյն Շապին–Գարահիսարի մէջ, որ չատ ուրիչ հերոսներ պիտի պարգեւէր Հայութեան։

Իր առաջադործ հօր խոչտանգումը Թուրքի մը կողմէ՝ կը վիրաւորէ արժանապատուութիւնը երիտասարդ Անդրանիկին, որ քանի մը օր վերջ կը լուծէ իր վրէժը։

Վրէժի ղացումը սիրապետող դիծը պիտի ըլլար իր ամբողջ կեանքին։

Ազիբիւր Սերորի սպանիչ Պշարէ Խաչիի գլուխը կտրելով կը տանի Սասուն, արարատի մատնելով չրջանի չարգարար եւ ատարաու ցեղախումբերը։ Սասունի, Առաքելոց վանքի, Մոլասարի եւ Աղթամարի կռիւները դինքը կը դարձնեն հայ ժողովուրդի ամէնէն սիրուած հերոսը։

Անդրանիկ կը կռուէր Հ· Ց· Դաշնակցութեան դրօշին տակ։ Եւ իր դիւցազնական ջանգադործութիւնները՝ հայդուկային կռիւներէն սկսեալ մինչեւ կամաւորական զօրագունդերու կանոնաւոր ճակատմարտները կատարած է այդ դրօշի հովանիին տակ։

Առաջին աշխարհամարտի վախճանին իր յեղափոխական – դինուորական գործունէութիւնն ալ վերջ գտած էր։ 1920ին Գիլանս· կառավարութիւնը Պատուոյ Լեգիոնի խաչ տուաւ իրեն։

1922ի գարնան ամուսնացաւ Փարիզի մէջ։ Կնքահայրն էր Պօղոս Նուպար։ Սահարայի հարսնեւորներուն մէջ աչքի կը զարնէինք խումբ մը դաշնակցական ուսանողներու։

Այնուհետեւ քաչուեցաւ Ամերիկա, ուր անցուց իր փոթորկալից կեանքի վերջին տարիները։

Մահէն հինգ ամիս վերջ մարմինը փոխադրուեցաւ Փարիզ, ուր Հայութիւնը 1928 Յունուար 29ին փառաչուք յուղարկաւորութեամբ մը Փէռ–Լաչէզի գերեզմանատունը առաջնորդեց զայն։ Ցետոյ – գլխին աղգային հանդանակութեամբ մարմարեան մը կանգնեց իրեն համար։

Աղգային հերոսին վերջին հանգստարանը պիտի կարենանք այցելել միայն այն օրը, երբ Հայաստանի պանթէոնը։

Արտասահմանի մեր մեծ մեռելներէն միայն կոմիտաս վարդապետ է, որ արժանացաւ հայրենի հողին մէջ թաղուելու պատիւին։

Իսկ Անդրանիկ, որ ա՛յնքան կռուած էր հայրենի հողի ազատագրութեան համար, տակաւին կը հանդչի օտար աստղերու տակ։

Այժմ որ Սթալիններ ու Բերիաներ չկան, եկած չէ՞ ժամանակը, որ հայ ազգի ազատութեան խորհրդանշան ազգային հերոս Անդրանիկ փոխադրուի երեւանի պանթէոնը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԽՕՍԻՆՔ", Կ'ԸՍԷ ՔՐԻՄ

ՊԵՆ ՊԵԼԼԱՅԻ

—o—

ԿԸ ԿՐԿՆԷ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

—o—

Մամուլի իր ասուլիսին ընթացքին, Պելքասէմ Քրիմ որ միշտ փոխ–նախագահ է Ա·Հ·Ա·Կ·ի, տեսակ մը կոչ ըրաւ Պեն Պելլայի, վերջ տալու համար անվերջանալի տարակարծութեանց որ կը բաժնեն Ալժերիան։

Քրիմի համար Ազգ· ժողովի ընտրութիւնները ցնոր տնօրինութիւն յետաձգելով, Քաղաքական Բիւրոյի Ամբակը փակեց ուրախալի հեռանկարները, որոնց կը սպասէր երկիրը եւ արկածախնդրութեան ճամբան բացաւ։ Դատապարտելի կը դտնէ նաեւ կողմնակի կոմիտէներու կազմութիւնը։ Ի վիճակի չըլլալով իր պատասխանատուութիւնները ստանձնելու, ամէն բան ուրիչին վրայ կը ձգէ, տնտեսական տաղնապը պատրուակ կը բռնէ, եւայլն։ Ի՞նչպէս հոս հասանք, կ'ըսէ Քրիմ եւ կը յիշէ թէ Մարտ 18ին, Էվիանի մէջ համաձայնագիրներ ստորագրեցին որոնք նախատեսուած էին Էվիանի մէջ։

Ասոնք կը վերաբերին ելմտական, Սահարայի, թէքնիք եւ մշակութային դործակցութեան։

× Ֆիկարօ պրաուեցաւ առջի օր Ալժէի մէջ, Սերժ Պրումպերժէի յօդուածներուն պատճառաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱՖ ՄԻԱՅԵԱՒ Հանրապետութիւնը չկարենալով ձեռք ձգել Սուրիոյ դատապարտեալը, հեռացաւ Արաբական Լիկայէն։ Ծանօթ է որ Լիկան ժողովի նստած էր՝ Շթօրա քննելու համար սուրիական բողոքը Նասրի դէմ։ Եգիպտոս վերջնապիրով մը ներկայացաւ այդ ժողովին, պայման դնելով որ Սուրիա դատապարտուի, հակառակ պարագային «կը ձգեմ կ'երթամ» ըսած էր, այդպէս ալ ըրաւ։ Արդէն մահամերձ այս կազմակերպութիւնը հիմնուած էր Բ· աչխարհամարտէ վաղորդայնին, Ֆարուքի կողմէ, 1945 Մարտ 22ին։ Այն ատեն 5 պետութիւններ անդամ էին՝ Եգիպտոս, Իրաք, Յորդանան, Սուրիա եւ Լիբանան։

Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք առաջին հիւլէական փորձերը դադրեցնել, առանց հակակշռի, ջուրին տակ, օդին մէջ եւ անջրպետին մէջ։ Ռուսերը առանց վերջնականապէս մերժելու, վրան պատրաստ դիրք մը բռնեցին, բայց դուռ մը ձգելով։

ՄԱՐԻՆԸՐ Բ· ճամբան փոխեց եւ ապահով չի թուիր որ Դեկտեմբեր 14ին Արուսեակի «արուարձանները» հասնի։ Ամերիկացիք պիտի փորձեն կրկին չի – տակ ճամբու վրայ դնել։

ԻՐԱՔ 497 ուսանողական թոչակներ տուած է համայնավար երկիրներէ ոմանք 420ը Մորս· Միութենէն։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ պիտի փոխէ իր փառերգը որ Սթալինի դովքը կը հիւսէր։ Արդարեւ «ընկերվարական» դառնալէն ետք էմիայն որ Պուլկարիա նոր փառերգ մը ունէր որ կ'ըսէր «Թող Լենինի եւ Սթալինի մեծ արեւը լուսաւորէ մեր ճամբան»։ Ներկայիս մրցում մը բացուած է նոր փառերգին համար։ 12, 6 եւ 4 հազար Ն· Ֆ· պիտի տրուի բնագրին համար, 3 ալ՝ երաժշտութեան։ Նոր փառերգը պէտք է փառաբանէ «պուլկար ժողովուրդին հերոսական կռիւները դրամատրութեան եւ Փաշիզմի վրայ, իր հայրենասիրութիւնը, իր մեծ սէրը աշխատանքի հանդէպ, իր յաջողութիւնները ընկերվարութեան կառուցման համար, իր անխախտ հաւատքը խաղաղութեան եւ համայնավարութեան յաղթանակին համար»։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը 1 միլիոն 75 հազար սթերլինի վարկ մը բացաւ Յորդանանի։ Այս գումարին կէսը կը տրուի իբրեւ օգնութիւն, իսկ միւս կէսը բարդաւաճման ծրագիրներու պիտի սահմանուի։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ

(Յուշարձան ի Փէռ–Լաչէզ)

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ

«Մահս ցաւ չէ ինձ համար· կը մեռնիմ գործս կիսատ ձգած։ Կը ցաւիմ որ Թուրքերը պիտի ուրախանան»

×

ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՄՔԸ

«Եթէ թոյլ չտան մարմինս, գէթ մատներէս մէկը կտրեցէք՝ Հայաստան դրկեցէք»

ԱՆԴՐԱՆԻԿԸ ՔԱՋ...

Հերոսը որ կը թաղուի այսօր (*), այս մէկն ալ, օտար հողի վրայ, ունեցաւ փառքի եւ դառնութեան օրեր:

Փա՛ռք Հայաստանի խստաշունչ սարերուն վրայ, «իբրեւ արծիւ»: Դառնութիւն՝ քաղաքի մէջ, իբրեւ զէնքը վար դրած մարդ, որ ակռայ կը կճրտէ, գործը կիսատ մնալուն համար:

×

«Թաղումն քաջորդւոյն»:

Տեսակ մը արշաւ, որուն առջեւ զարմանալի չէ որ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կանգ առնէին եւ հարցնէին.

— Ո՞վ է մեռնողը:

Աննախընթաց էր ցոյցը, իր կերպարանքով եւ պատկառանքով: Եւ կ՚ուզէինք որ այդպէս ալ մնար: Այսինքն, ուրիշ ատեն չհարկադրուէինք շքեղ այլ օտար պողոտաներու վրայ պտըտցնել մեր մեռելները, Հայաստանի ազատագրական ճամբուն ռահվիրաներն ու ռազմիկները:

Քրիստափորը՝ Սոֆիայի մէջ, Զաւարեանը՝ Պոլիս եւ յետոյ Թիֆլիզ, Անդրանիկը՝ Ամերիկա եւ հիմա Փարիզ...

Ամուլ են այս պողոտաները, մեր արցունքին ու հպարտութեան համար: Հայրենիքի հողն է որ կրնայ արդասաւորել երկուքն ալ:

×

Եթէ կ՚ուզէք լաւ ճանչնալ մեր ազգային հերոսները, կարդացէք անոնց նուիրուած երգերը: Մանաւանդ լսեցէք երբ կ՚երգուին այդ երգերը:

Ամէնէն անտարբեր դէմքն ալ գոյն եւ շեշտ կը ստանայ երգի առաջին տողէն, ինք երգէ թէ ուրիշը:

Արդարեւ, ամէնէն աւելի այդ ժողովրդական երգերն են որ հարազատօրէն կը բնորոշեն, կը խտացնեն բազմաթիւ ռազմիկներու եւ հերոսներու ինքնուրոյն արժանիքները:

Որքան ալ անարուեստ եւ անմշակ ըլլան, յաճախ մանկունակ եւ ուռուցիկ, այդ երգերը կը կազմեն բուն ժողովուրդին մկրտութիւնը:

Եւ ժողովուրդը շատ քիչ անգամ կը սխալի:

Մի՛ հետաքրքրուիք թէ ո՛վ յղացաւ, ո՛վ գրի առաւ այս եւ այն երգը, կամ ո՛վ յարմարցուց եղանակները:

Թերեւս մէկ տունը ան, միւս տունը ան է յղացած կամ երգած:

Հարցը այն է որ՝ երգեր են հիւսուած, ամեհի մարտնչումներու գրոհին մէջ կամ յետոյ, անոնց ներշնչման տակ: Հիւսուած, երգուած եւ ծաւալած են սարէ սար, քաղաքէ քաղաք եւ այժմ՝ աշխարհէ աշխարհ:

Եւ երբ խումբ մը կ՚երգէ զանոնք, առանց որեւէ պատրաստութեան կամ նուագարանի, հերոսները ձեր առջեւ կը պատկերանան իրենց ամբողջ կերպարանքով. հոգի եւ մարմին կ՚առնեն, կ՚ըսես՝ ահա կը կռուին, գրոհ կուտան կամ կ՚իյնան:

Անդրանիկը քաջ, իւր ընկերներով...

Մկրտութիւնը կատարուած է արդէն, մէկ բառով — «Անդրանիկը քաջ»: Մնացեալը մանրամասնութիւն է:

Բայց բառերու եւ կանչերու սանձարձակ թռիչքներուն մէջ անգամ, դարձեալ նոյն ոգին է որ կը խտանայ, իբրեւ տրամաբանական եզրակացութիւն.

Երակներիդ անվախ քաջի արիւնը
Չցամաքի մինչ յաւիտեան, Անդրանիկ:

×

Արդարեւ, քաջութիւնը կազմեց Անդրանիկի հիմնական եւ ամէնէն անվիճելի առաքինութիւնը, պատանեկութենէն մինչեւ հասուն տարիքը:

Անշուշտ Անդրանիկը առաջինը չէ, իբրեւ խորհրդանշան եւ մարմնացում հայ ժողովուրդի ռազմական յատկութեանց:

Իրմէ առաջ, իրեն հետ զուգընթաց, ինչպէս իրմէ վերջը, ազատագրական պայքարը երեւան հանած է բազմաթիւ յայտնի եւ անյայտ հերոսներ: Եւ դեռ կրնայ հանել, երբ եղանակները փոխուին, կամ հնչէ ժամը, ճակատագրական պահու մը:

Անդրանիկը ներկայացուցիչն է ամբողջ սերունդի մը, որ այս ժողովուրդին ռազմական առաքինութիւնները հասցուց աննախընթաց բարձունքներու, բազմաթիւ ճակատներու վրայ: Եւ անհնարին պայմաններու մէջ:

Անոնք իրենց տաղանդն ու արիւնը տըրամադրեցին դժոխքի մը մէջ, որ իր նմանը չէ ունեցած որեւէ ատեն:

Ժողովուրդը երբ կը հնչեցնէ «Անդրանիկը քաջ», իր ռազմական առաքինութեանց յարութիւնը, վերածնութիւնն է որ կ՚ողջունէ, այնքան վճիտ խանդավառութեամբ:

Այդ դիտակցութեամբ ալ, երգը մարմին կ՚առնէ, կը դառնայ կենդանի պատկեր: Ու մեր առջեւ կ՚ուրուագծուին Սերոբները, Գէորգ Չավուշները, Մուրատները, Պետօները, Խեչօները եւ միւսները — ամբողջ պանթէոն մը շարժուն այլ յաւիտենական:

Նախ մեր բազուկը, յետոյ մօսինը, յետոյ խաչը, — կ՚ըսէր ուրիշ քաջ մը՝ Քեռին:

Շ.

(*) 1928 Յունուար 29:

Անդրանիկ իր ընկերներուն պէս չնահատակուեցաւ կռուի դաշտին վրայ, սակայն անիկա կը նահատակուէր ամէն օր տեսնելով հայ ժողովուրդին ծով տառապանքը: Անդրանիկ իր մահով դաս մը կուտայ մեզի:

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 35 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
(1927 Օգոստոս 30)

Շապին Գարահիսարի բազմաթիւ հերոս զաւակներէն ամէնէն աչքառուն, սիրուածը, ծանօթը, առասպելականը եւ մեծը: Մեծը՝ համազգային չափանիշով ալ: Իր ողջութեան, իր մահէն առաջ՝ երգուած ու փառաբանուած հերոս մը: Աւելի քան կէս դար առաջ, երբ դեռ երիտասարդ էր ու Դաւթի Տան Ծռերուն պէս մէկ ոտքը Սասնոյ սարերուն վրայ էր ու միւսը մի այլ լերան, հայ ժողովուրդը, իր անսխալ բնազդով ճանչցաւ անոր մեծութիւնը ու իր երգերով պանծացուց իր արի զաւակը: Կամեցաւ որ «Հայոց կոյսերը դաբնեպսակ հիւսելով հերոսի իր ճակատը պսակեն». որովհետեւ համոզուած էր թէ «կռուի սիրահար» Անդրանիկը, «Դաշնակցական խումբ»ի գլուխն անցած, «գարնան կը սպասէր» կռուի սկսելու համար:

Խե՛զճ հայ ժողովուրդ: Կուրծքին տակ վրէժի ու դառնութեան ծով մը, իր կրօնական սուրբերուն պէս պաշտամունք ունէր հերոսութեան ու հերոսներու համար: Ահա թէ ինչո՛ւ ան, իր միւս մեծ զաւակներուն՝ Սերոբի, Գէորգի ու Մուրատի կարգին, բուռն սիրով սիրեց Անդրանիկը, որուն մէջ կը տեսնէր ցեղի վրէժին մարմնացումը...

Ով տեսած չէ գաւառացիին «Մօտ է գարունը, շուտով կը բացուի», կամ «Հերոս մռնչեց, Սուլթան թող դողայ» երգելը, բա՛ն չէ տեսած: Չէ տեսած թէ ի՛նչպէս հողին վրայ ծռած ու հող բուրող գիւղացիին դէմքը կը պայծառանար ու ողնայարը կը շտկուէր, աչքերը կը կայծկլտային ու ափը բռունցք կը դառնար, ու ան, ի խորոց սրտի, կը մաղթէր որ հերոսին «երակներուն ազնիւ քաջի արիւնը չցամաքի մինչ յաւիտեան»...

Եթէ կ՚ուզէք ազգի մը ապրած օրերուն գոյնը ճանչնալ, իր երգերը ուսումնասիրեցէք: Տասնեւհինգ դար մենք երգեցինք Աստուածածնայ փառքը, օրհներգեցինք Երուսաղէմը, լացինք կոտորածներու կսկիծը եւ պանդխտութեան ցաւը: Դարերով լացինք ու աղօթեցինք, աղօթեցինք ու լացինք՝ մինչեւ որ օր մը դանակը ոսկորին հասաւ եւ ըմբոստութեան սրբազան հուրը կայծկլտալ սկսաւ հոս ու հոն: Այդ օրերէն սկսած նոր եղանակ մտաւ մեր երգերուն մէջ, մարտաշունչ ու առոյգ եղանակ: Հայ շինականը սկսաւ եղները առջին գիւղ եկած պահուն, կամ հարսը ժամէն տուն բերած ժամանակ «համոզուած ենք որ միայն զէնքով կայ Հայուն փրկութիւն» երգել, ու «Իբրեւ Արծիւ»:

«Իբրեւ Արծիւ» Անդրանիկ ըսեր էր, ու Անդրանիկ՝ ցեղին վրէժին ու մարտունակութեան խորհրդանիշն էր:

Անդրանիկ որ հօրը հիւսնի խանութը ձգեց, զէնքը ուսն առաւ, կողէն սուր կախեց ու իր ակնարկն ու քայլերը սարերուն վրայ պտըտցուց թշնամիի հետք որոնելով...

Ու հայ մշակը, խելառ խանդավառութեան մէջ, ծախեց իր սիրելի եզը, զէնք առաւ, ու, կամ ինք գնաց միանալու «Սարերու Ասլան»ին, կամ իր տղան ղրկեց:

Ու տասնեակ տարիներով հայ ժողովուրդի ընտրագոյն զաւակներու արիւնը հոսեցաւ: Յեղափոխութիւնը սուղ դին վճարեց՝ որ օր մը, մարտակամ ոգիին տիրացած հայ ժողովուրդը, Սարդարապատի մէջ սուրը քաշէ ու ըսէ թշնամիին.

— Կա՛նգ առ:

×

Լման 35 տարի առաջ Քալիֆորնիայէն քաշուած հեռագիր մը զուժեց մահը հայ ժողովուրդի աննման հերոսին ու սգաւոր դարձուց մեզ:

Անդրանիկ մեռաւ պանդխտութեան մէջ ու դեռ իր աճիւնները կը մնան օտար հիւրընկալ հողի ծոցը...:

Հայրենիքէն դուրս կը մնայ այն հերոսը, որ լման երեսուն երեք տարի սուրը պատեանը չդրաւ Հայուն ու իր հայրենիքի թշնամիներուն դէմ: Ու զարմանալի բան, ինկան իր հերոս ու անզուգական ընկերներէն ու զինուորներէն շատեր ու հայրենի դաշտերն ու սարերը կարմիր ներկեցին իրենց արիւնով, ինք կռուէ չփախաւ, ոչ ալ զգուշացաւ տաք տեղերէն, բայց մնաց անխոց ու անսասան՝ մինչեւ որ թշնամին իսկ հաւատաց թէ «Անդրանիկ անխոցելի» էր:

Առաջնորդ ու պետ էր ծնած ան: Իր խօսքը անկաշկանդ, հրամայական. իր ձայնը՝ հզօր ու իշխանական, նոյն ատեն ունէր թովիչ քաղցրութիւն մը՝ որով կախարդած էր իր զինուորները, զինակիցներն ու բոլոր զինքը լսողները: Անսահման՝ ու պաշտամունքի հաւասարող վստահութիւն ունէին բոլորը իր հանդէպ: Իր զինակիցներէն Մուրատը, ինքն ալ հսկայ մը մեր յեղափոխութեան պանթէոնին մէջ, այսպէս կը բնորոշէ Գարահիսարցի հերոսը.— «Անդրանիկ աչք ունի, մենք չունինք: Սար ու ձոր կ՚անցնինք. ամէն մէկս իր ճամբան կը քալէ, իսկ Անդրանիկը՝ ամէնքիս ճամբան: Մենք անհոգ կ՚երթանք, ան կը պրպտէ, կը տեսնէ ամէն քար, ժայռ, փոս ու մացառ. ոչինչ կը փախի իր տեսողութենէն. ու ինչ որ կը տեսնէ մէկ անգամ, բնա՛ւ չի մոռնար. երբ նոյն ճամբէն ետ գալու ըլլանք կռուով կամ նահանջով, ան գիտէ թէ մինչեւ ո՛ւր պէտք է քաշուինք, որ սարին, թումբին կամ ժայռին հասնելու համար: Երբ թշնամիին դէմ դիրք որոշէ, մենք գիտենք թէ այդ դիրքը լաւագոյնն է, բնաւ չի սխալուիր: Անդրանիկի համար կռուիլը խաղ է ու պար, Անդրանիկ աչք ունի»:

Իսկ Սերոբ, իր ողջութեան, հլու հնազանդ իր հրամաններուն ենթարկուող Գարահիսարցի նորեկ զինուորին համար ըսած է.

— Այս տղան իմ մահէս վերջ անուն պիտի ունենայ:

Անդրանիկ, ինչպէս ըսինք քիչ վերը, հակառակ միշտ ալ կռուի առաջաւոր դիրքերու վրայ ըլլալուն, բնաւ չէ վիրաւորուած՝ տեղի տալով «անխոցելի» ըլլալու առասպելին:

Ու ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ իրապէս անխոցելի էր... Առաքելոց վանքի կռուին, օրինակի համար, ոչ միայն հազարաւոր զինուորներէ պաշարուած ըլլալով հանդերձ, ինք ու իր ընկերները, 22 օրուան դիմադրութենէ մը վերջ անվնաս դուրս ելան, այլեւ՝ զիրենք պաշարող խուժանին ու բանակին վրայ առասպելական ու անտեսանելի էակներու տպաւորութիւն ձգեցին արդարացի կերպով:

Արդէն ատկէ առաջ ալ ան, նոյնիսկ մեր ժողովուրդին վրայ գերմարդկային ուժով ու կարողութիւններով նուիրուած անձի տպաւորութիւն էր ձգած, ու այդ բաներուն համար սիրելի դառնալով՝ երգուած...:

«Իբրեւ Արծիւ», «Հերոս Մռնչեց», «Դաշնակցական Խումբ»...:

Ո՞վ չի գիտեր ասոնց շարունակութիւնը եւ ո՞ր հայ տղան կամ մարդը չեն երգած զանոնք...:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ՔԵՐԹՈՂԸ

Այդ պահուն կը պատահի սարսռազդեցիկ դէպք մը:

Երեք անգամ դանակը իր վայրէջքի ընթացքին կը կասի, արգելքի մը հանդիպելով, չհասնելով մինչեւ Լասընէրի վիզին:

Լասընէր յուսահատական ճիգեր ի գործ կը դնէ, աչքերը վեր յառելով, դիտելու համար ահարկու դանակը որ ի վերջոյ պիտի անջատէր իր գլուխը:

Երեք անգամուան ձախողանքէն ետքը, մահասարսուռ կռնջոցով մը, դանակը կ՚իջնէ ու Լասընէրի գլուխը կ՚երթայ գլորիլ զամբիւղին մէջ, Ապրիլի գլուխին քովիկը:

Այդ միջոցին, համակ սեւազգեստ անձ մը, պատկառելի ու խորհրդաւոր, կը մօտենայ զամբիւղին, կը վերցնէ Լասընէրի արիւնաշաղախ գլուխը, ու կը դիտէ անոր աչքերը...

Եւ այդ պահուն, Լասընէրի աջ աչքը երեք անգամ կը բացուի ու կը գոցուի:

×

Ո՞վ էր այդ մարդը եւ ինչո՞ւ հետաքրքրուած էր Լասընէրի գլուխով:

Այս դէպքը պատահած շրջանին, Ֆրանսացի յայտնի բժիշկ մը կը զբաղէր այն հետախուզութեամբ թէ մարդու մը մարմնէն անջատուած գլուխին մէջ ուղեղը ո՞րքան ատեն կրնար տակաւին պահել իր գործելու եւ դատելու կարողութիւնը:

Այդ բժիշկը, Լասընէրի գլխատումէն երկու օր առաջ, դատական իշխանութիւններէն իր ձեռք բերած մասնաւոր արտօնագրով, կ՚երթայ բանտ եւ տեսակցութիւն մը կ՚ունենայ մահապարտին հետ:

Բժիշկը հետեւեալ կերպով կը բացատրէ իր այցելութեան նպատակը Լասընէրին.

— Լասընէր, կ՚ըսէ բժիշկը, բովանդակ կեանքդ անցուցիր ցեխի եւ տիղմի մէջ: Մարդկութեան որեւէ օգտակարութիւն չունենալէ ետք, օգտակարութիւն մը չունեցար նաեւ ինքզինքիդ, քանի որ մէկ երկու օրէն անօգուտ կեանքդ վերջ պիտի գտնէ կառափնատին վրայ: Արդ, եթէ կ՚ուզես որ գոնէ մահուանդ մէջ օգտակարութիւն մը ունենաս մարդկութեան, ընդունէ քեզի ընելիք առաջարկութիւնս:

— Մտիկ կ՚ընեմ ձեզ, Պ. բժիշկ, կը յարէ Լասընէր:

— Գլխատմանդ պահուն ներկայ պիտի ըլլամ, կը շարունակէ բժիշկը: Երբ գլուխդ իյնայ զամբիւղին մէջ, ես պիտի վերցնեմ զայն, եւ եթէ այդ գլուխը տակաւին կը պահէ իր մէջ գիտակցութեան ու դատելու դոյզն կարողութիւն մը, պիտի խնդրեմ որ աջ աչքդ երեք անգամ բանաս ու գոցես...:

Մահապարտը պահ մը շեշտակի կը նայի բժիշկին երեսին: Իր դէմքին վրայ կ՚ուրուագծուի այլայլումի եւ շփոթութեան արտայայտութիւն մը: Դէմքը կը ստանայ մահատիպ գոյն մը: Սակայն, շուտով գտնելով իր պաղարիւնութիւնը, ոտքի կ՚ելլէ, քանի մը քայլ կ՚առնէ իր մահախուցին մէջ, ապա, գլանիկ մը վառելով եւ անոր ծուխը անյագաբար քանի մը անգամ քաշելէ ետք, կուգայ, կը կանգնի բժիշկին առջեւ եւ ամենայն սառնասրտութեամբ կը պատասխանէ.

— Կ՚ընդունիմ, Պ. բժիշկ, երբ գլուխս իյնայ զամբիւղին մէջ եւ երբ այդ գլուխին վրայ զգամ ձեր ձեռքին հպումը, կը խոստանամ ձեզի որ աջ աչքս երեք անգամ պիտի բանամ ու գոցեմ...

Եւ Լասընէր կը յարդէ իր խոստումը:

(Վերջ)

Fluctuat Nec Mergitur

—o—

Ինչպէս բոլոր հին քաղաքները, Փարիզը եւս ունի խորհրդանշան մը, — նաւ մը, որուն վրայ գրուած է՝

Կը տատանի, բայց չընկղմիր:

Խորհրդանշանը կը պատկերանայ մըտքիս առջեւ, երբ կը մտածեմ այն հսկայի մասին, որ Փարիզեան դերեզմանատան մը մէջ, ի Փէռ Լաշէզ, կը քնանայ՝ քէն ըրած ու կռնակ տուած Ֆրանսացի մեռելներուն:

Այդ հսկա՛ն...:

Հայաստանի ալեկոծ լեռներուն վրայ, այդ հսկան տատանեցաւ տարիներ ու տարիներ: Օրօրուեցաւ ու կախուեցաւ անդունդներու վրայ, ցատկեց դահավէժներու մէկ շրթունքէն միւսը, — չընկղմեցա՛ւ երբեք:

Թուրք խուժանին արիւնախանձ ալիքները զարնուեցան այդ հսկային կողերուն ու փշրուեցան: Նաւը չրջեցաւ հայկական լեռներու ծովին վրայ, Տէրսիմէն Սիփան, Մասիսէն Պինկէօլ: Ի՛նչ նենգութեանց դիմեց թշնամին, ի՛նչ խարդախութիւններու՝ հսկան սուզելու համար անդնդախոր ձորերու մէջ:

Չընկղմեցա՛ւ ան երբեք:

Անո՞ւնը այդ հսկային:

Անդրանի՛կ...

Սակայն թոյլ տուէք ինծի անուանել զայն ուրիշ անունով մը. — Թրքահայ դատ:

Այդ դատը կը տատանի բայց չընկղմիր:

Անոնք որ այսօր Անդրանիկի դերեզմանին վրայ կ՝երթան սգալու մահ մը, թող լաւ դիտնան որ Անդրանիկի մահը տատանում մըն է միայն, բայց երբեք ընկղմում: Այդ դատը կայ եւ պիտի ապրի, քանի ժողովուրդ մը կայ եւ պիտի ապրի օտար այս ափերուն վրայ: Արդրանիկ կը մարմնացնէ Թրքահայ դատը, որուն ժառանգորդն է ահա մեր բազմութիւնը, զոր ոմանք, կը կոչեն հայմաթլոս: Սակայն թող դիտնան բոլոր վարանողները եւ նահանջողները որ, հայմաթլոս կոչեն մեզ թէ ուրիշ բան, նաւը կը տատանի, բայց դատը կը շարունակուի աննկուն եւ անվհատ:

Շ. Ն.

Անդրանի՛կ, ահեղ էիր, անսասան եւ անխոցելի, երբ կը սաւառնէիր սար ու ձոր:

Քաղաքը սպաննեց քեզ:

Քաղաքը կաթիլ կաթիլ քամեց ըմբոստ աւիշը քու խռովայոյզ սրտիդ...:

Շ.

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—o—

(ՄՈՆԱՔՕ, ԼԻԽԹԸՆՇԹԱՅՆ, ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՕ ԵՒ ԱՆՏՈՌԱ)

Եւրոպայի մէջ մինչեւ այսօր գոյութիւն ունին մանրանկար չորս պետութիւններ.— Մոնաքօ, Լիխթենշթայն, Սան Մարինօ եւ Անտորրա: Այս գրպանի պետութիւնները բոլորն ալ նախանձախնդիր կերպով կը պահեն իրենց անկախութիւնը:

ՄՈՆԱՔՕ

(Բախտախաղի դրախտը)

Աշխարհի փոքրագոյն պետութիւնը Միջերկրականի ափերուն վրայ: Մոնաքոյի իշխանապետութիւնը երկու մղոն երկայնք եւ 150էն մինչեւ 1000 եարտա լայնք ունի: Անցեալին՝ ռազմադիտական եւ առեւտրական մեծ արժէք ունէր:

968ի, Ճենովացի Կրիմալտի գերդաստանը, հարեւան նահանգներու հակադիր շահերը օգտագործելով, զայն գրաւեց եւ 16րդ դարուն բոլորովին անկախ պետութիւն դարձուց:

1861էն ի վեր, Մոնաքօ Ֆրանսական պաշտպանութեան տակ կը գտնուի: Ֆրանսայի կապուած է մաքսային միութեամբ եւ Ֆրանսական կառավարութիւնը պայմանագրով իրաւունք ունի վարչապետի պաշտօնին համար թեկնածուներ մատնանշելու:

1959ին, ներկայ վեհապետը՝ իշխան Ռենիէ Գ. (որ 1956ին ամուսնացաւ Հոլիվուտի դերասանուհի Կրէյս Քելլիի հետ) ջնջեց Սահմանադրութիւնը, լուծեց ընտրեալ Ազգային Խորհուրդը եւ արգիլեց քաղաքական հաւաքոյթները:

Վերջերս յայտարարեց թէ նոր Խորհրդարան մը պիտի ստեղծէ նշանակովի անդամներով:

Մոնաքոյի գլխաւոր կեդրոնն է հռչակաւոր Մոնթէ Քարլօն: Իր եկամուտին մեծագոյն մասը կը գոյանայ օտարներու եւ հռչակաւոր քազինոն ու պերճաշուք պանդոկներ ունեցող ընկերութեան վճարած տուրքերէն: Մեծ շահ կը բերեն նաեւ նամակադրոշմները: Մոնաքոյի 20 հազար մնայուն բնակիչները տուրք չեն վճարեր:

ԼԻԽԹԸՆՇԹԱՅՆ

(Զուիցերիոյ կապուած)

Լիխթընշթայն կը գտնուի Աւստրիոյ եւ Զուիցերիոյ միջեւ: Տարածութիւնն է 65 քառակուսի մղոն, բնակչութիւնը՝ 16 հազար 200 հոգի: Թէեւ 18րդ դարու սկիզբներէն կը կառավարուի Լիխթընշթայնի իշխաններուն կողմէ, սակայն 1896էն ետք միայն բոլորովին անկախ դարձաւ:

Բնակիչները գերմանական ծագում ունին, եւ պաշտօնական լեզուն գերմաներէնն է: Բայց, 1919էն ի վեր, Լիխթընշթայն հեռացաւ Աւստրիայէն եւ սերտ կապեր հաստատեց Զուիցերիոյ հետ:

Բնակիչներուն մեծագոյն մասը հողագործ է. գլխաւոր զբաղումը գինիի արտադրութիւնն է: Եկամուտի տուրք չկայ:

Չորս տարին անգամ մը, համեմատական դրութեամբ կ՝ընտրուի տասնհինգ անդամներէ բաղկացած Խորհրդարան մը: Կիները քուէի իրաւունք չունին:

ՍԱՆ ՄԱՐԻՆՕ

(Նամակադրոշմներու հասոյթով կ՝ապրի)

Իտալիոյ Ապենինեան լեռներուն վրայ՝ Սան Մարինօն աշխարհի ամէնէն հին հանրապետութիւնն է: Տարածութիւնն է 23 քառակուսի մղոն, բնակչութիւնը՝ 15 հազար հոգի: 301ին որմնադիր մը հիմնեց գաղութը: Նափոլէոն իսկ ճանչցաւ անոր անկախութիւնը:

1862էն ի վեր կապուած է Իտալիոյ, որուն հետ մաքսային միութիւն ունի:

Բնակիչներուն մեծագոյն մասը հողագործ է: Գոյութիւն ունեցող սակաւաթիւ ճարտարարուեստները հայրենաւանդ են: Եկամուտներուն ամէնէն կարեւոր աղբիւրը նամակադրոշմներու յաճախակի հրապարակումն է:

Կը կառավարուի Մեծ Խորհուրդի մը կողմէ, որուն անդամներէն երկուքը զեկավար կը նշանակուին վեց ամիսը անդամ մը: Վերջին պատերազմէն ետք, Սան Մարինօ Ֆաշիստները արտաքսեց եւ ընտրեց համագործակցական խմբակ մը, որուն մէջ կը տիրապետէին համայնավարները:

1957ին, քրիստոնեայ հանրապետականները փոխարինեցին համայնավարները, երբ Իտալիա սահմանները փակեց եւ հակառակորդ հակահամայնավար կառավարութիւն մը ճանչցաւ:

ԱՆՏՈՌԱ

(Երկու «գերիշխաններ» ունի)

Այս փոքր պետութիւններուն մէջ ամէնէն մեծը Անտոռան է, որ ունի 191 քառակուսի մղոն տարածութիւն եւ 5000 բնակիչ: Կը գտնուի Փիրենեան լեռներուն վրայ, Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ:

Անտոռա հանրապետութիւն չէ: Կիսանկախ իշխանապետութիւն մըն է, որ ունի երկու «գերիշխաններ» — Ֆրանսայի նախագահը եւ Ուրկէլի սպանացի եպիսկոպոսը, 13րդ դարէն սկսեալ:

Անտոռա կը կառավարուի «Հովիտներու Խորհուրդ»ի մը կողմէ, որ ունի 24 անդամ. չորս տարին անդամ մը կ՝ընտրուին ընտանիքներու պետերուն կողմէ:

Բնակիչները ցրուած են բարձրաբերձ լեռներով իրարմէ բաժնուած հովիտներու մէջ եւ գլխաւորաբար կը զբաղին անասնաբուծութեամբ եւ ծխախոտի մշակութեամբ: Ծխախոտը մաքսանենդութեամբ կ՝արտածուի եւրոպական ուրիշ երկիրներ:

Ոչ տուրք կայ եւ ոչ ալ մաքսատուրք: Անգլիական եւ ամերիկեան ծխիկները կը ծախուին (20 հատը) մէկ շիլին եւ ինը փենիի, իսկ ուիսկիի շիշը կ՝արժէ 23 շիլին:

Անտոռայի ոստիկանական ուժը կը բաղկանայ ինը հոգիէ: Անտոռա չէզոք է եւ բնակիչները զինուորական ծառայութեան ենթակայ չեն: Ազգային լեզուն քաթալաներէնն է:

Քաղեց՝ ՎԱԶՐԻԿ

Առաջնորդ, շէֆ էր ծնուած Անդրանիկ:

Իր ձեռքի շարժումը լայն էր, տիրական հայեացքը անխարդախ ու կախարդիչ, խօսքը՝ անկաշկանդ ու միշտ հրամայողական. ձայնը իշխանական եւ անհոգօրէն հզօր, հակառակ իր թովիչ քաղցրութեան:

Հայ ժողովրդից, հայ շինական ժողովրդից դուրս աշխարհում ոչինչ չէր սիրում եւ ոչինչ չէր ճանաչում: Ատելով ատում էր քաղաքն ու յղփացած քաղաքացին:

Ամէն տեղ եւ ամէն պարագաներում Անդրանիկ մնում էր տիրական, իշխող ու հրամայող:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

« Բուռն տպաւորութիւնները կարճ կը տեւեն: Անդրանիկի դագաղին շուրջ մենք այսօր ուխտ մը եւ երդում մը ունինք ընելիք: Մենք այսօր հայրենիք չունինք, փաստն այն է թէ Անդրանիկ կը թաղուի օտար հողի վրայ: Մենք պէտք է ուխտենք որ հանգրուան առ հանգրուան մեր հերոսը օր մը պիտի տանինք Հայաստան: Կ՝ուզենք ունենալ մեր սեփական ազատ եւ անկախ հայրենիքը, որ պէսզի ողջերուն հետ մեռեալներն ալ կարենանք ամփոփել հոն: Լա՛ւ եղաւ որ Անդրանիկի մարմինը բերուեցաւ հոս, այլասերման այս կեդրոնը, ուր մեր երիտասարդութիւնը ամէն օր կ՝ուծանայ ու կը փճանայ: Անդրանիկի դամբարանը պիտի ըլլայ փարոս մը, որ պիտի լուսաւորէ մեր ճամբան, եւ ուր ուխտի պիտի գանք միշտ՝ կրկնելու համար մեր հաւատքը դէպի հայրենիքի ազատագրութիւնը »:

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՔԷՏԻՃԵԱՆ
(1928)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԱԻԱԶԱԿԱՊԵՏԸ

ԳՐԵՑ՝

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՄԱՍ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

—o—

— Ներքին ուժ բսածդ պարզապէս պահպանողական ուժ մը դարձած է, այս է բոլորը:

— Աւելի աղէկ, ներկայ կացութեան մէջ ամէնէն ապահով ու նպաստաւոր գործը որ ունենալու ենք միմիայն պահպանողական ուժն է: Այդ է որ մեր խորտակուելու մօտ նաւին խարիսխը եւ հետեւաբար փրկութեան միջոցը պիտի ըլլայ: Պահպանողական ուժը գոյութիւնն է ամբողջ ժողովուրդի մը: Այդ է որ ուշ կամ կանուխ ազատութեան կռիւը պիտի դառնայ: Իցիւ թէ այդ ուժը գաղտնի մընար իր մէջ. ան ինքնին ականներ պիտի բանար մեր արիւնը խմող կառավարութեան քայլերուն ներքեւ:

Հայոց Հայրիկը խօսքը վերջացուցած չէր երբ ներս մտաւ դրանիկ մը ու կամացուկ մը փսփսալով հասկցուց թէ ծերունի մէկը կար որ զինքը տեսնել կ՝ուզէր:

— Թող ներս գայ, մրմնջեց ան:

Երբ դրանիկը դուրս ելաւ, քիչ յետոյ բարձրահասակ, ոսկրուտ, տառապանքի ու թշուառութեան մարմնացումով պատկերուած, ճաղատ ճակատով, ալեխառն մազերով եւ պարզ հագուստով անձ մը ներկայացաւ Հայոց Հայրիկին ու անոր Ս. Աջը առաւ:

— Նստեցէք, մրմնջեց Վեփառը: Ո՞ւսկից էք, հարցուց ան:

— Աւանուց եմ, Վեհափառ, պատասխանեց ծերուկը:

— Անկի՞ց կուգաք:

— Հիմա՞:

— Այո՛:

— Ո՛չ:

— Հապա՞:

Ծերունին երկիւղալի նայուածք մը նետեց Հայոց Հայրիկին դէմը նստող անծանօթ մարդուն վրայ եւ չուզեց պատասխանել:

— Մի կասկածիք, ան ալ Վանեցի է, նկատել տուաւ Վեհափառը, որ կռահեց ծերունիին տրամադրութիւնը:

— Ես թիարանէն կուգամ, թոթովեց ծերունին:

— Թիարանէ՞ն, բացագանչեց Վեհափառը:

— Այո՛:

— Ո՞ր թիարանէն:

— Համիտեան կառավարութեան թիարանէն:

— Խո՞յս տուիք:

— Ճիշդ է:

— Ո՞րչափ ատեն է որ հոն կը գրտնուէիք:

— Մօտաւորապէս երեք տարի:

— Աւանուց ո՞ր ընտանիքին կը պատկանիք:

— Ա՛խ, Հայրիկ ջան, տարիները այնքան տխուր ու կսկծալի երեւոյթի մը տակ ծածկեցին զիս որ անծանօթ դարձած եմ, անանկ չէ՞: Աղէկ նայեցէք, միթէ չճանչցա՞ք:.

Հայոց Հայրիկը անձկութեամբ մը լեցուած ոտքի ելաւ ու ծերունիին նայեցաւ: Բայց ոչ, չկրցաւ ճանչնալ: Հետեւաբար հարցուց.

— Ո՞վ էք:

— Երբ Աւանց կուգայիք, որո՞ւ տունը կ՝երթայիք նկատել տուաւ ծերունին:

— Ա՛հ, դո՞ւք... Սեպուհ բարեկամս, բացագանչեց Վեհափառը: Սակայն ինչո՞ւ թիարանէն կուգաք:

— Ի՞նչ ընեմ, Վեհափառ, համիտեան կառավարութիւնը քանդեց հօրենական օճախս: Ասիկա բաւական չէր, զրկեց զիս ընտանեկան մխիթարութենէս ալ:

— Տեղեկութիւն ունի՞ս ընտանիքէդ:

— Ո՛չ: Միայն թէ առջի տարի իմացայ որ Ալի աղա անուն թուրք կալուածատէր մը բռնութեամբ դուրս նետել տուած է կինս ու երկու աղջիկներս, առարկելով որ պարտամուրհակ մը ունի անվճար: Անկից ետքը բնաւ լուր չառի: Չեմ գիտեր մեռա՞ծ են թէ ողջ:

— Խիստ լաւ, քանի որ հոգիդ ազատեցիր, կարող ես նամակով ամէն բան իմանալ: Գրեցէք երկիր, հարկաւ ազնիւ ու անկեղծ բարեկամ մը կը գտնուի որ անմիջապէս պատասխանէ ձեզի:

— Ա՛խ, Վեհափառ, պարապ է, իմ նպատակս է անձամբ հայրենիքս երթալ ու ընտանիքս տեսնել: Ուրիշ կերպով իմ թշուառութիւնս չի թեթեւնար:

— Ի՞նչպէս կարելի է այդ, Սեպուհ, չէ՞ որ ծանօթ ես ամէնուն, չէ՞ որ թիարան զրկուիլդ յայտնի է: Ի՞նչ պիտի ըլլայ: Երթալուդ պէս պիտի ձերբակալուիս ու վերջին տառապանքդ աւելի չարագոյն պիտի դառնայ քան առաջինը: Եկէք ատանկ գաղափարէ մը ետ կեցէք: Ժամանակ մը սպասեցէք, թերեւս Աստուծոյ զթութեամբ այդ արեան գետերու տակ ծածկուած երկիրը կը խաղաղի փոթորիկներէն ու դուք հանդարտ սրտով ոտքերնիդ կը դնէք հոն:

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Միւթեվէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միրզայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Միրզայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Միրզայեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռէյ եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՄԱՐԻԱՄ ՄԻՐԶԱՅԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր հինգշաբթի, Օգոստ. 30, ժամը 13,45ին՝ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Գրիգորեան Էօժէնի Ոսկերիչեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ն. Ֆ. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին: Նոյն առթիւ Տիկին Վարսենիկ Թոլեան 10 Ն. Ֆ. նոյն նպատակին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ Նիսի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՌԷՆԵԱՆԻ
(Սամաթիացի)
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱՆԵԱՆ
(Նիկոմիդիացի)

յիշատակին: (Մեռած են նոյն օրը, նոյն ժամուն եւ թաղուած նոյն դամբարանին մէջ Տրակինեան):

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Հայկանուշ, Օր. Քրիստինէ՝ Վահրամ, Բաբգէն եւ Բագրատ Շաքարեան ընտանիքին Ներսէս Շաքարեանի մահուան առթիւ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթէ Երուանդ Շահպազեանին որ ծանր գործողութեան մը ենթարկուած էր վերջերս:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը Ներսէս Շաքարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է՝ Շաքարեան ընտանիքի կողմէ 50 Ն. Ֆ. Կ. Խաչին եւ 50 Ն. Ֆ. Պօմոնի դպրոցին, Վասպուրականի Հայրենակց. Միութեան կողմէ 20 Ն. Ֆ. նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Մանուկ Իշխանեանէ, Տէր եւ Տիկին Աղասի Իշխանեանէ, Պ. Պ. Արշաւիր Հրաչեանէ, Վարդան Պանտիկեանէ, Յովհաննէս Հացագործեանէ 10ական Ն. Ֆ. եւ Պ. Մեսրոպ Շահինեանէ 5 Ն. Ֆ.: Այս առթիւ վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շաքարեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն:

ՀԱՅ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆ - ԼԸ ՓԷՔ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1962 - 1963 Ուսումնական տարեշրջանին:

Կ'ընդունուի 10 - 12 տարեկան բարեկիրթ եւ յառաջադէմ ոեւէ աշակերտ: Ուսումնական ծրագիրն է դասական ընթացք երկրորդական վարժարանի

Դիմել ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ
EGOLE APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
3, Av. de Grandchamp, LE PECQ (S. et O.)
Tél. 963.01.72

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անդամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

×

Յառաջի վարչութիւնը ընթացք չի տար պաշտօնական հանգամանք չունեցող ազդերուն:

Ազդ ղրկող կազմակերպութիւնները պէտք է օգտագործեն իրենց պաշտօնական թուղթը եւ ստորագրեն ազդը հրատարակելու հրահանգը, ճշդելով իրենց հանգամանքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1962 - 1963 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որոնք կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է այժմէն իսկ դիմում ընեն հաստատութեան տնօրէնութեան:

Վարժարանին նպատակն է պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած Հայուհիներու սերունդ մը:

Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.

Ա.— Ֆրանսականը, որ տառացի կերպով կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին, անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով, կը պատրաստէ պրոբվէի եւ պաքալորէայի:

Բ.— Հայկականը, որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնքի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին 8 տարեկանէն սկսեալ: Մանրամասնութիւններու համար դիմել հաստատութեան տնօրէնութեան:

1, Bd. du Nord, LE RAINCY (S. et O.)
Հեռաձայն 927 01·72

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարղահան դիւղէն: Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է: Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

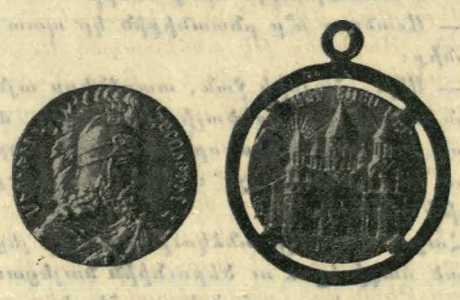

Պարզ ձեւ՝ 200 Ն. Ֆ.
Շրջանակով 300 Ն. Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

—o—

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ՔԻԻԺ-ԼԷ-ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ:
Սեպտ. 9՝ կիրակի ամբողջ օրը

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները:

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վաղ. Տէր-Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոթոնտ: Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին: Վերադարձ երեկոյեան 8ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35

PEINTRES et SCULPTEURS ARMENIENS, par *Onnig Avédissian*, Le Caire 100 NF
MINIATURES ARMENIENNES, par *Lydia Dournova*, Paris. 120 NF
NAREK, le Livre de Prières, trad. par *Isaac Kéchichian*, Paris, 1961. 25,20 NF
LE CHANT DU PAIN, *Daniel Varoujan*, Paris. 6,30 NF
HISTOIRE DE L'ARMENIE, par *H. Thorossian*, Paris. 10 NF

ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Հ. Ե. Տէր Ղազարեան, Պէյրութ, 20 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ, Հ. Գ. Պայեան, Վենետիկ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՌՁԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ. ԳԱՂՂ. Հ. Դ. Ստեփանեան, Վենետիկ 9 Ն. Ֆ.
ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ, Ս. Գաբամաճեան, Պէյրութ, 40 Ն. Ֆ.
ԱՆԳԼԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ. Յ. Յ. Զազմազճեան, Պէյրութ 40 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՐՁԱՆՈՒՏԻՆ ՄԷՋ, Կ. Սասունի, Պէյրութ, 10 Ն. Ֆ.
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ, Բ. հատոր, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, Պէյրութ 15 Ն. Ֆ.
ԶՐՈՅՑ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Ա. հատոր 3·50 Ն. Ֆ. Բ. հատոր 5 Ն. Ֆ.
ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ, Պ. Մնապեան, Պէյրութ 4 Ն. Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 50 Ն.Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 27 Ն. Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 60 Ն.Ֆ. — Հատը 0.25 Ն. Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 31 AOUT 1962

38ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 9392 — 38e ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 18ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 5293

ՕՐՈՒԱՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՍԱԼԱՋԱՐ

«Օռոռ»ի թղթակիցը Ռոլան Ֆօռ, տեսակցութիւն մը ունենալով Փորթուկալի վարչապետ Սալազարի հետ, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ անոր դիմագիծը, տալով նաեւ մանրամասնութիւններ իր տեսակցութեան ընթացքին Սալազարի յայտնած կարծիքներուն վերաբերեալ, մանաւանդ ալժերական հարցին առընչութեամբ: Ստորեւ այդ յօդուածէն կարեւոր հատուածներ.—

Մենատէ՞ր մը: Սովորաբար իրական բռնակալները իրենց երկիրը կ'առաջնորդեն արիւնռուշտ արկածախնդրութիւններու ճամբէն եւ իրենք իսկ կ'ոչնչանան այդ ճամբուն վրայ: Սալազար խաղաղութեան մենատէրն է: Անիկա գիտցաւ իր հայրենիքը հեռու պահել թէ քաղաքական եւ թէ օտար պատերազմներէն: Եւ իր երկիրը դարձուցած է հիւրասիրութեամբ անբաղդատելի ապաստանի երկիր: Ես կը մաղթեմ որ բոլոր համայնավար երկիրները ճանչնան Փորթուկալեան կեանքի քաղցրութիւնը, եւ Մոսկուայի, Պուտափեշթի եւ Փանքովի անողոք արդարադատները յիշէին թէ բազմաթիւ հնգամեակներէ իվեր Լիզպոնի մէջ ոչ ոք մահապատիժի ենթարկուած է: Մահապատիժը ջնջուած է հոն:

Սալազար զիս ընդունեցաւ, առանց պաշտօնականութեան, իր ամարանոցին՝ Էսթորիլի մէջ:

— Ալժերիա՞ն, ահաւոր ողբերգութիւն մըն է...

Սալազարի առաջին խօսքերն են: Մեծ ուշադրութեամբ հետեւած է այս հարցին եւ կ'ուզէ լաւագոյնս գիտնալ Ֆրանսացիներուն զգացումը:

— Ձեր հայրենակիցները պիտի չկարենան մնալ հոն, այդ վտանգներուն եւ անորոշութեանց մէջ:

Ապա, յիշելէ ետք Էվիանի բանակցութիւնները, Սալազար ըսաւ.—

— Կը հաւատայի՞ն իրապէս թէ Ալժերիան ազդ մըն էր: Չէի՞ն յիշեր թէ այդ հողին վրայ հաւաքուած էին այլազան ծագումով գաղթականներ, զուրկ միասնականութենէ: Անիշխանութիւնը անխուսափելի էր:

Այս բոլորը, սակայն, անցեալն է արդէն: Սալազար կը դիտէ ապադան զոր կը սահմանէ այնպէս ինչպէս ինք կը տեսնէ, յոռետեսութեամբ մը որ սարսուռ կը պատճառէ.—

— Եւրոպայի կողմէ Հիւսիսային Ափրիկէի վրայ հսկողութիւնը էական էր խաղաղութեան համար: Քանի եւրոպական երկիր մը ներկայ էր Միջերկրականի միւս ափին; ոչ ոք կրնար որեւէ վախ զգալ մեր երկրամասին համար: Այժմ, մեր ապահովութիւնը վտանգուած է: Ալժերիոյ կորուստը շատ ծանր է ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ բոլորիս համար: Հոն, Միջերկրականեան աւազանին հարաւը պիտի կազմուի հատուած մը՝ Գահիրէէն մինչեւ Քաղապլանքա: Ի՛նչ վտանգ մեզի համար: Եւ թերեւս օր մը, եթէ Եւրոպա շարունակէ տկարանալ եւ կորսնցնել իր քաջութիւնը, իր կամքը եւ իր գաղափարականին մնացեալը, այդ արաբական աշխարհը պիտի դառնայ ըստրանալի: Այն ատեն Եւրոպա պիտի ըստիպուի դէմ դնել արշաւանքի մը, որու առաջին հարուածը պիտի իյնայ Իբերական թերակղզիին վրայ: Ստէպ կ'ըսեն թէ պատմութիւնը երբեք նոյն ձեւով չի վերսկսիր: Ես կը խորհիմ թէ եթէ պայմանները նոյնը դառնան, իրողութիւնները կրնան կրկնուիլ յար ու նման ձեւով:

— Արաբական նոր արշաւա՞նք մը կը նախատեսէք:

— Ոչ ես եւ ոչ ալ դուք թերեւս պիտի տեսնենք այդ բանը: Անմիջական չէ: Բայց...

— Արաբներու միջեւ տիրող անհամաձայնութիւնը, անիշխանութիւնը որ կը ցնցէ Ալժերիան, անկայուն վիճակը որ կը յատկանշէ Մարոքը եւ Թունուզիան, հակամարտութիւնները որ կան Նասըրի եւ Քասըմի, Պուրկիպայի եւ Հասանի միջեւ, ձեզի համար խաղաղութեան գրաւականներ չե՞ն թուիր:

— Աւա՛ղ, ո՛չ: Արկածախնդիրներու համար, յաճախ, ներքին միասնականութիւնը ապահովելու միջոցը կը կայանայ արտաքին թշնամի մը ընտրելուն մէջ: Եւ միութիւնը կը կազմուի պատերազմը փոխադրելու համար արտասահման: Եւրոպան, որուն կը սպասէ դարանակալ անկումը, կրնայ գրաւիչ որս մը դառնալ քաջարի, պատերազմասէր եւ պատմական յաղթանակներու ծարաւի մարդոց:

Այն ատեն յիշեցի՝ Պաղտատ զօրավար Քասըմի գրասենեակը զարդարող քարտէզը.— Անոր վրայ, արաբական աշխարհի սահմանները Փարիզէն 332 մզոն հարաւ-արեւմուտք՝ Փուաթիէ քաղաքէն կ'անցնէին...:

Սալազար ուրիշ բաներ ալ ըսած է միջազգային կացութեան մասին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Եղբայրասպան կռիւները սկսան առջի օր Ալժերիոյ մէջ: Քաղպահի մէջ վիլլայա 4ի (որ իր ընդդիմութիւնը յայտնած էր Քաղաքական Բիւրոյին) եւ Պեն Պելլական ուժերու բախումը բազմաթիւ զոհեր պատճառեց: Առաջին առթիւ 5 մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կը հաշուեն բայց կը թուի թէ թիւը վերջնական չէ:

Լուսարգել հաստատուեցաւ ժամը 20ին: Ըստ 4րդ վիլլայայի բանբերին՝ ենթասպայ Ալաուշի 5 մեռեալները իրենց մարդիկն են եւ ամէնէն շատ տառապողները եղած են անցորդները:

Ի տես այս կացութեան, ԱՀԱԿի նախագահը՝ Պեն Խետտա իր միջնորդութիւնը առաջարկած է եւ կոչ մը ըրած է ժողովուրդին ուր կ'ըսէ.— Արիւնալի միջադէպեր տեղի ունեցան այսօր Ալժէի քաղպահին մէջ, դէմ դիմաց դնելով Ալժերացիները: Երկրին ապրած ներկայ տագնապալի շրջանին, նման միջադէպեր, կրնան քաղաքացիական պատերազմի դուռ բանալ: Պէտք է անպայման առաջքն առնել զինուորականներու միջեւ, ժողովուրդին միջեւ բախումներու: Հանդիսաւոր կոչ մը կ'ընեմ բոլոր Ալժերացիներուն, բոլոր շարքայիններուն, քատրերուն եւ ղեկավարներուն որպէսզի իրենք իրենց տէրը ըլլան ընդդիմանալու համար զինեալ բախումներու: Թող մեր պատասխանատուները հասկնան խաղաղ լուծում մը գտնելու անհրաժեշտութիւնը վերջ դնելու համար այս կացութեան»:

4րդ վիլլայան եւ Քաղաքական Բիւրօն իրարու վրայ կը ձգեն միջադէպերու պատասխանատուութիւնը: Յանուն Ք. Բ.ի, Խիտէր ըսաւ թէ այս միջադէպերը ծանր են որովհետեւ ցոյց կուտան վիլլայա 4ի մտադրութիւնը՝ զինու զօրութեամբ ընդդիմանալու եւ Քաղաքական Բիւրօն պատասխանատու կը դարձնէ այդ վիլլայան յետագայ բոլոր հետեւանքներուն որոնք կրնան ծնունդ առնել:

Գալով վիլլայա 4ին, կ'ըսէ թէ Եասէֆ Սաատիի վարձկաններն են որոնք զէնք պարպած են իրենց վրայ պատուհաններէն եւ պատշգամներէն: Այս գրգռութիւնը հրահանգուած էր անձնապէս Խիտէրի կողմէ: Խիտէր մարդաստան մըն է կարգ մը մարդիկ որոշած են մինչեւ ոճիր երթալ Ֆաշիստ իրենց բռնատիրութիւնը պարտադրելու համար:

Ինքնակոչ ցոյց մը տեղի ունեցաւ լուսարգելէն ետք: Մօտ հազար հոգի փողոցներով անցնելով «պատերազմը կը բաւէ, կառավարութիւն մը կ'ուզենք» կը պոռային:

×

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Չորեքշաբթի օր, իրենց հերթական խորհուրդին ընթացքին, նախարարները լրջօրէն զբաղեցան Ալժերիայով, աւելի քան մտահոգիչ գտնելով անոր ներկայ խառակ վիճակը: Խորհուրդին բանբերը ըսաւ սակայն թէ միայն Ալժերացիներուն կը վերաբերի վերջ դնել խառնակութեանց: Յայտնեց թէ անհետացած Եւրոպացիներու թիւը՝ 540 է: Բայց Նախարարաց Խորհուրդին առաջին եւ գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած է նախագահ տը Կոլի դէմ եղած մահափորձը: Այս առթիւ, նախարար Փէյրըֆիթ յայտնած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ տը Կոլ շեշտած է Խորհուրդին առջեւ «Պետութեան եւ Հանրապետական հիմնարկութեանց շարունակութիւնը ապահովելու անհրաժեշտութիւնը, ինչ որ ալ պատահի»: Այս ուղղութեամբ տը Կոլ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ: Տը Կոլ ընդունած է նաեւ հրաժարիլ իր նախկին որոշումներէն եւ անձնական ճամբորդութեանց ալ առնել նոյն զգուշութիւնները զորս կ'առնէր պաշտօնական ճամբորդութեանց ընթացքին:

ՃՈՆՍԸՆ ՄԻՇՏ Կ'ԵՐԿՐՊԱԳԷ

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Նահանգներու փոխ-նախագահը կը շարունակէ իր «հիացումը» արտայայտել Թուրքիոյ հանդէպ: Ամերիկացին մինչեւ իսկ Թուրքերէն կը խօսի...:

Ստորեւ նոր մանրամասնութիւններ կը քաղենք պոլսական թերթերէն:

«Ճոնսըն Ինէօնիւի ըսաւ.

— Մեծ գոհունակութիւն կը զգամ Թուրքիա ոտք կոխելով: Թուրքիոյ հիացողերէն մէկն եմ:

Յետոյ Արտաքին նախարար Էրքին, Հանր. Նախագահութեան ընդհ. քարտուղարը, վարչական եւ զին. աւագանին, դիւանագիտական մարմինը եւ զին. օժանդակութեան մարմնին անդամները փոխ-նախագահին ներկայացուեցան:

Ճոնսըն եւ Ինէօնիւ ազգային փառերգները ունկնդրելէ յետոյ, ողջունեցին զինուորական պատուոյ ջոկատը, Ճոնսըն Թրքական լեզուով « Մերհապա ասքեր » ըսաւ, Մեհմետճիքները «սաղո՛լ»պատասխանեցին: Ճոնսըն հետեւեալ ձեւով յայտնեց իր կարծիքը Թուրք զինուորին մասին.

— Այսքան ընտրանի զինուոր չեմ տեսած: Չեմ կրնար մոռնալ այն ինչ որ ըրին Քորէայի մէջ:

Կարճատեւ հանդիստէ մը յետոյ, Ճոնսըն ծանօթացաւ լրագրողներուն հետ եւ ըսաւ.

— Ինծի համար մեծ պատիւ մըն է Քեմալ Աթաթիւրքի մեծ Հանրապետութիւնը այցելել այսօր՝ ձեր կառավարութեան փափկանկատ հրաւէրով: Թուրքիոյ ժողովուրդը իրաւունք ունի այս պարծանքը զգալու: Ձեր ամբողջականութիւնը ըսպառնալիքներու ենթարկուեցաւ: Հաւանաբար նախայարձակներուն մեծ ճընշումները զգացիք: Բայց երբեք չտատանեցաք, երբեք չկեցաք, երբեք զիջում չըրիք: Մենք Ամերիկացիներս Թուրքիոյ զինակիցն ենք ՆԱԹՕի մէջ: Հաւատարիմ պիտի մնանք մեր յանձնառութիւններուն, զորս ստանձնած ենք այդ համաձայնութեամբ: Մենք Թուրքիոյ դէմ կատարուելիք յարձակում մը Ամերիկայի դէմ կատարուած կը նկատենք: Մենք Ամերիկացիներս համոզուած ենք թէ Թրքական պատմութեան նոր մէկ շրջանը թեւակոխած էք:

«Անհամբերութեամբ կը սպասեմ տեսակցելու ձեր Հանր. նախագահին, վարչապետին եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններուն հետ: Կ'ուզեմ վստահեցնել թէ Ամերիկա Թուրքիոյ հետ միասին է մարդոց խաղաղութեան եւ մեր ազգերուն յառաջդիմութեան եւ բարօրութեան հասնելու ջանքերուն մէջ:

Այս յայտարարութենէն ետք, հիւրը եւ Ինէօնիւ քաղաք մեկնեցան ինքնաշարժով:

Հիւրը, զանազան տեղեր, խօսեցաւ Թուրքեւամերիկեան բարեկամութեան մասին եւ ըսաւ.

— Թուրքիոյ դէմ կատարուած յարձակում մը Ամերիկայի դէմ կատարուած պիտի նկատենք:

Ուլուս հրապարակին վրայ, Աթաթիւրքի արձանին քով, ժողովուրդին խանդավառ ցոյցերուն ի տես ինքնաշարժէն իջնել ստիպուեցաւ Ինէօնիւի հետ եւ հազարաւոր Անդարացիներու խօսք ուղղելով ըսաւ.

— Երբ ես Ծերակոյտ մտայ, Թուրքիոյ հետ ուս ուսի կը կռուէինք Քորէայի մէջ: Ամերիկեան ժողովուրդը գիտէ եւ կը գնահատէ Թուրքերուն անձնազոհութիւնները: Ամերիկա երբեք պիտի չդադրի օժանդակութեան ձեռք մեկնելէ Թուրքիոյ:

Օրտուէվիի մէջ, Ճոնսըն լրագրողներուն դառնալով ըսաւ.

— Շատ մեծ ժողովուրդ մը ունիք:

Ճոնսըն, ամէն տեղ ուր կանգ առաւ, ինքնաշարժէն իջնելով ժողովուրդին ձեռքերը սեղմեց:

Ճոնսըն եւ Ինէօնիւ Պալին պանդոկը ելան եւ ողջունեցին հազարաւոր Անդարացիները որոնք պանդոկին առջեւը խրճուած էին: Ինէօնիւ հոն հակիրճ ուղերձ մը արտասանելով ըսաւ.

— Կեցցէ՛ անխախտելի բարեկամութիւնը Ամերիկայի եւ Թուրքիոյ միջեւ... Այսօր մեծ օր մըն է, երջանկութեան օր է եւ անմոռանալի օր մըն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԼԼԻ ՊՐԱՆՏ, Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը մամուլի ասուլիս մը տուաւ որուն ընթացքին արգիլեց Պերլինցիներուն ցոյցեր ընել: «Քաղաքին բարիքը աւելի կարեւոր է քան պատին դէմ եղած ատելութիւնը» շեշտեց Պրանտ:

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ արտաքսուեցաւ ամերիկացի սենտիքալիսթ մը որ ներկայացուցիչն էր շինարարութեան եւ երկրագործութեան բանուորներու Միջազգային Դաշնակցութեան:

ԵԳԻՊՏՈՍ որեւէ ձեւով տեղի չի տար եւ կը յայտարարէ թէ Լիկայէն հեռանալու որոշումը անդարձ է բացի այն պարագայէն երբ Սուրիա յստակօրէն դատապարտուի: Գահիրէ յայտարարեց նաեւ թէ կը ձեռնարկէ նոր Լիկայի մը կազմութեան: «Արաբ ժողովուրդներու Լիկան» պիտի հաւաքուի Սեպտեմբեր 3ին:

ՍՈՒՐԻՈՅ և Յորդանանի միջեւ հաղորդակցութիւնները դադրած են Սուրիոյ նախաձեռնութեամբ: Սահմանն ալ փակուած է: Կ'ըսուի թէ այս միջոցները ժամանակաւոր են եւ թոյլ պիտի տան Սուրիոյ որ նասրական տարրեր գտնէ:

ԱՐԱԲԻՈՅ Սէուտ թագաւորը եւ Յորդանանի Հիւսէյին թագաւորը յայտարարեցին թէ որոշած են ձուլել իրենց զինեալ ուժերը եւ հասարակաց մէկ սպայակոյտ ստեղծել: Նոյն առթիւ «տնտեսական միութիւն» ալ հռչակեցին:

ՀՌՈՄԻ համայնավար Ունիթա թերթին համաձայն, Ժորժ Պիտօ իտալական մայրաքաղաքը կը գտնուի:

«ՈՍԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ»

—o—

Ո՛չ բանաստեղծութեան մասին է խօսքը, ո՛չ ալ հեքեաթի: «Ոսկի կամուրջ»ը բացատրութիւն մըն է, որով կ՛ուզուի չեչտել կարեւորութիւնը կապ հաստատելու գաղութէ գաղութ ո՛չ միայն խօսքով, այլեւ գործով, այլ մանաւանդ անձով:

Շատ խօսուած է այս մասին. ամէնէն շատ խօսած է «ամենայն Հայոց խմբապետ»ը՝ Շանարչ Մխոքեան:

Կը հարցնենք հիմա.— Ո՞վ պիտի հաստատէ կապը գաղութէ գաղութ: Ուրիշ խօսքով՝ ո՞վ պիտի նետէ «ոսկի կամուրջ»ը արեւելքէն արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ: Կը պատասխանենք.— Հայ մտաւորականները:

Եթէ ունենայինք «ամենայն Հայոց կառավարութիւն», ներսի եւ դուրսի Հայութեան միջեւ նետուած կ՛ըլլային արդէն կամուրջները, ոսկի թէ արծաթ:

Ուստի՝ հայ մտաւորականութիւնը պիտի կատարէ ոչ թէ կամրջընկէցի, այլ կամրջագլուխի դեր մը մկն գաղութէն միւսը, ըսենք նաեւ՝ մկն Հայութենէն միւսը:

1929ին, առաջին կամրջագլուխը հաստատեց Համազասպ, երբ արեւմուտքէն իջաւ արեւելք, վինտոելու համար հայ ժողովուրդի «մնացորդաց»ը, այսինքն՝ Հայութեան այն մասը, որ նոր միայն վերադարձած էր անապատէն եւ քանդուած կամուրջներ ձգած էր իր ետին: Հիմա վերաշինուած են քանդուած կամուրջները եւ նորեր կառուցանելու մտահոգութիւնն է մեզ վարողը այլեւս:

Առեն մը նամակներով կապուած էինք իրարու, յետագային կապուեցանք նաեւ թերթերով ու գիրքերով. ժամանակն է, որ կապուինք մանաւանդ անձերով: Ժողովուրդը առիթ պիտի ունենայ տեսնելու իր մտաւորականները, մտաւորականները առիթ պիտի ունենան տեսնելու իրենց ժողովուրդը: Այս փոխադարձ չը-փումէն պիտի ստեղծուի ամբապինդ շաղախը, որ մտաւորականը պիտի միացնէ ժողովուրդին, ժողովուրդը՝ մտաւորականին:

Նորնալու համար պէտք է ճամբորդել, — կ՛սեն ոմանք: Մենք կրնայինք աւելցնել, թէ պէտք է ճամբորդել — չմեռնելու համար: Ձմեռնելու ո՛չ թէ մարմնով, այլ հոգիով, սրտով, ջիղերով:

Ճամբորդելը իրաւունքի մըն է ունեւորներուն համար, պարտականութիւն մը պէտք է ըլլայ չունեւորներուն համար: Ամէն գաղութի մէջ լայն կամ նեղ հնարաւորութիւններ կան, գոնէ տարին անգամ մը, մկն քանի մտաւորականներ... «մարսելու»: Թերեւս ճիշդ բառը գործածած եղանք. «մարսել»՝ այստեղ պէտք է նշանակէ «ապրեցնել»: Հայ մտաւորականը դժուարամարս պտուղ մը չէ, դիւրամարս աղանդեր մըն է: Եւ չկայ գաղութ մը, որ իր բաժակ մը դարեջուրին հետ աղանդերի պէտք չունենայ...

Խնդիրը այն չէ, որ նոյն երկրին մէջ մկն քաղաքէն միւսը տարուի մտաւորականը՝ ճառ խօսելու կամ ճառ լսելու համար: Ո՛չ, այս չէ «ոսկի կամուրջ» բառածը: Կամուրջը այն է, որ կը նետուի մկն երկրէն միւսը, մկն գաղութէն միւսը, մկն աչխարհամասէն միւսը: Ֆրանսահայ մտաւորականը, օրինակ, կամուրջ մը «չինած» չըլլար, եթէ Մարսէյլէն Լիոն երթայ կամ Լիոնէն՝ Մարսէյլ: Նո՛յնպէս, եգիպտահայ մտաւորականը ոչ կը նորնայ, ոչ ալ... կը հիննայ Գահիրէն Աղեքսանդրիա կամ Աղեքսան-դրիայէն Գահիրէ երթուղարձի տոմս մը ճարելով:

Իրական կամուրջը այն է, որ Եւրոպան կը միացնէ Ասիոյ, Ասիան՝ Ափրիկէի, Ափրիկէն՝ Ամերիկայի: Ասիկա իրաւամբ կարելի է կոչել «ոսկի կամուրջ եւ բան մըն ալ աւելի:

Արդ, «Ցառաջ»ի մէջ խօսելով այս կամուրջի մասին, կը դրէր, թէ հայր եւ որդի Սէրէնկիւլեան (Հայկ եւ Վազգէն), դործնականացնելու համար գաղութէ գաղութ կապ հաստատելու, մտաւորականն «ներթածելու» եւ «արտածելու» դրակիրը, հարիւր հազար. ֆրանք արամադրած են իրենք հիմնադրամ: Ի՞նչպէս կ՛ըլլայ, որ — երբեմն կը հարցընենք մենք մեզի — 50–60 մարդիկներ կամ ոտնադնդակի թեկնածուներ մկն երկրէն միւսը կ՛երթան օդանաւով, իսկ 5–6 մտաւորականներ չեն կրնար մկն քաղաքէն միւսը երթալ նոյնիսկ քալելով: Ժողովուրդի՞ն է յանցանքը. ո՛չ, հայ մտաւորականին է մեղքը իր անճարութեան եւ անճարակութեան: Հայ ժողովուրդը ամէն տեղ դրկարաց կ՛նդունի իր մտաւորականները, կը պատուէ ու կը մեծարէ զանոնք, կը դուրդուրայ անոնց վրայ:

Սէրէնկիւլեանները առաջինն են, բայց վերջինը պիտի չըլլան անշուշտ: Եւ օր մը պիտի տեսնենք, որ հայ մտաւորականները եւս — հազիւ մատներու վրայ համրուելու չափ — կամրջագլուխի դեր մը պիտի կատարեն մկն գաղութէն միւսը եւ իրենց ետին պիտի ձգեն ոտնադնդակ խաղացողները:

Կը թուի մեզի, թէ «ոսկի կամուրջ» հաստատելու գաղափարը խօսք մը չէ այլեւս, ծրագիր մըն ալ չէ, այլ կեանքի կանոն մըն է, դրեթէ գործ մը:

Այս կանոնը արդէն գործադրուելու վրայ է տեղ-տեղ մանաւանդ հայրենիքէն Սփիւռք եւ Սփիւռքէն հայրենիք տանող մայրուղիին վրայ: Տեսանք հայրենի «կռունկ»ները, որոնք հայրենիքին ձայնը, համն ու հոտը բերին մեզի:

Տեսանք նաեւ գաղութահայ մտաւորականներ, որոնք հայրենիքի կարօտը տարին իրենց հետ՝ Արարատէն անդին, Արարատի համար:

Դեռ վերջերս, հազիւ ամիս մը առաջ, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն հայ ուսուցիչներու եւ հայ մտաւորականներու խումբ մը մեկնեցաւ Հայաստան, մասնաւոր հրաւէրով: Այս փոխադարձ այցելութիւնները անշուշտ դեր մը պիտի կատարեն, թերեւս նոյնիսկ կամրջագլուխներ հաստատեն Ներսի Հայութեան եւ դուրսի Հայութեան միջեւ:

Զենք ուզեր նախատեսութիւններ ընել. կը զոհանանք փաստը միայն արձանագրելով: Եւ եթէ պատահի, որ այս երթ ու դարձերը ծառայեն սերտացնելու հոգեկան կապը երկրի եւ արտերկրի միջեւ, ամէնէն շատ եւ ամէնէն առաջ ուրախացողները մենք պիտի ըլլանք անպայման:

Առիթն է, որ ըսենք ու կրկնենք.— Գաղթաշխարհը հայրենիքին հետն է, հայրենի ժողովուրդին հետն է միշտ:

Հայրենիքը բան մը ունի՞ ըսելիք մեզի՝ «ոսկի կամուրջ»ին թեր կամ դէմ:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՅԱԽԻՏԵՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

—o—

ԽՄԲ.— Փիէռ եւ Ռընէ Կոսէ յօդուա-ծաշարք մը գրած են խորհրդային 16 հանրապետութիւններու մասին, ի շարս որոնց Հայաստան: Այս յօդուածաշարքը հրատարակուած է գաւառական կարգ մը թերթերու մէջ (Ուէսթ-Ֆրանս, Լա Մոնթանեը, Եւայլն): Հայաստանի վերաբե-րող յօդուածէն մաս մը կը բաղենք հակառակ անոր որ մեծ շահեկանութիւն չի ներկայացներ սա պարզ պատճառաւ, որ Տիկին Կոսէ կը խօսի քրմական ջարդե-րու մասին եւ հայկական բազաֆակրթութեան: Ծանօթ է որ նոյն գրիչը բանի մը տարի առաջ ուրիշ լեզու կը գործածէր «Նիս-Մաթէն»ի մէջ, ինչպէս կ՛երեւի այսօր պատճառներ ունի տարբեր կար-ծիք ունենալու Թուրքերու մասին: Գա-լով Հայերուն եւ Հայաստանի վերաբեր-եալ ըրած լրատուութեան, եթէ հոն կայ շիտակը, կայ նաեւ ծուռը...

×

«Թիֆլիզ»ն կուգաք: Դեղեցիկ քաղաք է, բնականաբար պիտէք թէ Հայերն է որ կառուցած են զայն: Մենք, Հայերս, աչխարհի չորս կողմն ենք...»:

Իրաւ է, Արարատի փէչերուն, Պելժիոյ չափ մեծ, վարդապետն խորհրդային հան-րապետութեան մէջ հաւաքուած մկն մի-լիոն վեց հարիւր հազար Հայերուն հա-մար կան աւելի քան երկու միլիոն Հա-յեր եւս արտասահմանի մէջ, Լիբանանէն մինչեւ Քանատա կամ Խորհրդային Մի-ութեան մնացեալ մասին մէջ: Նոյնինքն Արարատը, որուն կապուտակ երկնքի մը տակ ձիւնածածկ գագաթը իրեն կուտայ ֆուժի եամայի կերպարանքը, Արարա-տը՝ նոյնքան Հայաստանը խորհրդանշող որքան էյֆէլի աչտարակը՝ Փարիզը, Աբրահամը՝ որ այնքան մօտիկ ըլլալով հանդերձ կը գտնուի սահմանին մէկ կողմը առանց դրացիին՝ Թուրքին տե-բապետութեան տակ:

«Արդարեւ, կը շարունակէ Պէաթրիս, որ դեղեցիկ է եւ խնամքով հագուած, դուք անպայման Ֆրանսայի մէջ ունիք Հայ բարեկամներ: Կրեկոռաա Աբգանան, Շառլ Ազնաւուրեան, կը ճանչնա՞ք Շառ-լը: Անցեալ տարի մայրը հոս եկած էր: Պէտք է նաեւ որ դուք հանդիպիկը մեր համաչխարհային ախոյեան՝ հեռաւորու-թիւն ցատկող Տէր-Ծովհաննէսեանը...»:

Պիտի չարունակէ՞ դեռ: Դուրս ելլա՞նք վրացիներու չափազանցեալ հայրենասէր-րութենէն, իյնալու համար Հայերու հա-րենասիրութեան մէջ...»:

Միայն թէ, Հայաստան չունի վրաս-տանի նման պեխաւոր հերոս մը: Ոչ մկն Սթալին տեսանելի է այս երեւանին մէջ, որուն անունը սակայն կը նշանակէ «տե-սանելի», որովհետեւ Նոյ նահապետ իր ծովազնացութեան ընթացքին առաջին անգամ զայն տեսաւ:

Այս մայրաքաղաքը կարծես թէ չա-կարծակի, մկն անգամէն ռուսական ազ-դեցութեան տակ խթանուած է, իր փո-ղոցներով որոնք չըջապատուած են խոր-հըրդա-հայկական ոճով շինուած տուն-րով, միաձեւ շինուածքներ, վարդապետ եւ այլ դոյնի տուֆով, որ երկրին քարն է: Գործաւորական ընդարձակ թաղամաս մը շինարարութեան հսկայ թափի մը մէջ է: Մեզի ըսած էին արդէն, թէ ուրիշ գաղութավարներու բոլորովին հակառա-կը, Ռուսերու գլխաւոր մտահոգութիւնը միշտ ալ եղած է իրենք բան մը քաշել առաջ, գործակից հանրապետութիւննե-րու չռայլօրէն տալ, որոնք չտանախ աւելի բնակարան ունին քան ինքը՝ Ռուսաստա-նը: Հոս կը հաստատենք թէ Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մէջ գոյութիւն ունեցող բնակարանային տաղնապը գոյութիւն չունի Երեւանի մէջ:

Բնականաբար մեզի ընկերացողներուն եւ բացատրութիւն առողներուն հետ համաձայն գտնուելու համար, հարկ է որ ամէն բանի վրայ հիանանք... խանդավառօրէն:

Եւ սակայն, պէտք է որ մենք գոնէնք ժէ. գարէն մնացած սա կապոյտ փոքրիկ մզկիթը, որ կորսուած է լքուած բակի մը խորը, ճիշդ գիմացը ոսկեզօծ փեղ-կերով բանջարեղէնի չուկային, որուն գովքը ըրած էին մեզի չատ անգամ:

Անմիջապէս որ փնտռէք, ի հարկէ կը հանդիպիք հակասութիւններու «Սփիռ-նիք»ի Խորհրդային Միութեան մէջ, որ կը յաւակնի 2000 թուականին հասած ըլլալ:

Բազմաթիւ այլ հակասութիւններու մէջ, պէտք է հակասութիւն մը համարել նաեւ սա չխուռն մեթր բարձրութեամբ պատուանդանը, որուն վրայ կանգնող արձանը հանուած ըլլալով հանդերձ, կը չարունակէ տիրապետել քաղաքին:

— Ո՞վ պիտի դնէք «իր» տեղը, կը հարցնէինք մեր ուղեցոյցին:

— Ոչ ոք, պատասխանեց ան: Ոչ ոք պիտի կարենայ դնել իր տեղը: Ան ինքնին ամբողջ մը կը կազմէ, ինքնին ամբողջ մը կը ներկայացնէ: Ան ինքնին ամբողջ մը կը ներկայացնէ, որովհետեւ ան ինքնին ամբողջ մը կը կազմէ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի լաւ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի վատ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ճիշդ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի սխալ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչինչ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի շատ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի քիչ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մէկ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն մէկ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ ոք:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն ոք:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի տեղ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն տեղ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի ատեն:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն ատեն:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի բան:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն բան:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի կերպ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն կերպ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի պատճառ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն պատճառ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի պատճառաւ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն պատճառաւ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի կերպ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն կերպ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի բան:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն բան:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի ատեն:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն ատեն:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ոչ մի տեղ:

Ինչպէ՞ս կարելի է ըսել աւելի ամէն տեղ

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍԻ

ԳԻՇԵՐ

ԱՐՇԱԿ ՉԱՏԱԿԱՆ

— Մեծարի՛ր, օր որ, դու որ, ամա-
կեան մը չեմ կրնար մոռնալ: Մայր
տար Ձեր, քրիստոս ալ: Ես, քան, Հ՛ն-
գիշ ոսկեմազ օձերով տանջուած
մարդ, Ես չեմ ուզեր մեռնիլ, ես
պիտի ապրիմ, ապրիմ, ապրիմ, ես
ուզեր մեռնիլ, ես չեմ ուզեր մեռնիլ,
ես ուզեր մեռնիլ, ես չեմ ուզեր մեռ-
նիլ, ես ուզեր մեռնիլ, ես չեմ ուզեր
մեռնիլ, ես ուզեր մեռնիլ, ես չեմ ու-
զեր մեռնիլ, ես ուզեր մեռնիլ, ես չեմ
ուզեր մեռնիլ, ես ուզեր մեռնիլ, ես
չեմ ուզեր մեռնիլ, ես ուզեր մեռնիլ,
ես չեմ ուզեր մեռնիլ, ես ուզեր մեռ-
նիլ, ես չեմ ուզեր մեռնիլ, ես ուզեր
մեռնիլ, ես չեմ ուզեր մեռնիլ

Այրի Տիկին Զապէլ Տէտէճեան եւ զաւակները Վարդանոյշ եւ Պերնառ, Պ. Լեւոն Տէտէճեան եւ զաւակը Պերճուհի, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ասլանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարթա Ինճէյեան եւ ընտանեկան պարագաները կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, փեսին եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս շաբաթ, Սեպտ. 1, ժամը 10,45ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Պօմոն — 4 ՍԵՊՏ., երեքշ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ:

Պուլվար Օտտօ — 5 ՍԵՊՏ., չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին:

Մարսէյլ-Քաղաք — 6 ՍԵՊՏ. Հինգշ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը:

Կրեւոր օրակարգ.- զեկուցում, դպրոցներու վերաբացում, վարչութեան ընտրութիւն:

Ներկայ կ'ըլլայ Միութեան գործավարը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ Նիսի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՌԷՆԵԱՆԻ
(Սամաթիացի)
եւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱՆԵԱՆ
(Նիկոմիդիացի)

յիշատակին: (Մեռած են նոյն օրը, նոյն ժամուն եւ թաղուած նոյն դամբարանին մէջ Տրակինեան):

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

Imprimerie Spéciale du journal « Haratch »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

"ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ"

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ բացուած են յառաջիկայ 1962 - 1963ի դպրոցական շրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի որ փութով դիմեն Վարժարանի Տեսչութեան մանրամասն տեղեկութիւններու համար:

Որպէսզի կարելի ըլլայ ուսումնապէս ճշգրիտ եւ յարմարագոյն տեղը դասաւորել աշակերտը, առաջնորդեն նաեւ փոքրիկը, բերեն անոր դպրոցական վկայականները եւ նիշերու վիճակացոյցը:

26, Rue Troyon, SEVRES (S. et O.)
Tél.: OBS. 18-28

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի վարչութիւնը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ իր յարգելի բաժանորդներուն որ հասցէի փոփոխութեան ատեն պէտք է նոր հասցէին հետ անպատճառ տան նաեւ իրենց նախկին հասցէն:

Ընթացք չի տրուիր եթէ հին հասցէն չէ կցուած:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Ովսաննա Կարապետեան (ծնեալ Այվազեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Ոսկան Այվազեան, Բաբերդի Վարզահան գիւղէն: Կը կարծուի որ Հայաստան կամ Ռումանիա է: Գրել.—

GARABEDIAN
10, Ch. de la Bedoule
LA GAVOTTE (B. du Rh.)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ֆ. Կապ. Կաչի Պօմոնի մասնաճիւղին վարժարանը կը վերաբացուի Սեպտ. 6ին հինգշաբթի առտու:

Արձանագրութիւն, դասարանական բաժանում եւ դասաւանդութիւն տեղի պիտի ունենան՝ ուսուցիչ Վ. Միսթիքի կողմէ, նոյն առտուն, վարժարանի սրահին մէջ: Պատանիներու դասաւանդութիւնը՝ ըստ առաջնոյն՝ շաբաթ իրիկուն, ժամը 6ին:

Յատկապէս կը խնդրուի շրջանի յարգելի ծնողքներէն եւ ազգայիններէն, որ չմոռնան իրենց ազգային նուիրական պարտականութիւնը. արձանագրել տալով իրենց զաւակները, սատարեն կրթ. գործին եւ քաջալեր հանդիսանան Կապոյտ Խաչի հանրանուէր գործունէութեան:

Թոշակի վճարումը պարտաւորիչ չէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 13 Հոկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, 6րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի, Հոկտեմբեր 27, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ, բացառիկ պատրաստութեամբ:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Սեպտեմբեր 29ին:

×

Սորպոնի Մեծ սրահին մէջ ՆՈՅ. 11-ին, տեղի պիտի ունենայ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Ծննդեան 1600ամեակի տօնակատարութիւնը, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր հայ Միութիւններու մասնակցութեամբ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքին 65րդ տարեդարձը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանիս բոլոր ենթակոմիտէներուն ու խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

ՔԻԻԺ-ԼԷ-ՓԷՆ, Թուլոնի ճամբուն վրայ:

Սեպտ. 9՝ կիրակի ամբողջ օրը

Շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները անյապաղ պէտք է վարձեն իրենց մասնաւոր օթոքառները:

Պօմոնէն Խանասորի տօնակատարութեան երթալու համար նախօրօք արձանագրուեցէք Յովհ. Պանտիկեանի, Վազ. Տէր-Վարդանեանի, Սերժ Սարգիսեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի մօտ, եւ մեկնումի առաւօտը՝ Սեպտ. 9ին, Պառ տը լա Ռոթոնտ: Օթոքառը կը մեկնի առաւօտ ժամ 8ին: Վերադարձ երեկոյեան 8ին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	30 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	15 Ն. Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	20 Ն. Ֆ.	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ն. Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	5 Ն. Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	20 Ն. Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

.... ՎԵՐԸ ԱՐԵԳԱԿ՝ ՎԱՐԸ ԹՈՄԼԱԿ ....
ԱՐԵՒԸ երկնքին՝ ՆԵՐԿԸ տունին ԼՈՅՍԸ կուտայ

Ձեր Բնակարանը կը Լուսաւորուի Եթէ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ, ԶԱՐԴԱՐԷՔ եւ ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC 26-61 – Métro : Halles et Chatelet

136, Rue des Bourguignons, Asnières-Bois Colombes
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. de la République, La Garenne
Tél. : STA. 19-06

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեր սեփական արտադրութիւնը եղող և ամէնէն արդիական ճաշակով հնարուած առաջնակարգ ներկեր, գոյներու մեծ ընտրութիւն սէնթէթիք եւ վինիլիք պատրաստութիւններու: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի սիրուն թուղթեր, ամէն տեսակ լինոլէոմ եւ փլասթիք:

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը որու շնորհիւ կրնայ 10էն 30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, BLD. DE BELLEVILLE, PARIS 20e
166, AV. ARISTIDE BRIAND — PAVILLON - SOUS - BOIS (SEINE)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC — FONTENAY - SOUS - BOIS (Seine)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

Խոհանոց, ճաշարան, ննջասենեակ, սթիւտիօներ, անկողնի կազմածներ, հիւրասրահ, կահաւորման կերպասներ, եւայլն, կ'առնուին՝

Goussainville Mobilier

MAISON R. TACVORIAN

1, Avenue Jacques Potel
2, Avenue de la Concorde
GOUSSAINVILLE (S. et O.)

La petite Boutique aux plus grandes possibilités

Վճարումի մեծ դիւրութիւններ. հիւանդութեան պարագային՝ ապահովագրութիւն:

Livraison gratuite